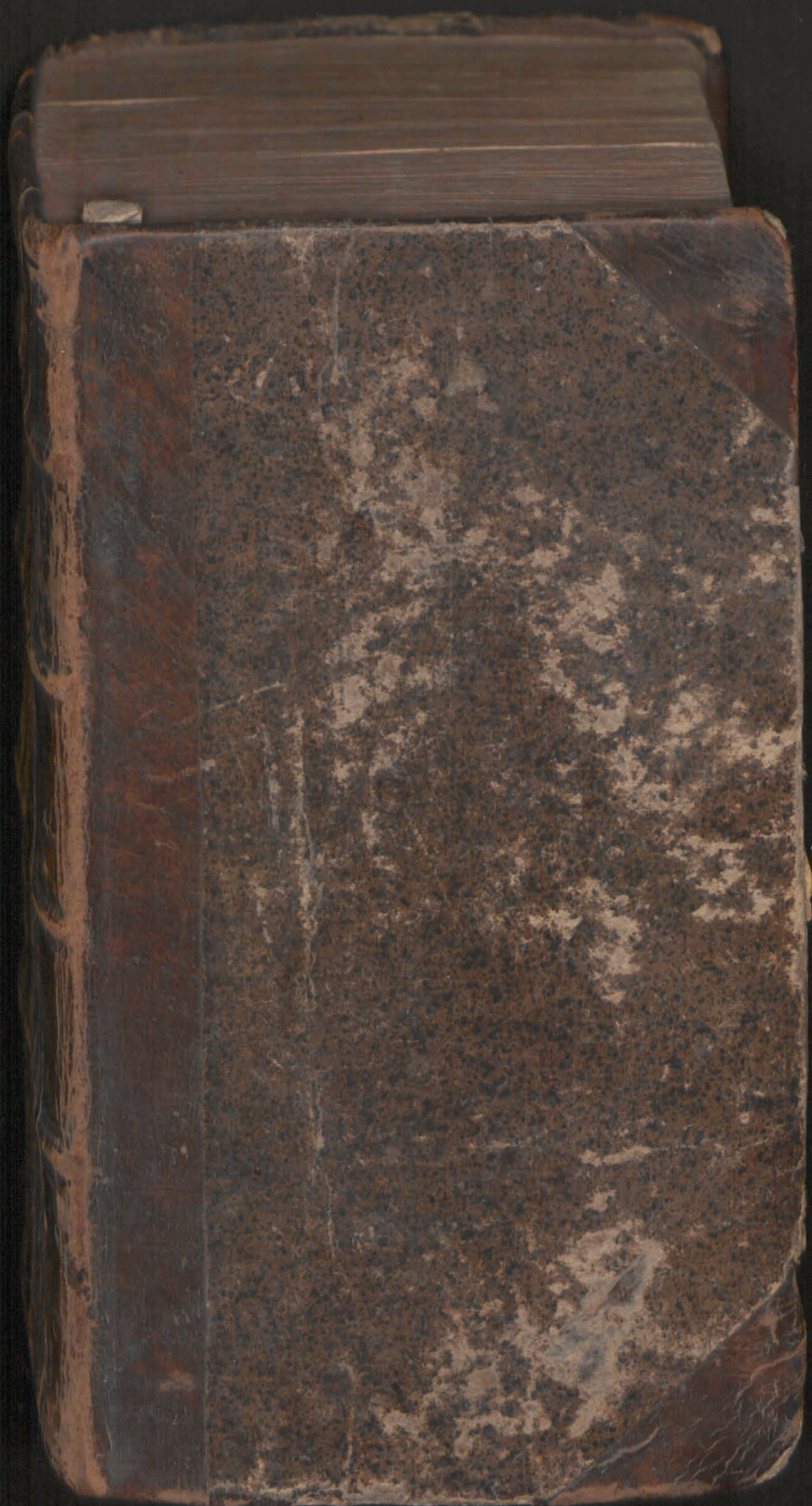
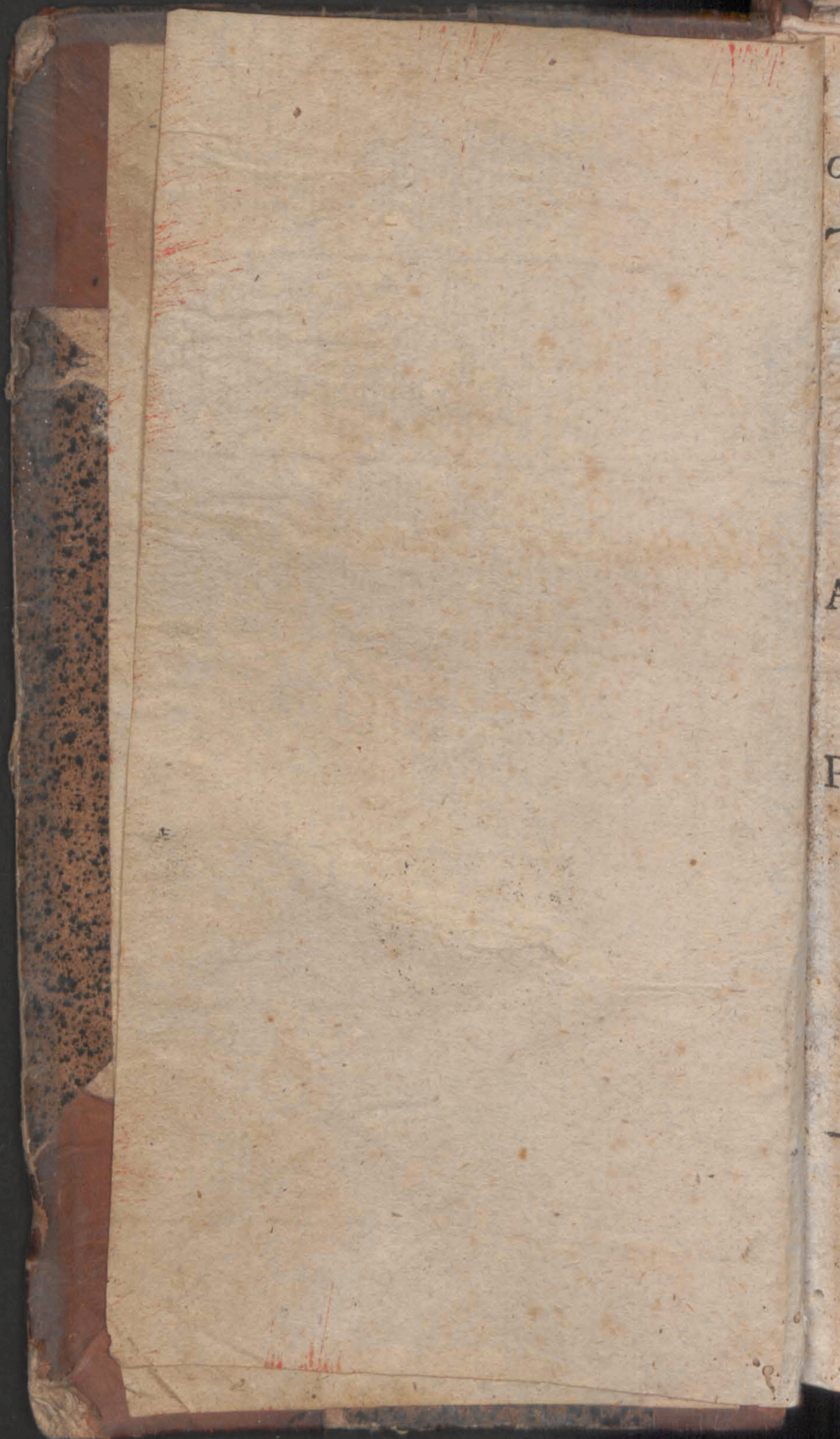

Jus Canonicum Reiffenstuela

REV. P. F.

ANACLETI REIFFENSTUEL,

ORD. MIN. S. FRANCISCI REFORM. PROVINCIÆ BAVARIÆ LECTORIS JUBILATI &c.

THEOLOGIA MORALIS

EDITIO RECENTISSIMA

PLURIBUS ADDITIONIBUS, ET SUCCINCTA PROPOSITIONUM DAMNATARUM DECLARATIONE AUCTA,

AB

A.R.P.F. MASSÆO KRESSLINGER,

EJUSDEM ORD. AC PROV. LECT. JUB. ET TERTIO EX-PROVINCIALI.

ADJECTIS

ALIIS NOVISSIMIS ADDITIONIBUS

P. F. DALMATII KICKH,

DICTI ORD. ET PROV. LECTORIS EMERITI ET EX-PROVINCIALIS.

TOMUS VII.

COMPLECTENS RESIDUUM

TRACTATUS XIV.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ, DE SACRAMENTIS UNCTIONIS, ORDINIS ET MATRIMONII.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

Sumptibus JOAN. URBANI GASTL,

Bibliopolæ Monacens. & Pedepontani,

MDCCLXII.

ELENCHUS
TRACTATUUM, DISTINCTIONUM, QUÆSTIONUM ET PARAGRAPHORUM.
Hujus
TOMULI VII.

DISTINCTIO VI.
De Sacramento Pœnitentiæ.

DISTINCTIO VII.
De Confeſſione, quæ eſt altera Pars materialis Sacramnnti Pœnitentiæ.

)(2 IV.

DI-

Pag.

DISTINCTIO IX.

De Casibus reservatis, & Sigillo Confessionis.

DISTINCTIO X.

De Satisfactione tanquam tertia Parte Sacramenti Pœnitentiæ.

DISTINCTIO XI.

De Sacramento extremæ unctionis.

DISTINCTIO XII.

De Sacramento Ordinis.

Distinctio XIII.

De Sacramento Matrimonii.

Distinctio XIV.

De Impedimentis Matrimonii.

DI-

Distinctio XV.

Additionalis, in qua continetur praxis obtinendi Dispensationes quoad Impedimenta Matrimonii.

TRA-

DISTINCTIO VI.

De Sacramento Pœnitentiæ.

QUÆSTIO I.

De institutione, natura & necessitate Sacramenti Pœnitentiæ.

SUMMARIUM.

1. *Pœnitentia sumitur ut Sacramentum, & ut virtus.*
2. *De Fide est, Pœnitentiam esse Sacramentum.*
3. *Est à Christo institutum.*
4. *Et quando præcipue?*
5. *Sacramentum Pœnitentiæ, quid?*
6. *Definitio ejus explicatur.*
7. *Est necessarium omnibus post Baptismum lapsis.*
   (a) Dist. 2. n. 65. & 66.
8. *Appellatur* secunda post naufragium Tabula.

1. Pœnitentia dupliciter sumitur, nempe ut est virtus, & ut est Sacramentum. *Pœnitentia ut Sacramentum* est unum, & in ordine quartum ex septem novæ Legis Sacramentis. *Pœnitentia ut virtus* non est Sacramentum, sed virtus quædam: qualis de facto etiam requiritur ad ipsum Sacramentum Pœnitentiæ rite ac fructuose percipiendum, cum sit pars ip-

ipsius. Et hanc communiter ad differentiam Pœnitentiæ Sacramenti solemus alio nomine vocare *Dolorem de peccatis, cum proposito non peccandi de cætero;* qui postmodum dividitur in Contritionem & Attritionem.

2. CONCL. I. De Fide est, Pœnitentiam esse verum, & propriedictum novæ Legis Sacramentum. Ita habetur tum ex perpetuo sensu, & traditione Ecclesiæ, tum ex definitione plurium Conciliorum, ac novissime Concilii Tridentini *Sess.* 14. *Can.* 1. sic definientis: *Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse vere & proprie Sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo Domino nostro institutum: anathema sit.*

3. CONCL. II. Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipue Christus Dominus instituit, cum à mortuis excitatus insufflavit in Discipulos suos *Joan.* 20. dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ita communis. Nam optime S. Concil. Trid. *Sess.* 14. *c.* 1. ad citatum textum Evangelicum sic loquitur. *Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestatem remittendi, & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post Baptismum lapsos, Apostolis, & eorum legitimis Successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit.* Hæc Concilium.

4. Dicitur, *tunc præcipue Christus instituit, cum a mortuis &c.* Quamvis enim jam in vita sua Christus Dominus D. Petro hanc potesta-

tem

tem remittendi peccata sese daturum repromiserit, dum enim dixit *Matth. 16. Tibi dabo claves regni Cœlorum; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cœlis:* similemque promissionem cæteris postmodum Apostolis fecerit *Matth. 18.* eam tamen potestatem Christus actualiter primum post suam gloriosam Resurrectionem Apostolis, antea sub ultima Cœna in Sacerdotes ordinatis, contulit *cicat. loc. Jo. 20.* Unde & eo tempore Sacramentum Pœnitentiæ præcipue institutum dicitur.

5. CONCL. III. *Sacramentum Pœnitentiæ* est absolutio hominis pœnitentis, facta certis verbis, cum debita intentione prolatis à Sacerdote Iurisdictionem habente, ex institutione Divina efficaciter significantibus absolutionem animæ à peccato. Ita Doctor Subtilis *in 4. Dist. 14. quæst. 4.* cum suis.

6. Dicitur, *Absolutio hominis pœnitentis:* id est, signum sensibile, sive Sacramentum novæ Legis consistens in absolutione hominis pœnitentis; eo modo, quo Baptismus dicitur esse ablutio hominis &c. Et additur, *facta certis verbis, cum debita intentione prolatis a Sacerdote jurisdictionem habente:* tum quia Minister hujus Sacramenti est solus Sacerdos, ita, ut nullo modo Diaconus, multo minus alius inferior Clericus, illud ministrare possit: tum quia Sacerdos ille præter characterem Sacerdotalem etiam habere debet jurisdictionem in pœnitentem, vel ordinariam, vel saltem delegatam, alioquin etiam absolutio data non valeret; cum sententia, à non suo Judice lata,

nulla sit. Cæteræ particulæ vel patent ex dictis in simili de aliis Sacramentis; vel amplius patebunt ex dicendis.

7. CONCL. IV. Sacramentum Pœnitentiæ est omnibus, post Baptismum in peccatum mortale lapsis, necessarium ab salutem in re, vel saltem in voto. Conclusio hæc est certa, & inter Catholicos indubitata, atque præter alia patet ex Concilio Trident. *Sess. 14. c. 2.* prout jam superius (*a*) declaratum fuit.

8. Additur vero, *omnibus post Baptismum in peccatum mortale lapsis.* Siquidem peccata ante receptum Baptismum commissa remittuntur virtute ipsius Sacramenti Baptismi, neque sunt materia apta Sacramenti Pœnitentiæ. Et hinc istud Pœnitentiæ Sacramentum recte à SS. Patribus appellatur *secunda post naufragium Tabula,* naufragis præparata; prout habetur *can. Secunda. De Pœnit. dist.* 1. juncto Concilio Trident. *cit. Sess. 14. can. 2.* ibi: *Si quis Sacramenta confundens &c. dixerit, Pœnitentiam non recte secundam post naufragium Tabulam appellari: anathema sit.*

QUÆSTIO II.

De Materia Sacramenti Pœnitentiæ

SUMMARIUM.

9. *Materia ipsius remota, eaque vel necessaria, vel sufficiens,*

10. *Et proxima, quæ?*

11 *Cir-*

11. *Circa hanc doctrina Scoti, & Concilii Trid. concordant.*
12. *Peccatum originale, & actualia ante Baptismum non sunt materia Sacramenti Pœnitentiæ.*
13. *Peccata venialia sunt materia sufficiens.*
14. *Non autem solæ imperfectiones.*
15. *Circa has, quid observandum in praxi?*
16. *Aut quando materia certa haberi nequit?*
17. *Peccata rite confessa sunt materia sufficiens.*
18. *Solvitur instantia.*

(b) Adde dicenda n. 34. & 35.

19. *An sit necesse addere; quod peccata jam fuerint confessa, nec ne?*
20. *Id per accidens quandoque explicandum.*

9. CONCL. I. Materia Sacramenti Pœnitentiæ est duplex, remota & proxima. *Remota* sunt peccata post Baptismum commissa: & hæc rursum est duplex, videlicet necessaria & sufficiens. *Materia remota & necessaria* Sacramenti Pœnitentiæ est omne peccatum mortale post Baptismum commissum, & nondum rite confessum. *Materia sufficiens,* etsi non necessaria, est omne peccatum veniale post Baptismum commissum, vel etiam mortale alias rite confessum. Ita communis Theologorum, idque patet inter alia ex Concilio Trid. *Sess. 14. c. 5.*

10. Porro *Materia proxima* Sacramenti Pœnitentiæ sunt actus pœnitentis, videlicet Contritio, Confessio, & Satisfactio. ex quibus Satisfactio in re exhibita communiter conceditur esse solum pars integralis Sacramenti Pœ-

nitentiæ: uti patet in agonizante, qui, si prius petivit Confessarium, aut aliud signum petitæ Confessionis dedit, potest, ac debet absolvi absque alia injuncta Satisfactione, utpote quam amplius præ mortis angustiis peragere nequit. Contritio vero, & Confessio, juxta Thomistas & Recentiores passim, sunt partes essentiales Sacramenti Pœnitentiæ, juxta Doctorem Subtilem vero 4. *dist*. 16. *q*. 1. §. *De Pœnitentia*, & Scotistas potiores, essentiam stricte ac præcise pro ipsa quidditate rei accipientes, solum requiruntur (necessario tamen, seu simpliciter) *ad Sacramentum Pœnitentiæ ad hoc, ut digne recipiatur*, prout amplius ibidem explicat Scotus.

11. Et cum hac Scotica doctrina concordat Concilium Trident. *Sess*. 14. *cap*. 3. sic dicens: *Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus; nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio: qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur*. Nota ly *qui, quatenus ad integritatem Sacramenti &c. requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur*: & consequitur, ex mente Concilii Tridentini, actus Pœnitentis non sunt partes essentiales hujus Sacramenti (ut volunt alii) sed solum eatenus dicuntur partes ipsius, quatenus ad ejus integritatem atque, ut digne & perfecte recipiatur requiruntur: quæ est ipsissima sententia Scoti, & communis Scotistarum. Sed dimissa Theologis hujusmodi difficultate speculativa sit ulterius.

12. CON-

12. CONCL. II. Peccatum originale, nec non peccata actualia ante Baptismum commissa non sunt materia apta Sacramenti Pænitentiæ. Ita Scotus 4. *dist.* 4. *q.* 5. cum communi. Nam peccatum originale, sicut & peccata actualia ante Baptismum commissa tolluntur virtute Sacramenti Baptismi: & Sacramentum Pœnitentiæ, tanquam secunda post naufragium Tabula, est institutum à Christo pro remissione sequentium peccatorum. Unde, si Judæus, vel Gentilis recens baptizatus sola peccata ante Baptismum commissa vellet confiteri, ipse non posset absolvi: quia non afferret materiam aptam hujus Sacramenti Pœnitentiæ.

13. CONCL. III. Peccata venialia possunt vel omnia, vel aliqua eorum (idem dicendum de mortalibus jam rite confessis, si peragitur Confessio generalis) in Confessione omitti: cum non sint materia necessaria, sed solum sufficiens, ac proinde utiliter quidem, sed non necessario Clavibus Ecclesiæ subjiciuntur. Unde Concilium Trid. *loc. cit. cap.* 5. sic ait: ***Peccata venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius, quamquam recte & utiliter, citraque omnem præsumptionem in Confessione dicuntur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis modis expiari possunt.***

14. CONCL. IV. Solæ imperfectiones non sunt materia apta Sacramenti Pœnitentiæ. Ratio est; quia tales non sunt peccatum mortale aut veniale. Unde recte monent Doctores, quod in Confessione semper sit afferenda ma-

materia certa, & si nova non occurrat, saltem ex jam semel confessis.

15. Porro materia certa (ut notat Diana *part. 3. tr. 4. resol. 52.* contra Toletum *lib. 3. c. 2. n. 6.* non est, confiteri duntaxat, quod quis non responderit Divinis inspirationicus, non fecerit bonum, quod poterat, & hujusmodi. Ratio est: quia similia de per se non sunt peccata, sed tantum imperfectiones, utpote tantum contra consilium, non contra præceptum. Quamvis idcirco in his exponendis non debeat Confessarius impedire Pœnitentem: tum quia multa, quæ nonnunquam videntur meræ imperfectiones, sunt peccata venialia, idque ob varias intervenientes circumstantias, utputa negligentias voluntarias, vel leves contra rectam rationem excessus: tum quia ad majorem sui humilitatem, atque exercitationem ferventioris progressus spiritualis talia recte aperiuntur. Lugo *disp. 16. De Pœnitentia. n. 103.*

16. Quod si vero materia certa omnino haberi non possit, sed duntaxat dubia; pro ratione dubii danda est absolutio sub conditione, saltem tacita, præsertim si gravitas peccati dubii, aut alia circumstantia id expostulare videtur: vel, si nulla apparet necessitas, aut saltem magna utilitas Sacramentum sub conditione ministrandi, absolutione penitus supersedeatur. Layman *lib. 5. tr. 6. cap. 3. n. 5.*

17. CONCL. V. Peccata jam rite confessa, & remissa sunt materia sufficiens Sacramenti

Pœnitentiæ, possuntque denuo fructuose confiteri, & subjici Clavibus Ecclesiæ. Ita communis; & patet *Extravag. inter cunctis §. Cæterum. De Privilegiis*, ibi: *Licet de necessitate non sit, iterum eadem confiteri peccata: tamen quia propter erubescentiam, quæ magna est Pœnitentiæ pars, ut eorundem peccatorum iteretur Confessio, reputamus salubre &c.* Accedit praxis piorum hominum, qui sæpius peragunt Confessiones tum generales, tum certorum peccatorum jam antehac confessorum.

18. Dices. Nemo potest solvi, qui non est ligatus; sed pœnitens post peccata rite confessa iisdem non est ligatus, maxime, si eadem remittantur tam quoad culpam, quam simul quoad pœnam: ab ergo eisdem non potest solvi virtute absolutionis Sacramentalis, sicque ea non videntur amplius posse subjici Clavibus Ecclesiæ. Respond. majorem illam, *Nemo potest solvi &c.* procedere solum in physicis (prout v. g. nemo potest solvi à catena, vel alio vinculo corporali, nisi actualiter ipso ligatus existat) non vero in moralibus, ubi sufficit tale vinculum præcessisse, cum talis *solutio* habeat se per modum *condonationis*: potest autem in moralibus quis injuriam sibi illatam sæpius alteri condonare, præsertim si is iterato veniam roget. Idem ergo dicendum de absolutione Sacramentali à peccatis, sæpius cum iterato dolore confessis, & Clavibus Ecclesiæ subjectis. Et hinc ob eandem rationem utique etiam valide subjiciuntur Clavibus Ecclesiæ illa pec-

cata gravia, quæ antea per perfectam contritionem erant remissa. Ubi vides, quod non procedat paritas quoad vincula physica. (*b*)

19. Quæres. Utrum sit necesse, pœnitentem in Confessione exprimere, quod peccata sua jam semel sint confessa, nec ne? Resp. Per se loquendo id necesse non est; prout notant Lugo *disp. 16. De Pœnit. sect. 2. §. 1.* Sanchez *lib. 1. in Decal. cap. 10. num. 17.* Bonacina & alii: quia peccatum est idem specie, ac numero, sive confessum fuerit, sive non; neque etiam tempus, quo id commissum est, addit circumstantiam specie mutantem.

20. Dicitur, *per se loquendo*. Siquidem per accidens quandoque id necessarium est explicare v. g. ob annexam reservationem, eo quod à casu reservato cæteroquin posterior Confessarius absolvere non posset, nisi illud peccatum jam prius habenti debitam jurisdictionem confessum fuisset. Idem contingere potest ob proximam peccandi occasionem, quæ alioquin Confessario non innotesceret. Item, quando ratione circumstantiarum peccatum specie mutatur; ut si peccatum venereum sit, & tempore, quo committebatur, pœnitens extiterit solutus, aut laicus, nunc autem est conjugatus, Clericus, aut voto Castitatis obstrictus, vel econtra: nam, nisi tunc notificetur status iste variatus, deciperetur in materia gravi Confessarius, intelligens, pœnitentem vel habere circumstantiam specie diversam, vel ipsa carere

rere &c. In praxi proinde saltem tutius erit, nova peccata ab antiquis separare: eo præsertim, quia alioquin pœnitentiam competentem Confessarius imponere non sciret; cum major debeatur peccato mortali necdum confesso, quem semel jam rite confesso, & quoad culpam dimisso.

QUÆSTIO III.

De Forma Srcramenti Pœnitentiæ.

SUMMARIUM.

21. *Forma Sacramenti Pœnitentiæ, quæ?*
22. *Quæ verba sint de ejus essentia?*
23. *Solvitur instantia de ly &c.*
24. *Solvuntur aliæ instantiæ.*
25. *An possit omitti particula* Te?
26. *Absolutio in scriptis, vel absenti data non valet.*
27. *Solvitur instantia.*
28. *Disparitas inter absolutionem a peccatis & censuris.*

(c) Ut dictum Tract. 13. Dist. 1. num. 41. & 43.

* *Quando censeatur Pœnitens moraliter præsens, ut possit absolvi?*

29. *Forma Absolutionis sub modo deprecativo non valet.*
30. *Quid, si dicatur,* Absolvo Dominationem vestram.

31. *Ali*

31. *Aliæ preces non sunt de essentia Formæ.*
32. *Ritus absolutionis sacramentalis.*
23. *Quid observandum circa irregularitatem?*
(d) Vide Tract. 31. Dist. 1. num. 41. & 42. ac Dist. 3. num. 74.
* *Qualiter Absolutio a censuris præmittenda Sacramentali?*
34. *Sensus verborum formæ Absolutionis, quis?*
35. *Præsertim, si peccata jam prius remissa sunt.*
* *Quando forma Absolutionis sit proferenda absolute, & quando conditionate? Add. I.*
* *Quando eadem semel data sit iterum repetenda? Add. II.*
* *An ob novum peccatum veniale post Absolutionem allatum repeti valeat? Add. III.*

21. CONCL. I. Forma Sacramenti Pœnitentiæ sunt verba absolutionis à Sacerdote prolata, videlicet illa, *Ego te absolvo a peccatis tuis*, vel alia æquipollentia, & actum judicialem sententiæ absolventis sufficienter exprimentia. Desumitur hoc tum ex Rituali Romano Pauli V. cujus verba *num.* 32. referentur; tum ex Concilio Trid. *Sess.* 14. *cap.* 3. ubi ait: *Sacramenti Pœnitentiæ formam in illis Ministri verbis positam esse, Ego te absolvo &c. Quibus quidem de Ecclesiæ Sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur, ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariæ.* Hæc Concilium.

22. CONCL. II. Ex prædictis sola illa duo verba, *Absolvo te*, vel æquivolentia sunt

de essentia formæ absolutionis, ac necessario exprimenda necessitate Sacramenti. Ita Doctor Subtilis 4. *dist. 14. q. 4. §. Ex hoc sequitur,* ibi: *Communiter tamen ista verba sunt apta, Ego te absolvo.* Concordat Concilium Florentinum in Decreto Unionis, ibi: *Forma hujus Sacramenti est: Ego te absolvo &c.* Et Tridentinum *loc. cit.* Accedit ratio: quia hæc duo sola vocabula, *absolvo te,* constituunt perfectam sententiam absolutoriam Rei quoad peccata ab eodem in Confessione explicata; ergo hæc sola constituunt essentiam formæ absolutionis.

23. Dices I. Concilium tam Florentinum, quam Tridentinum post dicta duo vocabula apponit ly &c. ergo & sequentia spectant ad essentiam formæ. Resp. negando consequentiam: quia inde solum sequitur, sequentia verba, *a peccatis tuis,* esse apponenda de præcepto, adeo, quod eadem omittens peccaret, vel mortaliter, vel juxta alios venialiter. Busenbaum *lib. 6. tr. 4. cap. 1. dub. 1.* Deinde per citatum ly &c. denotatur, quamvis verba immediate sequentia, *a Peccatis tuis,* jam tacite intelligantur in præcedentibus, adhuc tamen ea spectare ad magis explicitam, atque expressam significationem formæ.

24. Dices II. Verba illa, *absolvo te,* ex se non faciunt completum sensum absolutionis Sacramentalis, cum sint indifferentia ad significandam absolutionem à censuris, pœnis, vel culpis: ergo se solis non sufficiunt pro essentia formæ Sacramenti Pœnitentiæ. Resp. negando consequentiam: quia, licet verbum,

absol-

absolvo te, ex se sit indifferens ad significandam absolutionem à pœnis, censuris, vel peccatis, ipsum tamen præcedente hominis pœnitentis Confessione, super quam cadit, sufficienter, atque ex vi talis locutionis determinatur ad significandam illius hominis absolutionem à peccatis, ita ut determinate cadat super hæc peccata absolvenda: sicuti in simili, si quis roget veniam illatæ injuriæ, altero respondente, *remitto tibi,* censetur vi hujus locutionis ipsi remissa injuria, pro qua rogavit veniam.

25. Dices III. Ergo pariter poterit omitti ly *Te;* cum similiter verbum, *Absolvo*, concurrentibus hujusmodi circumstantiis sufficienter determinetur ad significandam absolutionem à peccatis potius, quam à censuris, vel aliis vinculis. Resp. negando sequelam. Siquidem omissa particula *Te* mutatur substantialiter significatio formæ; forma enim absolutionis fuit instituta à Christo Domino per voces demonstrativas, adeo ut non nisi super præsentem cadere possit, prout desumitur ex illis verbis Christi *Joan.* 20. *Quorum remiseritis peccata &c.* juncta perpetua traditione, ac sensu Ecclesiæ: atqui omissa particula *Te,* locutio illa non est demonstrativa; cum verbum *Absolvo* proferri possit non solum circa peccata præsentis, sed etiam absentis. Sufficeret tamen pro essentia formæ absolutionis, si Sacerdos diceret, *Absolvo a peccatis tuis:* quia in ly *Tuis* implicite continetur ly *Te.* Lugo *disp.* 13. *De Pœnit. n.* 26.

26. CON-

26. CONCL. III. Absolutio in scriptis data, vel etiam absenti collata est nulla, & invalida. Ita communis. Siquidem ad formam absolutionis requiruntur verba proprie dicta, seu quæ oretenus proferuntur in præsentem, prout tenuit perpetuus sensus Ecclesiæ, & indicant verba Concil. Ttid. *num 21.* relata, ubi ait: *Sacramenti Pœnitentiæ formam in illis Ministri verbis* (hoc enim scripturæ non convenit) *positam esse.* Id ipsum declarat ly *Ego te absolvo &c.* quod est demonstrativum, & de absente non verificatur. Hinc merito Clemens VIII. in Decreto, quod incipit, *Sanctissimus*, 1602. die 20. Julii edito (& habetur *tom. 3. Bullarii Romani Constit. 87. dicti Pont.*) damnavit, & sub pœna Excommunicationis prohibuit oppositam quorumdam sententiam, asserentium, *Licere per litteras, seu internuntium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere.*

27. Nec obstat, quod Sacramentum Pœnitentiæ sit à Christo Domino institutum per modum Judicii? in Judicio autem possit quis absolvi absens, ac etiam per scripturam. Resp. enim, etsi hoc verum sit in foro externo, ac Judicio publico, sive Sæculari, sive Ecclesiastico; negatur tamen, id procedere in foro pœnitentiali, seu Judicio Sacramentali. Nam istud habet totum suum valorem ex institutione Christi, qui voluit, & ordinavit, ut in hoc Sacramento, seu foro Pœnitentiali proferatur forma absolutionis per verba proprie dicta, atque in præsentem; non autem scripto,

vel

vel in absentem. Et quidem Christum sic instituisse, patet ex perpetua traditione, praxi, ac sensu Ecclesiæ, ipsiusque Summi Pontificis, Christi in terris Vicarii, definitione. Ex quo ulterius sequitur, quamvis hoc Sacramentum fuerit institutum per modum Judicii, nihilominus illud non per omnia æquiparari Judicio forensi, idque ob specialem Christi ordinationem circa aliqua factam.

28. Nec rursum obstat, quod absolutio ab Excommunicatione, aliisque Censuris Ecclesiasticis possit dari absenti, atque in scriptis. (c) Resp. enim negando consequentiam, & paritatem. Ratio disparitatis desumitur ex Christi institutione, qua ad formam Sacramenti Pœnitentiæ, seu absolutionem Sacramentalem à peccatis requiruntur verba propriè dicta, & in præsentem prolata, prout patet ex dictis superius *n. 26* Id autem nequit dici de absolutione à Censuris Ecclesiasticis, utpote Jure Ecclesiastico constitutis, non autem à Christo immediate provenientibus, sicut forma Sacramenti Pœnitentiæ. Accedit communis praxis Ecclesiæ, & consensus Doctorum.

Additio

* Quæres. Quandonam ergo Pœnitens censeatur moraliter ita præsens, ut possit valide absolvi? Resp. Pœnitentem tunc censeri moraliter præsentem, si inter eundem & Confessarium tanta solummodo intercedat distantia, qua alias homines etiam in communi, licet

altiori

altiori voce, ad invicem loqui possunt, & solent; Ratio est: quia intra talem distantiam adhuc commode potest exerceri actus judicialis. Addit P. Elbel *part. 2. Theol. Sacrament. Conferent. 2. num. 29.* in formalibus: *talem moralem præsentiam, & modum invicem communicandi se posse extendere ad viginti circiter passus, præsertim, ubi pœnitens necdum est egressus conspectum confessarii.* Notant insuper apud eundem Auctorem Sporer, Stoz, la Croix, minime fore necessarium, ut dicta verba absolutionis Pœnitens ipsemet actualiter audiat; nam valet absolutio etiam surdi, vel si Confessarius tam submisse loquatur, ut à Pœnitente nequeat intelligi; dummodo cæteroquin verba exterius vere proferat. Ita ille: ex quo etiam valde prudenter approbat factum cujusdam Sacerdotis, stantis supra pontem, & per transeuntem navim, pontis sublicæ seu jugo allisam, videntis, ut & Nautas cum aliis aquæ innatantes, quos omnes sub ipso ponte, vel intra spatium 20. passuum cum evidenti periculo submersionis existentes, saltem conditionate absolvit, quamvis nonnullos sub ponte immersos non amplius pro tunc videre potuerit. *

29. CONCL. IV. Forma absolutionis sub modo deprecativo prolata non valet. Unde, si dicatur: *Absolvat te Deus,* nullum perficitur Sacramentum. Ita communis Doctorum. Ratio est: quia hoc Sacramentum est à Christo institutum per modum Judicii: ergo & for-

forma ejus debet proferri per modum sententiæ judicialis, non autem per modum deprecationis, vel impetrationis.

30. CONCL. V. Valida est absolutio, si reverentiæ causa Confessarius dicat, *Absolvo Dominationem vestram, vel Majestatem vestram.* Ratio est: quia non mutatur substantialter forma; etsi mutatio hujusmodi neutiquam sit adhibenda in praxi. Idem erit, si dicatur, *Solvo te a peccatis tuis,* vel *Remitto tibi peccata tua,* & hujusmodi: quia talia verba sunt æquivalentia formæ communiter usitatæ. Econtra vero hanc formulam, *Ego te mundo a peccatis tuis,* plerique arbitrantur non sufficere: quia non videtur significare absolutionem per modum sententiæ judicialis: qualis requiritur ad Sacramentum Pœnitentiæ utpote quod per modum judicii est à Christo institutum.

31. CONCL. VI. Aliæ preces, quæ juxta morem Sanctæ Ecclesiæ laudabiliter apponuntur, non spectant ad essentiam formæ, neque ad hujus Sacramenti administrationem sunt necessariæ. Ita expresse Concilium Trid. *Sess. 14. cap. 3.* cujus verba *n. 21.* relata sunt. Hinc Rituale Romanum, jussu Pauli V. editum, dicit, quod in Confessionibus frequentioribus & brevioribus possit omitti, *Misereatur tui &c.* & satis sit dicere, *Dominus noster JESUS Christus &c.* usque ad illud, *Passio Domini &c.* Unde hoc in concursu Pœnitentium practicari licite poterit.

32. Cæterum pro praxi, & digna administratione Sacramenti Pœnitentiæ ob servandum

dum, quod juxta citatum Rituale Romanum, Pœnitente ante Confessionem petente benedictionem, Confessarius dicat: *Dominus sit in corde tuo, & in labiis tuis, ut digne & competenter confitearis peccata tua, in nomine Patris* (formando signum Crucis versus eum) *& Filii & Spiritus Sancti, Amen.* Deinde peracta rite Confessione, & injuncta Pœnitenti prius, ab eoque acceptata salutari pœnitentia, primo dicit, *Miseratur tui &c.* Deinde dextera versus Pœnitentem elevata, dicit: *Indulgentiam &c. Dominus noster Jesus Christus te absolvat: & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis,* (hoc verbum *Suspensionis* in Laicis omittitur) *& interdicti, in quantum possum, & tu indiges. Deinde, ego te absolvo a peccatis tuis, in nomine Patris † & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Passio Domini nostri JESU Christi, merita B. M. V. & omnium Sanctorum, quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ, Amen.* Urgente vero aliqua gravi necessitate, utputa in periculo mortis instantis, breviter Confessarius dicere poterit: *Ego te absolvo ab omnibus Censuris, & peccatis in nomine Patris &c.* Ita Rituale Rom.

33. Observandum ulterius, nomine Censurarum non venire Irregularitatem; atque ideo, si quid circa eam concedatur, ipsam ab habente facultatem dispensandi esse specialiter exprimendam, dicendo; *Dispenso tecum in Irregularitate, quam incurristi propter &c.* & specificatur causa. Et hoc ultimum etiam

obſervandum in abſolutione à Cenſuris. (*d*)

Additio.

* Porro non præmittere deliberate abſolutionem à Cenſura excommunicationis ante abſolutionem à peccatis, quando prudens foret dubium, utrum pœnitens forſan non ſit tali vinculo innodatus, juxta Suarez, & Sporer eſſet peccatum grave; quia Eccleſia graviter præcipit, ut nemo excommunicatus ullum Sacramentum, etiam Pœnitentiæ, recipiat, antequam prius tollatur tale vinculum. Quoniam vero *ſuſpenſio* non æque ac excommunicatio privat receptione Sacramentorum, non foret peccatum grave abſolutionem ſuſpenſionis poſtponere abſolutioni Sacramentali, ut notat hic la Croix: idque in praxi vel maxime deſervire poterit, ſi Pœnitens eſſet Sacerdos, & Confeſſarius ex aliqua incuria poſt verba, *abſolvo te ab omni vinculo excommunicationis,* non adderet, *ſuſpenſionis,* primum reflectendo poſt, vel intra verba, *Ego te abſolvo a peccatis tuis* hujusce omiſſionis circa abſolutionem à ſuſpenſione. *

34. Quæres I. Quis ſit ſenſus verborum formæ abſolutionis, *Ego te abſolvo à peccatis tuis?* Reſp. Senſus horum verborum ille eſt, quem verba ipſa juxta proprium ſuum ſignificatum important, ita ut per modum ſententiæ judicialis ſignificent abſolutionem homi-

 nis

nis à peccatis, loco Dei à Sacerdote factam. Ita Mastrius *4. disp. 5. num. 386.* Lugo *disp. 3. de Pœnit. n. 72.* & alii, quamvis multi dictam formam in alio sensu explicent. Ratio est: quia forma Sacramentorum, quantum fieri potest, intelligenda est in sua propria significatione, uti patet in forma Sacramenti Baptismi, Confirmationis & aliis: ergo idem dicendum de forma Sacramenti Pœnitentiæ, sive de absolutione Sacramentali, cum commode intelligi possit.

35. Dices. Sæpius contingit, quod peccata confessa jam sint prius remissa virtute contritionis perfectæ, vel alterius confessionis prioris; ergo saltem tunc verba formæ absolutionis non possunt intelligi in propria significatione, sicque erunt accipienda in alio sensu. Resp. negando consequentiam: quia nihil obstat, quo minus idem peccatum cuipiam sæpius remittatur, conformiter dictis *n. 18.* Quinimo hoc ipsum contingit etiam in Judicio humano, ubi Reus sæpius judicialiter absolvitur, si eadem causa sæpius in Judicium deducatur.

Additio I.

* Quæres II. Quando hæc forma absolutionis sit proferenda absolute, & quando conditionate? Resp. I. Quando nullum prudens dubium emergit de valore Sacramenti, forma absolutionis proferenda est absolute, eo ipso, cum nulla prudens ratio dubitandi adsit, pro-

pter quam deberet proferri conditionate. Ita communis, adeo, ut Castropalao, & Stoz apud la Croix *lib. 6. part. 2. num. 1769.* satis in hoc puncto rigidi judicent peccati mortalis reum illum Confessarium, qui absque justa causa absolveret conditionate. Ubi tamen Doctores ab hac gravi culpa recte eximunt illos anxios Confessarios, qui formam absolutionis proferunt sub conditione ex eo, ut se molestis liberent scrupulis, quia, quando hi anxie agunt ex metu, ne offendant Deum, non videntur agere imprudenter, nec gravem irreverentiam inferre Sacramento, si verba absolutionis conditionate proferant, ut exinde ab his anxietatibus se liberent, quas alias de periculo irreverentiæ Sacramento inferendæ haberent, si formam proferrent absolute. Ita ex Tamburino, Leandro, & Gobat advertunt la Croix *lib. 6. part 1. num. 130.* & Sporer *part. 3. Theolog. Sacrament. cap. 5. q. 3. num. 631.* Unde, practice loquendo, meo judicio (salvo meliori) vix unquam peccabitur mortaliter proferendo formam absolutionis conditionate; quia vix unquam sic proferetur, nisi simul habeatur aliqua anxietas, vel causa dubitandi ex proxime enarrandis de subsistentia valoris Sacramenti: ubi propterea absolutio conditionate datur, ut ex una parte hoc Sacramentum forsan non exponatur periculo nullitatis absolvendo absolute: ex altera vero simul etiam pœnitens, si omnia requisita adessent, non defraudetur fructu hujus Sacramenti, prout tamen fieret, si nullo modo absolutio daretur.

tur. Interea tamen ſcrupuloſi tam in forma abſolutoria, quam conſecratoria non abutantur hac doctrina, ſed cæco modo ſequantur conſilium Directoris conſcientiæ eorum.

Reſp. II. Quando circa valorem Sacramenti Pœnitentiæ prudens reſultat dubium, forma abſolutionis danda eſt conditionate, nimirum, *ſi capax es, ego te abſolvo &c.* conditione hac, vel ſimili ſaltem mente retenta. Ita Sporer *p. 3. Theol. Sacram. c. 5. qu. 2. §. 4. & qu 3. §. 2.* Ratio eſt: quia alias Sacramentum exponeretur periculo nullitatis, ſicque eidem Sacramento per prolationem formulæ abſolutam juxta communem exiſtimationem Doctorum gravis irreverentia irrogaretur. Porro talia dubia ſolent non raro oriri. *Primo.* Quoad pueros confitentes, num ſint capaces rationis; vel, ut inquit Sporer *l. cit.* num vere peccaverint, nec ne? Quoad adultos conſuetudinarios, & inveteratos peccatores, num habeant verum dolorem, & efficax propoſitum? 3. Quoad animas perfectioni deditas, vel etiam quoad rudes, num habeant ſufficientem materiam? ubi, ſi tunc ad inſtantiam Confeſſarii addunt unum, vel alterum peccatum antiquum v. g. in juventute commiſſum, attamen exinde aliquoties Confeſſarius, præſertim apud rudes, novo anxiabitur dubio ex circumſtantiis, num pro eo tempore, quando commiſerunt, malitiam peccati ſufficienter intellexerint &c. 4. Quoad moribundos, num ſigna doloris, & confeſſionis

adsint vera? nec ne? num ex corde contrito, vel vehementia morbi elicita? *

Additio II.

* Quæres III. An, & quando formula absolutionis semel data sit iterum repetenda? Resp. I. Quando Confessarius post factam Confessionem, antequam pœnitens suus ex ipso confessionali jam discesserit, prudenter dubitat, aut graviter formidat, an suo pœnitenti v. g. ob distractionem aliquam dederit jam absolutionem, vel num in ea nihil de verbis essentialibus omiserit, repetenda erit absolutio, non quidem absolute, sed conditionate e. g. *si te nondum valide absolvi, ego te absolvo &c.* Ita communis, & ratio est: quia necessitas, vel magna utilitas suscipientis hoc Sacramentum Pœnitentiæ, & exinde fructus ejusdem subsecuturos, est justa causa repetendi formulam absolutionis: reverentiæ autem Sacramenti satis consulitur per conditionem appositam &c. Dixi notanter: *Si dubium sit prudens, aut timor gravis;* nam, si tale dubium foret imprudens, aut timor irrationabilis, deberet contemni, & repetitio formulæ intermitti, nisi nimiæ anxietates in animo tuo, si intermittas, exortæ te excusent à peccato in conditionata repetitione formulæ. De quo vide Sporer *part. 3. Theolog. Sacrament. cap. 5. qu. 3. §. 2. num. 631.*

Reſp. II. Si Confeſſarius quidem bene ſe recolligat, quod jam dederit ſuo Pœnitenti Abſolutionem, interea tamen idem peccator poſt eandem adhuc afferat quidpiam, quod à principio debuiſſet neceſſario exprimi, poſito, quod pro tunc fuiſſet recordatus, in tali caſu formula Abſolutionis erit repetenda abſolute: puta, ſi poſt primam Abſolutionem pœnitens dicat, ſe fuiſſe oblitum unius fornicationis: vel ſi confeſſus, ſe fornicatum quinquies *circiter*, poſtea ſe magis reflectens aſſerat, factum eſſe decies, qui numerus per ly *circiter* non erat in priori incluſus &c. In omnibus his, quos adducit Sporer *l. cit.* & ſimilibus caſibus repeti debet formula Abſolutionis abſolute. Ita communis, & Ratio eſt: quia hæc gravia peccata nunquam adhuc fuerunt directe abſoluta; utpote nunquam adhuc confeſſa, uti ſuppono, adeoque poſtea de novo Eccleſiæ clavibus ſubjecta indigent Abſolutione nova abſoluta. Nota hic incidentaliter ex la Croix *l. 6. p. 2. num. 940.* quod ſub particulis, *circiter, plus, minusve* cenſeatur quidem incluſus exceſſus aliquis hujus numeri parvus in ſe, vel ſaltem talis reſpectu magnæ ſummæ: nullatenus autem exceſſus major, hincque in materia gravi exceſſus major poſt Abſolutionem cognitus debet de novo clavibus ſubjicii; non autem parvus, ſi in priori Confeſſione fuerint adhibitæ particulæ *circiter* &c.

Reſp. III. Si illa nova materia, quæ poſt

primam Absolutionem à pœnitente affertur, non est materia necessaria Confessionis, puta, solummodo peccatum veniale, vel si numerus ille jam fuit in prima Confessione per particulas *circiter &c.* inclusus, e. g. si prius dixerit, se deliberate blasphemasse quinquies *circiter, plus minusve,* & post primam Absolutionem deprehandat, factum esse sexies, in similibus casibus non obligatur Confessarius de novo repetere formam Absolutionis, uti nec ipse pœnitens teneretur de novo similia confiteri. Ita Sporer *loc cit. num. 628.* & ratio est; quia vel illa peccata, si gravia, jam fuerunt in prima Confessione per particulas *circiter &c.* inclusa, sicque per primam Absolutionem directe remissa, uti in casu de blasphemiis, adeoque non amplius sub obligatione repetenda: vel si levia forent necdum cenfessa, attamen jam condonata essent propter dolorem, aut humilem Confessionem; quoniam peccata venialia etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ per actus virtuosos deleri possunt immediate.*

Additio III.

Cæterum his non obstantibus necdum auderem arguere imprudentiæ illum Confessarium, qui suo pœnitenti post primam Absolutionem aliquod novum certum peccatum veniale nondum clavibus Ecclesiæ subjectum afferenti, de novo pro suæ animæ consolatione impertiret Absolutionem ex ea ratione, ut clienti suo novam, & specialem gratiam ab-

absolutivam conferret, quam propter hoc peccatum necdum clavibus Ecclesiæ adhuc antea subjectum in eo augmento nondum obtinuit. Interim stante tali repetitione recte adhuc monendo subjungit la Croix *Lib. 6. part. 2. num 644.* ut, quando forma Absolutionis repetitur, id fiat tacite, non formata de novo Cruce; alioquin enim adstantes, qui jam viderant talem antea absolvi, quandoque suspicarentur, eum novum attulisse peccatum forsan grave &c.

QUÆSTIO IV.

De Contritione, seu Pœnitentiæ virtute, quæ est prima pars materialis Sacramentalis Pœnitentiæ.

SUMMARIUM.

36. *Partes Sacramenti Pœnitentiæ, tres.*
37. *Contritio generatim, quid?*
38. *Dividitur in perfectam, & imperfectam seu Attritionem.*
39. *Contritio perfecta.*
40. *Amor DEI appretiative, & intensive summus, quis?*

**Contritio perfecta Benedicti XIII. una cum notabili doctrina de eadem. Addit. I. & II.*

(e) Vide Tract. 4. dist. 6. n. 6. & 7.

41. *Contritio imperfecta sive Attritio, quid? Et, quomodo differat a Contritione perfecta?*
42. *Attritio mere naturalis non sufficit.*
43. *Pœnitentia virtus, seu Contritio aliqua est necessaria ad salutem &c.*

44. *An sufficiat Pœnitentia virtualis?*
45. *Actus Contritionis perfectæ sufficit ad justificationem.*
46. *Sed ea defacto includit votum Sacramenti, & cujus?*
47. *Extra Sacramentum requiritur Contritio, cum Sacramento sufficit Attritio,*
48. *Etiam cognita.*

* *Quidnam in contra opponant moderni Rigoristæ, & quomodo refutentur? Addit I. II. III. IV. & V.*

49. *Propositum non peccandi de cætero, an sufficiat virtuale?*
50. *Contritio, & propositum hoc debet esse universale de mortalibus.*

**Videatur quoque Addit. I. & II.*

51. *Quid de peccatis venialibus?*
52. *Ad propositum illud non requiritur credulitas de non relapsu.*
53. *Corollarium.*
54. *Doctrina notabilis circa tentationem de futuro relapsu, cum Addit.*
55. *Non sufficit dolere, quod non satis doleas.*
56. *Tamen in tali actu plerumque intervenit verus dolor.*
57. *Dolor de mortalibus debet esse summus appretiative, quomodo?*
58. *Dolor hic præcedere debet Absolutionem.*
59. *Non autem necessario Confessionem.*
60. *Etsi hoc sit consultum.*

61. Do-

61. *Dolor de peccatis, quanto tempore possit præcedere Confessionem?*
62. *An confitens peccata prius omissa, teneatur elicere novum dolorem?*
63. *Corollarium de moribundo.*

36. TRES esse partes Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem, patet ex dictis *num.* 10. & 11. ac unanimi Catholicorum. Unde viso de natura, simulque materia, & forma Sacramenti Pœnitentiæ, breviter (quantum fieri peterit) erit videndum de singulis partibus ejus, incipiendo à Contritione, additis tamen nonnullis, quæ Pœnitentiæ virtuti secundum se conveniunt. Hinc sit

37. OONCL. I. Contritio, quæ primum locum inter partes Sacramenti Pœnitentiæ obtinet, ac prout est genus ad Attritionem & Contritionem perfectam, bene describitur à Concilio Tridentino *Sess. 14. cap. 4.* quod sit *dolor animi, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero.* Unde Contritio, seu Pœnitentia virtus non solum cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, sed veteris etiam odium, seu detestationem peccati commissi continet; prout idem concilium *loc. cit.* uberius declarat.

38. CONCL. II. Contritio sic generatim sumpta recte dividitur in Contritionem perfectam, & in Attritionem, seu Contritionem imperfectam. Ita Concilium Trident. *loc. cit.*

&

& omnes Catholici. Et hæc divisio Contritionis in perfectam, & imperfectam oritur ex diversitate motivi illius formalis, ob quod quis dolet, ac detestatur peccatum commissum; nam, si quis doleat ex motivo amoris Dei per peccatum offensi, erit Contritio perfecta, si vero ex motivo solum turpitudinis peccati, aut metu inferni, seu pœnarum à Deo immissarum (per has intelligendo pœnas distinctas ab infernalibus, utputa pœnas purgatorii, vel pœnas temporales vitæ præsentis v. g. pestem, famem, bellum, ac hujusmodi, quibus Deus castigare solet peccata Fidelium) erit Attritio. Siquidem

39. *Contritio perfecta*, quæ est *Contritio simpliciter dicta*, est dolor animi, ac detestatio peccati propter Deum summe dilectum, cum firmo proposito non peccandi de cætero. Ubi ly *propter Deum summe dilectum* intelligendum est de Deo summe dilecto saltem appretiative, quamvis non semper amor ille Dei sit summus intensive.

40. Porro *Amor Dei appretiative summus* tunc habetur, quando Deum ita amamus, ipsumque omnibus aliis rebus anteponimus, ut nullius creaturæ amore, vel timore velimus ipsum offendere, aut ab ejus amore recedere. Et hoc modo omnes homines tenentur amare Deum super omnia, juxta illud *Matth. 10. Qui amat patrem, aut matrem plus, quam me, non est me dignus,* Et alibi. Et qui ex motivo hujus amoris Dei dolet de commissis suis peccatis, censetur

ſetur habere Contritioeem perfectam. *Amor Dei intenſive ſummus* ille dicitur, qui eſt intenſior, & vehementior omni alio actu amoris: & hoc modo non tenemur in hac vita Deum diligere ſuper omnia; quinimo non raro parentes plus intenſe amant liberos ſuos, quam Deum, quamvis adhuc appretiative plus diligant Deum, eo quod hunc ob amorem filiorum nolint offendere. *(e)*

Additio I.

*Benedictus XIII. in Appendice ad Concilium Romanum Lateranenſe anno 1725. celebratum, agendo de Sacramento Pœnitentiæ, ponit ſequentem formulam perfectæ Contritionis: *Deus meus, & Dominus meus, cum ſis ſummum infinitum, & perfectiſſimum Bonum, amo te ſuper omnia, & ideo me pœnitet, ac ex toto corde doleo, quod te toties offenderim peccatis meis. Abominor ea, & deteſtor ſuper omnia mala, maxima cum diſplicentia, & rogo humiliter veniam cum firmo propoſito, tua ſancta gratia auxiliante, te impoſterum non amplius offendendi.*

Additio II.

*Cæteroquin, quando in Libris aſceticis, vel catecheticis, aut etiam in SS. PP. legis, quod Contritio perfecta peccatum deteſtetur *tantummodo* propter Deum ſumme dilectum, *non propter pœnas inferni*, nec *propter amiſſionem Regni cœleſtis &c.* ſimiles formulæ duntaxat innu-

innuere volunt, quod motivum ſpecificativum, ſeu principale hujus contritionis perfectæ qua talis reduplicative ſit *ſolummodo* Deus, quatenus in ſe ſummum Bonum: nullatenus autem dicere intendunt, quaſi vero actus Contritionis ſit incompoſſibilis cum actu deteſtativo peccati propter pœnas inferni, ſeu ob æternam beatitudinem deperditam &c. Pari modo Aſcetæ & SS. PP. intelligi debent, quando exercite deſcribunt actum amoris perfecti illum, quo Deus *ſolum*, quatenus eſt *ſummum Bonum*, diligitur; non enim per hunc dicendi modum volunt excludere actus amoris concupiſcentiæ, quaſi incompoſſibiles cum actibus amoris puri ſeu amicitiæ, ſed potius intendunt inſinuare, quod actus amoris Dei perfecti ſive appretiative, ſive etiam intenſive ſummi ſit ſolus Deus, quatenus *ſumme Bonus in ſe*, non *quatenus Bonus nobis*. Paucis: poteſt quidem actus amoris Dei aliquoties præſcindere ab inferioribus motivis ſiſtendo in ſolo Deo, quatenus in ſe ipſo infinite Bono, non tamen debet alia inferiora motiva neceſſario quaſi incompoſſibilia poſitive excludere: quod bene notandum ad tollendos multos errores, & æquivocationes. Videantur dicta *part. 1. tract. 4. diſt. 6. quæſt. 1. Additione poſt num. 9.* *

41. *Contritio imperfecta*, quæ proprio nomine communiter dicitur *Attritio*, eſt dolor animi, ac deteſtatio peccati contra Deum commiſſi, ob turpitudinem peccati, vel metum gehennæ, aut pœnarum conceptus cum firmo

pro-

proposito non peccandi de cætero. Unde patet, hanc à Contritione perfecta differre duntaxat penes motivum formale: nam perfecta Contritio concipitur ex motivo amoris Dei per peccatum offensi; Attritio autem *vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur,* ut loquitur Concilium Tridentinum *cit. Sess. 14. cap. 4.*

42. Notandum tamen, ut Attritio cum Sacramento sufficiat ad justificationem peccatoris, requiri, quod ea procedat ex aliquo motivo supernaturali! sive quod *sit donum Dei. & Spiritus sancti impulsus,* juxta cit. Concilium. Unde dolor mere naturalis neutiquam sufficit, utputa si puer de peccato doleat, eo quod virgas à patre meruerit; aut homo adultus, eo quod publicam apud homines infamiam incurrerit: nam dolor talis nulla ratione foret supernaturalis, neque donum Dei, aut impulsus Spiritus sancti. Et merito Innocentius XI. sequentem inter alias, ordine 59. Propositionem damnavit: *Probabile est, sufficere Attritionem naturalem, modo honestam.* Secus foret, si quis de peccatis doleat ob metum pœnarum temporalium ut à Deo immissarum: nam talis dolor non educitur ex motivo mere humano, sed respicit Deum ut justum vindicem peccati, & ultorem ejus per pœnas etiam temporales; prout Fideles credunt ex lumine Fidei supernaturalis.

43. CONCL. III. Pœnitentia virtus, sive Contritio aliqua est, & fuit universis homini-
C bus,

bus, qui se mortali aliquo peccato inquinaverunt, pro quocunque statu ad salutem, & justitiam consequendam necessaria. Conclusio sic prolata est de fide, habeturque in Concilio Trid. *Sess. 14. cap. 4.* ubi inter alia hoc probatur ex illis verbis Christi *Luc. 13. Nisi Pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.*

44. CONCL. IV. Quamvis regulariter homini sit necessaria ad salutem Pœnitentia formalis, adhuc tamen in aliquo casu potest ipsa suppleri per Pœnitentiam virtualem, qualis est Dilectio Dei super omnia. Ita Doctores communiter. Hinc *Luc. 7.* dicitur: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* & alibi.

45. CONCL. V. Actus Contritionis perfectæ est, fuitque in omni Lege semper congrua dispositio, per Christi merita consequendi gratiam Divinam, nostramque justificationem: ea tamen in Lege gratiæ, post receptum Baptismum, includit votum Sacramenti Pœnitentiæ suo tempore recipiendi. Ita communis omnium Catholicorum; & habetur clare in Concilio Trid. *Sess. 14. cap. 4.* ubi dicitur: *Docet præterea, etsi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum (*Pœnitentiæ*) actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi Contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.*

46. Ad-

46. Additur notanter, *in Lege gratiæ post receptum Baptismum.* Nam Contritio perfecta ante receptionem Baptismi elicita includit votum recipiendi Sacramentum Baptismi (unde & *Baptismus flaminis* dicitur) non autem votum Sacramenti Pœnitentiæ; cum peccata ante Baptismum commissa non sunt materia apta ipsius. Secus de Contritione post Baptismum elicita, nam hæc includit votum Sacramenti Pœnitentiæ imposterum recipiendi.

47. CONCL. VI. Quamvis ad salutem, & justificationem peccatoris extra Sacramentum omnino requiratur Contritio perfecta cum voto Sacramenti saltem implicito, attamen cum Sacramento Pœnitentiæ sufficit Attritio, etiam cognita. Ita defacto Doctores communiter. Unde Concilium Trid. *cit. cap.* 4. ait: *Quamvis Contritio imperfecta, quæ Attritio, si voluntatem peccandi excludat sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit.* Hæc Concilium.

48. Fatendum quidem est, ultimam partem, quod etiam Attritio cognita (id est, ea, quæ certe scitur, ac cognoscitur esse solum Attritio) sufficiat cum Sacramento ad salutem, à pluribus olim fuisse negatam: verum defacto ob tam clara verba Concilii Oecumenici communiter tenetur Conclusio. Et ratio ulterior est: quia Sacramentum Pœnitentiæ

est Sacramentum mortuorum, id est, per se, ac primario à Christo Domino Institutum ad remissionem peccati mortalis, & collationem primæ gratiæ sanctificantis: atqui tale non esset, si virtute ejus nunquam conferretur prima gratia, sed hæc mediante prævia Contritione perfecta semper collata supponeretur; ergo.

Additio I.

* Ut vim argumenti hujus aliqui Recentiores Rigoristæ eludant, gratis nobiscum conceduut contra alios apud le Drou *De Contrit. Dissert. 1. c. 3.* ad Sacramentum Pœnitentiæ (quod utique juxta SS. PP. & textus Conciliorum est Sacramentum mortuorum potius, quam vivorum) non requiri Contritionem perfectam, sed sufficere Attritionem; negant tamen suppositum, quod ipsa Attritio sine aliquali saltem actu Dilectionis Dei super omnia interveniente in Sacramento Pœnitentiæ justificet. Unde ajunt, Contritionem proprie talem, quæ extra Sacramentum justificat, tunc haberi, quando sit in aliquo gradu valde intenso detestatio peccati ob Bonum infinito amore dignum exinde offensum: econtra vero, quando eadem detestatio ex hoc ipso motivo proxime adducto contingit in gradu aliquo valde remisso, dicunt adesse Attritionem, quæ extra Sacramentum nullatenus, bene tamen cum Sacramento Pœnitentiæ justificat. *

Additio.

Additio II.

* Ex quo inferunt, quod Contritio perfecta, & Attritio non distinguantur specie, sed tantum secundum magis, & minus, utpote habentes idem motivum formale, ita, ut, si eliciatur dolor de peccato gravi ob Bonum infinito amore dignum exinde effensum, talisque dolor sit elicitus in gradu valde intenso, foras mittens timorem pœnarum, dicatur Contritio perfecta; e contra vero, si idem fiat in gradu tamen valde remisso, censeatur Attritio, insufficiens sine Sacramento Pœnitentiæ, bene tamen sufficiens cum eodem. Ita illi. Sed contra sic argumentor: quando Concilium Trid. ex professo *Sess. 14.* præsertim *c. 3. & c. 4. de Pœnitent.* partes Sacramenti Pœnitentiæ explicat, etiam simul subjungit loquens de Attritione, talem dolorem conceptum ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex metu gehennæ, & pœnarum acerbitate esse donum Dei, & Spiritus Sancti impulsum, qui in Sacramento Pœnitentiæ NB. disponit ad impetrandam gratiam: atqui nullam facit ibidem Concilium Trid. mentionem, quasi nimirum ad hunc ipsum dolorem, qui Attritio à dicto Concilio appellatur, deberet intervenire aliquis actus remissus saltem Dilectionis Dei super omnia: adeoque ad rationem Attritionis talis necessitas interveniendi actum dilectionis super omnia gratis adstruitur, simulque falsum est, quod Attritio, & Contritio perfecta distinguatur præ-

ex metu gehennæ conceptus sit bonus: alias enim nullo modo ne quidem remote posset disponere ad gratiam: hincque recte Alexander VIII. sequentes duas Propositiones damnavit. Prima, ordine 14. erat hujus tenoris: *Timor gehennæ non est supernaturalis.* Altera, ordine 15. sic sonabat. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione Benevolentiæ DEI propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.* Vides *secundo*, quomodo Concilium innuat, quod dolor iste ex metu pœnarum conceptus aliter extra, & aliter intra Sacramentum Pœnitentiæ disponat ad gratiam justificantem, in primo nimirum remote, in altero proxime. Plura de his invenire potes apud la Croix *Lib. 6. part. 2. a num. 717.* usque ad *numerum 892.* Ubi etiam contra Attritionem ex metu gehennæ conceptam varias reperies solutas objectiones: etenim auctoritates contra talem dolorem adductæ vel solum loquuntur de illis, qui ita sunt constituti positive, ut non dolerent de peccato, si gehennæ pœna non foret, vel certe alias probarent nimium; quod nimirum contra Decret. Alex. VIII. proxime adductum, talis dolor ex acerbitate pœnarum elicitus neque esset supernaturalis, ac bonus; vel demum, si requirerent, similem dolorem debere in Sacramento Pœnitentiæ saltem esse conjunctum cum quodam actu amoris, intelligendi sunt de amore *Concupiscentiæ*, pertinente ad virtutem Spei, quo Deum prosequimur ut nobis bonum, non de amore *Amicitiæ* spectante ad charitatem

Theo-

Theologicam, quo Deum amamus tanquam Bonum infinitum in se. *

Additio V.

* Dices. Altera sententia, quæ ad valorem Attritionis in Sacramento Pœniten iæ requirit conjunctionem cum inchoativo quodam amore Benevolentiæ erga Deum, necdum est à sancta Sede rejecta: ergo tanquam tutior merito est defendenda, cum agatur de valore Sacramenti, ubi tutiora sunt præferenda. Antecedens probatur partim ex eo, quia Alexander VII. in Decreto anno 1667. die 5. Maji edito prohibuit, ut illa sententia, requirens ad Attritionem aliquem inchoatum amorem Benevolentiæ erga Deum, aliqua censura Theologica afficiatur, qualis utique foret dicere, eandem à sancta Sede rejectam; partim quia Benedictus XIII. in Appendice ad suum Romanum Concilium Lateranense anno Jubilæo 1725. celebratum, *Parte Tertia instructionis ad Sacramentalem Confessionem*, expresse testatur, præfatam sententiam hucusque à sacra Sede esse relictam indecisam. Respondeo, præfatam sententiam contrariam nec à nobis aliqua censura affici, quam ultro fatemur, necdum à S. Sede esse rejectam: interea tamen opinio communis Doctorum, quæ negat ad Attritionem requiri amorem inchoatum Benevolentiæ, nimirum formalem & explicitum, vi nostrorum fundamentorum, & attendendo ad omnia principia etiam reflexa consecutive, & ultimato creditur à nobis ita moraliter certa, ac tuta, ut excludatur omne grave periculum invaliditatis Sacra-

menti, in quo sensu non tenemur sequi tutiora, id est, meliora, alias, quandocunque nobis actus virtutis melior, seu perfectior proponitur, illico adesset obligatio sequendi. Quare in forma Resp. ad hanc molestam objectionem, conc. antec. distin. cons. esset merito defendenda contraria sententia, si in eo sensu esset tutior, ac si altera sententia communis, negans ad Attritionem requiri amorem Benevolentiæ, neque amplius esset tuta, conc. secus, nego consequent. Neque hoc est sententiam contrariam aliqua Censura Theologica afficere, si absque scommatibus ullis dicamus, vi fundamentorum sequi, nostram, & communem opinionem Doctorum in praxi ita esse moraliter certam, ac tutam, ut omne grave periculum invaliditatis excludatur. Quinimo si Adversarii dicerent, nostram, ac communem Doctorum sententiam esse consitentibus ex gravi in contrarium ratione in praxi periculosam, possemus nos forsan magis conqueri de censura de super inusta. Et plane difficulter mihi imaginari possum, Benedictum XIII. qui propterea Instructionem pro Confessionali Concilio suo adjunxit, ut evitentur in praxi errores, in hoc Sacramento alias committendi, difficulter (inquam) mihi imaginari possum, tam ferventem, & sollicitum Pastorem non positive nos in praxi dehortatum fuisse ab illa communi sententia, quæ negat, ad dolorem Sacramenti Pœnitentiæ requiri amorem benevolum, si in eadem periculum grave invaliditatis, attentis omnibus

bus principiis directis, & reflexis, ultimato subesse censuisset. Verum quidem est, quod Summus Pontifex alteram sententiam, quæ ad Attritionem in Sacramento Pœnitentiæ requirit actum positivum amoris Benevolentiæ, æque non rejecerit, ac nostram; interim tamen hoc minori admiratione dignum creditur ex ea ratione, quia adversariorum sententiam facilius dissimulare potuit ideo, quoniam in Sacramento Pœnitentiæ simul elicere actum amoris benevoli, in praxi neutiquam nocet pœnitenti, qualiter tamen noceret in praxi sententia excludens necessitatem hujus amoris benevoli, si eadem à Summo Pontifice judicaretur non tuta, sed practice periculosa in Sacramento tam necessario, & tamen scienter tolleraretur doceri, &c. *

49. CONCL. VII. Propositum non peccandi de cætero, quod requiritur una cum dolore de peccatis ad Contritionem, & Sacramentum Pœnitentiæ, regulariter quidem debet esse formale, ac explicitum, ita, ut quis expresse sibi proponat, non amplius peccare de cætero: per accidens tamen potest etiam sufficere propositum virtuale, ac implicitum, quale includitur in ipsomet actu Contritionis, detestationis peccati. Ita communis. Nam, dum quis vere, & ex corde dolet de peccato commisso, illudque detestatur, simulque non habet actualem voluntatem peccandi pro futuro, hoc ipso censetur saltem virtualiter, ac implicite habere propositum non peccandi de cætero. Et ita fit in casu, quo quis dolet,

ac

ac deteſtatur peccatum ſuper omnia nihil advertens ad futuram vitam; cenſetur enim habere propoſitum ſeſe emendandi, ſaltem virtuale, ac implicitum.

50. CONCL. VIII. Contritio, ac propoſitum non peccandi de cætero debet eſſe univerſale de omnibus peccatis mortalibus. Eſt certum. Unde peccat graviter, qui recepturus Sacramentum Pœnitentiæ, ſciens non atteritur de omnibus mortalibus necdum confeſſis, vel proponit duntaxat unum peccatum mortale evitare, non vero alterum.

Additio I.

* Oppones. Poteſt contingere, quod pœnitens invincibiliter non recordetur unius, vel alterius gravis peccati à ſe commiſſi; talis utique nihilominus valide confitetur, & peccata invincibiliter ignorata adhuc indirecte remittuntur, ſed iſte pœnitens non habet dolorem, & propoſitum de peccatis invincibiliter ignoratis; quia juxta commune axioma, *nihil volitum, quin præcognitum*: adeoque ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ non requiritur dolor, & propoſitum univerſale de omnibus peccatis mortalibus. Reſp. diſting. min. talis non habet dolorem, & propoſitum formaliter, & expreſſe extenſum ad peccata gravia commiſſa & oblita, ſeu invincibiliter ignorata, conced. neque virtualiter, ac implicite extenſum, neg. min. & ſimiliter diſting. conſeq. non requitur ad Sacramentum Pœnitentiæ, ut dolor, & propoſitum expreſſe, ac explicite ſe extendant ad pec-

cata

cata gravia commiſſa, aſt invincibiliter ignorata, conced. conſeq. non requiritur, ut ſaltem ſe ſic extendant virtualiter, neg. conſeq. Cenſentur autem virtualiter talis dolor, & propoſitum in ſimili caſu ſe extendere etiam ad peccata gravia oblita ideo, quia motivum doloris quoad peccata gravia, ut quis gratiam juſtificantem recipiat, & univerſale, ſeu quod movet non ſolum ad deteſtandum unum, alterumve peccatum mortale in particulari, ſed ad omnia gravia; qualia motiva ſunt offenſa Dei Summi Boni, turpitudo gravis peccati, timor deperdendi regni cœleſtis, aut incurrendæ pœnæ gehennalis, quæ motiva utique pugnant contra omnia peccata gravia. *

Additio II.

* Inſtabis. Etſi ad Confeſſionem frugiferam, ſeu collativam gratiæ remiſſivæ omnium gravium peccatorum perpetratorum requiratur dolor univerſalis, explicite, vel ſaltem virtute motivi univerſalis dolendi, implicite ſe extendens ad omnia peccata gravia perpetrata, & necdum remiſſa, prout videtur innuere Concl. VIII. attamen talis dolor non exigitur ſemper ad Confeſſionem validam; cum aliquoties juxta plures Doctores graves apud la Croix *Lib. 6. part. 2. n. 672.* uti alia Sacramenta, e. g. Baptiſmus, ita etiam hoc detur ex defectu doloris univerſalis validum & informe; e. g. ſi pœnitens ſolum doleat de peccato fornicationis commiſſo ex motivo particulari, puta ob hujus ſingularem

rem turpitudinem|Angelicæ virtuti Castitatis repugnantem, alterius autem gravis peccati, e. g. detractionis invincibiliter obliviscatur; in quo casu ex hoc ipso fundamento, si postea gravis detractionis recordetur, solum eandem, non autem repetito priorem fornicationem tenetur in Confessionali detegere; quamvis præcedens dolor fuerit tantummodo particularis. Resp. *Inprimis;* quamplures Doctores cum Scoto *in 4. Sent. Dist. 1. quæst. 5* in simili casu, ubi præcise elicitur dolor particularis, id ipsum negare, nimirum ex defectu doloris dari Sacramentum Pœnitentiæ validum & informe; quia à Concilio Trid. *Sess. 14.* de *Pœnitent. c. 3. & 4.* non fit distinctio inter dolorem requisitum ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, & inter dolorem requisitum ad effectum Sacramenti Pænitentiæ, nimirum remissionis omnium gravium peccatorum: ergo si ad effectum Sacramenti Pœnitentiæ acquirendum requiritur dolor universalis superius explicatus, pariter talis desiderabitur ad valorem Saccramenti Pœnitentiæ. Vid. Holzman *Tom. 2. Theol. Moral. Tr. 4. n. 506. & seqq.* Unde attendendo præsertim ad principia directa teneretur dolorem solummodo particularem eliciens de fornicatione, eandem de novo in altera Confessione detegere; sicque negatur suppositum. Resp. *Secundo*, attendendo ad principia reflexa, si altera sententia multorum DD. alicui adhuc videatur vere probabilis, posset pœnitens in dato casu priorem fornicationem in altera Confessione intermit-

tere

tere ſequendo ſententiam probabilem contrariam; uti notat Elbel in ſua Theologia Sacramentali *part. 2. num. 84. Conferentia III.* *

51. Dicitur autem notanter in Concluſione, quod *dolor* (idem dic de propoſito) *debeat eſſe univerſalis de omnibus peccatis mortalibus:* nam ſecus eſt dicendum de peccatis venialibus; licet enim ad Confeſſionem peccatorum etiam venialium requiratur aliquis dolor, ac propoſitum eadem evitandi: quia tamen peccatum veniale hominem à gratia Dei non excludit, poteſtque unum remitti ſine altero (quod non eſt in mortalibus) hinc ſufficit attritio, & propoſitum de uno veniali confeſſo, etſi de aliis non habeatur. Sufficit etiam dolor, & propoſitum de evitandis venialibus confeſſis præciſe quoad frequentiam: quia talis habet jam voluntatem diminuendi peccata venialia, ſicque ſe emendandi.

52. CONCL. IX. Quamvis propoſitum non peccandi de cætero debeat eſſe firmum, nihilominus ad illud non requiritur credulitas, ſeu exiſtimatio, quod quis deinceps non amplius ſit relapſurus. Ita Petrus Marchantius *tom. 1. Tribunalis tract. 4. tit. 3. q. 3.* Layman *lib. 5. tr. 6. cap. 4. num. 8.* & alii. Ratio eſt: quia dolere de peccatis, & proponere emendationem vitæ, eſt actus præſens voluntatis peccatum commiſſum deteſtantis, & nolentis in illud relabi: exiſtimatio vero, ſeu credulitas illa non eſt actus voluntatis, ſed intellectus, qui ex dolore & propoſito illo non neceſſario conſequitur; idque ob cognitam humanæ conditionis

fra-

fragilitatem, nostræque voluntatis mutabilitatem, & plurimas hinc inde peccandi occasiones. Hinc donum perseverantiæ in bono est equidem vel maxime exoptandum, summisque à Deo precibus postulandum, & auxiliante gratia Divina, in virtute Passionis ac meritorum JESU Christi humiliter sperandum, neutiquam tamen stulte præsumendum, aut absque speciali revelatione firmiter credendum; cum David, Petrum, aliosque post optima proposita lapsos fuisse constet.

53. Infertur proinde cum citatis Auctoribus, & aliis, sæpe fieri posse, ut, licet quis absolutum, & sufficiens propositum habeat, non peccandi de cætero, nihilominus timeat, se non evitaturum omnia mortalia, vel certum peccati genus; idque ob rationes dictas, & expertam hactenus suæ voluntatis mutabilitatem.

54. Pro praxi tamen, & si diabolus conetur talibus persuasive suggerere, *Tu cades sine dubio, Tu non poteris ab hisce peccatis abstinere, occurrente tali occasione non resistes &c.* consultum erit, & hujusmodi afflictis personis consulendum, ne cum vaferrimo isto Sophista, qui exinde solum vult impedire nos à firmitate propositi, & inducere in desperationem, multum disputent, sed potius mentem ad Deum convertant, & cum humilitate cordis dicant: *Domine, verum est, quod, quantum ex me, meaque fragilitate, rursus in peccatum caderem, si tua gratia me non protegeret: sed rogo, adesto mihi, & adjuva fragilitatem meam; quia per gratiam tuam spero, & firmiter propono, non amplius*

amplius peccare. Hoc, vel consimili modo, ejusmodi diabolicæ suggestiones eludendæ sunt, ne alioquin pœnitens, multum cum dæmone disputans sexcentis ejus fallaciis succumbat; & vel in conditionatam volitionem pertrahatur rursum peccandi, si talis occasio sese offerret; vel certe in pusillanimitatem aut diffidentiam erga DEUM, nec non & desperationem præcipitetur: ex quo fieri solet, quod vel Pœnitentiæ Sacramentum sacrilege recipiatur, vel desperans ab ipso, aliisque spiritualibus mediis penitus retrahatur.

Additio

* Illud insuper quoad efficaciam propositi, præsertim quoad venialia, Pœnitentibus desuper anxiis consolationi esse poterit, quod ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ sufficiat, ut dictum propositum sit efficax *affective*, quamvis non fuerit efficax *effective*, id est, ut de præsenti tempore Confessionis existens dictum propositum sit pro tunc incompossibile cum peccatis, quæ detestatur, quamvis considerata humana fragilitate quasi præcognoscat, quod, si adhuc longiori tempore supervivat, hæc ipsa seria voluntas non sit semper duratura, prout declaravi in alio libello de Propositionibus damnatis *part. 2. cap. 4. n. 136.* ac desuper etiam videri poterunt la Croix *lib. 6. part. 2. n. 908.* & Elbel *part. 2. Theolog. Sacramentalis Conferentia IV. n. 99. & n. 112. ac n. 113.* *

55. CONCL. X. Ad Sacramentum Pœnitentiæ speculative loquendo non sufficit dole-

re, quod non satis doleas. Ita Layman *cit. c. 4 n. 5.* Herincx *disp. 2. de Pœnitent. n. 57. c. 3. n. 5.* & communis aliorum, Contra Silvestrum, Navarrum, & Sa, talem dolorem sufficere asserentes. Ratio est: quia talis revera non est dolor de peccatis commissis.

56. Interim tamen practice fatendum cum Doctoribus passim, in tali actu, quo quis dolet, se non satis dolere de peccatis, plerumque conjunctum esse dolorem de peccatis, etsi pœnitens sensibiliter eum non cognoscat. Neque enim ad Confessionem requiritur dolor sensibilis: sufficit quippe voluntas, ejusque aversio, & dolor de peccato commisso: quæ cum sit potentia spiritualis, ac interna: scrupulosi tam facile angi non debent, quasi sine dolore accedant ad Sacramentum, eo quod exterius sensibiliter nullum sentiant: puta, quia nequeunt desuper profundos gemitus, aut copiosas lacrymas elicere, quod tamen nullatenus ad valorem doloris requiritur.

57. CONCL. XI. Etsi dolor de peccatis mortalibus commissis debeat esse summus appretiative, ita, ut pœnitens nihil magis detestetur, quam peccatum, malitque omnia mala mundi perpeti, quam mortaliter contra Deum peccare: non tamen opus est, imo nec passim expedit, particulares facere collationes, e. g. mallem hoc vel illud malum subire, quam mortaliter peccare. Ita Doctores communiter. Quinimo ejusmodi particulares collationes, seu reflexiones spectata fragili-

gilitate humana, ſunt infirmioribus periculoſæ, quamvis, ſi rite fiant, ſint actus valde excellentes, ac meritorii.

58. CONCL. XII. Dolor requiſitus ad Sacramentum Pœnitentiæ præcedere debet Abſolutionem, eſtque tutius, ut ipſam quoque Confeſſionem antecedat; quamvis ſufficiat, ſi Abſolutionem præcedat. Ita communis. Ratio primæ partis eſt: quia in Abſolutione eſſentialiter conſiſtit Sacramentum Pœnitentiæ: atqui ad hoc neceſſario neceſſitate Sacramenti prærequiritur dolor, & conſequenter iſte debet etiam præcedere Abſolutionem.

59. Altera pars probatur ex communi ſenſu Fidelium, & recepta praxi Confeſſariorum, qui poſt auditam Confeſſionem ſolent exhortari pœnitentes ad eliciendum dolorem, quem & hi amplius pro tunc elicere geſtiunt: fruſtra enim hoc fieret, niſi dolor tunc elicitus ſufficeret. Accedit ratio: quia dolor ille cadit ſupra peccata confeſſa, ſimulque Confeſſio ſufficienter redditur doloroſa per ſequentem dolorem, & dolor ſufficienter redditur ſenſibilis per præcedentem Confeſſionem, eo ipſo, quod pœnitens ordinet Confeſſionem ad dolorem, & dolorem ad Confeſſionem. Sic enim affert hæc duo, tanquam facientia unum quid morale, id eſt, Confeſſionem doloroſam, qualis requiritur ad Sacramentum Pœnitentiæ.

60. Quia vero in praxi periculoſum eſt, tam diu differre dolorem; cum facile contingere poſſit, ut quis peracta Confeſſione fiat diſtractus, aut attendendo ad pœnitentiam in-

junctam, vel reflectendo, num omnia rite confessus fuerit, obliviscatur doloris tunc eliciendi, sicque consultissimum erit, dolorem ipsimet Confessioni præmittere.

61. Quod si quæras, quanto tempore dolor possit præcedere Confessionem? Resp. Tanto, quanto adhuc moraliter censeri potest unum actum imperari ab alio, & facere unum quid moraliter cum ipso, videlicet Confessionem dolorosam. Quod ad praxin attinet, respondet Tamburinus *in Methodo expeditæ Confessionis. Lib. 1. c. 2. §. 4.* Qui mane dolet, & actu non revocato post tres vel quatuor horas confitetur sine novo doloris actu, non est dubium, quin satisfaciat. Rursus, si quis vesperi examinans conscientiam elicit actum doloris, proponens sequenti die confiteri, abunde est. Idem puto (addit cit. Auctor) si, non solum præcedenti vesperi, sed etiam præcedente die id fecerit, actu semper, ut dixi, non revocato: colligitur hoc ex Lugone *disp. 14. De pœnit. sect. 4. in fine n. 36. & initio n. 37.* Longiorem temporis extensionem nondum inveni apud Theologus Hæc ille. Porro. actus doloris censetur revocari peractum contrarium (id est, per complacentiam peccati, de quo doluisti) vel per aliud novum peccatam mortale quodlibet.

62. CONCL. XIII. Qui peracta Confessione iterum confitetur aliqua peccata, quorum antea fuit oblitus, probabilius non tenetur elicere novum actum doloris antea generaliter concepti de omnibus peccatis, sed potest

ab-

absolvi virtute prioris doloris adhuc virtualiter permanentis. Ita Lugo *disp. 14. De Pœnitent. sect. 3.* Henriquez, Diana, aliique. Ratio est: quia prior dolor, uti supponitur, fuit generalis, sicque extendit se ad illud peccatum, cujus confitens antea fuit oblitus; ergo, cum adhuc maneat, nihil obstat, quin possit deservire ad duo Sacramenta, cum censeatur virtualiter multiplex.

63. Inferunt proinde Doctores, posse moribundum propter instans periculum mortis à Confessario absolvi audito uno, alterove peccato, & deinde, si supersit tempus, auditis per otium cæteris, iterato absolvi in virtute doloris præcedentis. Quod si quis velit eadem peccata repetere, ac denuo confiteri, tunc plures Doctores volunt, dolorem esse renovandum; quamvis nonnulli contradicant.

DISTINCTIO VII.

De Confessione, quæ est altera Pars materialis Sacramenti Pœnitentiæ.

QUÆSTIO I.

Quæ Conditiones requirantur ad Confessionem Sacramentalem?

SUMMARIUM.

1. *Confessio varie sumitur. Et quomodo in proposito?*

2. *Confessio Sacramentalis, quid & quomodo necessaria?*
3. *Conditiones ejus sedecim.*
4. *An omnes necessariæ?*

(a) Ut dictum Tract. 10. dist. 3. n. 5. 7. & 8.

(b) De his vide loc. cit. n. 9. & seqq.

5. *Reducuntur ad tres. I. Confessio Sacramentalis debet esse dolorosa; & sic*
6. *Humilis.*
 * *Corollarium.*
7. *Libens.*
8. *Discreta.*
9. *Corollarium.*
10. *Verecunda.*
11. *Lacrymabilis, &*
12. *Parere parata, quomodo?*
13. *II. Confessio debet esse vera, atque ideo simplex, pura, fidelis, nuda, &*
14. *Accusans, quomodo?*
15. *Mentiri in Confessione, an sit peccatum mortale?*
16. *Quid, si major numerus peccatorum exprimatur?*
17. *Vel fiat mendacium circa peccatum veniale?*
18. *Declaratur amplius.*
19. *III. Confessio debet esse integra; & sic*
20. *Fortis ac*
21. *Secreta, & quomodo?*
22. *Confessio, si fiat publice, an valida sit?*
23. *Quid de Confessione per interpretem?*
24. *Et de Confessione, tempore v. g. naufragii alta voce facta?*

(c) Juxta

(c) Juxta dicenda n. 35. & seqq.

25. *Confessio, an debeat esse vocalis?*
26. *Saltem extra casum impotentiæ?*
27. *Magna verecundia an excuset a Confessione oretenus facienda?*

* *Quid in casu aliquo extraordinario?*

1. CONFESSIONIS nomen varie solet accipi. I. Pro Confessione cujuscunque veritatis: & sic confiteri sumitur *Joan 8. Et confessus est, & non negavit.* II. Pro Confessione Fidei; sic sumitur *Lucæ 12. Qui me confessus fuerit coram hominibus &c.* III. Pro Confessione laudis, quam DEO deferimus ob ejus beneficia, opera, & attributa: & sic frequentissime sumitur in Psalmis, & alibi passim in S. Scriptura. IV. Pro confessione judiciali in Foro externo, in quo sensu dici solet: *Propria Confessio est optima probatio.* V. Pro Confessione Sacramentali, prout hæc est altera pars materialis Sacramenti Pœnitentiæ, & in hoc sensu agitur hic de Confessione.

2. Definitur autem Confessio Sacramentalis taliter: *Confessio* est accusatio legitima de propriis peccatis, facta coram Sacerdote, ad eorum veniam impetrandam virtute Clavium. Ubi ly *accusatio* stat loco generis, reliqua ponuntur loco differentiæ; prout ex confesso dictum fuit *Tract. 10. dist. 3. n. 1. & seq.* ubi explicando quartum Præceptum Ecclesiæ, simul de institutione, atque necessitate Confessionis Sacramentalis fusius agitur.

3. Quantum igitur nunc attinet ad alia, at-

quæ in primis ad conditiones Confessionis Sacramentalis, earum sedecim communiter à Doctoribus enumerantur, hisce versiculis comprehensæ:

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, & discreta, libens verecunda,
Integra, secreta, & lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

4. Observandum tamen, non omnes istas conditiones esse simpliciter necessarias ad Confessionem, bene tamen utiles, ac valde proficuas: prout patet præsertim in illis duabus conditionibus, quod sit *frequens* & *accelerata*. Nam, licet sit consultissimum, atque utilissimum, post admissum peccatum gravius quamprimum confugere ad Sacramentum Pœnitentiæ per veram peccatorum Confessionem, ad id tamen homo non obligatur. (a) *Neque* tenetur quis per se loquendo, ac extra certos casus (b) intra annum sæpius confiteri, quamvis procul dubio id sit utilissimum, ac summe commendandum. Porro cæteræ conditiones commode ad hasce tres reducuntur, nempe quod Confessio sit *Dolorosa, vera & integra*: de quibus sigillatim loquendo, fit.

5. CONCL. I. Confessio Sacramentalis necessario debet esse *Dolorosa*. Patet hoc ex eo; quia Confessio debet fieri cum vero dolore de peccatis, ac firmo proposito non peccandi

de

de cætero? ut proxime dictum est *Distinct. præc. qu. 4. per totum.*

6. Ad hanc conditionem reducuntur plures aliæ ex enumeratis sedecim; ut illa, quod Confessio sit *Humilis*, id est, ut pœnitens cum humilitate cordis, nec non humili corporis exterioris compositione, utputa genibus flexis, & capite nudato, si vir est, neque infirmitas excuset, peccata sua confiteatur.

Additio.

* Ubi ex aliis Auctoribus subjungit la Croix *lib. 6. part. 2. n. 1116.* peccari venialiter, si quid tale sine rationabili causa omittatur. Addit pariter, ad humilitatem conservandam spectare, ut ante Confessionem gladius deponatur, nisi pœnitens profiteretur militiam pro tuenda Fide, quod faciunt Equites Melitenses & Teutonici: de his enim docet Joann. Sanchez, merito portare gladium in receptione Sacramentorum. Imo, quod si etiam alii non deponerent eundem, existimat citatus Sanchez, non fore peccatum, etsi in his locis sit consuetudo deponendi ad humilitatem, & majorem reverentiam. **

7. Item huc reducitur, quod sit Confessio *Libens*, id est, voluntaria, & ut ipsa cum animo recipiendi Sacramentum peragatur. Cui tamen conditioni non obstat, quod quis confiteatur propter obligationem præcepti, aut ad eam inducatur timore excommunicationis, infamiæ &c. dummodo adsit animus vere

confitendi, ac recipiendi Sacramentum, & nullum ex necessario requisitis deficiat.

8. Huc ulterius refertur, quod confessio sit *Discreta*: & hoc ex eo, quod pœnitens utatur honestis & discretis verbis in sua Confessione, maxime in explicandis peccatis carnalibus. Vel maxime autem Confessio debet esse discreta in eligendo prudente atque erudito Confessario, qui sciat discernere intra lepram & lepram, ac debita remedia & consilia dare, maxime si pœnitens habeat casus difficiliores.

9. Ex quo proinde infertur cum Bonacina *disp. 5. de Pœnitent. qu. 5. sect. 2. punct. 2. §. 2. n. 17.* & aliis, quod, si pœnitens, dubius de contractu v. g. usurario, eligat Confessarium, quem novit esse indoctum, putans, se propter ipsius inscitiam non obligandum ad restitutionem, non solum non excusetur à restitutione, verum etiam teneatur iterum confiteri. Hic enim non videtur habuisse debitum dolorem cum firmo proposito vitandi peccata in futurum.

10. Insuper ad Confessionem dolorosam revocatur illa conditio, quod sit *Verecunda*: hoc est, quod pœnitens corde & ore debeat præferre verecundiam, ne sicut fabulam, aut historiam impudenter narret peccata sua. Et certe, si quis cum risu proponat peccata, quomodo is præsumi poterit habere verum dolorem de peccatis suis? unde severe talis erit admonendus, adhibitis motivis etiam gravioribus, ad eliciendum dolorem requisitum pro Sacramento Pœnitentiæ rite suscipiendo.

11. Ul-

11. Ulterius huc ſpectat alia conditio, nempe quod Confeſſio ſit *Lacrymabilis.* Non quod ad Confeſſionem requirantur lacrymæ ſenſibiles ſeu exteriores, quandoquidem hæ non ſint in noſtra poteſtate; ſed quia debet fieri cum lacrymis cordis, id eſt, cum vera diſplicentia, atque interno dolore, de peccatis, firmoque emendationis propoſito. Unde hæc particula idem importat, ac *Confeſſio doloroſa.*

12. Tandem huc reducitur, quod Cenfeſſio ſit *Parere Parata,* in quantum pœnitens debet accedere animo parato ad obediendum Confeſſario in his, in quibus tenetur ipſi obedire, puta, in acceptanda pœnitentia, in vitandis occaſionibus proximis peccatorum, in reſtitutione male ablatorum, ſi facultas ſuppetat, & hujusmodi: alioquin enim pœnitens non haberet firmum emendationis propoſitum.

13. CONCL. II. Confeſſio inſuper debet eſſe *Vera;* ita videlicet, ut nihil falſitatis, vel ſimulationis, aut deceptionis habeat annexum. Ad hoc pertinent quinque ſequentes conditiones ex ſupra enumeratis; nempe, quod Confeſſio ſit *Simplex,* id eſt, non ita artificioſe facta, ut aliquod peccatum occultetur, atque à Confeſſario non intelligatur. Item, quod ſit *Pura:* tum quoad intentionem, ut non fiat ob pravum finem, utpıta ob vanam gloriam, vel ad capeſſendum favorem Confeſſarii,&c. ſed ſpe veniæ, atqı e ad conſequendam peccatorum ıemiſſio. em: tum etiam

etiam quoad explicationem peccatorum, ut fiat ſine admixtione rerum, vel hiſtoriarum impertinentium. Inſuper, quod Confeſſio ſit *fidelis*, id eſt, verax, & ſine mendacio, de quo mox plura. Et *Nuda*, id eſt, non palliata, & veſtita certis verborum ambagibus, quibus peccata obſcurentur, ne eorum gravitas à Confeſſario percipiatur, vel minus ponderetur.

14. Et tandem, quod ſit *Accuſans*: tum quia accuſatio eſt de eſſentia Confeſſionis Sacramentalis, ut patet ex hujus definitione *n. 2.* allata: tum quia Confeſſio ita debet inſtitui, ut per eam pœnitens ſe accuſet, ſibique peccata imputet, non autem inaniter ſe excuſet alteri imputando v. g diabolo, malis ſociis, naturali complexioni &c. utpote quæ ejus liberam voluntatem ad peccatum cogere non poſſunt. Excipe tamen circumſtantias illas, quæ ſpeciem peccati mutant, atque ex mortali faciunt veniale; ut eſt indeliberatio actus, imperfectus conſenſus voluntatis, & parvitas materiæ: hæ enim neceſſario debent addi:

15. Quæres. An mentiri in Confeſſione ſit peccatum mortale. Reſp. I. Mentiri deliberate in Confeſſione circa materiam mortalem, ac neceſſariam, eſt peccatum mortale; & conſequenter tali mendacio irritum redditur Sacramentum. Sic juxta omnes Theologos peccat mortaliter, & ſacrilege recipit Sacramentum, qui ſcienter negat, ſe feciſſe peccatum mortale, quod revera fecit, ac necdum rite confeſſus eſt, vel qui deliberate dicit, ſe commiſiſſe tale peccatum mortale,

quod

quod revera non commisit; quia talis in Foro DEI malitiose decipit Judicem seu Confessarium Christi Vicarium, & quidem in materia gravi, utpote pertinente ad substantiam causæ, seu Sacramenti Pœnitentiæ.

16. Addunt Doctores, ac præsertim Bonacina *loc. cit. n. 9.* eum similiter peccare mortaliter, & invalide confiteri, qui scienter majorem numerum peccatorum mortalium exprimit, quam revera admisit: quia etiam talis decipit Confessarium in materia gravi. Per accidens tamen contingere potest, quandoque pœnitentem circa hoc excusari à mortali: ut si homo simplex, ac rudis bona fide majorem numerum fateatur, putans consultius esse, ac melius, majorem explicare numerum peccatorum, quam forte minorem.

17. Resp. II. Mentiri in Confessione circa peccatum veniale, vel aliam materiam non necessariam, aut quam hic & nunc confiteri quis non tenetur, non est peccatum mortale, sed veniale duntaxat. Ita Layman *lib. 5. tr. 6. c. 8. n. 15.* Bonacina *loc. cit. n. 12.* aliique communiter contra Cajetanum. Ratio est: quia, cum tale mendacium non sit circa materiam necessariam Sacramenti Pœnitentiæ, non decipitur graviter ipse Confessarius, seu Judex.

18. Excipe, dummodo pœnitens non sit confessus unum duntaxat peccatum veniale, ac circa illud mentitus; quia, cum tale veniale tunc sit tota materia Confessionis & juxta hypothesin falso narrata, nulla revera afferetur materia Sacramenti Pœnitentiæ ac

pro-

proinde talis graviter peccaret: niſi fort
animi perturbatio, vel ſcrupulus eum ex
cuſet. Ita citati Auctores, & alii.

19. CONCL. III. Confeſſio debet etiam eſſ
Integra. Unde Concilium Trid. *Seſſ. 14. cap.*
docet, ac infra *can. 7.* ſub anathemate defini
In Sacramento Pœnitentiæ ad remiſſionem peccatoru
neceſſarium eſſe jure Divino, confiteri omnia & ſingu
peccata mortalia, quorum memoria cum debita & dil
genti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & qu
ſunt contra duo ultima Decalogi præcepta. & circum
ſtantias, quæ peccati ſpeciem mutant. Sed de Con
feſſionis integritate ex profeſſo *Quæſt. ſeqq.*

20. Ad hanc Confeſſionis conditionem ſpe
ctat illa alia, qua dicitur, quod debeat eſſ
Fortis; ne videlicet ob naturalem verecundi
am, aut timorem aliquid ex neceſſario dicen
dis omittatur. Unde patet, quod iſta conditi
juvet ad integritatem Confeſſionis.

21. Huc accedit altera conditio, qua dici
tur, quod Confeſſio debeat eſſe *Secreta:* ſi
dicta, quod ex Chriſti inſtitutione ordinarie
& regulariter loquendo debeat fieri coram
ſolo ſacerdote Confeſſario; unde & commu
niter *Confeſſio auricularis* appellatur. Nam, ſi
Confeſſio Sacramentalis ex Chriſti inſtitu
tione non eſſet ſecreta (adeo, ut & Confeſſa
rius arctiſſime teneretur ad ſervandum Si
gillum) ea hominibus foret difficillima, præ
ſertim loquendo de peccatis occultis, & co
gitationum, quin etiam parum accomodata
ac conſulta communitati Fidelium. Sed cir
ca hanc ultimam conditionem

22. Quæ

22. Quæritur I. An Confessio Sacramentalis ita debeat esse secreta, ut non valeat, si fiat publice; sive (ut alii loquuntur) an hæc conditio sit de essentia Confessionis? Resp. Quamvis Christus instituerit modum confitendi secreto, tanquam modum Confessionis regulariter & ordinarie servandnm, valet tamen Confessio in casu necessitatis, aut alia de causa publice, seu aliis audientibus facta: & consequenter non est de essentia Confessionis, quod fiat penitus secreto. Ita communis doctorum. Ratio est, quia ex institutione Christi Confessio secreta ita est præcepta, ut publica nec sit præcepta, nec prohibita; prout patet ex praxi, & communi sensu Doctorum de validitate Confessionis factæ per Interpretem. Hoc ipsum clare probant verba Concilii Trid. *Sess. 14. cap. 5.* sic docentis: *Cæterum quoad modum confitendi secreto apud solum Sacerdotem, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humiliationem, tum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ offensæ ædificationem, delicta sua publice confiteri possit: non est tamen hoc Divino præcepto mandatum, nec satis consulte humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præsertim secreta, publica essent Confessione aperienda.* Hæc Concilium.

23. Infertur proinde cum communi, quod quidem valida sit Confessio facta per Interpretem, tamen per se loquendo nullus teneatur confiteri per Interpretem: quia Christus non quidem prohibuit Conf. publicam, eam tamen non præcepit. Intellige *per se loquendo*:

nam

nam peccator existens in periculo mortis, qui de perfecta contritione dubius, vel non satis securus esset, per accidens obligaretur aliquod leve, & non infamatorium peccatum saltem juxta tutiorem sententiam confiteri per interpretem, ut sic una cum attritione, & Sacramento Pœnitentiæ justificaretur, atque evitaret æternam damnationem. Id autem fieret, non quidem ex præcepto Divino Confessionis, sed ex præcepto Charitatis erga seipsum, qua quilibet tenetur procurare salutem animæ suæ. Herincx *disp. 3. de Confessione qu. 7. n. 91.* Sannig *disp. 10. de Conf. qu. 2. n. 6. & 7.* allegans Scotum *4. dist. 17. qu. un.* & alii.

24. Infertur ulterius, quod valida sit Confessio facta ab existentibus in naufragio, vel quando tempore pestis plures infirmi decumbunt in eadem camera, etiamsi ea fiat voce alta, ita ut ab aliis astantibus audiatur. In tali tamen casu, sicut & priori sufficit confiteri solum leve quodpiam peccatum, per quod minus fama ejus apud circumstantes læditur, cum quandoque sufficiat integritas tantum formalis Confessionis. (c)

25. Quæritur II. Utrum Confessio debeat esse vocalis, adeo, ut pœnitens teneatur confiteri sua peccata oretenus, ac propriis verbis? Resp. I. Certum est, quod impotentia excuset à Confessione oretenus facienda. Patet hoc ex communi sensu Ecclesiæ: sic enim multi, qui scripto, nutibus, vel aliis signis peccata

sua

sua exprimunt modo, quo possunt, meliori, sacramentaliter solent, ac debent absolvi: & idem fit in moribundis, qui non valentes amplius loqui, signa doloris, ac petitæ Confessionis exhibent.

26. Resp. II. Extra casum impotentiæ adest gravis obligatio, peccata sua oretenus, seu propriis verbis confitendi. Patet hoc tum ex communi praxi, ac sensu fidelium, tum ex Concilio Florentino in Decreto unionis, ubi pro parte Sacramenti Pœnitentiæ assignat *Confessionem oris*, id est, Confessionem oretenus factam, nisi forsan impotentia excuset. Huc præter Extravag. *Inter cunctas. De Privilegiis,* accedit illud D. Augustini *Lib. De vera & falsa Pœnitentia cap.* 10. ac refertur *c. Quem pœnitet.* 88. *De Pœnit. dist.* 1. *Præcipit Dominus mundandis, ut ostenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata, non per nuntium, non per scriptum manifestanda.*

27. Infertur proinde, quod, quamvis multi Doctores, ut Suarez, Vasquez, Lugo, Layman, Bosco, aliique velint, non solum impotentiam, sed etiam magnam difficultatem vel nimiam verecundiam in exprimendis oretenus peccatis excusare à Confessione oretenus facienda, ac sufficere, si scriptis comprehensa tradatur legenda Confessario; quod præsertim sufficere ajunt, quando post peccata à Confessario lecta subjungit pœnitens voce sensibili, *De his omnibus peccatis accuso me &c.* Nihilominus opposita sententia, quam te-

tenent Maſtrius *in 4. diſp. 5. n. 4. 5.* Sannig *cit. diſp. 10. qu. 5. n. 3.* Faber, aliique, eſt tutior ac ordinarie in praxi merito tenenda: cum eam non ſolum Concilium Florentinum verbis citatis, ſed ipſa etiam communis praxis fidelium ſuadeat, & confirmet.

Additio.

*Dicitur notanter, ſententiam illam, quæ requirit Confeſſionem vocalem, eſſe tenendam in praxi *Ordinaire*, nam in extraordinariis caſibus, & difficultatibus poteſt etiam altera ſententia practicari, e. g. ſi pœnitens ſit ægrotus, & difficulter loquatur, vel ſi Confeſſarius ſit ſurdaſter, aut pœnitens, qui ſurdaſter eſt, nimis alta voce proferat, aut legat ſuam Confeſſionem; poterit enim tunc porrigi Confeſſario Confeſſio ſcripta cum expreſſis ſupra cautelis. Videantur Layman, & Sporer hic.*

QUÆSTIO II.

Quomodo Confeſſio debeat eſſe integra?

SUMMARIUM.

28. *Integritas Confeſſionis duplex, materialis, & formalis, quæ? Confeſſio formaliter, & materialiter integra, quæ?*

29. *Regulariter Confeſſio debet eſſe integra, etiam materialiter.*

30. *Omnia*

30. *Omnia peccata mortalia quoad numerum, speciem &c. sunt confitenda.*
31. *Quid de simplicibus, grossiori modo quondam confessis?*
32. *Quid, si pœnitens ob multitudinem peccatorum nesciat numerum certum?*
33. *Corollarium de meretrice.*
34. *Et passim concupiscente fœminas obvias, aut concubinario, vel gravem vindictam cogitante.*
35. *Per accidens quandoque sufficit sola integritas formalis Confessionis.*
36. *Id generatim contingit ex tribus caussis.*
37. *I. Ratione ignorantiæ, seu oblivionis.*
38. *II. Ratione impotentiæ. Quid de muto?*
 * *Item quid de surdo?*
39. *Alia Corollaria.*
40. *Quid agendum tempore naufragii, aut belli instante conflictu?*
 * *Resolvitur exinde notabilis casus.*
41. *Ob solum concursum pœnitentium non licet facere dimidiatam Confessionem.*
42. *III. Ratione gravis damni imminentis*
43. *Corollaria.*
44. *Quomodo in dictis casibus remittantur peccata?*
45. *Peccata non confessa debent imposterum confiteri?*
46. *An debeant illico confiteri?*

(e) Supra Dist. 2. num. 36. & 37.

28. ADVERTENDUM, quod integritas Confessionis sit duplex, materialis videlicet, & formalis. Tunc habetur *Integri-*

tas materialis Confessionis, quando omnia peccata mortalia necdum legitime confessa quoad speciem & numerum Clavibus Ecclesiæ subjiciuntur, nullo prorsus sive ex oblivione, sive ex alia causa omisso. *Formalis* est, quando ea peccata Clavibus subjiciuntur, quæ post diligens examen memoriæ occurrunt, & ad quæ aperienda hic & nunc pœnitens tenetur. Sive *Integritas tantum formalis* est, quando pœnitens facit talem Confessionem, qualem moraliter loquendo in talibus circumstantiis potest facere, non obstante, quod non omnia peccata mortalia exprimantur, inculpabiliter tamen. Unde illa Confessio dicitur formaliter saltem esse integra, in qua nihil omittitur cum culpa mortali: quod si vero non solum nihil omittatur cum culpa mortali, verum etiam omnia & singula peccata rite exprimantur, tunc Confessio non solum formaliter, sed etiam materialiter erit integra. Quando autem omittitur aliquod peccatum mortale scienter, & absque justa causa, adeoque culpabiliter, tunc Confessio illa nullatenus erit integra, sed sacrilega.

29. CONCL. I. Per se, ac regulariter loquendo Confessio semper debet esse integra, etiam materialiter. Ita omnes Theologi; & patet ex Concilio Trident. *cit. Sess. 14. cap. 5. & can. 7.* ibi: *Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure Divino, confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debi-*

ta

ta & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta & quæ ſunt contra duo ultima Decalogi præcepta. & circumſtantias, quæ peccati ſpeciem mutant &c. Anathema ſit. Additur autem, *per ſe, ac regulariter loquendo,* propter dicenda *num. 35. & ſeqq.*

30. CONCL. II. Certum eſt, omnia peccata mortalia nondum legitime confeſſa tam quoad numerum, ac ſpeciem, quam quoad circumſtantias peccati ſpeciem mutantes eſſe neceſſario confitenda, niſi gravis aliqua cauſa excuſet. Patet hoc ex citatis verbis Concilii Tridentini, & communi Catholicorum. Unde non ſufficit dicere: *Commiſi furtum, fornicatus ſum, neglexi Miſſam aliquoties &c.* ſic enim non explicaretur numerus peccatorum, ſed oportet determinare certum numerum, prout præmiſſo debito, ac diligenti examine præſens cogitatio dictat: e. g. *Neglexi Miſſam die Feſto bis: Fornicatus ſum tot vel tot vicibus,* vel, ſi non omnino ſibi certo conſtet de numero, addat pœnitens, *circiter plus, minusve.*

31. Notant tamen hic non pauci Doctores, ut Fagundez, Layman, & alii, conſultum non eſſe, ſimplici plebi ſcrupulos injicere, illius Confeſſiones invaliditatis damnando, eo quod ex ignorantia, & bona fide numerum ſuorum peccatorum olim non rite determinarint: nam bona fides, atque ignorantia tales ſimpliciores excuſare ſolet.

32. CONCL. III. Si pœnitens ob nimiam peccatorum multitudinem eiusmodi certum numerum exprimere non poſſit, ad minimum dicat ſuam ad peccandum habitudinem: v. g.

continuavi tale peccatum tanto tempore, illud committendo tot vel tot circiter vicibus, plus minusve per mensem, hebdomadem, aut diem. Ita communis; & ratio est: quia sic jam sufficienter innotescit status pœnitentis, simulque enumerantur distincte peccata quoad numerum, quantum moraliter, ac humano modo hic & nunc fieri potest.

33. Cæterum, quia dantur quidam casus, in quibus multum difficile est explicare numerum peccatorum, ut in publica meretrice &c. notandum cum Lugone *disp. 16, sect. 4. §. 4.* & aliis, in hujusmodi casu sufficere, dicere tempus, quo quis in tali statu, & consuetudine peccandi perseveravit. Sic meretrix v. g. sufficienter se accusat dicendo, se per annum omnibus, tam conjugatis, quam solutis, tam Clericis, quam laicis, fuisse expositam. Quamvis quidam satis bene hoc limitent, dicentes, addi debere numerum actuum externorum in iis speciebus peccatorum, quæ non ita frequenter occurrunt; ut quoties cum Religiosis, consanguineis &c. peccaverit; hæc enim peccata possunt facilius numerari.

34. Et quod hic dictum est de meretrice, dicendum est de quocunque alio peccatore, in quo æqualis est difficultas explicandi certum numerum peccatorum. Unde hoc inprimis habet locum in eo, qui passim turpiter concupiscit fœminas sibi obvias; sufficit enim explicare hanc consuetudinem, ac tempus illius, una cum speciebus principalioribus.

bus. Idem dicendum de eo, qui concubinam domi habuit, eaque ut propria uxore usus est; satsfacit enim, si statum & tempus explicet, addito tamen firmo proposito relinquendi, atque expellendi concubinam. Similiter ille, qui per aliquot dies, vel hebdomadas fovit cupiditatem gravis vindictæ, vel odium, aut amorem turpem, communiter satisfacit, si dicit, se illo tempore magna diei parte, vel quasi per totum diem talibus cogitationibus delberate immoratum fuisse.

35. CONCL. IV. Quamvis per se, ac regulariter loquendo omnia & singula peccata mortalia tam quoad speciem ac numerum, quam quoad circumstantias speciem peccati mutantes sint Jure Divino explicanda in Confessione, ut dictum *num. 29. & 30.* ac proinde graviter peccet peccato Sacrilegii, indigne videlicet recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, qui scienter & absque justa causa omittit aliquod mortale confiteri: nihilominus per accidens, & in casu quodam extraordinario sufficit quandoque ad Confessionem sola integritas formalis. Ita certa, & communis. Ratio est: quia Præceptum Divinum de facienda materialiter integra peccatorum Confessione non obligat cum impotentia physica, vel morali cum ad impossibile nemo obligetur. Hoc ipsum amplius patebit ex dicendis Conclusione sequenti: hinc sit.

36. CONCL. V. Tres generatim sunt causæ excusantes ab integritate materiali Confessionis, videlicet ignorantia, seu oblivio, im-

potentia, & grave damnum imminens pœnitenti, aut tertio, utputa Confessario. Ita in re communis, & patet inductione.

37. Et quidem ratione ignorantiæ, seu oblivionis excusantur illi, qui præmisso sufficienti examine alicujus peccati mortalis non recordantur, aut illud penitus ignorant. Tenentur tamen tales omissa imposterum confiteri, dummodo eorum recordentur, juxta dicenda *num. 44. & 45.*

38. Ratione impotentiæ excusantur à materiali integritate Confessionis qui laborant impotentia physica ad integre confitendum. Sic excusatur adeo balbutiens, ut intelligi nequeat, & multo magis omnino mutus, utpote nullatenus loqui valens, qui proinde absolvi poterit, dummodo unum vel alterum peccatum per nutus explicaverit, vel, si neque hoc fieri potest, signum doloris de suis peccatis ediderit v. g. percutiendo pectus. Quod si tamen is scribere novit, expedit, ut peccata sua in scriptis Confessario exhibeat: ad quod tunc, si cæteroquin nullum subsit periculum manifestationis, eundem etiam teneri, existimans Suarez, Vasquez, Dicastillo, ac Cardinalis de Lugo &c. quamvis non desint, qui cum Cajetano, Navarro, Ledesma, Soto, Valentia, Diana & aliis non improbabiliter oppositum defendunt, absolute putantes, mutum non obligari confiteri scripto, eo quod scriptura ex sua natura sit quid permanens, publicum, teste Scoto *in 4. dist. 17. prope finem*; nullus autem obli-

getur ad Confessionem publicam, sed tantum ad secretam. Ob quod ipsum fundamentum juxta Tannerum hic *disp. 6. quæst. 7. n. 27.* nullus tenetur scribere Confessionem memoriæ causa, ne forsan aliqua peccata quoad speciem, vel numerum memoria excidant, etsi cæteroquin id melius sit regulariter, & quando abest omne periculum, ne alii in notitiam veniant scriptorum; exinde tamen (inquiunt illi) necdum probatur stricta obligatio confitendi per scripturam.

Additio.

* Idem autem, quod de muto, ex eodem fundamento sentiendum est de vero surdo, omnino nihil audiente, qui accedens Confessionale unum vel alterum peccatum mortale profert: adeo tamen confuse, ut post examen à Confessario institutum speciem, & numerum verbis, aut signis sufficienter exprimere nequeat. Dicitur notanter *de vero surdo, omnino nil audiente:* etenim, si foret tantum surdaster, qui posset explicare distincte speciem, ac numerum gravium peccatorum, dummodo examen altiori voce instituatur, talis in publico concursu, & nisi sit periculum in mora &c. ablegandus foret vel ad aliud tempus, vel ad aliquem locum privatum ab aliis sequestratum, nisi in magno aliquo populi confluxu afferat mera venialia, aut mortalia absque interrogatione sufficienter proponat &c. ubi ob majorem fructum, ex participatione Sacramentorum acquirendum, absolvi posset, indicando eidem prævie pœnitentiam

 ci-

digitis, vel rosario, vel globulorum precatoriorum ostensione, uti recte notat Elbel hic *Conferentia V. Theolog. Sacram. num. 141.*

Quod si occurreret Pœnitens non solum vere surdus, sed simul mutus, talis deberet à Confessario in loco aliquo privato, ac nemine alio præsente, per certa signa, præsertim si scribere non sciret, aut forsan ob periculum, ne scriptura deperdatur, scribere recusaret, examinari, ut saltem in notitiam aliquorum peccatorum deveniatur; ubi Pater Elbel *loc. cit. n. 133.* utiliter pro praxi inquit, quod muti plerique soleant se accusare *de iracundia*, manum in modum pugni contrahendo, vultuque minaci concutiendo, *de gula* digitos ad os ponendo, *de ebrietate*, manu ac pollice elevato, quasi cyathum in idem os infundendo &c. Optimum erit, prævie à familiaribus hujus cum prudentia, & cautela expiscari, qualia talis surdus & mutus soleat edere signa, & quidnam per eadem intendat significare.

Nunc ulterius pergendo ad illos, qui excusantur à materiali integritate Confessionis *

39. Ob eandem impotentiam ignarus idiomatis poterit absolvi tempore præcepti, vel alterius necessitatis, etsi non integre percipiatur, si non potest haberi Confessarius linguæ suæ gnarus. An autem talis teneatur confiteri per Interpretem, si adsit, dictum est superius *n. 23.* Rursum si pœnitens inter confitendum in phrenesin incidat, vel periculum sit, ne illico moriatur, debet statim absolvi: & postea,

poſtea, ſi ſupervixerit, reliqua peccata audienda erunt, & abſolutio denuo impertienda.

40. Hoc ipſum accidere ſolet tempore naufragii, aut belli, quando imminet conflictus, & Confeſſarius multorum integras Confeſſiones audire non poſſit. Quinimo in hujusmodi caſibus, quando periculum imminens aliud non permittit, poſſunt omnes ſimul uno peccato explicato, quod minus infamat, confiteri, & à Confeſſario abſolvi, dicendo, *Ego vos abſolvo &c.* Imo ſecundum quosdam (inquit Buſenbaum *dub. 2. De Confeſſione cap. 2.*) ſi aliter fieri non poſſit, ſufficeret in tali caſu dicere in genere, ſe eſſe peccatorem; aut etiam (ſubdit Ferd. Hauckius ℣. *Abſolutio num. 22.*) ſigno aliquo, aut genuflexione ſignificare ſe peccaſſe: ut ſi Confeſſarius dicat, omnes, qui volunt confiteri, & abſolvi, percutiant pectus, vel genu flectant; & tunc imminente tam gravi periculo poſſunt omnes abſolvi à Confeſſario dicente: *Ego vos abſolvo &c.* Hurtado *De Sacram. Pœnit. diſp. 9. diffic. 10.*

Additio.

* Ex dictis facile reſolvitur caſus ille, qui præcedente noviſſimo bello contigit, ubi nimirum quidam milites in certo pago ex improviſo ab hoſte obruti, & multi ex his vulnerati in pago relicti, reliqui autem in captivitatem abducti fuere. Vocabatur ad vulneratos pro danda abſolutione Parochus loci. Hic illico adveniens percipiebat, quosdam ex vulneratis eſſe Catholicos, alios hæreticos: item

ali-

aliquos periculoſe, & graviter, alios autem leviter ſauciatos. Quid igitur conſilii? Si multum temporis inſumpſiſſet interrogationibus, quinam hæretici, quinam Catholici exiſtant, quales periculoſe, quales leviter ſauciati, manifeſtum fuiſſet periculum, ne interea temporis aliquot ex graviter vulneratis ſine abſolutione Sacramentali in longam infelicem æternitatem abiiſſent. Itaque ante omnia alia Parochus iſte breviter hæreticos ad relinquendam ſectam, & generaliter omnes ſuccinctis, efficacibus tamen verbis ad dolorem, & Propoſitum excitavit, ſubjungendo, ut, ſi poſſibile, hunc dolorem percuſſione pectoris, vel gemitu, aliove ſigno ſenſibili manifeſtent: exinde, antequam ſingulos in particulari pro exigentia neceſſitatis acceſſerat, generatim ſuper vulneratos præſentes ſequentem formulam abſolutoriam protulit: *Ego ex vobis omnibus hos, qui capaces ſunt, abſolvo ab omnibus cenſuris, & peccatis veſtris in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen.* Quæritur, num factum bene, nec ne? Et Reſpondetur in his circumſtantiis affirmative: periculum enim imminens mortis aliquot graviter ſauciatorum non admiſit longiorem inter eosdem diſquiſitionem, aut peccatorum Confeſſionem materialiter integram, atque inſuper per particulas, *qui capaces ſunt*, jam fuerunt excluſi incapaces, puta, illi hæretici, qui fortaſſis in ſua hæreſi perſiſtentes renuerunt recipere à Catholico abſolutionem Sacramentalem. Præterea etiam exinde prudentiſſime fecit

cit præfatus Parochus, si, antequam absolutionem impertiit, ad eliciendum de peccatis ex parte sauciatorum dolorem talia succincte verba inseruit, quæ ad veram Contritionem movere solent: quia in tali emergentia contingere potuisset, quosdam præsentes sauciatos milites fuisse hæreticos pure materiales, aliquibus tamen aliis gravibus peccatis obstrictos, qui dein ante mortem per talia verba Parochi ad veram Contritionem eliciendam commoti adhuc vi ipsius Contritionis essent salvati, etsi ex ignorantia invincibili credentes, suam sectam esse veram Religionem, non habuissent intentionem recipiendi Sacramentum Absolutionis à Sacerdote Catholico. *

41. Cæterum extra similes casus magni periculi imminentis ob solum concursum pœnitentium non licet facere Confessionem dimidiatam; tenemur enim Jure Divino confiteri omnia peccata mortalia, quorum habemus conscientiam, extra casum impotentiæ physicæ, aut moralis; qualis in solo Pœnitentium concursu non adest. Et hinc merito Innocentius XI. inter alias sequentem, ordine 59. Propositionem damnavit. *Licet Sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus Festivitatis, aut Indulgentiæ.*

42. Tandem ratione gravis damni imminentis potest excusari pœnitens ab integritate materiali Confessionis quoties vel pœnitenti, vel ipsi Confessario ex Confessione omnium peccatorum rationabiliter timetur grave damnum

mnum ſpirituale, vel corporale: ſiquidem in tali caſu cenſetur adeſſe impotentia moralis.

43. Sic fieret, quando pœnitens rationabiliter timet, peccatum ſuum revelandum; quod tamen in praxi vix, nec niſi gravibus de cauſis eſt præſumendum. Item quando fœmina ex jam expertis, vel aliis cauſis probabilibus metuit ſolicitationem ad peccatum, ſi confiteatur peccatum carnis, nec tamen habeat alium, cui confiteatur; nam tum delicto carnis prætermiſſo poſſet alia confiteri. Huc accedit caſus, ſi pœnitens, vel ipſemet Confeſſarius timeat tempore v. g. peſtis, vel alterius morbi valde infectivi, ne ex diutius protracta Confeſſione contrahat morbum contagioſum. Idem dicendum de ſimilibus.

44. CONCL. VI. In ſupradictis, ac aliis hujusmodi caſibus, in quibus nequit fieri Confeſſio materialiter integra, remittuntur quidem (ſi cætera requiſita adſint) omnia peccata mortalia virtute Sacramenti Pœnitentiæ, ſed diverſimode: nam peccata explicite confeſſa remittuntur directe, adeo ut non remaneat in pœnitente obligatio, illa denuo confitendi; alia vero peccata mortalia, quorum quis vel invincibiliter fuit oblitus, vel eadem non potuit ob aliam juſtam cauſam ex ſupra enumeratis confiteri, ſolum indirecte, & cum onere eadem impoſterum confitendi, ac data opportunitate directe Clavibus Eccleſiæ ſubjiciendi. Ita communis. Ratio primæ partis eſt: quia unum peccatum mortale non remittitur ſine alio: ſimulque gratia habitualis, ſeu

ſancti-

sanctificans, quæ virtute Sacramenti Pœnitentiæ in tali casu confertur, est incompossibilis cum quocunque peccato mortali, ac proinde omne tale excludit.

45. Altera pars ex eo probatur: quia extat præceptum Divinum de confitendis omnibus peccatis mortalibus post Baptismum commissis & consequenter peccata ea, quæ antea ob casum impotentiæ quis nequivit confiteri, debent postmodum data opportunitate in proxima Confessione exponi, & directe Clavibus Ecclesiæ subjici. Hinc merito Alexander VII. sequentem inter alias, ordine 11. Propositionem damnavit: *Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans vitæ periculum, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti Confessione exprimere.*

46. CONCL. VII. Nihilominus, qui per oblivionem, aut aliam justam causam ex supra dictis, omisit aliquod peccatum confiteri, non tenetur statim, ac habuerit commoditatem, illud confiteri, sed potest differre Confessionem illius peccati, donec ex vi alterius obligationis iterum confiteri teneatur. Ita Bonacina *disp. 5. qu. 5. sect. 2. punct. 4. num. 32.* post Suarez, Navarrum, Filliucium, & plurimos alios Doctores. Ratio est: quia jam satisfecit præcepto Confessionis, cum re ipsa valide sit confessus. Excipitur tamen casus ille, quo quis Sacram Eucharistiam sumpturus recordatur peccati mortalis omissi: nam tunc,

tunc, si absque periculo infamiæ possit denuo confiteri, tenetur præmittere Confessionem, ac peccatum illud directe Clavibus Ecclesiæ subjicere, ut jam alibi (e) dictum.

QUÆSTIO III.

De necessitate confitendi Circumstantias aggravantes, peccata dubia &c. præmittendi Examen Conscientiæ.

SUMMARIUM.

47. *Circumstantiæ speciem peccati mutantes, quæ?*
(f) Ut dictum Tract. 3. Dist. 2. quæst. 2. per totum.
Hæ sunt confitendæ.
48. *Circumstantiæ aggravantes, quæ?*
Aliæ sunt notabiliter aggravantes, aliæ non.
49. *Per se loquendo non tenemur confiteri circumstantias aggravantes, etiam notabiliter.*
50. *Solvitur instantia.*
Confessarius quomodo debeat judicare de gravitate culpæ?
51. *Quid Concilium Tridentinum circa hoc statuat?*
52. *Per accidens quandoque oportet confiteri circumstantias aggravantes.*
53. *Quid de consuetudine peccandi?*
54. *Peccata dubia sub dubio sunt confitenda.*

55. *Quid.*

55. *Quid intelligendum de dubio proprie dicto, sive negativo.*
(g) Ut dictum Tr. 1. Dist. 3. n. 29.
56. *Solvitur instantia, & Addit. I.*
* *Et excipiuntur ab hac obligatione scrupulosi. Addit. II,*
57. *An possit, & debeat quis peccatum confiteri, quamvis Confessarius veniat in notitiam Complicis?*
58. *Quid de sententia negativa?*
(h) Ut dictum Tract. 9. Dist. 6. num. 7. & seqq.
59. *Aut si adiri possit alius Confessarius?*
60. *Examen conscientiæ Confessioni præmittendum.*
61. *Qualis diligentia in eo faciendo adhibenda?*
62. *Hæc diligentia non requiritur æqualis in omnibus.*
63. *Rustici non facile dimittendi pro faciendo meliori examine.*

47. QUÆRITUR I. Utrum Circumstantiæ solum aggravantes, etsi notabiliter, sint necessario confitendæ? Pro cujus resolutione notandum, quod Circumstantiæ aliæ mutent speciem peccati, aliæ intra eandem speciem duntaxat aggravent. *Circumstantiæ speciem peccati mutantes* dicuntur illæ, quæ actus humanos transferunt in aliam speciem peccati ab ea, quam habent ex objecto suo: sic circumstantia personæ conjugatæ, vel habentis votum Castitatis transfert peccatum carnis à specie fornicationis ad speciem adulterii,

terii, vel sacrilegii, dum actui luxuriæ superaddit novam malitiam adulterii, vel sacrilegii. Idem contingit in illis casibus, quando peccatum ex genere suo veniale per accidens fit mortale, vel econtra. (f) Et tales Circumstantias speciem peccati mutantes, certum est, esse necessario confitendas; idque expresse fatetur, atque definit Concil. Trid. *Sess. 14. cap. 5. & can. 7.*

48. *Circumstantiæ aggravantes* apellantur eæ, quæ malitiam actus ex objecto desumptam intra eandem speciem peccati duntaxat aggravant, seu majorem reddunt, non autem superaddunt novam malitiam specie distinctam ab ea, quam actus habet ex objecto. Et ex his aliæ sunt notabiliter aggravantes, quæ videlicet multum aggravant malitiam actus intra eandem speciem peccati, ut furtum mille florenorum simul ablatorum: aliæ non notabiliter aggravantes, ut furtum quinque, vel sex florenorum. Quæstio præsens præcipue procedit de circumstantiis notabiliter aggravantibus: nam omnes fatentur, circumstantias parum duntaxat aggravantes non esse necessario confitendas. His prænotatis.

49. Resp. Etsi consultum sit, circumstantias solum aggravantes in Confessione explicare, nihilominus per se loquendo nulla est obligatio, eas etiam notabiliter aggravantes confitendi. Ita D. Tomas 4. *dist. 16. q. 3.* D. Bonaventura, Mastrius *disp. 21. Theol. Mor. n. 175.* & communior, atque probabilior Doctorum; licet non pauci oppositum teneant

etiam

etiam Scotiſtæ, eo quod Doctor *4. diſt. 17. §. De ſecundo* libertatem ſuis reliquerit, hanc vel illam ſententiam tuendi. Probatur autem data reſponſio: quia non eſt imponenda ejusmodi obligatio, niſi conſtet de tali præcepto; quinimo in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, ſimulque *in obſcuris minimum eſt ſequendum*, juxta *Reg. 30. Juris in 6.* cum concordantiis. Deinde tale præceptum, talisque obligatio nullibi reperitur, quinimo Concilium Tridentinum ſatis clare oppoſitum indicat, dum *Seſſ. 14. cap. 5. & can. 7.* ubi exacte tradit doctrinam de obligatione confitendi, ſolummodo meminit obligationis confitendi *omnia & ſingula peccata mortalia, & circumſtantias, quæ ſpeciem peccati mutant*; ergo neque à nobis aſſerenda eſt obligatio confitendi circumſtantias ſpeciem peccati duntaxat aggravantes. Et hoc eo magis, quia idem Concilium *cit. cap. 5.* expreſſe ſubjungit, *nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigi.*

50. Dices: Juxta Concilium Trid. *cit. c. 5.* talis requiritur Confeſſio, ut Sacerdotes de gravitate peccatorum recte valeant judicare, & proportionatas pœnitentias injungere: atqui ad hoc neceſſario exigitur Confeſſio circumſtantiarum notabiliter aggravantium; nam aliud judicium eſt de gravitate mille florenorum, quam decem, majorque pœnitentia pro illo furto injungenda, quam pro hoc; ergo. Reſp. negando minorem cum ſua probatione: nam ſufficit, ut Confeſſarius judicet de gravitate culpæ ſecundum ſpeciem ſuam moralem, ſicque proportionatam pœnitentiam in-

jungat; nec opus est, ut judicet de tantitate seu intensione culpæ intra eandem speciem moris. Sive (ut alii loquuntur sufficit ad Judicium Sacramentale, quod Judex sit informatus quoad omnia substantialia, inter quæ sunt circumstantiæ speciem mutantes, licet non quoad accidentalia, qualia sunt circumstantiæ solum aggravantes. Nec urget, quod unicum furtum mille florenorum æquivaleat centum furtis decem florenorum. Resp. enim, id verum esse in genere entis, seu physico, non autem in genere moris; nam certum est, quod in priori casu unicum numero peccatum, in altero autem centum committantur.

51. Neque aliud vult Concilium Tridentinum *loc. cit.* nam sic ait: *Constat enim, Sacerdotes judicium hoc incognita causa exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, & non potius in specie, ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent.* Hæc Concilium, inde inferens, *a pœnitentibus omnia peccata mortalia, & præterea etiam eas circumstantias in Confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant* Unde, quia altum silet Concilium Oecumenicum de circumstantiis duntaxat aggravantibus, simulque noti juris sit, quod *exceptio firmat regulam in contrarium in casibus non exceptis, arg. L. Quæsitum. §. Denique ff. De Fundo instructo,* cum concordantiis: sequitur, per se loquendo, nullam esse obligationem confitendi circumstantias duntaxat aggravantes.

52. Addi-

52. Additur *per se loquendo*. Nam per accidens contingere potest, quod quis obligetur confiteri circumstantias aggravantes: ut si certæ v. g. quantitati furti annexa sit reservatio, vel excommunicatio; nam de ea tunc debet constare Confessario, ne absque jurisdictione absolvat. Simile quid accidere potest propter annexam obligationem restituendi, cujus modum pœnitens petit sibi indicari à Confessario. Quod si hoc necesse non sit, poterit Confessarius absolute dicere pœnitenti: *Restitue, quod abstulisti.*

53. Insuper, quamvis non detur per se obligatio confitendi consuetudinem peccandi, nihilominus ea per accidens dari potest. Sic fit, quando Confessarius, ut rectum judicium formare valeat de dispositione pœnitentis, ac de proposito, & intelligere, an is non sit constitutus in occasione proxima peccandi, vel ipsa consuetudo non sit novum peccatum propter aliquam specialem rationem &c. interrogat pœnitentem circa hanc peccandi consuetudinem, prout explicat, & notat Joannes Cardenas *in Crisi Theologica cap. 2. ad Propositionem 58. Innocentii XI.* ubi Pontifex hanc, ordine 58. damnavit: *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.* Etsi enim consuetudo peccandi, post priora peccata rite confessa, sit circumstantia duntaxat aggravans, & sic per se loquendo non necessario confitenda: tamen per accidens ob rationes prædictas tenetur pœnitens eam aperire Confessario interroganti.

54. Quæritur II. Utrum peccata dubia sint necessario confitenda? Resp. Probabilius est, & in praxi communiter tenendum, quod peccata dubia sint confitenda, sub dubio tamen. Ita Herincx *disp. 3. De Confess. qu. 4.* & communior Doctorum cum D. Thoma in 4. *Dist. 21. q. 2. art. 3.* & *Catechis. Rom. De Pœnit. cap. 9.* Quamvis non desint alii præsertim moderno tempore non improbabiliter oppositum tenentes. Ratio est: quia oportet peccata explicare, prout sunt in conscientia pœnitentis; ergo sicuti peccata certa sunt sub certitudine explicanda, ita peccata dubia sub dubio. Id ipsum suadet communis praxis: & sensus Fidelium, per quem sufficienter manifestatur nobis voluntas Christi, obligantis ad Confessionem talium peccatorum.

55. Accedit alia ratio: quia præsens Quæstio, ejusque Resolutio procedit de dubio proprie dicto, adeo, ut quis pro neutra parte habeat judicium vere probabile, sed remaneat omnino suspensus, non determinando in alterutram partem, an peccaverit, necne; vel an tale peccatum fuerit confessus, nec ne: quod vocant *Dubium negativum* (g); nam passim fatentur Doctores, secus esse dicendum de inani scrupulo, utpote ex frivolis duntaxat rationibus ortum habente: item & de casu illo, quo quis probabiliter uni parti ob rationes graves determinate adhæret, utputa se non fecisse hoc peccatum, vel illud jam confessum esse, quamvis remaneat aliqua formido de opposito; quia tunc, con-

for-

formiter principiis de Probabilismo, licebit sequi sententiam probabilem, imo etiam practice deponere dubium positivum, si quod subortum fuit: atqui stante dubio proprie dicto, seu negativo, si quis non confiteatur sub dubio peccatum, de quo dubitat, operatur cum conscientia practice dubia, atque exponit se periculo faciendi Confessionem sacrilegam, & non integram; ergo hoc ipso peccat.

56. Nec obstat illud commune dictum; *In dubio melior est conditio possidentis* Resp. enim, in dato casu possessionem stare pro obligatione legis de facienda Confessione. Nam certum est, omnia peccata mortalia, quorum conscientiam pœnitens habet, Juro Divino esse necessario confitenda: quod autem ab hac generali obligatione Legis Divinæ sit exceptum peccatum mortale dubium, de quo pariter habetur conscientia dubia circa commissionem ejusdem, necdum certo constat (imo communissima antiquorum Doctorum usque ad medietatem circiter præcedentis sæculi doctrina, praxis item, & consuetudo piorum Fidelium oppositum habet: simulque *Consuetudo est optima Legum interpres, cap. Cum dilectus. De Consuet.*) & consequenter possessio stat pro obligatione Legis Divinæ, ac proinde allata instantia urget in oppositum.

Additio I.

* Fateor tamen ingenue, respiciendo præcise ipsas rationes, & instituendo paritatem inter peccata positive & negative dubia, contraria sententia negans obligationem talem

confitendi multum stringit: si enim valet regula possessoria applicari quoad peccata positive dubia, nec quoad eadem stat possessio pro obligatione Legis Divinæ, cur non idem posset dici de peccatis negative dubiis, præsertim cum quoad peccata negative dubia non habeatur gravis ratio adstruendi, eadem fuisse commissa? Verumtamen præprimis in veneratione habenda est venerabilis Antiquitas: potuit enim Deus injungere obligationem confitendi peccata negative dubia ex una parte, & ex altera, utrum injunxerit, est dubium facti; injunxisse autem testatur communissime Antiquitas, cui major videtur tribuenda fides. Consulatur la Croix, qui accurate id examinat *Lib. 6. part. 2. n. 606 & seqq.* & tandem *num. 110.* sententiam, adstruentem obligationem confitendi, probabiliorem ait. *

Additio II.

* Interim tamen recte ex communi DD. subjungit la Croix *loco mox cit. num. 611.* sententiam istam, quæ adstruit obligationem confitendi peccata negative dubia, non afficere alias scrupulosos. Ratio est: quia illorum dubia ordinarie inanes sunt apprehensiones, adeoque possunt se semper secundum ordinarie contingentia resolvere talia dubia nimirum hic & nunc occurrentia contemnendo tanquam inanes scrupulos: habent præterea sufficientissimum hujus resolutionis fundamentum ex eo, quia

quia alias ſucceſſive in graviſſimas inducerentur moleſtias. Quinimo ſcrupuloſi, ſi ſciant quidem, ſe peccaſſe, dubitent vero, num hoc, vel illud peccatum fuerint confeſſi, non tenentur illud in alia Confeſſione repetere juxta Cajet., Navarrum, Henriquez, Medinam, Rodriguez &c. eſt enim incredibile (uti recte notat la Croix *loc. cit.*) quod peccata talibus non occurriſſent antehac, quando erant recentius commiſſa. Quod ſi autem pro tunc occurriſſent, tales ſcrupuloſi certo illa fuiſſent confeſſi: unde prudenter ſupponere debent, vel pro tempore, quo commiſſa fuerunt, non fuiſſe eadem apprehenſa ut mortalia, ſicque nec mortaliter peccaſſe, vel ſaltem ſe jam fuiſſe actualiter confeſſos. Quod idem ex hac ipſa ratione la Croix *num. 612.* extendit ad alios timoratæ conſcientiæ, qui non ſolent plene deliberate, & advertenter ordinarie Deum graviter offendere: ſimiles enim, ſi dubitent, num hoc, vel illud peccatum commiſerint, vel, ſi commiſiſſent, utrum deliberate, vel indeliberate, ſive an commiſſum confeſſi fuerint, vel non? non præciſe dubitant negative, ſed inſuper habent poſitivam pro ſe gravem rationem ſeu præſumptionem ſuperius jam indicatam, quod vel non graviter peccaverint, vel ſaltem cognitum ut grave jam confeſſi fuerint, quamvis non amplius recordentur. Idque bene notandum in praxi tam pro ſcrupuloſis, quam pro aliis timoratæ conſcientiæ, quamvis cæteroquin non ſcrupuloſis. *

57. Quæritur III. An, quando peccatum non potest rite explicari in Confessione sine manifestatione Complicis, possit, & debeat pœnitens tale peccatum confiteri, non obstante, quod Confessarius veniat in cognitionem Complicis? Resp. probabilius esse, quod possit, ad debeat; dummodo non possit alius Confessarius adiri, simulque Complici præter solam notitiam Confessarii nullum aliud damnum eveniat. Ita D. Bonaventura *4. dist. 21. part. 1. quæst. 3.* Mastrius *disp. 21. Theol. Mor. n. 185.* Sannig, *dist. 10. de Confessione quæst. 6. n. 11.* Suarez, Layman, & communior aliorum. Ratio est: tum quia pœnitens utitur jure suo, & Complex, si quod dispendium famæ apud Confessarium incurrit, sibi ipsi imputet, eo quod libere fuerit socius talis criminis, quod sine ejus manifestatione coram Confessario explicari nequit. Nam, ut habet *Reg. 86. Juris in 6. Damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non aliis imputare.* Tum quia ex una parte Confessarius cognoscit peccatum Complicis sub Sigillo Confessionis duntaxat, ac proinde non datur vera ratio infamiæ, parumque, vel nihil læditur fama Proximi, seu Complicis: ex altera vero parte urget præceptum Divinum integritatis Confessionis.

58. Fatendum tamen, quod oppositam etiam sententiam nonnulli Doctores sequantur; ut Diana *P. 1. Tr. 7. resol. 49.* Navarrus *c. 7. Manual. n. 3.* & alii ab ipsis citati, quia (inquiunt) præceptum non infamandi alterum fortius est præcepto integrandi Confessionem. Sed hæc ratio non convincit; nam in multis

casi-

casibus ex justa causa licet peccatum Proximi manifestare (*b*) etiam in Foro externo; cui igitur id non licebit in Foro Sacramenti Pœnitentiæ, ad servandam integritatem Confessionis? Et hinc prior sententia merito censetur probabilior, estque communior.

59. Dicitur notanter num. 57. *dummodo non possit alius Confessarius adiri.* Nam, si id potest, tenetur pœnitens alium Confessarium adire, ne sine causa prostituat bonam famam, atque existimationem Complicis apud Confessarium. Lugo *disp. 16. de Pœnit. num. 391. & seqq.* cum aliis. Et ob eandem causam, si Confessarius animadvertat, pœnitentem paratum esse ad nominandum Complicem circa ea peccata, quæ sine Complicis agnitione intelligi possunt, debet ipsum modeste prohibere, quin etiam, si ad particularem personam descendat, increpare, ac multo minus ipsemet Confessarius curiose inquirat de persona Complicis, uti notat D. Bonaventura *cit. q. 3.* & alii passim.

60. Quæritur IV. Quænam diligentia adhibenda sit in examine conscientiæ faciendo? Resp. I. Certum est, quod pœnitens debeat prius se diligenter examinare, antequam Sacramentalem Confessionem peragat. Patet hoc ex sæpe citato Concilio Trid. *Sess. 14. can. 7.* ubi definit, *omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, esse confitenda.*

16. Resp. II. Talis diligentia in faciendo ante Confessionem examine conscientiæ adhi-

hibenda est, qualis communiter inter homines ejusdem status adhiberi solet in re seria, & quæ multum cordi est. Ita Scotus *4. dist. 17. q. un. §. De secundo,* Marchantius *tom. 1. Tribunalis. Tract. 4. Tit. 6. q. 4.* Sannig *qu. 5. num 11.* & alii. Ratio est: quia, ut loquitur Concilium Trid. *loc. cit.* sufficit *diligens præmeditatio;* ac proinde non requiritur strictissima, & exactissima discussio, sed fuisset diligentia moralis, sive humano modo facta, qualem scilicet viri, vel fœminæ similis conditionis in arduis negotiis communiter adhibere solent.

62. Resp. III. Certum est, hanc diligentiam non requiri eandem in omnibus. Ratio est clara: quia in hoc attendendus est status pœnitentis, ac tempus, quod à præterita Confessione effluxit; minus enim diligentiæ requiritur in homine DEUM timente, & qui frequenter v. g. singulis hebdomadibus confitetur, quam in alio, qui omnibus peccandi occasionibus exponitur, & ad plures menses, aut etiam integrum annum Confessionem distulit: unde moraliter hæc res est dijudicanda.

63. Resp. IV. Licet Rustici quandoque inveniantur negligenter examinati, ipsi tamen communiter non sunt dimittendi, ut se magis examinent, ac postea redeant ad Confessionem. Ita Lugo *disp. 22. de Pœnit. sect. 2. n. 20.* Vasquez & alii. Ratio est: quia de iis præsumitur, licet millies se examinent, non fore magis aptos, quam si ab ipso Confessario breviter interrogentur, ac suaviter examinentur.

Quando

Quando igitur Confessarius cognoscit talem defectum examinis in hominibus rudioribus, expedit, ut sua industria ipsos adjuvet, suisque interrogationibus eorum suppleat defectum.

QUÆSTIO IV.

An absolvendus sit Moribundus, qui amplius confiteri non potest?

SUMMARIUM.

64. *Qui plura confiteri nequit, absolvendus est unico peccato expresso.*
65. *Aut si coram Sacerdote det Signa doloris, ac petitæ Confessionis.*
66. *Imo & si dedit talia signa absente Confessario.*
67. *Sufficit testis unicus de talibus signis.*
68. *Ordinatio Ritualis Romani circa absolutionem moribundi valde notanda.*
69. *Difficultas præcipue de pio Christiano, ac subito omnibus sensibus destituto,*
70. *Potest talis in articulo mortis absolvi sub conditione. Probatur hoc auctoritate Doctorum.*
71. *Eadem sententia probatur ratione.*
72. *Objectio communis contra dicta.*

(i) Ut dictum Dist. 6. n. 10. & 11.

73. *Ejusque solutio.*
74. *Declaratur sententia, asserens, quod in casu tantæ necessitatis vita Christiana &c. videatur sufficiens Confessio.*
75. *Solvitur instantia contra hanc sententiam allata.*

(k) Dist.

(k) Dist. 6. num. 60.

76. *Alia sententia, tunc ex signis exterioribus piè præsumens Confessionem sensibilem.*

* *Quid, si talis moribundus antea male vixerit? Addit. I.*

Vel si ignoretur, utrum sit Catholicus, vel Hæreticus? Addit. II.

* *Aut, si quidem sit Catholicus externa tamen det signa potius impœnitentiæ? Addit. III.*

64. CONCL. I. Certum est, quod possit, ac debeat absolvi infirmus, qui unum saltem peccatum confessus est, si præ infirmitate plura exprimere non valeat. Ratio est clara: quia talis jam facit confessionem formaliter integram, etsi non materialiter, ad hanc enim in tali casu impotentiæ non tenetur, ut patet ex dictis. *n. 36. 38. & seqq.* Et ob eandem rationem, atque juxta Rituale Romanum *n. 68.* allegandum, etiamsi pœnitens moribundus nullum peccatum in particulari confiteatur, sed solum dicat in genere, se peccasse, potest is absolvi, dummodo præ infirmitate nullum in particulari amplius explicare valeat.

65. CONCL. II. Certum insuper est, quod etiam ille moribundus absolvi possit, ac debeat, qui ob amissam præ infirmitate loquelam nullum amplius peccatum in specie, necque etiam in genere confiteri potest, exhibet tamen coram Sacerdote certa signa doloris, ac petitæ Confessionis. Ratio est; quia talis confitetur modo, quo potest, meliori

liori. Accedit Rituale Romanum, de quo infra *n. 68.*

66. CONCL. III. Etiam ille, qui absente Confessario petivit Confessionem, ac ostendit signa pœnitentiæ, de quibus, qui viderunt, testimonium perhibent, potest, ac debet absolvi à Sacerdote superveniente: quamvis in præsentia Sacerdotis jam sit destitutus sensibus, & nullum amplius signum exhibeat. Ita rursum communis Doctorum propter rationes proxime allatas.

67. Porro notat Diana *part. 3. tract. 3. resolut. 5.* post Reginaldum *Tom. 1. lib. 8. c. 3. n. 8.* & alios Doctores, quod in tali casu sufficiat unicus testis, qui testetur de petita per moribundum Confessione. Idque jure asseritur: nam & alioquin uni testi plene creditur, quando non agitur de alterius præjudicio; uti tradit Glossa *c. Nuper ℣. Nisi juratus. De testibus*, arg. *c. Parvulos &c. Cum itaque. De Consecr. dist. 4.* ubi per unum testem plene probatur, quod quis sit baptizatus.

68. CONCL. IV. Generaliter quoad praxin in hujusmodi casibus rite erit observanda ordinatio Ritualis Romani, auctoritate Pauli Papæ V. editi, quod agendo de Ritibus Sacramenti Pœnitentiæ ordinavit: *Si inter confitendum, vel etiam, antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægrum deficiat, nutibus, & signis conetur Sacerdos, quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere, quibus utcunque vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.*

Hacte-

Hactenus Rituale Romanum. Ubi ly *Absolvendus est*, intelligendum est de absolutione Sacramentali absolute impertienda, & non tantum sub conditione: nisi forte de aliquo prædictorum signorum certo non constet, sed dubium sit; tunc enim debet dari absolutio solum sub conditione. Et hæc quidem sunt certa, & communiter inter Doctores recepta.

69. Major difficultas est de eo illo moribundo, qui subito in phrenesin lethalem lapsus, vel apoplexia tactus est, aut alio casu improviso ita subitanee omnium sensuum usu destituitur, ut nullum omnino certum signum doloris, aut petitæ Confessionis dederit ante adventum Confessarii, neque in ejus præsentia ob vim morbi tale signum exhibeat, aut exhibere possit; interim tamen constat, eum prius christiane vixisse, Sacramenta frequentasse, ac probum fidelemque fuisse existimatum. Major, inquam, est difficultas, utrum talis in ejusmodi casu sit absolvendus, saltem sub conditione; *Si capax es absolutionis, ego te absolvo &c.* Pro cujus resolutione, salvo semper meliori, ac præsertim sanctæ Romanæ Ecclesiæ judicio, sit.

70. CONCL. V. In ejusmodi casu is, qui prius christiane, & pie, vivit, etiam nullo dato tali expresso signo, quod ad exprimendum dolorem de peccatis communiter adhiberi solet (si tale ob vim morbi amplius dare nequeat) potest probabiliter tam practice, quam speculative absolvi sub conditione. Ita ex Ordine Fran-

Franciscano Theologi satis communiter, ut Petrus Marchantius *Tom. 1. Tribunalis tract. 4. tit. 4. qu. 3. dub. 7.* Herincx *disp 3. De Confess. n. 77.* qui in secunda Editione ad finem IV. Partis, post Indicem, in speciali Additione subjungit, quod, ut hoc observetur in praxi, injungatur omnibus Parochis in prima admissione ad Curam animarum à Consistorii Ecclesiastici Moguntini Assessoribus Theologis. Item Poncius *disp. 46. q. 4. n. 95.* Joan. Bosco *De Pœnit. disp. 7. sect. 9. Concl. 6. n. 150.* ubi à *n. 131.* fuse ostendit, ita etiam docuisse S. Augustinum *tom. 6. de adult. Conjug. Lib. 1. c. ult.* Bassæus ✠. *Absolutio n. 13.* plures tum ex nostro Ordine, tum alios pro se allegantes. Eandem sententiam tenet expresse Barbosa *in Collectaneis ad Concilium Trid. Sess. 14. cap. 5. De Sacramento Pœnit. n. 2.* citans pro hac sententia Vivaldum, Antoninum de Litteratis, Homobonum de Bonis, Molfesium, Carolum de Baucia, Bartholom. de S. Fausto, eandem sententiam probabilem censet Diana *part. 3. tract. 3. resolut. 8.* atque præter plures supra jam relatos Auctores citat pro hac sententia Gregorium XV. in suo Memoriali Confessariorum, quod ediderat, quando adhuc erat Archi-Episcopus Bononiensis; atque etiam Sacerdotale Romanum *pag. 624.* dicens: *posse absolvi moribundum assuetum frequentare Confessionem, quamvis repentino casu oppressus Sacramentum non petierit.* Et hæ auctoritates ideo fusius adducuntur, ne videatur isthæc sententia destitui probabilitate sua extrinseca, ex tam multorum doctissimorum

Virorum auctoritate desumpta: quæ cum tanta sit, rationibus mox afferendis probe stabilita, non mirum est, quod ista sententia communius in praxi observetur.

71. Probatur nunc eadem sententia ratione. Quia inprimis probabiliter videtur adesse in dicto casu Confessio sufficiens, qualis nempe hic & nunc fieri potest, prout patebit ex solutione objectionum. Deinde nihil mali fit in conferenda tali absolutione conditionata (eo enim ipso, quod apponatur conditio. *Si capax es, ego te absolvo &c.* jam præcavetur omni injuriæ Sacramenti, omneque periculum Sacrilegii evitatur) econtra vero spes subest, quod, si non semper, saltem aliquando possit talis absolutio conditionata prodesse moribundo, eidemque interius vere attrito, vi Sacramenti Pœnitentiæ cum perpetuo, atque in omnem æternitatem duraturo emolumento, gratiam sanctificantem conferre, vel augere; ergo nihil obstat, quo minus ejusmodi homo possit absolvi saltem sub conditione. Confirmatur. Sacramentum Baptismi in casu extremæ necessitatis potest, imo & debet conferri in materia dubia, vel etiam in parte dubia, utputa in digito, manu &c. si infans moriturus nondum plene natus est &c. ergo ob paritatem rationis idem dicendum videtur de absolutione Sacramentali sub conditione impertienda in casu memorato: cum sit dubium inter Theologos, an non possit impertiri, imo & pars affirmativa sit multum probabilis. Deinde dato etiam (nunquam tamen concesso) quod pars affirmativa tantum

tum sit sub dubio, sicque respective, & suo modo tantum tenuiter probabilis: cum tamen in Sacramento Baptismi in defectu alterius materiæ possit conditionate adhiberi materia, quæ tantum simili modo tenuiter esset probabilis, quod ad valorem sufficiat; cur non pariter in Sacramento Pœnitentiæ?

72. Objicies autem communem difficultatem contra positam sententiam. Sacramentum Pœnitentiæ necessario prærequirit Confessionem sensibilem, utpote quæ est pars ipsius (i) ergo, ubi nulla est Confessio sensibilis, ibi nullum potest dari Sacramentum Pœnitentiæ, & per consequens neque absolutio Sacramentalis; atqui in dato casu nulla omnino adest Confessio sensibilis, neque per verba, neque per signa, aut nutus, uti supponitur, ergo. Confirmatur: quia Sacramentum Pœnitentiæ ex Christi institutione est judicium sensibile: ergo ad ipsum necessario requiritur accusatio sensibilis: atqui in casu posito nulla intervenit accusatio sensibilis: cum juxta hypothesin moribundus nec dare possit, neque antea dederit signum petitæ Confessionis, ergo. Hæc est instantia principalis oppositæ sententiæ.

73. Respondetur ad hanc difficultatem, atque utrumque argumentum, negando subsumptum, vel istud distinguendo: licet enim in casu posito, & juxta hypothesin non interveniat Confessio sensibilis certa, seu verbis expressis, aut aliis signis claris & indubitatis facta, interveniunt tamen talia signa sensibilia, quæ probabiliter sint Confessio aliqua sensibilis, & pro

casu istius extremæ necessitatis probabiliter sufficiens pro obtinenda absolutione: quamvis, quia ejusmodi signa non sunt omnino certa, sicque non adest clara Confessio, absolutio illa solum sub conditione danda sit, non autem absolute. Cæterum duplici præsertim modo conantur Auctores ostendere, in ejusmodi casu intervenire, saltem probabiliter aliquam Confessionem sensibilem.

74. Primus modus dicendi est non paucorum Auctorum hujus sententiæ, asserentium, quod vita christiana, atque catholica, hactenus probe & publice peracta, in hujusmodi casu, ac extrema necessitate talis Moribundi sit sufficiens sui accusatio (cum alia major fieri nequeat) adeoque ex hoc capite possit absolvi Moribundus. Hanc suam opinionem ita declarant: quia ille, qui petiit Confessionem, vel saltem dedit signa petitæ Confessionis, potest in mortis articulo absolvi, sed homo christiane & catholice vivens hoc ipso petiit, deditque signa Confessionis pro mortis articulo petitæ; ergo. Minorem probant tum, quia per decursum totius vitæ Christianæ sæpius ac præsertim frequantando Sacramenta Ecclesiæ, vel faciendo consuetum examen conscientiæ, imo & devote orando *Pater Noster*, vel *Ave Maria*, per ly *dimitte nobis debita nostra*, vel *Ora pro nobis peccatoribus &c.* fatentur se peccatores, petuntque omnia pro felici hora mortis necessaria, aut opportuna: atqui inter hæc est etiam Confessio, & absolutio Sacramentalis in mortis articulo obtinenda; ergo.

75. Nec obstat, quod talia non semper ex-

plicite referant homines pro absolutione Sacramentali in mortis articulo recipienda. Resp. enim, ex parte recipientis Sacramentum sufficere etiam intentionem habitualem: atque insuper, quod dolor ad Sacramentum Pœnitentiæ requisitus possit aliquo tempore præcedere Confessionem, ipsamque absolutionem, jam superius (*k*) dictum esse. Quod si urgeas, ex hoc sequi, quod homo christiane vivens etiam alias v. g. in somno possit absolvi. Resp. negando sequelam: quia extra casum impotentiæ requiritur vera & integra Confessio; quamvis secus sit in casu impotentiæ, & quidem extremæ, de quali nunc sermo est.

76. Alter modus respondendi ad supra dictam difficultatem est Marchantii *loc. cit.* & aliorum multorum, qui, licet nolint absolute concedere, vitam christianam esse sufficientem sui accusationem ad obtinendam absolutionem Sacramentalem in tali casu impotentiæ, & mortis articulo, addunt tamen, eandem esse sufficiens fundamentum ad prudenter præsumendum, quod hic & nunc adsit signum aliquod sensibile, quo Moribundus conetur petere Confessionem, & absolutionem Sacramentalem, eamque actu petat; utputa per suspiria, gemitus, aspirationes, oculorum ictus &c. Etsi enim talia ordinarie sint signa naturæ patientis, ac doloris corporalis, nihil tamen obstat, quo minus ea ab homine moribundo, singulariter à Deo illuminato, & interius contrito, atque confiteri

cupiente, neque ob destitutionem usus omnium sensuum externorum valente aliud signum desideratæ Confessionis dare præter unum, aut alterum, ex supra dictis actibus, quandoque ordinentur ut signa ad petendam Confessionem, & absolutionem Sacramentalem. Cum igitur hoc fieri possit, & probabiliter quandoque fiat (prout sibimetipsi accidisse, citatus Marchantius testatur) poterit sub conditione talis homo moribundus absolvi, eo quod ob vitam antea pie & christiane peractam præsumi, ac sperari possit, etiam ipsum per talia signa hic & nunc petere confiteri, & Sacramentaliter absolvi: cum alio meliori modo amplius nequeat confiteri, aut suum internum desiderium confitendi explicare.

Additio I.

*Instabis. Ex fundamentis hujus sententiæ, & ex solutione objectionum sequeretur, quod præfatus moribundus in extremis constitutus conditionate valeat absolvi non solum, si pie, sed etiam, si male antea vixit, v. g. si antea alterum provocans, fuit confossus in duello &c. quoniam etiam mali Christiani ita fidem suam Christianam à potiori ordinare præsumuntur, ut in ultimis constituti velint pro remissione peccatorum Sacramentum Pœnitentiæ recipere; & forsan pariter isti edunt signa doloris, quæ tamen ob imbecillitatem moribundi non percipiuntur. Resp. Inprimis non tam facile præsumi posse, hic & nunc peti Confessionem cum supernaturali dolore, &

NB. *firmo propoſito* à moribundo malo, ſi ſit valde perverſus, & induratus, uti præſumitur apud Chriſtianum bonum: præſertim, cum talibus valde perverſis peccatoribus non ſoleat Deus ordinarie illas ſpeciales, ac ſingulares gratias in fine vitæ ſuæ dare, quas largitur bonis. Deinde quoad malos, ſaltem non nimium antea induratos, & perverſos, quoque abſolutio conceditur conditionata ex hac ipſa ratione à Patre la Croix *Lib. 6. part. 2. n. 1163.* cum Pontio, Sporer, Gormaz, Stoz, Carden. Tamburin. & aliis. Quæ contra objici poſſent, ſolvuntur ibidem apud Schild, Gormaz & Moyam. *

Additio II.

* Quæres. I. An talis moribundus ſubito ſenſibus deſtitutus conditionate abſolvi poſſit, ſi neſciatur, utrum ſit Hæreticus, vel Catholicus? Reſp. I. Si contingat in locis alias catholicis, præſumi talem potius Catholicum, ſicque poterit conditionate abſolvi. Reſp. II. Idem ſentiendum de locis, ubi Catholici cum Hæreticis permixtim vivunt, ſi periculum ſit in mora, & aliunde notitia haberi nequeat certa intra tale temporis ſpatium: nam ſtante tali dubio potius eſt reſolvendum pro moribundo in majorem favorem animæ ſuæ. Reſp. III. Si conſtet quidem, hunc moribundum eſſe Hæreticum, interim tamen talem, qui jam antecedenter ſcitur inclinaſſe in fidem Catholico-Romanam, puto, etiam talem eſſe conditionate abſolvendum, eo quod prudenter poſſit dubitari, utrum in hoc ultimo ago-

ne non desideret fidem Catholicam amplecti, & confiteri, præsertim si jam antea fuerit instructus in principiis nostræ fidei, & requisitis essentialibus ad Confessionem. *

Additio III.

* Quæres II. An talis moribundus absolvi possit conditionate, si quidem sit Catholicus, signa tamen externa varia impœnitentiæ exhibeat e. g. blasphemando, aut in faciem sacræ imaginis exspuendo, vel dicendo, se nolle confiteri &c. Resp. Si constet, talem antecedenter non fuisse hominem valde perversum, sed bonum Christianum, etiam hic poterit conditionate absolvi, uti recte ex doctrina Gobat, ac Layman notat Ildephonsus Tausch in suo Moribundo *Disp. 2. quæst. 3. n. 272.* Ratio est; quia poterit prudenter dubitari, utrum talis, antea visus bonus Christianus, non similia agat ex delirio, vel mania (prout non raro in febribus acutis valde intensis solet contingere) maxime, si brevi ante adventum hujus delirii optaverit Confessarium, qui eum absolvat, ac sic prævie elicuerit forsan dolorem de suis peccatis. Item: si aliunde adsint signa obsessionis seu possessionis diaboli, sæpius tales imprecationes, & blasphemiæ sunt effectus ejusdem, absque eo, quod ipsa persona consentiat, & ex deliberata malitia similia faciat. Scio præterea, quod aliquando talis moribundus, loquela destitutus, & eo tempore in imaginem Crucifixi exspuens, postea autem, redeunte loquela, desuper interrogatus responderit, se nullatenus intendisse exspuere in imaginem Crucifixi, sed potius in obscœ-

nam

nam aliquam figuram inter se, & inter imaginem Christi interpositam, quam haud dubie dæmon vel ex aëre formavit, vel immutando species ægroti præsentavit.

DISTINCTIO VIII.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

QUÆSTIO I.

Quis sit Minister Sacramenti Pœnitentiæ, & quomodo indigeat Jurisdictione, & Approbatione?

SUMMARIUM.

1. *Solus Sacerdos est Minister Sacramenti Pœnitentiæ.*
2. *Is debet habere legitimam Jurisdictionem.*
3. *Sacerdos in sua Ordinatione accipit potestatem Ordinis, non Jurisdictionis.*
4. *Accipit tunc potestatem in Corpus Christi verum, & mysticum &c.*
5. *Differentia inter potestatem consecrandi, & absolvendi.*
6. *Potestas absolvendi declaratur apto exemplo.*
7. *Hæc præsupponit potestatem consecrandi.*
8. *Jurisdictio, sive potestas jurisdictionis, quid?*
9. *Jurisdictio ordinaria,*
10. *Et delegata, quæ?*
11. *An quilibet Sacerdos possit absolvere a venialibus?*

12. *Cautela circa hoc, cum Addit.*
(a) De hoc vide Tract. 10. Dist. 3. n. 50. & 55.
13. *In mortis articulo absolvit quilibet Sacerdos.*
(b) Tract. 4. Dist. 4. n. 33.
* *Uti & in mortis periculo. Et quando id adesse censeatur?*
14. *Ad Ministrum Sacramenti Pœnitentiæ requiritur legitima approbatio.*
* *Quæ distinguitur a Jurisdictione.*
15. *Regulares exempti, a quo accipiant jurisdictionem.*

1. CONCL. I. Solus Sacerdos est legitimus Sacramenti Pœnitentiæ Minister. Ita omnes Catholici; estque definitum in pluribus Conciliis, atque novissime in Trident. *Sess. 14. cap. 6. & can. 10.* Idque patet ex illo *Joan. 20.* ubi Christus solis Apostolis, jam antea in ultima Cœna in Sacerdotes ordinatis, postquam à mortuis resurrexerat, dixit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

2. CONCL. II. Quamvis solus Sacerdos sit legitimus Sacramenti Pœnitentiæ Minister, non tamen quicunque Sacerdos est talis, sed solum ille, qui præter potestatem Ordinis habet etiam potestatem Jurisdictionis, id est, legitimam Jurisdictionem, vel ordinariam, vel saltem delegatam. Ita omnes Catholici, ac patet tum ex perpetua traditione, ac sensu Ecclesiæ, tum ex citato Concilio Trid. *cap. 7.* ubi ait: *Persuasum semper in Ecclesia DEI fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat: nullius momenti absolutionem eam esse debere,*

quam

quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem. Accedit ratio: quia absolutio est actus judicialis; ergo ex parte Sacerdotis requirit jurisdictionem in subditos: nam sententia, à non suo Judice lata, nulla est.

3. CONCL. III. Sacerdotibus in sua Ordinatione solum confertur potestas Ordinis, nondum vero potestas Jurisdictionis. Ita ex professo Herincx *disp. 5. de Pœnit. n. 11.* cum communi. Ratio est: quia licet Sacerdos in sua Ordinatione accipiat potestatem remittendi peccata (quæ dicitur *potestas ordinis*) nondum tamen acquirit aliquos subditos, neque Jurisdictionem ad ipsos Sacramentaliter absolvendos. Cæterum, ut hæc, simulque præcedens Conclusio melius intelligatur.

4. Notandum I. Quod Sacerdos in sua Ordinatione duplicem accipiat potestatem; unam in Corpus Christi verum, id est, potestatem consecrandi, & conficiendi verum Corpus & Sanguinem Christi in tremendo Missæ Sacrificio: alteram in Corpus Christi mysticum, id est, potestatem absolvendi Fideles pœnitentes, qui sunt de Corpore Christi mystico, quod est Ecclesia, cujus ipse caput est; juxta illud *Coloss. 1. & ipse* (Christus) *caput est Corporis Ecclesiæ.* Et infra ℣. 24. *Pro Corpore ejus* (Christi) *quod est Ecclesia.*

5. Notandum II. Quod inter hanc duplicem potestatem multiplex intercedat discri-

men.

men. Siquidem potestas consecrandi est proxima, & omnino inimpedibilis, quæ proinde à Sacerdote semel rite ordinato amplius auferri, aut per Ecclesiam impediri non potest: unde, licet Sacerdos sit suspensus, excommunicatus, imo etiam degradatus, si consecrare præsumat, valide, etsi illicite, consecrabit. Econtra vero potestas absolvendi in Ordinatione Sacerdoti collata, est impedibilis, ac remota solum: remota quidem, eo quod insuper ad validam ejus executionem requiratur Jurisdictio legitima: impedibilis vero per subtractionem cujuslibet jurisdictionis, qua subtracta, vel saltem non collata per Prælatos Ecclesiæ, si Sacerdos attentaret absolvere, non solum illicite, sed & invalide absolveret.

6. Declarari solet istud per simile in Doctore Juris, qui, licet in sui creatione, qua Doctor Juris declaratur, accipiat potestatem, ut ubique locorum possit judicium exercere respectu sibi subditorum, non tamen mox à sui gradatione potest in quoslibet judicium exercere, sed postea primum, quando alicubi vel ex officio, vel ex delegatione Superioris quosdam acquirit subditos, respectu quorum deinceps judicium exercere valebit. Ita in simili (servata tamen proportione) de Sacerdote jam ordinato quoad potestatem exercendi judicium Sacramentale in Sacramento Pœnitentiæ, & absolvendi peccatores confitentes est discurrendum,

dum. Fagnanus *in cap. Omnis. num. 84. de Pœnit. & remiss.* sub aliis terminis tradit hanc doctrinam, dicendo, quod Presbyteris in sua Ordinatione detur potestas Clavium in habitu tantum, non autem in actu, seu quantum ad usum: institutione vero, seu collatione Beneficii curati tribuatur executio illius potestatis.

7. Est & alia differentia inter potestatem consecrandi, & potestatem absolvendi, Sacerdotibus concessam; siquidem hæc posterior necessario præsupponit illam priorem. Unde Christus Dominus, qui Apostolis in ultima Cœna dedit potestatem consecrandi Corpus & Sanguinem suum, eisdem primum post suam gloriosam Resurrectionem contulit potestatem absolvendi, *Joan. 20.* dicens: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Hinc etiam per Episcopum in Ordinatione Sacerdotum conferri eisdem solet potestas consecrandi circa Offertorium Missæ, videlicet ante lectum Evangelium: potestas vero absolvendi primum peracta Communione. Hujus autem ratio non est, nisi voluntas, ac institutio Christi Domini, qui voluit, neminem posse conscientias nostras in Sacramento Pœnitentiæ judicare, qui non posset prius suum sacratissimum Corpus & Sanguinem conficere: ut eo libentius conscientias nostras tali subjiceremus, cui ipsemet Christus sese subjecit consecrandum, & manibus tractandum.

8. No-

8. Notandum III. Quod *Jurisdictio*, quantum ad propositum, aliud non sit, quam auctoritas quædam superioritatis supra alios in Foro conscientiæ judicandos. Porro hujusmodi Jurisdictio (quæ & *Potestas Jurisdictionis* dicitur) duplex est, ordinaria scilicet, & delegata.

9. *Jurisdictio ordinaria* est, quæ alicui competit ex proprio officio, seu munere suo: id est, qua quis ex vi proprii officii (utpote cui annexa est cura animarum) habet subditos, quos in Foro conscientiæ judicare potest. Et talem habet Parochus in sua Parochia, Episcopus respectu Diœcesanorum, Abbas respectu suorum Monachorum, Generalis cujusdam Ordinis respectu totius ordinis, & Papa respectu totius Orbis.

10. *Jurisdictio delegata* est, quæ habetur ex commissione alterius habentis ordinariam, id est, quam quis absque collatione alicujus Beneficii, curam animarum habentis, accipit ab habente jurisdictionem ordinariam. Et talem habent Religiosi Ordinum Mendicantium à Summo Pontifice in omnes Sæculares Christi Fideles totius Orbis, quamvis nullum habentes Beneficium curatum, sed tamen legitime approbati pro Confessionibus excipiendis respectu Sæcularium.

11. CONCL. IV. Sacerdotibus in sua Ordinatione confertur sufficiens Jurisdictio valide saltem absolvendi quemlibet à solis peccatis

catis venialibus. Ita communior Theologorum. Ratio eſt: quia peccata venialia ſunt materia libera Confeſſionis; ergo fruſtra reſervarentur, & conſequenter omnis Sacerdos poterit ab ipſis abſolvere.

12. Notandum tamen, quod extra caſum neceſſitatis non debeat defacto Sacerdos necdum expoſitus ſe immiſcere audiendis Confeſſionibus venialium; idque ob plurima incommoda, quæ inde facile poſſent oriri. Et hinc non immerito Innocentius XI. in Decreto, circa Communionem quotidianam, edito 12. Februarii 1679. (*a*) injunxit Epiſcopis & Parochis, *ut non permittant, ut venialium Confeſſio fiat ſimplici Sacerdoti, non approbato ab Epiſcopo aut Ordinario.*

Additio.

* Ex dicto Decreto eruitur, quod, ſi non invalide, ſaltem illicite ageret Sacerdos ſimplex, qui à peccatis venialibus (idem dic de mortalibus per præcedentem Confeſſionem jam ſemel rite expiatis) abſolveret extra articulum mortis. Videatur la Croix *Lib. 6. Part. 2. num. 1489.* *

13. CONCL. V. In mortis articulo poteſt quilibet Sacerdos, etiam alias necdum approbatus, imo & excommunicatus, degradatus, hæreticus, abſolvere ab omnibus cenſuris, & peccatis. Ita expreſſe Concilium

Trid.

Trid. *Sess. 14. cap. 7.* ubi ait: *Verumtamen pie admodum, ne aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis, & censuris absolvere possint.* Ex quibus verbis tam amplis docet unanimis Doctorum, quod simplex etiam Sacerdos quamvis sit degradatus, excommunicatus, irregularis, vel apostata, possit absolvere, si non adsit Confessarius approbatus, proprius Parochus, aut Episcopus. Num autem hoc præsente possit absolvere simplex Sacerdos jam alibi (*b*) dictum fuit: prout etiam jam in alio loco insinuatum est (nimirum *Tract. de Censuris*) à quibus Censuris Regulares jurisdictionem delegatam absolvendi habeant.

Additio.

* Quod proxime dictum est de potestate absolvendi in articulo mortis, Bosco, Lugo, Vasquez, Sanchez, Suarez, Silvester, Medina, & alii cum Glossa extendunt etiam ad periculum mortis, desumentes id ex Extravaganti *Inter cunctas. De privilegiis*, ubi aliàs eam potestatem absolvendi non habentibus hæc datur, quando *mors confiteri volentium verosimiliter timetur*; verosimilis autem timor videtur idem sonare, ac probabile periculum. Notandum autem est, quod, etsi soleat subinde articulus, & periculum mortis ab AA. pro eodem accipi conformiter *Dist. 9. num. 13.* proprie tamen ar-

ticulus mortis tunc adesse censeatur, quando mors moraliter certa proxime instat. Periculum vero mortis tunc dicitur esse, quando sub dubio, vel timore probabili exspectatur mors, uti in prælio, vel itinere periculoso, vel simili maritima navigatione; item, tale periculum subire reputantur illi, qui inserviunt pestiferis, aut mulieres partui vicinæ, alias in partu expertæ periculum vitæ. Felix Potestas *Tom. 1. num. 3357.* annumerat constitutis in periculo proximo mortis universim prima vice parituras. Ratio est: quia non præsumitur, similes omnes velle pia Mater Ecclesia exponere probabili periculo æternæ damnationis denegando Sacerdotibus præsentibus Jurisdictionem saltem in casu, quo alii habentes potestatem absolvendi desunt, aut nolunt, vel non possunt absque difficultate adesse, vel ad eosdem in gravi periculo mortis constituti non habent confidentiam, uti notat hic Elbel *part. 2. Conferent. XII. n. 328.* Quinimo loquendo de proprio Parocho talis moribundi P. Sporer *part. 3. Theolog. Sacram. cap. 6. n. 725.* concedit huic potestatem absolvendi à reservatis etiam neglecto alio privilegiato. *

14. CONCL. VI. Ut Minister Sacramenti Pœnitentiæ, sive Confessarius illud valide administret, extra articulum, vel periculum mortis etiam præter Jurisdictionem necessario requiritur legitima Approbatio ipsius. Ita communis. Hinc vitandæ sequentes duæ

Propositiones, ab Alexandro VII. damnatæ, quarum una, ordine 16. sic habet: *Qui Beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.* Altera, ordine 13. taliter sonat: *Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato.* Et merito utraque Propositio damnata fuit: nam seclusa approbatione Episcopi, neque simplex ille Sacerdos ab eodem recipit jurisdictionem delegatam absolvendi; ordinariam autem eo ipso non habet, quia caret Beneficio curato; Regulares vero eandem approbationem non accipiunt à Summo Pontifice, sed ab Episcopo, sicque ab eodem reprobati nec valide absolvunt. Ubi

Additio.

* Notandum singulariter, quod approbatio legitima, ad validam Sacramenti Pœnitentiæ administrationem præter ipsam jurisdictionem requisita, sit aliquid longe distinctum à jurisdictione. Ratio est: quia *approbatio* est actus intellectus declarantis de capacitate, & sufficienti intelligentia Confessarii in ordine ad hoc munus obeundum, *jurisdictio* vero respicit voluntatem; est enim potestas in certas personas dijudicandas acquisita per voluntatem Superioris concedentis. Porro Confessarii sæculares, speciali privilegio non præditi, dependent ab Episcopo non solum quoad approbationem, verum etiam quoad jurisdictionem, quæ ipsis vi cu-

curati Beneficii, vel aliis modis confertur, econtra vero Confeſſarii Regulares exempti ſolum ab eo dependent in approbatione. *

15. Etenim Regulares exempti Jurisdictionem abſolvendi ſæculares non accipiunt ab Epiſcopo approbante, ſed ſuppoſita approbatione Epiſcopi loci, & accedente conſenſu proprii Superioris Regularis, ea ſtatim intelligitur ipſis conceſſa à Sede Apoſtolica: prout deſumitur ex *Clem. Dudum. §. Statuimus. De Sepulturis,* atque à S. Congregatione Concilii declaratum fuiſſe refert Fagnanus in *c, omnis n. 79. De Pœnit. & remiſſ.* Accedit ratio, quam affert Layman *Lib. 5. tract. 6. cap. 10. n. 19.* quia Epiſcopus loci tam amplam jurisdictionem audiendi Confeſſiones omnium Fidelium undecunque venientium, eosque à cenſuris etiam Papæ reſervatis (extra caſus Bullæ Cœnæ Domini) abſolvendi dare non poteſt, ſed eam Confeſſarii Ordinum Mendicantium immediate recipiunt à Summo Pontifice, cum dependentia tamen à conſenſu ſui Prælati, & approbatione Epiſcopi.

APPENDIX

Continens varia adhuc quæſita de Approbatione.

SUMMARIUM.

* *An Epiſcopus poſſit reprobare Clericum, quem in examine pro Confeſſionali invenit idoneum? Addit. 1.*

Additio I.

*QUÆRES I. An Episcopus Clericum, quem in examine consideratis omnibus considerandis vere idoneum invenerit, possit nihilominus citra peccatum reprobare? Resp. negative: peccaret enim talis Episcopus contra justitiam; quia intervenit quasi contractus, uti alias fit in concursu, quo dicitur: *Subjicio me examini ea conditione, ut approber, si dignus inveniar:* quæ conditio etiam censetur acceptari ab altero, supposito, quod ipsum examinet. Ita recte cum Card. de Lugo. la Croix *Lib. 6. part. 2. n. 1491.* & ex Bosco *De Jubilæo sect. 5.* P. Henno *tract. De Pœnit. disp. 8. quæst. 6. con. 4.* Interea tamen etiam injuste reprobatus juxta jam dicta nequit audire in illa Diœcesi Confessiones, cum desit necessario requisitum, nempe Approbatio. *

Additio II.

* Quæres II. An Epiſcopus Clericos Regulares exemptos poſſit tantum ad certum genus perſonarum, vel ad certum locum, aut tempus approbare? Reſpond. quoad hoc provideri in Conſtitutione *Superna*, edita per Clement. X. ubi §. 5. ſic habetur: *Illi Religioſi, qui ad Confeſſiones audiendas idonei generaliter inventi fuerint, ab Epiſcopis generaliter quoque, & indiſtincte absque aliqua limitatione* NB. *temporis certorumque locorum, aut generis perſonarum in Diœceſi propria ſunt admittendi: quoad cæteros vero, qui non adeo idonei reperiuntur, ſi petierint ſe admitti, arbitrio Ordinariorum relinquitur, ipſos limitata facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare, & admittere.* *

Additio III.

Quæres III. An ſuppoſito, quod aliquando Regulares exempti fuerint approbati pro aliqua Diœceſi, illa approbatio denuo poſſit tolli ab illo Epiſcopo, qui eam dedit? Reſp. talem approbationem ſemel factam nullatenus poſſe ab eodem licite tolli, ſeu revocari alio tempore, niſi vere coram Deo nova gravis cauſa revocandi, quæ ipſas concernat Confeſſiones, intervenerit. Ita la Croix *L. 6. part. 2 num. 1545.* & probatur ex Conſtitut. *Superna.* Clement. X. §. 6. ubi ſic habetur: *Regulares ad Confeſſiones audiendas prævio examine ſimpliciter, & absque ulla temporis præ-*

finitione ab ipsomet Episcopo (NB. secus autem ab ejus Vicario, aut ab Antecessoribus Episcopis approbati) non possunt ab eodem, qui sic approbavit, iterum examinari, aut ab eisdem Confessionibus audiendis suspendi, seu licentiæ illis concessæ revocari, nisi nova superveniente causa, quæ ipsas Confessiones concernat. Videatur Henno *Tr. de Pœnit. disp. 8. q. 7.*

Additio IV.

* Quæres IV. A quonam Episcopo debeant Regulares exempti approbari, ut valide in aliqua Diœcesi sæculares pœnitentes absolvere possint? Respond. Ordinarie loquendo debent tales Regulares esse approbati ab Episcopo illius Diœcesis, in qua excipiunt Confessiones, ita quidem, ut citra istam approbationem ibidem absolvere non possint pœnitentes ad se confluentes etiam ex illa Diœcesi, in qua jam fuerant antecedenter approbati. Ita clarissime patet ex dicta Constit. Clement. Papæ X. *Superna*, edita undecimo Calendas Julii 1670. ubi inter multa hæc verba habentur: *Ad hæc Regulares ab Episcopo ad Confessiones Sæcularium in sua Diœcesi audiendas approbati NB. non possunt in aliena Diœcesi eas absque illius Episcopi Diœcesani approbatione audire, quamvis pœnitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi Religiosi jam fuerunt approbati.* Cæteroquin Episcopus ille approbationem dare potest electus, & confirmatus, quamvis non consecratus, vel Capitulum sede vacante: Pa-

Pariter Abbates, & Præpositi, qui habent territorium nulli Episcopo subjectum. Videatur la Croix *L. 6. part. 2. num. 1495. ac seqq.* *

Additio V.

* Quæres V. An pariformiter quoad approbationem sentiendum sit quoad Clericos Sæculares? Respondetur, eosdem pariter debere esse approbatos ab Ordinario illius Diœcesis, in qua Confessiones excipiunt. Ita cum Navarr. Barbosa, Cardin. de Lugo &c. Sabinus Bononien. in Luce Moral. *Tr. 167. n. 34.* Et probatur à fortiori: Confessarii enim sæculares magis dependent ab Episcopo, quam Regulares exempti; cum posteriores ab eo dependeant tantum in approbatione, priores autem etiam in Jurisdictione; ergo, si Regulares debent esse approbati ab Episcopo loci, in quo Confessiones excipiunt, multo magis Sæculares. Accedit, quod apud eundem Sabinum, *loc. cit. num. 37.* ita fuisse decisum à Sacra Congregat. Concilii referant Fagnanus *in Cap. Ne pro Dilatione n. 65.* ac seqq. & Pignatellus *tom. 7. Consult. 8. n. 46.* quod idem P. Franciscus Van Ranst *Tr. de Indulgent. q. 12. n. 10.* conatur eruere ex Bulla *Cum sicut.* Innocentii XII. edita die 19. Aprilis anno 1700. *

Additio VI.

* Quæres VI. Quomodo ergo stante hac doctrina salvetur in Germania praxis, vi cujus in confinibus duarum Dioecesium tam Parochi, quam Regulares tempore Indulgentiarum, seu magnæ alicujus festivitatis, aut peregrinationis confluunt in unum certum locum coadjuvando ibidem excipere Confessiones, quamvis in Dioecesi ejusdem loci, seu oppidi, ubi Confessiones excipiunt, nunquam fuerint ab Ordinario approbati? Ratio dubitandi est; quia ex una parte juxta jam dicta requiritur ad absolvendum aliqua approbatio, & quidem Episcopi, in cujus Dioecesi excipiuntur Confessiones, ex altera vero propterea, quod quis sit approbatus in propria Dioecesi, non infertur, quasi foret approbatus in omni alia, sicque nec in ea, in qua sine ulteriori approbatione Confessiones excipit: nam sequens propositio est damnata ab Alexand. VII. quæ sic sonabat: *Regulares Ord. Mendican. semel approbati ab uno Episcopo ad audiendas Confessiones in sua Dioecesi habentur pro approbatis in aliis Dioecesibus, nec nova indigent approbatione.* Respondetur ex Illsung hic, & aliis, praxim istam justificari per tacitum consensum, & approbationem Episcopi illius Dioeceseos, in qua talis Confessiones excipit: dum enim similia in Germania tempore magni concursus poenitentium à Confessariis Regularibus, qui in alia Dioecesi fuerunt approbati, uti & à Parochis, & Benefi-

neficiatis curatis notorie practicantur, & Reverendissimi Ordinarii non contradicunt, etsi facile possint, merito tacitus exinde de præsenti consensus eorum infertur, qui æquivalet consensui expresso. Quod idem erit sentendum de alia praxi, qua nimirum vicini Parochi ad invicem, vel Cooperator unius Parochiæ vicino Parocho confitentur. *

Additio VII.

* Quæres VII. An etiam post Decretum Clementis X. salvari possit illa praxis, qua Regulares exempti ab uno Conventu in alium mutati solent in locis, per quæ transeunt, præsertim in aliquo concursu pœnitentium, & quando fuerunt à Parochis requsiti, excipere ibidem Confessiones, quamvis in ea Diœcesi necdum fuerint approbati ab Ordinario? Antequam respondeam, suppono tanquam certum, quod nequeant tales excipere sæcularium Confessiones in ipso loco, ad quem mutantur, & ubi domicilium figunt, nisi vel jam alio tempore pro illa Diœcesi fuerint approbati, vel de novo ab Ordinario memoratæ Diœcesis, sub qua ille locus situs est, approbationem obtineant: ita enim expresse decernit Clemens X. in superius allegata Constitutione. Quæstio igitur solum versatur circa loca, per quæ præcise tales Regulares transeunt, non ibidem permanendo. Hoc præscito, Respond. supposito, quod tales jam semel ab aliquo Ordinario alicujus Diœcesis fuerint approbati, posse

ſub itinere excipere Confeſſiones in loco, per quem tranſeunt, quamvis locus iſte exiſtat in ea Diœceſi, in qua nunquam approbationem obtinuerunt, dummodo ſpecialiter excipiatur oppidum, in quo ipſemet Epiſcopus moratur. Ita cum aliis, contra Illſung Pater Reiffenſtuel *Lib. 5. Decret. tit. 39. n. 259.* cum Platelio, Taberna, ac pluribus aliis apud Dianam *P. 3. T. 2. Reſol. 123.* Et ratio deſumitur, tum ex privilegio per Eugenium IV. FF. Minoribus, ac per Gregor. XIII. Patribus Soc. Jeſu conceſſo, quoad NB. tranſeuntes, ſeu itinerantes necdum claris terminis per Clement. X. revocato, tum efficacius ex tacito conſenſu ipſorum Ordinariorum, eo ferme modo, quo diximus in antecedenti Quæſito. Sane ex hoc ultimo fundamento poſſet talis Religioſus, tranſiens alienam Diœceſim, excipere Confeſſionem alicujus Domini Parochi, Cooperatoris, vel alterius Sacerdotis ſæcularis hujus alienæ Diœceſis, prout fatetur Holzman *Tom. 2. Tract. 4. num. 743.* ℣. *Reſpondetur ad caſum ſecundo.* Cur ergo non pariformiter aliorum Sæcularium, maxime ſi ibidem foret magnus Pœnitentium confluxus? Item ex hac ipſa, uti credo, ratione Confeſſarii magnorum Principum, qui Principales ſuos per varias ſubinde comitantur Diœceſes, eosdem, ſi confiteantur ibidem, abſolvunt, quamvis in dictis Diœceſibus non fuerint expreſſe approbati memorati Confeſſarii. Videatur Anacletus Reiffenſtuel *loc. cit.* & Albertus Reiffenſtuel in ſua practica *part. 1. cap. 3. num. 95.* *

Ad-

Additio VIII.

* Quæres VIII. An Regulares exempti semel in aliqua Diœcesi approbati possint excipere Confessiones in locis ejusdem Diœcesis, in quibus non habent Monasteria, ubi Parochi positive contradicunt? Respond. affirmative. Ita la Croix *Lib. 6. p. 2. num. 1573.* & deducitur ex Constitut. *Superna.* Clement. X. sæpe jam allegata. Ratio est; quia quoad approbationem non dependent à Parocho, sed ab Episcopo, à quo, si sunt semel approbati, illimitate jurisdictionem in Christi fideles accipiunt ab ipsomet Summo Pontifice. Nec dicas: Parochi nequeunt audire Confessiones in altera Parochia ejusdem Diœcesis contradicente positive altero Parocho: ergo nec Regulares. Respond. enim neg. conseq. & paritatem; nam Parochi non acquirunt jurisdictionem in alienos subditos, puta, in altera Parochia existentes, nisi per expressum, vel saltem per tacitum de præsenti consensum alterius Parochi; Regulares autem Mendicantes obtinent à Papa in omnes Sæculares, habita semel approbatione Episcopi Diœcesani. Interea tamen præfati Regulares non debent publice in ipsa Ecclesia alterius Parochiæ excipere Confessiones, si positive Parochus nolit, ut sic evitentur tricæ, & lites, uti notant la Croix *Lib. 6. p. 2. n. 1576.* & Henno *Tract. De Pœnitent. disp. 9. quæst. 5. Conclus. 3.* *

Additio IX.

* Quæres IX. An Regulares, vel etiam Sæculares Sacerdotes sub terminis generalibus approbati ab Ordinario pro excipiendis Confessionibus censeantur exinde etiam esse approbati pro Monialibus, saltem subjectis tali Ordinario? Resp. negative: etenim juxta Bullam *Superna* Clementis X. quoad hasce requiritur mentio specialis. Ex quo non pauci Doctores apud la Croix *L. 6 part. 2. n. 1467.* inferunt, ne quidem tempore Jubilæi posse Monialem absque legitima speciali licentia sibi assumere Confessarium quemcunque pro beneplacito suo; nam, etsi ibidem soleat dari facultas eligendi pro Confessione excipienda quemcunque Presbyterum tam sæcularem, quam cujusvis Instituti, ac Ordinis Regularem, qui ab omnibus censuris, & quibusvis peccatis quantumvis enormibus, atque reservatis absolvere queat, attamen expresse additur, ut is sit unus *NB. ex approbatis a locorum Ordinariis:* atqui non censetur à Locorum Ordinariis approbatus pro Monialibus, nisi qui specialiter pro ipsis est deputatus, ergo neque tempore Jubilæi poterit à Moniali eligi in Confessarium alius, nisi talis, qui vel antea, vel saltem tempore Jubilæi specialiter pro Monialibus fuit deputatus. Ita pariter sentit Matthæucius *℣. Officialis quoad Confessarios Monial. n. 11.*

QUÆ-

QUÆSTIO II.

De Probitate, Scientia, & Prudentia Confessarii: ubi etiam de modo prudenter corrigendi errores à se commissos.

SUMMARIUM.

16. *Ratio Ordinis.*
17. *In Confessario requiritur probitas, scientia, & prudentia.*
18. *Confessarius debet esse Judex, Medicus, & Doctor.*
19. *Probitas, quæ in ipso requiratur?*
 (c) De hoc Tract. 14. Dist. 1. num. 43. 44 & 47.
20. *Quomodo peccet administrans hoc Sacramentum in mortali?*
21. *Scientia in Confessario, qualis requiratur?*
22. *Scientia eminens, & scientia mediocris, quæ? cum Additione.*
23. *Quid, si Sacerdos sit dubius de sua sufficientia?*
24. *Generatim, qua Scientia debeat pollere Confessarius? cum Additione.*
25. *An is teneatur judicare de gravitate peccatorum in individuo?*
 (e) Ut dictum Tract. 3. Dist. 2. q. 2. per totum.
26. *Quid, si is erret in judicando? Doctrina practica.*
 (f) Ut amplius n. 34. & seqq. dicetur.

* *Ex-*

* *Extenditur hæc Doctrina per duo Corollaria Addit. I. & II.*

27. *Prudentia Confessario necessaria.*
28. *Ea generatim debet exerceri circa propriam Confessarii personam.*
29. *Circa personas adstantes,*
30. *Et circa pœnitentes, quomodo?*

16. POSTQUAM de iis dictum est, quæ requiruntur ad Ministrum Sacramenti Pœnitentiæ, ut valide illud administret, merito præsens Quæstio una cum sequentibus tractat de his, quæ requiruntur ad dignam legitimam, licitam, & meritoriam dicti Sacramenti administrationem ex parte Ministri. Hinc sit

17. CONCL. Unica. Ut Confessarius rite ac licite meritorieque suo munere fungatur ex Parte ipsius requiruntur tria, videlicet Probitas vitæ, Scientia conveniens, & Prudentia. Ita communis. Ratio est; tum quia is sine probitate vitæ, sive existens in peccato mortali, & absque prævia contritione absolvens peccaret mortaliter administrando Sacramentum Pœnitentiæ: tum quia, ut dicitur *c. Omnis utriusque sexus. De Pœnit. & remiss.* Confessarius debet se habere *more periti Medici, ut superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati;* ad hoc autem opus est scientia, & prudentia, ut patet: ergo.

18. Hæc generalia requisita ex parte Confessarii paucis complectuntur Doctores, dum ajunt, quod Confessarius debeat esse & Judex &

& Medicus, & Doctor. *Judex* quidem, discutiendo pœnitentem, atque de ejusdem peccatis judicando, ac pro ipsis salutarem pœnitentiam, & satisfactionem imponendo, simulque vel impertiendo absolutionem, vel (si merita causæ id exposcant) hanc negando. *Medicus*, qui juxta *cit. c. Omnis utriusque sexus*, noverit superinfundere vinum & oleum vulneribus sauciati. Et *Doctor* ob debitam scientiam, prudentiamque ex parte ipsius requisitam; prout amplius in progressu dicetur. Nunc singula in Conclusione enumerata prosequendo per ordinem,

19. Quæritur I. Quænam probitas requiratur ex parte Confessarii? Resp. I. Ad hoc, ut Sacerdos licite, & absque peccato mortali administret Sacramentum Pœnitentiæ, requiritur, ut non sit sibi conscius peccati mortalis. Quod si eum remordeat conscientia peccati gravioris, tenetur prius per receptionem Sacramenti Pœnitentiæ, vel saltem præmissa contritione perfecta (c) sese restituere in statum gratiæ: alioquin peccaret novo peccato mortali Sacrilegii. Valebit tamen absolutio data à Sacerdote in statu peccati mortalis existente, si cætera requisita adsint; ac proinde valide quidem, sed non licite Sacramentum administrabit.

20. Quæritur II. Quot peccata numero distincta committat Sacerdos, qui plurium Confessiones pro eadem vice, successive tamen, in statu peccati mortalis excipit? Resp.

de hoc jam esse dictum superius *Tract. 14. Dist. 2. n. 49. & 53.* ibi videatur.

21. Quæritur III. Quæ, & quanta requiratur scientia in Confessario? Resp. I. In Confessario requiritur scientia competens, id est, saltem mediocris. Ita communis. Ratio est: quia, cum in hoc Sacramento Confessarius exerceat officium Judicis & Medici, scire debet, quid sit sui muneris, ne & se & suos pœnitentes periculo exponat errandi in materia gravi, & salutem animarum concernente. Siquidem, ut inquit Salvator *Matth. 15. Cæcus, si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.*

22. Additur notanter, *scientia competens, id est, saltem mediocris;* duæ enim sunt species scientiæ. Prima dicitur *Scientia eminens,* qua quis optime sit versatus in Jure Canonico, in Theologia Morali, atque Casistarum lectione, & qua sciat ratiocinari, casusque difficiles Conscientiæ resolvere. Hæc scientia, quamvis sit utilissima, omnique studio prosequenda, nihilominus absolute necessaria non est: alioquin pauci reperirentur Confessarii. Secunda vocatur *Scientia mediocris,* quæ tamen commode determinari nequit, sed debet judicari ex ratione diversitatis tum locorum, tum personarum: major enim requiritur scientia pro Confessionibus in Urbe aliqua inter Magnates & Mercatores excipiendis, quam in pagis inter simplicem populum.

Additio.

*Interim tamen Pater la Croix *lib. 6. part. 2. num. 1787.* notanter ponit hæc formalia: *Scientia summa non requiritur, imo per accidens sæpe est minus utilis, quam mediocris conjuncta cum naturali judicio & praxi, qui enim ita subtiliter volunt omnia revocare ad apices Theologicos, sæpe se ipsos, & alios implicant scrupulis, aliisque difficultatibus &c.**

23. Resp. II. Si Sacerdos sit dubius de sua sufficientia, debet se conformare judicio Episcopi approbantis, vel sui Prælati, aut alicujus docti Theologi, &, si per ipsos capax, & sufficiens repertus fuerit, suum dubium in illorum judicium rejicere, & secure Confessiones excipere. Ita D. Thomas *2. 2. qu. 104. art. 5.* Suarez, Toletus, & alii. Intellige, dummodo is successive per lectionem librorum competentium magis conetur in hujusmodi scientia ad Confessarium requisita proficere, & in casibus obscurioribus, ac difficioribus non erubescat doctiores consulere: quod præsertim à principio erit observandum, quando quis incipit Confessiones excipere.

24. Resp. III. Interim certum est, quod Confessarius debeat esse præditus tanta scientia, ut sciat, quænam communiter sint peccata ex genere suo mortalia, & quænam venialia; quænam regulæ communes sint pro distinctione numerica peccatorum, quænam circumstantiæ speciem peccati mutantes, & quæ non: tenetur enim inter hæc,

hæc, veluti inter lepram & lepram, ceu spiritualis Medicus, posse discernere. Insuper tenetur scire regulas communes, quibus quis excusari possit à præcepto, vel à peccato mortali: nec non ea, quæ requiruntur ad legitimam Sacramentorum administrationem, ac in specie ad Sacramentum Pœnitentiæ, & hujusmodi, de quibus idcirco passim Theologi Morales tractare consueverunt.

Additio.

*Pater Benjamin Elbel *in Theolog. Sacrament. Part. 2. Conferent. XV. n. 394.* considerat Confessarium tripliciter, uti nos antecedenter *n. 18.* nimirum tanquam Judicem, Medicum, & Doctorem. Ut *Judex* debet non quidem necessario memoriter, sed habitualiter, ut ait Elbel *loc. cit. n. 397.* scire peccatorum species, ac circumstantias speciem mutantes: item onera ex peccatis contra justitiam resultantia; nimirum an, & quid sit restituendum in bonis fortunæ, famæ, & vitæ? Item quæ communiter sint causæ à restitutione excusantes? Item casus reservatos saltem illos, & censuras saltem eas, à quibus nequit absolvere: nec non ea delicta, ob quæ saltem à potiori incurritur irregularitas: item principaliter nosse debet ea, quæ respiciunt partes Pœnitentiæ essentiales vel integrales, quales sunt dolor cum proposito, Confessio, absolutio, ac satisfactio. Ut *Medicus* nosse debet modos ordinarios, quibus peccator iterum resurgere potest, uti & remedia contra

pec-

peccata, & contra tentationes in futurum, ſingulariter quoad conſuetudinarios, & in occaſione proxima conſtitutos. Ut *Doctor* ſcire debet, qualiter ignorantes in neceſſariis principiis Fidei poſſit inſtruere: item noſcere obligationes, quæ communiter oriuntur ex ſtatu clericali, vel Matrimoniali, maxime circa inpedimenta matrimonii, ut dubitantibus competentem dare valeat reſolutionem.*

25. Reſp. IV. cum Suarez *part. 3. tom. 4. diſp. 28. ſect. 2. n. 2.* Lugone, Marchantio, aliisque. Quamvis teneatur Confeſſarius ſcire, quidnam ex natura ſua ſit peccatum mortale, & quidnam veniale, ut dictum: non tamen requiritur, quod de omnibus, quæ audit à pœnitente, judicet, an ſint hic & nunc peccata mortalia, vel venialia: quis enim hoc etiam ex viris doctiſſimis absque manifeſto periculo errandi facere poterit? Idque tum ob diverſitatem opinionum inter Doctores: tum quia caſus ipſi in individuo valde alterantur quoad majus, ac minus ex materia, indeliberatione, paſſione, multisque aliis circumſtantiis, ratione quarum quandoque peccatum ex genere mortale, fit veniale, ac econtra. *(e)* Sufficit itaque, ut Confeſſarius attente audiat confitentem, & qualitatem, gravitatemque malitiæ prudenter expendat, licet ad gravitatem peccati mortalis certo illam determinare non poſſit.

26. Notandum tamen, ſi Confeſſarius determinatum ferat judicium, & quandoque peccatum mortale reputet veniale, aut econ-

tra, non idcirco Confessionem, & absolutio-nem pœnitentis reddi invalidam: nam, u recte quidam loquuntur, *Sacerdos non debet ju-dicare pœnitentem scientia Divina, sed auctoritate Di-vina absolvere.* Unde, si Confessarius audi peccatum, quod discernere nequit, utrum hic & nunc sit mortale, vel veniale, illud ta le, quale est, absolvat, suspendens judiciu pro natura ipsius; quandoquidem in gener bene sciat, an sit mortale, vel veniale: et nim, quidquid agat, non semper poterit co cepta dubia (doctoribus præsertim ob pa ticulares circumstantias frequentius occu rentia) super peccatis, & eorum gravita deponere; neque oportet per exactissim interrogationes hoc Sacramentum pœnite tibus nimis grave, & onerosum reddere. (

Additio I.

* Ast ponamus, quod Sacerdos in confe sionali commiserit aliquem errorem ex ob vione, aut distractione, vel ex sua inscit seu ignorantia, quem postea cognoscit, d bebitne error hic denuo ab ipso corrigi, quomodo, ac quando? Antequam respo deam, suppono, talem errorem posse co tingere vel circa substantialia Sacramen Pœnitentiæ, sine quibus nullo modo val Sacramenti habetur, v. g. si administret absque intentione Ministri, si detur absol tio absenti, aut omittendo in formula a solutoria aliqua verba essentialia, sive

con-

conferatur pœnitenti non habenti dolorem ex motivo ſupernaturali, aut efficax propoſitum &c. Vel error iſte poteſt præciſe verſari circa integritatem materialem, puta, ſi à Confeſſario ex inſcitia intermittatur interrogatio circa ſpecies, & numerum peccatorum, e. g. an pœnitens, qui accuſat ſe contra ſextum præceptum peccaſſe, commiſerit hoc peccatum cum ſoluta, vel ligata, & quoties? Item error iſte in confeſſionali ex inſcitia à Confeſſario factus poteſt tendere in præjudicium tertii, ut in puncto reſtitutionis in bonis famæ, vel fortunæ, vel poteſt contingere citra damnum alterius. H. S. *

Additio II.

*Reſpondeo I. Si error iſte contigit circa valorem Sacramenti Pœnitentiæ, tunc illa inſcitia vel fuit ignorantia vincibilis, ac graviter peccaminoſa, vel invincibilis. Si prius, tenetur hunc errorem corrigere, & pœnitentem monere etiam cum gravi ſuo incommodo, petita tamen prius (ſaltem de ſententia ſecuriori) à pœnitente licentia loquendi cum ipſo de re ſibi ad ſalutem neceſſaria. Ratio eſt: quia graviter ex ſua propria culpa damnificavit pœnitentem: ergo debet ſibimetipſi imputare grave onus, quod in corrigendo errore ſubire cogitur. Quando vero inſcitia iſta fuiſſet ignorantia invincibilis (puta, ſi error contigiſſet ex naturali oblivione tunc vel pœnitens eſt in eo ſtatu, ut ſit periculum, ne Sacramentum Pœnitentiæ poſt talem abſolu-

tionem invalidam unquam amplius recipiat, puta, quia periculose pro tempore talis invalidæ absolutionis erat decumbens; vel non est tale periculum, in priori casu adhuc tenetur Confessarius subire onus corrigendi suum errorem etiam cum gravi incommodo, si alius modus lenior corrigendi non supersit. Ratio est: quia pœnitens versatur in periculo gravioris adhuc damni, nimirum in periculo æternæ damnationis, si ita cum suis peccatis gravibus à parte rei necdum absolutus decederet. Quod si tale periculum moriendi abesset, non teneretur Confessarius cum tali gravi suo incommodo, & prostitutione hunc suum errorem corrigere; quoniam moraliter certum est, talem pœnitentem adhuc sæpius accessuram ad confitendum, ubi à suis prioribus illis peccatis saltem indirecte absolveretur. Ita cum Tamburino, & Card. de Lugo, P. Sporer *Part. 3. Theolog. Sacrament. cap. 6. sect. 4. n. 803.* ac teste ipso communis.

Resp. II. Si stante valore Sacramenti Confessarius quoad alia (secluso tamen omni damno tertii) erravit ex inscitia inculpabili, vel naturali oblivione, non tenetur cum gravi suo incommodo corrigere hunc suum errorem. Ita cum Card. de Lugo, Aversa, & Filliucio, Claudius la Croix *lib. 6. part. 2. n. 1779.* ac Tamburinus hic, qui etiam *c. 8. n. 3.* subjungit, tale grave incommodum corrigendi communiter præsumi adesse. Ratio responsionis est; quia ex una parte talis nihilominus indirecte ab his peccatis fuit absolutus, ex altera autem

nul-

nulli fit præjudicium, ac præterea nec intervenit aliqua culpa.

Resp. III. Si error iste contigit ex inscitia Confessarii in materia justitiæ cum damno tertii, tunc vel Confessarius iste erravit negative tantum, utpote non monendo, non imponendo restitutionem debitam, seu non docendo nullitatem, seu injustitiam alicujus contractus &c. vel dictus Confessarius erravit etiam positive e. g. dicendo positive ad pœnitentem, quod sit excusatus à restitutione; cum tamen foret obligatus, aut vice versa adstringendo pœnitentem ad faciendam aliquam restitutionem, à qua tamen foret excusatus: sive asserendo, quod hic contractus usurarius e. g. sit justus, qui tamen à parte rei est invalidus &c. Si in materia justitiæ error iste ex inscitia culpabili, vel etiam ex respectu humano proveniens fuit negativus, tenetur eum Confessarius juxta non paucos ex justitia, juxta plures vero teste la Croix *loc. cit. n. 1718.* saltem ex charitate corrigere etiam cum suo incommodo non levi. Ratio est: quia fuit causa negativa damni ex propria malitia. Dixi notanter: *Si error fuit ex inscitia culpabili*; etenim, si similia contigissent ex ignorantia invincibili, aut oblivione naturali, sicque sine gravi culpa, non obligaretur ad corrigendum errorem cum gravi incommodo, & erubescentia. Quando autem error iste in materia justitiæ ex inscitia culpabili Confessarii, vel ex respectu humano proveniens fuit positivus, tunc certo talis Confessarius

etiam cum suo non exiguo incommodo tenetur corrigere hunc errorem ex justitia, ita quidem, ut in defectum alterius obligetur ad resarcitionem damni, si habeat media. Ratio est: quia fuit causa mala positive influens in hoc damnum, sicque conformiter dictis de restitutione obligatur ex titulo injustæ damnificationis. Quod si damnum hoc contigisset ex inscitia inculpabili, neque obligaretur ex justitia ad resarcitionem damni: non quidem titulo rei *acceptæ*, cum nil ad eundem pervenerit: nec titulo *injustæ acceptionis*, seu damnificationis, quoniam nullam commisit gravem culpam. Interea tamen videtur lex Christiana dictare, ut Confessarius iste impetrata prius à pœnitente licentia loquatur desuper cum pœnitente, etiam cum aliquali incommodo, licet non tanto, ac si mala fide errasset. Nec tenetur propterea famam propriam, aut Religionis suæ tanquam bonum altioris Ordinis gravi periculo prostitutionis, & infamiæ exponere, modo non mentiatur iniquitas sibi, dicendo grave periculum, ubi revera non est. Sporer *loc. cit. num.* 805. *

27. Quæritur IV. Circa quæ generatim Prudentia Confessarii debeat esse solicita? Resp. I. Licet Prudentiæ virtus ad omnes Sacerdotum functiones rite obeundas summe necessaria sit, merito tamen præ omnibus aliis ea requiritur ad Confessiones audiendas, ut Confessarius, & quatenus Medicus est, probe noverit superinfundere oleum & vinum vulneribus sauciati, & quatenus Doctor est, caute errantes viam veritatis edoceat.

28.

28. Resp. II. Generatim Prudentia Confessarii est exercenda partim circa propriam personam, partim circa pœnitentes, & partim circa alias personas. Et quidem circa propriam personam vigilare oportet Prudentiam Confessarii tum in procuranda, atque conservanda puritate conscientiæ, tum in devota invocatione gratiæ SpiritusSancti, ad hoc Divinum ministerium rite peragendum, tum in ardenti zelo, sive desiderio procurandi salutem animarum, Deique gloriam adaugendi, & ampliandi. Accedit assecuratio corporalis, ne videlicet, quantum fieri poterit, Confessarius incurrat periculum corporis, seu contrahendæ infirmitatis præsertim excipiendo Confessiones laborantium morbis contagiosis. Huc revocantur nonnulla alia, quæ Confessario quoad propriam personam, etiam in exterioribus gestibus rite ordinandam, necessaria, & prudenter attendenda erunt.

29. Deinde quoad alias personas adstantes plura observanda suggerit Prudentia. Primum est uniformitas in modo procedendi. Alterum, ne nimis clare loquendo faciat nonnunquam circumstantes audire peccata confitentis contra eorum voluntatem, aut ne gestibus, vel ob gravissima peccata à pœnitente proposita altis gemitibus, & suspiriis (de quibus infra *Dist. 9. Addit. post. 29. n.*) aliisve signis faciat adstantes devenire in notitiam cujuspiam peccati gravioris confessi. Et hoc tum ratione sigilli Confessionis, ne illud quoquo modo, etiam indirecte, violetur; tum ratione

ſcandali, & ne circumſtantes merito abſterreantur, & (quod proniſſimum eſt) averſionem concipiant à tali Confeſſario. Alii ſimilia ſuggeret ipſamet Prudentia.

30. Potiſſimum autem circa pœnitentes ipſos Prudentia Confeſſarii exercenda eſt, eos partim caute examinando, ſi opus fuerit, partim charitative inſtruendo, dubiaque ipſorum ſolide reſolvendo, & dando opportuna conſilia, partim eos diſcrete corrigendo, atque ſalubria ſubminiſtrando media, quibus ad veram deteſtationem peccatorum inducantur, atque ab ulteriore lapſu præſerventur. Præſerim autem magna opus eſt prudentia circa eos, qui videntur eſſe conſtituti in occaſione proxima peccandi, nec non & circa recidivos. Hinc ſit

QUÆSTIO III.

De Interrogationibus à Confeſſario faciendis.

SUMMARIUM.

31. *Confeſſarius, an teneatur quandoque interrogare pœnitentem?*

32. *Cautela circa interrogationes.*
Quandonam debeat Confeſſarius interrogare?

33. *Quid obſervandum circa rudiores?*
(g) Diſt. 7. n. 63.
* *Quid circa illos, qui confeſſi ſunt ſacrilege?*

34.

31. Quæritur I. An Confessarius teneatur quandoque interrogare pœnitentem? Resp. Etsi per se, ac primario munus pœnitentis sit sese debite examinare, atque integre accusare, Judicis autem audire: nihilominus in supplementum ignorantiæ, seu defectus ipsius pœnitentis, etiam Judicis, sive Confessarii est interrogare, eumque examinare in hoc Foro Sacramentali. Ita Herincx *disp. 5. de Pœnit. n. 55.* cum communi. Idque patet tum ex c. *Omnis utriusque sexus. De Pœnit. & remiss.* ibi: *Sacerdos autem sit discretus & cautus &c. diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & pec-*

cati. Tum ex Rituali Romano, ibi: *Si pœnitens numerum, & species, & circumstantias peccatorum explicatu necessarias non expresserit, eum Sacerdos prudenter interroget.* Accedit ratio: quia Confessarius tenetur, quantum moraliter potest, procurare integram peccatorum Confessionem: atque evitationem peccati Sacrilegii, & curare, ne indispoſito administret hoc Sacramentum.

32. Additur, *in Supplementum ignorantiæ, seu defectus pœnitentis.* Nam Confessarius non obligatur ulterius interrogare pœnitentem, quem ex modo procedendi advertit virum doctum, & bene conscientiam examinasse, suaque peccata quoad numerum, ac speciem rite proposuisse, si nesciat, eum aliquid per oblivionem omisisse. Herincx *loc. cit.* Lugo *disp. 22. de Pœnit. n. 17.* & alii. Imo etiam, quando facienda est interrogatio, prorsus abstinendum est à curiosis, & non substantialibus, hoc est, iis, quæ non concernunt numerum, speciem, ac circumstantias speciem mutantes peccatorum: quamvis, ut hæc facilius intelligantur, expediat, circa pœnitentem cæteroquin ignotum præmittere interrogationem de tempore ultimæ Confessionis, & (si occurat peccatum carnis) an sit solutus, vel ligatus Matrimonio &c.

Additio.

* Quod si indages ulterius: Quandonam ergo debeat Confasiarius interrogare? Resp.

to-

totum id desumi ex triplici classe pœnitentium à practicis assignata; ubi ab iisdem in prima classe ponuntur suo modo doctiores e.g. Clerici, Religiosi, vel etiam Studiosi altiorum facultatum præsertim Theologiæ moralis. In secunda Classe numerantur minus quidem docti, competenter tamen circa Divina edocti, nimirum cives, famuli, vel liberi, adulti, educati in Civitatibus, item studiosi inferiorum facultatum. In tertia Classe collocantur rudiores, agrestes, regulariter minus in divinis exculti. Quoad personas *primæ Classis* ordinarie intermittenda est interrogatio, nisi ex circumstantiis manifeste apareat in contrarium necessitas interrogandi, prout aliquoties Confessarius experietur talem necessitatem circa expressionem speciei, vel numeri peccatorum quoad eos pœnitentes, qui equidem in aliis altioribus facultatibus deprædicantur docti, minus tamen sunt in Theologia morali versati. Quoad personas *secundæ Classis* solum tunc instituendæ sunt interrogationes, quando probabiliter, consideratis circumstantis aliis, timetur defectus examinis, & ignorantia culpabilis. Quoad *tertiam Classem* ordinarie requiritur interrogatio Confassarii in Supplementum pœnitentis, nisi ex brevitate ultimæ Confessionis, vel ex constitutione conscientiæ teneræ alias jam notæ, vel ex ipsomet modo proponendi Confessionem, contrarium inferatur; audies enim juvenis Confessarie subinde præter opinionem tuam personas rusticellas apparenter simpli-

plices, quæ tamen melius in Divinis, & ad Sacramentum Pœnitentiæ spectantibus instructæ sunt, quam aliæ Nobiles. Videatur Albertus Reiffenstuel in Instit. super practicam Confessionalis *part. 1. cap. 6. §. 2.* *

33. Porro, quantum ad rudiores attinet, plerumque non expedit, ipsos, etiamsi minus parati accedere videantur, demittere sine absolutione, ut se magis examinent: quia aut deterriti vix amplius ad talem Confessarium venient, aut ratione suæ incapacitatis non raro redibunt æque indispositi. Quare tales communiter permittendi sunt, peccata sua modo, quo possunt, etiam rudiori proponere; & tunc suaviter examinentur, atque juventur à Confessario, uti jam superius (g) dictum fuit.

Additio.

* Pariter dimittendi non sunt absque ulterioribus interrogationibus miti animo propositis illi pœnitentes nimium verecundi, qui sub ipsa actuali Confessione; vel ex speciali instinctu spiritus sancti illuminati, vel efficaci admonitione sagacis, & discrete zelosi Confessarii commoti detegunt grave quodpiam peccatum ab aliquot jam annis ex erubescentia absconditum, quod forsan neque defacto aperuissent, nisi Deus, in cujus manu sunt corda hominum, ex improviso sic mirabiliter disposuisset, licet enim apud tales, præsertim si exinde jam pluribus annis Confessiones sacrilegas fecerunt, sicque plura gravia peccata etiam in præcedentibus Confessionibus jam detecta denuo Clavibus cujus Sacramenti sub-

ji-

jicere debent, licet (inquam) apud tales videatur ſubeſſe periculum quoad materialem integritatem Confeſſionis, videlicet ne aliquot peccata oblivione hic, & nunc inculpabili quoad ſpeciem, & numerum intermittantur, praxis tamen iſta continuandæ Confeſſionis, ac abſolutionis, ordinarie juſtificatur ob aliud majus periculum alias, ſi abſolutionem Confeſſarius differret, imminens; nimirum ne pœnitentes iſti, ſi hic, & nunc pro ulteriori examine ſine abſolutione dimittantur, alia vice omnino emaneant denuo naturali verecundia victi, atque exinde ſacrilegas continuantes Confeſſiones: prout ſolide cum Gobat & Sporer docet ex multa experientia Albertus Reiffenſtuel in ſuis Inſtit. Moral. *loc. cit. n. 331. & ſeqq.* Interea tamen ſimiles, finitis modo morali inferius poſt *n. 43.* explicando interrogatoriis, & peracta Confeſſione ante abſolutionem ſuaviter moneat Confeſſarius, ut ſi adhuc alio tempore aliqua peccata gravia intra tempus primæ ſacrilegæ Confeſſionis perpetrata, hic autem, & nunc ex inculpata oblivione intermiſſa deinceps memoriæ occurerent, ea ipſa, quæ interim vi modernæ Confeſſionis ſinceræ indirecte ſunt remiſſa, de novo, quando alias Confeſſionem deponere cogitant, Clavibus Eccleſiæ ſubjiciant; alia vero de præſenti corde contrito legitime confeſſa non teneantur de novo repetere. *

35. Quæritur II. Quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius in faciendis interrogationibus? Reſp. I. Confeſſarius non tenetur examinare

pœ-

pœnitentem exquiſita induſtria, & exactiſſimo examine, ſed ſuavi & humano modo, ac ſtatui ſimilium perſonarum proportionato. Ita Lugo *diſp. 15. de Pœnit. ſect. 14. n. 589. & ſeqq.* Gobat *tract. 7. Theol. Experim. n. 331. & ſeqq.* & alii paſſim. Ratio eſt: quia ipſemet pœnitens, qui tamen primario ad hoc obligatur, non tenetur niſi moralem diligentiam ſtatui ſuo, aliisque concurrentibus circumſtantiis accommodatam in examine conſcientiæ faciendo præmittere; ergo multo minus tenetur Confeſſarius ad exquiſitiſſimas interrogationes, utpote qui tenetur facere interrogationes duntaxat in Supplementum. Deinde in hoc vel maxime attendendum eſt ad conditionem humanam, & ne ex hoc capite Confeſſio, ſeu Sacramentum Pœnitentiæ reddatur nimis grave, ac odioſum, neque detur anſa Hæreticis vocandi illud *Conſcientiæ carnificinam.* Et ad hoc maxime requiritur prudentia Confeſſarii, ne vel nimium pœnitentem torqueat aliis, & aliis minutiſſimis interrogationibus, vel aliunde quid plus, aut minus fiat.

35. Additur notanter, *ne quid plus, vel minus fiat.* Dupliciter ſiquidem circa hoc errari poteſt, ſcilicet per exceſſum, vel defectum. Per defectum errant rudes quidam & ignari Confeſſarii, nihil interrogando, vel ſolum craſſiſſima quædam, aut univerſalia. Per exceſſum econtra errant nonnulli nimium interrogando, ac ſtrictiſſime examinando, imo interdum ex quadam curioſitate impertinentia inveſtigando, ut ſcrupuloſi, & curioſi. Atque in hoc etiam majus pe-

periculum habent Confessarii doctiores; quia his occurrunt plures semper & plures interrogationes, quibus melius species, & numerus peccatorum cognosceretur, & explicaretur. Verum hic notanda doctrina Lugonis *loc. cit. num. 590. Non est bona regula illa, si dicas: talis vel talis interrogatio facit aperire distincte numerum, & speciem peccati; ergo illa etiam interrogatio addenda erit &c. Quia non est attendendum solum ad exactam, & integram Confessionem peccatorum, sed & maxime attendendum est ad conditionem humanam, & ne ex eo capite Sacramentum ipsum reddatur grave, &c.* ut proxime dictum.

36. Resp. II. Circa examen pœnitentis, faciendasque modo humano interrogationes nequit dari una eademque regula pro omnibus: cum pendeat plurimum ex capacitate, & dispositione speciali pœnitentis, aliisque circumstantiis. Siquidem pauciores, & crassiores interrogationes debent fieri homini inculto, & barbaro, quales sunt Indi occidentales, quam Europeo: levius, qui ægrotat, & difficile potest ad subtilia attendere propter capitis debilitatem, quam homo sanus: denique (quod notandum etiam est) levius, & minus exacte interrogandus est circa singula, qui plura habet peccata quam qui pauciora. Ita Lugo *cit. disp. 16. num. 494.* & ratio patet ex dictis.

37. Insuper circa hoc advertit communis Theologorum in materia præsertim Luxuriæ cautissime esse procedendum, & non multi-

plicandas interrogationes: tum ne forte ex ejusmodi interrogationibus pœnitens male discat, quæ bene ignorabat; tum ut pudori consulatur, atque occurratur periculo tam ex parte pœnitentis, quam Confessarii, ne se illecebra insinuet. Unde, ut recte notat Coninch *disp. 7. de Sacrament. dub. 7. n. 56.* cum aliis, præstat aliquando Sacerdotem minus perfecte peccatum intelligere, quam vel pœnitenti, vel sibi aliquod scandalum creare, aut esse nimium.

38. In praxi igitur utatur Confessarius terminis honestis, præcipue erga fœminas, & minoris ætatis personas, ordiendo semper suas interrogationes à cogitationibus cum consensu. Quod si pœnitens vere castus respondeat, se illis non consensisse, non est opus, ut Confessarius suo examine ulterius ad Luxuriæ actus progrediatur: nam, quando pœnitens est immunis à consensu in cogitationes obscœnas, multo magis erit liber ab ipsis actibus pravis; nisi forsan præ ruditate ingenii malitiam cogitationum obscœnarum non apprehendat. Si vero pœnitens sese pravis cogitationibus consensisse confiteatur, quærat Confessarius ex ipso, num eas actu complere voluerit: si respondeat, quod sic, petat deinde, num talia obscœna desideria habuerit erga personas solutas, vel ligatas; atque an actu ipso cum eisdem compleverit, nec ne? sicque procedat quasi per gradus de cogitationibus ad desideria, de istis ad oscula; de osculis ad tactus impudicos, & ab his ad

ip-

ipſosmet actus, inter limites honeſtatis & modeſtiæ.

Additio.

* Accommode ad ſimilia interrogatoria loquitur P. Segneri Inſtruct. Conf. cap. 2. uti ſequitur: *Cupio magnopere te parcum, gravemque eſſe circa materiam luxuriæ: ne tibi accidat, quod pictori, qui, cum Helenam exquiſita diligentia depingeret, ejusdem cupidine exardeſcere cœpit, & accendi. Utere proin verborum modeſtia, & quamvis ſubinde circumſtantia maneret tecta, quæ alioquin ad integritatem materialem ſpectaret, nihil intereſt: aliud enim majus bonum prævalet. Adeo fœtet palus iſta, ut conſultum non ſit vel a pœnitente, vel a Confeſſario, ubi opus non eſt, moveri.* *

39. Quæritur III. Utrum circa illos, qui ipſi ſua peccata exponunt, neceſſariæ interrogationes ſpeciei, numeri, & circumſtantiarum ſpeciem mutantium ſint immediate ſubjungendæ expoſitioni cujuslibet peccati, vel differendæ usque ad finitam totam Confeſſionem? Reſp. circa hoc variare Doctores, idque in praxi relinquendum eſſe prudentiæ Confeſſarii. Interdum enim, præcipue in Confeſſionibus brevioribus, & quæ memoriter ſine ſcriptura peraguntur, expedit differre interrogationes usque ad finem, ut cenſet Layman: idque ne pœnitentes per hujusmodi crebras interpoſitas interrogationes facile in ſua Confeſſione confundantur, perturbentur, vel omnino à ſubſequentium Confeſſione abſterreantur, aut tædio afficiantur. Et hoc locum præcipue habere po-

test, si Confessarius confidat suæ memoriæ se omnia quæsita facile usque finem retenturum; in quem finem is uno, vel altero digito, ita tamen, ut circumstantes non advertant, contracto, signum faciendæ postmodum interrogationis sibi facere poterit.

40. Nihilominus communiter, & ordinarie, potissimum in Confessionibus é scripto factis, vel longioribus, ubi Confessarius merito sibi metuere debet, ne forsan plurium obliviscatur, & deinde vel cum scrupulo omissis interrogationibus absolvat, vel certe pœnitentem magna cum molestia sua cogat repetere longam Confessionem, satius esse censet Lugo *disp. 22. sect. 2. num. 15.* & alii, si Confessarius suaviter eum successive adjuvare studeat, & ejusmodi necessarias interrogationes quoad numerum, speciem, nec non circumstantias speciem mutantes immediate singulis peccatis substituat. Et hoc eo magis: quia frequenter ipsemet pœnitens post longum intervallum non statim sigillatim de peccatis illis, quæ antea sive memoriter, sive e scriptis confessus fuerat, sese reflectere potest, vel saltem de novo confunditur, eadem cum rubore repetendo, ut distinctius exponantur.

41. Quæritur IV. Quid agendum, si pœnitens taceat, vel etiam neget peccatum, quod Confessarius aliunde novit eum commisisse? Resp. I. Si pœnitens duntaxat tacet peccatum, illud non confitendo, debet Confessarius dictum peccatum aliunde resciens inquirere veritatem, etiam (si id absque alio incommodo fieri

fieri possit) insinuando suam de hoc notitiam. Herincx *disp. 5. de Pœnit. quæst. 4. n. 56.* Quod si vero id resciat ex Confessione alterius v. g. complicis, oportet interrogare adeo caute, ut pœnitens de alterius Confessione nihil possit conjicere (alioquin enim frangeretur Sigillum) utputa quærendo in communi, an nihil amplius habeat, quod conscientiam gravet; vel adhibendo consuetas cæteroquin interrogationes, & abstrahendo à notitia prioris Confessionis.

42. Resp. II. Quando pœnitens negat, se ejusmodi peccatum commisisse, regulariter is erit absolvendus. Herincx *loc. cit.* Tannerus *tom. 4. disp. 6. quæst. 7. num. 99.* Gobat *tract. 7. Theolog. Exper. num. 245.* Diana *part. 5. tr. 11. resol. 21.* Toletus, & alii. Ratio est: quia in Foro Sacramentali pœnitens stat pro se, & contra se; ac proinde ei credendum est tam contra se, quam pro se. Accedit, quod, si Confessarius solum noverit peccatum ex Confessione alterius, non sit major ratio, cur alteri potius fides adhibeatur, quam isti. Quinimo, si tunc posteriori confitenti negaretur absolutio, hoc ipso frangeretur indirecte Sigillum Confessionis prioris, utendo ejus notitia in præjudicium, ruborem, & confusionem complicis. Accidere insuper potest, quod alter pœnitens hoc peccatum jam fuerit confessus, aut saltem habeat justam causam illud impræsentiarum tacendi v. g. ob damnum suum, vel alterius.

43. Additur, *regulariter*. Nam, si Confessarius evidenter sciat, pœnitentem commisisse tale peccatum (puta non solum ex relatione complicis, sed quia interfuit ipsemet, dum tale crimen fuit perpetratum) illudque nunc absque ulla sufficienti causa scienter, deliberate, ac vere malitiose negare, non potest eum absolvere; prout notant citati Auctores, ac Lugo *disp. 22. de Pœnit. num. 21. & 22.* & alii. Siquidem nefas est, ministrare Scramentum ei, quem evidenter scio esse indignum, illudque non nisi sacrilege petere.

Additio I.

Quæritur V. Quid circa interrogationes observandum Confessario, si pœnitens proponat aliquod peccatum in prioribus Confessionibus occultatum, prout aliquoties solet contingere præsertim in peregrinationibus ad famosas, & miraculosas imagines, in Jubilæis, vel aliis Indulgentiis extraordinariis? Resp. Ex Sporer *part. 3. Theolog. Sacrament. cap. 3. sect. 3. num. 505. & seqq.* tali Confessario esse suadendum, ut *Inprimis* audito illo peccato, quod in prioribus Confessionibus occultabatur, ante omnia interroget, an tunc, quando pœnitens id commisit, sciverit esse peccatum grave? Quod si responderit (prout apud aliquot plebejos non raro contingit) se pro eo tempore non intellexisse, res est salva, neque ulla Confessio erit sacrilega, & consequenter ab ulteriori Confessione circa peccata præterita supersedendum, nisi forsan dictus pœnitens

tens post Confessionem primum resciens actum illum esse peccatum, putaverit ex conscientia erronea, se fuisse obligatum ad Confessionem ejusdem, & tamen ex erubescentia omiserit; tunc enim interrogationes prosequendæ forent, ut infra in fine hujus Quæsiti. *Secundo*, quod si pœnitens ille fateatur, se ipso tempore commissionis jam scivisse, hoc esse grave peccatum, ac nihilominus illud non fuisse confessum, interrogetur ulterius, cur ergo illud non fuerit confessus? an ex inculpabili oblivione, vel scienter forsan ex naturali verecundia reticuerit? nam in primo casu denuo eximitur à repetitione præcedentium Confessionum, in posteriori vero Confessarius *Tertio* instet, an etiam positive sciverit, tale peccatum non remitti, si subticeat, aut se per occultationem de novo mortaliter peccare? Quando pœnitens respondet, quod non, prout subinde apud minus doctos contingere potest: dicendo e. g. *Avertat Deus si scivissem, tam grave peccatum esse illud silentium, certe non reticuissem &c. Credidi bona fide, me habuisse justam causam celandi, meaque peccata omnia nihilominus a Deo remitti, modo vere de illis doleam, & id quod subticui, apud alium in Confessionali manifestem:* fidem suo pœnitenti adhibeat Confessarius, nec compellat repetere priores Confessiones, utpote jam validas. *Quarto*, quod si autem dictus pœnitens reponat, se omnia ista supra enarrata jam scivisse, nihilominus peccatum illud ex maledicta verecundia in Confessione intermisisse, tunc omnino erit modo suavi, &

pro hic, & nunc moraliter possibili urgenda repetitio priorum Confessionum. Quare Confessarius exhibendo signa compassionis talem miserum peccatorem, ne desperet, excitet ad concipiendam firmam fiduciam erga clementissimum Deum: deinde interroget I. à quot annis hoc peccatum sic reticuerit? II. Quoties circiter intra hoc tempus confessus fuerit, & communicarit? III. An in singulis Confessionibus, vel quoties, dum peregit Confessionem, talis gravis peccati recordatus fuerit, & nihilominus scienter reticuerit? IV. Demum admoneat eundem, ut, quantum moraliter in præsenti occurrit, singula peccata gravia illarum Confessionum, in quibus scienter hoc delictum occultavit, repetat, cum omnes illæ Confessiones fuerint sacrilegæ: offerendo se, quod in examine per interrogatoria pœnitentem juvare velit. Vide dicta in *Addit. post. num. 33.* *

Additio II.

* Quæritur VI. Qualia interrogatoria practice sint facienda à Confessario, si pœnitens accedens Confessionale proponat, quod velit deponere Confessionem generalem? ℟. Ut status præsens pœnitentis melius percipiatur, magisque congrua pœnitentia injungatur, & alii confluentes (puta tempore Jubilæi) minori temporis spatio retardentur, ante omnia I. Confessarius interroget, quando ultimo pœnitens sit confessus, curetque ex

re-

rationibus proxime allegatis, ut peccata ab ultima Confeſſione perpetrata præprimis exponantur. II. Præmiſſa illa Confeſſione particulari circa Confeſſionem generàlem quærat, an in præcedentibus Confeſſionibus nulla gravia peccata cognita ut talia fuerint ſcienter abſcondita? Quod ſi pœnitens reponat, fuiſſe quidem aliqua intermiſſa, non tamen voluntarie, ſed ex oblivione, indaget Confeſſarius. III. Quænam illa ſint? nam circa ſpeciem, & numerum peccatorum jam in aliis Confeſſionibus detectorum poterit Confeſſarius eſſe minus ſolicitus quoad interrogationes faciendas, cum illa peccata non amplius ſint materia neceſſaria, utpote jam ſemel directe remiſſa. IV. Quando vero peccata hæc fuiſſent ſcienter intermiſſa ex verecundia, vel culpabili, & affectata ignorantia, haud dubie oporteret Confeſſarium magis eſſe ſolicitum circa ſpecies, & numerum omnium peccatorum gravium à tempore primæ ſacrilegæ, ac invalidæ Confeſſionis usque huc perpetratorum, ubi proportionaliter, & cum grano ſalis applica dicta in fine prioris Quæſiti. *

APPENDIX I.

Quomodo à Confeſſario prudenter tractandi ſint illi, qui in Confeſſionali proponunt, ſe habere Extaſes, Apparitiones, ac Revelationes Divinas?

SUMMARIUM.

* *Quantis deceptionum periculis sint subjectæ similes personæ? Addit.* I.
* *Quidnam in genere circa has personas sit observandum? Addit.* II.
* *Quidnam in specie circa Extases? Addit.* III.
* *Et quidem circa Visiones? Addit.* IV.
* *Item circa Revelationes? Addit.* V.
* *Item circa apparitiones animarum è Purgatorio? Addit.* VI.
* *De causis, & motivis propter quæ Revelationes & Visiones S. Theresiæ fuerunt recognitæ tanquam authenticæ. Addit.* VII.

Additio I.

*INveniet tales personas Confessarius, & quidem si quoque per externa signa æstimat easdem, ac dictis facile fidem adhibet, etiam plures præsertim fœminas nonnullas, quæ esse, vel saltem apparere volunt devotulæ. Non equidem negari potest, subinde dari à parte rei sanctas personas hisce specialibus gratiis apparitionum, ac revelationum &c. à Deo ornatas, uti patet de sanctis Theresia, Brigitta, Catharina Senensi, & altera Bononiensi &c. Interea tamen his temporibus, ubi fides alias jam abunde per signa, & miracula ubique est dilatata, rarior avis in terris. Vincentius Negro *in Tuba Sonora. Sono.* 13. ait, Confessarium non falli, si in simili casu ex mille fœminis vix uni credat. Quare, si etiam mirabilia quædam antea à se non visa Con-

Confeſſarius ab his perſonis exerceri videat, non illico inferat ſupernaturalia, & propterea revelationes ab hiſce ſparſas eſſe divinas; etenim teſte noſtro Joſepho Ximenez poſtea Epiſcopo Placentino *in Prologo galeato §. 14. num. 113. tot tantæque deplorandæ mulierum deceptiones* (intellige activæ, vel paſſivæ) *in hac materia hucusque detectæ fuerunt, ut nulla judicii ſuſpenſio, nulla etiam exactiſſima in inveſtigando induſtria nimia videri debeat.* Quare ante aliquam reſolutionem prius probet ſpiritus, num ex Deo ſint, vel num potius ab aſtuta ſimulatione, aut ab ipſa natura, & forti apprehenſione, vel demum à diabolo originem trahant? Et qualia mira efficiunt ope dæmonis maleficiati? item magi & ſagæ, quatenus Confeſſarios incautos decipiant, & exinde tandem efficiant, ut apud vulgum veris quoque apparitionibus, & revelationibus nulla deinceps fides habeatur. Itaque *

Additio. II.

* Quæres I. Quidnam in genere circa ſimiles perſonas Confeſſarius debeat obſervare? Reſp. I. Talis Confeſſarius debet ſeſe informare non ſolum in Theologia Morali, & Speculativa, ſed præcipue etiam in Myſtica, quam haurire poterit e. g. è Libris S. Thereſiæ, ex doctiſſimo Tractatu Cardinalis Bona ſpecialiter ad hunc finem de diſcretione ſpirituum edito, & ex Prologo Galeato Ven. Virginis Mariæ de Agreda &c. II. Præditus

eſſe

esse debet non solum scientia, sed vel maxime circumspecta prudentia, ac pariter indagare in emergentia casus, quinam effectus ab ipsa natura possint procedere, & quinam non? ubi specialiter deservient *Quæstiones Medico-Legales* Pauli Zacchiæ versatissimi Medici Romani, & Practica Theologo-Canonica ad causas Beatificationum Augustini Matthæucii. III. Debet esse profunde humilis, alias quamvis doctissimus sæpius impinget; Deus enim humilibus dat gratiam discernendi spiritus, ac superbis resistit. IV. Non sit facilis ad credendum. V. Teste Gersone non facile applaudat tali personæ, nec laudet præsentem, aut miretur quasi sanctam; quinimo subinde probandi causa eandem moderate increpet, tentando, num forte non lateat occulta superbia, qualis apud homines elatos, præsertim si non advertant, se probari, brevi manifestabitur, dum ægre ferent increpationes, aut minus æstimatas, ac laudatas suas revelationes: Profecto Dominicus Banez insignis Theologus spiritum S. Theresiæ exinde cognovit. *Ego* (inquit in initio operum S. Theresiæ) *per multos annos ejus Confessiones excepi, eamque sæpius examinavi, semper me erga illam valde asperum, & rigidum præbens; quo magis autem illam humiliabam & despiciebam, eo magis ipsa ad meum Consilium animabatur, ita se existimans tutius incedere. In nulla autem Persona majorem animi sinceritatem, simplicitatem & humilitatem observavi.* Ita ille. *

Ad-

Additio III.

* Quær. II. Quidnam Confessarius observare debeat circa similes personas, si in extasin rapi videantur? Ante responsionem notetur ex Theologia Mystica, familiare esse personis sanctis, quæ gratia revelationum præditæ sunt, ut antecedenter rapiantur in extasin, sub qua Deus influit, ac ipsis per visiones, & revelationes sua Secreta communicat. Quoniam vero etiam ipsa extasis æque, ac jactata visio, seu revelatio potest provenire vel à nequitiosa simulatione, vel à natura, aut dæmone, hinc Confessarius circa tales personas observet sequentia. I. Nequiter simulatam extasim deprehendi posse partim ex vita, & moribus talis personæ, partim teste Paulo Zacchia per applicationem sternutamentorum, per fortes revulsiones, per dolorosas ligaturas, per cucurbitulas cum multo igne appositas, vel per inustiones, & cauteria &c. ubi brevi ex vi doloris tales personæ ad se redibunt, seu potius exinde indicabunt, se nunquam fuisse in extasin raptas. Ast loquendo de extasi vera.

Observet II. Extasin in genere describi, quod sit *alienatio potentiæ imaginativæ ab aliis rebus cum fixa detentione in certa alicujus objecti consideratione.* Hæc dividitur in naturalem, dæmoniacam, & supernaturalem uti recte Matthæucius in sua Practica Theologo-Canonica *Tit. 3. cap. 3. art. 1. n. 2.* advertit cum aliis, prout nimirum ejusdem auctor est natura, dæmon, vel ipse Deus. Oritur autem extasis naturalis

teste

teste Matthæucio *loc. cit.* ex valde intensa, & immoderata consideratione objecti, sive nimium dilecti, aut satis terrifici; ubi in cerebrum confluunt omnes, vel saltem potiores spiritus animales alias sensibus externis, & potentiæ loco motivæ destinati, quibus non amplius ministrarit vires sufficientes, hincque provenit, ut sensus externi, & potentia locomotiva pro eo tempore non amplius operentur, usque dum spiritus animales denuo redeant.

Observet Confessarius III. Ex Paulo Zacchia hic, quod extasis naturalis in fixa detentione potentiæ imaginativæ possit versari circa cœlestia, Angelos, & Sanctos antea forsan per meditationem intensam phantasiæ repræsentatos: & quo vehementior est imaginatio, eo magis, ac plus sensus in ac externi destituuntur suis spiritibus animalibus. Item juxta quantitatem, & qualitatem spirituum etiam longius, vel brevius durat extasis: sic teste Paulo Zacchia *Lib. 4. tit 1. qu. 6. num. 7. & 8.* quando cerebrum fuerit debile, & spiritus multi, crassi, ac melancholici, quos cerebrum debile tam cito rejicere nequit, per longissimum tempus potest durare extasis naturalis, quæ etiam degenerat subinde in apoplexiam, vel in catalepsin. Ubi

Observet Confessarius IV. Quod catalepsis sit ille morbus, qui ferme omnem sensum, motum, & animalem virtutem, præsertim si fortis est, destruit, maxime quoad rationalem animæ partem. *Caros* est somnus profundus sine febri, vel subsequens ad febrem.

Co-

Coma vigil eſt propenſio ad ſomnum, ubi tali morbo laborantes, etſi facile dormiant, de facili tamen etiam iterum excitantur. *Coma ſomnolentum* eſt ſomnus profundus differens à *Caros*, quia Caros à frigido, Coma vero magis ab humido dependet. *Suffocatio uteri* eſt morbus fœminis familiaris per conſenſum cerebri cum utero proveniens, qui, ſi magnus ſit, mulieres tanquam mortuæ, alias tanquam ſemimortuæ apparent, loqui non poſſunt, ſed tamen audiunt, quin etiam tranſacto paroxyſmo audita referunt. Hi omnes paroxyſmi in multis ſunt conſimiles cum extaſi naturali, ac propterea hic deſcripti.

Obſervet Confeſſarius V. Quod extaſis diabolica tunc contingat, cum vel diabolus immediate, vel hujus ope magi mentes hominum à ſenſibus externis alienant figendo potentiam imaginativam ad certum objectum à diabolo præſentatum, in quo caſu dæmon vel externos ſenſus modo inſenſibili ligat, vel impedit, ne in easdem defluant ſpiritus animales ad officia ſenſuum neceſſarii. Tales credit Matthæucius *loc. cit.* fuiſſe duas extaſes, quas refert. S. Auguſtinus *Lib. 14. de Civitate Dei. cap. 24. & lib. de Cura pro Mort. agenda, c. 12.* Econtra vero extaſis ſupernaturalis à S. Bonaventura *lib. de ſeptem gradibus contemplationis.* ex D. Dionyſio ſic deſcribitur, quod ſit quædam *voluptuoſa elevatio devotæ animæ ſupra ſe deſerto exteriori homine ad ſupernaturalem divini amoris fontem.*

Obſervet Confeſſarius VI. Signa diſcernendi extaſin ſupernaturalem à naturali, & diabolica,

lica, esse quidem difficillima, interea tamen tam à Paulo Zacchia *lib. 4. QQ. Medico-Legalium. T. 1. Q. 6.* quam à Matthæucio in sua Practica *Tit 3. cap. 3. art. 1. num. 12.* aliqua assignantur, ex quibus efficaciora desumo: nimirum in extasi naturali, si non omnia saltem aliqua ex sequentibus concurrunt, nempe capitis discrasia seu intemperies, constitutio melancholica, sanguinis, ac spirituum non naturalis constitutio. Exinde corpus ea finita patitur lassitudinem, ac torporem, quamdam intellectus obfuscationem, rerum præteritarum oblivionem, colorem conversum ad pallorem, vel livorem, seu fuscedinem: insuper talis homo vexatur tristitia absque sufficienti causa, molestatur pandiculatione, & oscitatione frequenti, & incurrit periculum apoplexiæ, vel paralysis, aut catalepsis &c. Econtra vero similia, quæ animum concernunt, abesse solent saltem à potiori ab extasi supernaturali; unde

Observet Confessarius VII. Conjecturari posse probabiliter his absentibus præsertim, quæ animum afficiunt, esse extasin supernaturalem, maxime si extaticus ille præditus heroicis virtutibus post extasin non glorietur, sed magis humilietur, & doleat, quod ab aliis videatur, à quibus extasin, quantum est in sua potestate, celare curat: alias enim extasis etiam à diabolo provenire potest, vel immediate, vel etiam mediante natura, qua uteretur tanquam instrumento.

Observet VIII. Confessarius ex eodem Matthæucio, & Zacchia, si extases valde frequentes

tes ſint, prudentem præſumptionem eſſe extaſis potius naturalis, quam ſupernaturalis, niſi aliunde efficaciſſime conſtet de effectu ſupernaturalitatis; Deus enim non ſolet ordinarie in tantum multiplicare miracula: interea tamen, ſi talis homo noſcatur alias virtutibus heroicis bene probatis exornatus, & ſub extaſi elevetur à terra in altum, aut facto præcepto obedientiæ etiam ſub terminis extatico ignotis, aut in ſummo ſilentio, vel tantum mentaliter propoſito (prout contigit talis probatio apud Ven. Virginem Mariam de Agreda) illico ad ſe redeat, crederem, talem extaſin ſuppoſitis ſupponendis eſſe potius ſupernaturalem, quam naturalem, aut diabolicam. *

Additio IV.

* Quæritur III. Quidnam Confeſſario attendendum, ſi ſimiles perſonæ in Confeſſionali proponant varias apparitiones, ſeu viſiones? Reſp. Talem Confeſſarium debere attendere ad ſequentia. I. Quod teſte D. Bonaventura *Opuſculo de profectu Religioſo. L. 2. cap. 75.* alia ſit viſio corporalis, alia imaginatoria, & alia intellectualis. *Corporalis* immediate procedit à ſenſu externo v. g. viſu, vel auditu percipiente objecta ſenſibilia externa vera, vel apparentia ſibi propoſita. *Imaginaria* ea eſt, quæ à potentia imaginativa, ſeu à ſenſu interno primo procedit, quin in eo ipſo momento operatio aliqua in ſenſu externo præceſſerit. *Intellectualis* illa eſt, quæ primo ab in-

intellectu formatur per species intelligibiles, quin originem suam habeat ab iis, quæ vel sensus externi prius perceperint, vel phantasia, seu potentia imaginativa præcedenter cognoverit. Attendat Confessarius II. Quod ex parte causæ efficientis alia dicatur visio naturalis, alia dæmoniaca, & alia supernaturalis. *Ultima* à Deo efficitur sive immediate, sive ministerio Angelorum. *Dæmoniaca* procedit à potestate dæmonis deludentis variis modis sensus in- & externos, vel per alterationem humorum, & spirituum animalium, vel per subtractionem realium rerum, & oppositionem aliarum, quas sive ex aëre composuit, sive aliunde concepit. *Naturalis* visio à naturali principio procedit, pro qua

Attendat Confessarius III. Hanc ipsam naturalem visionem posse esse vel corporalem, vel imaginatoriam. *Corporalis* contingit sive propter vehementem imaginationem circa aliquod objectum, adeo, ut humores corporis præter ordinem commoti irregularem spirituum animalium copiam tum phantasiæ, tum sensui externo deferant, propter quod quis censet e. g. concentus Angelorum audire, aut oculis corporeis videre figuras Sanctorum sibi apparentium: sive talis visio corporea naturalis evenire etiam potest propter impedimentum in cerebro, quod confundit ordinem in sensu etiam externo adeo, ut imagines phantasticas observet; ac si essent vera corpora, prout frequenter fit apud graviter infirmos; apud sanos vero testibus D. Bona-

ven-

ventura *loc. cit.* & Gerſone *tract. de probat. Spirituum*, prænuntiat periculum inſaniæ. *Viſio naturalis imaginaria* ſuboritur, ſive paritur ex ſpirituum animalium commotione, ſive ex immoderato voluntatis affectu, vi cujus quis vehementer applicat potentiam imaginativam efformantem ſibi varias ſpecies ſenſibiles, ſeu phantaſticas circa id, quod concupiſcit &c. Ita quoad omnia doctiſſime Matthæucius *in ſua practica. tract. 3. cap. 3. art. 2.*

Attendat Confeſſarius IV. Quod valde frequenter viſiones, ſeu apparitiones corporales, & imaginariæ, quæ creduntur provenire à Deo, & Sanctis, poſſint eſſe pure naturales præſertim apud fortiter apprehenſivos, & apud fœminas maxime certis temporibus, quæ præter matricem abundant paſſionibus admodum acribus; hincque non raro, quod à paſſione natum, à veritate profectum putant: ſuntque præterea fœminæ naturæ magis humidæ, & viſcoſæ, humidum autem facile commovetur, variasque figuras recipit, & viſcoſum difficilius, ac ſerius à motu ceſſat. In emergentia difficilioris caſus legatur deſuper Delrio præſertim *lib. 4. diſquiſit. mag. ſect. 2. & 3.* atque apud eundem bene notentur verba Gerſonis ſequentis tenoris: *Hoc præcipue conſiderandum, qualiter cum ſuis Confeſſionibus, & inſtructionibus, mulierculæ tales converſentur. Si collocutionibus intendunt continuis ſub obtentu nunc crebræ Confeſſionis, nunc longæ narrationis viſionum ſuarum, nunc alterius cujuslibet confabulationis: expertis credite, nominatim Auguſtino,*

& Bonaventuræ, vix est altera pestis vel efficacior ad nocendum, vel insanabilior. Ita ille vir non solum doctissimus, sed & summe practicus. Attendat Confessarius V. Quod equidem, si talis persona alias noscatur non multum dedita phantasiis &c. ac præterea sit probatæ virtutis maxime quoad cæcam obedientiam, & profundam humilitatem, possit Confessarius prudenter inferre, visionem esse supernaturalem, eo quidem magis, si fuerit visio pure intellectualis, aut si visioni etiam sensitivæ fuerit conjuncta talis revelatio, quæ vix potuit esse alia, quam Divina. Econtra vero visio, seu apparitio prudenter infertur deceptoria, si conjuncta revelatio fuerit falsa, seu si res revelata sit parum utilis, excitativa discordiarum &c. Item deceptoria, & diabolica erit, si in visione apparens fugiat signum Crucis, ac Sacramentalia, si nolit pronuntiare sacra Nomina JESU, & MARIÆ, nec ipsis reverentiam facere, si appareat forma non humana, seu bene formata, aut si primo quidem lætitiam afferat, postea tamen horrorem, turbationem, vel magnam desolationem, aut etiam tentationes ad impura: vel si abeat cum magna fœtore, ac strepitu. Notentur ultimate verba formalia D. Bernardi *Serm. de Utilit. verb. Dom.* dicentis: *Se transfigurat malignus spiritus aliquando in Angelum lucis, ut virtutis simulatione plus noceat, sed & tunc quoque, si diligenter advertimus, nunquam nisi amaritudinis, & discordiæ semina spargit: suadet enim nonnullis singularia jejunia quædam: unde cæteri scandalizentur, non quia diligit jejunium,*

sed

sed quia scandalo delectatur. Item verba S. Richardi in *Cantica. cap. 7. Dæmones interdum mala sub specie boni occultant, & ad quædam bona incitant, ut ad malum perducant ; falsa etiam devotione decipiunt, quia per quasdam orationes, & meditationes dulcem affectum, & lacrymas in anima producunt, ut vel mentem in errorem, & elationem, vel corpus in debilitatem perducant.* *

Additio V.

* Quæres IV. Quidnam Confessario observandum, si pœnitens proponat in Confessionali varias revelationes sibi factas? Resp. I. Ut bene inter revelationem Divinam, imaginariam, & diabolicam distinguat, ante omnia Confessarium suæ memoriæ debere profunde infigere doctrinam S. Bernardi *de perfect. Relig. lib. 2. cap. 26.* ubi sic ait: *in omnibus revelationum & visionum generibus magna cautela habenda est, ne falsa pro veris, noxia pro salutaribus, exigua pro eximiis, & incerta pro certis recipiantur,* sic utique, si extatica aliqua visio deprehenditur naturalis, aut diabolica, revelatio sub eadem facta non credetur Divina.

Resp. II. Confessarius doctus, & versatus potest revelationem Divinam ab imaginaria, vel diabolica discernere per quatuor genera causarum. I. *Ex parte causæ materialis* perpendat, an materia revelata nil contineat contra fidem, contra communem SS. PP. aut contra bonos mores &c. *Ex parte causæ formalis* attendat Confessarius ad modum, quo Auctor illas revelationes proposuit e. g. si ad aliquam personam profundæ humilitatis, &

promptissimæ obedientiæ eadem fit de repente absque prævia intensione circa illud objectum, neque est in potestate animæ ipsam non attendere. Item, si brevissima temporis morula multa sublimia, sacratissima, & ad purum Divinum amorem excitantia docet, nec non ad heroica fortificat; signum est, revelationem provenire à Deo, quando aliunde nihil obstat. *Ex parte causæ efficientis*, seu ex parte illius, qui proponit aliquam revelationem, observet, & probet Confessarius, etiam altero ipsam probationem non advertente, num sit valde virtuosus, præsertim fundatus in contemptu sui, & abnegatione propriæ voluntatis. Item num non nimium inclinet in melancholiam; nam teste Paulo Zacchia *Lib. 4. tit. 1. num. 14.* temperamentum melancholicum plurimum ad similia propendet, etiam prophetando futura: cum enim melancholici sint fortiter apprehensivi, & sæpe docti, ex uno aliud conjecturantes, solent subinde credi Prophetiæ, cum tamen fuerint solummodo conjecturæ, quibus per accidens veritas erat conjuncta. *Ex parte causæ finalis* respiciat Confessarius, utrum similes revelationes tendant ad majorem Dei gloriam, nec non ad notabilem utilitatem spiritualem propriam, aut proximi, & non potius introducant (quamvis ad speciem boni) aliquem teporem, scrupulos, anxietates, desperationes, vel quampiam partialitatem, atque exinde in communitate varias murmurationes, discordias &c. *

Ad-

Additio VI.

* Quæres V. Quid agendum Confessario, si talis Pœnitens dicat, sibi apparere varias è purgatorio animas liberationem instanter flagitantes? Ante resolutionem nota I. Equidem similia evenire posse etiam apud homines cæteroquin communes, & non extaticos; ordinarie tamen proponi ab illis, qui habere prætendunt extases, ac revelationes &c. Ubi nota II. æque hic ac in aliis apparitionibus Additione IV. adductis (quorsum me remitto) innumeras quasi fraudes vel ex malitiosa hypocrisi, vel ex deceptione diaboli, vel ex natura male constituta posse sæpius contingere: maxime, si illæ visiones sint materiales, seu objecta illa sensibus exvel internis percipi credantur; ubi bene advertenda sunt P. Josephi Lopez *Tract. 4. Lucernæ Mysticæ c. 12. num. 112. & 114.* verba formalia sequentis tenoris: *Ejusmodi apparitiones possunt esse effectus vehementis imaginationis; quia sunt nonnulli ita melancholici, & imaginativi, qui omnia, quæ imaginantur, videre putant: & provenit ex abundantia humorum ascendentium ad principium sensitivum, quorum complicatione cerebrum debilitatur, & confunditur; & qui abundant humore melancholico, & atrabilario, umbras, & tenebras videre credunt, & sua imaginatione se ipsos interrogant, & respondent, putantes, ab illis conceptis umbris, vel spectris responderi &c. Alii ita habent cerebrum humoribus biliosis, & ignitis consitum, quod omnia quasi involuta flammis conspiciant, &, si fortasse*

tunc de aliquo speciali defuncto recordentur, procul dubio putant, illum inter flammarum incendia videre, cum quo imaginarie colloquuntur &c. quod quidem frequentius provenit ab imaginatione, aut cerebri læsione, quod vitium passim incurrunt fœminæ, cum quibus in his, & omnibus supernaturalibus magna cautio adhibenda est. Ita ille. H. N.

Resp. Si spectra appareant sub specie bufonum, vel aliorum similium animalium, merito haberi possunt pro deceptione diabolica, vel imaginaria, cum non soleant saltem regulariter amici Dei, & animæ jam habentes jus ad æternam beatitudinem sub tali turpi forma sese conspiciendas exhibere. Resp. II. Si sub apparitione post pavorem, & tremorem sequatur delectatio sensibilis, vel insaporosa inquietudo, ac perturbatio, signum est mali spiritus juxta S. Bonaventuram *Lib. 2. de Profess. Religios. cap. 75.* & Lopez *loc. cit. cap. 11. num. 95. & 102.* licet cæteroquin ab eodem Auctore neutiquam negetur in visionibus materialibus etiam animas justorum in principio posse hominibus incutere timorem, cordis palpitationem, & tremorem, hi tamen affectus iterum mitescunt, atque sensim in animo introducitur virtus, & fortitudo. Resp. III. Si animæ apparentes petant, suadeant, doceant aliqua impossibilia, multum difficilia, vel adversus decentiam status eorum, quibus apparent, aut contra SS. PP. vel bonos mores: item si proponant detractoria, seu absque urgenti necessitate propalent

lent aliorum delicta, hæc iterum juxta Thyræum, Blosium, & Delrio apud Lopez *loc. cit. num. 103.* signa sunt mali spiritus. Resp. IV. Si animæ petant restitutionem à suis hæredibus faciendam, cautissime procedendum, & prius aliunde occulta informatio petenda erit, utrum in vita hæc obligatio contracta fuerit: nam (utor verbis Lopez *loc. cit. c. 12. num. 100.*) plerumque sunt imaginationes, & capitis debilitates, quibus per propalationem infamantur defuncti, & fere semper ex facili evulgatione inquietudines, aliaque incommoda oriuntur. *

Additio VII.

* Quær. VI. Quænam fuerint motiva, vi quorum à sapientibus erant habitæ pro supernaturalibus revelationes, & visiones S. Theresiæ? Resp. Ex Alberto Reiffenstuel in *sua practica part. 2. cap. 1. §. 6. num. 198.* Motiva fuisse sequentia. I. Semper timebat diabolicas illusiones, & propterea nunquam similia extraordinaria dona desideravit, prout idem fecit B. Coleta. II. Semper à spiritu sibi apparente, ac revelante mandatum accepit, ut ea, quæ audiebat, communicaret cum viris doctis, prout etiam fecit. III. Non uni solum, sed & pluribus Directoribus sibi designatis exactissime obediebat, & post tales gratias magis in charitate, & humilitate proficiebat. IV. Libentius cum illis agebat, qui minus creduli erant, eosque amabat,

à quibus persecutiones patiebatur. V. Mens illius summa tranquillitate semper gaudebat, ac ferventi desiderio perfectionis, & ardentissimo zelo animarum flagrabat. VI. Omnis defectus ejus, etsi minimus, à spiritu intus gubernante reprehendebatur. VII. Cum illa conversantes ad virtutem excitabantur. VIII. Similia dona ut plurimum post Orationem, vel S. Communionem contingebant. IX. Continuum habuit desiderium pro Deo patiendi, juncta etiam mortificatione. X. Solitudinem amabat, horrens conversationem hominum. XI. In prosperis, & adversis eandem animi tranquillitatem servabat. XII. Nihil in ejus revelationibus alienum à fide, aut perfectione fuit deprehensum. *

APPENDIX II.

Quid observandum sit Confessario, si excipit Confessiones Captivorum, præsertim Reorum pœnæ capitalis.

SUMMARIUM.

* *Quotuplicis generis sint captivi ? Addit. I.*
* *Quid agendum Confessario cum incarceratis ob delicta necdum capitalia ? Addit. II.*

*Quid-

* *Quidnam cum Reo ob delictum capitale incarcerato, necdum tamen actualiter ad mortem condemnato? Addit. III.*

* *Quid, si Reus jam fuerit ad mortem condemnatus? Addit. IV. & V.*

* *Quidnam specialiter observandum Confessario, si talis condemnatus fuerit Infidelis, Turca, Judæus, Hæreticus, aut alias usque ad ultimum vitæ induratus Peccator? Addit. VI.*

* *Quidnam Confessario singulariter faciendum, si personæ condemnatæ, ad quas vocatur, fuerint Magi, vel Sagæ? ubi præcipue si quosdam infantes in nomine diaboli baptizaverint, aut fateantur, se SS. Eucharistiam variis corporis partibus inseruisse. Addit. VII.*

Additio I.

* CAPTIVI sunt diversi generis: alii enim carcerantur ob capitalia delicta cum nulla, aut certe exigua spe liberationis, ad quos Confessario ad excipiendas Confessiones, & cum absentia aliorum difficulter conceditur accessus ante actualem condemnationem, nisi forte periculose decumbant ægroti, aliæve graves circumstantiæ aliter suadeant. Alii autem detinentur ob crimina respective leviora, suo tempore iterum dimittendi, quos certis temporibus visitare, eorumque Confessiones excipere facilius admittitur, nisi fuerint petulantes, apud quos mor-

morbus tantummodo simulatus, ad eludendum præcise processus ordinem, à Judice merito, ac prudenter timetur subinde. Ambo autem Captivorum genera ob carceris squalores, victus tenuitatem, ingruentes varias tentationes, & ob imminentia hinc inde gravia labendi pericula summopere spirituali indigent auxilio, & consolatione. Hinc divisim de utroque genere præsertim pro instructione juvenum Confessariorum tractabitur. *

Additio II.

* Quæres I. Quid observandum sit Confessario, si visitat, & Confessiones excipit Captivorum, necdum pœnæ capitalis Reorum? Resp. *Inprimis*, antequam carceres ingrediatur, ex custode, vel alio fideli rerum gnaro interroget, si fieri potest, ob qualia delicta fuerit carceri mancipatus: & quomodo ibi se gerat. II. Ingressus carcerem amicabiliter talem Captivum salutet, ac indicet, quod præcise venerit ad conferendum, quantum fieri potest, spirituale solatium. III. Post comparatam prudenter benevolentiam ulterius quærere poterit, quomodo valeat? quamdiu in carcere detineatur? an carcer sibi non videatur admodum molestus, aut tempus nimis longum? Item quomodo tempus terat in carcere? Ex quibus quæstiunculis, à Captivi responsis facile Confessarius captab t occasionem prosequendi ulterius suum discursum spiritualem. Unde IV. Si

Reus

Reus se innocentem dicat, & injuste incarceratum, condoleat quidem, simul tamen proponat exemplar innocentiæ Christum Dominum; item Dei providentiam cuncta sapientissime in bonum animæ nostræ, & ad augenda merita ordinantem: item quod innocentia quidem prematur, sed non opprimatur exemplo Josephi in antiquo Testamento: item quod Deus non raro similia permittat ob alia nostra peccata apud homines quidem occulta, Deo autem optime cognita, exemplo sancti Ephrem de ovium deprædatione falso delati, & in carcerem conjecti, ab Angelo vero, cum graviter propterea lamentaretur, post quadraginta dies admoniti de alio occulto delicto paucis abhinc mensibus commisso, nimirum de occisione vaccæ, ad pauperculum hominem pertinentis. V. Quod si equidem talis Reum se fateatur, querelas vero moveat contra squalorem carceris, aliasque ærumnas, reducatur ad patientiam Christi & Sanctorum, longe majores miserias, & quidem innocenter summa patientia tolerantium. Item quod miseriæ sibi multo faciliores sint futuræ, & quidem cum ingenti meritorum cumulo, si hasce (quas jam à se amovere nequit) sufferat cum plena in Divinam voluntatem resignatione, fortitudine & patientia. VI. Disponat his aliisque modis talem Captivum ad Confessionem, quam patienter audiat agendo Samaritanum, præter vinum affundendo simul oleum misericordiæ. VII. Ne tempus captivitatis

car-

carcerato nimis longum, & consequenter tæ-diosum appareat, suadeat, vel ipsemet ei fa-ciat aliquam temporis divisionem propor-tionatam capacitati subjecti. *Triplicis autem generis occupationes* (inquit Lohner *De Conversione Apostolica part. 2. cap. 5.*) *reperio, quæ ejusmodi Captivis præscribi possunt, eas videlicet ipsas, quas olim Angelus sancto Antonio, eremi fastidium concipi-enti, ostenderat, dum interdum manibus laborare, in-terdum legere, & interdum cibum capere conspectus fuit.* Optandum sane foret, ut Magistratus vel Judex libros spirituales ad hunc finem deservientes, præsertim de ærumnis Christi, de Passione Dominica, de fortitudine, & pa-tienti tolerantia miseriarum, ac tribulatio-num &c. pro carceribus ad consolationem & utilitatem Captivorum compararet. *

Additio III.

* Quær. II. Quid agendum Confessario, admittitur ad Captivos ob crimina capitalia incarceratos, necdum tamen actualiter con-demnatos ad mortem? Resp. I. Debet qui-dem, uti in præcedenti Quæsito, sibi pariter conciliare amorem & confidentiam, atque ad virtutes heroicas fortitudinis, patientiæ ac resignationis in Divinam voluntatem, nec non ad preces, & pro modulo capacitatis Captivi ad meditationem passionis Domini-cæ excitare. II. Non tamen debet, ordina-rie loquendo, in se suscipere supplicii remit-tendi, seu relaxandi patrocinium, nisi fiat ipso Judice consentiente, e. g. si Judex jam sciat, Reo gratiam faciendam vel saltem pœ-nam

nam mitigandam fore; nam alias (uti bene cum aliis notat Lohner hic) non posset tam commode disponere Reum ad seriam pœnitentiam; cum talis semper conciperet spem obtinendæ per ejus intercessionem remissionis pœnæ, quam, si non acquireret, facile ejus animus posset alienari à Confessario, ac si causam suam non ferventer, & serio tractasset. Posito autem, quod reus pro interpositione patrocinii vehementer instet, poterit tandem in genere promittere, se nihil intermissurum ad hunc finem conducens, se tamen timere, vel multum dubitare de optato effectu, eo quod non sint præsentes, qui habent jus regratiandi, vel si adsint, plerumque se remittant ad processum judicis inferioris, alias obligati procedere secundum allegata, & probata. III. Reum ad perfectam quidem de suis peccatis eliciendam contritionem instruat, & incitet, ordinarie tamen Confessionem talis Rei non audiat, quando crimen necdum judicialiter fuit confessus; quia (uti in terminis notat P. Ildephonsus Tausch in *suo Moribundo disp. 2. quæst. 5. n. 347.*) periculum foret, ne sub spe Confessarium in suas partes trahendi, & facilius exinde evadendi etiam in Confessione Sacramentali crimen subticeret. Dixi autem notanter: *ordinarie non audiat Confessionem:* nam in casu extraordinario e. g. alicujus periculosæ infirmitatis, vel ubi alias e. g. apud magos & striges tam breve tempus post indicatam mortis sententiam non videtur sufficere,

haud

haud dubie (impetrata prius à Judice Reum visitandi licentia) aliter foret sentiendum. IV. Si in simili casu Reus e. g. periculose infirmus, in confessione Sacramentali proponeret, se crimen commissum, & omnino plene probatum coram Judice nihilominus negasse, in dicto casu equidem peccasset; non deberet tamen à Confessario adstringi, ut ultro, & non amplius denuo interrogatus dictum suum revocet, dummodo habeat propositum fatendi, quando iterum judicialiter fuerit desuper constitutus, cum non teneatur respondere, nisi toties, quoties fuerit judicialiter interrogatus. Videatur cum Card. de Lugo, & Sanchez, Ildephonsus Tausch *loc. cit. num.* 337. V. Si talis Reus in Sacramentali Confessione equidem crimen, ob quod fuit incarceratus, in foro Sacramentali confiteatur, nolit tamen idem judicialiter pro foro externo fateri, eo quod illud ibidem nequeat plene, sed tantum semiplene probari, tali nequiret Confessarius absolutionem denegare: etenim, licet sententia D. Thomæ 2. 2. *quæst.* 69. *art.* 1, & plurium Doctorum, volentium, talem Reum etiam in foro conscientiæ obligari, Judici interroganti fateri veritatem, si adsint prævie saltem semiplenæ probationes, Reo à Judice sufficienter indicatæ; licet (inquam) dicta sententia Doctorum sit forsan probabilior, nihilominus tamen etiam contraria Patris Cardenas, & Pichler *Lib.* 2. *Decr. tit.* 18. *num.* 19. aliorumque suo non caret fundamento; cum videatur Lex humana civilis fragilitati humanæ satis dura, Reum non

so-

ſolum in foro externo, ſub lege pœnali cum ſubjectione ad torturam, verum etiam in foro conſcientiæ ante omnem Judicis ſententiam obligari ad veritatem absque omni æquivocatione fatendam contra ſe ipſum, ſicque Judici ad ſui occiſionem per propriam Confeſſionem arma præbere; ubi alias non potuiſſet convinci, ſicque nec ad mortem condemnari, ſi crimen utendo æquivocatione non pure mentali faſſus non fuiſſet. Cum igitur hæc ſententia contraria defacto ſua non careat probabilitate in- & extrinſeca, Reoque ſit valde favorabilis, Confeſſarius ſe Reo conformare debet, ſi eandem amplectatur. Cæterum Confeſſarius ſponte ſua nullatenus reum inſtruat in dicta ſententia, nec poſitive ad negandum in ſimilibus circumſtantiis incitet cum non levi exacerbatione Officialium juſtitiæ, & non ſine timore damni Boni publici; quia ſimiles graves malefactores adhuc relinquuntur in vivis, quos forſan tanquam membra putrida melius fuiſſet à reliquo corpore ob periculum recidivitatis abſcindere. Videatur P. Ildephonſus Tauſch *loc. cit. n. 350. & ſeqq.**

Additio IV.

*Quær. III. Quid faciendum Confeſſario, ſi vocatur ad Reum mortis poſt publicatam jam mortis ſententiam? Reſp. *Inprimis* quæcunque ex præcedentibus dictis in præſenti prudenter ſunt accomoda, etiam hic applicet. II. Poſtquam advertit Reum ab horrore, antea ex mortis denuntiatione concepto ſeſe ſenſim re-

recolligere, ante omnia ipsum disponat, ad sententiam istam æquo animo suscipiendam, se totum Domino Deo offerendo in union illius oblationis, qua innocentissimus Agnu Christus Dominus in patibulo Crucis se su cœlesti Patri, & Sancti Martyres crudeliss mam mortem, amore Dei patienter & fortit sustentam, obtulerunt. III. Sincere & candi cum Reo procedat, nullas immiscendo fal tates, vel etiam æquivocationes, nec lact inani spe regratiandi, nec varia promitta ne Reus spei regratiationis innixus minus a mortem se præparet, vel si in aliis re ipsa nihil eveniat, Reus ansam habeat conquerendi, se in alio sensu dicta Confessarii intellexisse, sicque ab eo fuisse deceptum, aut aliquo modo politico inductum, quod posset esse causa diffidentiæ, & gravis perturbationis in fine vitæ suæ. IV. Nec ante, nec post supplicium contra Judices, aut custodes carcerum apud Reum, vel apud alios, ad quos hoc non spectat, querelas moveat, vel querelantibus aliis aures præbeat, sed si vere necessarium esse invenerit, charitative moneat ibidem, ubi spes correctionis, & emendationis prudenter affulget. Debet enim Confessarius cum prudentia stare pro Auctoritate Judicis, semper pro se præsumptionem habentis, quod procedat secundum allegata & probata, etsi id plebs, vel etiam Confessarius, qui forsan nunquam Juri rerum criminalium studuit, id non intelligant: subinde imprudentem similis Confessarii procedendi modum luere debet innocens alias integra aliqua Religio, seu sa-

cra Communitas, ex qua deinceps Judex exacerbatus difficulter ob timorem ulteriorum confusionum aliquem ad Reos in carcere disponendos admittit; quamvis alias condemnato ad mortem, si tanquam constitutus in extrema lucta virum cæteroquin prudentem, determinatum, vel equidem indeterminatum, ex determinata tamen aliqua Religione ex speciali quadam confidentia petat pro ultimo animæ suæ solatio, nullatenus denegari debeat, uti recte advertit Tausch *loc. cit. n. 375. & 376.* V. Singulariter attendat Confessarius, ut Reum ad dolorosam Confessionem, & devotam Communionem disponat. De Communione vide dicta *Tract. 10. dist. 3. Add. post. n. 46.* quoad Confessionem vero sciendum, quod talem Reum tanquam in periculo, quinimo respective jam in articulo mortis constitutum absolvere possit ab omnibus peccatis, & censuris etiam in Bulla Cænæ, vel alias Papæ reservatis, uti desumitur ex Concil. Trid. *Sess. 14. De Pœnit. cap. 7.* hanc potestatem in articulo, vel periculo mortis pro foro conscientiæ illimitate concedente, *ne pereat anima*, uti subjungit dictum Concilium, atque sic tenent præter alios Bosco & Rodriguez, videturque meo judicio in his terris patere ex ipsa praxi, scientibus, & non contradicentibus Episcopis exercita, vi cujus Confessarii NB. alias jam pro Confessionali approbati, & huc vocati ad disponendos ad mortem condemnatos magos, vel sagas, ab idololatria, hæresi, aliisque gravissimis etiam reservatis

peccatis pro foro conſcientiæ abſolvunt, quin prævie ſingularem à Pontifice licentiam requirant, aut tales miſeros, aliunde jam ob præſentem violentam mortem anguſtiatos, & ad talem Confeſſarium pro nunc confidentiam habentes, primum ad alios ſpeciali privilegio præditos pro abſolutione remittant. Atque ſub his nonnihil limitatis, ſed ad Confeſſarios, alias jam approbatos reſtrictis terminis puto poſſe ſecure procedi. Videatur Sabinus Bononienſis adhuc benignior *parte 2 Lucis Moralis tract. 67. n. 13. & ſeqq.* Si ex Confeſſione Sacramentali deprehenderit, quod Reus ſive ex malitia ac odio, ſive vi tormentorum aliquem innocentem denuntiaverit tanquam complicem inducat ad revocationem, uti provide notat Rituale Friſingense apud me *part. 4. art. 3. §. 2.* Ratio eſt: quia qui innocentem damnificavit in bonis famæ præſertim cum periculo vitæ tenetur tam quam nocens reparare hoc damnum, aut præcavere, ne inferatur, etiam cum periculo damni æqualis exinde incurrendi. Et certe ſi Reus dicta ſua contra innocentem non revocans, eadem quaſi ſua morte confirmaret, multum exinde firmaretur Judex de veritate horum contra alios judicialiter prolatorum. VII. Si ex Confeſſione intellexerit, quod Reus e. g. fur alios in bonis fortunæ graviter damnificaverit, vel notabilia abſtulerit, invigilet, ut hæc bona, ſi adhuc extent, juxta regulas *in tract. de Jure & Juſtitia,* traditas, ſuis reſtituantur Dominis, vel in horum de-

defectu ex bonis propriis damnum recompensetur. Duo autem in simili casu possunt Confessarium consolari, ut Reum jam quasi cum morte luctantem desuper non multum conturbet. *Primo*, quod plerumque tales Rei sint simul homines pauperes, & ad restituendum impotentes. *Secundo*, quod juxta P. Pichler *Lib. V. Decret. tit. 7. n. 22.* & Engel *eodem n. 39.* multorum locorum consuetudo habeat, ut, si e.g. homicida, vel fur ultimo afficiatur supplicio, ab hæredibus occisi nulla petatur restitutio, & damnum vitæ reputetur pro compensatione. VIII. Si Confessarius ex Confessione colligat, latere in corde Rei adhuc odium erga judicem, vel contra delatorem, aut testes, id omni possibili modo ex animo evellere satagat, denuo Christum, & Sanctos quamvis innocentes, nihilominus pro persecutoribus orantes ob oculos ponens, ac singularem Dei bonitatem recommendans, quæ ei spatium pœnitendi tali modo concessit, quale plurimi non habuerunt, misera, & improvisa morte obeuntes, & in æternum pereuntes. IX. Quando Confessarius ex dictis in Confessione non improbabiliter deduceret, Reum à parte rei esse innocentem, & tantum præsumptionibus, & falsis testibus convictum, atque acerbitate tormentorum quasi compulsum ad Confessionem, ordinarie rem Domino Deo commendare, nec post latam jam sententiam Judicem desuper convenire debet; partim, quia communiter id fieret sine effectu, cum Judex procedat secundum alle-

gata & probata, atque juxta judicialem Confessionem Rei in & extra Bancum Juris (uti loquuntur Criminalistæ) factam; partim, quia, si Rei semel sciant, Confessarium assumere pro his apud Judicem patrocinium, occasionem sument, sua crimina, quamvis à parte rei commissa; in Confessionali, reticendi, ut sic facilius credantur innocentes, sicque Confessarium magis ad intercessionem, & defensionem apud Judices commoveant. Vide la Croix *Lib. 4. n. 1531.* & Lohner *part. 2. Conversat. Apost. cap. 5. §. 5.* X. Post completam cum annexis Confessionem injungat salutarem, levem tamen pœnitentiam, quam Reus statim cum ipso Confessario (uti suadetur) persolvat; addendo tamen, & cum ipsomet Reo simul in Supplementum Sacramentalis Satisfactionis offerendo residuos squalores carceris, angores ante supplicium; imo, & ipsam mortem. *

Additio V.

*Quær. IV. Quænam ulteriora observare debeat Confessarius pro dispositione ad mortem in carcarem vocatus? Resp. me non meliora, & ad hunc finem magis accomoda legisse in compendio, quam apud Patrem Tobiam Lohner *part. 2. Conversat. Apost.* ex quo Auctore propterea extractum facere præ aliis utile duxi. Itaque I. Reo per Sacramentalem Confessionem mundato, & per SS. Eucharistiam confortato, Confessarius invigilet, ut præter eum, (si quem habet) socium non admittantur alii sine valde gravi ratione.

Hi

Hi vero de nulla alia re sermonem instituant, quam de spiritualibus, præsertim huc spectantibus. II. Ipsimet colloquium non protrahant in uno continuo ultra duas horas, ut Reus habeat tempus aliqualiter respirandi. Proderit autem interpolatis vicibus nunc discursum instituere asceticum, nunc immiscere historiolas, hic & nunc accommodas, nunc recitare rosarium, aliasve preces devotas, nunc pro modulo capacitatis ipsius Rei proponere mysteria Passionis Dominicæ, præsertim (si aliunde saltem aliqualem habeat notitiam) de via Crucis: nunc amicabiliter hortari, ut aliquo modo pauset, respiret &c. Materias varias huc servientes subministrabit Fons consolatorius Patris Georgii Vogler *lib.5.cap.6.* & præsertim 7. & alii. III. Moneat reum, ut ultima nocte, persolutis prius cum ipso precibus nocturnis, dormiat, ne vires postero die, quo fit executio, nimium debilitentur. Consultum autem erit, si simul adsit alius vigilans, qui, si fuerit necesse, eum evigilantem, & contristatum confortet, & consoletur. IV. Illucessente die ultimo Confessarius cum Reo recitet preces matutinas: formet cum ipso bonam intentionem: imploret assistentiam suorum SS. Patronorum, præsertim eorum, qui sunt speciales pro felici morte, seu quorum nomen gerit, vel quorum memoria hoc ipso die celebratur ab Ecclesia. V. Persuadeat Reo, ut adhuc semel confiteatur, lucretur eas, quas potest, indulgentias, nec exeundo ad locum supplicii oculis

hinc inde vagetur, eosdem potius in imaginem Crucifixi figendo. Neque deterreatur à conſpectu carnificis; qui eum ſaltem in his terris poſt publicatam ſententiam ſolet ligare, ſimulque veniam rogare. VI. Dum is actu è carcere educitur, præprimis attendat, ut durante publicatione delicti, & ſententiæ preciunculis, & adhortationibus continuo diſtrahat, ne legenti ſententiam auſcultet: inſuper caveat Confeſſarius, ne per eundem mors magis acceleretur, ſicque juxta nonnullorum ſaltem Doctorum opinionem ſe in periculum conjiciat incurrendæ irregularitatis. Unde nec Reum præeat, nec, ſi ſubinde ſiſtat, urgeat, ut vadat citius, ſed id relinquat miniſtris juſtitiæ juxta doctrinam la Croix *lib. 6. part. 2. n. 1847.* VII. Sub actuali itinere verſus locum ſupplicii aſſiſtat Reo mediantibus ſacris precibus, præſertim oratione Dominica & ſalutatione Angelica, aliiſque paſſim, notanter *in Fonte Conſolatorio* Patris Georgii Vogler *loc. cit.* inveniendis; ubi pro commoditate ſimul juxta capacitatem Rei immiſceantur actus variarum virtutum, præſertim Fidei, Spei, Charitatis, Oblationis, Reſignationis &c. VIII. Si ad actualem locum ſupplicii fuerit perventum, Reo in memoriam revocetur, quo animo Chriſtus montem Calvariæ conſcenderit item exemplum S. Andreæ Apoſtoli in loco ſupplicii, dum Crucem tanquam inſtrumentum paſſionis ſuæ conſpexit, exclamantis: *Salve Crux pretioſa &c. accipe me ab hominibus, & redde me Magiſtro meo &c.* Quærat in-

insuper, an nihil restet, quod eum anxium redderet in conscientia, & utrum adhuc confiteri velit? IX. Si Reus, e. g. fur fuerit condemnatus ad patibulum, & jam existens in scala adhuc vellet confiteri; Judex autem ex suis rationibus difficulter concederet descensum, moneat eundem de eliciendo dolore, & sic absolvat. uti notat la Croix *loc. cit.* X. Si pro pœna fuerit decreta abscissio capitis, & carnifex accinctus ad feriendum fuerit, caveat Confessarius, ne, dum Reum adhuc confortat spiritualiter e. g. per orationem Dominicam, vel actus virtutum Theologicarum, immisceat sanctissima Nomina Jesus, & Maria, ne Reus per capitis inclinationem mutet priorem situm, & exinde infeliciter feriatur. XI. Post mortem Rei admoneat circumstantes, ut una cum ipso animam defuncti in precibus velint habere recommendatam. XII. Finitis brevibus precibus, brevem quoque sed efficacem ad spectatores habeat exhortationem; cum pro tunc magis, quam alias, ob horrorem conspecti supplicii videantur ad commotionem dispositi. *

Additio VI.

*Quær. V. Quidnam specialiter sit observandum Confessario, si condemnatus ad mortem fuerit Infidelis, Turca, vel Hæreticus, aut Judæus, vel induratus, & impœnitens Catholicus? Resp. *Inprimis* seligat Confessarius ex jam dictis ea, quæ sibi etiam in præsenti videntur deservire, implorata singulariter Divina gratia pro se, & pro Reo. II. Studeat

deat invigilare apud Judicem, ut ante actualem mortis sententiam in tali casu admittatur in carcerem; similia enim, usque dum ad amplectendam fidem persuadeatur, & in eadem instruatur, longiori videntur indigere tempore. III. Instructus selectioribus & claris fidei nostræ principiis præcipue studeat captare Rei benevolentiam, & successive eundem ducere ad agnitionem veræ Fidei nostræ. IV. Si Reus pronum se exhibeat ad amplectendam fidem, instruat eum ad fructuose recipiendum baptismum; actualem vero collationem, quando promulgatio sententiæ non longe distat, differri curet usque ad ultimos dies, ut anima eo mundior compareat in conspectu Domini, deletis exinde omnibus peccatis antecedentibus, etiam quoad pœnam. Poterit deinde post aliquale tempus (saltem post aliquot horas) recipere Eucharistiam, &, si habeat peccata, post baptismum commissa, præcedenter Sacramentum Pœnitentiæ. V. Juxta monitum Patris Gobat baptismus detur, observatis simul cæremoniis in Rituali præscriptis: Patrinos autem adhibere non putant aliqui cum P. Ildephonso Tausch *loc. cit. n. 393.* esse necessarium. VI. Quod si vero Reus sit ita pertinax, ut videatur, non obstantibus omnibus in contrarium remonstrationibus in errore suo persistere, necdum foret relinquendus, quinimo in Regionibus Catholicis, in quibus non coercetur Confessarius, usque ad locum supplicii comitandus, &, si in loco saltem supplicii ederet signa Conversionis, ipsemet Ju-

dex Chriſtianus à Confeſſario foret perſuadendus, ut executionem ſententiæ ad aliquale tempus ſuſpenderet, usque dum condemnatus iſte ſaltem in neceſſariis neceſſitate medii adhuc inſtrui & baptiſmum recipere poſſet.

Reſp. II. Si ad mortem damnatus fuerit Hæreticus, Confeſſarius cum grano ſalis applicet dicta priora, ſimulque indaget, qualem profiteatur ſectam, ut ſe efficacius præparare poſſit ad eam confutandam. Attendat inſuper, utrum dictus Reus non ſit ex numero eorum, qui invalide adminiſtrant Baptiſmum, Prædicante, ſeu Paſtore ex Cathedra proferente formam, & alio inferius affundente aquam; etenim in tali caſu deberet rebaptizari. Inſuper inſtruat eum in articulis noſtræ fidei ſaltem principalioribus, præſertim quoad requiſita ad Sacramentalem Confeſſionem, & receptionem Sacræ Synaxis. Curet inſuper, ut emittat Profeſſionem Fidei ante ipſam Confeſſionem. Quod ſi Hæreticus talis fuerit pertinax in ſua ſecta, curet Confeſſarius, non quærens vanam gloriam, ſed ſolius DEI, & ſalutem animarum, ut vocentur alii viri docti, ac zeloſi, quos forſan elegit DEUS ad convertendam talem animam. Quando autem ſimiles haberi nequeunt, vel etiam hos pertinax Reus repudiet, necdum animum ex integro abjiciat, ſed miſerum peccatorem usque ad locum ſupplicii comitetur, & quando in omnibus aliis videt, oleum, & operam perdi, ſaltem finaliter perſuadeat, ut conetur perfectam elicere contritionem, ſimulque cupiat mori in illa, quacun-

cunque demum Religione, quæ coram DEO tanquam vera agnoscitur: nam in simili casu, si forsan Hæreticus foret coram oculis Divinis præcise materialis, adhuc posset salvari; cum ea hæresis ipsi non imputaretur à DEO ad culpam formalem, & alia gravia, quæ forsan habet peccata, vi perfectæ contritionis delerentur, uti ex la Croix bene advertit Tausch *loc. cit. num. 398.*

Resp. III. Circa Reos Catholicos quidem, sed impoenitentes cum prudentia seligantur ea, quæ diximus de pertinacibus Infidelibus, & Hæreticis. *

Additio VI.

* Quær. VI. Quid faciendum Confessario, si condemnati ad mortem fuerint Magi, vel Sagæ? Ad hoc difficile, & valde delicatum Quæsitum Resp. I. Si Confessarius in vel extra Confessionem advertat, latere aliquod maleficium taciturnitatis (quod, uti & maleficium insensibilitatis in applicatione tormentorum, apud tales personas rarum non est) ad id tollendum, & assistentem dæmonem, qui loqui eas personas non sinit, repellendum utatur Exorcismo; ubi formulam videre poteris apud Ubaldum Stoiber *part. 2. Armamentarii, cap. 4. num. 99. & seqq.* II. Si experiatur, quod Magus, vel Saga, non nisi inepta proferat, imo subinde in subsannationes, irrisiones, & cachinnos erumpat, signum erit, quod similia ab assistente, vel possidente diabolo fiant, qui hominis phantasiam perturbat, & organa corporis humani ad talia

com-

commovet. Quare, si hæc contingant etiam contra voluntatem similium personarum, eas excitet ad firmam fidem erga DEUM, & ut contra talia protestationem faciant, qualem practice reperies apud Tausch *loc. cit. n. 407.* Quando vero Venefica, vel Magus (utpote necdum serio ad conversionem dispositi) permoveri nequeunt ad faciendam hanc protestationem, puta à diaboli minis deterriti, poterit eandem Confessarius nomine proprio, & ex plenitudine suæ spiritualis in dæmones potestatis facere. III. Singularissime in præsenti, implorata continuo Divina gratia, non vincatur tædio, nec ulli parcat labori, ut tales personas tandem ad seriam, & dolorosam Confessionem cum firmo proposito promoveat, proponendo durissimum jugum & tyrannidem diaboli, deceptiones, & phantasticas illusiones, peccatorum fœditatem & æternam damnationem certo futuram, nisi convertantur. IV. Quod si tandem ad seriam Confessionem permovisse videatur, examen instituat præsertim circa illa puncta, quæ alias similibus sunt quasi familiaria. E. g. quomodo, & à quo tempore in hunc statum devenerint? quoties intra hoc tempus sacrilege fuerint confessi, & communicati? an sacras Hostias non male & sacrilege tractaverint, vel ad alia superstitiosa adhibuerint? an non alios seduxerint, & in hac pessima arte instruxerint? an aliis nullum grave damnum in bonis vitæ, famæ, vel fortunæ intulerint? Quod si sic: quoties quoad singula contigerit?

rit? an abjurando DEUM, vel negando articulos fidei ipsummet diabolum non adoraverint, & quoties? an non cum diabolo, & cum aliis (ejusdem vel diversi sexus, conjugatis vel solutis &c.) vitia carnis exercuerint, & quoties ubique? an res sacras non prophanaverint, seu inhonoraverint, vel ad actus suos superstitiosos abusi fuerint? an se diabolo proprio cruore subscripserint, vel dando chirographum devoverint, alium pariter ab eodem recipiendo? Quoties horrendas blasphemias in DEUM, & Sanctos protulerint &c.? V. Finita Confessione repetat cum ipsis seriam detestationem suorum gravissimorum peccatorum cum efficaci dolore, & proposito; uti etiam renunciationem diabolo & asseclis ejusdem, ac renovationem Professionis Fidei, si non jam antea fuerit deposita: addat, omnia jam pacta diabolica per talem renunciationem, & Confessionem dolorosam solvi, & subscriptionem diabolo datam penitus cassari; etsi diabolus syngrapham sibi datam non amplius restitueret. Quod si vero etiam tales personæ haberent chirographum à diabolo, extradatur Confessario, qui eum dilaceret, & domi in igne prius à se benedicto comburat. VI. Si intra Confessionem fate. ntur dictæ personæ maleficæ, quod infantes quosdam in nomine diaboli, vel alias invalide baptizaverint, obliget easdem Confessarius, ut sibi id extra Sacramentum Pœnitentiæ manifestent, quatenus talibus necdum Baptizatis, & revera in maxima

ne-

necessitate spirituali constitutis, per collationem Baptismi succurri adhuc possit; uti in hoc puncto Ildephonsus Tausch *loc. cit. n. 413. & seqq.* valde utilem ponit doctrinam, si talis Saga fuerit obstetrix, plures invalide baptizans &c. VII. Quod si similes personæ maleficæ dicant Confessario, se sacras Hostias diversis corporis partibus, præsertim minus honestis inseruisse, exinde is non multum turbetur, sed ibidem ordinarie relinquendo absque aliqua incisione rem totam DEO commendet; quia ordinarie potest prudenter præsumi, si non simul lateat aliqua fraus, & falsitas, saltem species panis in tam humido loco jam fuisse corruptas, de quo fusius Tausch *loc. cit. n. 412.* VIII. Has personas rite dispositas sacramentaliter ab omnibus censuris, & peccatis absolvat reflectendo se desuper ad dicta præcedentia, simulque contra regressum diaboli, haud dubie tales fortissime de novo infestaturi, spiritualibus remediis muniat, puta Amuletis, Sanctorum Reliquiis, devota pronunciatione sanctissimi Nominis JESU, benedictione carceris, & vestium, aqua lustrali una cum signo crucis sæpius accipienda, aliquo Exorcismo succincto, calamo & atramento prius benedictis conscripto, & exemplo S. Bernardi talium collo appenso, aut pariter januæ carceris, vel fenestris affixo; ubi posset formari Exorcismus taliter: *Ego N. ut Minister Christi, & Ecclesiæ, in Nomine Domini Nostri JESU Christi præcipio vobis dæmonibus, ne imposterum, sive per*

vosmetipsos sive per alias maleficas personas introductas huic creaturæ DEI N, quoquo modo nocere, aut molesti esse præsumatis. Huic scripturæ posset etiam appingi SS. Nomen JESU in figura alias consueta. Plura de Sagis in casu extraordinario videri possunt apud Layman *Lib. 3. Theolog. Moral. Tract. 6. cap. 5. §. unic.* præsertim *a num. 23.* & apud Delrio *Lib. 6. Disquisit. Magic. sect. 3. §. Quoad interrogatoria.* Vid. etiam hic *Tr. 5. dist. 3. n. 52. & seqq.* *

QUÆSTIO IV.

Quid agendum Confessario circa Constitutos in occasione proxima peccandi, Recidivos, & laborantes quadam ignorantia?

SUMMARIUM.

44. *Quid agendum circa constitutos in occasione proxima peccandi?*

45. *Occasio peccandi proxima, & remota, quæ? cum Additione.*

(*b*) Concordant dicta Tract. 3. Distinct. 2. num. 24.

46. *Quid, si occasio proxima relinqui nequeat?*

47. *Propositiones circa occasionem proximam peccandi damnatæ. Ratio damnationis earum.*

* *Deducuntur ex ipsis duo notabilia. Addit. I. & II.*

48. *Quid agendum circa recidivos? Solus relapsus non est certum signum falsæ Pœnitentiæ.*

49. *Quid,*

44. QUÆRITUR I. Quomodo debeat se gerere Confessarius circa constitutos in occasione proxima peccandi? Resp. I. Oportet Confessarium cavere, ne aliquem in proxima occasione peccandi mortaliter constitutum absolvat, nisi se illam, quamprimum absque valde gravi damno poterit, relicturum proponat. Ita communis. Ratio est: quia talis, si nolit cum possit, relinquere occasionem proximam, non censetur esse contritus, nec habere firmum propositum sese emendandi; cum affectus ad proximam occasionem peccandi sit virtualiter ipsa volitio peccati: nam ut habetur *Ecclesiastici cap. 3. Qui amat periculum, in illo peribit.*

45. Dicitur notanter, *in occasione proxima peccandi mortaliter.* Siquidem ejusmodi occasio alia est remota, alia proxima. *Proximam* oc-

occasionem peccandi appellant, quæ vel est absoluta, nempe talis ex suo genere, ut frequenter homines similis conditionis ad peccatum mortale inducat, vel respectiva, ubi nimirum saltem experientia constat, eam in hoc homine talem effectum habere. *Lugo disp. 13. de Pœnit. num. 140.* Alii per occasionem proximam peccandi intelligunt eas solum circumstantias loci, temporis, personarum &c. in quibus, si sis constitutus, certum est moraliter te esse peccaturum novo peccato mortali, sive quibus nunquam, vel vere nunquam uteris sine novo peccato: ut si decies in tali occasione constitutus, succubuisti septies, vel octies; secus, si solum bis, vel ter acquievisses peccato. Gobat *tract. 7. Theol. Exper. num. 525.* citans alios; atque hæc occasio proxima, etsi in peccatis carnis sit frequentior, potest tamen quoque in aliis materiis contingere. (*h*) *Occasio remota* dicitur ea, quæ talis non est: & hanc fugere non tenemur; alias enim omnes deberemus secedere in eremum, aut de mundo exire ad fugiendas innumeras occasiones remotes peccandi, quod nemo dixerit.

Additio.

* Cæteroquin etsi occasio remota conformiter dictis censeatur ea, in qua quis non frequenter, sed raro cadit; id tamen ita intelligendum est, ut ille lapsus non tantum raro intra unius anni spatium, sed etiam taliter respiciendo tempus, & circumstantias, quibus oc-

occaſio adeſt, contingat. e.g. Cajus accedit ſingulis annis bis tantum ad nundinas Monacenſes, ibi tamen ſemper cum Domina hoſpitii, ubi divertit, peccat, idque jam aliquot annis: talis occaſio, etſi intra unius anni ſpatium peccatum raro contingat, non amplius cenſetur *remota*, ſed proxima, relative nimirum ad locum, & circumſtantias; cum Cajus, quando in illis circumſtantiis ponitur, ferme ſemper ſoleat peccare. Videatur Matthæucius in cautela Confeſſarii hic. Hoc bene prænotato. *

46. Reſp. II. Quia vero ſunt aliquæ occaſiones proximæ, quæ difficillime relinquuntur, & non niſi cum ſcandalo, vel infamia, aut alio notabili detrimento: v.g. ſi frater ſua propria ſorore in domo paterna abutatur ſine medio ſeparationis faciendæ &c. tunc magna opus eſt prudentia Confeſſarii. Siquidem ejusmodi occaſiones, quæ vel declinari non non poſſunt, vel dum declinantur, gravia generant incommoda, non illico tenetur (ſicut nec moraliter poteſt) pœnitens relinquere; cum talis potius permaneat in ejusmodi occaſione ex quadam neceſſitate atque impotentia, quam ex affectu ad peccatum. Itaque Confeſſarius adigat pœnitentem, ut promittat, ſe proxima commoditate oblata illam occaſionem deſerturum: deinde proteſtetur, ſe Divina cooperante gratia omnes vires adhibiturum, ne relabatur, atque in hunc finem Sacramenta frequentaturum, Beatiſſimæ Virgini Mariæ ſe fore devotum &c. Et ſi quidem

ſit peccatum luxuriæ, pœnitens promittat Confeſſario, ſe ſpecialiter evitaturum colloquia, familiaritates, loca privata, munuſcula, aliasque peccati illecebras, quodammodo faciendo ſic ex occaſione proxima remotam. Quod ſi igitur in præſtatione, & executione horum appareat aliqua vel parva emendatio, talis pœnitens abſolvatur: ſi vero teſte experientia, per longum tempus probata, oppoſitum appareat, is rejiciatur, veluti non contritus ratione evidentis periculi, in quo verſatur: ſimulque efficaciter eidem intimetur illud Chriſti Domini; *Matth. 18. Si manus tua vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & projice abs te: bonum tibi eſt, debilem vel claudum in vitam ingredi, quam duas manus, aut duos pedes habentem mitti in gehennam ignis.*

47. Huc addendæ, & vitandæ ſunt nonnullæ Propoſitiones, à Sede Apoſtolica merito condemnatæ: & quidem Alexander VII. hanc inter alias, ordine 41. damnavit: *Non eſt obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgo regalo, dum deficiente illa, nimis ægre vitam ageret, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.* Hæc eſt damnata Propoſitio. Accedunt aliæ ab Innocentio XI. noviſſime condemnatæ, quarum prior, ordine 61. ſic ſonat: *Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quinimo directe & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.* Altera, ordine 62. ſic habet: *Proxima occaſio pec-*

can-

candi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit. Et tertia, ordine 63. *Licitum est quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali. vel temporali, nostro, vel proximi.* Omnes hæ Propositiones sunt damnatæ, & merito. Siquidem ad hoc, ut quis non teneatur deserere occasionem extrinsecam proximam peccandi mortaliter, nulla causa est sufficiens, nisi sola impotentia physica, vel moralis, deserendi illam occasionem proximam: nam quoties citra valde grave damnum potest quis eam derelinquere, tenetur; quia quilibet, si potest, tenetur, vitare proximum periculum summi mali, quale est peccatum mortale, utpote gravissima offensa infiniti Boni; alias in similibus circumstantiis non censeretur moraliter excludere sufficienter affectum ad ipsum peccatum. Accedunt allegata verba Æternæ Veritatis *Matthæi 18.*

Additio I.

* Ex allegatis Propositionibus damnatis infertur, quod non liceat retinere occasionem proximam ex motivo, *quia captatur exinde oblectamentum,* vel *quia habetur spes acquirendi de novo certum lucrum,* vel *ut evitetur aliqua difficultas alias subeunda in inquirenda altera famula,* vel *ob prætensam aliquam aliam causam etiam honestam, seu utilem,* nisi simul per dimissionem ejusdem occasionis incurratur gravissimum, aut saltem valde grave damnum in bonis corporis, aut animi, seu famæ, vel in bonis fortunæ.

Ita Dominicus Viva *in Proposit. 41. Alexandri VII. num. 11.* Sabin. Bon. *tract. 30. num. 23.* & Felix Potestas *tom. 1. part. 4. c. 5. num. 3651.* Ratio est; quia similes, qui ex dimissione hujus occasionis necdum incurrunt valde grave damnum in suis bonis, non censentur habere efficax propositum excludendi peccatum, si praevidentes proximum periculum non dimittant illam occasionem, ad quam tamen dimittendam haberent potentiam physicam, & moralem. Nec dicat talis poenitens, quod habeat firmum propositum sese emendandi, remedia spiritualia recipiendi, & sic à suis praecedentibus peccatis desistendi, licet adhuc in illa occasione persistat, faciendo tamen ex occasione proxima remotam: nam contra est, quod, etsi similis excusatio saepe locum habeat conformiter dictis *num. 46.* apud illos, qui ex necessitate in materiali, & extrinseca occasione perseverant, ita, ut eandem ex impotentia physica, vel saltem morali proxime explicata deserere pro hic, & nunc nequeant, interim tamen alia remedia spiritualia praeservativa in futurum excipere parati existant: etsi (inquam) apud hos excusatio ista, & quidem juxta non paucos AA. etiam quoad necessitatem moralem approbetur; apud alios tamen ordinarie non facile admitti debet, praesertim si poenitens jam ante eandem emendationem huic, vel alteri Confessario promiserit, nec tamen promissum servaverit, prout in praxi tales, si conformiter tuae obligationi indages Confessarie, plures for-

fortassis invenies peccatores quoad materiam lubricam. Scio equidem, quod P. la Croix *lib. 6. p. rt. 2. num. 1831.* doceat, constitutum in occasione proxima posse absolvi *pro illa vice, pro qua nova & certa est spes ex prudentibus motivis, quod illam esset proxime relicturus, aut NB. quod talem occasionem per aliqua media sibi suggesta redditurus esset ex proxima remotam, adeoque facturus, ut hoc, quod hactenus ipsi fuisset formale periculum, postea esset materiale tantum.* Ast dictus Auctor sese remittens *ad lib. 5. num. 259.* conformiter doctrinæ S. Caroli Borromæi *part. 3. Instruct. Pastor. cap. 16.* subjungit, *tali asserenti non esse facile credendum, & postea, si per experientiam adverteretur, quod permaneat periculum proximum relabendi, omnino absolvi non posse, nisi actu antecedenter removisset talem occasionem*, puta dimittendo concubinam, si ea in sua domo existeret, vel si in aliena, efficaciter promittendo, quod illam societatem, ubi a potiori peccaverat opere, vel saltem tactibus, aut desideriis, deserere velit; nam ex una parte apud eundem objectum præsens specialiter multum allicit, ex altera inclinatio, & passio ad idem objectum valde vehemens ex jam expertis ob præsentiam particularis hujus objecti denuo probabilissime exibit in actum peccaminosum: quoniam talis ordinarie non potest tam prudenter, uti alius in necessitate constitutus, per suas orationes, & alia opera valde extraordinaria sperare illa, quibus summopere indigeret, auxilia Divina; cum iis dignum se non reddat amando periculum, ad quod tamen amovendum haberet

potentiam non solum physicam, verum etiam moralem. Et quomodo talis prudenter præsumitur habere efficacem aversionem à peccato, ultro & absque gravi necessitate permanens in tanto periculo peccati? Videantur Joan. Kugler *in Crisi Theol. super Proposit. damnat. ab Innocentio XI. Propos. LXI. ac seqq.* Matthæucius in Cautela Confessarii *Edit. Venetæ 1724. in Propositionem 41. ab Alexandro VII. & Propositionem 61. ab Innocent. XI. reprobatas.* Item Dominicus Viva ibidem.

Additio II.

*Ex dictis hisce potest facile colligere juvenis Confessarius, quid I. sentiendum sit de illis nobilibus personis, quæ frequentant certas societates, ubi tamen non solum subinde, sed ordinarie ob certas personas impure amatas, ac simul præsentes animam maculant peccato luxuriæ, si non opere, saltem verbis, & morosis delectationibus, nolentes autem hanc occasionem sane proximam intermittere, ne videantur aliquo modo inurbanæ, vel melancholicæ &c. Item II. quid statuendum sit de illis puellis rusticellis, quæ, ut amasios suos in amore (uti ajunt) conservent, vel suo tempore fortassis ad matrimonium facilius pertrahant, tam diurno, quam nocturno tempore alliciunt, præsertim diebus festivis ad se invitant, ad choreas & cauponas comitantur, à quibus jam totaliter, vel saltem semiebriis denuo nocte intempesta inter impura à potiori colloquia, oscula, & desideria domum

re-

reducuntur. Item III. quid decernendum de illis adhuc innuptis rusticis, qui, ne ipsi deficiant in exhibendis suæ amasiæ signis amoris reciproci, nocturno tempore accedunt sine arbitris fenestras cameræ, in qua solet amasia alias dormire, ubi plerumque, & ferme semper, etsi occludatur camera, sicque eandem ingredi nequeant, nihilominus extra ad ipsam fenestrellam intercedunt desideria, & colloquia inhonesta, tactus lascivi &c. IV. quid resolvendum de illo, qui recreationis, vel societatis, aut etiam lucri gratia est deditus lusui chartifoliorum, seu alearum; ubi tamen ordinarie, vel saltem valde frequenter inter ludendum blasphemat. Hæ enim personæ omnes similia exercentes non habent sufficiens motivum persistendi in hac occasione proxima, hincque regulariter tenentur efficaciter promittere, quod velint absolute dimittere hasce societates, compotationes, & accessus; nam alias, si permittantur in ea occasione permanere, absque fructu transmigrabunt ab uno ad aliud Confessionale, nec etiam adhibitis, & forsan tepide persolutis remediis præscriptis, se emendabunt, quamvis fugam peccatorum, & vitæ emendationem centies spondeant, teste ipsamet experientia, nam, licet adsit gratia sufficiens, deest tamen ipsis regulariter specialis, quæ etiam rebellem compelleret voluntatem, quam equidem magis sperare possunt, qui ex necessitate conjiciuntur in proximam occasionem, utique exinde majori misericordia

digni; etenim (ut inquit S. Basilius *in Constit. Mon. c.*) qui urgente aliqua causa & necessitate se periculo objicit, vel permittit se esse in illo, cum tamen alias nollet, non tam dicitur amare periculum, quam invitus illud subire, & ideo providebit Deus, ne in illo pereat, qualem misericordem providentiam, & providentem misericordiam superius allegati vel ideo non promerentur, quia ab objecto vehementer, ac specialiter propter hosce actus frequentatos jam habituatos alliciente ad peccandum nolunt se absentare, quamvis haberent potentiam physicam, & moralem absentandi se, sicque periculum evadendi.*

48. Quæritur II. Quid agendum circa Relapsos, seu Recidivos, & Consuetudinarios, qui semper in eadem recidunt peccata? Resp. I. Necesse est, quod Confessarius magnam circa istos adhibeat discretionem. Siquidem ejusmodi relapsus non est generaliter certum signum falsæ pœnitentiæ, sed potius fragilitatis humanæ: plurimi enim, etiam probitate conspicui, relapsi sunt, & contra bona proposita firmiter concepta, quin quandoque juramento, aut voto firmata, denuo peccarunt. Unde & *Matth. 18.* Petro interroganti: *Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies? Dixit JESUS: non dico tibi: usque septies, sed septuagies septies:* hoc est, toties, quoties serio doluerit, veniamque rogarit. *Sæpe putabit Confessarius (inquit la Croix *l. 6. p. 2. n. 1792.*) se cum recidivis frustra laborare, sed utiliter laborat, si vel semel unum peccatum impediat. Unde*

49.

49. Resp. II. Si hujusmodi Recidivus post ultimam suam Confessionem se vel paululum emendavit, nec tot peccata, ut ordinarie solitus fuerat, commisit, & aliquem conatum ad se emendandum adhibuit, debet is absolvi, ac moneri, ut in proposito perseveret.

50. Quod si vero augeat numerum peccatorum, aut saltem ita longo tempore sua peccata continuet, aliquoties quidem se vincendo, denuo iterum relabendo, ac numerum augendo, tunc solicite duo extrema erunt Confessario vitanda. I. Ne per nimiam severitatem pœnitenti potius sit occasio ruinæ spiritualis, ac desperationis, quam salutis. II. Ne econtra per nimiam clementiam potius foveat peccata, quam minuat. Unde magna opus erit prudentia, ac discretione, qua Confessarius ambo ista extrema devitando, hinc per graviora exhortationum motiva deterreat pœnitentem à relapsu, ac peccatis, illinc vero dulciora Divinæ gratiæ, Passionis Dominicæ, & invocationis Sanctorum lenimenta proponendo, erigat in fiduciam, & spem Christianam atque iteratam peccatorum detestationem, & firmius emendationis propositum; sicque cum Evangelico Samaritano noverit opportune vulneribus sauciati oleum, ac vinum infundere. Neque mox de talibus spes omnis erit abjicienda; nam, ut inquit Thomas Kempensis *Lib. 1. De Imitat. Christi c. 16. Quid, si fortiter proponens sæpe deficit, quid ille, qui raro, aut minus fixe aliquid proponit?*

51. Si vero omnia hujusmodi remedia sint fru-

frustra hactenus longo jam tempore adhibita, & nullum appareat verum signum doloris, aut propositum emendandæ vitæ, eo quod pœnitens sæpius præscripta remedia negligat, aut tepide persolvat, semper cum eodem numero, vel etiam majori ad Confessionale redeat, ac nullum serium conatum adhibeat, quo tentationibus, ac occasionibus peccandi resistat, sed fræna suis cupiditatibus relaxet: tali post crebras admonitiones, & minas affectuosas adhibitas, tandem ita dictante prudentia erit absolutio ad tempus deneganda, ne Confessarius pœnitentem in suis peccatis videatur fovere. Quinimo opposita nonnullorum sententia ab Innocentio XI. damnata est, dum is sequentem inter alias Propositionem, ordine 60. condemnavit: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra Legem DEI, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodo ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.* Hæc; inquam, Propositio, utpote damnata, imposterum cavenda erit: quamvis omnem lapidem prius oporteat movere, quam pœnitenti relapso absolutionem negare, præsertim si hic & nunc clariora det signa doloris, ac propositi emendationis.

Additio.

* Quod si libenter scires remedia, quæ consuetudinariis à prudentibus Confessariis præscribi solent, Resp. I. Remedia generalia pro qualibet consuetudine mala extirpanda esse se-

sequentia. 1. Humiliter, ac frequenter cum plena in DEUM fiducia petere auxilium ejusdem. 2. Frequenter confiteri, & quidem ordinarie uni Confessario determinato, ejusque consilia diligenter exequi. 3. Devote communicare: nam juxta Concil. Florent. devota, ac frequens Sacratissimæ Eucharistiæ sumptio est habituum malorum debilitatio. 4. Attente sæpius quidpiam legere de gravitate peccati mortalis, ac pœna peccati, vel de quatuor novissimis &c. 5. Confugere per preces ad B. Virginem tanquam universale refugium peccatorum. 6. Declinare occasiones, personas, seu objecta inductiva ad illud peccatum, cujus habet consuetudinem. 7. Subinde poterit adhiberi remedium, quo apud inveteratum quempiam peccatorem usus fuerat S. Bernardus; suadendo eidem, ut triduo abstineat à familiari sibi vitio in honorem SS. Trinitatis, quod cum fecisset, consuluit, ut altero triduo in honorem Christi pro se crucifixi: quo iterum observato, persuasit aliud triduum in honorem B. Virginis MARIÆ &c. usque dum omnis difficultas evanuit, & per contrarios actus successive totus habitus vitiosus sublatus fuit.

Resp. II. Loquendo in specie de mala consuetudine *quoad peccatum mollitiei* conducunt sequentia. 1. Frequens Confessio apud eundem Confessarium, qui tamen ægre non debet ferre, si talis pœnitens una, altera ve vice alium accedat, ne alias detur ansa sacrilegæ Confessionis propter erubescentiam pœni-

ten-

tentis. 2. Frequens communio juxta SS. PP. speciale antidotum contra libidinem. 3. Quotidiana devotio erga immaculatam Conceptionem B. V. MARIÆ per unum, alterumve Ave Maria, vel devote recitando: *Per Sanctam, & Immaculatam Conceptionem tuam purissima Virgo MARIA emunda cor, & carnem meam in Nomine † Patris, & † Filii, & † Spiritus Sancti, Amen.* 4. Fuga otii, nam (uti sonat commune proverbium) *otia si tollas, periere cupidinis arcus.* 5. Memoria DEI præsentis tanquam futuri quondam severissimi Judicis, præsertim tempore vehementioris tentationis. 6. Repræsentatio viva Christi crucifixi per tale peccatum de novo crucifigendi, ubi efficacius proderit talis repræsentatio, si eadem fiat statim ab initio occurrentis impuræ cogitationis, ne alias scintilla parva neglecta magnum excitet in tali habituato incendium, & carnis rebellionem. 7. Quotidie implorata fiducialiter Divina Assistentia firmum propositum præsertim de mane, ac de nocte tale vitium non amplius committendi. 8. Sæpe non nocebit, si præter motiva supernaturalia etiam adducatur, quantum talis habitus malus obsit sanitati, ex quo debilitas memoriæ, vertigo capitis, phtysis, & apoplexia non raro in ipso Juventutis flore causantur. Et quorsum veniet anima, si talis per subitaneam mortem in longam æternitatem avocetur? Momentaneum sane, quod delectat, æternum, quod cruciat. Cæteroquin si & ista non juvent, homini adhuc libero inculcetur illud Apostoli: *melius est nubere, quam uri.* *

52. Quæritur III. Quid agendum, si Confessarius advertat, pœnitentem habere ignorantiam circa aliquod peccatum? Resp. I. Quando Confessarius advertit, pœnitentem esse in bona fide cum ignorantia invincibili circa aliquod peccatum commissum, vel committendum, prævidetque, pœnitentem, quamvis instruatur, non idcirco à peccato recessurum esse, ac proinde probabiliter credit, suam admonitionem non profuturam, non tenetur pœnitentem admonere. Siquidem ejusmodi monitio foret actus vanus, atque inutilis, imo & nocivus: quia, dum Confessarius pœnitentem ab errore bona fide habito retrahere conaretur, & quidem absque spe fructus, juxta casum positum, ipsum in æternæ damnationis abyssum demergeret.

53. Resp. II. Quoties ignorantia est vincibilis, & culpabilis lethaliter, non potest Confessarius dissimulare, quamvis admonitio non sit profutura. Ita communis. Ratio est: quia, cum ea ignorantia non excuset, pœnitens affectus est peccato mortali: quare, si Confessarius dissimularet, conferret Sacramentum indigno. Cæterum, quia ignorantia, quæ in uno est vincibilis, in alio potest esse invincibilis, hinc rursum opus est magna prudentia Confessarii, eumque oportet hoc perpendere ex qualitate personæ, & aliis circumstantiis. Videantur pariter dicta de ignorantia vincibili, & invincibili. *Tr. 1. dist. 1. qu. 5.*

54. Resp. III. Quando etiam ignorantia est invincibilis, adest tamen spes profectus, debet

bet Confessarius pœnitentem admonere. Ita Sanchez *lib. 2. De Matrim. disp. 38.* cum aliis. Ratio est: quia quilibet approbatus Confessarius tenetur lege Charitatis docere proximum errantem.

55. Resp. IV. Quod si pœnitens aliquod patiatur dubium, illiusque resolutionem petat, tenetur Confessarius illi veritatem aperire, licet non ignoret, pœnitentem suis dictis, & monitis non obtemperaturum. Ita Sanchez *loc. cit. n. 14* cum aliis. Ratio est: quia pœnitens, eo ipso, quod dubitet, jam habet in conscientia remorsum peccati sui, ita ut amplius in bona fide non sit: unde taciturnitas Confessarii foret illius erroris approbatio.

Additio.

* Addit tamen la Croix *lib. 6. p. 2. n. 1759.* sequentem limitationem ex Stoz, Tamburino, & Dicastillo, nimirum *nisi veritas ejusque cognitio esset gravius obfutura;* tunc enim allegati A.A. existimant, Confessarium etiam apud talem dubitantem posse dissimulare, quasi non audivisset propositionem sui dubii, aut oblitus esset respondere, vel etiam posse dicere, non jam opus esse, ut illud sciat: in talibus enim circumstantiis (ajunt isti) positive veritatem dicere, esset gladium ipsi in manus dare, quo se, vel alium sauciaret gravius, quam facturus esset, si ignoraret. Sed quidquid sit de hac sententia, cum ex uno parte per talem responsionem pœnitens à Confessario, à quo tanquam à Docto-

Doctore petiit categoricam resolutionem, non liberetur à suo dubio; ex altera vero, si dictus pœnitens abutendo hac veridica resolutione, occasione ejusdem velit se ipsum ex mera malitia magis sauciare, id proveniat ex propria culpa; hinc ordinarie positive dubitanti, ac categoricam resolutionem petenti candide, atque sincere aperirem veritatem, nisi in malo gravissimo exinde subsecuturo speciales circumstantiæ suaderent dissimulationem.*

56. Cæterum, quomodo circa præmissa, & alia plurima oporteat vigilare scientiam & prudentiam Confessarii, paucis hisce pagellis pro dignitate nequit comprehendi, eo quod negotium hoc sit valde arduum. Tota Theologia Moralis ad istud Sacerdotis Officium rite ordinandum incumbit, innumeri Libri & TractatusTheologici hactenus editi, & imposterum edendi in hoc ipsum allaborant: ut autem actu ipso omnia legitime perficiantur, post sedula Litterarum studia, nec non & debitam Librorum Theologicorum lectionem, gratia Spiritus Sancti humilibus precibus erit imploranda.

QUÆSTIO V.

Quidnam observandum Confessario quoad denunciationem solicitantium pœnitentes in sacro Tribunali ad inhonesta?

SUMMARIUM.

57. *Immane Sacrilegium est, solicitare pœnitentes in Confessione.*

58. *Solicitare hic est incitare ad turpia.*
59. *Istud exemplificatur.*
60. *Solicitare plures habet acceptationes.*
61. *Solicitare censetur Confessarius tradens in Confessione turpem chartam postea legendam.*
62. *Sive solicitet ad peccandum secum, sive cum alio.*
63. *Pœnitens solicitatus tenetur denuntiare Confessarium solicitantem.*
Et alius Confessarius debet hoc ipsum monere.
64. *Et sub qua obligatione?*
65. *Ipse tamen Confessarius solicitans non tenetur solicitato præcipere, ut se denuntiet.*
66. *Solvitur instantia.*
67. *Constitutiones de obligatione denuntiandi Confessarium solicitantem non ubique sunt receptæ.*
68. *Solicitatus denuncians non cogitur propriam turpitudinem detegere.*
69. *Confessarius à fœmina solicitatus hanc denunciare non tenetur.*
70. *Confessarius pœnitentem solicitans, quibus pœnis subjaceat?*
71. *Neque is punitur, donec de crimine constet.*
72. *Solicitatio an sufficienter probetur per testes singulares?*

57. Cum nefandum scelus, immaneque sacrilegium committatur, si quis Sacerdotum, ad sacras Confessiones excipiendas deputatus, non solum probitatem vitæ ex parte Ministri Jure Divino requisitam non habeat, sed insuper Sacrosancto Pœnitentiæ Sacramen-

mento abutatur, & malitia diabolica ſolicitando pœnitentes ad turpia pro medicina venenum, & pro pane aſpidem eis porrigat, in ſummam animarum perniciem: plurium Romanorum Pontificum Paſtoralis ſolicitudo ſalubria peſtifero huic malo remedia providere ſtuduit; prout liquet ex Conſtitutione 31. Pii IV. *Cum ſicut nuper* & Conſtitutione 34. Gregorii XV. *Univerſi* Dominici (quarum prior *Tomo* 2. poſterior autem *Tom.* 3. *Bull. Rom.* refertur) ſtatuendo ut hujusmodi delinquentes à perſonis in Confeſſionali ſolicitatis denuntientur Inquiſitoribus, ſeu locorum Ordinariis, atque per hos procedatur contra eosdem tanquam de hæreſi ſuſpectos, debitas pro delicti enormitate pœnas infligendo, prout amplius ex dicendis patebit.

58. CONCL. I. *Solicitare*, quantum ad propoſitum, idem eſt, ac provocare, ſeu allicere verbis, aut alia ratione incitare ad turpia, & inhoneſta, hoc eſt, ad res carnales, & venereas. Ita Bonacina *Tom. Tractationum variarum diſp.* 6. *de Obligatione denuntiandi &c. punct.* 3. *num.* 2. poſt Sanctarellum *in tr. Hæreſi qu.* 44. *num.* 7. & alios; idque patet ex contextu dictarum Conſtitutionum Pontificalium, quæ de Confeſſario ſolicitante loquuntur.

59. Unde ſequitur, Confeſſarium, qui pœnitentem in Confeſſionali oſculatur, aut cum venerea delectatione contrectat, ſeu verbis, ictu oculorum, vel alio exteriori ſigno ad libidinem provocat, eſſe denuntiandum, ac

ſubjici pœnis dictarum Conſtitutionum: quia cenſetur ſolicitare ad inhoneſta. Secus dicendum, ſi is ſolum interius carnaliter delectetur, vel etiam deliberate polluatur, fœmina tamen non advertente, etiamſi hoc ipſi extra Confeſſionale aperiat. Bonacina *loc. cit. num.* 3.

60. Additur tamen in Concluſione, *quantum ad propoſitum.* Nam verbum *Solicitare* plures alias habet ſignificationes: aliquando enim accipitur pro verbo *pluries inſtare*, & requirere: aliquando pro *inquietare*, vel *moleſtare*, uti videre eſt apud Calepinum V. *Solicito.* Verum in propoſito ſolum accipitur pro *ſolicitare pudicitiam* pœnitentis, eamque conari labefactare: adeo, ut in præcitatis Bullis Pontificiis ſermo duntaxat ſit de Confeſſariis ſolicitantibus pœnitentes ad inhoneſta, quorum nomine per antonomaſiam intelliguntur peccata. Caſtro Palao *p. 1. tr. 4. diſp. 9. num. 4.* Bonacina *loc. cit. num. 13.* & alii.

61. CONCL. II. Solicitare ad inhoneſta quoad propoſitum etiam cenſetur ille Confeſſarius, qui pœnitenti tribuit in Confeſſione chartam poſtea legendam, in qua ad venerem incitat: nam traditio illa ſceleratæ chartæ jam eſt incepta ſolicitatio, & quidem in injuriam Sacramenti, ſacrilege facta eo tempore, quo pœnitens monendus erat de ſeria vitæ emendatione. Unde contrariam quorundam opinionem reprobavit Alexander VII. die 24. Sept. 1665. inter alias damnando ſequentem, ordine 6. Propo-

positionem: *Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur solicitasse in Confessione, ac proinde non est denuntiandus.* Hactenus propositio damnata.

62. Insuper nomine *Solicitationis* impræsentiarum intelligitur, sive Confessarius impie tentet provocare Pœnitentem ad peccandum secum, sive ad peccandum cum tertia persona, & sive solicitet fœminam, sive masculum sive istud contingat sub actu Confessionis, etiam simulatæ, sive antea vel post immediate; imo & si fiat extra occasionem Confessionis in Confessionali. Patet hoc totum ex citata Bulla Gregorii XV. *Universi Dominici* §. 3. & 4. ubi Constitutionem Pii IV. *Cum sicut nuper.* olim pro Regnis Hispaniarum emanatam, ac loquentem duntaxat de Confessariis mulieres pœnitentes solicitantibus, imprimis *motu proprio. & ex certa scientia*, extendit ad quasvis Christiani Orbis partes, & postea statuit, & declarat, *quod omnes & singuli Sacerdotes, qui personas quæcunque illæ sint, ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda, in actu Sacramentalis Confessionis sive antea immediate, seu occasione, vel prætextu Confessionis bujusmodi etiam ipsa Confessione non secuta, sive extra occasionem Confessionis in Confessionario, aut in loco quocunque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, solicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos & inhonestos sermones, sive tractatus babuerint, in Officio S. Inquisitionis severissime, ut infra, puniantur.* Hæc

63. CONCL. III. Certum est, quod pœnitens solicitatus habeat gravem obligationem denuntiandi Confessarium solicitantem in Confessionali ad actus inhonestos; adeo, ut etiam alius Confessarius habens desuper notitiam, teneatur præcipere pœnitentibus ad denunciandum ejusmodi Confessarios solicitantes. Ita communis. Idque præter quasdam Litteras Clementis VIII. quarum meminit Bonacina *cit. punct. 3. num 3.* patet ex relata Constitutione 34. Gregorii XV. ubi gravis ejusmodi obligatio manifeste supponitur, dum Pontifex §. 7. expresse, & sub pœnis per locorum Ordinarios, & Inquisitores pro modo culpæ infligendis, *mandat omnibus Confessariis, ut suos pœnitentes, quos noverint, fuisse ab aliis, ut supra solicitatos, moneant de obligatione denuntiandi solicitantes, seu, ut præfertur, tractantes, Inquisitoribus, seu locorum Ordinariis.*

64. Et quidem hujusmodi præceptum denunciandi Confessarium solicitantem obligat sub mortali: est enim datum in materia gravi, seu respiciente salutem animarum, ac majorem Sacramenti Pœnitentiæ reverentiam. Quinimo pluribus in locis extant Edicta Episcoporum, & Inquisitorum, præcipientia dictam denuntiationem Confessarii solicitantis sub pœna excommunicationis: excommunicatio autem supponit peccatum mortale. Porro pœnitens non denuntians peccaret contra virtutem Religionis, utpote ex cujus motivo, seu ob majorem Sacramenti reve-

ren-

rentiam Pontifex dictam denuntiationem præcepit. Bonacina *loc. cit. num.* 10. & 12. allegans plures alios.

65. Cæterum notanter dicitur in relata Bulla Gregorii XV. *Quos fuisse ab aliis solicitatos.* Namipsemet Confessarius, qui personam pœnitentem impudice solicitavit, non tenetur huic præcipere, ut se ipsum Inquisitori, vel Ordinario denuntiet. Repugnat enim Juri Naturæ, ut quis voluntarie procuret propriam suam ruinam: prout accideret, si Confessarius, qui solicitavit, præciperet pœnitenti, ut seipsum denuntiando diffamet, ac proinde gravem, & naturæ repugnantem obligationem noluit Sancta Mater Ecclesia Confessariis injungere, sed solum præcipit, ut pœnitentes moneant de obligatione denuntiandi solicitantes, si quos *noverint, fuisse ab aliis solicitatos*, prout loquitur Gregorius XV. ubi supra. Ita Jo. Maria Sbogar *in Theologia Radicali T. 149. c. 2. num. 19.* post Bordonum *tom. 1. c. 23. num. 57.* & alios.

66. Neque hinc sequitur Propositio illa, quam Alexander VII. die 24 Septembris 1665. ordine 7. reprobavit, quæ asserebat: *Modus evadendi obligationem denuntiandæ solicitationis est, si solicitatus confiteatur cum solicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.* Etsi enim solicitans, cui solicitatus rite confitetur, non teneatur hunc monere de obligatione denuntiandi semetipsum, ut dictum: non tamen potest eum liberare ob obligatione denuntiandi, quam aliunde, seu ex præcepto Ec-

clesiæ, per memoratas Constitutiones Pontificias promulgato, contraxit.

67. Utrum autem Constitutiones illæ de obligatione denuntiandi ubique terrarum sint receptæ, est quid *facti*, & in facto consistens. Et quidem, quod in partibus Infidelium, ubi non servatur Decretum S. Officii, absolvantur recusantes denuntiare solicitantes in Confessione, refert Jacobus Pignatellus *tomo 1. Consult. 255. num. 14. vers. In partibus.* Id ipsum de Germania sentire videtur Georgius Gobat *t. 7. Theologiæ Experimentalis. num. 575. & 576.* de quo alii.

68. Dices. Nemo cogitur propriam turpitudinem detegere, ac Judici denuntiare *can. Quis aliquando §. His auctoritatibus. De Pœnit. dist. 1.* ergo nec pœnitens est cogendus ad denuntiandum Confessarium solicitantem, saltem quando eidem consensum præbendo peccavit. Resp. neg. conseq. quia pœnitens solummodo tenetur denuntiare Confessarium, qui ipsum solicitavit in Confessionali: non autem tenetur dicere, se Confessario solicitanti consensum præbuisse. Sed nec Inquisitores, aut Ordinarii locorum possunt denuntiantem interrogare, an Confessario solicitanti in opus consenserit; &, si improvide interrogarent, non teneretur denuntians respondere; cum non interrogaretur legitime: sicque is nunquam cogitur propriam turpitudinem in judicio detegere. Bonacina *Tract. var. disp. 6. punct. 5. num. 10.*

69. CONCL. IV. Non tamen econtra Confes-

fessarius, si à fœmina in Confessionali solicitetur ad inhonesta, tenetur istam denuntiare. Ita Bonacina *loc. cit. num.* 10. allegans alios. Ratio est: quia supra memoratæ Constitutiones Pontificiæ emanarunt duntaxat ad comprimendam quorundam pro Sacro Tribunali sedentium execrabilem malitiam, occasione salutiferi Sacramenti Pœnitentiæ astu diabolico pervertentium animas Fidelium: solum enim loquuntur de Confessariis solicitantibus personas in Confessionali, nullam autem mentionem faciunt de fœminis solicitantibus Confessarios.

70. CONCL. V. Confessarius solicitans pœnitentem in Confessione seu Confessionali, ut supra, gravibus pœnis subjiciendus est pro qualitate criminis. Patet hoc ex citata Constitutione 34. Gregorii XV. §. 4. ubi omnes hæreticæ pravitatis Inquisitores, & locorum Ordinarii in universis Orbis Christiani partibus, pro suis Territoriis, etiam privative quoad alios, Judices delegantur, ut super his *diligenter inquirant, & procedant: & quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis, suspensionis ab executione Ordinis, privationis beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcunque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ & passivæ, si Regulares fuerint; exilii, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum absque ulla spe gratiæ, aliasque pœnas decernant, eos quoque, si pro delicti enormitate graviores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione, Curiæ sæculari puniendos tradant.* Hæc ibi.

 71. So-

71. Solum nota, quod Inquisitor, seu Ordinarius loci Sacerdotem de tam nefando crimine delatum non possit illico punire, donec de delicto legitime constet: alioquin manifestum subesset periculum ad malevolarum, & quandoque ab aliis subornatarum fœminarum ementitam delationem puniendi innocentes Confessarios. Unde nec Evangelium, nec ulla Divina humanaque Lex unius testimonio etiam idoneo quempiam condemnat. *can. Admonere 33. qu. 2.*

72. Quæres. An crimen solicitationis ad actus inhonestos in Confessionali sufficienter probetur per testes singulares, utputa, per plures fæminas, quæ singilatim affirment, se à Confessario seorsim fuisse solicitatas? Resp. negative, nisi etiam concurrant alia indicia, seu præsumptiones. Ita Pignatellus *cit. tom. 1. Consul. 104. num. 2. & seqq.* & alii. Ratio desumitur ex citata Bulla Gregorii XV. ubi quidem §. 5. ne ob defectum probationum delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei tam pernitiosum maneat impunitum; admittuntur testes singulares, istud tamen non absolute conceditur, sed solum concurrentibus aliis præsumptionibus & indiciis, arbitrio Judicis dijudicandis, ibi: *Cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus, concurrentibus præsumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, delictum probatum esse judicandi &c.* Alioquin vero, quod testes singulares regulariter non probent, patet ex

can.

can. Nihilominus 3. qu. 9. & c. Cum dilectus 32. de Electione cum ſimilibus.

APPENDIX.

Quidnam attendendum Confeſſario circa alios diverſos Hominum Status.

SUMMARIUM.

* *Quidnam obſervandum in Confeſſione puerorum, ruſticorum, vel aliorum ſimplicium? Addit. I.*

* *Quidnam, ſi Confitentes ſint ſemifatui, ſurdi, & muti? Addit. II.*

* *Quidnam obſervare debeat Confeſſarius circa Pœnitentes ægrotos, necdum periculoſe decumbentes? Addit. III.*

* *Quomodo à Confeſſario tractandi periculoſe infirmi? Addit. IV.*

* *Qualiter, ſi jam quaſi agonizent? Addit. V.*

* *Quid ſpecialiter agendum Confeſſario, ſi æger, ad quem vocatur, ſit in occaſione proxima conſtitutus? Addit. VI.*

* *Præſertim, ſi talis inveniatur jam omnibus ſenſibus deſtitutus? Ibidem.*

* *Vel alias ſit induratus peccator &c. Add. VII.*

Additio I.

* QUÆR. I. Quid obſervandum Confeſſario quoad pueros ruſticos, vel alios rudes Confeſſionem deponentes? Reſp. I. Quid-

Quidnam Confessarius circa pueros confiteri volentes observare debeat, partim videre poteris apud la Croix *l. 6. p. 2. num 1794. & seqq.* partim jam dictum fuit *Tr. 4. dist. 2. Addit. post. n. 24.* partim *Tr. 10. dist. 3. qu. 2. num. 21. & seqq.* quorsum lectorem remitto, ubi etiam *qu. 4. num. 42. & seqq.* inveniet, quo tempore tales pueri etiam ad Communionem admitti debeant. Resp. II. Rustici ordinarie pauca, & plerumque satis confuse sua proponunt peccata, hincque tales examinandi sunt à Confessario, uti notatur superius *dist. 7. num. 63.* Examen autem à Confessario institui poterit de sequentibus: an diebus vetitis laborem servilem non exercuerint, & quanto tempore? an diebus Dominicis & festivis Missam audiverint? quod si non: quoties, & ex qua causa intermiserint? an diebus Dominicis, ac festivis se non inebriaverint usque ad privationem rationis, & quidem id advertentes? an, & quoties alteri grave malum fuerint ex animo imprecati? an non fuerint de aliis male locuti in materia gravi, & quoties? an alios in materia gravi, puta, quoad Decimas, vel agrorum limites non defraudaverint; item quoties? an non blasphemaverint deliberate, & quomodo, ac quoties? ubi nota, quod sæpius rustici imprecationes, juramenta, & blasphemias ad invicem confundant: de quo *Tr. 5. dist. 3. Addit. post num. 64.* an non sint usi superstitiosis signis, seu vanis observationibus? an non peccaverint carnaliter, & utrum cum solutis vel ligatis, ac quoties? ubi advertit la

Croix

Croix *l. 6. p. 2. num. 1807.* apud ſimiles plerumque inchoandum eſſe ab operibus, deſcendendo poſtea ad tactus impudicos & ſimilia oſcula, & demum ad ſola impura deſideria: puta, an non peccaverint oſculis, aut tactibus impudicis absque alio opere carnali? an non ſæpius ſolis impuris deliberatis deſideriis absque alio actu externo? duo tamen hic notet Confeſſarius, *imprimis*, quod non neceſſario cuncta iſta interrogatoria apud ſingulas ruſticanas perſonas fieri debeant, ſed pro varitate circumſtantiarum, præſertim in magno concurſu aliqua, præſertim quæ veroſimilius hic, & nunc non videntur commiſſa, intermitti poſſint: ſic apud ruſticos uxoratos, quos alias ex aliis circumſtantiis deprehendit homines Deum timentes, poterit intermitti interrogatorium de luxuria &c. *Secundo*, ut apud juvenes perſonas ruſticanas, præſertim alterius ſexus quoad examen contra ſextum præceptum caute procedat, ne per imprudentia interrogatoria aut doceat malum, aut ad id alliciat.

Reſp. III. Si Pœnitentes Confeſſario videantur tantæ ruditatis, ac ſimplicitatis, ut vix aliquod peccatum ex ipſis extorqueri poſſit, tentet ipſos, an in fide ſint inſtructi, ut ſciant ſaltem neceſſaria neceſſitate medii, & eſſentialia ad validam Confeſſionem, præſertim quoad ſupernaturalem dolorem cum propoſito requiſita, in quorum defectu eosdem, ſi tempus patitur, inſtruat ſaltem breviter, & ſuccincte, vel ſine abſolutione dimittat, addita

dita admonitione, ut iterum alia vice redeant, prius autem se melius instrui curent. Primum consilium magis placet ordinarie apud homines alias bonæ voluntatis, ex naturali tamen complexione ita hebetes respectu quorum etiam suadet la Croix *l. 6. p. 2. num. 1809.* ut Confessarius præeat formando cum ipsis actus fidei (maxime quoad necessario credenda necessitate medii) item actus spei, charitatis, doloris & propositi, quantum capere possunt, ac postea sic dispositos absolvendo saltem conditionate, atque ad sacram Communionem (si tamen saltem ruditer noscant, quidnam ibi contineatur) admittendo cum admonitione; ut conentur in similibus magis instrui. *

Additio II.

* Quæres II. Quidnam observare debeat Confessarius quoad fatuos, semifatuos, mutos, & surdos confiteri volentes? Resp. I. Plene fatuis, & quidem ex toto, atque jam ab aliquo tempore, & quidem absque lucidis intervallis, Sacramentum Pœnitentiæ seu absolutio conferenda non est, eo ipso, quia non sunt rationis capaces, sicque nec eliciendi dolorem, seu deponendi dolorosam Confessionem cum firmo proposito. Dixi notanter 1. *Plene fatuis:* nam quidnam de semifatuis sentiendum, adaperiet sequens responsio. Dixi 2. *Ex toto:* nam si tantum in una certa materia essent fatui; in aliis vero, uti reliqui rationis capaces, possent haud dubie eorum Confessiones audiri, & ab-

absolvi. Dixi 3. *atque jam ab aliquo tempore:* nam si dementia primum ante breve tempus (v. g. ex intenso febris acutæ calore) contigisset, & prævie talis confiteri petiisset, indubie absolvendus foret saltem conditionate, si sit periculum in mora: cum ex una parte prudenter dubitari posset, utrum talis non jam ante privationem rationis elicuerit dolorem cum firmo proposito: ex altera vero hic dolor tanquam aliquod necessario requisitum ad essentiam Sacramenti Pœnitentiæ foret adhuc sufficienter connexus moraliter cum absolutione Sacramentali. Dixi 4. *& quidem absque lucidis intervallis:* etenim si ista intervenirent, his durantibus omnino absolvi posset, idque, præsente periculo in mora, verum est, dummodo sub lucido intervallo confiteri petierit, quamvis ante absolutionem denuo in amentiam inciderit. Resp. II. Semifatuis, cum sint capaces peccati saltem venialis (utpote habentes usum rationis saltem imperfectum) dari potest absolutio, saltem sub conditione, ubi dubium est de ipsa semiplena rationis capacitate, idque juxta Gobat apud la Croix *l. 6. p. 2. num. 1871.* fieri potest etiam singulis mensibus. Resp. III. Surdi & muti absolvi possunt, dummodo desiderium suum confitendi & dolorem de peccatis per signa exprimere queant; uti jam dictum *Tr. 10. dist. 3. num. 44. & Tr. 14. dist. 7. n. 38. cum Additione*, quorsum Lectorem remitto. *

Additio III.

* Quær. III. Quidnam observandum Confessario circa ægrotos, necdum periculose decum-

cumbentes, si vocatur ad eorum Confessionem excipiendam? Ante responsiones, Nota, hoc Quæsitum proponi de ægrotis in communi; nam de nonnullis in particulari, puta de pestiferis, ac de condemnatis ad pœnam capitalem, sicque illis infirmis, qui morti sunt proximi, æquiparatis alibi actum jam fuit Tractatu XIV. nimirum de prioribus *dist. 2. post num. 71.* & de posterioribus *dist. 8. Appendice III. ante Quæstionem quartam,* ex quibus utrinque dictis etiam multa applicari possunt ad præsens Quæsitum, ad quod.

Resp. I. Talis Confessarius, antequam vocetur ad infirmos confiteri volentes, debet jam præcedenter, dum tempus vacat, se ex utilioribus Libellis, de hac materia tractantibus, informare de modo agendi cum hisce. Mihi ad hunc finem in multis placet Herbarium contra mortem Hieronymi Fordenbach, & in plurimis Conversatio Apostolica Tobiæ Lohner de ægrotorum, & moribundorum visitatione *c. 6.* quem librum specialiter junioribus Confessariis recommendatum cuperem pro aliqua præparatione, quæ, si necessaria est ad publicas formandas conciones, certe adhuc magis in præsenti, ubi agitur de immediata dispositione ad abitum in æternitatem felicem vel infelicem. Resp. II. Si Confessarius vocatur ad excipiendam Confessionem ægroti, necdum adeo periculose decumbentis, *præprimis* faciat bonam intentionem, & imploret divinam assistentiam, sub via e. g. recitando orationem: *Actiones nostras,*

quæ-

quæsumus Domine, aspirando præveni, & adjuvando prosequere &c. 2. Antequam ingrediatur cubile, vel adhuc prius, quantum prudenter possibile, capiat (si aliunde non resciat) informationem de dignitate, officio, genio, & moribus ægroti, de statu morbi, quomodo in eodem se conformet voluntati Divinæ &c. 3. Intrans cubile infirmi juxta monitum, & instructionem Seraphici P. S. Francisci *cap. 4. Reg.* dicat *Pax huic domui:* aspergat infirmum aqua lustrali, subjungens Versiculum ex Psalmo Miserere; *Asperges me hyssopo & mundabor; lavabis me, & super nivem dealbabor.* 4. Pro dignitate personæ ac status conditione ægrotum humaniter salutet, nec non, quomodo valeat, percontetur, & quando ad suam interrogationem respondet, benigne (ostendendo etiam in facie aliqua signa commiserationis) auscultet, nec facile dicta infirmi interrumpat, quamvis etiam aliqualiter discursum protrahat, enarrando circumstantias morbi, vel diuturnitatem ejusdem, intensos magnos dolores, defectum mediorum, & consequentem exinde miseriam &c. prout plerumque ægroti sic solent practicare, præsertim si acquirant confidentiam ad Confessarium. 5. Patienter, perceptis infirmi querelis, condoleat: *Magnum enim calamitoso remedium est miseratio ex animo collata,* inquit S. Gregorius Nanzianzenus. Addat, se propterea venisse, ut si non corporale, saltem spirituale levamen subministret. Quinimo, si sciret NB. *securum* aliquod etiam cor-

porale remedium, mentem suam desuper adaperiat: quod tamen præcipue locum habet apud pauperes in defectu Mediorum, & Chirurgorum, debetque cum magna cautela, & prudentia fieri, ne variæ oriantur immutationes, & prostitutiones, vel etiam pericula incurrendæ irregularitatis. Si æger suspicaretur, latere aliquid maleficium, det ad ejus instantiam benedictionem facile in similibus libellis inveniendam: ad actualem vero Exorcismum non progrediatur, nisi prævia habeat probabilia signa maleficii. 6. Si per decursum discursus advertat fortitudinem ægroti in perferendis doloribus, patientiam, resignationem in Divinam voluntatem &c. collaudet, & confortet: secus ad has, aliasque virtutes incitet, addens ex S. Paulo *2. Corinth. c. 12* quod *virtus in infirmitate* perficiatur. *O quam multi scelerati sani sunt, qui innocenter ægrotarent;* exclamat S. Aug. *Tr. 7. in Joan.* posito autem, quod ægrotus suas in contra proponat difficultates, eas cum prudentia, suavitate & modestia solvere conetur, quod ei difficile non accidet, si se ipsum ad studium asceticum æque, ac morale prius applicaverit. Poterit quoque in hoc puncto instructionem practicam desumere ex Lohner *cap. 6. Convers. Apost. §. 5. & 6. membro 3.* 7. Quod si morbus, etsi necdum periculosus, fuerit tamen diuturnus, atque exinde ægro tædiosus, suadeat prudentem temporis divisionem, vel eandem ipsemet cum eo conficiat, ubi formulare apud Lohner *loc. cit. c. 6. §. 7.* videre poterit: neque in hac di-

vi-

visione obliviscatur pii exercitii viæ Crucis, cujus devotæ meditationi, etsi fortassis in cubiculo talis ægroti non sint concessæ indulgentiæ, maxima tamen annectuntur merita eo ipso, quia Mysteria Passionis Dominicæ continet. 8. Non erit vituperandum, si apud tales ægrotos, apud quos necdum adest periculum mortis suo discursui subinde immisceat aliqua disparata, supposito, quod eadem viderit infirmo esse accepta; non quidem ex fine vano, sed altiori, ut nimirum successive ægrotum ad spiritualia deducat, vel tempus aliquo modo abbreviet, atque exinde tædium, atque impatientiam impediat, vel removeat. Proderit quoque salutares orationes pro ægroto in ejus præsentia (excitata prius apud eundem firma in DEUM fide, ac fiducia) persolvere, uti tales invenies in libello infirmorum Patris Fortenbach statim ad initium, apud me *fol. 7. & fol. 25.* 9. Tandem ægrotum persuasive inducat ad deponendam Confessionem, nisi ipsemet citius, & ante priora præambula eandem jam desiderare videretur, vel nisi alias, durante tali morbo necdum periculoso, frequenter confiteretur. 10. Assecuret eundem de persolutione precum, etiam in sua absentia, & de speciali memoria in sacrosanctis Missis pro impetranda sanitate, ac data denuo cum aqua lustrali benedictione, valedicat, atque discedat.*

Additio IV.

*Quær. IV. Quid agendum Confessario cum periculose ægris? Resp. Si Confessarius acce-

 dat

dat ægrotum periculose decumbentem, & quasi jam morti proximum, præter quatuor observationes primas in præcedenti Quæsito adductas attendat insuper *inprimis*. Utrum hic morbus sit contagiosus, nec ne? Quod si sic unum vel alterum præservativum (de quibus antea tractando de peste) secum accipiat, nec se longis exhortationibus, ac discursibus detineat, sed potius infirmum breviter, efficaciter tamen, & præcisis aliis extravagantibus, excitet ad dolorosam Confessionem, sub qua non nimis propinque faciem ad os ægri applicet, sed potius assistat ad latus illius, ne malignum attrahat halitum: item prudenter invigilet, ne infirmus talis sub Confessione lectum aperiat cum periculo inficiendi venenato vapore ipsum Confessarium. Posito autem, quod morbus ille non sit contagiosus, nihilominus

Secundo; Talem adeo periculose decumbentem post amicam salutationem absque ulterioribus ambagibus disponat ad Confessionem, sacram Communionem per modum Viatici, & extremam Unctionem pro qualitate status morbi. Quod si ipsemet infirmus ex hoc fine vocaverit Confessarium, nullum facessit ei negotium; bene vero, si æger necdum resciat ex Medicis, nimium meticulosis, statum morbi esse adeo periculosum; vel resciens quidem, nihilominus (nescio ex quo vano fine) Sacramenta ista de die in diem differat; ubi Confessario magna opus est prudentia & præcautione in indicando. Quare

Ter-

Tertio, ſingulariter pro ſe, & ſuo cliente implorata divina gratia, & tracto infirmo, quantum tempus patitur, ad ſui amorem, æſtimationem, & confidentiam, condolenter, & compaſſive absque ullo reſpectu humano (diſcrete tamen) adaperiat ipſi, videri multis imo etiam ipſis Medicis (ſi tamen hi pariter ſic ſentiant) ſubeſſe periculum vitæ; quare tutiora amplectatur, & pro quiete animæ ſuæ atque ædificatione populi Confeſſionem deponat, & alia ſacroſancta Eccleſiæ Sacramenta recipiat: eo magis, tum quia Domino in hoc puncto fidendum non eſt, utpote qui ſæpius in Evangelio dicit, quod tanquam fur venturus ſit: tum quia talis procraſtinatio DEUM ad iram concitat, prout habetur *Eccleſiaſtici cap. 5. v. 8. & 9.* his formalibus: *non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; ſubito enim veniet ira illus, & in tempore vindictæ diſperdet te:* tum quia hæc Sacramenta non ſolum ſpiritualem, verum etiam corporalem (ſi animæ proficuum fuerit) ſalutem promovent, uti variis exemplis, & ex ipſo textu Sacræ Scripturæ probari poſſet, dum Sanctus Jacobus in ſua Epiſtola *c. 5.* in favorem Sacramenti extremæ Unctionis verba ſequentia notabilia protulit: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & NB. oratio fidei ſalvabit infirmum & NB. alleviabit eum Dominus; & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* Plura ad hunc finem conducentia videri poterunt apud Lohner *loc. cit. c. 6. §. 10. Membro 1. 2. & 3.*

Quarto. Sub ipsa Confessione magnam charitatem ac suavitatem ostendat Confessarius, attendens ne periculose infirmum suis resolutionibus in perplexitatem, perturbationem, vel etiam desperationem inducat, simulque hoc tempore imbecillitatis tantæ pro satisfactione Sacramentali levem personalem pœnitentiam injungat, admonendo, ut quoque in hunc finem suos dolores, imo & ipsam mortem, si DEO sic placuerit, offerat: nec obliviscatur Confessarius doctrinæ in hac Theoligia morali traditæ de potestate absolvendi constitutos in articulo, vel periculo mortis à censuris, atque peccatis &c. Adhortetur insuper ægrotum hunc, ut si alicui Confraternitati fuerit inscriptus, sibi Absolutionem Generalem (si tamen ipsemet Confessarius id facere nequeat) dari procuret, & varias successive indulgentias, e. g. certis rosariis, numismatibus, vel etiam imagini Crucifixi affixas, lucrari studet. Cæterum, si quæ difficultates aliæ quoad Confessionem, Communionem, vel extremam Unctionem occurrerent, sese ex hac Theologia Morali suis locis poterit informare.

Quinto. Actus virtutum Theologicarum fidei, spei & charitatis, nec non contritionis, ac resignationis in Divinam voluntatem cum eodem eliciat, atque ut hos, atque devota suspiria ad Christum, B. V. Mariam, sanctum Josephum morientium Patronum, aliosque Sanctos in ejus absentia emittat, charitative moneat.

Sexto.

Sexto. Circa teſtamenta, & legata equidem non facile ſe immiſceat, ne videatur potius bona temporalia, quam animam ægroti quærere; interim tamen, ſi deſuper conſulatur, & variæ circumſtantiæ indeclinabiliter ſic ſuadeant, poterit dare aliquam informationem ex Tractatu de teſtamentis, addendo, ne obliviſcatur animæ ſuæ.

Septimo. Indaget ex infirmo, qualia ſi, forſan eum DEUS ad æternitatem avocaret, ſuſpiria, ad finem vitæ proponenda, forent ſibi magis accepta? & ſic conſolatum cum Benedictione, & aquæ luſtralis aſperſione relinquat, ſeque ad ſpiritualia obſequia etiam in futurum offerat. *

Additio V.

* Quær. V. Quid faciendum Confeſſario, ſi æger, ad quem vocatur, in extremis quaſi, ac in agone eſt conſtitutus? Reſp. *Præprimis* poſt factam cum aqua benedicta aſperſionem illico confeſſionem ejusdem, ſi capax adhuc exiſtit, excipiat: alias vero quærat ex circumſtantibus, utrum æger non petierit ipſemet Confeſſarium, aut, utrum ſaltem non, eo præſente, per tunſionem pectoris, aliudve ſignum oſtendat dolorem, ac confitendi deſiderium, quo ſuppoſito, ſuggerat ei, ut, ſi ore nequeat, ſaltem corde contrito pronuntiet ſanctiſſima Nomina JESUS, ac MARIA, eumque abſolvat &c. quod etiam in defectu horum ſignorum con-

ditionate præstabit conformiter doctrinæ superius traditæ *dist. 7. qu. 5.*

Secundo. Quando sacri Viatici capax amplius haud judicetur, aut illud ante paucos dies primum recepit, invigilet, ut saltem quasi agonizanti administretur Sacramentum extremæ Unctionis, si durante hoc morbo necdum id administratum fuit.

Tertio. Attendat, ut penes agonizantem adsit aqua benedicta, qua sæpius contra infestationes dæmonis eum aspergat dicendo: *Ecce Crucem Domini, fugite partes adversæ &c.* item effigies Crucifixi, & candela accensa. Soliciti Operarii, quoniam hæc ultima duo vident sæpius deficere, præsertim apud pauperes, ipsimet secum portant, & quidem imaginem Crucifixi singularibus Reliquiis, & candelam specialibus benedictionibus præditam.

Quarto. Instillet suaviter auribus ægroti iterato sacratissima Nomina JESU & MARIA pro lucrandis indulgentiis; item actus virtutum Theologicarum atque contritionis; item successive Mysteria Passionis Dominicæ, commendationem animæ in sacratissima quinque Vulnera JESU Christi: implorationem Auxilii Beatissimæ Virginis MARIÆ ter immaculatæ, S. Michaelis Archangeli, SS. Angelorum Custodum, S. Josephi morientium Patroni, uti similiter S. Barbaræ, nec non suorum Patronorum, vel etiam Sanctorum illorum, qui hoc ipso die celebrantur &c. de quibus plura videre

po-

potes in libellis infirmorum ſpecialiter in hunc finem editis.

Quinto. Ut ſuaviter ſua dicta illabantur auribus ægroti, non longas in uno continuo faciat periodos; aliquoties pauſam interponat, ut æger reſpirare valeat: non nimium clamet; cum ſenſus auditus, pro tunc valde acutus, ordinarie non parum exinde gravetur. Credit autem la Croix hic, magis expedire, ut Confeſſarius agonizanti aſſiſtens inclamet potius ſupra caput ad cranium ægri, quam in aures; quia vox ad cranium per nervos ſenſorios delata melius (uti inquit) experientia teſte percipitur.

Sexto. Poſtquam tandem agonizans inter manus Confeſſarii exſpiravit, illico in genua procidens recitet pro anima defuncti Pſalmum *de profundis*, ac cum præſentibus unum alterumve *Pater* & *Ave:* ſoletur domeſticos, ſi magnum ex hac morte mœrorem concipiant, & ſubinde pro exiſtentia circumſtantiarum occaſionem ſumat, præſentibus, dum corda eorum adhuc ſunt emollita, brevibus & efficacibus verbis in memoriam revocandi brevitatem vitæ, vanitatem mundi, & felicitatem bene morientium, ſicque data prius adhuc Defuncto & præſentibus cum aqua luſtrali benedictione diſcedat. *

Additio VI.

* Quær. VI. Quomodo à Confeſſario ſpecialiter tractandi ſint illi infirmi, qui ſunt in

alia occasione proxima constituti? Præmissis illis, quæ antea Quæstione IV. de constitutis in occasione proxima generice diximus, ulterius, antequam speciali huic Quæsito, satisfaciam, videndum, utrum tale delictum adhuc sit occultum, vel jam publicum: puta, si ægrotus foret notorius concubinarius: vel infirma publica meretrix &c. Porro publicum seu notorium potest aliquid esse tripliciter. I. Notorietate facti; quando nimirum in aliqua communitate ita patens est, ut nulla tergiversatione celari queat: e.g. si ægrotus ex sua amasia jam aliquot proles haberet agnitas ut suas. II. Notorietate juris; quando nimirum jam fuit talis e.g. concubinarius per sententiam Judicis pronuntiatus tanquam reus, nec per appellationem purgatus. III. Notorietate famæ; quando nimirum publica jam circumfertur fama de hoc delinquente: debet autem hæc fama ortum trahere ex testimoniis vel indiciis quasi moraliter certis, non autem ex meris infundatis suspicionibus, vel inani rumore vulgi. H. N. Resp. I. Si crimen adhuc est quidem occultum, morbus vero etsi gravis, attamen necdum proxime ad mortem disponens in eo casu, quando simul non adest impotentia physica, vel saltem moralis occasionem proximam abscindendi, eo fortius ante absolutionem urgeat ad eam dimittendam, quo majus est periculum, ne forsan status morbi subito (uti sæpe contingit) degeneret in fatalem, & ex improvisio ægrotum avocet in æter-

æternitatem, utinam, non infelicem. Ita ſub his terminis communis, & ratio jam patet ex dictis præcedenti Quæſtione IV. Reſpond. II. Si apud talem hic & nunc adſit alia (& non ſolum ex amore proprio excogitata) impotentia, phyſica, vel ſaltem moralis dimittendi hanc materialem peccandi occaſionem (e. g. verum periculum proſtitutionis, ſeu gravis diffamationis) isque ſimul in hoc ſuo morbo per ſpecialia ſigna oſtendat ſe paratum, faciendi ex proxima occaſionem remotam (puta non amplius admittendi complicem ad familiare, aut ſolitarium alloquium &c.) poterit hunc abſolvere Confeſſarius, præſertim ſi addat, quod eandem, ceſſante impedimento, iterum reconvaleſcens velit dimittere. Ita denuo patet ex dictis, & ratio ulterior eſt; quia in talibus circumſtantiis, & durante morbo ſatis doloroſo non videtur, ordinarie loquendo, adeſſe occaſio proxima in præſenti, forſan tamen iterum reditura, ſi reconvaleſceret. Reſp. III. Si ſtatus morbi indies fieret periculoſior ex una parte, ex altera vero Confeſſarius experiatur, quod apud ægrotum, non obſtante priori ſuo promiſſo, continuentur delicta (e. g. carnis cum concubina, ſi non opere, ſaltem impuris oſculis, & deſideriis) talem Confeſſariis diſponat omni poſſibili modo, ut vel hanc concubinam, ſi aliud non obſtet, ducat, cum ea matrimonium contrahendo, vel, ſi id eſſe nequeat, tunc illam occaſionem abſcindat etiam cum periculo ſubſecuturæ

dif-

diffamationis: nam ficut bona animæ, ac æternæ falutis tanquam altioris ordinis, præponderant bonis famæ, utpote inferioris ordinis, ita etiam ab ægroto fimili magis attendi debet, ut evitetur periculum deperdendæ falutis, quam periculum deperdendæ famæ. Refp. IV. Si Confeffarius, dum vocatur ad fimilem occafionarium, ipfum reperiat jam loquela, & fenfibus deftitutum, vel faltem alias jam in extremis conftitutum, ita, ut periculum in mora foret, ne mors præveniret, fi ante abfolutionem multum difputaret cum eo de occafione dimittenda, paucis ipfum exhortetur ad ferium dolorem cum firmo propofito & conformiter fignis pœnitentiæ feriæ datis, certis, vel dubiis, etiam abfolute vel conditionate abfolvat, & fi facrum Viaticum recipere amplius nequeat, faltem extrema Unctione muniri curet; nam in fimili cafu faltem fub dubio præfumere poteft, quod æger, tanquam jam in via ad æternitatem conftitutus; voluerit deponere talem Confeffionem, quæ habeat omnia neceffario requifita ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, & ad caufandum effectum gratiæ remiffivæ peccatorum, inter quæ requifita numeratur quoque verus dolor cum firmo propofito. Dixi notanter: *Saltem fub dubio præfumere poteft*: res enim in fimilibus circumftantiis, ubi cuncta quafi fuperficialiter agi debent ob Periculum in mora, non caret periculo de efficacia doloris &c. cum juxta TT. *Pœnitentia fera fit raro vera.* Refp. V. Refolutio

præ-

præcedens locum quoque habet in occaſionario publico jam in extremis conſtituto, ſi ſit periculum in mora: præcipue, ſi antea petierit Confeſſarium, vel alia ſigna doloris de ſuis peccatis dederit ſaltem dubia. Patet ex ratione proxime aſſignata: alias autem extra ſummum periculum in mora nullatenus ei concedatur, ob tam frequentes infelices, & tragicos exitus dilatio ſublationis occaſionis proximæ, etiam materialiter talis, ac quamvis in gravi mortis periculo (etſi necdum in extremo) adpromittat ex proxima facere occaſionem remotam: foret enim hæc retentio publicum ſcandalum &c. *Nec poteſt* talis prætendere exinde periculum proſtitutionis, & diffamationis apud alios: nam *contra* eſt, quod hæc dimiſſio, nullatenus, dum peccatum jam eſt publicum, cedat in diſpendium famæ, imo potius in emolumentum honoris, dum homines prudentes, & boni Chriſtiani (impii aliqui curandi non ſunt) qui alias ob publicum ſcandalum jam norunt ſtatum ægroti, nullatenus vituperant, ſed exemplificantur, ac ſummopere laudant tam heroicam & ſeriam converſionem per ejectionem e. g. pellicis, ſeu concubinæ. *

Additio VII.

* Quær. VII. Quidnam obſervari debeat à Confeſſario quoad illos infirmos, quos ex modo confitendi advertit nimis pudibundos, cum periculo ſubticendi ex verecundia aliquod delictum grave, vel nimium vindicati-

tivos, & nolentes ignoſcere ſuis inimicis, vel deſperabundos, ſive quoad remiſſionem ſuorum peccatorum?

Reſp. I. Quoad perſonas pudibundas, ſi advertat tales, præſertim alterius ſexus, deterreri præ verecundia à Confeſſione ingenua, & integra gravium peccatorum, excitet easdem manſuetis verbis ad confidentiam in ſe ponendam: adpromittat vi Sigilli Sacramentalis ſtrictiſſimum ſilentium, nec directe, nec indirecte frangendum; addat, quod utique conſultius ſit, ſe coram unico, ad ſervandum ſilentium obligatiſſimo, in hac vita manifeſtare absque gravi increpatione, & cum certa ſpe veniæ, quam in altera coram toto mundo palam confundi cum certa æterna damnatione: proponat ei pariter pro diverſitate temporis, & circumſtantiarum carnificinam conſcientiæ, jam in hac vita multo plus torquentis, quam mortificaret ſui victoria per candidam omnium gravium peccatorum detectionem, qualem ſubſequeretur tranquillitas, & quies animæ.

Reſp. II. Quoad infirmos vindicativos, nec etiam in hoc morbi ſtatu volentes dimittere, recte procedet Confeſſarius, ſi hiſce proponat Exemplum Chriſti, atque Sanctorum, e. g. Sancti Gualberti conſanguineo cuidam, capitali alias inimico (utpote qui nefarie unicum fratrem ſuum occiderat) ob ſanctæ Crucis reverentiam ex corde ignoſcentis, & exinde ad magnum ſanctitatis gradum pervenientis: item revocet ei in mentem,

tem, quidnam oret quasi quotidie, recitando Orationem Dominicam, dum ait: *Dimitte nobis debita nostra*, NB. *sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* ex quo consequitur, quod si ipse non dimittit, nec sibi dimitti petat peccata sua: proponat ad hunc finem parabolam Evangelicam de servo illo, cui Dominus magnam summam debitam benigne condonavit, postea vero, cum ille minorem conservo suo remittere immisericorditer renuit, in carcerem teterrimum conjici imperavit; repræsentet oculis suis teterrimum illum carcerem infernalem, in quo, nisi ignoscat, diaboli tanquam crudelissimi tortores jam exspectant eundem, cum tali modo nec absolvi, nec peccata dimitti queant. Quod si hæc, & similia animum ægroti necdum emolliant, ad genua ipsius provolutus, & exhibita Crucifixi imagine adjuret ipsum per sanguinolentas Christi plagas, ut, si non amore adversarii sui, saltem amore Redemptoris nostri, qui jamjam moriturus pro inimicis suis oravit, remittat inimico, nec animam suam propriam, pretioso sanguine JESU Christi redemptam tam manifesto, & proximo periculo æternæ damnationis exponat.

Resp. III. Si infirmi fuerint nimium pusillanimes cum periculo desperationis; tunc vel hæc pusillanimitas oritur circa propositum quoad emendationem vitæ in futurum, vel circa remissionem peccatorum ob eorum nimiam multitudinem, ac gravitatem

de præterito? Si *prius*: doceat tales Confessarius, quod firmitas propositi possit stare cum credulitate relapsus: item quod ad valorem Sacramenti sufficiat, quod propositum sit efficax affective, quamvis non semper fuerit tale effective, de quo videatur præsens Auctor *Tr. 14. dist. 6. n. 52. & seqq.* Instruat insuper eosdem, ut quamvis recte habeant diffidentiam in suas vires proprias, majorem tamen ponant confidentiam in DEI assistentiam: major enim est potentia Divini Medici, quam magnitudo talis morbi: si ægrotus fiat iterum recidivus, iterum adest Divinus Medicus, qui *venit salvum facere, quod perierat, Matth. cap. 18. nec vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat, Ezech. cap. 18.* Quod si autem pusillanimitas ista ortum haberet ex multitudine, & nimia gravitate peccatorum, proponat Confessarius patrem Evangelicum, qui filium prodigum adeuntem in suam amanter recepit gratiam, etsi cuncta sua luride consummaverit. Hanc ipsam misericordiam Christus clementissimus Pater ostendit erga Magdalenam, Latronem & plures alios. Idem DEUS falli, & fallere nescius adpromisit indistinctim omnibus peccatoribus *Ezech. cap. 23.* dum ait: *quacunque hora ingemuerit peccator,* NB. *omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Judas desperans juxta SS. PP. plus peccavit, quam ut traditor Magistri sui. *

DISTIN-

DISTINCTIO IX.

De Casibus reservatis, & Sigillo Confessionis.

QUÆSTIO I.

Quid sit Reservatio Casuum, & à quo fieri possit?

SUMMARIUM.

1. *Casus reservatus, quid?*
2. *Per actum reservationis directe afficitur persona Confessarii &c.*
   Corollarium.
3. *Datur in Ecclesia potestas reservandi casus.*
* *Quibusnam competat potestas reservandi peccata?*
4. *Quæ peccata reservari soleant?*
   Quid de casu dubio?
5. *Papa ordinarie non reservat peccatum, nisi ob annexam excommunicationem.*
6. *Unde hac sublata quilibet Confessarius absolvit à peccato.*
7. *Item, si Censura non fuit contracta.*
8. *Casus reservati Summo Pontifici, qui?*
   (a) Videantur Tract. 13. Dist. 2. n. 57. & seqq.
9. *Episcopi possunt reservare Casus pro suis Diœcesibus.*

10. *In quibus libris similes casus reperiantur?*

* *An Episcopi loci censeantur reservare Casus etiam quoad peregrinos ad suam Diœcesin venientes? Addit. I.*

* *Præsertim si talia peccata non sint reservata in Diœcesi, ex qua dicti peregrini veniunt? Addit. II.*

* *An Diœcesanus incurrat reservationem, si peccatum illud committat in Diœcesi aliena, in qua id non est reservatum? Addit. III.*

* *An Diœcesanus incurrat Episcopalem reservationem, si etiam invincibiliter ignoret tali peccato esse annexam aliquam reservationem? Addit. IV.*

* *Occurritur objectioni, & exinde infertur notabile Corollarium. Addit. V.*

11. *Cautela quoad Regulares.*

1. CONCL. I. *Rerservatio Casuum* aliud non est, quam negatio Jurisdictionis absolvendi circa aliquod peccatum. Ita in re communis. Hinc *Casus reservatus* bene definitur, quod sit peccatum mortale externum, ad cujus absolutionem inferioribus Sacerdotibus jurisdictio non est concessa.

2. Dicitur, *Jurisdictio non est concessa Sacerdotibus.* Siquidem per actum reservationis principaliter, ac directe tantum afficitur persona Confessarii, ejus jurisdictionem arctando, & indirecte solum persona ipsius pœnitentis, eo quod à tali Confessario ob defectum juris

risdictionis à casu reservato absolvi non possit: prout inter alios notat Fagnanus *c. Omnis n. 78. & seqq. de Pœnit. & remiss.* ubi ad longum probat, quod per actum reservationis directe casuum non afficiatur, nisi persona Sacerdotis Confessiones audientis, licet indirecte obstet pœnitentibus. Unde infert, quod Regulares exempti intra Diœcesin Episcopi approbantis possint absolvere pœnitentem alterius Diœcesis à casibus in Diœcesi pœnitentis reservatis, si hi non sint reservati in Diœcesi, in qua Confessiones audiunt: cum Regulares habeant jurisdictionem à Papa & Episcopus alterius Diœcesis nequeat, etiam quoad suos subditos, limitare jurisdictionem Sacerdotis sibi non subditi.

3. CONCL. II. Certum est, dari in Ecclesia DEI potestatem reservandi Casus aliquos, sive causas criminum graviorum, à quibus inferiores Confessarii absque speciali licentia, & facultate extra mortis articulum absolvere non possunt. Patet hoc præter & continuam praxin, & sensum Ecclesiæ ex Concilio Trid. *Sess. 14. can. 11. & c. 7.* ubi proinde monet in hæc verba: *extra quem articulum mortis Sacerdotes, cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores, & legitimos Judices pro beneficio absolutionis accedant.*

Additio.

*Possunt autem omnes, & soli illi reservare peccata, qui gaudent Jurisdictone ordina-

 ria.

ria. Ratio est; quia omnes isti (intellige, nisi quoad certa peccata ab altiori potestate cohibeantur) possunt, & quidem soli aliis pro Confessionali approbatis suam jurisdictionem delegare: ergo etiam possunt eandem delegare cum certa restrictione, & exceptione aliquorum casuum, uti docte advertit Elbel hic *p. 2. Conferent. 13. n. 331.* Ex quo ab eodem Auctore recte deducitur, potestatem reservandi quædam peccata residere 1. in Summo Pontifice, qui pro tota Ecclesia, 2. in Episcopo, qui pro sua Diœcesi, & 3. in Superiore Regulari, qui omnes pro suis subditis suam jurisdictionem delegatam ad certos casus restringere possunt, sicque quædam peccata excipere, ac sibi reservare. *Nec dicas.* Parochi tanquam Pastores in suas oves, & Guardiani tanquam Superiores locales in suos subditos habent jurisdictionem ordinariam, & tamen non possunt certos casus reservare: ergo ex jurisdictione ordinaria non sequitur potestas reservandi peccata. Respondetur enim, tales habere quidem potestatem ordinariam in subditos, non tamen in omnia illorum peccata; cum quoad nonnulla eorum jurisdictio ab altiori potestate limitetur, ubi quoad istam limitationem circa Regularem respiciendæ sunt cujuslibet sacri Ordinis Constitutiones propriæ.

4. CONCL. III. Sola peccata mortalia, eaque non nisi certa, externa, ac in suo genere seu (uti alii ajunt) in sua malitia specifica opere

re consummata reservari solent. Ita Lugo *disp. 20. de Pœnit. sect. 2.* Layman. *l. 5. tr. 6. c. 12. n. 3.* Herincx *disp. 6. de Pœnit. num. 6. & seqq.* cum aliis passim. Dicitur, *reservari solent:* nam, quamvis peccata mortalia etiam mere interna possent reservari, tamen in usu non est, neque expedit, ut eadem reserventur. Deinde, quoties morale dubium est de reservatione casus, jam is non censetur reservatus, sive sit dubium juris, sive facti: siquidem reservatio est valde odiosa, stricte interpretanda, adeoque intelligi debet de casibus certis & indubitatis. Herincx *loc. cit. num. 7.* Suarez, & communis.

5. CONCL. IV. Papa ordinarie nullum peccatum mortale sibi reservat, nisi propter annexam censuram excommunicationis sibi itidem reservatæ. Ita Herincx *cit. n. 6.* Navarrus, Toletus, Henriquez, Layman, aliique communiter: dummodo excipiatur unus, vel alter casus, in quo oppositum habetur specialiter expressum; prout Sixtum V. in Bulla contra male promotos, quæ incipit: *Sanctum & salutare* (ac habetur *tom. 2. Bullarii Romani Constitut. 91. dicti Pontif.*) reservasse sibi peccatum istud absque alia excommunicatione annexa, notat ibidem Lugo *num. 25.* Et hinc in Conclusione additur ly *ordinarie.*

6. Infertur proinde, quod, si Papa, aut ejus Pœnitentiarius aliquem absolvat à sola censura excommunicationis Summo Pontifici reservatæ, possit postmodum quilibet inferior Confessarius in foro conscientiæ absolvere

hominem illum à peccato ipso, cui talis excommunicatio adjuncta fuit. Idem dicendum, si quis tempore Jubilæi, vel alias Confessario habenti specialem facultatem absolvendi à casibus Summo Pontifici reservatis fuisset confessus, ab eoque absolutus ab omni vinculo excommunicationis, omissa tamen per oblivionem confessione casus reservati Papæ: nam talis poterit postmodum per quemlibet Confessarium ab eodem casu absolvi, eo quod jam fuerit antea absolutus ab excommunicatione Papæ reservata; sublata autem excommunicatione non amplius manet reservatio casus Papalis.

7. Infertur ulterius. Si quis commisit peccatum Summo Pontifici reservatum, sed ob ignorantiam, aut aliam causam à censura papali excusatus fuit, talem etiam ab inferiori Confessario absolvi posse, siquidem sublata, vel non contracta censura excommunicationis etiam ablata censetur reservatio. Pirhing *Tit. de Hæreticis num. 37.* Bassæus v. *Casus reservatus num. 2.* & alii.

8. CONCL. V. Casus reservati Summo Pontifici continentur partim in Bulla Cœnæ Domini, sic dicta, quod eandem Summus Pontifex singulis annis in die Cœnæ Domini solemniter promulgari faciat; *(a)* partim in Jure Canonico, & diversis Bullis Pontificiis, de quibus, uti & de potestate absolvendi ab iis vide *Tr. 13. dist. 2. n. 57. & seqq.*

9. CONCL. VI. Etiam Episcopi pro suis Diœcesibus, possunt sibi reservare certos casus,

sus, à quibus Confessarii absolvere nequeunt absque licentia, & facultate ipsorum speciali. Patet hoc tum ex perpetua praxi, sensuque Ecclesiæ; tum ex Concil. Trid. *Sess. 14. c. 7. & can. 11.* sic definiente: *Si quis dixerit, Episcopos non habere jus reservandi sibi Casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo Casuum reservationem non prohibere, quo minus Sacerdos à reservatis vere absolvat: anathema sit.*

10. Cæterum Casus Episcopis reservati continentur in propriis singularum Dioecesium Ritualibus (NB. quoad Dioeceses Salisburgensem, Passaviensem, Augustanam, Frisingensem & Constantiensem singillatim eosdem refert Elbel hic *Conferent. 13. num. 336. ac seqq.*) & variantur juxta exigentiam & Diversitatem Dioecesium, quamvis isthæc reservatio non afficiat personam Confessarii extra ejusmodi Dioecesin, in qua reservatur, existentis, si Casus iste pariter in ipsa Dioecesi Confessarii reservatus non sit, ut dictum *n. 2.*

Additio I.

* Dixi notanter: *Si casus iste pariter in ipsa Dioecesi Confessarii reservatus non sit.* Nam quando reservatio aliqua non solum in Dioecesi poenitentis, verum etiam in Dioecesi ipsius Confessarii facta fuisset, respectu talis casus nequiret Confessarius, alias hac facultate absolvendi non præditus, poenitentem ab eo absolvere, cum in Bulla *Superna. Clementis X. §. 7.* concedatur licentia absolvendi à reservatis confluentes ex alia Dioecesi pro tunc tan-

tum, quando peccata non sunt reservata in illa Diœcesi, ubi idem Confessor est approbatus. Formalia textus sic sonant: *Potest autem Regularis Confessor in ea Diœcesi, in qua approbatus est, confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere.* Et hoc quidem in casu, quo peccatum in utraque, nimirum tam in Diœcesi pœnitentis, quam Confessariii reservatur, quod nimirum pro tunc Confessarius alias facultate, ab his absolvendi non præditus, nequeat à reservatis, ex quacunque Diœcesi pœnitentes existant, absolvere in sua Diœcesi directe extra necessitatem, omnino certum est.*

Additio II.

*Ast formemus alium casum, nimirum quod peccatum à pœnitente alienæ Diœcesis commissum ibidem equidem reservatum non sit, bene tamen in Diœcesi, in qua Confessarius dicti pœnitentis Confessionem excipit, poteritne ex tunc Confessarius, alias facultate absolvendi à reservatis non præditus, nihilominus extra articulum, vel periculum mortis directe absolvere pœnitentem alienæ Diœcesis? Motivum dubitandi, ac negativam tenendi eruitur ex dictis; quia nimirum Clemens X. sicuti concedit Absolutionem Confessario simili, quando peccatum in aliena quidem pœnitentis, non tamen in sua Diœcesi propria reservatum est, sic videtur econtra vice versa negare hanc potestatem absolvendi, quando peccatum illud equidem

non

non in aliena pœnitentis, bene tamen in sua propria reservatum fuit. Et ita quidem ob paritatem rationis in utrolibet casu cum pluribus aliis sentit noster Henno hic *disp.8.qu.8. art.4.Concl.4.* Econtra vero la Croix *l.6.part. 2.num.1631.* allegatum Clement. X. textum intelligit solummodo in supposito, quo peccatum illud tam in Diœcesi aliena pœnitentis, quam in propria Confessarii ejusdem Confessionem audientis reservatur. Quod si vero peccatum reservatum non sit in Diœcesi pœnitentis, sed tantum in Diœcesi Confessarii, in hoc casu nihil, ait, expresse declarasse Clementem X. Plerique tamen (prout dictus Auctor subjungit) cum Suarez, Lugone, Marchant, & Aversa putant, etiam tunc Confessarium non posse hic absolvere: quia Episcopus hujus Diœcesis directe sustulit Confessario jurisdictionem absolute respectu talis peccati reservati; quamvis cæteroquin Fagundez, & Stoz adhuc judicent, memoratum Confessarium in dicto casu posse viatorem, seu peregrinum absolvere; tum quia reservatio fit ab Episcopo NB. non nisi in bonum propriæ Diœcesis, & consequenter non nisi circa peccata suorum Diœcesanorum; tum etiam, quia Confessarius talem peregrinum, qui in Diœcesi Confessarii figere non intendit domicilium, vel quasi domicilium, absolvit per jurisdictionem, vel ab ipso Summo Pontifice (si Confessarius fuerit Regularis Ordinis Mendicantium) vel ab Episcopo viatoris (si extiterit Confessarius non Privilegiatus) ex re-

recepta consuetudine delegatam: adeoque, cum nec Papa, nec Episcopus viatoris hanc jurisdictionem Confessario alterius Dioecesis respectu ejusmodi peregrini concessam limitet, quoad simile peccatum poterit pariter ab eodem absolvere. Interea tamen saltem in his partibus memoratae opinioni Patris Stoz, & Fagundez videtur obstare praeter verba allegata Clementis X. etiam ipsamet praxis, qua videmus, quod Confessarii, alias in sua Dioecesi propria non praediti facultate absolvendi a reservatis, solummodo attendant ad peccata reservata in hac propria sua Dioecesi, qualia in Confessionali ordinarie non absolvunt absque eo, quod praecedenter interrogent, ex qua Dioecesi sit poenitens, an ex hac ipsa, vel aliena, & num in aliena Dioecesi hoc peccatum pariter sit reservatum, nec ne? *

Additio III.

*Quaeres I. An Dioecesanus, qui extra suam Dioecesin existens perpetrat tale peccatum, quod in sua Dioecesi est reservatum, exinde incurrat reservationem, ita, ut rediens in suam Dioecesin nequeat ordinarie, nisi ab habente potestatem in casus reservatos, directe absolvi, etsi peccatum illud reservatum non sit eo in loco, in quo dictus poenitens id commisit? Supponit hoc Quaesitum ex jam dictis, quod, si poenitens confiteretur illud peccatum in ipsa aliena Dioecesi, in qua commisit, & ubi inter casus reservatos non numeratur, quod (inquam) respectu Confessarii

ta-

talis alienæ Diœcesis memoratum peccatum non censeatur reservatum; quoniam dicto Confessario ab Episcopo alterius distinctæ Diœcesis jurisdictio sua non limitatur, aut adimitur. Quæstio ergo solummodo remanet in casu, quo dictus pœnitens differt Confessionem talis peccati, usque dum redeat in suam propriam Diœcesin. H. S.

Resp. Talem pœnitentem in ordine ad Confessarios suæ propriæ Diœcesis incurrere casum reservatum. Ita cum multis Dicastillo *de Pœnitentia D. 11. n. 244. & seqq.* & la Croix *l. 6. p. 2. num. 1632.* Ratio colligitur ex jam dictis; quia nimirum, exceptis solummodo specialiter designatis ab Episcopo, de reliquo omnibus Confessariis illius Diœcesis, in qua nunc confitens habet domicilium, absolute adimitur potestas absolvendi quoad certa peccata, quæ propterea reservata vocantur, idque maxime verum est in ordine ad ipsos Diœcesanos.*

Additio IV.

*Quæres II. An Diœcesanus incurrat reservationem quoad casus Episcopales, si etiam invincibiliter ignoret, tali peccato esse annexam aliquam reservationem Episcopalem? Videtur quod non; quia etiam à pari reservatio Papalis juxta jam dicta non incurritur, si invincibiliter ignoretur. Et ita quidem sentiunt Josephus à S. Januario, Navarrus, Graffiis, & Quintanadvenas apud Sporer *p. 3. Theolog. Sacram. c. 6. sect. 2. n. 735.* quam sententiam allegatus Auctor existimat, secure practicari

cari posse, quando apud Confessarium, non præditum facultate absolvendi à reservatis, simile peccatum reservatum in Confessionali à pœnitente, qui ignorat invincibiliter annexam reservationem, bona fide proponitur. Quod ipsum citatus Auctor in tali emergentia solebat consuiere Parochis, & Vicariis de reservatis casibus Episcopalibus solicitis. Ego autem, nisi viderem, pœnitentem difficulter posse disponi, ut alteri habenti potestatem directe absolvendi à reservatis adhuc semel illud peccatum manifestet, vix auderem cum la Croix *loc. cit. n. 1696.* suadere praxin hujus sententiæ. Hinc Resp. reservatio casus Episcopalis incurritur, quamvis invincibiliter ignoretur annexa. Ita teste la Croix *loc. cit. num. 1608.* communissima, quod clarum esse, & in praxi notum, ait Aversa hic *qu. 17. sect. 1.* Ratio est: quia reservatio principaliter afficit non pœnitentem, sed ipsum Confessarium; cujus jurisdictionem limitat quoad certa peccata: ergo impertinens videtur esse in ordine ad reservationem, num pœnitens ipse eandem resciat, vel ignoret. Quoad casus reservatos Papales, quod isti non incurrantur cum ignorantia invincibili, ratio jam est superius insinuata; quia nimirum ordinarie reservari non solet à Papa aliquod peccatum, nisi cum dependentia ad censuram simul annexam: censura autem juxta jam dicta neutiquam incurritur, si invincibiliter ignoretur annexa. Econtra vero Episcopi certa peccata absolute reservant absque dependentia ad aliquam censuram. *

Ad-

Additio V.

* Dices. Si dubitetur, num peccato sit annexa reservatio, eadem non incurritur juxta jam dicta *num. 4.* sive sit dubium juris, sive dubium facti: ergo multo magis nec reservatio incurretur, si omnino ignoratur invincibiliter, quod eadem sit annexa. Resp. disting. anteced. si dubitetur de reservatione &c. eadem non incurritur, si dubium illud maneat usque ad absolutionem, ita nimirum, ut tam pœnitens, quam Confessarius ex rationibus e. g. pro & contra militantibus vere dubitent, num tale peccatum sit casus reservatus, transeat: si saltem Confessarius adhuc ante absolutionem certo resciat, tale peccatum esse reservatum, nego ant. & similiter disting. conseq. non incurritur reservatio, si ante absolutionem ignoratur etiam ex parte Confessarii, quod peccatum tale sit inter casus reservatos, transeat; si ab eodem certo sciatur, esse reservatum, nego conseq. Quinimo non desunt AA. apud la Croix *loc. cit. n. 1693.* qui existimant, in peccato dubio (idem dic de ignorato) adhuc incurri reservationem, si primum post absolutionem resciatur, tale peccatum numerari inter reservata, & sic illud ipsum peccatum fuisse tantum per absolutionem, uti alia peccata oblita, indirecte remissum, consequenter fore obligationem, habita certa cognitione reservationis etiam post absolutionem, illud denuo subjiciendi clavibus apud eum, qui habet potestatem absolvendi à reservatis. Contra hos tamen AA. si cognitio reservationis primum post ab-

ſolutionem accedat, præter Sporer *l. c. n. 734.* contrarii ſunt Portel, Sa, Hurtado, Gobat, Dicaſtillo probabiliſſime judicantes, ſuppoſito, quod dubium permaneat tam ex parte pænitentis, quam Confeſſarii usque ad abſolutionem, exinde vi abſolutionis Sacramentalis abſolute, & directe illud peccatum tolli, eo ferme modo, quo abſolute, etiam per non habentem alias poteſtatem in reſervata, tollitur in articulo, ſeu periculo mortis, ita nimirum, ut nulla deinceps ſit obligatio tale peccatum de novo ſubjiciendi clavibus Eccleſiæ apud habentem privilegium ſpeciale abſolvendi à reſervatis; cum reſervans non cenſeatur voluiſſe ſub reſervatione comprehendere peccatum tali modo dubioſum.

11. De cætero quoad poteſtatem abſolvendi Sæculares, impoſterum Regularibus cavendæ erunt duæ Propoſitiones, ab Alexandro VII. damnatæ, quarum prior, ordine 4. ſic ſonat: *Prælati Regulares poſſunt in Foro Conſcientiæ abſolvere quoscunque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.* Poſterior autem, ordine 12. eſt iſta: *Mendicantes poſſunt abſolvere à Caſibus Epiſcopis reſervatis non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.*

QUÆSTIO II.

De abſolutione à Caſibus reſervatis in & extra articulum mortis.

SUMMARIUM.

12. *In mortis articulo abſolvere poteſt quilibet Sacerdos.*

13.

12. CONCL. I. In mortis articulo quilibet Sacerdos potest absolvere ab omnibus Casibus reservatis. Patet hoc ex dictis *Dist. præc. num. 13.* & Concilio Trid. ibidem relato.

13. Porro per *Articulum mortis* non duntaxat intelligendus est quasi ultimus vitæ spiritus, sed etiam quodvis probabile mortis periculum, sive id accidat ex infirmitate, sive ex decreto Judicis quempiam morti adjudicantis, sive ex aliis causis; utputa ex imminente belli conflictu, partu periculoso mulieris, aut navigatione periculosa, seu valde longa, in qua

qua Sacerdotis copia futura non est. Licet enim in rigore differentia sit inter articulum, & periculum mortis (nam *Articulus mortis* propriè dicitur, quando ex ægritudine prudenter præsumitur mors secutura, *Periculum mortis* verò, cum datur occasio, in qua frequenter homines pereunt, ut in conflictu bellico, in periculosa navigatione, & hujusmodi) in præsenti tamen materia, utpote favorabili, idem est Articulus mortis, & probabile periculum ejus: nam morale periculum in malis ita existimari, & vitari debet, sicut eventus ipse juxta illud *Ecclesiastici 3. Quid amat periculum, peribit in illo.* Barbosa *part. 2. De offic. & potest. Episc. allegat. 25. num. 81.* Diana, Layman & alii passim.

14. Advertendum etiam, quod Sacerdos excommunicatus in præfato mortis articulo quempiam absolvens per hoc non incurrat Irregularitatem, uti post alios notat Barbosa *in Collectaneis ad Concilium Trid. Sess. 14. cap. 7. num. 15.* Nec obstat, quod cæteroquin violans censuram Ecclesiasticam fiat irregularis. Resp. enim, in hoc casu excusare necessitatem, sive articulum mortis Proximo impendentis: eo præsertim, quod Concilium Trid. *cit. cap. 7.* ad hoc cuivis Sacerdoti expressam facultatem præbeat, ibi: *Atque ideo in articulo mortis omnes Sacerdotes quoslibet Pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.*

15. CONCL. II. Qui propter mortis articulum à Casibus reservatis per inferiorem Confessarium fuit absolutus, non tenetur amplius ces-

cessante periculo Superiori se sistere, nisi fuerit annexa censura excommunicationis Superiori reservata. Ita Barbosa *cit. allegat. 25. n. 80.* & Doctores communiter. Ratio est: quia in mortis articulo habent omnes Sacerdotes potestatem, per se & directe absolvendi ab omnibus peccatis, ut patet ex Concilio Tridentino *loc. cit.*

16. Additur notanter, *nisi fuerit annexa censura excommunicationis.* Quia absolutus in mortis articulo ab excommunicatione, cessante tali periculo tenetur se sistere Superiori, non quidem, ut iterum absolvatur, sed ut mandatum ejus accipiat, & condigne, in quantum læserat, satisfaciat: alioquin enim reincideret in eandem specie excommunicationem, & quidem ipso jure, propter novam inobedientiam, atque contemptum sese debite præsentandi de novo commissum: prout expresse statutum habetur *cap. Eos qui. De Sentent. excommunicat. in 6.* estque communis Doctorum.

17. CONCL. III. Extra casum articuli mortis, si Confessarius non præditus legitima facultate absolvendi animadvertat, quod pœnitens inter alia confiteatur peccatum reservatum, ordinarie loquendo non debet ipsum absolvere, sed ad Superiorem mittere: nisi ipsemet Confessarius possit, ac velit ab eodem facultatem absolvendi petere, tacito tamen nomine pœnitentis. Ita Doctores communiter, & concordat Concilium Trid. *cit. Sess. 14. cap. 7.* cujus verba *num. 3.* referuntur.

18. Dicitur, *ordinarie loquendo.* Nam si urgeat aliqua necessitas, v. g. si pœnitens, longe distet ab Episcopo, vel alio habente potestatem absolvendi à reservatis, & tamen nunc debeat celebrare, vel communicare, tunc Confessarius potest absolvere pœnitentem; difficile enim est, gravem talem peccatorem adstringere, ut absque ulla Confessione cum sola contritione, de cujus valore alias minus securus est, multisque anxietatibus subjectus, accedat ad Sacrificium Missæ, vel S. Communionem; consequenter ad tollendam hanc difficultatem Confessarius dictus potest absolvere, ita tamen, ut absolutio directe cadat super non reservata, tametsi solum venialia, indirecte vero super reservata, cum onere, ut pœnitens postea Superiori, aut alteri habenti facultatem absolvendi se præsentet, ab eoque, prævia Confessione, à reservatis quoque directe absolvatur. Intellige, nisi malit ipsemet Confessarius à Superiore licentiam absolvendi impetrare, persona non nominata, ut supra dictum.

19. Adde cum Layman *cit. tract. 6. c. 12 n. 10.* Suarez, Henriquez, & aliis, idem dicendum esse, tametsi censura excommunicationis v. g. ob occultam Clerici percussionem reservationi annexa sit: adhuc enim in casu necessitatis poterit is indirecte absolvi ab inferiori Confessario. Ratio est: quia excommunicatio solo Jure Ecclesiastico arcet à receptione Sacramentorum, & consequenter cessat ejus obligatio in casu magnæ necessi-

ta-

tatis. Quinimo, cum excommunicatus ad vitandam infamiam possit præmissa contritione SS. Eucharistiam suscipere (*b*) cur non pariter urgente simili necessitate Sacramentum Pœnitentiæ.

20. Cæterum in præmisso casu multi Doctores volunt, per se loquendo sufficere confiteri sola peccata non reservata inferiori Confessario: quam sententiam Herincx *disp. 3. de Confess. q. 5. num. 61.* valde probabilem asserit, eoquod nemo per se loquendo obligetur ad idem peccatum bis confitendum. Oppositam tamen sententiam plurimi tenent Doctores, estque saluberrimum consilium, & per accidens quandoque necessarium, etiam peccata reservata inferiori Confessario exponere, ut sic pœnitens in rebus necessariis melius instrui, aut, si indignus fuerit à Sacramento Pœnitentiæ repelli possit; prout bene notat Herincx ibidem.

Additio.

*Quæres. Quid ergo practice observandum sit Confessario non habenti potestatem absolvendi à reservatis, si pœnitens confiteatur peccatum reservatum? Resp. Ante omnia, præsertim, si in aliqua Confessione generali pœnitens simile peccatum proponat, talis Confessarius observet I. An non alias tempore alicujus Jubilæi cuicunque demum Confessario approbato, vel extra illud saltem Confessario, speciali facultate directe absolvendi à reservatis prædito, peccatum illud pœnitens fuerit confessus; tunc enim

possset haud dubie etiam directe absolvere ab eodem. Quinimo plurimi Auctores cum Herincx, Lugo, Sporer, Covarruvia, Lessio, Ledesma apud la Croix *loc. cit. num.* 1695 putant à peccato reservato absolvere posse directe Confessarium, alias non habentem facultatem absolvendi à reservatis, si pœnitens antea Confessus fuerit alicui facultate absolvendi à reservatis prædito, ubi tamen peccatum reservatum eo tempore jam commissum in specie, vel quoad numerum invincibiliter omisit: voluit enim prior Confessarius saltem implicite, & virtualiter facere, quod potuit: sed potuit prior Confessarius ex sua potestate tollere reservationem: ergo censetur implicite saltem voluisse, prout D. D. eodem modo discurrunt, si quis tempore Jubilæi invincibiliter omisisset confiteri aliquem casum Papalem, vel Episcopalem.

Ast ponamus, peccatum reservatum fuisse à pœnitente commissum primum ab ultima Confessione; in eo casu Confessarius alias facultate directe absolvendi à reservatis carens observet II. Num omnes conditiones ad reservationem requisitæ adsint: puta, num fuerit deliberate commissum, num certo constet, esse annexam reservationem &c. quod si sic, observet III. In quo statu existat pœnitens, num in periculo mortis, vel saltem in aliqua necessitate e. g. confitendi ob periculum alias infamiæ: stante periculo mortis poterit absolvere directe, quoad alias vero necessitates præsentes indirecte cum onere se

sisten-

ſiſtendi poſtea adhuc Confeſſario ſpecialiter habenti facultatem abſolvendi à reſervatis. Quod ſi nec ulla adſit neceſſitas, perſuadeat pœnitenti, ut accedat Confeſſarium alium facultate abſolvendi à reſervatis prædittum, niſi forſan Confeſſarius in tali exiſtat Diœceſi, in qua temporibus certis conceditur Confeſſariis, quoad alia peccata extra caſus reſervatos alias approbatis, abſolute poteſtas abſolvendi à caſibus quoque reſervatis, atque in tali die pœnitens deponat Confeſſionem, inque eadem ſimilem proponat caſum reſervatum; nam tunc is poſſet etiam abſolute, & directe ab eo abſolvi. Conceditur autem ſimilis facultas in Diœceſibus Salisburgenſi, & Paſſavienſi plerumque in principalioribus Feſtis Domini, & Beatiſſimæ Virginis MARIÆ teſte Patre Elbel hic *Conferentia XIV. num.* 390. *

QUÆSTIO III.
De Sigillo Confeſſionis.
SUMMARIUM.

21. *Sigillum Confeſſionis, quid?*
22. *Quanta ſit ejus obligatio?*
   * *Etſi pœnitenti abſolutio ob ejus indiſpoſitionem negetur,*
23. *Confeſſarius tenetur celare peccatum auditum jure naturali, Divino,*
24. *Et Eccleſiaſtico.*
25. *Sub ſigillo Confeſſionis, quæ omnia cadant?*
26. *Corollarium.*

21. CONCL. I Per *Sigillum Confessionis* aliud non intelligitur, quam obligatio illa, qua in secreto teneri debent peccata ex Sacramentali Confessione cognita. Et hæc obligatio dicitur *Sigillum*, sumpta metaphora à sigillo materiali, quo solent obsignari res illæ, quas volumus omnino esse occultas, & secretas.

22. CONCL. II. Certum est, talem obligationem nihil revelandi de peccatis in Confessio-

fessione auditis, defacto extare: quæ quidem obligatio tanta est, tamque graviter Sigillum Confessionis obligat, ut communiter Theologi asserant, non licere Confessario ex quacunque causa, etiam gravissima, utputa ob periculum vitæ suæ, imo nec ob periculum totius reipublicæ, peccatum in Confessione auditum revelando ipsum pœnitentem manifestare. Ratio hujus strictissimæ obligationis est: qnia alioquin fieret injuria Sacramento Pœnitentiæ, simulque Confessio in bonum supremi ordinis, nimirum in salutem spiritualem animæ instituta redderetur odiosa, & merito retraherentur ab ea Fideles, si scirent, in aliquo casu posse peccata confessa revelari in eorum præjudicium.

Additio.

*Nec refert, quod talem peccatorem Confessarius ob indispositionem, puta, ob defectum doloris, aut propositi, vel quia eam, quam facile potuit, occasionem proximam noluit relinquere, non absolverit; adhuc enim dictus Confessarius obligatur ad strictissimum silentium Sacramentale: neque potest huic schedam Confessionis publice petenti denegare, quia in similibus circumstantiis negare, esset indirecte dicere, quod non sit rite confessus, ut recte la Croix *L. 6. p. 2. num. 1944.* dummodo cæteroquin pœnitens enarraverit animo eadem confitendi: secus dicendum, si certo constiterit, quod nullum habuerit animum confitendi, sed tantum pro-

posuerit, ut ob alios malos fines simulet apud alios Confessionem, puta, ad illudendum Confessario, ad eundem praecise solicitandum, & seducendum &c. Ita cum aliis Layman, & Lugo apud la Croix *L. 6. p. 2. n. 1942.*

23. CONCL. III. Peccatum in confessione detectum tenetur Confessarius celare cum Jure Naturali, ac Divino positivo, tum etiam Ecclesiastico. Ita Scotus 4. *dist. 21. q. 2.* & Theologi communiter. Ratio prioris partis est: quia alioquin hinc Lex naturae de servanda fidelitate, & secreto proximi celando violaretur, illinc autem Praeceptum Christi positivum; nam Christus, dum instituit Sacramentum Poenitentiae, praecepitque Confessionem, simul Confessariis arctissimam hanc sigilli obligationem imposuit: ut patet tum ex perpetua traditione, ac sensu Ecclesiae, tum ex eo, quia alioquin praeceptum Confessionis non esset accommodatum conditioni humanae, ac spirituali Fidelium utilitati.

24. Ultima pars, quod etiam Jure Ecclesiastico Sigillum Confessionis sit praeceptum, patet inter alia ex *cap. Omnis utriusque sexus. De Poenit. & remiss.* ubi poena Depositionis à Sacerdotali Officio, ac perpetuae poenitentiae in arcto Monasterio peragendae constituitur iis, qui Sigillum Confessionis violaverint.

25. CONCL. IV. Sub Sigillo Confessionis non tantum cadunt peccata confitentis, sed etiam peccata complicis, item circumstantiae peccatorum, quae ad eorum Confessionem ali-

aliquo modo pertinent, & ex quarum revelatione potest confitenti evenire infamia, vel aliud incommodum: utputa, si quis confessus sit, se illegitime natum Sacros Ondines recepisse, infamibus parentibus ortum, nobilitatem generis jactasse &c. tales, inquam, peccatorum circumstantiæ v. g. defectus natalium, aut generis obscuritas à Confessario manifestari non possunt sine Sigilli violatione. Ratio est; quia per horum, ac aliorum similium revelationem confitenti fieret præjudicium, & sic confessio redderetur odiosa.

26. Similiter, atque ob eandem rationem violatur Sigillum Confessionis, si Confessarius generatim dicat, Titium sibi confessum esse peccatum mortale, vel habuisse casum reservatum, aut censuram excommunicationis. Item, si dicat, se illum non absolvisse, quia non recte dispositus erat. Insuper Confessarius violat Sigillum, si peccatum aliquod veniale in specie revelet, secus foret, si solum in genere; cum certum sit, pœnitentem ad minus peccatum veniale confiteri debuisse, nam alioquin Confessio non subsisteret. Unde, si quis dicat, Titium confessum sibi esse peccatum veniale, Sigillum non violatur: bene tamen, si dicat, Titius confessus est mendacium. Monet quoque Laymann *lib. 5. tract. 6. cap. 14. num. 6.* cum aliis, cavendum esse Confessario, ne aliquo loquendi modo sinistram de confitente opinionem apud alios generet; v. g. si dicat; *Titius minutissimis suis peccatis sæpe mihi molestus est*, significare enim

videtur, illum scrupulosum esse, & sic indirecte Sigillum Confessionis violavit. Quod ultimum ut melius intelligatur, sit

27. CONCL. V. Sigillum Confessionis duplici modo violari potest, directe scilicet, ac indirecte. *Directe* tunc *violatur*, quando Confessarius expresse & aperte peccatum confessum, aut aliquid sub Sigillo cadens manifestat. *Indirecte violatur Sigillum Confessionis*, quando, licet Confessarius nihil aperte revelet, ita tamen verbis vel signis se gerit, ut alter possit in notitiam peccati confessi devenire, & colligere, hunc pœnitentem habuisse peccatum mortale, vel certum veniale &c. Ita Doctores communiter.

18. Ista conclusio, ac præsertim secunda pars ipsius amplius declaratur exemplis. Sic quippe Parochus publice cuipiam negans Sacramentum v. g. Eucharistiæ, propter solam notitiam à Confessione acceptam, indirecte frangit Sigillum. Uti etiam, si taliter Confitenti in loco publico tempore Paschali schedam alias dari solitam ob pœnitentis indispositionem ex ipsa Confessione cognitam negaret. Item, si ob peccata occulta imponeret notabilem pœnitentiam *publicam*, ex cujus persolutione facile alii deducere possent, pœnitentem fuisse gravem peccatorem. Similiter Confessarius, si absolute dicat, se non absolvisse Petrum, nulla alia addita rationabili causa, frangit Sigillum indirecte, eo quod absolutio nulli negetur, nisi supposita indispositione pœnitentis, aut ob casum reservatum.

Unde

Unde, si interrogetur Confessarius, an hunc vel illum absolverit, non debet absolute negare, neque affirmare, se absolvisse, si non absolvit; sed optimum erit dicere, se functum fuisse munere suo. Pariter frangit Sigillum, si pœnitentiam gravem impositam manifestat.

29. Insuper Sacerdos, qui aversionem aliquam à peccatore ex notitia accepta in Confessione concipit, ac severiorem vultum ea de causa illi ostendit, aut minus grate ei colloquitur &c. frangit Sigillum indirecte: quia sic facto exprobrat pœnitenti peccata confessa, & si hoc liceret, redderetur Confessio multum odiosa, præsertim inter eos, qui simul debent cohabitare. Marchantius, Lugo, Bonacina, & alii. Similiter illicitum est, extra Confessionem revocare pœnitenti in memoriam sua peccata confessa, etiam ipsum consolandi gratia: quia ipse hac ratione confunderetur, sicque Confessio, si hoc passim liceret, odiosa redderetur.

Additio.

* Viderint hic illi Confessarii, qui non studentes implantandis virtutibus pleni suis passionibus se ipsos regere nequeunt, an non indirecte conformiter doctrinæ sancti Caroli Borromæi *c. 12. Instruct. Pastoral.* frangant Sigillum, qui, dum vocantur in Confessionale ad quempiam, quem ex aliis Confessionibus jam resciunt magnum peccatorem ante accessum per notabilem ob admissas voluntarie passiones immutationem faciei, sive sub ipsa

Con-

Confessione per deliberatam actionem manuum, vel per profundos gemitus, per elevationem vocis, per proruptionem violentam ex Confessionali, per impatientia, clamorosa verba dant aliis intelligere qualis sit status pœnitentis, & quidnam timeatur. Attendant sibi etiam alii Confessarii, qui, dum deprædicantur suæ spirituales filiæ à Confessionibus, quas exinde virtuosas sciunt, miris eas juvant extollere laudibus: econtra vero, dum pariter laudantur aliæ, quas ex Confessione occultis vitiis deditas noscunt, silent, oculos in terram demissos tenent, vel alia signa suæ internæ cognitionis præbent. Item caveant sibi nonnulli garruli Confessarii, de aliqua civitate alias non ampla & bonæ famæ dicentes, e. g. quod ibi invalescant vitia, seu multum grassentur adulteria &c. nam, si ex Confessionali habeant, & non aliunde, apud alios, qui talia de hac civitate non credebant, eandem infamant, & Sigillum sic frangunt, ac odiosum reddunt Sacramentum Pœnitentiæ. Invigilent pariter illi Superiores, ne frangant indirecte Sigillum, utendo ad gubernium illa notitia, quam hauserunt præcise ex Confessionali cum magno periculo, ne ex isto modo agendi deveniatur in notitiam pœnitentis, qui peccatum illud confessus fuit.

30. Hinc non immerito Clemens VIII. in Decreto de Casibus reservatis die 26 Maji 1593. edito (& verbatim refertur à Bassæo *vers. Casus reservatus num. 40.*) universis Regulari-

laribus sic mandavit: *Tam Superiores pro tempore existentes, quam Confessarii, qui postea ad Superioratus gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confessione habuerint, ad exteriorem gubernationem utantur &c.* Quod Decretum, etsi specialiter de Regularibus, utpote perpetuo simul cohabitantibus loquatur, quia tamen quoad hoc punctum consonat Juri naturali, ac Divino, etiam ad alios extendendum erit, ne Sacramentalis Confessio quoquo modo reddatur odiosa.

31. CONCL. VI. Nihilominus licite utitur Confessarius notitia Confessionis ad actiones non afferentes ullum prorsus incommodum pœnitenti, vel complici. Ita in re communis: sic enim nec censetur directe, aut indirecte revelari peccatum in Confessione detectum, nec ipsa Confessio redditur ullatenus odiosa & onerosa. Et utique propter notitiam ex sola Confessione haustam potest Confessarius dare eleemosynam tali, quem ex ipsa Confessione novit, vere, & non tantum simulate esse pauperem; vel orare DEUM pro salute sui pœnitentis, ob consuetudinem occultorum peccatorum de æterna salute periclitantis: potest etiam DEUM orare, ut se per gatiam suam à similibus peccatis misericorditer præservet; potestque se magis præcavere ab illis peccatorum incitamentis, & illiciis, quibus videt pœnitentem suum à diabolo seductum fuisse, ac postea graviter cecidisse, & hujusmodi.

Rur-

Rurſum Concionator, vel Scriptor rerum ad mores ſpectantium poteſt ejusmodi notitia uti ad parandas tanto aptius Conciones, Commentationes, dummodo hoc ita fiat, ut nec ullo modo deveniatur in notitiam confitentis peccata, nec ulli exinde incommodum ſequatur, neque ſcandalum puſillorum ſequi valeat.

32. Et hoc ultimum notanter additur: quia coram ſimplicioribus hominibus cavendum eſt Confeſſariis, ac præſertim Concionatoribus, ne dicant, ſeſe hoc vel illud e confeſſionali ſcire; nam per hujusmodi dicta facile ſimpliciores ſcandalizantur. Unde infert Gobat *tract. 7. Theol. Experim. num. 878.* cum Diana *p. 3. tr. 4. reſolut. 76.* quod communiter peccent graviter Concionatores, præſertim ſi ſint Parochi; quando dicunt expreſſe, ſe hæc vel illa peccata percepiſſe in Confeſſione: quia communiter homines, præſertim plebeji, ſcandalizantur ſimilibus verbis.

33. Ex dictis patet reſolutio illius Quæſtionis, utrum Sacerdos, ſi ex notitia Confeſſionis ſciat, ſibi in via, vel in nemore parari inſidias, aut præberi venenum in poculo, poſſit hoc periculum declinare? Reſp. enim, hoc licite fieri, dummodo id occaſione aliunde accepta absque ullo detrimento, aut manifeſtatione confitentium fieri poſſit; ut notat Scotus *4. diſt. 21. q. 2. §. Ad argumenta*, & Sanchez *l. 3. de matrim. diſp. 16.* citans plurimos alios, & ratio eſt: quia in tali caſu proprie loquendo non ſit directa, aut indirecta

re-

revelatio aliis de peccato ex una parte, ex altera vero neque exinde hoc Sacramentum Pœnitentiæ redditur odiosum: cum nulli inferatur damnum, seu gravamen ex una parte (nam tollere præcise ipsum actuale peccatum, absque adjuncto simul aliquo alio incommodo, utique non est inferre gravamen Pœnitenti) ex altera autem parte non sit ullum periculum (uti supponitur) deveniendi in notitiam Pœnitentis. Secus dicendum, si id fieri nequeat sine præjudicio, manifestatione, aut suspicione Rei confessi: nam sic redderetur Confessio odiosa.

Additio I.

* Quare circa dictam doctrinam, qualiter Confessarius ad extra uti possit notitia præcise ex Confessionali hausta, in compendio semper duo ex P. Sporer *p.3. Theolog. Sacram. c.7. q.4.* præsertim §. 3. præ oculis habenda sunt. *Primo*, num non adsit grave periculum, ne alii extranei exinde vi ipsius usus talis notitiæ deveniant in cognitionem personæ, quæ illud peccatum confessa fuit? nam, si id foret, nullo unquam casu juxta jam dicta Concl. II. liceret usus talis notitiæ, quoniam sic per illum usum ejusdem notitiæ manifestaretur saltem indirecte peccator confessus. *Secundo*, posito autem, quod vi ipsius usus notitiæ equidem alii non ducerentur in cognitionem peccatoris pœnitentis; bene tamen pœnitens adverteret, quod Confessarius utatur notitia ex sua confessione hausta, in eo casu distinguendum est, num talis usus notitiæ cedat in verum incommodum pœnitentis, vel non? Si posterius,

po-

poterit uti notitia hac: e. g. si Confessarius ex suo pœnitente in confessionali cognovit, quod is per certa verba vexatoria fuerit sæpe ad internam gravem iram commotus, poterit deinceps Confessarius in discursu familiari similes vexationes intermittere &c.

Quod si autem usus dictæ notitiæ vergat simul in aliquod incommodum pœnitentis, eam Confessarius adhibere nequit, etsi exinde nullo modo apud alios deveniatur in notitiam peccati. Et hinc non potest Confessarius, vel Magister Novitiorum, qui alias in votando votum affirmativum dedisset, illud prædicto negare ideo, quia præcise ex Confessionali noscit ipsum indignum. Nec refert, quod nullus exinde extraneus, quin nec ipse pœnitens advertat, fuisse negatum votum ab isto Confessario. Nam contra est, quod usus talis scientiæ non solum propterea sit interdictus, ne extranei deveniant in notitiam confessi, ejusque peccati, verum etiam, ne Sacramentum ullo modo reddatur odiosum pœnitentibus; prout tamen fieret, si scientia confessionis in gravamen pœnitentis uti liceret. Hinc merito Innocentius XI. in Congregatione Generali Universalis Inquisitionis die 18. Novemb. 1682. expresse inhibuit, scientia confessionis uti cum gravamine aliquo pœnitentis, quamvis absit omnis Sigilli revelatio, & quamvis NB. multo majus gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu hujus scientiæ sequeretur. Videantur allegantes hoc Decretum in terminis Sabinus Bononiensis in

Luce Morali tract. 70. num. 50. & la Croix *lib. 6. part. 2. num 1977.* prout etiam teste Henno *tr. de Pœnit. disp. 10. q. 6. concl. 1.* Episcopi Belgici id ipsum repetierunt. En quam strictum velint Summi Pontifices Sigillum Confessionis. *

Additio II.

* Ex adducta doctrina infertur I. Quod satis probabiliter Superior, qui ex Confessione scit subditum suum tempore nocturno per aliquod occultum ostiolum exire ad peccandum, possit curare illud claudi, dummodo huic subdito aliud incommodum præter sublationem occasionis peccandi exinde non eveniat ex una parte, & ex altera absit omne periculum deveniendi in notitiam peccantis subditi: secus dicendum, si subdito ex usu talis scientiæ aliud simul reale incommodum eveniret, quamvis minus quam id, quod nasceretur ex non usu dictæ scientiæ. Infertur II. Non posse Parochum suo œconomo, tenenti alias clavem generalem, illam auferre, si præcise ex Confessione sciat, quod ea abutatur, exeundo sæpius de nocte ad suam amasiam &c. nam præterquam quod foret periculum deveniendi exinde in notitiam hujus peccati, insuper alias foret œconomo valde incommodum carere hac clave, qua etiam uti solebat pro administratione sui officii. Infertur III. Non posse dictum Parochum dimittere famulum suum ex eo, quia

ex Confessione ejusdem devenit in notitiam, illum plura domino suo abstulisse; hæc enim dimissio foret reale gravamen famulo (uti supponitur) quod ei non evenisset, si hoc peccatum non detexisset: bene vero, his non obstantibus, poterit ille Parochus intra ipsum Tribunal salutaribus monitis urgere præsentem famulum, & priorem œconomum, ut ille ablata restituat, & iste clavem generalem sponte consignet, præsertim noctu ad evitandam sic peccandi occasionem; uti recte notat Elbel hic *Conferent. 20. num. 514.* Cæterum, si dicti postea id non præstent, nil ulterius facere, nec propterea famulo tempore solvendi salarii quidquam detrahere potest. *

34. CONCL. VII. Utrum de licentia pœnitentis possit Confessarius revelare Confessionem Sacramentalem, disputant Theologi. Negant plerique ex antiquioribus, ac præsertim Scotus *cit. disp. 21. q. 2.* Alensis, aliique. Ratio est: quia, licet pœnitens possit cedere juri suo, non tamen potest cedere juri Sacramenti: atqui Sigillum est introductum jure naturali, atque ex primaria Christi institutione in favorem Sacramenti, & secundario solum in favorem pœnitentis; ergo.

35. Oppositum docent multi alii cum D. Thoma *in Supplem. p rt. 3. q. 11. art. 4.* tum quia, si pœnitens det licentiam loquendi de peccatis in confessione auditis, videtur cessare ratio secreti naturalis, atque reverentia Sacramenti: tum quia *cap. Significasti.* De *Adulteriis,*

teriis, legitur, quod de licentia mulieris Sacerdos, cui hæc confessa fuit, dixerit, eam sibi confessam esse adulterium, nec tamen in hoc casu vel minimum Sacerdos reprehenditur à Papa. Verum Barbosa *ad cit. c. Significasti num. 2.* post Navarrum *in c. Sacerdos de Pœnit. dist. 6. num. 126.* & quidam alii censent, illud Capitulum loqui non de Confessionali Sacramentali, sed extra Sacramentum Sacerdoti tam per adulterum, quam adulteram facta. Et hinc præsens Quæstio ulteriori Disputationi Theologicæ relinquitur.

Additio.

*Hoc tamen notanter superadditur, quod etiam illa sententia, quæ admittit intra ipsam confessionem, vel etiam jam terminato judicio Sacramentali dari posse à pœnitente licentiam loquendi extra, circa quædam in confessionali proposita, superaddat, prædictam licentiam confitentis debere esse expressam ac liberrimam nec sufficere interpretativam, vel metu etiam reverentiali extortam: nam, si sufficeret interpretativa, quoties foret periculum abutendi hac interpretatione? & si demeretur plena libertas, quanta v.g. si manifestatio fierit ex metu præcise; quanta, inquam, aperiretur janua confessionibus sacrilegis? Videantur Sporer *c. 7. Theolog. Sacram. num. 819.* Sabinus Bononiens. *tract. 70. num 30.* ac notanter Albertus Reiffenstuel in sua Practica *part. 1. c. 6. num 508. ac seqq.* & Henno *loc. cit. q. 5. con. 3.*

36. CONCL. VIII. Præter Confessarium, ad quem Sigillum confessionis principaliter spectat, obligantur quoque ad tacendum aliæ personæ, ad quas Sacramentalis Confessio immediate, vel mediate pervenit: utputa, astantes quidpiam audientes, interpres, per quem facta est Confessio; item ille, cui pœnitens bona fide confitetur, existimans eum esse Sacerdotem, cum non sit; item Superiores pro licentia absolvendi à Casibus reservatis per pœnitentes requisiti; similiter Viri docti à Confessario super peccatis & statu pœnitentis consulti, si per accidens devenirent in notitiam illius peccatoris. Ita Doctores communiter. Ratio est: quia hujusmodi revelatio foret contra reverentiam Sacramenti, ipsamque Confessionem redderet odiosam.

37. Addunt nonnulli, eum quoque teneri Sigillo Confessionis, qui Confessionem alterius memoriæ causa scriptam reperit. Sed alii rectius negant, hunc Sigillo Sacramentali obligari. Rationem dant, quod talis scriptura non sit Confessio Sacramentalis sed tantum remote ac per accidens ordinetur ad Sacramentum Confessionis. Interim tamen ille, qui talem scriptam confessionem reperit, arctissimo secreto naturali obligatur, adeo ut peccet mortaliter, si gravia, seu diffamantia peccata consulto legat, aut lecta aliis evulget: quamvis secus sit, si ex curiositate sola levia peccata legat, vel lecta aliis revelet. Layman *loc. cit. num.* 19. & alii.

Addi-

Additio.

*Quæres. An Confessarius post datam absolutionem, vel in alia Confessione possit, non petita prius à pœnitente licentia, loqui cum pœnitente de auditis in Confessione citra fractionem Sigilli? Resp. I. Potest Confessarius etiam absque petitione specialis licentiæ citra fractionem Sigilli loqui in hac Confessione cum pœnitente de auditis à se in alia Confessione. Ita cum Aversa, Granado &c. Henno *tr. de Pœnit. disp. 10. q. 4. Conc. 1.* & la Croix *lib. 6. p. 2. num. 1981.* Ratio est; quia loquitur sic in eodem foro Sacramentali: idque vel maxime procedit, quando Confessarius prudenter judicat, hoc requiri ad cognoscendum statum præsentem Pœnitentis: unde taliter contingit cum consuetudinariis, cum quibus loquitur Confessarius, si viderit, quod semper antiqua in specie, & numero afferant peccata. Resp. II. Completa semel valida absolutione, & non amplius durante priori judicio, non licet extra ipsum Sacramentum Pœnitentiæ citra periculum fractionis Sigilli etiam cum ipso pœnitente loqui de actitatis in Confessione, nisi petatur prius à confitente licentia. Ita communis. Ratio est; quia, si sic de per se liceret absque petita prius loquendi licentia, foret id valde incommodum confitenti: non licet autem extra Sacramentum Pœnitentiæ juxta jam dicta uti notitia Confessionis, si id pœnitenti incommodum existat. Videatur la Croix *loc. cit. num. 1776.* Ast ponamus, quod Confes-

ſario, uti ſæpe fit, illico poſt completam abſolutionem incidat hoc, vel illud de ſpecie, vel de numero &c. adhuc fuiſſe interrogandum, vel pœnitentem fuiſſe admonendum de dimittenda occaſione proxima, debebitne etiam pro tunc petere illico poſt abſolutionem à pœnitente licentiam loquendi? Suppono hic ante reſolutionem, Confeſſarium ſub abſolutione non debere ſe multum reflectere ad præcedentia, ſed potius attendere, quomodo devote proferat formam abſolutoriam, ne alias, ſi ſimilibus incidentiis ſæpius ſuperfluis, ſcrupuloſis, & à malo ſpiritu ſuggeſtis aures præbeat, multum diſtractus, ac perturbatus evadat, dubitando non raro, an ſubſtantialia ipſius formulæ protulerit. Omnia tempus habent: ſub Confeſſione vel ea finita erat tempus interrogandi, ſub prolatione autem abſolutionis eſt eſt tempus attendendi ad formam, ne error ibidem committatur. Hoc ſuppoſito reſpondet ex Tannero, Averſa, Card. de Lugo; Dicaſtillo, & aliis ad hoc incidens dubium contra Fagundez P. la Croix *loc. cit. num. 1980.* uti ſequitur: *Poteſt ſtatim poſt abſolutionum* (ſupple *Confeſſarius*) *de auditis in Confeſſione cum pœnitente loqui non petita venia loquendi; quia, cum in continenti, id eſt, pœnitente, & Confeſſario adhuc exiſtente in Confeſſionali fiat, cenſetur ipſum judicium adhuc durare ſaltem integraliter: adeoque ſicuti potuiſſet loqui non petita venia intra ipſum judicium, ita & nunc.* Idem ſentit Henno *loc. cit.* *

DI-

DISTINCTIO X.

De Satisfactione, ut tertia Parte Sacramenti Pœnitentiæ.

QUÆSTIO I.

De Satisfactione Sacramentali, ejusque acceptatione, & impletione.

SUMMARIUM.

1. *Satisfactio dupliciter sumitur.*
2. *Dimissa culpa non semper remittitur tota pœna peccatis debita.*
3. *Satisfactio, ut est pars Sacramenti Pœnitentiæ, quid?*
4. *Confessarius tenetur pœnitenti aliquam Satisfactionem injungere.*
5. *Regulariter loquendo, & an hæc sit pars essentialis?*
6. *Satisfactio Sacramentalis habet effectum remittendi partem pœnæ ex opere operato.*
7. *Ea in peccato mortali peracta sufficit ad integritatem Sacramenti.*
8. *An tunc habeat effectum ex opere operato sibi correspondentem?*
9. *Solvitur instantia.*
10. *An possit pœnitens respuere pœnitentiam sibi impositam?*

11. Quid si Confessarius nolit eam moderari?
12. Quid de levi pœnitentia?
**Quid, si post Absolutionem afferatur novum peccatum?*
13. Pœnitens tenetur implere pœnitentiam sibi injunctam.
14. Quid, si pœnitentia sit solum levis?
**Solvitur objectio.*
15. Tenetur pœnitens per se ipsum implere pœnitentiam.
16. An hæc possit ipsi commutari à Confessario? cum Additione.
17. Et an tunc necesse sit, repetere priora peccata?
**Quid sentiendum, si prioris Pœnitentiæ fuerit oblitus &c.*

1. ADVERTENDUM, quod Satisfactio dupliciter accipiatur. I. Generaliter, quo modo importat actionem, qua quis facit, quantùm debet: sic debitor solvens creditori dicitur illi satisfacere. II. Specialiter, proprie, ac stricte: quo modo ipsa est actio afflictiva corporis vel animæ, per quam DEO voluntarie satisfacimus pro pœnis temporalibus, quæ remanent ex peccatis virtute Pœnitentiæ à DEO quoad culpam jam remissis.

2. Certum siquidem est, quod quidem in justificatione peccatoris aliquando remittatur peccatum tam quoad culpam, quam quoad totam pœnam, adeo, ut nulla remaneat pœna temporalis pro eo luenda; prout contingit in Baptismo, & Martyrio, & quandoque in

actu perfectæ contritionis, vel amoris Dei super omnia. Id tamen non semper fit, quinimo ordinarie loquendo, dimissa per Pœnitentiam culpa peccati mortalis, remanet aliqua pœna temporalis, in quam pœna æterna peccato mortali correspondens commutatur in hoc vel futuro sæculo luenda; prout liquet tum ex Concilio Trid. *Sess. 6. c. 14. & Sess. 14. c. 8.* tum ex pluribus S. Scripturæ locis; ac fusius contra Hæreticos ostendunt Controversistæ.

3. CONCL. I. *Satisfactio*, ut est tertia pars Sacramenti pœnitentiæ, est opus bonum pœnale in Sacramento Pœnitentiæ à Confessario impositum cum ad complendam dicti Sacramenti integritatem, tum ad pœnæ temporalis peccatis confessis debitæ compensationem, seu solutionem. Ita Marchantius *tom. 1. Tribunalis tract. 4. tit. 7.* estque in re communis. Dicitur, *in Sacramento Pœnitentiæ à Confessario impositum*, ad excludenda alia opera satisfactoria, & pœnalitates, quæ vel propria voluntate assumuntur, vel à DEO nobis immittuntur: hæc enim deserviunt quidem ad satisfaciendum pro peccatis nostris, non tamen sunt pars Sacramenti pœnitentiæ, neque Satisfactio Sacramentalis, sed talis est ea solum, quæ à Confessario imponitur.

4. CONCL. II. Sacerdos regulariter loquendo tenetur aliquam Satisfactionem pœnitenti injungere. Ita communis Doctorum, & patet ex Concilio Trid. *Sess. 14. c. 8.* ibi: *Debent ergo Sacerdotes Domini pro qualitate criminum, &*

pœnitentium facultate salutares, & convenientes satisfactiones injungere. Ratio esse potest: quia Sacramentum Pœnitentiæ se habet per modum Judicii, ubi in Tribunali sedet Confessarius; natura vero Judicii regulariter postulat aliqualem saltem punitionem delictorum commissorum, quæ deferuntur ad Tribunal. Accedit, quod idem Concilium *cit. sess. 14. cap. 3. & can. 4.* inter partes Sacramenti Pœnitentiæ etiam numeret Satisfactionem: sed Sacerdos Confessarius utique tenetur invigilare, ut ponantur partes Pœnitentiæ: ergo. Nec obstat, quod Satisfactio communiter tantum censeatur esse pars integralis hujus Sacramenti. Resp. enim, hoc parum urgere; quia Sacerdos tenetur etiam integritatem ipsius curare, uti & ipse pœnitens.

5. Intellige *regulariter loquendo;* nam incapaci v. g. moribundo extra usum rationis constituto nulla Satisfactio imponi debet (imo nec potest) non obstante, quod dato signo petitæ Confessionis absolvi debeat. Ex quo liquet, Satisfactionem non esse partem essentialem Sacramenti Pœnitentiæ, sed integralem solum: quamvis Mastrius 4. *disp. 5. n. 569.* cum aliis hoc intelligendum censeat de Satisfactione actu exhibita, id est, de actuali executione ipsius: nam Satisfactio Sacramentalis in voto, sive propositum saltem implicitum satisfaciendi potest dici pars essentialis ipsius, in quantum hoc sublato (id est, si pœnitens tale propositum saltem implicitum non haberet, sed contrariam voluntatem) Sacramentum non conficeretur.

6.

6. CONCL. III. Satisfactio Sacramentalis habet virtutem specialem ex opere operato remittendi aliquam partem pœnæ temporalis peccatis debitæ, quam non haberet, si illud ipsum opus esset voluntarie assumptum, aut aliunde impositum. Ita Doctores passim. Ratio est: quia Satisfactio à Sacerdote imposita, & à pœnitente adimpleta est pars Sacramenti Pœnitentiæ; ergo habet aliquem effectum ex opere operato (quia sicut totum Sacramentum ita & quælibet pars ejus talem habere debet) atqui talis effectus alius non est, nisi remissio pœnæ temporalis peccatis confessis debitæ, utpote ad quam ordinatur; ergo.

7. CONCL. IV. Pœnitentia Sacramentalis in statu peccati mortalis peracta sufficit ad integritatem Sacramenti Pœnitentiæ, atque ad implendum præceptum Confessarii de persolvenda pœnitentia. Ita omnes Doctores: idque patet tum ex communi sensu Fidelium, qui non solent repetere pœnitentias forsan in statu peccati mortalis peractas, neque ad eas repetendas consueverunt à Confessariis obligari: tum ex eo; quia præceptum jejunii, & alia ejusmodi satis implentur, licet opera præscripta peragantur in statu peccati mortalis.

8. Adde cum Doctore Subtili 4. *dist. 15. q. 1. De quarto,* quem sequuntur Scotistæ communiter, & multi alii, ut Navarrus, Vasquez, Medina, Diana &c. quamvis melius sit, pœnitentiam injunctam in Charitate persolvere (quia talis non tantum solvit pœnam, sed etiam meretur augmentum gratiæ, & gloriæ cœlestis)

ad-

adhuc tamen probabile esse, quod pœnitentia Sacramentalis in statu peccati mortalis peracta habeat effectum remissionis pœnæ temporalis peccatis confessis debitæ, ac sibi ex opere operato correspondentem, eo quod hujusmodi effectus habeatur ex meritis Christi seu vi Sacramenti Pœnitentiæ, cujus Satisfactio illa est pars.

9. Nec obstat, quod homo non sit in statu gratiæ: tum quia, licet is defacto non sit in statu gratiæ, in illo tamen fuit tempore recepti Sacramenti Pœnitentiæ: tum quia, licet ad merendum requiratur status gratiæ, ex nullo tamen capite ostenditur, eum etiam requiri ad Satisfactionem virtute Sacramenti prius digne recepti. Verum hæc solummodo probabiliter dicuntur, quia multi alii oppositum tenent: imo non pauci hujus sententiæ Auctores asserunt, Satisfactionem in malo statu peractam delere pœnam non pro tunc, sed postea primum ablato obice, seu recuperato statu gratiæ. Hinc quilibet studeat persolvere pœnitentiam Sacramentalem in statu gratiæ: sic enim & merebitur, & certo solvet pœnam.

10. CONCL. V. Quamvis pœnitens ex aliqua causa rationabili possit pœnitentiam à Confessario sibi impositam non acceptare, petendo, ut alia sibi imponatur; tamen omnem pœnitentiam ab ipso sibi impositam respuere non potest, si ab eodem absolvi velit. Ita communis. Ratio primæ partis est: quia pœnitentiæ à Confessario injungendæ debent esse salutares, & convenientes statui seu facultati

pœ-

pœnitentium, juxta Concilium Trid. *Sess. 14. cap. 8.* ergo ob causam rationabilem, utputa quia ipsam commode peragere nequit, licite potest pœnitens hanc vel illam in particulari pœnitentiam respuere, veluti sibi non convenientem, ac rogare Confessarium, ut aliam mitiorem, sibique convenientiorem imponat.

11. Quod si Confessarius sit adeo imprudens, ac indiscretus (prudens enim hoc non faciet) ut non obstante rationabili petitione pœnitentis nolit illam pœnitentiam moderari, ac mitiorem imponere, poterit pœnitens licite a Confessione desistere, ac dicere Confessario, se alium minus severum, magisque discretum quæsiturum: nam pœnitens non tenetur sub peccato mortali quoad hoc ei obedire, nisi quatenus cupit ab ipso absolutionem recipere.

12. Altera pars ex eo probatur: quia Satisfactio est pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ: ergo tenetur pœnitens, extra casum impotentiæ, aliquam saltem levem pœnitentiam acceptare, & adimplere. Et certe, quis credat, talem esse rite dispositum, si extra casum impotentiæ neque unicum *Ave Maria*, aut prolationem Sanctissimi Nominis JESU, vel percussionem pectoris vellet pro pœnitentia Sacramentali acceptare? Neque contrarium docet Scotus 4. *d. 15. q. 1 & d. 19. q. un.* quia is partim loquitur de pœnitentia peccatis condigna; partim de tali, occasione cujus pœnitens traheretur in desperationem (tunc enim excusabit impotentia) prout ex

ejus

ejus verbis desumitur, ac notant Herincx *disp.* *4. de Satisfact. num.* 15. Sannig *dist. 12. quæst. 2. n.* *10. & 11.* ac alii.

Additio.

*Dices. Potest contingere, quod pœnitens post datam jam absolutionem afferat aliquod peccatum antea in Confessione oblitum, ubi juxta Amicum, & aliquos alios DD. non est opus imponi aliquam novam pœnitentiam; quamvis de novo, si peccatum fuerit grave, debeat dari absolutio Sacramentalis: ergo quoad Sacramentum Pœnitentiæ non tenetur Sacerdos imponere aliquam Satisfactionem; cum absque Satisfactione in alegato casu valide, & licite post novam Confessionem peccati obliti nova administretur absolutio Sacramentalis. Resp. ad anteced. cum la Croix *lib. 6. part. 2. n. 1239.* sub certa moderatione inferius ponenda, negando hanc Amici sententiam; nam, cum in simili casu sit novum judicium, utpote nova Confessio, & nova absolutio, pariter erit ad salvandam Sacramenti integritatem ad minus quidpiam leve addendum, vel, cum possit subinde injungi pro Satisfactione opus etiam aliunde præceptum, debebit saltem illa pœnitentia, quæ antea data fuerat, nunc expresse extendi, & injungi etiam pro posteriori Confessione. Quinimo, si peccatum post primam Confessionem superadditum statum pœnitentis notabiliter immutaret, Satisfactio de novo injungenda deberet esse proportionata peccato illi de novo adjuncto, qualiter nimirum alias

Con-

Confessarius Satisfactionem imposuisset, si statim ab initio illud peccatum in Confessione manifestatum fuisset. *

13. CONCL. VI. Tenetur pœnitens sub peccato adimplere pœnitentiam sibi à Confessario impositam. Patet hoc ex *cap. Omnis utriusque sexus. De Pœnit. & remiss.* ubi cuilibet confitenti præcipitur, quod, *injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere.* Accedit ratio: quia tenetur pœnitens recipere Sacramentum Pœnitentiæ non solum essentialiter, sed etiam integraliter totum.

14. Cæterum notat hic Suarez *disp. 38. sect. 7. num. 4. & 5.* cum aliis, quod, quamvis obligatio adimplendi pœnitentiam sit ex genere suo gravis, ac proinde ille peccet mortaliter, qui non ad implet gravem pœnitentiam, vel notabilem ejus partem omittit, tamen, si pœnitentia sit solummodo levis v. g. dicere quinque *Pater & Ave*, aut modica tantum ejus pars omittatur, non committatur peccatum mortale, sed solum veniale: quia etiam hic levitas materiæ excusat à mortali.

Additio.

*Objicies. Si pœnitens ex incuria peccaminosa, seu deliberata negligentia quinque Pater, & Ave etiam pro solis venialibus, vel pro mortalibus jam Confessis imposita intermittit ex integro, talis est in causa, ut Sacramentum hoc maneat incompletum, cum non ponantur omnes partes; quoniam juxta jam dicta etiam Satisfactio est pars ejusdem; sed

qui

qui est in causa, ut Sacramentum Pœnitentiæ sit incompletum, peccat graviter, quamvis cæteroquin afferat mera peccata venialia: ergo, quamvis non delinquat mortaliter, qui levem, ac minus notabilem partem pœnitentiæ omittit, saltem peccabit graviter, qui ex integro quinque Pater, & Ave intermittit. Min. probatur ad exemplo, sic omittens dolorem graviter peccat, etsi confiteatur mera venialia; quoniam Sacramentum facit incompletum: ergo. Respondent ad hoc Henno *Tr. de Pœnit. disp. 6. qu. 2. concl. 3.* & la Croix *loc. cit. n. 1278.* ac *n. 1279* disting. maj. Talis est in causa, ut Sacramentum maneat incompletum essentialiter, neg. habetur enim absolutio, & omnes conditiones necessario ad essentiam dicti Sacramenti requisitæ: talis est in causa, ut Sacramentum maneat incompletum integraliter, concedunt quidem, ast subjungunt simul ex Aversa, quod complectio integralis per materiam levem non obliget, nisi leviter secundum materiam. Quinimo citati Auctores insuper ex Ledesma, Soto, Navar. Suarez & Layman, quod, si etiam pœnitentia gravis propter peccata levia, vel gravia antehac jam Confessa imponeretur, omittens eandem non peccaret graviter, sicuti non delinqueret mortaliter, qui intermittit Rosarium, ad quod recitandum se obstrinxerat tantum sub levi nam etiam Confessarius tanquam Judex æquus demptis iis, quæ spectant ad essentiam, & valorem Sacramenti non potest obligare sub gravi, ubi peccata in Confessione proposita

sunt

sunt tantum levia, vel saltem non materia necessaria Confessionis. Ita illi cum A.A. citatis Mihi vero, etsi dicta hæc non displiceant, si confitens talis saltem aliquid leve de pœnitentia injuncta persolvat, sicque suo modo saltem Sacramentum Pœnitentiæ adintegret, videretur tamen allegata DD. sententia multum difficilis, si omnimodam Satisfactionem intermittat, deliberate, ac voluntarie relinquendo totaliter Sacramentum quoad integritatem incompletum. *

15. CONCL. VII. Pœnitens tenetur per se ipsum implere pœnitentiam Sacramentalem, & non potest eam implere per alium, quem sibi propria auctoritate substituit. Ita Theologi communiter. Ratio est: quia juxta Concilium Tridentinum soli actus pœnitentis sunt quasi materia Sacramenti Pœnitentiæ; ergo debet Satisfactio fieri per ipsummet pœnitentem. Concordat textus *cit. cap. Omnis utriusque sexus. De Pœnit. & remiss.* Et hinc merito Alexander VII. sequentem, ordine 15 Propositionem damnavit: *Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.* Interim tamen, si cuipiam injungitur elargitio eleemosynæ pro Pœnitentia Sacramentali, utique poterit eandem dare per suum famulum; cum principalis dans adhuc moraliter censeretur ipsemet pœnitens, cui hæc satisfactio fuit injuncta.

16. CONCL. VIII. Quamvis pœnitens non possit Pœnitentiam Sacramentalem sibi impositam propria auctoritate commutare

in aliud opus, etiam evidenter melius: potest tamen pœnitentia ab uno Confessario imposita ab alio ex rationabili causa commutari in aliam pœnitentiam, non solum æqualem, aut meliorem, sed & in mitiorem. Ita Doctores communiter, ac præsertim Herincx *cit. dist. 4. qu. 4. n. 31.* Sannig *loc. cit. q. 3.* hoc extendentes ad quemlibet Confessarium, etiam altero inferiorem, dummodo pœnitentia non fuerit à Superiore imposita pro casu reservato) quia idem est Tribunal, atque Judicium ejusdem potestatis in utroque, censeturque alter Confessarius quasi successor prioris Judicis, qui utique potest moderare sententiam præcedentis.

Additio.

* Atque id ipsum procedere etiam, quando supponitur præfata Pœnitentia fuisse imposita propter peccata reservata, tenent contra præcedentem doctrinam Patris Reiffenstuel, Henriquez, Sanchez, aliique cum la Croix *l. 6. p. 2. n. 1294.* & cum Elbel hic *Conferent. 9. n. 242.* mihique, ut verum fatear, magis placet. Ratio à P. Elbel recte assignatur ista; quia Pœnitentia à priori Confessario, haberte potestatem absolvendi à reservatis injuncta non fuit ob ipsamet reservata; ergo, quemadmodum quivis Confessarius approbatus potest absolvere à peccato, cujus reservatio ab alio e. g. tempore Jubilæi jam fuit semel sublata, ita pariformiter quivis Confessariis pœnitentiam propter casus reservatos ab alio antecedenter impositam poterit commutare. *

17.

17. Utrum autem ad hoc, ut posterior Confessarius possit commutare pœnitentiam prius ab alio impositam, necesse sit, quod ipsi rursus explicentur à pœnitente peccata illa, pro quibus prior pœnitentia fuit imposita, variant Doctores: & quidem probabilior, ac securior est opinio Suarezii, & plurium aliorum Doctorum asserentium, id fieri debere: oppositum tamen, sive hoc non esse necesse, est etiam probabile, ac docetur à Navarro *c. 26. Manual. n. 22.* Layman *l. 5. tr. 6. c. 15. n. 16.* Toleto, Diana, & pluribus aliis. Cæterum in praxi optimum erit consilium, interrogare pœnitentem vel de peccatis gravioribus, propter quæ altera pœnitentia prius ipsi fuit imposita, vel saltem, an prius habuerit similia peccata iis, de quibus nunc se accusavit: sic enim saltem aliqualiter cognoscetur status pœnitentis ac proinde poterit alia convenientior pœnitentia eidem imponi.

Additio.

* Indagabis. An pœnitens teneatur accedere de novo alium Confessarium, ut prior injuncta Satisfactio sibi commutetur substituendo aliam, si præcedentis pœnitentiæ fuerit oblitus, vel executio ejusdem interea temporis sibi facta sit impossibilis? Resp. negative, supposito, quod talis exinde, ad proportionatam commutationem faciendam cogeretur à Confessario de novo clavibus subjicere omnia peccata jam semel legitime Confessa, ac directe remissa. Ita Soto, Na-

var. Aversa, & alii cum Sporer *p. 3. Theol. Sacr. c. 4. n. 552.* & la Croix *loc. cit. n. 1275.* Nec obstat, quod tali modo prius Sacramentum integraliter maneret quoad unam partem, nimirum quoad Satisfactionem incompletum: nam videtur probabiliter causa sufficiens excusandi ab hac integritate coactio confitendi de novo alteri Confessario eadem peccata jam alteri manifestata & à quibus jam semel directe quis fuit absolutus. Interim recte adhuc citatus Auctor subjungit, quod tam in casu oblivionis, quam impossibilitatis, si conveniri possit idem Confessarius, qui esset saltem in confuso memor status pœnitentis, petenda foret ab eo commutatio, ut sic Sacramentum integretur; quoniam apud talem cessat prior ratio, quæ videbatur à dicta integritate excusare. Imo expediens est etiam apud alium Confessarium, se accusare saltem in confuso de omnibus reliquis peccatis, & petere tanto majorem pœnitentiam, extendendo eandem pariter ad peccata præterita Confessionis, ut sic, quantum absque valde notabili difficultate fieri potest, prius Sacramentum etiam quoad integritatem compleatur, uti observat Sabinus Bononiens. *in Luce Moral p. 2. tr. 64. n. 13.* ac pœna forsan restans ex opere operato vi Satisfactionis Sacramentalis deleatur.

Illud etiam sibi notent similes pœnitentes, quod, si materia pœnitentiæ injunctæ sit divisibilis, quamvis iisdem major pars ejusdem fiat impossibilis, teneantur tamen adhuc persolvere alteram etsi minorem, sicuti in Horis Ca-

nonicis, qui nequit persolvere Matutinum cum Laudibus, tenetur adhuc recitare Horas minores; quoniam Propositio sequens, ordine 54. ab Innocentio XI. est damnata, quæ sic sonabat: *Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia pars major trahit ad se minorem.**

QUÆSTIO II.

Quænam opera pro Pœnitentia Sacramentali injungenda sint?

SUMMARIUM.

18. *Doctrina Concilii Tridentini circa injunctionem Pœnitentiæ Sacramentalis.*
19. *Generatim, quæ opera possint injungi? Omnia bona reducuntur ad Orationem, Jejunium, & Eleemosynam.*
20. *Confessarius pœnitentiam designaturus, ad quæ debeat attendere?*
21. *Peccatis, quæ generatim correspondeant pœnitentiæ?*
22. *Rigor ille in casibus particularibus nequit semper observari.*
23. *Declaratur hoc exemplis.*
24. *In determinanda pœnitentia vitandus est defectus, & multo magis excessus; cur?*
25. *In praxi circa imponendam pœnitentiam, quid observandum?*
26. *Daclaratur hoc ulterius.*

(c) Ut jam dictum num. 23.

27. *Alia circa hoc notanda; cum Additione.*
28. *Possunt pro pœnitentia injungi opera aliunde præcepta.*
29. *Sed communiter injungenda sunt opera non præcepta. Corollarium.*
30. *Potest injungi oratio pro Defunctis.*
31. *Solvitur instantia.*
32. *Modus Satisfactionis Sacramentalis, juxta Catechismum Romanum.*
* *Quæ opera sint injungenda infirmis pro pœnitentia? Addit. I.*
* *Qualiter peccetur in dilatione pœnitentiæ? Addit. II.*

18. PRÆMITTENDA cumprimis est saluberrima Concilii Tridentini doctrina, quam *Sess. 14. cap. 8.* his verbis proposuit; *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum Spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, salutares, & convenientes satisfactiones injungere, ne, si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem.* Hactenus Concilium, cujus verba, utpote veram Catholicam doctrinam continentia, sunt optime notanda: ex quibus etiam eruitur, quod alia sit pœnitentia vindicativa sceleris, alia medici-

cinalis: item alia curativa, alia præservativa in futurum. His itaque suppositis, sit.

19. CONCL. I. Opera, quæ pro Satisfactione Sacramentali injungenda sunt, debent esse honesta, & moraliter bona, qualia generatim sunt tria, videlicet Oratio, Jejunium & Eleemosyna. Ita unanimis Theologorum. Omnia enim reliqua bona opera, quæ ex fide viva, atque per Charitatem operante proficiscuntur, ad hæc tria, veluti tres Justitiæ Christianæ fontes, facile reducuntur juxta illud Raphaelis Archangeli *Tobiæ 12. Bona est Oratio cum Jejunio & Eleemosyna, magis quam thesauros abscondere.* & alibi. Id ipsum patet inductione: siquidem sub oratione comprehenduntur omnes actus religiosi, qui ad DEUM referuntur: ut Theologici, Fidei, Spei, & Charitatis; Item actus Laudis, Adorationis, Gratiarum actionis, Glorificationis DEI; insuper genuflexiones, Ecclesiarum visitationes, ac hujusmodi. Sub Jejunio comprehenduntur omnes castigationes corporales, cilicia, disciplinæ, vigiliæ, humicubationes, &c. Tandem sub Eleemosyna continentur omnia opera Misericordiæ tam corporalia, quam spiritualia, & alia opera Charitatis erga Proximum.

20. CONCL. II. Confessarius pœnitentiam designaturus ad duo attendere debet, nempe ad magnitudinem qualitatemque peccatorum, & ad pœnitentis dispositionem. Ita Concilium Trid. *n. 18* relatum, & communiter Doctores, ac præsertim Scotus *4. dist. 15. q. 1.* Ra-

tio est: quia quantum commode fieri potest, patiturque pœnitentis dispositio, debet esse correspondentia aliqua pœnæ ad culpam; juxta illud *Sapientiæ 11. Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.* Et *Deut. 25. Pro mensura peccati erit & plagarum modus.*

21. Quia igitur peccatum in genere distinguitur in tria membra, scilicet in peccatum seu concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ 1. *Joan. c. 2.* hinc observat Doctor noster *cit. q. 1.* quod singulis peccatis sic in genere distinctis correspondeant de congruo propriæ Satisfactiones in genere: scilicet peccato carnis Jejunium, comprehendendo sub hoc quascunque carnis macerationes: peccato superbiæ & cæteris spiritualibus Oratio, quæ & humiliat spiritum DEO, & roborat contra peccata: peccatis autem circa temporalia, nimirum avaritiæ, & hujusmodi, magis appropriate correspondet Eleemosyna. Id ipsum habet Rituale Romanum *tit. de Sacramento Pœnitentiæ* ibi: *Quare curet* (Minister) *quantum fieri potest, ut contrarias peccatis pœnitentias injungat: veluti avaris eleemosynas, libidinosis jejunia, vel alias carnis afflictiones, superbis humilitatis officia, desidiosis devotionis studia &c.*

22. Dicitur notanter, *quantum fieri potest.* Siquidem secus dicendum, quando speciales circumstantiæ hunc rigorem servare non permittunt. Hinc Doctor Subtilis *loc. cit.* recte subjungit, quod, quamvis hæc sit correspondentia in generali, & de congruo, ea tamen

in

in casibus particularibus nec necessario, nec congruenter debeat semper observari, eo quod in casibus specialibus satis frequenter non conveniat facultati pœnitentis pœnitentia illa, quæ correspondet peccatis suis in generali. Unde optime monet, requiri circa hoc discretionem Sacerdotis, qui, ut loquitur Tridentinum, *pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, salutares, & convenientes satisfactiones injungat.*

23. Declaratur eadem doctrina exemplis ibidem à Scoto relatis, & inter Theologos communiter receptis. Sic quippe pauperi, qui eleemosynam dare nequit, non sunt injungendæ eleemosynæ, etiamsi peccata commissa e. g. furta, secundum congruentiam generalem exigerent eleemosynam; cum sæpius tales non amplius habent, unde injuste ablatum restituant. Item homini, qui ob continuum laborem jejunare nequit, non sunt imponenda jejunia, quamvis cæteroquin talia suis peccatis correspondeat; sed potius inducendus est, ut una cum alia pœnitentia sibi convenienti suum continuum laborem subeat, Deoque offerat in remissionem suorum peccatorum. Similiter dives, qui lapsus fuit in peccatum carnis, si est adeo delicatus, quod non velit jejunare, nec aliam macerationem notabilem subire; vel præsumitur, quod, si sibi imponeretur, cito abjiceret, & sic peccaret novo peccato, inducendus est ad orationem & eleemosynam, illudque ipsi imponendum, quod libentius recipit, & quod creditur perseverantius adimplere.

24. Interim fatendum eſt, quoad praxin non modicam eſſe difficultatem in quantitate pœnitentiæ taxanda, magnaque in ea determinanda opus eſſe diſcretione. Siquidem ex una parte vitandus eſt defectus, *ne ſi forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo* Confeſſarii *alienorum peccatorum participes efficiantur,* prout monet Concilium Trid. *cit. c. 8.* Dum tales non tam inducunt pœnitentes in odium criminum, quam in vilipenſionem eorum, ob levitatem pœnitentiæ injunctæ; nam, ut ait S. Ambroſius *Serm. 8. in Pſalm. 118. Facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi.* Ex altera vero parte multo magis cavendus eſt exceſſus, ne vel Fideles gravioribus injunctis pœnitentiis ſcandalizentur, atque ab hoc ſaluberrimo animarum ſuarum remedio deterreantur, vel novi eis laquei injiciantur, per neglectum ejusmodi indiſcreatarum pœnitentiarum denuo peccandi. Pulchre, quantum ad propoſitum, loquitur S. Chryſoſtomus, relatus *can. Alligant. 26. qu. 7.* & tandem ſubjungit: *Etſi erramus modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius eſt, propter miſericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem? Ubi enim Paterfamilias largus eſt, Diſpenſator non debet eſſe tenax. Si DEUS benignus eſt, ut quid Sacerdos ejus auſterus? vis apparere ſanctus, circa vitam tuam eſto auſterus, circa alienam benignus.*

25. Itaque, quia Sacramentum Pœnitentiæ à Chriſto per ſe, ac principaliter inſtitutum

fuit

fuit in bonum pœnitentis, atque ut animæ ejus vulnera curentur, ſequitur inprimis, quod Sacerdos nunquam debeat talem pœnitentiam imponere, quam omnino credit pœnitentem ex imbecillitate, vel alia cauſa non impleturum: nam ea hoc ipſo non eſſet *pœnitentia ſalutaris*, qualem imponendam cenſet Concilium Tridentinum. Hinc, ut loquitur Joannes Gerſon *part. 2 Operum. Tutius eſt, cum parva pœnitentia, quæ ſponte ſuſcipitur. & veriſimiliter adimpletur, ducere Confeſſos ad purgatorium, quam cum magna non implenda præcipitare in infernum.* Ne tamen confitens ob pœnitentiæ levitatem peccata ſua minus æſtimet, ſuaviter monendus erit à Confeſſario, pœnitentiam impoſitam non eſſe commenſuratam ſuis delictis: quare ipſemet ſponte exercere ſtudeat alia opera bona in ſatisfactionem ſuorum peccatorum.

26. Deinde notandum ex Rituali Romano, pro peccatis occultis, quantumvis gravibus, non eſſe injungendam pœnitentiam publicam, utpote infamativam. Item nec talem, unde domeſtici poſſint devenire in cognitionem gravioris criminis: uti ſunt jejunia extraordinaria, diſciplinæ, ac hujusmodi, niſi habeatur occaſio ſimiles pœnitentias ſecreto peragendi, vel ſaltem ſic, ut alii non advertant, ipſas ratione Confeſſionis injunctas fuiſſe; nam urget eadem ratio. Rurſum (c) non expedit pauperibus pro pœnitentia imponere eleemoſynas, neque operariis vel debilibus jejunia, aut mulieribus longas peregrinationes, nec valde occupatis multas preces. Inſuper ra-

ratione intensionis ipsius doloris; item tempore Jubilæi, vel alterius Indulgentiæ plenariæ levior pœnitentia injungi potest, cum illius defectum suppleat vel meritum virtutis, vel lucratio Indulgentiæ. Interea tamen tempore Jubilæi, vel aliarum Indulgentiarum hoc insuper sibi specialiter notent Confessarii quoad recidivos, ut, quamvis pœnitentiam vindicativam notabiliter mitigent, præservativam tamen seu medicinalem tunc temporis non facile intermittant: agit enim Confessarius non solum Judicem vindicando peccatum præteritum, sed etiam Medicum præservando in futurum.

27. Quod si peccata pœnitentis graviorem exposcant pœnitentiam, is primum leniter disponendus erit ad agnoscendam suorum criminum gravitatem, & quantam pro eis pœnitentiam promeritus fuisset; & postmodum eidem proponi poterunt variæ pœnitentiæ, ipsique relinqui delectus, cum hac admonitione, ut ultro, & sponte sua quædam alia pia opera adjungat. Etsi enim regulariter loquendo debeat Sacerdos imponere pœnitentiam sub præcepto, nihil tamen obstat, quin etiam possit quædam opera satisfactoria consulere, sicque aliquando, spectata fragili conditione pœnitentis, quamdam pœnitentiæ partem sub consilio injungere. Quinimo Suarez *disp. 38. sect. 6. n. 5.* citans D. Thomam, Navarrus *c. 26. Manual. n. 23.* Bonacina *disp. 5. de Pœnit. q. 5. sect. 3. punct. 2. n. 13.* aliique plures probabile censent (quamvis contradicant Vasquez, Lugo *disp. 25.*

de

de Pœnit. n. 57.) per illa verba Sacerdotis poſt abſolutionem adjungi ſolita: *Quidquid boni feceris, & mali ſuſtinueris, ſint tibi in remiſſionem peccatorum &c.* poſſe in ſupplementum ejusmodi opera in genere injungi pro pœnitentia, & ſic elevari ad ſatisfactionem pro peccatis tunc Confeſſis ex opere operato exhibendam. Tandem juvabit injungere frequentiorem Confeſſionem, præſertim recidivis; atque etiam, ut monet Catechiſmus Romanus *n. 32.* citandus, ut certis aliquot & definitis diebus orationi vacent, prout Spiritus, & prudentia ſuggeſſerit.

Additio.

*Illud præterea pro fine ſecundæ Concluſionis notandum venit ex Patre Elbel *part. 2. Theolog. Sacrament. Confer. 9. n. 247.* quod, dum Concil. Trid. & Doctores volunt, ut gravitati peccatorum commenſuretur regulariter ſuo modo gravitas Pœnitentiæ, ſeu ſatisfactio Sacramentalis, talis commenſuratio fieri debeat proportione geometrica tantum, non arithmetica; quia poſterior ſæpe impoſſibilis, vel ſaltem admodum difficilis accideret, ſi e. g. ſicut pro una fornicatione unum roſarium, ita pro centum fornicationibus centum roſaria injungerentur.*

28. CONCL. III. Poſſunt pro pœnitentia Sacramentali injungi non ſolum opera ſupererogatoria, ſeu aliunde indebita, ſed etiam opera alioquin præcepta. Ita communis, paucis exceptis. Ratio eſt: quia hujusmodi opera non obſtante priori præcepto adhuc ſunt libera, &

me-

meritoria, & consequenter satisfactoria, atque ut assumpta ad Sacramentum Pœnitentiæ specialem vim satisfaciendi acquirunt ex opere operato, quam alias ex opere operantis non haberent.

29. Notant tamen Doctores, communiter loquendo, ac cessante justa causa, non esse imponenda opera aliunde jam præcepta sed opera supererogatoria. Unde inferunt, si Confessarius aliud non exprimat, aut ex verbis, vel aliis circumstantiis oppositum non appareat, censeri, eum velle injungere pro pœnitentia opus aliunde non præceptum: v.g. si injungat, ut die Festo Missam audiat, censetur velle injungere Missam aliam præter eam, quam alioquin pœnitens tenetur, die Festo audire. Quod si vero dicat pœnitenti, ut duas Missas audiat die Festo, censetur ex hoc loquendi modo comprehendere etiam Missam alias jam præceptam: & sic de aliis similibus.

30. CONCL. IV. Potest pro pœnitentia Sacramentali injungi Oratio applicanda pro Fidelibus defunctis. Ita Lugo *disp. 25. de Pœniten. sect. 4. n. 62.* cum communiori, quamvis nonnulli oppositum teneant. Ratio est: quia oratio pro defunctis est acceptissima DEO eleemosyna, utpote per quam subvenitur animabus Defunctorum summe indigentibus; ergo, cum eleemosyna, sub qua continentur quælibet opera misericordiæ tam corporalia, quam spiritualia, pro pœnitentia possit imponi, cur non etiam oratio pro Defunctis?

31. Dices. Oratio, vel aliud opus bonum pro Defunctis applicatum non prodest pœnitenti ad satisfaciendum pro se ipso; ergo non videtur posse imponi pro satisfactione Sacramentali. Resp. negando antecedens: licet enim satisfactio operis præcepti applicetur Defunctis, adhuc tamen satisfactio correspondens illi bonæ voluntati, & actui charitatis proximi, atque misericordiæ spiritualis, quo pœnitens ob præceptum Confessarii vult orare, & orat pro Defunctis, remanet ipsi pœnitenti, qui proinde non destituitur omni fructu satisfactionis, proveniente ex tali pœnitentia.

32. Confirmatur hæc sententia auctoritate Catechismi Romani, jussu S. Pii Papæ V. editi, in quo, agendo de satisfactione, circa finem præsens Conclusio approbatur, simulque generalis modus satisfactionis Sacramentalis imponendæ assignatur sequentibus verbis plurimum ponderandis. *Igitur universæ Satisfactionis modum, culpæ ratio temperabit. Sed ex omni Satisfactionum genere maxime convenit pœnitentibus præcipere, ut certis aliquot definitis diebus orationi vacent, ac pro omnibus, præsertim pro iis, qui ex hac vita in Domino decesserunt, preces DEO faciant. Hortari vero etiam eos oportet, ut sæpe eadem Satisfactionis opera à Sacerdote indicta ultro suscipiant, ac repetant.*

Ad-

Additio I.

*Quæres I. Quænam opera pro pœnitentia Sacramentali sint imponenda infirmis, & moribundis? Resp. ex Sporer *part. 3. Theol. Sacram. c. 4. n. 546.* *Inprimis*, si infirmi necdum sint desperati, hisce juxta proportionem peccatorum etiam quandoque suo modo gravior pœnitentia injungenda est, ita nimirum, ut, si ob infirmitatem integram persolvere pro tunc ipsis nimium difficile accideret, saltem partem à Confessario determinandam peragant, & residua opera, postquam reconvaluerint; à quibus tamen, si interea obirent, à Confessario eximantur expresse ad tollendas anxietates. *Secundo.* Quod si salus jam sit desperata, ut plus ab infirmis præstari nequeat, expedit ad minus imponere, ut SS. Nomen JESU ter, vel quinquies ore proferant, vel, si non possint, saltem mente recogitent. Item consultum erit, ut Confessarius subinde moneat, quatenus pœnitens ipsam suam infirmitatem, dolores, molestias, imo & mortem impendentem DEO offerat in satisfactionem suorum peccatorum, idque in unione dolorum, Passionis, ac mortis Redemptoris nostri JESU Christi. Præterea pro quantitate delictorum, & qualitate personarum adhortetur infirmum, ut de bonis suis eleemosynas largiatur, sacrificia offerri curet &c. Insuper, si antea facto testamento quidpiam ad causas pias legaverit, ut illud animo denuo ratificet, Deoque offerat etiam in satisfactionem pro suis peccatis &c.*

Ad-

Additio II.

* Quæres II. Quandonam mortaliter peccet differens opera pro pœnitentia Sacramentali injuncta? Resp. Non facile deberi talem etiam gravem alias peccatorem damnari alicujus peccati mortalis, nisi ex dilatione prævideatur periculum oblivionis, aut impotentiæ imposterum eadem persolvendi. Ita cum aliis Sporer *loc. cit. n. 577.* Ratio est: quia ex una parte per talem dilationem ordinarie necdum tollitur integritas prioris Sacramenti habentis se per modum judicii, in quo utique sententiæ executio differri potest; ex altera autem parte plerumque præceptum Confessarii magis cadit in rem ipsam præstandam, quam in tempus præfixum. Ubi tamen haud dubie citius peccari potest quoad dilationem pœnitentiæ medicinalis, quam præcise vindicativæ, uti consideranti patet, & recte notat P. Holzman *tom. 2. tr. 4. num. 611.* etenim medicinalis ordinata quoque est, ut præservet in futurum à relapsu; hincque voluntas Confessarii esse præsumitur, ut non diu differatur, ne tam cito iterum pœnitens in eadem peccata reincidat. Exinde la Croix *l. 6. p. 2. n. 1288. ac seqq.* prudenter discurrit, uti sequitur. Si pœnitentia fuerit vindicativa tantum, eandem ad mensem differre, non videtur essè mortale. Item, cui injunctum est, ut per annum omni mense confiteatur, non mortaliter peccat, si v. g. occasione Festi, aut Indulgentiarum differat

rat ad octo dies in alterum mensem, dummodo in altero mense bis confiteatur; quoniam tempus tale ordinarie præfigitur ad implendam, & non ad finiendam cum tempore obligationem. Item, qui jussus est jejunare hac die veneris, & jejunat sequenti, aut communicare proxima Dominica, & differt ad octiduum etiam sine rationabili causa, ordinarie peccat tantum venialiter; quia nimirum plerumque, & nisi aliud ex circumstantiis desumatur, præceptum Confessarii cadit magis in rem ipsam præstandam, quam in tempus præfixum; tenetur tamen ommittens hac die veneris jejunium, vel hac Dominica Communionem, illam pœnitentiam exequi sequenti conformiter dictis; quoniam talis dies præfixus ordinarie censetur ad urgendam, non tamen ad finiendam cum die obligationem. Si tamen alicui injunctum sit, ut jejunet omni die Sabbati in honorem B. V. Mariæ, aut ut communicet omni Festo B. Virginis per annum, putant Coninch, Gobat, & Sporer, pœnitentem, quamvis negligendo eum diem peccet, non teneri altera die tale opus exequi, quia in circumstantiis similibus extraordinariis mens Confessarii videtur fuisse, alligare opus illud tali diei, cum quo obligatio extinguatur, non prolongetur ad alium diem. Ita utiliter pro praxi la Croix, & quidem vix non quoad omnia in terminis formalibus. *

Dis.

DISTINCTIO XI.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

QUÆSTIO I.

Quæ sit Materia, & Forma Sacramenti Extremæ Unctionis?

SUMMARIUM.

1. *Extrema Unctio est Pœnitentiæ consummativum. & Sacramentum exeuntium.*
2. *Est verum novæ Legis Sacramentum, à Christo institutum.*
3. *Extrema Unctio, quid?*
4. *Materia ejus remota, & proxima, quæ?*
5. *Oleum quale esse debeat?*
6. *Quid, si ei sit admixtum balsamum?*
7. *Oleum illud debet esse benedictum ab Episcopo.*
8. *Forma Sacramenti Extremæ Unctionis, quæ?*
9. *In quibus corporis partibus sit facienda Unctio?*
10. *Renum Unctio in fœminis semper omittenda: & quando in viris?*
11. *Quid, si quis careat manu, pede &c.*
12. *Manus Presbyteris quomodo ungendæ?*
13. *An in casu necessitatis sufficiat unica Unctio?*

14. *Solvitur instantia.*

15. *Praxis quarundam Diœcesium tempore pestis.*

* *Alia notabilis doctrina. Addit. I. & II.*

1. EXtrema Unctio est ultimum ex illis Sacramentis, quæ vitam spiritualem cujuslibet Fidelis quoad se promovent: simulque *non modo pœnitentiæ, sed etiam totius Christianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia esse debet, consummativum existimatum est à Patribus,* uti loquitur Concilium Trident. *sess.* 14. *in Doctrina de Extrema Unctione.* Et quia non nisi in mortis articulo recipi potest, hinc, & *Sacramentum exeuntium* nuncupatur, juxta citatum Concilium *cap.* 3. de quo loquendo, sit

2. CONCL. I. De Fide certum est, Extremam Unctionem esse verum, & proprie dictum Sacramentum novæ Legis, à Christo Domino institutum. Ita præter perpetuum sensum Ecclesiæ Catholicæ docet Concilium tum Florentinum *in Decreto Unionis,* tum Tridentinum *sess.* 14. *de Extrema Unctione c.* 1. ubi sic loquitur: *Instituta est autem sacra hæc Unctio infirmorum, tanquam vere & proprie Sacramentum novi Testamenti, à Christo Domino nostro, apud Marcum quidem* (cap. 6.) *insinuatum, per Jacobum autem Apostolum, ac Domini fratrem, fidelibus commendatum, ac promulgatum* (Jacobi 5.) *Infirmatur, inquit, quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum,*

ungentes eum oleo in Nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabat eum Dominus, &, si in peccatis sit, dimittentur ei. Et ibi *Can. 1.* sic definit Concilium contra Hæreticos: *Si quis dixerit, Extremam Unctionem non esse vere, & proprie Sacramentum à Christo Domino institutum & à Beato Jacobo Apostolo promulgatum &c. anathema sit.*

3. CONCL. II. Sacramentum Extremæ Unctionis est *Unctio hominis infirmi pœnitentis, facta in determinatis partibus corporis cum oleo consecrato ab Episcopo, ministrata à Sacerdote, simul verba certa cum intentione debita proferente, ex institutione divina efficaciter significans curationem finalem venialium.* Ita Doctor Subtilis 4. *dist.* 23. *q. un.* per hæc verba apte declarans naturam hujus Sacramenti quoad singulas partes; prout ex progressu patebit.

4. CONCL. III. Materia remota Extremæ Unctionis est Oleum olivarum ab Episcopo benedictum: proxima vero est ipsamet Unctio facta hoc oleo. Ita certa, & communis, & constat tum ex Concilio Florentino *loc. cit.* ubi ait, quod Extremæ Unctionis *materia est oleum olivæ per Episcopum benedictum*, & Tridentino *cit. cap. 1.* ibi: *Intellexit enim Ecclesia materiam* (Extremæ Unctionis) *esse oleum ab Episcopo benedictum*; tum ex illis verbis Apostoli Jacobi: *Ungentes eum oleo in nomine Domini.*

5. Ex quibus sequitur I. Oleum istud debere esse simplex, ac sine admixtione alterius liquoris: quale est oleum olivarum commune,

ac usuale; eo quod tale absolute dicatur oleum.

6. Quod si huic oleo admisceatur balsamum (prout fit in confectione Chrysmatis) tenent equidem nonnulli Doctores, per hoc impediri validitatem hujus Sacramenti: probabilius tamen est, oleum etiam balsamo mixtum esse validam materiam hujus Sacramenti; prout docent Suarez *part. 3. tom. 4. disp. 40. sect. 1.* Pontius, Mastrius, aliique plures. Ratio est: quia mixtio balsami, cum sit modica (uti supponitur, ac fieri solet in confectione Chrysmatis) non destruit naturam olei; ergo in substantia remanebit verum oleum ab Episcopo benedictum. Et licet extra casum necessitatis, ob admixtionem balsami, eo uti non liceat, si tamen per errorem, aut alias adhibeatur, Sacramentum valide administrabitur.

7. Sequitur II. Oleum hoc debere ab Episcopo esse benedictum, prout expresse docet Concilium tum Florentinum, tum Tridentinum *loc. cit.* Et quidem communior Doctorum sententia cum Doct. Subtil. *in 4. Sent. dist. 23. qu. un.* vult, quod benedictio Episcopi essentialiter requiratur ad valorem Sacramenti Extremæ Unctionis, ita ut, adhibito oleo non benedicto ab Episcopo, nullum fiat Sacramentum.

8. CONCL. IV. Forma Sacramenti Extremæ Unctionis est solemnis illa precatio, quam Sacerdos ad singulas unctiones adhibet, cum ait: *Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam Misericordiam indulgeat tibi Dominus, quid-*

quid

quid per visum (auditum, odoratum &c.) *deliquisti.* Ita Concilium Florentinum *loc. cit.* una cum Concilio Tridentino, ac Rituali Romano Pauli V. Et quamvis hæc forma sub his ipsis verbis præcise non habeatur ex S. Scriptura constat tamen tum ex traditione Ecclesiæ, tum insinuatur ab Apostolo Jacobo. *c. 5.* ubi ait: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.* Nam ly *orent super eum,* satis indicat, formam hujus Sacramenti debere esse deprecatoriam.

9. CONCL. V. In septem corporis partibus infirmus communiter est ungendus, nimirum in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum, & locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, & in renibus propter delectationem ibidem vigentem. Ita expresse Concilium Florentinum, ac Rituale Romanum Pauli V.

10. Dicitur, *communiter est unguendus.* Siquidem circa hoc notat citatum Rituale Romanum, quamvis præter illas corporis partes, quas veluti sensuum instrumenta homini natura tribuit, nempe oculos, aures, nares, os & manus, etiam pedes ac renes ungendi sint, attamen renum unctionem in mulieribus, honestatis gratia semper omitti (notandum ly *semper*) atque etiam in viris, quando infirmus commode moveri non potest: neque tunc sive in

in mulieribus, sive in viris aliam corporis partem pro renibus ungendam esse.

11. Notat ulterius idem Rituale Romanum, si quis aliquo dictorum membro multilatus existat, v. g. careat manu, vel pede, quod pars illi loco proxima sit ungenda, servata eadem verborum forma.

12. Notat tertio idem Rituale, quod manus, quæ reliquis infirmis interius ungi debent, Presbyteris exterius ungantur. Rationem hujus assignant Doctores: quia Sacerdos in sua Ordinatione jam fuit unctus oleo sacro in parte interiori manuum, id est, in palmis; ac ob id congruum magis censetur, ut postea in exteriori potius manuum parte inungatur, quam in interiori. Cæterum loquendo de valore Sacramenti nihil refert, Sacerdotem etiam in ipsis palmis inungi; cum hæc Unctio sit diversa ab illa, quam accepit in Ordinatione sua. Est tamen hac in re standum consuetudini cujuslibet Diœcesis, ac præsertim Ordinationi Ritualis Romani.

13. CONCL. VI. Quamvis multi Doctores velint, ad validitatem hujus Sacramenti necessarias esse ad minimum quinque unctiones in quinque corporis sensibus, cum quinque partialibus formis, quæ correspondent singulis unctionibus: probabile tamen est, in casu necessitatis unicam sufficere unctionem in quacunque corporis parte fiat, cum unica tantum forma, omnes tamen corporis sensus exprimente e. g. dicendo taliter: *Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam Misericordiam in-*

dul-

dulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum. Ita Mastrius *disp. 22. Theol. mor. num. 38.* post Suarezium, Coninch, Laymam, Pontium, aliosque. Ratio est, quia per unius organi unctionem, factam cum expressione quinque sensuum corporis infirmi, salvatur totum id, quod ad hoc Sacramentum requiritur à S. Jacobo Apostolo; simulque illa unica unctio sufficienter significat effectum hujus Sacramenti: ergo etiam sufficit ad valorem ejus.

14. Nec obstat Concilium Florentinum, ac Rituale Romanum, quæ exigunt septem, vel saltem quinque præcipuarum partium unctiones. Nam hæc loquuntur de eo, quod fieri debet extra casum necessitatis: non autem per hoc intendunt definire, omnium harum partium unctionem essentialiter requiri ad valorem Sacramenti. Quinimo unctio renum ne quidem est necessaria necessitate præcepti juxta jam dicta.

15. Unde hæc sententia non solum à tota Universitate Lovaniensi approbata fuit, ut refert Diana *part. 3. tr. 4. resol. 168.* sed etiam præscripta in diversis Ritualibus Diœcesanis, ut Mechlinensi, & Passaviensi, pro tempore pestis grassantis, nec non & in Rituali Diœcesano Frisingensi, ubi *c. 6. de Sacramento Extremæ Unctionis memb. I. circa finem*, sic habetur: *In morbis contagiosis, & peste grassante, ut periculum vitetur, sufficit inungi sensus organum magis ad Unctionem expositum, ac detectum, dicendo: Per istam sanctam Unctionem & suam piissimam*

Misericordiam indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum, lumbos, (si inungendi fuerint) & gressum. Et tum preces, quæ præmittendæ, & subjungendæ, forent, poterunt privatim dici.

Additio I.

*Quinimo non pauci DD. tenent, ad essentiam extremæ Unctionis non requiri, ut, dum in necessitate unicum membrum inungitur, allegati quinque sensus in specie, & distincte exprimantur per verba, sed sufficere, si id fiat in genere v. g. dicendo: *per hanc Unctionem indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti*, vel, *quidquid per quinque sensus deliquisti* Ratio est: quia stante simili pronuntiatione sufficienter continetur sensus à Christo intentus in hujus Sacramenti forma circa remissionem. Videatur Katzenberger *in Supplem. Theol. Sacram. c. 2. sect. 3. num. 72.*

Additio II.

*Pro praxi tamen tam circa hanc ultimam doctrinam, quam circa alteram de Unctione unius tantum partis corporis *n. 13.* relatam, semper notandum est, quod dictæ sententiæ non sint practicandæ, nisi in casu necessitatis; quoniam non desunt Auctores, qui cum Suarez, Henriquez, Palao, & Babenstuber apud, & cum Holzman hic *num. 10* defendunt, requiri ad valorem hujus Sacramenti, cum suis distinctis formis quinque

Un-

Unctiones distinctas in quinque sensibus, puta, in oculis ratione visus, in auribus ratione auditus, in naribus ratione odoratus, in labiis ratione gustus, & in manibus ratione tactus; cum autem hic agatur de valore actus, extra ullam necessitatem tutiora sequi debemus. Quinimo meo judicio non male ageret etiam ille, qui in necessitate duplicem nostram sententiam practicaret sub conditione saltem mente retenta: *si valeat Sacramentum.*

QUÆSTIO II.

De Effectibus, Subjecto, & Iterabilitate Sacramenti Extremæ Unctionis.

SUMMARIUM.

16. *Effectus Sacramenti Extremæ Unctionis.*
17. *I. Præter gratiam sanctificantem remissio peccatorum.*
18. *Effectus remissionis peccatorum, quomodo intelligendus?*
(a) Tract. 14. dist. 2. n. 23. & 24.
19. *II. Alleviatio infirmi, & quomodo?*
20. *Peccatorum reliquiæ, quas abstergit hoc Sacramentum, quæ?*
21. *III. Liberatio ab infirmitate corporali, quando expedit &c.*
22. *Subjectum Extremæ Unctionis capax quod?*
23. *Nequit ministrari sanis, etiam damnatis ad mortem.*

24.

24. *Quid de peste laborantibus, vulneratis, senibus?*
25. *Infantibus, ac perpetuo amentibus? cum Additione.*
26. *Vel adultis lapsis in phrenesin, aut amentiam?*
27. *Disparitas inter Sacramentum Pœnitentiæ, & Extremæ Unctionis.*

(b) De hoc videatur supra dist. 7. quæst. 4. per totum.

28. *In quo periculo, & statu infirmi hoc Sacramentum ministrandum?*
29. *Sacramentum hoc est iterabile, & an in eodem morbo?*
30. *Declaratur hoc amplius?*

* *Et determinatur intervallum intercedens inter unam, & alteram Unctionem.*

31. *Sacramentum hoc an sit necessarium ad salutem?*

16. EFFECTUS Sacramenti Extremæ Unctionis paucis verbis à S. Jacobo *in sua Canonica c. 5.* sequentibus verbis indicantur: *Et oratio Fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, dimittentur ei.* Hinc fit.

17. CONCL. I. Ultra gratiam habitualem, seu sanctificantem, quæ ex opere operato causatur ab omnibus Sacramentis novæ Legis, specialis effectus Sacramenti Extremæ unctionis est remissio peccatorum. Patet hoc ex citatis verbis Apostoli Jacobi: *Et, si in peccatis*

sit,

sit, dimittentur ei. Super quæ verba Concilium Trid. *loc. cit. c. 2.* explicans rem, seu effectum hujus Sacramenti, sic ait: *Res etenim hæc gratia est Spiritus sancti, cujus Unctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit.*

18. Porro effectus iste remissionis peccatorum intelligendus inprimis est de peccatis venialibus, quæ, si homini per alia Sacramenta, ac remedia, seu opera bona remissa necdum sunt, virtute hujus Sacramenti remittuntur, si cæteroquin homo sit dispositus. Intelligendus deinde est de remissione pœnarum peccatis debitarum, non quidem semper omnium, sed plurium, vel pauciorum, juxta dispositionem suscipientis. Quinimo per accidens fieri potest, ut etiam primam gratiam conferat Sacramentum istud, & peccatum mortale remittat homini bona fide existimanti, se esse contritum, vel in statu gratiæ, illudque cum sola attritione suscipienti, prout jam supra (*a*) dictum est.

19. CONCL. II. Secundus hujus Sacramenti effectus est alleviare infirmum, juxta citatum illud D. Jacobi; *Et alleviabit eum Dominus.* Dicitur autem hoc Sacramentum alleviare infirmum, in quantum (ut ait Concilium Trid. *sess. 14. c. 2.*) *ægroti animam alleviat, & confirmat, magnum in eo Divinæ Misericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus sublevatus, & morbi incommoda ac labores levius fert, & tentationibus dæmonis, calcaneo insidiantis facilius resistit.*

20. Huc reduci potest alius effectus hujus Sacramenti, ibidem à Concilio Tridentino,

&

& communi Theologorum assignatus, qui est *peccatorum reliquias abstergere.* Ubi per *peccatorum reliquias* intelligitur animi languor, torpor, mœror, tristitia, fastidium, & anxietas & aliæ hujusmodi pravæ affectiones, quæ ex peccatis præteritis, eorumque recordatione oriri solent, ac peccatorem in desperationem inducere: in ordine ad quas removendas proinde plurimum conducit digna hujus Sacramenti susceptio.

21. CONCL. III. Tertius Extremæ Unctionis effectus est, liberare infirmum ab infirmitate sua corporali, ubi saluti animæ id expedierit; juxta illud cit. Apostoli: *Et Oratio Fidei salvabit infirmum.* Hunc tamen effectum sanitatis corporalis non semper, ac infallibiliter præstat hoc Sacramentum, ut patet: sed tunc solum, ubi saluti animæ infirmi expedierit: prout notat Concilium Trid. *loc. cit. c. 2.* dicens, quod infirmus virtute hujus Sacramenti *sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.* Et ratio est: quia Sacramenta nullum ex Christi institutione conferunt effectum, nisi in ordine ad spiritualem animæ profectum, ac vitam æternam consequendam.

22. CONCL. IV. Subjectum capax extremæ Unctionis est solus homo baptizatus, rationis compos, & periculose infirmus, ita quod probabiliter mors immineat. Ita communis; & patet tum ex citatis S. Jacobi verbis: *Infirmatur quis in vobis?* tum ex Concilio

Trid.

Trid. *loc. cit. c. 3.* ubi ait: *Declaratur etiam, eſſe hanc Unctionem infirmis adhibendam, illis vero præſertim, qui tam periculoſe decumbunt, ut in exitu vitæ conſtituti videantur: unde & Sacramentum exeuntium nuncupatur.*

23. Infertur proinde cum communi, non poſſe hoc Sacramentum miniſtrari ſanis, neque iis, qui ſunt conſtituti in mortis articulo ob extrinſecam duntaxat violentiam, v. g. damnatis ad mortem, hominibus in naufragio conſtitutis, militibus ad prælium ituris, & hujusmodi. Ratio eſt: quia ex Chriſti inſtitutione ſolus homo infirmus eſt capax hujus Sacramenti: tales autem homines non ſunt infirmi, ut patet.

24. Aliud eſt dicendum de eo, qui peſtem contraxit, qui venenum vel vulnus lethale accepit &c. propter quod eſt in periculo mortis: talis enim poſt ejusmodi caſum vere jam ægrotat, licet cauſa iſtius ægritudinis fuerit extrinſeca, & violenta: atque ideo communiter hujusmodi homines cenſentur eſſe capaces extremæ Unctionis. Idem dicendum de eo, qui ob nimiam ſenectutem deficientibus viribus eſt conſtitutus in periculo mortis: etenim & iſte vere infirmatur; nam ut habet vulgatum illud, *Senectus ipſa eſt morbus.*

25. Infertur ulterius, quod infantibus rationis necdum capacibus, ac etiam illis, qui perpetuo amentes fuerunt, Extrema Unctio miniſtranda non ſit; uti notat Scotus 4. *diſt.* 23. §. *De ſecunda*, cum communi. Ratio eſt: quia tales non poſſunt eſſe pœnitentes, id eſt,

non

non sunt capaces Sacramenti Pœnitentiæ; ergo neque Extremæ Unctionis, eo quod hoc Sacramentum illius *consummativum*, sive complementum existimetur, ut loquitur Concilium Trid. *num. 1.* relatum.

Additio.

*Dixi notanter: *Infantibus rationis necdum capacibus*: Nam, si forent capaces, & ferventer peterent extremam Unctionem, essentque aliquo modo circa hoc Sacramentum instructi, eadem deneganda non foret, quamvis Sacramentum Eucharistiæ nunquam adhuc receperint. Unde Pater Holzman hic *num. 43.* improbat factum cujusdam Parochi, qui puero ægroto septennium non multum supergresso, attamen jam confiteri solito, denegavit, quamvis parentes ejusdem ardenter instarent, Sacramentum extremæ Unctionis ex ea ratione; quia dictus puer nunquam adhuc recepit sacram Synaxin: sufficit enim; ut sit capax Sacramenti Pœnitentiæ, cujus hoc Sacramentum extremæ Unctionis est consummativum. *

26. Loquendo de adultis, & qui rationis usum habuerunt, tametsi deceat, idque curandum sit, ut hoc Sacramentum conferatur infirmis, dum adhuc rationis compotes sunt (sic enim majori cum reverentia suscipietur) attamen non debet denegari morituris, in phrenesin, aut amentiam lapsis, sed est eisdem dandum: dummodo antea christiane vixerint, atque salutis suæ memores fuerint: quod quidem

dem præsumendum est, nisi de contrario constet. Laymann *lib. 5. tr. 8. c. 4. num. 3.* & communis.

27. Nec obstat, quod loquendo de Sacramento Pœnitentiæ (*b*) Doctores non pauci vel oppositum teneant, vel dubitent, an in tali casu sit conferendum illud Sacramentum etiam sub conditione. Resp. enim, disparitatem esse: quia ad Sacramentum Pœnitentiæ, quod à Christo Domino institutum fuit per modum Judicii, requiritur Confessio sensibilis, qualem tunc sufficienter adesse à memoratis DD. dubitatur: hæc autem non requiritur ad Extremam Unctionem.

28. Quinimo ad conferendum Sacramentum Extremæ Unctionis non est expectandum, donec infirmus omni prorsus sensu careat, aut penitus sit desperata salus ejus, sed sufficit, quod infirmus judicio Medicorum, aut peritorum periclitetur de vita, sive probabile periculum subsit, ne, si diutius differatur istud Sacramentum, mors vel defectio sensuum subito superveniat; expedit enim, ut ab infirmo periculose ægrotante hoc Sacramentum (si fieri potest) dum adhuc viget integra mens & ratio, recipiatur, sicque is ad uberiorem illius fructum, gratiamque percipiendam sua fide, piaque animi voluntate sese disponere valeat. Herincx *disp. 11. de Extrema Unctione qu. 5. num. 41.* post Catechismum Romanum. Barbosa *de Offic. Parochi c. 22. num. 19.* Laym. *n. 4.* & alii.

29. CONCL. V. Quamvis hoc Sacramentum ſimpliciter ſit iterabile, ſi nimirum homo in pluribus morbis cum probabili vitæ periculo ſucceſſive ſit conſtitutus, nihilominus durante eadem infirmitate, ſtatuque morbi Sacramentum iſtud iterari non poteſt: quod ſi tamen varietur morbi ſtatus, & infirmus, poſtquam reconvaluiſſe videbatur, denuo ſive vi ejusdem, ſive alterius morbi in periculum mortis incidat, iterum conferri poterit. Ita certa: & communis Doctorum, atque habetur in Concilio Trid. *loc. cit. c. 3.* Accedit ratio, quia hoc Sacramentum non imprimit characterem; ergo eſt iterabile ſupervenien- te tamen novo vitæ diſcrimine.

30. Porro illa temporis diſtantia morbique varietas prudenti judicio relinquitur deſignanda; ita tamen, ut conſiderata diuturnitate ægritudinis, ac variatione ſtatus ejus cenſeatur eſſe novus morbus, id eſt, conſtituens hominem in novo mortis periculo, ac proinde nova neceſſitas: & ſic primum poterit iterari Sacramentum iſtud.

Additio.

*Auguſtinus Barboſa *de Offic. Paroch. c. 22. n. 28.* apud Gobat exiſtimat, intervallum unius ſeptimanæ inter unam, & alteram unctionem intercedens eſſe ſufficientem temporis diſtantiam, de novo Sacramentum Extremæ Unctionis recipiendi, dummodo vere conſtet, infirmum poſt primam unctionem intra

hoc

hoc intervallum hebdomadarium fuisse constitutum extra periculum propinquum mortis, licet cæteroquin necdum ex integro sit restitutus sanitati; prout id teste Patre Kiliano Kazenberger *in Supplem. Sacram c. 2. sect. 4. n. 110.* frequenter potest contingere apud Astmaticos, Hydropicos, & Phtysicos, in quibus, radice morbi permanente, morbi status sæpe notabiliter variatur, ut tunc in periculo urgenti sint constituti, postea plateas, & Ecclesias frequentent, ac demum intervallo alio iterum periculose decumbant. Quare pro praxi, si ægroti illi, qui jam semel Extremam Unctionem receperunt, iterum post aliquot dies inungi petant, Domini Parochi observent, an intra hoc tempus novus morbus periculosus accesserit, vel non? Si prius; non facile denegent fervide petentibus hoc Sacramentum etiam post paucos dies; nam propter novum aliud certamen, seu agonem poterit pro confortatione nova adhiberi unctio, teste Dicastillo hic *D. 1. dub. 10. n. 166.* Si vero posterius; tunc indagent ulterius, an interea periculum præcedentis morbi, ratione cujus inuncti fuerunt, vere cessaverit, nec ne? si non, neutiquam reiteretur Extrema Unctio: si vero cessavit jam integro circiter octiduo, de novo administrare poterunt, alias vero id non faciant. Videatur Kazenberger *loc. cit.* *

31. Posset hic ulterius quæri de necessitate hujus Sacramenti ad salutem. Verum de hoc jam dictum fuit supra *dist. 2. num. 68. & seqq.* Quamvis enim Fideles ad receptionem Ex-

tremæ Unctionis nulla præcepti diſtrictione, per ſe loquendo, teneantur, tamen (uti loquitur Concilium Trid. *cit. cap. 3.*) *nec tanti Sacramenti contemptus absque ingenti ſcelere, & ipſius Spiritus Sancti injuria eſſe poſſet.*

DISTINCTIO XII.

De Sacramento Ordinis.

QUÆSTIO I.

Quid, & quot ſint Ordines? Ubi & de prima Tonſura.

SUMMARIUM.

1. *Ratio Ordinis inter Sacramenta.*
2. *Ordo varie ſumitur.*
3. *Ordo ſumitur & pro præeminenti gradu in Eccleſia, & pro actuali Ordinatione.*
4. *Presbyteratus eſt Sacramentum, quomodo?*
5. *Declaratur hoc amplius.*
6. *Sacramentum Ordinis, quid?*
7. *Oſtiariatus &c. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus, quid?*
8. *Sacerdos &c. quis?*
9. *Ordines ſunt ſeptem.*
10. *Prima Tonſura non eſt Ordo, ſed diſpoſitio ad Ordines.*
11. *Effectus primæ Tonſuræ, quid? Privilegium Fori.*

12. *Privilegium Canonis.*

(a) Tract. 13. dist. 2. num. 58. & seqq.

Alii effectus primæ Tonsuræ.

13. *Episcopatus, an sit Ordo?*

14. *Comprehenditur sub Sacerdotio ample sumpto.*

15. *Omnes, & singuli Ordines sunt verum Sacramentum.*

Et causant specialem Characterem, cum Additione.

16. *Constituunt omnes unum Sacramentum, quomodo?*

(b) Tract. 14. dist. 1. num. 10.

Quid de Characteribus?

1. ABSOLUTIS Sacramentis, quæ vitam spiritualem cujuslibet Fidelis quoad se promovent, recepta Theologorum methodo tractatur de Sacramentis illis novæ Legis, quæ respiciunt totam Communitatem populi Christiani: qualia sunt Sacramentum Ordinis, & Matrimonii. Siquidem mediante illo in Ecclesia Catholica constituuntur legitimi Sacerdotes, ac Ministri Ecclesiastici, qui præsint ac legitime gubernare noverint totum populum Christianum. Post quod sequitur Sacramentum Matrimonii, quo generis humani propagatio ad conservationem Reipublicæ Christianæ requisita perennatur, atque, ut honeste, ac decenter fiat, specialibus gratiis & auxiliis Divinis roboratur. Et quidem loquendo nunc de Sacramento Ordinis.

2. Advertendum est primo, quod nomen Ordinis diversas habeat significationes. Nam

quandoque ſumitur Ordo pro congrua quorumdam inter ſe diſpoſitione, ut ſi dicatur: *Exercitus conſervat ordinem bonum; Inter hæc reperitur nullus ordo.* Quandoque pro gradu præeminenti in aliqua Republica: ſic dicitur *Ordo Equeſtris Ordo Senatorius, Ordo Clericalis &c.* ut taceantur aliæ ejus acceptiones.

3. Advertendum ulterius, quod, quantum attinet ad propoſitum, Ordo dupliciter ſumatur: primo pro gradu præeminenti in Eccleſia Dei, id eſt, pro dignitate Eccleſiaſtica quibusdam perſonis collata vi Sacramenti Ordinis recepti. Secundo ſumitur Ordo pro ipſa actuali ordinatione, ſeu inſtitutione alicujus in gradu præeminenti Eccleſiæ: & hoc poſteriori modo acceptus Ordo eſt unum ex ſeptem novæ Legis Sacramentis, non item in priore acceptione Sic v. g. Presbyteratus poteſt ſumi vel pro ipſa actuali ordinatione alicujus in Presbyterum, & ſic eſt Sacramentum: vel pro dignitate, ſeu poteſtate Sacerdotali, quam quis acquiſivit vi ordinationis ſuæ in Presbyterum, & ratione cujus poteſt valide conſecrare, & abſolvere: & hoc modo Presbyteratus non eſt Sacramentum, ſed potius aliquid conſequens ad Sacramentum Ordinis Presbyteratus jam peractum, ſibique collatum. Et quod dicitur hic de Presbyteratu, idem ſervata proportione dicendum eſt de Diaconatu, Subdiaconatu, & quatuor Ordinibus minoribus.

4. Hinc, ſi quis dicat, Presbyteratus eſt Sacramentum novæ Legis: atqui Petrus, ante an-

annum ordinatus, habet Presbyteratum; ergo Petrus habet Sacramentum Ordinis, & quidem adhuc hodie, cum etiam nunc habeat Presbyteratum. Resp. distinguendo majorem: Presbyteratus est Sacramentum, sumendo Presbyteratum pro actuali ordinatione alicujus in Presbyterum, conceditur: sumendo Presbyteratum pro dignitate, seu potestate Sacerdotali permanente, negatur major: & sic distincta minore negatur consequentia.

5. Ratio hujus doctrinæ est: quia Ordo est Sacramentum consistens in fieri, non autem in facto esse: unde nequit consistere in ipsa dignitate, potestate, & gradu Sacerdotali, qui semper permanet, sed solum in actuali ordinatione, id est, in illa sensibili actione mox transeunte, qua prœbetur Clericis dicta potestas, & gradus Sacerdotalis. Unde ad hoc indicandum, & vitandam omnem ambiguitatem, atque æquivocationem, Concilium Trid. *Sess. 23. Can. 3.* notanter sic inquit: *Si quis dixerit, Ordinem, sive sacram Ordinationem non esse vere, ac proprie Sacramentum &c. anathema sit:* per additum ly *sive sacram Ordinationem*, explicans, quid intelligatur per ly *Ordo*, dum dicitur esse Sacramentum novæ Legis. His prænotatis, sit

6. CONCL. I. *Sacramentum Ordinis* bene definitur, dicendo: Ordo est Sacramentum novæ Legis, quo spiritualis potestas traditur ordinato ad aliquod Ministerium circa Eucharistiam digne exhibendum. Ita in re communis; potestque hæc definitio Sacramenti Ordinis

in genere facile cuilibet Ordini in particulari applicari, definiendo eosdem per officia singulis propria, quorum quodlibet denotat aliquod ministerium proxime, vel saltem remote influens ad cultum circa Eucharistiam digne exhibendum, uti juxta definitionem Sacramenti Ordinis *ut sic* requiritur.

7. Sic *Ostiariatus* est Ordo, seu Sacramentum novæ Legis, quo traditur ordinato potestas aperiendi januas Ecclesiæ pro celebranda, vel audienda Missa &c. *Lectoratus* est Ordo, quo confertur potestas legendi in Missa Prophetias &c. *Exorcistatus* est Ordo, quo datur potestas energumenos per Exorcismos ita præparandi, ut Missæ, ac sumptioni Eucharistiæ cum debita dispositione interesse possint. *Acolythatus* est Ordo, quo datur potestas ministrandi in Missa &c. Similiter *Subdiaconatus* est Ordo, quo traditur ordinato potestas solemniter cantandi Epistolam, & portandi Calicem cum Patena ad Altare. *Diaconatus* est Ordo, quo datur ordinato potestas solemniter cantandi Evangelium, ac proxime ministrandi Sacerdoti circa confectionem Eucharistiæ. *Presbyteratus* est Ordo, seu Sacramentum novæ Legis, quo datur ordinato potestas consecrandi Corpus & Sanguinem Christi, atque Fideles confitentes à peccatis absolvendi.

8. Unde *Sacerdos* bene describi potest, quod sit vir in præeminenti gradu Ecclesiæ constitutus, habens potestatem consecrandi Corpus & Sanguinem Christi &c. Quo modo (servata tamen proportione) etiam Diaconus, & alius

in

in Ordinibus constitutus, apte poterit describi per officium sibi competens.

9 CONCL. II. Septem sunt Ordines in Ecclesia Dei, videlicet Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus, ac Presbyteratus seu Sacerdotium. Ita Concilium Trid. *sess. 23. c. 2.* asserens, *ab ipso Ecclesiæ initio dictorum Ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum ministeria in usu fuisse.*

10. CONCL. III. Prima Tonsura non est Ordo, neque Sacramentum, sed mera dispositio ad Ordines. Ita Theologi communiter, contra plerosque Canonistas, volentes; etiam primam Tonsuram esse Ordinem proprie dictum; quorum sententiam ex professo, ac fusissime propugnat Fagnanus in *c. Cum contingat num. 44. & seqq. de Ætate & qualit. præficiendorum.* * Imo præsens Auctor ipsemet ut Canonista in eandem inclinat in Jure Canonico *l. 1. decr. tit. 11. n. 10. & seqq.* * Cæterum ratio nostræ Conclusionis desumitur inprimis ex Decreto S. Caji Papæ & Martyris, qui (ut refertur in Breviario Romano die 22. Aprilis) *constituit, ut his Ordinum & honorum gradibus in Ecclesia ad Episcopatum ascenderetur; Ostiarii, Lectoris, Exorcistæ, Acolythi, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri:* ergo; cum inter hos Ordinum gradus non connumeretur prima Tonsura, dicendum, quod ipsa non sit Ordo. Idem probatur ex *cit.* Concilio Trid. *sess. 23. cap. 2.* ubi referens nomina Ordinum, ab ipso Ecclesiæ initio in usu existentium, pariter tacet pri-

mam Tonſuram: quinimo eam ſatis aperte ab Ordinibus ſecernit, dum ait, quod Ordines in Eccleſia *ita ſint diſtributi, ut qui jam Clericali Tonſura inſigniti eſſent, per minores ad majores aſcenderent.* Quod ſi in contrarium adducantur nonnulli textus, in quibus prima Tonſura *Ordo Clericalis* vocatur, debet Ordo Clericalis, ut ſic jura juribus concordentur, ſumi in ſenſu aliquo latiori jam ſuperius *num.* 2. indicato; nimirum pro gradu aliquo, per quem quis ad ſtatum digniorem; nimirum à Laicali ad Clericalem transfertur, in quo ſenſu Tonſura utique poteſt Ordo dici; licet cæteroquin ſumendo Ordinem in rigore, prout ſimul eſt Sacramentum, prima Tonſura potius ſit diſpoſitio ad Ordines recipiendos, in quantum per eam patet aſcenſus ad Ordines tum minores, tum majores; ſimulque per ipſam quis ſit Clericus, ac de Foro Eccleſiaſtico, & particeps Privilegiorum Clericalium: occaſione cujus

11. Quæres. Qui ſint effectus primæ Tonſuræ? Reſp. cum communi, eos eſſe multiplices, quos enumerat cit. Fagnanus *num.* 112. Inprimis enim per eam Chriſtiani à Statu Laicali transferuntur ad Clericalem, & de ſorte Domini efficiuntur *arg. can. Duo ſunt* 12. *q.* 6. & *can. Cleros diſt.* 21. Deinde Tonſurati acquirunt *Privilegium Fori;* hoc eſt, eximuntur ab omni poteſtate, ſeu Jurisdictione ſœculari. *can. Si Imperator. diſt.* 96. ac proinde non poſſunt amplius à Judice ſæculari in judicium trahi, incarcerari, vel puniri, ſed duntaxat ab Ec-

cle-

clesiastico. Verumtamen novo Jure Concilii Trid. *sess. 23. de reform. cap. 6.* ad hoc, ut prima Tonsura initiatus gaudeat dicto Privilegio Fori, requiritur, quod is vel *Beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habitum, & Tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat; vel in Seminario Clericorum, vel in aliqua Schola, vel Universitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versetur.* Ita Concilium: quod, cum sub disjunctione *aut, vel,* loquatur, sufficit quælibet harum trium conditio, ut is privilegio Fori gaudeat.

12. Rursus prima Tonsura initiatus acquirit *Privilegium Canonis*; ac proinde ipsum injuriose percutiens incidit ipso facto in excommunicationem latam *can. Si quis suadente 17. qu. 4.* de qua jam superius. *(a)* Item talis potest obtinere beneficium Ecclesiasticum, ut innuit Concilium Trident. *cit. cap. 6.* est etiam capax omnis Jurisdictionis Ecclesiasticæ, tam ordinariæ, quam delegatæ, cujus merus Laicus est incapax: hinc initiatus prima Tonsura est capax potestatis excommunicandi, Beneficia conferendi, Causas spirituales cognoscendi &c. Et tandem gaudet omnibus privilegiis Clericorum.

13. CONCL. IV. Episcopatus est quidem proprie dictus Ordo, tamen commode refertur ad Ordinem Sacerdotii: atque ideo simpliciter dicendum est, in Ecclesia Dei esse tantum septem Ordines. Ita Theologi passim contra Canonistas quoad secundam partem. Prior pars defacto est certa, adeo ut

oppo-

oppositum tenere sit periculosum: siquidem Concilium Trid. *sess. 23. cap. 4.* Episcopatum expresse inter Ordines connumerat, dum ait: *Docet insuper Sacrosancta Synodus, in Ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, & cæterorum Ordinum &c.* Accedit ratio: quia Episcopo competit quædam specialis potestas Ordinis, in quantum Episcopo, nimirum potestas conferendi Sacramentum confirmationis, & Ordinis, sicque potestas ordinandi Ministros ad obeunda munera circa Eucharistiam: simulque consecratio Episcopi amplius tolli, aut dicta potestas valide conficiendi illa Sacramenta ulterius auferri non potest.

14. Ultima vero pars ex eo suadetur: quia, licet Episcopatus sit Ordo à simplici Sacerdotio distinctus, ut docet Concilium Trid. *sess. 23. can. 7.* tamen & ipse sub generali ratione Sacerdotii comprehenditur, sumendo nempe Sacerdotium ample pro potestate non solum consecrandi, sed etiam valide conferendi omnia alia Sacramenta, quæ requirunt Ministrum consecratum. Quo modo sumendo Sacerdotium, illud postea subdividitur in Presbyteratum, cui competit administratio Eucharistiæ, Pœnitentiæ, ac extremæ Unctionis, & in Episcopatum, cui insuper convenit potestas conferendi jure ordinario Confirmationem & Ordinem. Hinc S. Anacletus Papa *in Epistola 3. cap. 1.* ait, Ordinem Sacerdotum bipartitum esse, scilicet Episcoporum & Presbyterorum.

15.

15. CONCL. V. Omnes, & singuli prædicti Ordines sunt verum ac proprie dictum Sacramentum. Ita communis. Et quidem, quod Sacerdotium sit Sacramentum, est de Fide. Quod autem etiam cæteri Ordines inferiores habeant veram rationem Sacramenti, colligitur ex Concilio Florentino *in Decreto Unionis*, ac Tridentino *sess. 23. cap. 3. & can. 3.* ubi absolute, & absque ulla limitatione definitur, Ordinem seu sacram Ordinationem esse Sacramentum; simulque dicitur, esse septem Ordines in Ecclesia Dei. Accedit, quod singulis septem Ordinibus supra *n. 6.* adductis competat definitio Ordinis ut sic, & quod omnes & singuli Ordines habeant suam determinatam materiam, & formam, propriamque significationem, uti patebit ex dicendis *Quæst. seq.* Insuper singuli Ordines imprimunt specialem Characterem, ac diversum ab aliis, secundum quod diversæ sunt potestates ministrandi; ut docet D. Bonaventura 4. *dist. 24. part. 2. art. 1. quæst. 2* cum communi, ac patet ex eo, quod omnes sint irreiterabiles: atqui Character est effectus proprius Sacramenti; ergo.

Additio.

* Dices. Ordo Acolythatus non est verum Sacramentum: ergo non omnes Ordines sunt verum Sacramentum. Antec. probatur; quia Sacramentum Ordinis, æque ac Sacramentum Confirmationis debet conformiter dictis *n. 13.* conferri ab ipsomet Episcopo; atqui

Aco-

Acolythatus tempore Concilii Carthaginensis IV. *cap. 6.* non conferebatur ad Episcopo, sed ab Archidiacono, à quo acolythandi accipiebant materiam hujus Ordinis, nimirum candelabrum cum cereo, & urceolos: ergo. Resp. neg. antec. ad ejus probationem distinguo min. quoad alterum membrum: conferebatur ab Archidiacono nomine & auctoritate propria, neg. min. nomine & auctoritate Episcopi tanquam à Ministro ejusdem, conced. Sufficiebat autem quoad valorem tempore dicti Concilii Carthaginensis talis mediata extraditio facta per Archidiaconum, tanquam Ministrum Episcopi; quia Christus specificam determinationem materiæ in his Ordinibus reliquit Ecclesiæ, ista autem pro eo tempore ordinavit, ut in acolythatu fiat extraditio materiæ per Archidiaconum nomine & auctoritate Episcopi. Videatur Holzman hic *Tract. 1. disp. 2. n. 71.*

16. Cæterum his non obstantibus, omnes dicti septem Ordines constituunt in simul unum duntaxat Sacramentum Ordinis. Idque fit tum unitate subordinationis, seu finis, in quantum omnes ordinantur ad unum Sacerdotium, ac ratione hujus recipiuntur: tum unitate generis proximi, quatenus omnes & singuli Ordines in particulari conveniunt in ratione Sacramenti Ordinis ut sic, tanquam in genere proximo, quatenus omnes ordinantur ad obeunda munera circa Eucharistiam, prout ad rationem Ordinis ut sic requiritur. Ac proinde merito à Concilio Trid. *loc. cit.*

com-

comprehenduntur omnes ſub uno nomine Sacramenti Ordinis, prout jam ſuperius (b) dictum fuit. Et hac eadem ratione Characteres particulares ſingulorum Ordinum in ſimul conſtituunt unum Characterem totalem, & completum Ordinis.

QUÆSTIO II.

De Materia, Forma, & Officiis ſingulorum Ordinum.

SUMMARIUM.

17. *Materia, & Forma Ordinum generatim, quæ?*

(c) Videatur Tr. 14. Diſt. 1. n. 18. & ſeqq.

18. *Materia Oſtiariatus, & Forma, quæ? Officium Oſtiarii, quod?*

19. *Lectoratus materia, & forma. Officium Lectoris.*

20. *Exorciſtatus materia & forma. Officium Exorciſtæ.*

21. *In reliquis Ordinibus datur duplex materia, & forma partialis.*

22. *Acolythatus materia, & forma duplex, quæ? Officium Acolythorum.*

23. *Objectio, ejusque ſolutio notabilis.*

24. *Subdiaconatus, materia, & forma.*

25. *Subdiaconi officium, quale?*

(d) Ut dictum Tract. 13. Diſt. 3. n. 13.

26. *Subdiaconi obligationes ſpeciales, quæ?*

(e) Tract. 6. Diſt. 1. n. 12. & 13.

27. *Clerici in Sacris, quo Jure teneantur ad perpetuam continentiam?*

28.

17. ADVERTENDUM, quod loquendo de materia, & forma Ordinum in genere, materia cujuslibet Ordinis duplex sit, remota scilicet & proxima. *Materia remota* cujuslibet Ordinis est illa res, quæ traditur ab Episcopo suscipienti aliquem Ordinem. *Materia proxima* est ipsamet traditio illius rei. Porro forma cujuslibet Ordinis in genere sunt verba illa, quæ in collatione singulorum Ordinum, ac sub traditione debitæ materiæ proferuntur ab Episcopo, utpote ordinario Ministro Sacramenti Ordinis. (c)

18.

18. Verum loquendo de ſingulis Ordinibus in particulari, *Materia Oſtiariatus* eſt traditio Clavium Eccleſiæ per manus Epiſcopi. *Forma* ſunt verba illa ab Epiſcopo ſub porrectione dictarum Clavium Eccleſiæ prolata, videlicet: *Sic agite, quaſi reddituri Deo rationem pro iis rebus, quæ his Clavibus recluduntur.* Porro *Officium Oſtiarii* eſt Templi claves cuſtodire, ejus januam claudere, cymbalum & campanam pulſare. Ita Pontificale Romanum, & Catechiſmus Romanus.

19. *Lectoratus materia* eſt traditio Libri Prophetiarum. *Forma* vero talis: *Accipite, & eſtote verbi Dei relatores, habituri, ſi fideliter & utiliter impleveritis officium veſtrum, partem cum iis, qui verbum Dei bene miniſtraverunt ab initio.* Porro *Officium Lectoris* eſt Lectionem Prophetiarum in Eccleſia pronuntiare, ſive canendo, ſive ſolum legendo: item Catechumenos docere Rudimenta Fidei.

20. *Exorciſtatus materia* eſt traditio Libri Exorciſmorum. *Forma* vero hæc: *Accipite, & commendate memoriæ, & habete poteſtatem imponendi manus ſuper energumenos, ſive baptizatos, ſive catechumenos. Officium Exorciſtæ* eſt imponere manus ſuper energumenos (hoc eſt, obſeſſos à dæmonibus) & ad arcendos dæmones ſuper eos invocare Nomen Domini, legereque Exorciſmos Eccleſiæ, ac ipſos ita præparare, ut Sacris intereſſe poſſint.

21. Quantum ad ſequentes Ordines attinet, notandum, quod in reliquis Ordinibus duplex reperiatur materia, conſtituens unam adæ-

quatam, cum duplici forma ſibi correſpondente, & ſimiliter unam adæquatam formam conſtituens: qualis in Acolythatu eſt traditio Cerei extincti, & Urceoli vacui: in Subdiaconatu eſt traditio Calicis vacui una cum Patena vacua, ac Libri Epiſtolarum: in Diaconatu impoſitio manuum Epiſcopi, atque traditio Libri Evangeliorum: in Presbyteratu traditio Calicis cum vino & patenæ cum Hoſtia ſuperpoſita, ac impoſitio manuum Epiſcopi. Itaque.

22. *Acolythatus* una materia eſt traditio Candelabri una cum Cereo extincto, cum tali forma: *Accipite Candelabrum cum cereo, & ſciatis vos ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipatos, in Nomine Domini.* Altera partialis materia eſt traditio Urceoli vacui, cum hac forma: *Accipite Urceolum ad ſuggerendum vinum & aquam in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti, in Nomine Domini.* Porro *Officium Acolythorum* eſt luminaria Eccleſiæ accendere, atque præparare ad Sacrificium, & portare Cereum accenſum ad Altare, præcipue dum Evangelium ſub Miſſa canitur: itemque ampullas vini & aquæ ad Miſſæ Sacrificium præparare, & miniſtrare.

23. Nec dicas. Poſſunt hujusmodi officia pleraque peragi ſine dictis ordinibus; ergo fruſtra ponuntur hi Ordines. Reſp. Enim negando conſequentiam: tum quia per dictos Ordines conſtituitur quis in tali gradu Eccleſiæ, ut ejusmodi officia poſſit ſolemniter & auctoritative peragere, quod aliis non competit, tum quia etiam per quatuor Ordines minores

res confertur ordinatis ex opere operato gratia ſpecialis ad ejusmodi officia dignius peragenda, ut proinde dicti Ordines neutiquam ſint fruſtranei.

24. *Subdiaconatus materia* una eſt traditio Calicis vacui cum Patena vacua. Forma autem talis: *Videte, cujus miniſterium vobis traditur, ideo vos admoneo, ut ita vos exhibeatis, ut Deo placere poſſitis.* Altera ejus materia partialis eſt traditio libri Epiſtolarum, cum tali verborum forma: *Accipite Librum Epiſtolarum, & habete poteſtatem legendi eas in Eccleſia ſancta Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis &c.* Et nota, usque ad Subdiaconatum formas poſitas eſſe in plurali, eo quod usque ad Subdiaconatum regulariter loquendo plures ſoleant ſimul ordinari, ſi adſint: quod ſi vero unus ſolus ordinatur, tunc dictæ formæ proferuntur in ſingulari.

25. Porro *Subdiaconi officium* eſt Vaſa ſacra, videlicet Calicem ac Patenam ad uſum Sacrificii præparare, atque ad Altare deferre, & Diacono in Altaris miniſterio inſervire, in Miſſa Epiſtolam cum Manipulo ſolemniter cantare; ſine Manipulo enim liceret etiam non Subdiacono cantare Epiſtolam (*d*) item Pallas Altaris, Corporalia, Calices & Patenas abluere (de qua ablutione ſuperius *diſt. 5. poſt. quæſt. 10. Appendice III. Addit. 3.*) ipſam lotionis aquam in Sacrarium fundere, aliaque juxta Rubricas Miſſalis in Miſſæ Sacrificio peragere. Verum occaſione horum.

26. Quæres I. Quæ ſint ſpeciales obligationes Subdiaconi? Reſp. cum communi, eſſe ſe-

quentes. I. Subdiaconi, aliique in Ordinibus majoribus constituti tenentur servare perpetuam Castitatem: prout liquet ex *c. Presbyteris. dist. 27.* & *c. A multis. De ætate & qualitat. præficiend.* & *c. Ut Clericorum. de Vita & honestat. Cleric.* ac alibi. II. Subdiaconi tenentur ad quotidianam recitationem Horarum Canonicarum, prout jam superius (*e*) dictum est. III. Subdiaconi, aliique in sacris Ordinibus tenentur deferre Habitum, & Tonsuram Clericalem *c. Si quis ex Clericis.* & *c. Clerici. 15. de Vita & honest. Cleric.*

27. Quæres II. Quo jure teneantur Clerici in Sacris constituti ad servandam perpetuo continentiam? Resp. I. Initiati sacro Ordine non tenentur ad continentiam ex Jure Divino, sed duntaxat Ecclesiastico. Ita Scotus 4. *dist. 37.* cum communi. Nullibi enim extat tale præceptum Divinum: quinimo Græci in minoribus Ordinibus contrahunt, & in superioribus utuntur Matrimonio jam contracto, neque in hoc reprehenduntur ab Ecclesia *c. Cum olim. de Clericis conjugat.* prout fieri oporteret, si dicta obligatio descenderet Lege Divina.

28. Remanet proinde, quod Clerici in Sacris teneantur ad perpetuam continentiam Jure duntaxat Ecclesiastico, in quantum Ordinibus sacris ex generali statuto Ecclesiæ (per textus *num. 26.* citatos) annexum est Votum perpetuæ Castitatis; prout inter alios tradit Scotus 4. *dist. 25. quæst. 1. §. Hic breviter* inquiens: *Quia susceptioni Ordinis sacri annexum est votum continentiæ, ut habetur extra c. A multis. De æta-*

ætate & qualit. Id ipsum tenet communior Doctorum, atque desumitur ex *cit. c. Cum olim. de Cleric. conjugat* ubi Pontifex ait: *Nos attendentes, quod Orientalis Ecclesia votum continentiæ non admisit.* Ex quo Glossa ibidem, argumento à sensu contrario desumpto, infert quod Occidentales, sive Latini Clerici ex voto ad continentiam teneantur: eo enim ipso (inquit) quod quis promoveatur ad sacrum Ordinem, cui ex constitutione Ecclesiæ annexum est votum continentiæ, intelligitur tacite vovere continentiam, licet nullam de hoc mentionem faciat. Et hinc *cap. un. de Voto in 6.* illud appellatur *Votum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri Ordinis.*

29. Nec obstat Scotus 4. *dist. 37. q. un.* ex quo loco is passim citatur in oppositum. Resp. enim, Doctorem ibidem solum dicere, quod Ordo sacer non dirimat Matrimonium propter votum continentiæ, sive proprie, sive ex præcepto Ecclesiæ annexum; sed ex hoc solum, quod Ecclesia talem personam faciat simpliciter illegitimam, sive inhabilem ad contrahendum: & hoc est certum, atque patet ex *cit. cap. un. de Voto in 6.* Non tamen Doctor Subtilis ibidem negat, Ordini sacro esse annexum Votum continentiæ, imo hoc ipsum supponit, atque antea, seu *dist. 25. quæst. 2.* jam citata, expresse docet.

30. *Diaconatus materia* etiam duplex est, una impositio manus dexteræ Episcopi, cum tali verborum forma: *Accipite Spiritum Sanctum ad robur & ad resistendum diabolo & tentationibus ejus,*

in nomine Domini. Prout etiam primi ſeptem Diaconi leguntur *Act, cap. 6. v. 6.* per impoſitionem manuum Apoſtolorum ordinati, & quidem eo magis, quia tunc Liber Evangeliorum nondum fuit conſcriptus. Altera conformiter Concilio Florentino *in Decreto Unionis §. Sextum Sacramentum* apud Apollonium Holzman hic *num. 69. v. Probatur quarto*, eſt traditio Libri Evangeliorum, cum hac forma: *Accipe* (aut, ſi plures ſimul ordinentur) *Accipite poteſtatem legendi Evangelium in Eccleſia Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis, in Nomine Domini.*

31. Porro *Officium Diaconi* eſt Sacerdoti in Miſſæ Sacrificio immediate aſſiſtere, eique miniſtrare panem & vinum ad conficiendam Euchariſtiam, atque Evangelium cum Stola ſolemniter cantare, aliaque juxta Rubricas Miſſalis præſtare. Tacentur cætera ejus Officia, qualia ſunt, Sacerdote impedito Verbum DEI ex facultate Epiſcopi prædicare, de Parochi licentia ſolemniter baptizare, ex commiſſione Parochi, atque in neceſſitate aliis ſacram Communionem adminiſtrare, deferre Pixidem, in qua ſunt Particulæ conſecratæ de uno ad aliud Altare, tangere Monſtrantiam, in qua actu continetur SS. Euchariſtia, eandem è Tabernaculo educere, & Sacerdoti porrigere &c.

32. *Presbyteratus* duplex eſt *materia*, ſcilicet traditio Calicis cum vino, & Patenæ una cum hoſtia ſuperpoſita, cum hac verborum forma: *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium DEO, Miſſasque celebrandi, tam pro vivis, quam pro de-*

fun-

functis in Nomine Domini. Altera materia Presbyteratus est impositio manuum Episcopi super caput ordinandi, cum hac verborum forma: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis: & quorum retinueris, retenta sunt.*

Additio

*Notetur hic bene pro tollenda omni æquivocatione, quod in Ordinatione Presbyterorum duplex interveniat impositio manuum Episcopi. Prima fit ante traditionem Calicis; ubi Episcopus ponit dextram super caput ordinati, dicendo: *Oremus fratres:* altera fit post Communionem cum forma, *Accipe Spiritum Sanctum &c.* Prior juxta communem DD. est tantum ritus quidam, & oratio super futurum Sacerdotem, uti recte cum aliis ait S. August. *lib. 3. de Baptis. contra Donatistas.* Posterior vero censetur altera necessaria materia ad completum Sacerdotium. Dicitur notanter *ad completum Sacerdotium:* nam sine hac impositione, si e. g. Episcopus post traditionem Patenæ cum Hostia, & Calicis cum vino moreretur, talis Sacerdos posset quidem valide consecrare, non autem absolvere, ne quidem in articulo mortis; cum haberet quidem potestatem in Corpus Christi verum, non autem in Corpus Christi mysticum, sicque non haberet Sacerdotium completum. Videatur Sporer *part. 2. Theolog. Sacramentalis. cap. 1. n. 32.**

33. Porro *Officium Sacerdotis* præcipuum est consecrare Corpus & Sanguinem D. N. JESU Chri-

Christi; quæ potestas traditur per traditionem Calicis cum vino, & Patenæ cum hostia superposita; idque fieri solet ante Offertorium, nempe circa finem Tractus, Sequentiæ, vel Alleluja, Evangelium præcedentis. Alterum ejus officium est absolvere pœnitentes à peccatis, accedente tamen legitima jurisdictione: quæ potestas eidem traditur per manuum Episcopi impositionem, cum debita verborum forma, soletque fieri peracta Communione. (*f*) Insuper ad Officium Sacerdotis pertinet, alia Ecclesiæ Sacramenta dignis administrare, excepto Sacramento Confirmationis, ac Ordinis, quorum administratio spectat ad Episcopum, veluti ordinarium Ministrum. Item Sacerdotis est benedicere, baptizare, ac populum DEI opere, doctrina, & exemplo pascere, atque ejusdem necessitates ferventibus precibus Deo recommendare, aliaque pietatis opera impensius exercere.

34. Objicies contra hactenus dicta. In Concilio Florentino *in Decreto Unionis*. unica materia assignatur pro Ordine Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus; ergo male assignatur duplex materia horum Ordinum: Antecedens patet. Sic enim loquitur citatum Concilium. *Sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo; sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, & Patenæ cum pane porrectionem, Diaconatus vero per Evangeliorum dationem Subdiaconatus per Calicis vacui cum Patena vacua superposita traditionem.* Resp. negando consequentiam, quia, ut no-

notat Herincx *disp. 10. de Sacramento Ordinis num. 37. & 46.* Concilium Florentinum non intendit assignare adæquatam materiam dictorum Ordinum, sed solum tradere exempla doctrinæ generalis à se præmissæ, nempe materiam cujuslibet Ordinis esse illud, cujus traditione confertur Ordo. Unde alteram materiam, ex Concilio Carthaginensi quarto, & ex usu Ecclesiæ jam claram atque perspectam non exclusit.

35. Fatendum tamen, quod loquendo de Ordine Subdiaconatus, plerique Scholastici negent, Librum Epistolarum spectare essentialiter ad materiam hujus Ordinis, alii vero, & quidem melius asserant, traditionem Libri Epistolarum esse partem materiæ hujus Ordinis saltem minus principalem. Gobat *tract. 8. Theol. Experim. num. 49.* & Herincx *loc. cit. num. 46.* Ratio est, quia, sicut per traditionem Libri Evangeliorum datur specialis potestas solemniter cum Stola cantandi Evangelium, ita per traditionem Libri Epistolarum confertur specialis potestas solemniter cum Manipulo legendi Epistolam: ergo, sicut saltem juxta communiorem Doctorum Liber Evangeliorum est pars materiæ Ordinis Diaconatus: ita Liber Epistolarum erit pars materiæ Ordinis Subdiaconatus. Accedit, quod in Pontificali Romano Candidati pro Subdiaconatu etiam post traditionem Calicis adhuc dicantur *ordinandi*, & primum post traditionem Libri Epistolarum *ordinati*, quod signum est, ad completum Ordinem Subdiaconatus

etiam spectare tanquam partem, Librum Epistolarum.

36. Objicies ulterius. Tempore Apostolorum Diaconi sunt ordinati sine traditione Libri Evangeliorum, utpote qui tunc necdum conscriptus erat; ergo traditio Libri Evangeliorum non est de essentia Sacramenti Diaconatus; & sic à pari, vel etiam à fortiori, nec Liber Epistolarum erit de Essentia Subdiaconatus. Confirmatur. Defacto in tota Ecclesia Græca conferuntur Ordines absque omni instrumentorum traditione per solam manuum impositionem cum certis verbis singulos Ordines exprimentibus ab Episcopo factam; atqui ordinatio Græcorum est valida, quia viget non tantum apud Schismaticos (quos tamen revertentes ad Catholicam Ecclesiam ipsa recipit in suis Ordinibus) sed etiam apud Catholicos, & illos ipsos, qui Romæ degunt, ibique more suo ordinantur consentiente Papa, ut testatur Herincx *loc. cit. num. 51.* & Gobat *loc. cit. num. 95.* ergo.

37. Resp. cum D. Bonaventura 4. *dist. 24. p. 2. art. 1. quæst. 4.* Bellarmino *lib. un. de Ordinat. cap. 9.* Lugone *disp. 2. de Sacramentis. sect. 5.* Marchantio, & aliis Theologis, Christum Dominum, quando in ultima Cœna post Consecrationem juxta Concil. Trid. *sess. 2. de Sacrificio Miss. can. 2.* per verba: *hoc facite in meam commemorationem:* Ordinem Presbyteratus, & tunc credibiliter quoque juxta Bellarminum alios inferiores instituit Ordines, non determinasse in particulari, seu specie infima ma-

te-

teriam ſingulorum Ordinum, ſed tantum in genere, nimirum, ut conſerrentur per ſigna ſenſibilia & verba, quæ ſufficienter ſignificarent collationem poteſtatis talium Ordinum, relinquendo interim Eccleſiæ magis ſpecificam, ac veluti materialem inſtrumentorum porrigendorum, & verborum determinationem, prout jam ſuperius (g) dictum eſt. Unde in forma reſpondendo, negatur conſequentia.

38. Inſtabis. Ergo non eſt in tota Eccleſia Chriſti uniformitas quoad materiam, & formam Sacramenti Ordinis. Reſp. diſtinguendo ſequelam: ergo non eſt uniformitas, quatenus non eſt ubique eadem materia & forma phyſice, conceditur; moraliter, & ſaltem in genere, negatur. Vel (ut alii loquuntur) non eſt ubique uniformitas, materialiter loquendo, conceditur, formaliter, negatur. Quia ſemper & ubique juxta Chriſti inſtitutionem, ac determinationem Eccleſiæ adhibetur talis materia & forma verborum, quæ ſufficienter ſignificat collationem poteſtatis cujuslibet Ordinis.

Additio I.

*Urgebis. Ad Ordinem Epiſcopatus non requiritur duplex materia: ergo neque ad Ordinem Presbyteratus: & multo minus ad Ordinem Diaconatus, & Subdiaconatus. Antec. probatur: quia juxta communem DD. materia Epiſcopatus eſt præciſe manuum impoſitio per tres alios Epiſcopos facienda, cum

cum hac formula: *Accipe Spiritum Sanctum.* Quinimo ex dispensatione Pontificia sufficit impositio manuum etiam unius tantum Episcopi, prout teste Felice Potesta *Tom. 3. Examinis Ecclesiastici. part. 1. cap. 1. num. 5.* adest praxis Pontificum S. Gregorii, & Gregorii XIII. Resp. transmisso antecedenti, neg. consequentiam & paritatem. Disparitas est; quia neque ex Rituali seu Pontificali, neque ex aliquo Concilio præscribitur duplex materia pro Ordinatione in Episcopum. Quinimo vidi ipsemet copiam Brevis cujusdam Apostolici Clementis XII. anno 1735. emanati, vi cujus noster P. Valerius Rist Missionarius Apostolicus in Cochinchina in Episcopum ordinari potuit per impositionem manuum unius tantum Episcopi cum assistentia duorum Sacerdotum. Econtra vero partim ex Concilio Florentino, partim ex Carthaginensi IV. simul sumptis eruitur, quod in Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus Ordinatione requiratur duplex materia. Dixi notanter: *transmisso antecedenti:* quia non desunt Auctores, qui cum nostro Joanne Pontio, & aliis & cum P. Holzman hic *num. 70. ℣. Probatur sexto*, etiam illud negant, volentes præter impositionem manuum quoque Unctionem capitis, & manuum Episcopi spectare ad essentiam Ordinationis Episcopalis, sicque etiam ibidem concurrere duplicem materiam. *

Ad-

Additio II.

Quæres. An valide quis ordinaretur in Presbyterum, si ei traderetur Calix sine vino, vel Patena sine hostia? Resp. negative; quia vinum, & hostia spectant ad materiam essentialem Presbyteratus, per cujus utriusque traditionem datur potestas consecrandi Corpus & Sanguinem Christi, sicque completum perficiendi Sacrificium. Nec dicas. Si Subdiaconando daretur Calix cum vino, & Patena cum hostia, valide ordinaretur; ergo etiam é contrario, si Presbyterando daretur Calix sine vino, aut Patena sine hostia. Resp. enim neg. consequentiam, & paritatem; quia in posteriori casu deesset aliqua essentialis materia; non autem sic in priori, cum adhuc haberetur Calix & Patena, uti consideranti patet.

QUÆSTIO III.

De Ætate, & Qualitatibus Ordinandorum.

SUMMARIUM.

39. *Ordines sacri, seu majores, qui, & cur sic dicantur?*
40. *Ordines minores, seu non Sacri, qui?*
41. *Soli masculi sunt capaces Ordinis, non fœminæ.*
42. *In masculis, ut ordinari possint, plura requiruntur.*

39. ADVERTENDUM, quod ex prædictis Ordinibus alii dicantur Ordines majores, seu Sacri, alii Ordines minores. *Ordines sacri, seu majores* sunt tres, videlicet Subdiaconatus, Diaconatus, ac Presbyteratus; & hi quidem ex eo dicuntur *Ordines sacri*, quia habent annexum Votum perpetuæ Castitatis, nec non & obligationem recitandi Breviarium, quibus homines specialiter, quasi Deo consecrantur. Dicuntur etiam *Ordines majores*, eo

eo quod per eos ordinati ad majus officium circa Euchariſtiam exercendum deputentur: Sacerdos ſcilicet ad conſecrandum, Diaconus vero, ac Subdiaconus ad proxime aſſiſtendum, & miniſtrandum ſolemniter Sacerdoti ad Altare. Fatendum quidem eſt, quod Subdiaconatus in primitiva Eccleſia non fuerit connumeratus inter Ordines ſacros, uti patet ex *c. Nullus in Epiſcopum diſt. 60.* defacto tamen Subdiaconatum inter ſacros Ordines computari, certum eſt atque deciſum habetur *c. A multis. De ætat & qu lit. præficiend.*

40. Porro *Ordines minores* ſunt alii quatuor, videlicet Oſtiariatus, Lectoratus, Exorciſtatus, Acolythatus. Et dicuntur *minores* ob minus officium, ad quod ordinantur. Dicuntur etiam quandoque *Ordines non ſacri*, non quidem in eo ſenſu, quaſi nihil ſacrum ſint, aut contineant (ſunt enim & ipſi verum Sacramentum juxta dicta *num. 15.*) ſed ad differentiam Ordinum majorum, qui per excellentiam, ob rationes jam allatas, appellantur *Sacri*, cum econtra Ordines minores non habeant annexam obligationem recitandi Breviarium, neque Votum perpetuæ Caſtitatis; ut proinde hiſce duntaxat Ordinibus initiati licite poſſint contrahere Matrimonium, ſi velint. Hoc prænotato ſit.

41. CONCL. I. Soli maſculi ſunt capaces Sacramenti Ordinis, non fœminæ. Ita Scotus 4. *diſt. 25. qu. 2.* ubi hoc refundit in Legem Divinam, atque ordinationem Chriſti. Idipſum patet tum ex perpetua traditione Eccleſiæ:

tum

tum ex eo, quia neque B. Virgo MARIA hanc potestatem Ordinis à Christo Filio suo accepit, non obstante, quod fuerit dignior ac excellentior universis Apostolis.

42. CONCL. II. Etsi in masculis ad hoc, ut quis valide ordinetur, post susceptum Baptismi Sacramentum aliud non requiratur præter debitam materiam & formam, ac intentionem Ministri, atque suscipientis, si is sit adultus; tamen, ut quis licite & absque ullo peccato possit ordinari, plura alia requiruntur. Ita certa & communis.

43. Notanter tamen additur, *post susceptum Baptismum*, Nam cum Baptismus sit janua omnium Sacramentorum novæ Legis, sine ipso Sacramentum Ordinis valide non potest recipi. Unde *c.* 1. *De Presbytero non baptizato*, dicitur: *Si quis Presbyter ordinatus deprehenderit, se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur.*

44. Cæterum, ut data Conclusio melius intelligatur, sciendum, quod dupliciter intelligi possit, Ordines recipi, valide nimirum, ac licite. *Valide* tunc intelligitur Sacramentum Ordinis recipi (idem dicendum de aliis Sacramentis) quando ipsum ita recipitur, ut valeat, & subsistat Ordo receptus. Quod quidem fieri potest, etiamsi quis recipiat Ordinem in peccato mortali, aut per ejus receptionem actu peccet, dummodo nihil desit de essentialiter requisitis ad ipsius validitatem. *Licite* tunc intelligitur recipi Ordo, quando non solum

va-

valet Ordo receptus, ſed inſuper receptio ipſius ſit licite, ſeu absque peccato: & quidem, ut hoc poſteriori modo recipiantur Ordines, præter ſexum maſculinum, ac receptionem Baptismi plura alia requiri, patebit ex ſequentibus Concluſionibus.

45. CONCL. III. Parvulis maſculis ante uſum rationis valide quidem, ſed non licite Sacramentum Ordinis miniſtratur. Ita Scotus *4. diſt. 25. q. 2.* eſtque communis Doctorum, & patet quoad valorem ex *can. 12. cauſ. 11. qu. 1.* ubi duo (Silveſter, & Fauſtinianus nominati) adducuntur ordinati à cunabulis, nec ea ordinatio pronuntiatur invalida. Ratio eſt: quia infans ſimiliter capax eſt aliorum Sacramentorum, ut Baptismi *(b)* & Confirmationis, quæ non requirunt in ſuſcipiente proprium conſenſum, ſi is nunquam habuit uſum rationis. Quod autem talibus Sacramentum hoc licite non conferatur, patet ex eo: quia præter plura alia, quæ in parvulis non reperiuntur, requiritur legitima ætas in ordinandis, ut dicetur in progreſſu.

46. Cæterum hic notandum, quod, licet Ordo ſacer ante uſum rationis valide cuipiam conferatur, tamen ordinatus ad ſervandam Continentiam, vel recitandas Horas Canonicas non adſtringatur, niſi poſt adeptos annos pubertatis ratificet, idque vel verbo, vel facto, nimirum utendo Ordine ſacro. Sed ſemel facta ſcienter hujusmodi ratificatione poſt legitimam ætatem, jam non erit ipſi in-

tegrum resilire. Sanchez *Lib. 7. de Matr. disp. 30.* cum communi.

47. CONCL. IV. Ut quis licite ordinetur, imo & prima Tonsura initietur, requiritur, quod sit confirmatus. Patet ex Concilio Trid. *Sess. 23. cap. 4. de Reform.* ubi dicitur: *Prima Tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint &c.* Quod si tamen secus fiat, valebit quidem ordinatio, sed scienter sic ordinans, imo & ordinatus peccabit. *(i)*

48. CONCL. V. Insuper requiritur debita scientia in ordinandis. Ita certa omnium. Requirit autem Concil. Trid. *cit. Sess. 23. c. 4. de Reform.* ad primam Tonsuram, ut initiandus sit Fidei Rudimenta edoctus, ut sciat legere & scribere. Ad quatuor Ordines minores requiritur juxta cit. Concil. Trid. *c. 11.* ut ordinandi saltem linguam latinam intelligant. Ad Subdiaconatum, & Diaconatum postulat idem Concilium *c. 13.* quod ordinandi sint instructi litteris, & iis, quæ ad Ordinem suum exercendum pertinent. Et tandem ad Sacerdotium exigit in ordinandis tantam scientiam, ut possint populum docere ea, quæ scire omnibus ad salutem necessarium est, simulque ministrare Sacramenta.

Additio.

* Ut autem debitam scientiam pro futuro examine Ordinandi etiam ex præsenti Theologia Morali haurire possint, suaderem *inprimis*, primam Tonsuram, & Ordines minores recipientibus, ut in Tract. XIV. attente prius rele-

relegant Diſtinct. I. & II. *De Sacramentis in genere*, ac Diſtinct. XIII. *De Sacramento Ordinis. Secundo*, quoad Subdiaconandos, & Diaconandos, qui jam propius ad Miniſterium Miſſæ accedunt, & plures obligationes contrahunt, conſulerem, ut inſuper in Tractatu VI. Diſtinctioni I. *De Horis Canonicis*, & Diſtinctioni III. *De Votis*, præſertim circa primas tres Quæſtiones ſtudeant, cum obligationem contrahant ſervandi caſtitatem, & recitandi Horas Canonicas, neque negligant revidere Tract. XIII. *De Cenſuris & Irregularitate. Tertio*, quoad Presbyterandos, hi non ſolum præcedentia, diligenter recolligant; verum etiam præprimis ſtudia ſua applicent in Tract. XIV. Diſtinct. IV. *De SS. Eucharistiæ Sacramento*, & Diſtinct. V. *De Sacrificio Miſſæ*, nec præfixas Miſſali Rubricas revidere intermittant, præſertim de Defectibus in celebratione Miſſarum occurrentibus. O! quoties Reverendiſſimi Examinatores experiri poterunt, quod nonnulli, cæteroquin in ſpeculativis ſatis docti, ſint tamen in ſimilibus valde rudes, ſi loco materiarum, in praxi minus utilium, in aliquibus talibus practicis examinentur. *

49. CONCL. VI. Inſuper requiritur vitæ, & morum probitas in ordinandis. Patet hoc tum ex ipſa ratione Sacramenti, & Concilio Trid. *c. 5.* & alibi: tum ex illo Apoſtoli . *Tim. 5. Manus cito nemini impoſueris.*

50. CONCL. VII. Requiritur ulterius in promovendis ad ſacros Ordines ætas legitima & à Jure præſcripta. Eſt certum. Intellige,

nisi cum aliquo sit legitime dispensatum. Etsi autem antiquitus minor ætas suffecerit, jure tamen novo Concilii Trid. *Sess. 23. cap. 12. de Reform.* nullus imposterum ad Subdiaconatus Ordinem licite promovetur ante vigesimum secundum, ad Diaconatum ante vigesimum tertium, & ad Presbyteratum ante vigesimum quintum ætatis suæ annum. Sufficit autem annus hujusmodi saltem inchoatus, etsi tantum per medium diem aut unicam horam sit inchoatus: prout ex communi docet Herincx *disp. 10. de Sacramento Ordinis qu. 7. n. 72.* idque patet ex praxi Ecclesiæ, quæ sic citatum Decretum Tridentinum semper intellexit.

51. Dicitur, *in promovendis ad sacros Ordines.* Siquidem ad primam Tonsuram & quatuor Ordines minores licite suscipiendos non requiritur determinata ætas, dummodo adsit sufficiens scientia una cum aliis requisitis: quamvis ante annum decimum quartum saltem inceptum) tales non possint obtinere Beneficium Ecclesiasticum, prout decrevit Concil. Trid. *cit. Sess. 23. c. 6. de Reform.* & notat Barbosa *ibidem n. 2.* cum aliis.

52. CONCL. VIII. Ordinatus Ordinibus majoribus ante legitimam ætatem valide quidem ordinatur, atque recipit Ordinis Characterem, talis tamen ipso jure est suspensus, &, si in tali suspensione ministraverit, efficitur irregularis. Ita defacto communis Doctorum, estque decisum per Bullam Pii II. quæ incipit: *Cum ex Sacrorum.* & habetur *tom. 1. Bullarii Romani Constit. 7. dicti Pontificis.*

53. Hoc tamen intelligendum de eo, qui ſcienter ante legitimam ætatem permiſit ſe ordinari. Siquidem ordinatus bona fide, & qui poſt diligentem inquiſitionem credidit ſe ætatem legitimam habere, non incurrit Suſpenſionem: loquitur enim Conſtitutio Pii II. de illis, *qui præſumunt* ante legitimam ætatem ordinari, id eſt, qui ſcienter, ac deliberate, non obſtante Conſtitutione Canonum, id agunt. Quamdiu tamen ordinatus ad legitimam ætatem non pervenit, non eſt licitum eidem miniſtrare in ſuſcepto Ordine, ne quidem cum licentia Epiſcopi; cum hic non poſſit diſpenſare ſuper ætate contra ſacros Canones.

Additio. I.

*Quæres I. Quænam ulterius ultra jam dicta requirantur ad licitam Ordinationem? Reſp. breviter, ſequentia. I. Ut recipiens Ordines ſit legitime natus, de quo plura *L. 1. Decret. tit. 17.* II. Ut ſit conditione liber, de quo pariter *L. 1. Decret. tit. 18.* III. Ut non ſit obligatus ad ratiocinia, niſi ante Ordinationem reddat debitas rationes juxta *tit. 19. L. 1. Decret.* IV. Ut non ſit notabiliter corpore vitiatus, de quo *L. 1. Decret. tit. 20.* V. Ut non ſit bigamus, de quo *Tit. 21.* VI. Nec aliqua Cenſura, vel Irregularitate ligatus, de quo *L. 1. Decret. tit. 11.* VII. Ut non recipiat Ordines per ſaltum, de quo *Tract. 13. diſt. 3. num. 17.**

Ad-

Additio. II.

*Dices. Plures ex allegatis, si sese furtive inscio Episcopo ingerant ad Ordines suscipiendos, non solum illicite, verum etiam invalide ordinantur: ergo enumerata, vel saltem plura ex his non solum ad licitam, verum etiam ad validam Ordinationem requiruntur. Antecedens probatur; quia ad validam Ordinationem etiam requiritur, ut Episcopus habeat intentionem tales ordinandi, quæ respectu simili impedimento laborantium adesse non videtur; cum potius Episcopus non raro sub excommunicatione prohibeat, ne similes se ingerant Ordinationi. Resp. neg. antec. Etsi enim Episcopus sub excommunicatione id prohibeat, ita, ut, si positive tales simili impedimento laborantes accedere resciret, eos non esset ordinaturus; non tamen præsumitur, velle huic suæ prohibitioni alligare valorem actus seu Sacramenti ob valde gravia inconvenientia alias non solum ex parte sic Ordinatorum, verum etiam ex parte boni publici subsecutura, præsertim apud ordinatos taliter in Presbyteros, plurimum exinde anxios, utrum valide celebrent, vel absolvant &c. Unde finaliter per similes prohibitiones vult Episcopus præcise indicare, quod tales, si postea resciat, sit declaraturus tanquam excommunicatos. Videatur hic Auctor in Jure Canonico *Lib. 5. Decret. tit. 30.* *

Additio III.

* Quæres. II. Quomodo in defectu ætatis quoad annos Sacerdotii practice impetretur dispensatio?

Resp. I. Si adsit penuria Sacerdotum, in Germania, de speciali Privilegio ad præviam supplicationem ordinarie obtineri solito, possunt dispensare ipsimet Episcopi, nec est necessaria certa formula petendi, modo cæteroquin sufficienter constet de penuria Sacerdotum. Ita patet ex facultatibus ordinarie concessis Germaniæ Episcopis, quarum una sic sonat: *Dispensandi super defectu ætatis unius anni ob operariorum penuriam, ut promoveri possint ad Sacerdotium, si alias idonei fuerint.*

Resp. II. Si petatur Dispensatio in ætate tredecim mensium, vel alias extra penuriam Sacerdotum, recurrendum erit ad Curiam Romanam, ubi non solum ob penuriam Sacerdotum, sed etiam ob solatium Parentum saltem alterutrius viventis, item ob arctationem Beneficii actualis aut ob Doctoratum Theologiæ, aut Philosophiæ Magisteriatum &c. dispensatur, & taxa pecuniaria excurrit ad undecim, vel duodecim scuta, id est in moneta nostra ad viginti quatuor circiter florenos: modus autem petendi esse poterit talis.

Petitur humillime Dispensatio in ætate tredecim Mensium pro N. Diœcesis N. ad effectum recipiendi S. Ordinem Presbyteratus in solatium Patris senio confecti. *

QUÆSTIO IV.

De Ministro Sacramenti Ordinis.

SUMMARIUM.

54. *Ordinarius Minister Ordinis est Episcopus, & qualis? cum Addit.*

55. *Potestas conferendi Ordines minores, an possit concedi simplici Sacerdoti?*

Quid de Abbatibus Infulatis?

* *Quod ultimum magis amplificatur. Addit. I. & II.*

56. *Episcopus sine Dimissoriis licite non ordinat alienum subditum.*

57. *Subditus Episcopi, quibus modis quis efficiatur? Item in Additione I.*

* *Quid de Regularibus Exemptis? Addit. II.*

* *Quid de Sæcularibus mortuo suo Episcopo? Addit. III.*

54. CONCL. I. Episcopus consecratus est ordinarius Minister Sacramenti Ordinis. Ita definitum est in Concilio Trident. *Sess.* 23. *can.* 7. & patet tum ex perpetua praxi, & sensu Ecclesiæ; tum ex S. Scriptura *Actorum* 6. & 2. *Timoth.* 1. & alibi, quibus in locis non nisi ab Apostolis, quibus in Ecclesia DEI succedunt Episcopi, legimus aliquos ordinatos esse.

Ad-

Additio.

* Porro Episcopus semel consecratus adeo Minister est Ordinum, ut adhuc valide (quamvis illicite) ordinaret alios, etsi forent alienæ Dioecesis, vel ipsemet esset degradatus Hæreticus, Schismaticus, irregularis, vel suspensus. Ratio est: quia Ordinum collatio est actus Ordinis, non Jurisdictionis; Ordo autem, quia propter impressum semel Characterem est indelebilis, semper manet in ipsis, uti recte advertit Felix Potestas *Tom. 3. Examinis Ecclesiastici. part 1. cap. 1. n. 16.* *

55. Dicitur notanter *Episcopus est ordinarius Minister.* Siquidem, ut notat Ascanius Tamburinus *de Jure Abbatum. n. 2. disp. 2. quæst. 1. n. 3.* potestas Ordines minores conferendi potest etiam simplici Sacerdoti à Summo Pontifice committi. Unde Abbates Presbyteri, & usum Mitræ ac Baculi habentes, possunt Ordines minores suis subditis conferre; idque ex concessione Sedis Apostolicæ; prout liquet ex *c. Quoniam videmus. dist. 69. & c. Cum contingat. De Ætate & qualit. præfic.* Imo de speciali assensu Episcopi illius, qui respectu ordinandi est Ordinarius, posse Abbates etiam Sæcularibus non sibi subditis, ac Regularibus habentibus speciales Dimissorias suorum Superiorum conferre primam Tonsuram & Ordines minores, docet citatus Tamburinus *quæst. 7.* cum pluribus aliis Doctoribus.

Additio I.

* Id ipsum practicari in variis Diœcesibus testatur Engel apud Franciscum Schmier *Lib. 1. Jurisprudent. tract. 4 cap. 2. sect. 2. §. 3.* quam sententiam sub allegatis supra conditionibus etiam ipsemet citatus Auctor defendit, uti etiam novissime fusius P. Apollonius Holzman *Tom. 2. part. 6. Tract. 1. n 108.* & P. Schmalzgrueber *L. 3. Decr. T. 40. n. 40.* addit, teste Fagnano *in cap. Aqua. De Consecrat. Ecclesiæ &c. n. 8.* pluries sic esse resolutum à Congregat. Concil. &c. quamvis non desint tenentes oppositum extra ipsos Regulares subditos, prout videri poterit apud la Croix *Lib. 6. part. 2. n. 2190.* ubi præter Concil. Trid. *Sess. 23. De Reform. c. 10.* tantummodo concedens Abbatibus conferre Tonsuram, & minores Ordines Regularibus subditis, etiam in contra adducit aliquam decisionem Rotæ; uti etiam Declarationem sacræ Congregationis Eminentissimorum Cardinalium Concilii Trid. Interpretum, confirmatam à Summo Pontifice die 17. Jan. anno 1662. Item P. Cajetanus Merati in Commentariis ad Rubricas Missalis *Tom. 1. p. 4. Tit. 19. num. XXV.* novarum Observationum eodem modo in contrarium affert Decretum S. R. C. editum, & ab Alexandro VII. approbatum die 27. Septembris 1659 ac denuo die 20. Julii anno 1661. dignum lectu. *

Ad-

Additio II.

* Dices. Quoad Ordines majores juxta D. Thomam, & Scotum, Episcopus est adeo Minister necessarius, ut potestas conferendi eosdem nequeat à Papa dari alicui alteri: ergo idem sentiendum quoad Ordines minores. Resp. I. trans. ant. neg. conseq. & paritatem; quia Ordines minores non tam proxime versantur circa Sacrificium, ac conficiendum SS. Sacramentum, uti Ordines majores. Resp. II. neg. ant. saltem quoad Subdiaconatum, & Diaconatum: cum legantur aliqui Pontifices etiam non Episcopis dedisse actu potestatem conferendi dictos Ordines, uti testes sunt præsens Auctor *Lib.* 1. *Decret. Tit.* 13. *n.* 17. *ac seqq.* & Holzman *loc. cit. n* 85. *& seqq.* quamvis negari nequeat, D. Thomam, & Scotum pro suo tempore inclinasse in sententiam contrariam. Vide Holzman *l. c.* *

56. CONCL. II. Episcopus alienum subditum sine Litteris Dimissoriis licite non ordinat, alioquin scienter talem ordinare præsumens suspenditur à collatione Ordinum per annum, & sic ordinatus ab executione Ordinum susceptorum. Ita Concil. Trid *Sess.* 23. *cap.* 8. *de Reform.* ubi ait: *Unusquisque à proprio Episcopo ordinetur &c. Si secus fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum, & Ordinatus à susceptorum Ordinum Executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.*

57.

57. Porro quatuor modis censetur quis subditus Episcopi, quantum sufficit ad Ordines recipiendos. I. Ratione originis: unde potest quisque ordinari in loco, ubi natus est, licet postmodum alibi domicilium, aut Beneficium possederit, dummodo parentes tempore Nativitatis suæ ibidem domicilium habuerint. II. Ratione domicilii. Sic recipiuntur Ordines ab Episcopo, in cujus Diœcesi ordinandus habitationem perpetuam constituit. Dicitur; notanter *perpetuam*: nam non sufficit habitatio tantum temporalis in tali loco v. g. studiorum causa, aut hujusmodi. III. Ratione Beneficii. Et hinc ordinari quis potest ab Episcopo; in cujus Diœcesi Beneficium possidet, ut dicitur *c. Cum nullus. De Tempor. Ordination. in 6.* IV. Ratione triennalis familiaritatis, seu commensalitatis cum Episcopo. Proinde poterit Episcopus ordinare sibi alias non subditum, qui per triennium in ipsius familia, sive servitio, sumptibus ipsius, & ita quasi commensalis fuit, dummodo statim re ipsa Beneficium illi conferat; prout habetur in Concil. Trid. *Sess. 23. cap. 9. de Reform.*

Additio. I.

* Hos quatuor modos, quibus aliquis respectu collationis Ordinum fit subditus Episcopi, fusius cum suis clausulis adducit Innocentius XII. in sua Constitutione *Speculatores Domus Israel &c.* edita 4. *Novembris anno 1694.* & in suo Bullario, *ordine 44.* quam Bullam Auctor præsens P. Reiffenstuel merito videndus

in

in Jure Canonico *Lib. 1. Decret. Tit. 11. §. 4.* magis declarat, addendo de expositis publice, quorum parentes ignorantur, eosdem posse ordinari ab Episcopo loci, in quo expositi reperiuntur, supposito, quod non constet de illa Diœcesi, in qua naturaliter nati fuere: prout facile fieri poterit in confinibus duarum ad invicem Diœcesium. *

Additio II.

* Quæres I. Quisnam Episcopus Clericos, qui sunt nullius Diœcesis, item Regulares debeat ordinare? Resp. I. Quoad Clericos nullius Diœcesis, si cæteroquin alio speciali extraordinario privilegio muniti non sunt, ordinatio spectat ad Episcopum intra cujus Diœceseos fines locus ille situs est. Ita clare Concil. Trid. *Sess. 23. De Reform. c. 10.* Quod si locus iste foret omnino extra dictos fines, ordinatio pertineret ad Episcopum illum, cujus Ecclesia Cathedralis est proximior. Ita ex Fagnano *cap. Significasti. Lib. 1. Decret. n.* 23. deducunt Felix Potestas *Tom. 3. Examinis n.* 29. & Sabinus Bononiens. *part. 2. Tract. 48. n.* 42. pro qua sententia etiam adducuntur aliquæ Declarationes Cardinalium, quamvis contrarii sint Barbosa, Clericatus, Franciscus Schmier, & nonnulli alii apud Holzman *Tom. 2. part. 6. Tract. 1. n. 88.*

Resp. II. Quoad Regulares, si Episcopus loci, ubi morantur de familia, abfuerit; vel tempore præfixo Ordinationes non habuerit, pos-

possunt hi ordinari à quocunquo alio, dummodo Superiores Regulares in Dimissorialibus, quas ipsimet dant, iisque merito fides habenda est, expresserint, quod in loco, in quo ordinandi alias degunt de familia, ob absentiam Episcopi, vel alia de causa Ordinationes non fiant eo tempore. Ita cum aliis Matthæucius in Officiali Curiæ Ecclesiasticæ *cap. 35. n. 3. quoad Ordines.* Et adducitur desuper à P. Reiffenstuel *Lib. 1. Decr. tit. 11. n. 134. & n. 137.* speciale Decretum Sac. Congregationis confirmatum à Clemente VIII. *die 15. Mensis Martii anno 1596.* in emergentia casus ibi videndum.

Ast ponamus, quod Episcopus loci, in quo dicti Regulares degunt de familia, ipsemet habeat pro eo tempore ordinationes, poteruntne hoc non obstante præfati Regulares exempti ordinari ab alio Episcopo v.g. ab illo, qui est vicinior alteri alicui ejusdem Ordinis Monasterio, ubi ex licentia suorum Superiorum sunt celebraturi Primitias? Ad hoc Quæsitum Pater Reiffenstuel *loc. cit. n. 136.* si Regulares fuerint exempti, respondet affirmative, ac conatur ibidem id probare ex Concessione Clement. VIII. die 23. Novemb. 1596. facta Congregationi S. Joannis Evangelistæ in Portugallia, cum qua alii exempti quoad privilegia communicant. Aliud simile privilegium Ordinibus Mendicantium à S. Pio V. in Bulla *Etsi Mendicantium*, edita anno 1567. concessum affert ex Bullario Emanuelis Rodriquez Pater Holzman *loc. cit. n. 86. ℣. Dixi*

per ſe. Loquendo quoad Hiſpaniam, quando Summus Pontifex Innocentius XIII. in ſua Bulla *Apoſtolici Miniſterii &c.* edita 13. Maji anno 1723. præcipit, ut Regulares ordinentur ab Epiſcopo loci, ſuppoſito, quod habeat Ordinationes, expreſſe quoad prædicta excipit Regulares illos, quibus per ſpeciale privilegium à Sede Apoſtolica poſt Concil. Trid. fuit conceſſum, ut à quolibet Catholico Antiſtite Ordines ſuſcipere poſſint: quam Bullam confirmavit Benedictus XIII. per aliam *in ſupremo militantis Eccleſiæ &c.* editam 23. Septembris anno 1724. *

Additio III.

* Quæres II. An Epiſcopus poſſit alienum ſubditum ſæcularem ordinare, ſi afferat Litteras dimiſſoriales à Capitulo datas, Sede vacante, ſeu proprio Epiſcopo hujus ſubditi jam mortuo? Ante reſponſionem Nota 1. Quod aliæ ſint litteræ dimiſſoriales, quæ alio nomine *Reverendæ* appellantur, & aliæ litteræ Teſtimoniales, quæ etiam *Formatæ* vocari ſolent, nihilque aliud ſunt, quam legitima Teſtimonia, quibus vel ordinandorum probitas & mores commendantur, vel inſuper de receptis præcedenter aliis per dictos Candidatos Ordinibus fit fides publica. Nota 2. Quod equidem poſſit Capitulum Sede vacante ſubditis dictæ Diœceſis dare commendatitias, ſeu Teſtimoniales, regulariter autem nequeat dare intra annum vacationis litteras dimiſſoriales per ſuum conſtitutum Vicarium Generalem, niſi tales ordinandi ſint arctati ad re-

ci-

cipiendos Ordines occasione alicujus Beneficii recepti, vel recipiendi, uti novissime statuit Concil. Trid. *Sess. 7. cap. 10. De Reform.* H. N. Resp. Episcopus nequit sæcularem alienum subditum ordinare, qui tantummodo afferret dimissoriales à Vicario Generali ipsius Capituli Sede vacante, nisi simul talis alienus legitima afferat Testimonia (forsan in ipsis dimissorialibus expressa) quod intra hunc annum vacationis sit arctatus Beneficio recepto, vel recipiendo. Ratio hujus eruitur facile ex jam dictis: si enim Capitulum Cathedrale intra annum vacationis litteras dimissoriales nequit nisi sub hac limitatione dare, pariformiter non poterit propter tales dimissoriales alienus Episcopus nisi sub hac limitatione ordinare. *

QUÆSTIO V.

Solvuntur varia Quæsita circa Sacramentum Ordinis.

SUMMARIUM.

58. *Ordines, quo tempore sint conferendi?*
59. *Præsertim Sacri? cum Addit. I.*
* *Quidnam circa hoc speciale quoad Regulares exemptos? Addit. II.*
60. *Quid de Ordinibus minoribus?*
61. *An Ordines minores possint eodem die recipi?*
62. *Quid de majoribus?*
63. *Ordines minores, an recipi possint cum Subdiaconatu?*

64.

64. *Sine titulo, an possit quis ordinari? Titulus, quid?*
65. *Quid de Ordinibus minoribus?*
66. *Ejusmodi titulus, quotuplex?*
67. *An requiratur contactus physicus materiæ Ordinis?*

(*k*) Ut dictum Tract. 1. Dist. 3. num. 57. & 58.

68. *Præsertim ad valorem Sacramenti Ordinis.*
69. *Declaratur hoc amplius.*

* *An Missæ, vel preces in Ordinatione ab Episcopo injunctæ obligent sub gravi ad persolutionem? Addit. I.*

* *Plura remissive. Addit. II.*

58. QUÆRITUR I. Quo tempore sint conferendi Ordines? Resp. I. Circa hoc Concil. Trid. *loc. cit. cap. 8.* sic statuit: *Ordinationes Sacrorum Ordinum statutis à Jure temporibus publice celebrentur.* Hæc ibi.

59. Resp. II. Sacri Ordines in Sabbatis quatuor Temporum, & in Sabbato præcedente Dominicam Passionis, & Sabbato Sancto conferri debent. Intellige, nisi speciatim Summus Pontifex licentiam concesserit, ut sacri Ordines quibusdam extra prædicta tempora conferri possint.

Additio I.

*Nec opponas textum Juris Canonici *can. 5. dist. 75.* uti habetur, *quod die Dominico Ordinationes Sacerdotum celebrentur.* Resp. enim cum Glossa per *Sacerdotes* ibidem intelligi non

quoscunque ſed *Epiſcopos*, qui quolibet die Dominico, vel Natalitio Apoſtolorum ordinare poterunt, ubi advertit præſens Auctor *Lib.* I. *Decret. Tit.* II. *num.* 3. 4. & *ſeqq.* allegans pro hoc *can.* I. *diſt.* 75. & Pontificale Romanum *De Conſecratione Electi in Epiſcopum.* Vide Jus Canonicum hujus Auctoris *loc. cit.* ubi adhuc plura alia notabilia reperies. *

Additio II.

* Dixi autem notanter in ſecunda Reſponſione, *niſi ſpeciatim ſummus Pontifex licentiam conceſſerit.* Talis autem licentia recipiendi Sacros Ordines etiam extra dicta tempora tam ante, quam poſt Concil. Trid videtur ab aliquot Pontificibus conceſſa Regularibus exemptis, prout videri poterit in Jure Canonico *Lib.* I. *Decret. Tit.* II. *num.* 43. & *ſeqq.* Scio equidem, quod adverſæ ſententiæ Patroni etiam noviſſime deſuper litem moverint, impugnando ſubſiſtentiam hujus privilegii poſt Concil. Trident. aſt noſter Joannes Preti à Coſentia Eminentiſſimi Cardinalis, ac Legati ex latere Ducatus Ferrarienſis Piazza Theologus, in ſua Epiſtola ad Illuſtriſſimum Epiſcopum Comaclenſem directa, & Ferrariæ 1715. impreſſa valorem ejusdem fuſe, & canonice probat, ac poſt Concil. Trid. privilegium quoddam de Ordinatione extra tempora ab Urbano VIII. anno 1621. die 30. Julii conceſſam noſtro Procuratori Generali Ordinis adducit, quod petitum fuit non ex neceſſitate, ſed ad majorem

(uti

(uti fuerat dictum) cautelam pro suis Religiosis commorantibus in Indiis. Videatur Sabinus Bononiensis *in sua Luce Morali part. 2. Tract. 48. n. 48.* Accedit novissime Concilium Provinciale Romanum Lateranense sub Benedicto XIII. anno 1725. celebratum, ubi *tit. 5. cap. 2.* leguntur sequentia formalia. *Quo vero ad Regulares, Privilegia à Summis Pontificibus habentes, sive expresse, sive per viam communicationis concessa, sacros videlicet Ordines extra tempora suscipiendi; cum Privilegia ipsa in suo robore persistant, nec iis derogatum fuisse constet, decernimus proinde: Regulares eosdem absque novo Indulto Apostolico tuto posse extra tempora ordinari.* *

60. Resp. III. Ordines minores possunt conferri non solum in supra dictis Sabbatis Ordinationum, sed etiam singulis Dominicis, Festivisque diebus. Ita habetur *c. De eo autem, De Temp. Ordinat.* ac in Pontificali Romano: ubi etiam subjungitur, quod prima Tonsura quovis die, hora, & loco honesto etiam extra Missarum solemnia conferri possit.

61. Quæritur II. An possint plures Ordines eodem die suscipi? Resp. I. Quamvis Concil. Trid. *loc. cit. cap.* 11. velit, per temporum interstitia (de quibus late *lib. 1. Decr. tit.* 11. §. 6.) Ordines minores conferri debere: nisi aliud Episcopo expedire magis videatur: consuetudine tamen in pluribus locis receptum est, ut eodem die, ac eadem Ordinatione quatuor Ordines minores simul conferantur. Nam & hoc, præsertim in Diœcesibus amplioribus, magis expedire visum est.

62. Resp. II. Duo sacri Ordines eodem die nulli sunt conferendi, ne quidem Regularibus. Ita Concilium Trid. *loc. cit. cap. 13.* Quod rursus intelligendum, nisi id fiat de speciali licentia Summi Pontificis.

63. Resp. III. Stando Juri communi, non possunt quatuor Ordines minores simul cum Subdiaconatu recipi. Patet hoc ex *c. Litteras.* & *c. Dilectus, De Tempor. Ordinat.* juncto Concilio Trid. *Sess. 23. cap. 11. de Reform.* dicitur: *stando Juri communi:* siquidem consuetudinem illam, qua in quibusdam locis eodem die cuipiam quatuor Ordines minores una cum Subdiaconatu conferuntur, recte admittunt Navarrus *cap. 25. Manual. num.* 71. Engel. *tit. de Tempor. Ordin. num. 19.* & alii.

64. Quæritur III. An sine Titulo possit quis ordinari, & quotuplex sit Titulus? Resp. I. Per *Titulum* in proposito intelligitur Beneficium Ecclesiasticum, vel aliud medium sese honeste sustentandi. Cum enim non deceat, ut Clerici, Divinis Officiis specialiter adscripti, cum Ordinis dedecore mendicent, aut sordidum aliquem quæstum exerceant, ideo nemo ad sacros Ordines admittendus est, nisi ejusmodi Titulum, seu medium sese honeste alendi possit ostendere: prout tum *c. Neminem* & *c. Sanctorum dist.* 70. ac alibi, tum in Concilio Trid. *Sess. 21. cap. 2. de Reform.* expresse habetur.

65. Dicitur, *ad sacros Ordines*; nam ad Ordines minores non requiri Titulum, tenet communis Doctorum, ac praxis Ecclesiæ. Ratio est;

quia Clerici in Minoribus constituti, si se clericaliter sustentare nequeant, libere possunt nubere, aliaque negotia sæcularia exercere; & hinc Concilium Trid. *loc. cit.* notanter prohibet solum, ne quis sine Titulo *ad sacros Ordines promoveatur.*

66. Resp. II. Cum Bonacina *disp.* 8. *de Sacrament. Ordinis. quæst. un. punct.* 5. *n.* 31. & aliis, ejusmodi Titulum esse triplicem. Primus est Beneficii Ecclesiastici, dum tale quis pacifice possidet. Secundus Titulus est Patrimonii, vel Pensionis: ut tamen ad hunc Titulum Patrimonii, vel Pensionis quis ordinari possit, requiritur insuper, quod Episcopus judicet, talem pro utilitate vel commoditate Ecclesiarum suarum esse assumendum, illudque Patrimonium, vel Pensionem, & ad vitam sustentandam sufficiens esse, & vere ab ipso obtineri, ut statuit Concilium Trid. *loc. cit.* Tertius Titulus est Paupertatis, seu Professionis Religiosæ: siquidem Religiosi Professi, utpote propter Christum omnia sua relinquentes, nihilque proprium in hoc mundo possidentes, ordinantur ad Titulum Paupertatis, juxta Pontificale Romanum §. *De Ordinatione Subdiaconi.* His juxta praxin, atque antiquam consuetudinem Germaniæ, & quarumdam aliarum Regionum addi potest Titulus Mensæ. Sed de hoc, utpote consuetudine solum introducto, Jura mentionem non faciunt, fusius tamen de ipso disserit Ludov. Engel *in Collegio Juris Canonici. lib.* 1. *tit.* 14. *num.* 14. *seqq.* Videatur etiam desuper præsens

Auctor in Jure Canonico *Lib.* 1. *Decret. tit.* 11. §. 3.

67. Quæritur IV. An pro susceptione Ordinum sufficiat contactus moralis materiæ sibi per Episcopum porrectæ, dum quis v. g. solam manum Episcopi, vel alterius simul ordinati tangit, non vero ipsam materiam; vel an requiratur etiam contactus physicus, seu immediatus ipsius materiæ? Resp. I. Quantum est de necessitate præcepti, ac in praxi, diligenter curandum est, ut ipsamet materia Ordinis v. g. Liber Evangeliorum, Calix cum Patena &c. ab ordinandis physice ac realiter attingatur. Ratio est: tum quia Rubricæ Pontificales hoc præscribunt, quæ proinde sunt observandæ: tum quia in Sacramentis tutior pars, quantum fieri potest, est eligenda: (*k*) multi autem Doctores, ut D. Thomas, Cajetanus, Paludanus, aliique plures, quos citat Layman *lib.* 5. *tract.* 9. *c.* 5. *num.* 3. existimant, contactum physicum ac realem materiæ requiri ad substantiam & valorem Sacramenti Ordinis.

68. Resp. II. Nihilominus probabilius est, ad valorem Sacramenti Ordinis sufficere solum contactum moralem materiæ remotæ Ordinationis. Ita Layman *loc. cit.* Gobat *tract.* 8. *Theolog. Experim. num.* 77. estque communior Doctorum: Ratio est: quia per solum contactum moralem jam verificatur verbum illud formæ *Accipe potestatem &c.* ab Episcopo prolatum. Deinde tam stricta necessitas contactus physici materiæ ad validitatem Ordinis ex nulla Lege, vel claro textu constat; ergo non est asse-

afferenda. Profecto, quando Presbyterando porrigitur ab Episcopo tanquam materia Presbyteratus Calix cum vino, talis ordinandus non tangit physice, seu immediate ipsum vinum, & tamen extra ullum dubium talis censetur valide ordinatus: ergo.

69. Addit tamen non immerito Mastrius *disp.* 19. *Theol. Moral. n.* 26. hoc intelligendum esse de tali contactu morali, quo quis saltem mediate tangit materiam Ordinis, tangendo v. g. manum Episcopi materiam porrigentis, nam sola ostensio, seu porrectio materiæ, absque ullo contractu physico, saltem mediato, non videtur sufficere. Unde & Clemens VIII. aliquos sic ordinatos sub conditione reordinari præcepit, prout citatus Mastrius refert.

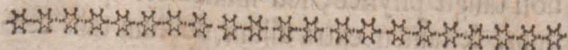
Additio I.

* Quæritur V. An Ordinati obligentur sub peccato gravi persolvere illas preces, vel Missas, quas Episcopus completa Ordinatione solet imponere? Resp. non deesse Doctores, qui id cum Bonacina affirmant, communior tamen cum Sporer *part.* I. *Theolog. Sacrament. cap.* 6. *n.* 170. negat; quia impositio sub tam gravi onere nec ex ipsis verbis, nec ex mente Ordinantium, nec ex communi hominum persuasione erui potest.*

Additio II.

* Plura adhuc possent circa Ordines subjungi, sed quia jam fusius fuerunt pertractata in Ju-

re Canonico *Lib. 1. Decret. tit. 11.* item *tit. 14.* usque ad *tit. 22.* hinc emergente particulari dubio illuc Lector remittitur.*

DISTINCTIO XIII.

De Sacramento Matrimonii.

QUÆSTIO I.

Quid, & quotuplex sit Matrimonium, & quæ Bona ipsius?

SUMMARIUM.

1. *Matrimonium dicitur* magnum Sacramentum, *cur? Unde derivetur?*
2. *Appellatur conjugium, Connubium, Nuptiæ; & hæ proprie quid?*
Ac Sponsalia de præsenti.
3. *Hæc tria, Matrimonium, Contractus Matrimonii, & Sacramentum Matrimonii distinguuntur.*
4. *Matrimonium, quid?*
(a) De hoc infra Quæst. 5. per totum.
5. *Matrimonium dividitur in Legitimum,*
6. *Ratum, &*
7. *Consummatum, & quid?*
8. *Matrimonium est Sacramentum novæ Legis.*
9. *Quando id à Christo institutum sit?*
10 *Qua ratione jam antea fuerit institutum?*

11. *Olim*

11. *Olim non fuit Sacramentum, neque defacto est inter Infideles.*
12. *Bona Matrimonii, quæ?*
13. *Alia ejus bona, sive effectus.*

(b) Ut dictum Tract. 14. Dist. 2. num. 5. & seqq. ac num. 15.

1. MATRIMONIUM, quod communiter postremo inter novæ Legis Sacramenta loco tractatur, à D. Apostolo *ad Ephes.* 5. *Magnum Sacramentum* appellatur. Non quidem in eo sensu, quasi sit omnibus aliis novæ Legis Sacramentis præstantius, sed dicitur *Magnum Sacramentum* ratione suæ significationis, eo quod significet conjunctionem Christi cum Ecclesia; prout idem Apostolus *loc. cit.* exponit, de Matrimonio Fidelium sic loquens: *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & Ecclesia.* Porro *Matrimonium*, juxta nominis ethymologiam, derivatur à ly *matris*, & *munium*, id est officium: eo quod Matri maxime incumbat officium nutriendæ prolis, quæ est finis primarius Matrimonii.

2. Matrimonii varia sunt nomina: quandoque enim dicitur *Conjugium*; eo quod virum ac mulierem sub uno, eodemque quasi mutuo jugo ad servandam fidem, & onera Matrimonii sustinenda constituat. Insuper appellatur *Connubium*, & quandoque *Nuptiæ*; eo quod antiquitus pudoris gratia se puellæ obnuberent, seu faciem valerent, dum viris dabantur, exemplo Rebeccæ, de qua idipsum legitur *Gen.* 24. & notatur *c. Nec illud. 30. quæst.* 5. Hodie tamen

per *Nuptias* proprie intelligitur ipsamet solemnitas, seu pompa exterior, quæ in contractu matrimoniali communiter adhiberi solet. Et hinc tempore Adventus, & Quadragesimæ prohibentur celebrari Nuptiæ, hoc est (ut loquitur Concil. Trid. *Sess.* 24. *cap.* 11.) *Solemnitas Nuptiarum*; quamvis quocunque tempore Matrimonium contrahatur *c. Capellanus. De Feriis.* Tandem Matrimonium solet nonnunqum dici *Sponsalia de præsenti*: verum tamen sub his potius intelligitur ipse contractus matrimonialis, per verba præsentis temporis initus. Quod ut melius intelligatur.

3. Advertendum cum Doctore Subtili 4. *dist.* 26. *quæst. un.* §. *de quinta*. tria in Matrimonio distingui debere: siquidem aliud est Matrimonium, & aliud contractus Matrimonii, & aliud Sacramentum Matrimonii, *Matrimonium* est illa obligatio mutua, seu vinculum illud, quo conjuges inter se mutuo indissolubiliter obligati permanent; & sic sumitur communiter Matrimonium absolute prolatum. *Contractus Matrimonii* est ille mutuus actus voluntatum, signis exterioribus sufficienter declaratus, quo conjuges contrahunt Sponsalia de præsenti. Et iste contractus Matrimonii habet se in ordine ad Matrimonium priori modo sumptum, sicut causa ad effectum; siquidem vinculum Matrimonii causatur, & oritur ex contractu ipso Matrimonii. Tandem *Sacramentum Matrimonii* aliud non est, quam ipsum septimum novæ Legis Sacramentum, seu signum sensibile, ex Christi institutione in digne contrahentibus causans

sans gratiam ex opere operato. His prænotatis, sit.

4. CONCL. I. *Matrimonium* est legitima maris ac fœminæ conjunctio, individuam vitæ consuetudinem retinens. Ita communis, & habetur tum *c. illud. §. fin. De Præsumpt.* tum §. 1. *Instit. de Patria potestate.* Siquidem Matrimonium non ad tempus duntaxat, sed, quantum est ex natura contractus, & quoad propositum seu intentionem contrahentium, debet contrahi in perpetuum, sive pro toto vitæ tempore, quidquid sit, an in certis casibus, atque auctoritate Divina denuo possit dissolvi, nec ne. (*a*)

5. CONCL. II. Matrimonium recte dividitur in legitimum, ratum, & consummatum. Ita communis. *Matrimonium legitimum* dicitur illud, quod legitimo consensu inter personas habiles, seu jure non impeditas constitutum est. Et dicitur *legitimum*; qua juxta Leges factum est. Et tale Matrimonium datur non solum inter Fideles baptizatos, sed etiam fuit olim ante Christi adventum, daturque defacto inter infideles, qui legitime, id est, absque ullo impedimento dirimente Matrimonium contrahunt.

6. Matrimonium ratum in se includit legitimum, addit vero rationem Sacramenti, per quod majorem firmitatem acquirit: unde illud dicitur *Matrimonium ratum*, quod non solum legitimo modo est contractum, sed insuper est Sacramentum, nondum tamen consummatum. Et tale Matrimonium ratum datur duntaxat inter

inter Fideles baptizatos, non vero inter Infideles; sicut habetur *c. Quando. De Divort.* ibi: *Etsi Matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum: inter fideles autem verum, & ratum existit.*

7. Tandem *Matrimonium consummatum* dicitur, quod accedente reali corporis usu, seu copula carnali inter conjuges est completum, & consummatum.

8. CONCL. III. Matrimonium inter Fideles baptizatos contractum est unum ex septem novæ Legis Sacramentis, à Christo Domino institutum. Ita Fides Catholica; estque definitum non solum in Concilio Florentino, sed etiam Trid. *Sess.* 24. *Can.* 1. ibi: *Si quis dixerit, Matrimonium non esse vere & proprie unum ex septem Legis Evangelicæ Sacramentis à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre: anathema sit.* Idem probatur ex perpetua traditione, ac sensu Ecclesiæ.

9. Quæres. Quo tempore Christus instituerit hoc Sacramentum? Resp. cum Scoto 4. *dist.* 26. §. *de primo.* Sanchez. *lib.* 2. *de Matrim. disp.* 4, *num.* 5. & aliis, verisimilius id contigisse tunc, quando Christus *Matth. cap.* 19. approbavit contractum Matrimonii eo modo, quo primitus à DEO institutus fuerat *Genes. cap.* 2. & subjunxit: *Quod DEUS conjunxit, homo non separet.* His siquidem verbis Christus Dominus, ut Auctor Legis Evangelicæ, videtur elevasse contractum matrimonialem ad rationem Sacramenti: ita ut ly *Quod DEUS conjunxit* denotet,

DEUM

DEUM non præcise instituisse contractum matrimonialem, sed conjunxisse ex tunc gratiose per institutionem Sacramenti, concomitantis illum contractum matrimonialem: nam alibi planius non invenitur institutio hujus Sacramenti.

10. Dices. Matrimonium à Deo fuit institutum jam ab initio mundi, & in statu innocentiæ *Genes. cap. 2.* ergo non primum post adventum Christi Domini in carne passibili. Resp. distinguendo antecedens: Matrimonium fuit institutum jam ab initio mundi, in ratione contractus indissolubilis, atque in ordine ad officium naturæ, & legitimam propagationem generis humani, conceditur: in ratione Sacramenti, hoc est, signi efficacis digne recipientibus conferentis gratiam ex opere operato, negatur antecedens; & eodem modo distinguitur consequens.

11. CONCL. IV. Matrimonium in Lege Veteri, sicut & Matrimonium inter Infideles defacto contractum, non obstante, quod sit legitimum, atque validum in ratione contractus, nihilominus non fuit, neque est Sacramentum. Ita communis. Tum, quia Matrimonium est unum ex septem novæ Legis Sacramentis, à Christo Domino institutum, uti definivit Concilium Florentinum *in Decreto Unionis.* ac Trid. *sess. 7. can. 1.* & *sess. 24 can. 1.* Tum, quia Baptismus est janua omnium Sacramentorum Legis Evangelicæ; & consequenter quot,

quotquot necdum fuerunt baptizati, exiſtu-
incapaces ipſorum.

12. Quæres. Quæ ſint Bona Matrimonii
Reſp. breviter cum Magiſtro Sententiarum
diſt. 31. & communi Theologorum: tria prin-
cipaliter ſunt Bona Matrimonii, videlicet Fi-
des, Proles, & Sacramentum. In Fide atten-
ditur, ne poſt vinculum conjugale cum alio
vel alia coeatur. In Prole, ut amanter ſuſci-
piatur, & religioſe educetur. In Sacramento
ut conjugium non ſeparetur, & dimiſſus, vel
dimiſſa nec cauſa prolis alteri conjungatur.
Concordat Concilium Florentinum *loc. cit.* ubi
ait: *Tria ſunt bona Matrimonii. Primum*
proles ſuſcipienda & educanda ad Cultum DEI.
Secundum, fides, quam unus conjugum alteri
ſervare debet. Tertium, indiviſibilitas Ma-
trimonii, propter hoc, quod ſignificet indiviſibi-
lem conjunctionem Chriſti & Eccleſiæ.

13. Et hæc intelligenda ſunt de tribus
peculiaribus, & principalibus bonis ſive effe-
ctibus Matrimonii. Tum, quia illud habet
alios quosdam effectus minus principales, ut
puta remedium vitandæ incontinentiæ poſt
lapſum, juxta illud Apoſtoli 1. *Corinth.* 7.
Melius eſt enim nubere, quam uri. & hujus-
modi. Tum, quia Matrimonium ut Sacramentum
confert gratiam ex opere operato (*b*) quam-
vis hic effectus ſit communis omnium Sacra-
torum, & non peculiaris ſoli Matrimonio.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

De Materia, Forma, & Ministro Sacramenti Matrimonii.

SUMMARIUM.

14. *Materia remota, & proxima Sacramenti Matrimonii.*
15. *Forma Sacramenti Matrimonii, quæ?*
16. *An id mutus, & surdus contrahere valeat?*
17. *Nutus, & signa, cur pro forma sufficiant in hoc Sacramento, & non in aliis?*
18. *Minister ejus sunt ipsi contrahentes.*
19. *Solvitur instantia.*
20. *An contrahentes in statu malo committant duplex peccatum mortale?*

(c) Concordant dicta Tract. 14. dist. 1 n. 45.

21. *Parochus assistens Matrimonio proprie non est ejus Minister.*
22. *Assistit solum ut Testis authorizabilis.*

(d) Plura de hoc infra dist. 14. num. 134. 136. & seqq.

23. *Quomodo proferat certa verba.*
24. *Hæc non requiruntur ad valorem Sacramenti.*

(e) Ut dicetur dist. 14. n. 137.

Parochus assistens an possit dici Minister secundarius?

25. *An peccet mortaliter assistens in statu malo?*

62 *Ma-*

26. *Matrimonium, an possit contrahi per procuratorem?*

14. CONCL. I. *Materia remota* Sacramenti Matrimonii sunt corpora habilia contrahentium: *Materia proxima* vero est ipsamet legitima traditio mutua corporum in ordine ad generationem prolis. Ita Scotus 4. *dist.* 26. Mastrius *disp.* 20. *Theolog. Mor. num.* 9. & 10. & alii passim. Ratio est: quia Christus instituens hoc Sacramentum in nullo penitus immutavit naturam contractus matrimonialis, sed eum duntaxat ad statum Sacramenti evexit; ergo eadem est materia hujus Sacramenti, quæ contractus: atqui materia contractus matrimonialis sunt corpora contrahentium, generaliter enim materia cujuslibet contractus est res illa, de qua contrahitur; ergo. Cæterum, quod traditio legitima corporum sit materia proxima hujus Sacramenti, probatur à simili: sic quippe etiam in Sacramento Ordinis traditio materiæ remotæ censetur esse materia proxima ipsius; ergo idem dicendum in proposito.

15. CONCL. II. Forma Sacramenti Matrimonii sunt ipsorum contrahentium verba, vel alia signa externa verbis æquivalentia, & mutuum consensum internum, atque traditionem illam corporum sufficienter exprimentia. Ita communis. Tum, quia & in cæteris Sacramentis forma consistit in verbis. Tum, quia generatim forma contractuum solent esse verba, vel alia signa verbis æquivalentia, quæ sufficienter

cienter exprimunt internum consensum contrahentium.

16. Additur, *vel alia signa verbis æquivalentia.* Quia mutus, etsi loqui non valeat, nihilominus Matrimonium contrahere potest: *Cum, quod verbis non potest, signis valeat declarare.* ut dicitur *c. Cum apud. de Sponsalibus.* ubi Pontifex hoc ipsum admittit de muto & surdo, dummodo hic sit compos rationis, & sufficienter intelligat, quid agatur.

17. Nec obstat, quod in Baptismo, & aliis Sacramentis novæ Legis pro forma requirantur verba proprie dicta, neque sufficiant nutus, aut alia signa verbis æquivalentia. Disparitas enim est: quia Sacramentum Matrimonii est institutum à Christo per modum contractus, quinimo ipsemet legitimus contractus matrimonialis ad statum Sacramenti elevatus; ergo cum cæteroquin ad contractum hujusmodi sufficiant signa verbis æquivalentia, non mirum, quod hæc etiam sufficiant ad Sacramentum Matrimonii. Secus fit in aliis Sacramentis, utpote quæ non fuerunt instituta à Christo per modum contractus.

18. CONCL. III. Minister Sacramenti Matrimonii proprie sunt ipsimet contrahentes, ambo quidem adæquate: singuli autem inadæquate. Ita communis, ac præsertim Scotus 4. *dist. 36. de Ministro.* ubi ait: quod ipsimet contrahentes ministrant sibi hoc Sacramentum, vel mutuo, vel uterque sibi: integrant tamen unum Ministrum, sicut idem prius dixerat de forma. Ratio est: quia ille est Minister hujus Sacra-

menti, quid est Minister contractus matrimonialis, utpote quem Christus elevavit ad rationem supernaturalem Sacramenti: atqui Minister illius contractus sunt ambo contrahentes; ipsi enim per mutuum consensum faciunt contractum: ergo:

19. Dices. Laicis, ac præsertim fœminis non competit administratio Sacramentorum: ergo non videtur, quod contrahentes sint Minister hujus Sacramenti. Resp. antecendes esse verum duntaxat de illis Sacramentis, quæ requirunt Ministrum consecratum, non autem de Matrimonio, utpote quod non requirit Ministrum consecratum. Accedit, quod in casu necessitatis possit fœmina baptizare: unde patet, non omnia Sacramenta requirere Ministrum consecratum, quamvis reliqua quinque talem requirant.

20. Urgebis. Si contrahentes sunt Minister hujus Sacramenti; ergo ipsi, si in statu peccati mortalis contrahunt, duplex committent peccatum mortale; unum quidem, quatenus indigne recipiunt hoc Sacramentum, ut omnes fatentur; & alterum, quatenus indigne ministrant sibi ipsis hoc Sacramentum: consequens videtur absurdum, & contra communem sensum hominum; ergo. Respondent non pauci, concessa sequela, ob rationes allatas, negando minorem. Sed iis non obstantibus Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp. 6. num. 4.* verius esse censet, tales non committere duplex peccatum mortale, sed duntaxat unum, in quantum videlicet hoc Sacramentum indigne suscipiunt:

non

non autem, quatenus illud indigne miniſtrant: cum non ſint miniſtri ad id munus ſpecialiter conſecrati, ſed potius illud ſibi invicem miniſtrent ex neceſſitate quadam, eo quod non niſi permutuum contrahentium conſenſum perfici queat. (*c*)

21. CONCL. IV. Parochus, vel alius Sacerdos de ejusdem licentia juxta præſcriptum Concilii Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de Reform. Matrim.* aſſiſtens Matrimonio illudque benedicens, proprie non eſt Miniſter hujus Sacramenti, ſed potius aſſiſtit ut Teſtis authorizabilis. Ita Fagnanus *c. Quod nobis. num.* 54. *de Clandeſt. deſponſat.* & alii. Ratio eſt: quia matrimonium clandeſtinum, aut celebratum ſine præſentia Parochi olim erat validum, & ratum atque defacto eſt tale in locis, ubi citatum Decretum Concilii Trident. nunquam fuit publicatum, aut receptum; ergo hoc ipſo Parochus non eſt Miniſter, nam ſine Miniſtro Sacramentum confici nequit.

22. Sequitur proinde, quod Parochus, vel alius Sacerdos de ejus licentia aſſiſtens Matrimonio proprie non ſit Miniſter hujus Sacramenti, ſed duntaxat Teſtis authorizabilis illius: hoc eſt, talis, qui nomine, atque auctoritate Eccleſiæ aſſiſtere, & cæteroquin in contrahentes habere debet jurisdictionem ſpecialem, vel ſaltem ab habente iſtam recepiſſe licentiam aſſiſtendi, ut, ſi ſecus fieri contingeret, contrahentes per Concil. Trid. redditi fuerint omnino inhabiles ad ſic contrahendum. (*d*)

23. Dices, Parochus, aut ille alius Sacerdos

juxta præscriptum Concilii Trid. *loc. cit.* dicit ad virum & mulierem, mutuo eorum consensu intellecto: *Ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti:* vel saltem aliis utitur verbis, juxta receptum cujusque Provinciæ ritum; ergo est Minister, utpote proferens hujusmodi formam. Respond. negando consequentiam: nam verba ista non proferuntur à Sacerdote per modum formæ (hæc enim sunt verba, vel signa verbis æquivalentia ipsorum contrahentium) sed adhibentur solum per modum cujusdam precationis, ac Cæremoniæ Ecclesiasticæ, qua confirmatur, approbatur, atque in facie Ecclesiæ rata habetur illa mutua traditio, & acceptatio corporum.

24. Interim hujusmodi verba non necessario requiruntur ad valorem Sacramenti: subsisteret enim Sacramentum, licet Sacerdos assistens nullum proferret verbum, imo etiam positive contradiceret, (*e*) ac proinde is proprie non est Minister Sacramenti. Dicitur *proprie*, nam, si quis cum Gobat *Tract. 10. Theol. Exper. num. 396.* & quibusdam aliis velit dicere, quod Sacerdos utpote ex officio assistens, atque ratificans dictum contractum matrimonialem sit Minister accidentalis, sive secundarius hujus Sacramenti, non est de verbis litigandum, cum constet de re ipsa.

25. Infertur proinde cum Sanchez *cit. disp. 6. num. 5.* & aliis, quod Sacerdos in statu peccati mortalis assistens Matrimonio, vel Nuptias benedicens non peccet de novo mortaliter. Neque

que enim Sacerdos est Minister conficiens hoc Sacramentum: simulque benedictio illa non est Sacramentum, sed duntaxat quid Sacramentale.

26. Quæres. An matrimonium possit contrahi per Procuratorem? Resp. affirmative: adeo quidem, quod Matrimonium per Procuratorem, ad hoc speciale mandatum habentem, contractum inter Fideles habeat veram rationem Sacramenti. Ita Sanchez. *lib. 2. de Matrim. disp. 21.* cum aliis passim. Idque patet ex *cap. ult. de Procuratorib. in 6.* ubi approbatur Matrimonium celebratum per Procuratorem, ad hoc speciale mandatum habentem (nam generale non sufficit) dummodo is antea non fuerit revocatus, ne quidem ignoranter. Cum igitur Concil. Trid. circa hoc nihil immutaverit, id ipsum valebit etiam hoc tempore, & quidem non solum in ratione contractus, sed etiam in ratione Sacramenti, eo quod Christus contractum matrimonialem legitimum inter Fideles elevaverit ad rationem Sacramenti. Accedit praxis, ac sensus Ecclesiæ, quæ defacto permittit publice celebrari Matrimonia per Procuratores, ad hoc habentes speciale mandatum, præsertim inter Magnates.

QUÆSTIO III.

An, & qualis consensus requiratur ad valorem Matrimonii?

SUMMARIUM.

27. *Ad valorem Matrimonii requiritur liber ac mutuus consensus.*

28. *Qualis simultas mutui consensus contrahentium sufficiat?*

29. *Matrimonium ex metu gravi, ac injuste incusso contractum ipso jure nullum est.*

30. *Idem dicendum de Sponsalibus.*

31. Coacta voluntas est voluntas, *quomodo intelligendum?*

(f) Vide Tract. 1. Dist. 1. n. 29. & Tract. 8. Dist. 1. n. 18. & seqq.

32. *Quid de metu levi, aut juste incusso?*

33. *Metus reverentialis an irritet Matrimonium?*

34. *Metus reverentialis, quis?*

Ad eum quandoque accedunt importunæ preces, minæ, aut sævitia parentum.

35. *Ratio Conclusionis.*

36. *Consensus parentum non requiritur ad valorem Matrimonii, cum Addit.*

37. *Decet tamen, eundem requirere, ac obtinere. Alioquin peccatur.*

38. *Nisi justa causa excuset.*

27. CONCL. I. Ad valorem Matrimonii omnino requiritur liber ac mutuus consensus contrahentium, verbis aut aliis signis exterioribus sufficienter expressus. Ita unanimis Doctorum; atque habetur c. *Tua nos. de Sponsal.* ubi ob defectum consensus ex parte alterius matrimonium declaratur esse nullum. Quia (inquit Pontifex) *sine consensu cætera nequeunt fœdus perficere conjugale.*

28. CON-

28. CONCL. II. Etsi ad validitatem Matrimonii requiratur aliqua simultas mutui consensus de præsenti ex parte contrahentium, ea tamen non necessario debet esse physica, sed sufficit moralis, qualis sufficere solet ad contractum legitimum. Ita Scotus 4. *dist* 26 Mastrius cit. *disp.* 20. *num.* 31. & alii, atque concordant dicta superius *dist.* 1. *num.* 26. & . 30. Hinc quippe Matrimonium potest contrahi per Procuratorem, imo & per litteras, & consequenter non necessario requiritur simultas physica consensuum, sed sufficit moralis. Censetur autem consensus tamdiu moraliter perseverare, donec expresse, vel saltem implicite revocetur quod tum ex intentione ac dispositione contrahentis, tum ex modo consentiendi, ac variis circumstantiis discerni debet.

29 CONCL. III. Consensus metu gravi, atque injuste incusso extortus non sufficit ad valorem Matrimonii; quinimo istud ex tali metu contractum est ipso jure nullum tam in Foro externo, quam conscientiæ. * Prima pars quod nimirum metus gravis injuste incussus non sufficiat ad valorem Matrimonii, patet ex *cap.* 14. 15. & 28. *de Sponsalibus.* altera vero; quod nimirum tale Matrimonium sit ipso jure nullum, ostenditur inprimis auctoritate extrinseca; quia sic tenent quasi primarii Ecclesiæ Doctores D. Bonaventura 4. *sent. dist.* 29. *quæst.* 1. *num.* 5. D. Thomas hic *quæst. unic. art.* 3. & adhuc clarius *in Supplemento quæst.* 47. *art* 3. *litt.* O. Scotus *in* 4. *sent. dist.* 29. *quæst. unic.* §. *de secundo.*

pluresqua alii apud Sanchez. *de Matr. disp.* 14. *num.* 1. *ac seqq.* contra alios præsertim recentiores Doctores. Probatur 2do ratione, quæ una cum Glossa eruitur ex *cap. Dum locum* 14. *de Sponsal.* ubi Pontifex ait: *Locum non habet consensus* (intellige in similibus contractibus irrescissibilibus) *ubi metus, vel coactio intercessit.* consequenter, cum Matrimonium per ipsum consensum mutuum contrahentium constituatur, ubi locum non habet consensus, neque locum habebit ipsum Matrimonium, ad cujus valorem ex utraque contrahentium parte consensus requiritur, sicque tale Matrimonium erit ipso jure nullum. Accedit, quod Pontifex quoad Matrimonium pariformiter loquatur, sive metus, sive coactio intervenerit; sed ubi coactio intervenit; tale Matrimonium est ipso jure nullum, eo ipso, quia, ubi adest absoluta, & proprie talis coactio, deest ex parte coacti consensus: ergo ex mente Pontificis debebit pariter censeri nullum ipso jure Matrimonium, si intervenit gravis metus injuste incussus.*

30. Et hoc ipsum communior, & probabilior Doctorum, quos citat, & sequitur Sanchez *cit. lib.* 4. *disp.* 13. extendit ad Sponsalia de futuro ex metu injusto, & cadente in virum constantem contracta; taliter nimirum, ut & ipsa, quamvis sint contractus rescissibiles, nihilominus irrita sint ipso jure, sicque non inducant impedimentum Justitiæ publicæ honestatis. Tum, quia connexorum idem est judicium *arg. c. Translato de Const.* Tum, quia

Spon-

Sponsalia metu contracta, si semel valerent, non possent amplius per sententiam Judicis ex toto quoad omnem effectum rescindi, cum semper remaneret impedimentum Justitiæ publicæ honestatis: unde cessat hic ratio, quæ militat de aliis contractibus rescissibilibus: tum insuper, quia talia Sponsalia haberent objectum de jure nullum; nimirum futurum Matrimonium vi hujus consensus, metu gravi extorti, contrahendum, quale Matrimonium juxta jam dicta utique foret nullum ipso jure: ergo. Accedit textus. *c. Ex litteris. de Desponsat. impub.* ubi Sponsalia impuberum de præsenti (qualia olim habebant vim Sponsalium de futuro) censentur irrita, & nullius obligationis, eo quod fuerint contracta ex metu, atque à puella invita, & minis parentum impulsa.

31. Nec obstat illud vulgatum Jurisconsultorum: *Coacta voluntas est voluntas.* Resp. enim, id procedere regulariter loquendo, ac præsertim in Contractibus civilibus, ubi per rescissionem actus, sententia Judicis factam, totum damnum facile recuperabile est. Secus dicendum in matrimonio, ac sponsalibus, utpote, si semel valerent, perpetuo inducentibus impedimentum Justitiæ publicæ honestatis: item & in Professione Religiosa, ac nonnullis aliis (*f*) ubi ob speciales rationes requiritur omnimoda libertas, neque sufficit voluntas coacta. Idque vel Jure naturali (prout loquendo de Matrimonio, juxta dicta, censent Doctor Subtilis 4. *dist. 29. quæst. un.* ℣. *de secundo* D. Thomas, D. Bonaventura, pluresque) ve-

 fall-

saltem Jure Ecclesiastico, prout volunt quidam alii apud Sanchez *loc. cit. disp.* 14.

32. Dicitur notanter *num.* 29 *consensus metu gravi.* Nam secus dicendum de metu levi: hic enim non sufficit ad invalidandum Matrimonium. Et additur, *atque injuste incusso.* Si enim metus, cæteroquin gravis, incussus fuit, non obstat valori Matrimonii: ut v. g. si Episcopus minetur Titio excommunicationem, nisi Bertham, cum qua prius habuit Sponsalia, accipiat in uxorem, aut si Judex sub justis pœnis cogat aliquem ad ducendum puellam, quam defloravit; vel si quis metu gehennæ, sive ob remorsum conscientiæ adigatur ducere quamdam in uxorem &c. per hujusmodi enim metum, utpote juste incussum non invalidatur Matrimonium. Sanchez *Lib.* 4. *de Matr. dist.* 13. cum communi. Tandem subditur, *extortus.* Nam dicta in conclusione non solum procedunt, quando revera tempore contractus deerat consensus internus (tunc enim ob defectum interni consensus nullum foret Matrimonium) sed etiam, quando is tunc adest, verum non nisi metu gravi, atque injuste incusso extortus. Videatur de hoc fusius in jure Canonico *Lib.* 1. *Decret. tit.* 40. *num.* 44. *ac seqq.* & *Lib.* 4. *tit.* 1. §. 9.

33. CONC. IV. Etsi non pauci probabile esse existiment, metum reverentialem sufficere ad irritandum Matrimonium, nihilominus probabilius est, solam reverentialem erga majores, sive metum reverentialem non sufficere ad reddendum Matrimonium irritum, nisi simul acces-

serint

ferint sævitia, vel graves minæ Parentum, aut Majorum, vel preces importunæ. Ita Sanchez *cit. lib.* 4. *disp.* 6. & 7. Mastrius 4. *disp.* 7. *num.* 123. *ac seqq.* & plures, quos citant.

34. Ubi notandum, quod per *Metum reverentialem* hoc loco non intelligatur metus ille, seu verecundia, quæ naturaliter inest filiis respectu parentum, atque aliorum, quibus debetur reverentia: sed in proposito ille censetur *Metus reverentialis*, quando filius animo prorsus repugnante, & quasi coactus consentit in Matrimonium sibi à patre oblatum, non audens præ pudore ac reverentia contradicere, timendo, ne patrem offendat, aut alium, cui debetur reverentia. Et ad hujusmodi metum reverentialem quandoque accedunt frequentes ac importunæ preces, vel blanditiæ parentum: ut si parentes assidue, atque importune solicitent filium de tali ineundo Matrimonio, aut ad hoc obtinendum sæpe sæpius etiam blanditias adhibeant. Quandoque vero metui reverentiali superveniunt graves minæ, vel etiam sævitia parentum: ut dum imperio parentis, aut Superioris junguntur verbera, vel mala tractatio, asperitas vultus, graves minæ diminuendæ v. g. hæreditatis, quas ille creditur executurus; aut quando timetur diu duratura indignatio parentis, vel alterius personæ, à qua plurimum pendet fortuna filii. His prænotatis,

35. Probatur Conclusio. Quia solus metus reverentialis, nisi minæ, verbera, aut alia hujusmodi adjungantur, non cadit in constantem virum, ergo nec annullat contractum matrimonia-

nialem. Secus dicendum, si ad ejusmodi metum reverentialem accedant sævitia, vel graves minæ Parentum, aut Majorum: tunc enim merito censetur ejusmodi metus esse cadens in virum constantem, eo quod ab his admodum pendeat fortuna filiorum, etiam per totum quandoque vitæ decursum. Et hoc idem dicendum de precibus importunis (per has intelligendo non quascunque preces; sed eas solum, quæ sunt instantissimæ, sæpiusque repetitæ, ac inculcatæ) si sunt conjunctæ metui reverentiali. Siquidem ex una parte ejusmodi importunitas Parentum, vel Majorum petentium, valde urget, vexat, quin & subjectos quandoque opprimit: ex altera vero parte reverentia eis petentibus debita, timorque ipsos offendendi haud leviter instat. Ergo non immerito ambæ hujusmodi causæ in simul conjunctæ censentur efficere metum cadentem in virum constantem; nam, *quæ non prosunt singula, multa juvant. arg. l. Instrumenta C. De Probation.* juncta Glossa ibidem.

36. CONCL. V. Quamvis omnino decens sit, & conveniens reverentiæ parentibus debitæ, ut filii Matrimonium inituri consensum parentum reverentialiter requirant: nihilominus ad illius valorem consensus parentum, vel Curatorum, absolute loquendo, non est necessarius. Conclusio quoad alteram partem desumitur ex Scriptura *Tob. c. 7.* ubi Tobias junior de consilio Angeli, sine parentum scitu, & assensu, legitimum Matrimonium contraxisse legitur. Concordat textus *c. Sufficiat 27. q. 2.* ubi

ubi Glossa notat, quod in Matrimonio consensus parentum *requiritur ex honestate, non ex necessitate.* Idipsum novissime declaravit Concilium Trid. *Sess. 24. De Reform. Matrim. c. 1.* ubi *eos anathemate damnat, qui falso affirmant, Matrimonia, à filiisfamilias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse.*

Additio.

*Nec dicas. Sponsalia absque consilio & consensu parentum inita possunt parentes saltem facere irrita, si non sint jam ipso jure irrita: ergo etiam matrimonia tali modo contracta, Respondetur enim transmisso antecedente negando consequentiam, & paritatem. Disparitas est, quia sponsalia sunt contractus rescissibiles, uti patebit ex dicendis *dist. seq. quæst. 3.* Matrimonium vero fidelium ex institutione Christi, quoad vinculum est contractus irrescissibilis. Dixi notanter, *transmisso antecedente:* etenim, etiam loquendo de sponsalibus de futuro, eadem absque consilio parentum inita equidem regulariter sunt illicita, adhuc tamen valida, nisi quando objectum eorum in pactum deductum (quod est ipsum Matrimonium actuale contrahendum) absque gravi peccato executioni mandari nequit. Videantur præsens Auctor *lib. 4. Decret. Tit. 1. num 23 & seqq.* & Appollonius Holzman *Tom. 2. Theolog. Moralis de Matrimonio. Tract. 2. cap. 2. num. 167. ac seqq* nec non *Distinctione seqq. num. 47. ac seqq.**

37. Cæterum prior pars Conclusionis, videlicet, quod filii Matrimonium celebraturi parentum aut (iis jam defunctis) Curatorum consensum, si fieri poterit, ex decentia, reverentia, & honestate requirere; atque obtinere debeant, est certa. Nam ipsamet ratio naturalis, & regula humani convictus plane demonstrant, quod proles inconsultis, aut rationabiliter invitis parentibus rem adeo gravem, &, unde totius vitæ institutum pendet, aggredi non debeant. Atque ideo proles sine consilio, ac consensu parentum contrahentes, nisi justa causa speciali excusentur, non carent omni culpa. Imo non pauci Doctores, quos citat, atque (loquendo NB. de non adhibito parentum consilio) sequitur Sanchez *cit. lib.* 4. *disp.* 23. *num.* 9. *&* 10. censent, id esse peccatum mortale; cum sit res gravis, & multis periculis exposita. Verum alii peccatum duntaxat veniale in hoc agnoscunt, eo quod filius cæteroquin ingenuus, in electione status sit sui juris, dummodo non concurrant aliæ circumstantiæ, ob quas etiam mortaliter in hoc delinqui potest: utputa si ex talibus nuptiis essent oritura jurgia, dissensiones, scandala &c. Herincx. *disp.* 3. *de Matrim. num.* 8. citans alios.

38. Additur superius, *nisi justa causa excusentur.* Hac enim existente nullum per hoc committeretur peccatum: utputa si parentes (idem à potiori dicendum de Curatoribus) tentarent filium molesto, vel nimis difficili Matrimonio copulare, tradendo v. g. sibi fœminam ægram,

imprudentem, aut durioris cervicis, cum qua veriſimiliter non eſſet pacem habiturus: aut ſi indiſcrete vellent impedire Matrimonium plane dignum, & utile: vel negligerent, ſive nimium differrent ei de convenienti Matrimonio providere. Nam tunc exiſtente tali juſta cauſâ fatentur omnes, filium non peccaturum, quamvis ineat Matrimonium, parentibus invitis: cum hi ſint irrationabiliter inviti, ſimulque proles, cæteroquin ingenuæ, quoad electionem ſtatus exiſtant ſui juris.

APPENDIX.

Continens adhuc tria Quæſita circa conſenſum matrimonialem.

SUMMARIUM.

**Quid ſentiendum de conſenſu matrimoniali, cui adjicitur conditio turpis? Addit. I.*

** Item, ſi conditio adjecta fuerit honeſta? Additio II.*

** Caſus aliquis ſpecialis, in quo annotatur diſcrimen inter conditionem, & modum. Additio III.*

Additio I.

QUÆRES I. An cenſeatur conſenſus matrimonialis efficax, & ſufficiens ad valorem ejusdem, ſi huic adjiciatur aliqua conditio turpis exequenda in futurum? Reſp. ſub diſtin-

ctine. Vel enim talis conditio turpis est contraria triplici bono substantiali Matrimonii superius *num. 12.* explicato, vel non? Si prius: talis conditio turpis adjecta invalidat ipsum contractum matrimonialem, utpote repugnans substantiæ, & fini ipsius Matrimonii. Quod si vero conditio turpis adjecta non sit contraria triplici bono ipsiusmet Matrimonii, qualis v. g. foret: *contraho tecum, si tamen postea me coadjuves in furtis, & rapinis &c.* adhuc in favorem Matrimonii consensus efficax censetur datus quoad substantiam Matrimonii, atque sufficiens ad valorem ejusdem, & addita conditio turpis habetur pro non adjecta, quatenus nempe in favorem Matrimonii specialiter præsumitur, contrahentem noluisse tali conditioni alligare ipsam substantiam sui consensus in Matrimonium, nisi expresse constet de tali alligatione; prout id jam insinuavimus *Tract. 8.* agendo de Contractibus *dist. 1. post num. 12. Addit. III.* Atque totum eruitur ex *cap. fin. De Conditionibus appositis.* ibi: *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur: puta, si alter dicat alteri: contraho tecum, si generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam honore, vel facultatibus ditiorem: aut si pro quæstu adulterandam te tradas &c. Matrimonialis contractus, quantumcunque sit favorabilis, caret effectu. Licet aliæ conditiones appositæ, si turpes, aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* Videatur fusius in Jure Canonico P. Reiffenstuel *lib. 4. tit. 5. §. 2.**

Additio

Additio II.

* Quæres II. Quid ſentiendum ſit de illo conſenſu matrimoniali, cui adjicitur aliqua conditio honeſta? Ante reſolutionem bene attendendum, ne confundantur ad invicem conſenſus ſponſalitius, & conſenſus matrimonialis: nam prior importat primum futuram traditionem corporalem ad invicem, hincque etiam indicatur per verba de futuro, *Contrabam tecum:* poſterior vero involvit actualem traditionem corporum, ſicque exprimitur per verba de præſenti, *Contrabo tecum.* Porro conſenſui ſponſalitio adjici poſſe valide, ac licite conditiones honeſtas, patet præter dicenda *Diſt. ſeqq. poſt num. 31. Addit. I.* ex communi DD. & praxi quotidiana. Quid enim frequentius auditur, quam ſimilis formula: *Ducam te in uxorem, ſi Pater meus conſentiet; ſi talem dotem afferas &c.* Vel *contrabam tecum, ſi hoc officium obtineas &c.* ubi, ſi verificatur conditio, conſenſus ſponſalitius de conditionato tranſit in abſolutum. Itaque dubium adhuc reſtat de conſenſu matrimoniali. H. N.

Reſp. Conſenſui matrimoniali valide poteſt adjici aliqua conditio honeſta, qua ſemel verificata ipſum Matrimonium cenſetur abſolutum ſine novo aliquo conſenſu. Ita cum Abbate, Innocentio, Anchorano, & aliis Fagnanus *in cap. Super eo. de conditionibus appoſitis.* qui etiam ibidem ſub *n. 4.* idem probat ex repetitis Declarationibus Cardinalium per Romanos Pon-

tifices approbatis, vi quarum habetur, quod Matrimonium per verba de præsenti sub honesta conditione de futuro coram Parocho, & Testibus contractum etiam post Concilium Tridentinum valeat, nec NB. opus amplius sit, ut consensus iste, cognita adjectæ conditionis existentia, de novo coram Parocho, & Testibus repetatur, supposito nimirum, quod antea iste contractus fuerit coram Testibus & Parocho initus, quando illa conditio fuerat apposita. Confirmatur à pari; consensus sponsalitius conditionatus, uti pariter juxta communem alius contractus conditionatus, existente conditione, censetur absolutus sine novo aliquo addito in ratione sponsaliorum; ergo etiam consensus matrimonialis in ratione Matrimonii. Et hinc sicuti in consensu sponsalitio, existente conditione annexa, habetur illico absque alio superaddito jus ad contrahendum ipsummet Matrimonium, ad quod altera compars potest obligari, ita etiam in contractu simili matrimoniali existente conditione, habetur jus ad ipsum Matrimonium per copulam carnalem consummandum absque alio novo superaddito, sicuti si ab initio fuisset ille consensus absolutus. Duo tamen in præsenti ex AA. sibi bene notent Parochi, *Primo*, ne facile tali Matrimonio, in quo consensus non ponitur absolutus, sed ipsimet consensui matrimoniali annectitur conditio, assistant ad vitanda plura incommoda, quæ non ita facile eveniunt in sponsalibus conditionatis. *Secundo*, ubi specialis urget ratio gravis, aut necessitas sic assistendi, ne, nisi pars illa à præ-

tensa

tenſa ſua conditione coram Teſtibus deſiſtat, contractum taliter Matrimonium conſummare permittant, donec certo conſtet, conditionem eſſe adimpletam; alias enim contingere poſſet id, quod refert Fagnanus in caſu, ubi aliquis cum quadam contraxit Matrimonium ſub conditione præſenti, *Si es legitima*, & poſt multiplicem copulam primum reſcivit, eandem non eſſe legitimam, ex quo illud Matrimonium fuit declaratum nullum reclamante eo, qui appoſuit, non fuiſſe verificatam conditionem ſui conſenſus matrimonialis. Videatur circa hoc, & prius Quæſitum fuſius in Jure Canonico P. Reiffenſtuel *lib. 4. Decretal. tit. 5.**

Additio III.

*Quæres III. Quid ſentiendum in caſu ſequenti? Caja Nobilis conſentit in Matrimonium cum Tito pariter Nobili, addita tamen tam in conſenſu ſponſalitio, quam matrimoniali hac expreſſa clauſula, ut Titus Cajæ ex ſuis reditibus ſingulis annis tribuat mille florenos pro recreatione, & ad uſum beneplacitum, quod pactum etiam Titus inivit; quia tamen ſucceſſu temporis amor deferbuit, præſertim cum nulla proles ex eo Matrimonio ſit ſuſcepta, recuſat Titus ſtare præcedenti pacto: quare Caja exinde pertæſa prætendit declarari nullitatem Matrimonii, volens tranſire ad alias nuptias. Quæritur, an bene? Reſp. Etſi Titus ſub peccato, ſi aliud excuſans non interveniat, teneatur continuare ſolu-

lutionem mille florenorum propter præcedens pactum, si tamen eandem non præstet, exinde non sequitur, præcedens Matrimonium esse nullum. Ratio est: quia præsertim in Matrimonio tanquam causa favorabili, & ad vitandas plures inconvenientias non præsumitur, solutionem mille florenorum consensui matrimoniali fuisse annexam tanquam conditionem sine qua non, sed potius tanquam modum, sicque contractum hunc adhuc esse validum, etiam modo isto absente, Videantur dicta *Tract. 8. dist. 1. post. n. 12. Addit. II.* Et in simili la Croix *Lib. 6. part. 3. n. 400.*

Nec dicas. In casu præcedentis Quæsiti clausula Matrimonio adjecta, *Si es legitima*, censetur annexa per modum conditionis, sicque ea non subsistente Matrimonium declarabatur nullum; ergo etiam in hoc casu clausula, *ut singulis annis solvantur mille floreni*, erit adjecta tanquam conditio, qua non existente Matrimonium erit nullum. Resp. enim neg. conseq. & paritatem: etenim prima clausula continet particulam *Si*, qui juxta dicta de contractibus à priori indicat conditionem sine qua non; altera vero habet particulam *ut*, quæ juxta pariter ibidem dicta ordinarie non aliquam conditionem, sed potius insinuat modum, sine quo adhuc substantia contractus subsistit. Et certe, si alia compars clausulam hanc, ut *singulis annis solvantur mille floreni*, voluisset annectere tanquam conditionem sine qua non, nunquam posset per totam vitam concedere

usum

usum corporis consummando Matrimonium, cum nunquam esset secura, an promittens hanc solutionem subsequentibus annis sit adimpleturus, uti consideranti patebit.*

QUÆSTIO IV.

Utrum sit licita Pluralitas Uxorum?

SUMMARIUM.

39. *Unitas Matrimonii duplex. Polygamia, & Bigamia, Trigamia &c. quid?*
40. *Polygamia, seu pluralitas simultanea uxorum est prohibita.*
41. *Solvitur instantia de Patriarchis veteris Testamenti.*
42. *Pluralitas successiva uxorum est licita.*
43. *Quid de legibus Civilibus?*
44. *Secundæ nuptiæ non ita probantur, sicut primæ.*
45. *Uxor non certificata de morte viri nequit contrahere cum alio.*
46. *Idem dicendum de viris.*
47. *Cautela Ritualium Diœcesanorum circa hoc.*
    * *Signa quædam moralis certitudinis de morte.*
48. *Quid, si mulier deponat, maritum se vidente obiisse?*
49. *Dubitans de morte conjugis, si contrahat, non potest petere debitum.*

50. *Cur possit reddere parti innocenti?*
51. *Quid, si postea conjux superstes redeat? Nam filii legitimi?*

39. QUÆSTIO præsens sub aliis terminis, videlicet *de Unitate Matrimonii*, non raro proponi solet. Pro cujus resolutione sciendum, quod Unitas Matrimonii duplex considerari possit, videlicet vel respectu ejusdem temporis, vel in ordine ad diversa tempora. Priori unitati, juxta quam Matrimonium ita debet esse unum, ut non possit idem vir habere simul plures uxores, neque eadem mulier plures viros, opponitur, *Polygamia*, quæ est simultanea pluralitas uxorum. Posteriori modo opponitur Unitati Matrimonii *Bigamia*, *Trigamia*, *&c.* dum scilicet quis successive duas, tres, aut etiam plures accepit uxores, contrahendo secundas, tertias, aut ulteriores nuptias.

40. CONCL. I. Polygamia, seu pluralitas simultanea uxorum in Lege Evangelica Jure Divino est prohibita. Ita omnes Catholici; & habetur *c. Gaudemus. De divortiis*, estque novissime definitum in Concilio Trid. *Sess.* 24. *can.* 2. his verbis: *Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla Lege Divina esse prohibitum, anathema sit.* Idem probatur ex S. Scriptura, ut *Matth.* 19. *Marci* 10. & *Epes.* 5. ubi de conjugato dicitur atque renovatur illud præceptum *Genes. cap.* 2. positum: *Adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Nam Sacer Textus ibidem non di-

dixit: *Erunt tres, vel plures, sed duo*, nec dixit: *Adhærebit uxoribus, sed uxori*; uti notat, atque argumentatur Pontifex *in cap. Gaudemus De Divortiis.* Confirmatur Conclusio ex illis verbis Christi *Lucæ 16. Omnis, qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mæchatur; & qui dimissam à viro ducit, mæchatur*: Si ergo juxta Christi præceptum uxore dimissa duci alia de Jure non potest, ergo à fortiore neque ipsa retenta: per quod evidenter apparet, pluralitatem simultaneam uxorum, in Lege Evangelica reprobari.

41. Nec obstat, quod Abraham, Jacob, aliique sancti Patriarchæ in veteri Testamento plures simul uxores habuisse legantur. Resp. enim conformiter *cit. c. Gaudemus*, & communi Theologorum, illud Divina revelatione, atque dispensatione sanctis illis Patriarchis fuisse concessum. Et id quidem factum creditur ob paucitatem Fidelium, ut nimirum hoc modo vera Fides, & agnitio unius DEI, cœli, terræque Conditoris, quæ ob grassantem tunc undequaque idololatriam propemodum extinguebatur, saltem in posteris Abrahæ conservaretur.

42. CONCL. II. Pluralitas successiva uxorum post mortem prioris conjugis licita est inter Christianos & valida. Patet hoc tum ex perpetuo sensu, & praxi Ecclesiæ, tum ex illo Apostoli 1. *Corinth. 7. Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit: quod si dormierit vir ejus, liberata est, cui vult, nubat, tantum in Domino.* Et hoc non solum de-

secundis, sed etiam de ulterioribus nuptiis intelligendum est: unde nec Christus *Matth. 22.* damnavit mulierem, quod septem viros legitime habuisset; nec Samaritanam, quod quinque *Joan. 4.*

43. Nec obstat, quod Legibus Civilibus secundæ nuptiæ sint exosæ, & variis pœnis afficiantur; imo mulier nubens intra annum luctus (hoc est, infra annum à morte mariti) notetur infamia *l. 1. & 2. C. De secundis Nuptiis*, & alibi. Resp. enim, hanc pœnam infamiæ Jure Canonico esse sublatam, *cap. penult. & ult. De Secundis Nuptiis.* Eo quod mulier sic nubens concessa sibi ab Apostolo utatur potestate.

44. Verum quidem est, quod primæ nuptiæ magis probentur, quam secundæ *c. nuptiarum, 27. quæst. 1. & c. Quomodo, 31. qu. 1.* & alibi. Unde etiam secundæ nuptiæ inducunt Bigamiam *c. 1. & seqq. De Bigamis non ordinandis.* Neque secundæ nuptiæ benedicuntur *cap. 1. & 3. De secund. Nuptiis*; Cum enim alter contrahentium saltem in primis nuptiis fuerit benedictus, eaque benedictio semper duret, non est iteranda. Intellige, nisi consuetudine contrarium alicubi sit introductum. Navarrus *cap. 22. Manual. num. 83.*

45. CONCL. III. Uxor non certificata de morte viri prioris, & econtra nequit contrahere cum alio, etiamsi tanta diligenti inquisitione ignoret, quid contigerit circa maritum pluribus jam annis non comparentem. Ita habetur

betur decisum c. *in Præsentia. De Sponsal.* ubi Papa consultus, quid agendum fœminis adhuc viventibus, quæ viros suos causa captivitatis, vel peregrinationis absentes ultra septenium præstolatæ sunt, nec certificari possunt de vita, vel morte ipsorum, licet super hoc inquisitionem adhibuerint diligentem: respondet, *quod, quantocunque annorum numero ita remaneant, viventibus viris suis non possunt ad aliorum consortium canonice convolare: nec auctoritate Ecclesiæ permitti contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum.*

46. Et hoc ipsum in viris observandum esse absentibus uxoribus, declaratur c. *Dominus. De Secundis Nuptiis*, ibi: *Nullus amodo ad secundas Nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quod ab hac vita migraverit conjux ejus.* Ratio est: quia stante dubio de morte conjugis prius Matrimonium stat in possessione. Accedunt plurima inconvenientia, quæ ex secundis nuptiis temere, seu non habita certa notitia de morte prioris conjugis initis provenire solent.

47. Quinimo his de causis Ritualia Diœcesana recte alicubi monent Parochos, ne facile ad contrahendum Matrimonium admittant vagos & peregrinos, & qui incertas sedes habent, non habita prius Ordinarii licentia. Neque item eos, qui antea conjugati fuerunt, ut sunt uxores militum, & captivorum vel aliorum, præsertim peregrinantium; nisi habita certa notitia de morte prioris conjugis, aut in casu, quo non adsunt indubitata talis

mortis testimonia, causa ad Ordinarium deferatur, ejusque judicium & consensus requiratur, ne alioquin ex incentivo libidinis, ac postposito DEI timore facilius contingat, secundas nuptias iniri non habita certa notitia de morte prioris conjugis.

Additio.

*Porro moraliter certa notitia de morte prioris conjugis haberi censetur, Primo, Per extractum Parochi ex libro mortuorum. *Secundo.* Per attestationem authenticam à Magistratu Ecclesiastico, Politico, aut Militari, vel à Notario publico, aliave persona in auctoritate publica constituta datam. *Tertio.* Per duos Testes de visu, nimirum affirmantes, se actualiter interfuisse morti, vel sepulturæ, aut exequiis. *Quarto.* Per alia verosimilia indicia, & conjecturas concurrentes simul cum fama ortum suum habente ex hominibus fide dignis, uti notat Schmalzgrueber *L. 4. Decret. Tit. 21. n. 18.* vel cum uno Teste de visu, vel cum pluribus de auditu. Nec obest juxta Patrem Reiffenstuel (quem emergente simili casu *Lib. 4. Decret. Tit. 21. §. 1.* utiliter leges) si tales Testes fuerint consanguinei.*

48. Quæres. Quid agendum, si quædam mulier deponat, aut etiam juramento firmare velit, conjugem suum, se vidente, atque præsente, tali tempore mortuum, atque sepultum fuisse? Resp. eam absque aliis testimoniis vel indiciis (secus, si talia præsertim gravia con-

concurrant) non esse audiendam, quia *nullus idoneus testis in re sua intelligitur*, *l. Nullus. ff. De Testibus*. Accedit, quod juramentum suppletorium probationis neque deferendum, neque admittendum sit absque semiplena probatione; & alioquin, si præstaretur, nulla ejus habenda sit ratio. Gobat *Tract. 9. Theol. Experim. n. 281.* ubi hoc declarat casu quodam Hungarico.

49. CONCL. IV. Si quis, vel aliqua, dubitans de morte prioris conjugis absentis, contrahere præsumpserit, ei, quæ sibi nupsit, debitum conjugale reddere tenetur, id tamen exigere non potest. Ita habetur, expresse *cit. c. Dominus. De secundis Nuptiis*, Estque communis Doctorum. Ratio est: quia, cum alter conjux supponatur bona fide contraxisse (nam, si etiam ipse scivisset incertitudinem mortis prioris conjugis, neuter posset petere debitum) stante dubio non est privandus jure suo, cum sit in possessione juris conjugii, ac stante dubio melior sit conditio possidentis. Secus dicendum de eo, qui mala fide, seu dubitans de morte prioris conjugis contraxit; nam semper in possessione stat prius Matrimonium contra ipsum: unde perseverante conscientia sua dubia, & nisi hæc per acquisitam certam notitiam de morte prioris conjugis deponatur, is peccaret petendo.

50. Dices. Ergo stante tali dubio neque poterit reddere alteri petenti. Resp. negando sequelam. Etenim, si revera conjux prior mortua fuisset, Matrimonium cum altera (servatis

cæ-

cæteroquin servandis) contractum esset validum, non obstante alterius dubio: quia satis est, quod à parte rei conjux sit mortua, sicque Matrimonium contrahi possit. Proinde parti innocenti, seu quæ bona fide contraxerat, jus suum, Perseverante illo dubio, negandum non est.

51. Quod si vero ex postfacto, quocunque tandem tempore, vel casu, conjux absens redierit, aut eum superstitem esse constiterit, omnino necesse est, ut, qui alterum Matrimonium contraxerat (quod non obstante bona fide ipso jure irritum fuit) relictis adulterinis complexibus ad priorem conjugem revertatur; prout notatur *cit. c. Dominus. De secund. Nupt.* cum concordantiis. Si tamen ejusmodi Matrimonium fuit contractum ex judicio, & assensu Ecclesiæ, filii ex ipso nati reputantur legitimi, & admittendi ad hæreditatem, *arg. cap. Perlatum. Qui filii sint legitimi.*

QUÆSTIO V.

De Indissolubilitate Matrimonii.

SUMMARIUM.

52. *Matrimonium dupliciter potest intelligi indissolubile, quomodo?*
53. *Matrimonium omne est indissolubile propria contrahentium auctoritate.*
54. *Etiam loquendo de Matrimonio infidelium.*

55. Om-

(g) Ut dicitur num. 103. & seqq.

52. MATRIMONIUM dupliciter intelligi potest esse indissolubile, nimirum vel quoad vinculum, vel quoad thorum & cohabitationem. De indissolubilitate Matrimonii hoc posteriori modo accepta, dicetur ex professo *Quæst. VI.* per totum: de priori tamen inpræsentiarum agitur, investigando, an, & quomodo Matrimonium sit indissolubile quoad vin-

vinculum, adeo, ut illo semel legitime contracto non liceat conjugibus ab eodem recedere, atque ad alias nuptias vivente adhuc priore conjuge transire. Hoc prænotato, sit

53. CONCL. I. Matrimonium omne est indissolubile ac perpetuum adeo, ut propria contrahentium auctoritate dissolvi nequeat. Ita communis; & aperte traditur à Concilio Trid. *Sess.* 24. *in principio*. ubi ait: *Matrimonii perpetuum, indissolubilemque nexum primus humani generis Parens Divini Spiritus instinctu pronuntiavit, cum dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: quamobrem relinquet homo Patrem suum, & Matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Gen.* 2. Idem patet ex definitione Matrimonii *n.* 4. allata, ibi: *individuam vitæ consuetudinem retinens.* Hinc *c. ult. De Conditionibus appositis*, dicitur, quod conditio de dissolubilitate Matrimonii apposita sit contra substantiam conjugii. Accedit ratio: quia hujusmodi nexum indissolubilem Matrimonii exigit bonum prolis, cujus bonæ educationi plurimum obesset incertitudo atque separatio parentum.

54. Et hæ quidem rationes procedunt de quocunque Matrimonio, etiam Infidelium, adeo, ut ipsi quoque Infideles nequeant Matrimonium pro libitu, & propria auctoritate dissolvere; cum Lex Divina, ab origine mundi lata & per Protoplasten promulgata, obliget omnes.

55. Nec dicas. *Omnis res, per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur*, cap. 1.

De. Reg. Juris, atqui Matrimonium mutuo contrahentium consensu nascitur; ergo eodem pariter dissolvitur. Resp. enim, Regulam illam procedere potissimum de obligationibus & contractibus temporalibus, qui, cum solo mutuo consensu fiant, eodem etiam dissolvuntur: secus dicendum de spiritualibus obligationibus (sic enim obligatio, & Character Baptismi, vel Ordinis nequit amplius mutuo consensu dissolvi) ac præsertim de Matrimonio, quod ex Divina institutione indissolubile est, & cujus dissolubilitas plurimum præjudicaret bono prolis. Et hæc quidem vera sunt, loquendo de dissolutione Matrimonii propria contrahentium auctoritate facta; num autem illud, extra causam mortis alterius conjugum, in nonnullis casibus auctoritate Divina aliquando fuerit, vel sit de facto dissolubile quoad vinculum, quæstio remanet.

56. CONCL. II. Olim in Lege veteri, seu Mosaica licitum fuit Judæis Repudium uxoris; idque ob specialem dispensationem Divinam, qua DEUS per manum Moysis, propter duritiam Populi Judaici, & ad evitanda uxoricidia concessit ipsis *Deuter.* 24. scribere Libellum Repudii, ita ut Judæi hoc facientes non peccaverint. Ita Scotus 4. *dist.* 33. *quæst.* 3. & probabilior Doctorum, quamvis non desint oppositum tenentes. Ratio est: quia Moyses promulgavit Legem DEI, atque ideo, quos ille per Legem à se promulgatam separavit, seu separari permisit, etiam DEUS separavit, seu separari permisit. Unde juxta *cit. cap. Deuter.* 24. licuit uxo-

ri

ri sic dimissæ alterum maritum ducere; consequenter per dationem Libelli Repudii vere quoad vinculum fuit dissolutum prius Matrimonium in Legi veteri.

57. CONCL. III. Matrimonium inter Infideles contractum defacto dissolvi potest quoad vinculum, si unus conjugum convertatur ad veram Christi fidem, alter vero nolit converti, neque cohabitare converso sine injuria Creatoris, hunc videlicet blasphemando, aut solicitando conversum ad Infidelitatem. Ita certa, & communis omnium Theologorum, & Canonistarum; atque habetur decisum *c. Si infideles 28. qu. 1. & 2.* & *c. Quanto. De Divortiis.* Idem deducitur ex illo *1. Corinth. 7. Si Infidelis discedit, discedat: non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi.* Unde patet, quod hæc facultas solvendi Matrimonium Fideli ad Fidem converso concessa fuerit à Christo sua suprema auctoritate, & ab Apostolo Paulo *loc. cit.* promulgata; prout Ecclesia Catholica hactenus semper intellexit, & intelligit.

58. CONCL. IV. Matrimonium ratum Fidelium, seu Christianorum, nondum tamen consummatum, dissolvitur quoad vinculum per ingressum alterius conjugis in Religionem, ita ut conjux in sæculo relicta, emissa per consortem Professione, licite possit transire ad alias nuptias. Ita communis Doctorum Catholicorum; & habetur non solum *c. Verum* & *c. Ex parte tua. De Conversion. Conjugat.* sed etiam novissime definitum fuit in Concilio Trid. *Sess. 24. can. 6.*

can. 6. his verbis: *Si quis dixerit, Matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem Religionis Professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit.*

59. Secus est dicendum de Voto Castitatis solemnizato per susceptionem Ordinis Sacris utputa Subdiaconatus, Diaconatus &c. Quamvis enim hujusmodi votum impediat Matrimonium contrahendum, & dirimat postea contractum; tamen non sufficit ad dissolvendum Matrimonium prius contractum, licet necdum consummatum. *Cum nec jure Divino, nec per sacros reperiatur Canones hoc statutum*; prout argumentatur, atque declarat Joannes XXII. *in Extravag. Antiquæ. De Voto & voti redempt.* Multo minus quoad vinculum dissolvitur Matrimonium, antea contractum & non consummatum per Votum simplex Castitatis *text. clar. cit. c. Ex parte tua. De Conversion. conjugat* Nam dictum privilegium est speciale Professioni Religiosæ, sive Jure Divino, atque ex Christi institutione eidem concessum, ut cum suis censet Doctor Subtilis 4. *dist*, 31. *quæst.* 1. ac sequitur Sanchez *lib.* 2. *de matrim. disp.* 19. citans plures alios: eo quod innitium hujus privilegii non reperiatur in Jure Ecclesiastico, sed extet à primordiis Ecclesiæ, atque desumatur ex facto Christi, vocantis Joannem Apostolum, & Evangelistam à nuptiis ad Apostolatum *Joan.* 1. sive saltem jure Ecclesiastico, licet antiquissimo, prout vult Fagnanus. *c. Ex part. n.* 8. *de Conversf. conjug.* cum quibusdam aliis.

60. CONCL. V. Matrimonium ratum, non

consummatum extra casum Frofessionis Religiosæ potest etiam alia gravi, & justa de causa dissolvi auctoritate seu dispensatione Summi Pontificis, ita ut ambo conjuges licite possint ad alia vota transire. Ita D. Antoninus. Cajetanus, Bellarminus, Bonacina, Navarrus, & plurimi, quos citat, & sequitur Sanchez *cit. lib.* 2. *dist.* 14. & Mastrius 4. *disp.* 7. *num.* 198. asserens, hanc modo esse communem ac probabiliorem sententiam, magisque Pontificiæ Auctoritati in re justa favorabilem.

61. Fundatur hæc conclusio in illa generali potestate pascendi Oves, seu Fideles, à Christo Domino concessa D. Petro, ejusque legitimis Successoribus *Joan.* 21. ibi: *Pasce oves meas.* Quæ verba Christus, ad ostendendam dictæ potestatis amplitudinem, trina vice repetere voluit: sicque, quia ad hoc, ut Oves concreditæ rite pascantur, multum juvat facultas dispensandi in Votis, juramentis, Matrimonio rato, ac hujusmodi, quando ad bonum Ecclesiæ regimen expedit, merito de talis quoque potestatis concessione intelliguntur. Unde, quod Summi Pontifices aliquoties dispensaverint in Matrimonio rato, & nondum consummato Fidelium, plures referunt Auctores, ac in specie id traditur de Martino V. Eugenio IV. Paulo III. Pio IV. Imo Sanchez *loc. cit.* addit Gregorium XIII. una die cum undecim dispensasse: non est autem credendum, tot Pontifices in facto tam gravi, atque conscientioso errasse. Accedit, quod in dubio standum sit judicio Superiorum vel maxime Summi Pontificis, cui

totius Ecclesiæ regimen incumbit, cuique Spiritus Sanctus specialiter assistit.

Additio.

* Non equidem me latet, præsentem Auctorem, seu potius Ordinis ejusdem Prosecutorem in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 19. num. 3. & seqq.* contrariam sententiam credere probabiliorem, quam etiam Pater Henno *Tract. De Matrimonio, disp. 4. quæst. 5. Conclus. 2.* menti Scoti conformiorem ostendere conatur: puto tamen, præsentem nostram sententiam potius esse manutenendam in summe debitum respectum tot Summorum Pontificum numero præcedenti allegatorum, quibus insuper Baronius in Annalibus Ecclesiasticis *ad an.* 1074. Gregorius VII. Prosper Fagnanus in *cap. perniciosam 1. De officio Judicis ordinarii num. 61.* Paulum V. Pyrrhus Corradus, & Vincentius de Justis apud Franciscum Schmier *Tom. 3. Lib. 4. sect. 11. num. 22. fol.* apud me 79. Urbanum VIII. superaddunt, testaturque idem Franciscus Schmier *loc. cit. num.* 26. Clementem VIII. *die 6. Julii* 1599. specialem pro examine hujus nostræ sententiæ indixisse Congregationem, cui intervenerunt octo Cardinales, quatuor Auditores Rotæ, & duo Theologi, omnes Viri sapientissimi, qui unanimiter pronunciarunt, Papam in Matrimonio rato dispensare posse. Uti etiam hanc ipsam sententiam fertur novissime practicasse Clemens XI. si credendum Patri Pichler in Candidato Jurisprudentiæ abbrevia-

to *Lib.* 4. *Tit.* 19. *n.* 4. Quis autem sibi persuadeat, tot Pontifices, ac toties, & quidem in materia concernente valorem actus dispensasse, nisi sententiam asserentem ob valde gravem causam posse dispensari, censuissent practicabilem? Accedit, quod Summus Pontifex possit dispensare in Religiosa Professione, quæ tamen alias tam forte vinculum est, ut tollat ipsum Matrimonium ratum: cur ergo non posset etiam dispensare in ipso Matrimonio rato? Objectiones contrarias solutas invenies apud Schmier & Pichler *loc. cit.* ac apud Schmalzgrueber *Lib.* 4. *Decret. Tit.* 19. *num.* 49.

62. CONCL. VI. Matrimonium valide inter Christianos contractum, & consummatum quoad vinculum ita est indissolubile, ut extra mortem naturalem alterius conjugum nulla de causa, nisi immediate Divina auctoritate, dissolvi valeat. Ita communis Catholicorum, estque contra Hæreticos, volentes, illud dissolvi posse propter supervenientem fornicationem alterius conjugum, & ob nonnullas alias causas, novissime definitum in Concil. Trid. *Sess.* 24. *can.* 5. ibi: *Si quis dixerit, propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à conjuge, dissolvi posse matrimonii vinculum, anathema sit.* Et *can.* 7. *si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum docuit, & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugis, matrimonii vinculum non posse dissolvi &c. anathema sit.*

63. Idipsum constat tum ex perpetua traditione, ac sensu Ecclesiæ, tum ex illis verbis Christi

Christi *Matth.* 19. ubi revocans Libellum Repudii, & elevans Matrimonium ad rationem Sacramenti, subjunxit: *Quod DEUS conjunxit, homo non separet.* Item ex illo *Rom.* 7. *Mulier vivente viro alligata est legi.* Et 1. *Corinth.* 7. *Iis, qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari*, cum concordantiis. Quæ verba S. Mater Ecclesia de Matrimonio consummato inter Fideles contracto semper intellexit, ac proinde in eodem pro nullo prorsus dispensasse legitur.

64. Nec obstat, quod Matrimonium ratum Fidelium possit in aliquo casu dissolvi, ut dictum *num.* 58. & 60. Resp. enim, disparitatem esse: quia Matrimonium ratum significat duntaxat *Conjunctionem Christi cum anima fideli per gratiam*, sive Charitatem, quæ non est indissolubilis, imo perditur per quodcunque peccatum mortale: Matrimonium vero consummatum significat *Conjunctionem Christi cum Ecclesia per assumptam humanitatem*, quæ amplius est indissolubilis; prout notatur *c. Debitum. De Bigamis non ordin.* Accedit, quod separatio Matrimonii consummati posset redundare in injuriam prolis: atque ideo (præter immediatam potestatem Divinam) ex Christi institutione in nullo casu illud est separabile quoad vinculum, nisi per mortem naturalem alterius conjugum.

65. Objicies cum Hæreticis. Christus *Matth.* 19. dixit: *Quicunque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem: & aliam duxerit, mœchatur:* ergo, cum exceptio firmet regulam in oppositum, ob fornicationem ab ea factam licitum est dimittere uxorem, & aliam ducere. Resp. negando consequentiam: nam ly *nisi ob fornicationem* refertur solum ad prius, ac denotat, ob eam esse licitam dimissionem uxoris quoad thorum & cohabitationem; (g) non autem inde sequitur, esse licitam dissolutionem Matrimonii quoad vinculum ob causam fornicationis: prout semper intellexit, docuit, & docet S. Mater Ecclesia. Alioquin certe lata porta aperiretur adulteriis, ut sic conjuges cæteroquin male cohabitantes, possent hoc titulo separari, atque aliis pro libitu nubere.

QUÆSTIO VI.

De Cohabitatione, & onere Debiti Conjugalis.

SUMMARIUM.

66. *Obligatio Conjugum, ad quæ generatim se extendat?*
67. *Conjuges tenentur cohabitare in eadem domo, mensa, & lecto.*
68. *Maritus, an possit abesse, & quando?*
69. *Uxor, an teneatur sequi virum, mutantem domicilium?*
70. *Et vir uxorem?*

Disse-

Differentia inter virum, & uxorem quoad hoc.

71. *Actus Conjugalis ex se licitus est, & honestus.*

72. *Dummodo sit vestitus debitis circumstantiis. Propositio damnata.*

73. *I. Finis actus conjugalis est generatio prolis.*

74. *II. Satisfactio debiti conjugalis, & vitatio incontinentiæ alterius conjugis.*

75. *III. Vitatio propriæ incontinentiæ.*

76. *Solvitur instantia contra hoc.*

77. *An liceat causa solius sanitatis?*

78. *Conjux tenetur alteri petenti reddere.*

79. *Alioquin peccat, & quomodo?*

80. *Nisi justa causa excusetur.*

81. *Variæ causæ excusantes à reddendo debito conjugali.*

* *Et num sit causa sufficiens multiplicatio Prolium? Addit. I. & II.*

82. *Decet, temporibus sacris abstinere ab actu conjugali.*

83. *An sit peccatum, tunc petere? Quid de redditione debiti?*

84. *Mala fide contrahens Matrimonium, an possit petere, vel reddere?*

85. *Quid, si dubium de valore Matrimonii superveniat?*

86. *Quid, si certo sciatur invaliditas Matrimonii, sed non possit probari?*

(h) Vide dicta Tract. 13. Dist. 1. num. 39. & 40.

(i) De hoc Tract. 7. Dist. 1. num. 49. & seqq.

87. *Quid, si superveniat affinitas? Aut quis contraxerit cum Voto simplici Castitatis?*
(k) Tract. 6. Dist. 3. num. 48.
88. *Conjuges, quomodo peccent indebite congrediendo?*
(l) Tract. 9. Dist. 4. num. 65.
(m) Ibidem. num. 76.
89. *Actus conjugalis, an liceat, si conjux est gravida?*
90. *Puerpera? menstruata, vel lactans?*
* *An liceat Conjugibus alias sibi præsentare formas? Addit. I.*
* *Item an Viduis, vel Sponsis liceat delectari de actu conjugali præterito, vel futuro? Addit. II. & III.*

66. CUM Matrimonium à DEO institutum fuerit ad legitimam generis humani conservationem, ipsiusque Ecclesiæ propagationem, ac proinde finis ejus principalior sit bonum prolis; hinc generatim ad duo sese extendit obligatio conjugum, videlicet ad mutuam cohabitationem, & redditionem debiti conjugalis. Proinde, ut intelligatur, quæ, & quanta sit ejusmodi obligatio, sit.

67. CONCL. I. Tenentur Conjuges simul cohabitare in eadem domo, mensa, & lecto, quæ quidem obligatio descendit tum ex Jure Divino, tum ex natura contractus conjugalis. Hinc siquidem *Gen. 2.* dicitur: *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem suam, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una.* Idem patet ex definitione Matrimonii, ibi:

ibi: *Individuam vitæ consuetudinem retinens.* Proinde

68. Infertur I. Quamvis maritus ratione negotii gerendi possit modico tempore abesse, id tamen non esse licitum tempore longo; nisi accedat alia gravis, & justa causa, utputa si teneatur Principem comitari in bellum; aut si hoc necessarium sit ad gubernationem Familiæ, vel conservandas res familiares. Sanchez *lib* 9. *de Matr. disp.* 4. *n.* 12. ac alii. Ratio est: quia conjuges Jure Divino tenentur cohabitare: unde *cap.* 1. *De Conjugio leprosorum*, inquit Pontifex: *Cum vir & Uxor una caro sint, non debet alter sine altero esse diutius.* Verum cum hoc tempus absentiæ non definiatur, hinc Glossa ibidem, & Doctores censent, id arbitrio viri prudentis, pensatis absentiæ causis, ac periculo incontinentiæ, definiendum esse: alioquin post diurnam moram Judex ab altero conjuge requisitus, vel si notorie constet, quod vivant incontinenter, etiam ex officio potest eos cogere ad cohabitandum. Abbas ad *cit. cap.* 1. *de Conjugio lepros.*

69. Infertur II. Uxorem teneri ad comitandum virum, si hic aliorsum mutaverit domicilium, idque ob rationem dictam. Secus, si vir efficiatur vagabundus, & ante contractum matrimonialem non fuisset talis; tunc enim uxor ipsum hinc inde vagantem sequi non tenetur, utpote quod hoc foret gravissimum onus. Bene tamen, si vir more histrionum jam ante nuptias vagus extitisset: quia tunc ipsa censeretur approbasse mores suos. Abbas *loc. cit.* Fallit

insuper allata doctrina, quando uxor absque gravi detrimento virum sequi non potest; tunc enim ipsum non tenetur sequi, *arg. can. Si quis necessitate. 34. quæst. 2.*

70. Infertur III. Quod, si uxor ex causa necessaria recedit à loco priori, & aliorsum transfert domicilium, etiam maritus sequi teneatur. Ita colligitur ex *cit. cap. 1. De Conjug. lepros.* ac notat Glossa ibidem: quia quoad mutua obsequia conjugalia vir & uxor pares sunt. Est tamen inter eos nonnulla differentia; nam, quia vir est caput mulieris, atque ejus sit gubernare, hinc potest ad libitum eligere domicilium, tenetur que uxor ipsum sequi; uxor vero, cum sit subdita marito, domicilium pro libitu mutare, vel eligere nequit; si tamen necessitate cogente id faciat, vir ob tuenda jura Matrimonii tenebitur eam sequi. Sanchez *lib. 1. disp. 41. n. 15. & 16.*

71. CONCL. II. Actus conjugalis ex se est licitus, &, si fuerit vestitus debitis circumstantiis, honestus ac meritorius. Ita communis. Idque patet ex eo: quia est medium ex natura rei ordinatum ad finem bonum, atque honestum, sive ad legitimam propagationem generis humani. Unde & DEUS Protoparentibus nostris præcepit actum conjugalem *Genes. 1.* ibi: *Crescite, & multiplicamini;* atqui blasphemum foret dicere, quod DEUS aliquid ex se malum præceperit. Hinc *ad Heb. cap. 13.* ait Apostolus: *Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus.*

72. Additur notanter, *vestitus debitis circumstantiis*, nimirum ut non nisi loco, tempore, modo,

modo, fineque debito eliciatur; alioquin enim culpa non vacaret. Hinc Angelus Raphael Tobiæ *cap. 6.* dixit: *Qui conjugium ita suscipiunt, ut DEUM à se & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem dæmonium super eos.* Et conformiter huic effato Angelico, meritissime Innocentius XI. sequentem inter alias, ordine 9. Propositionem damnavit: *opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, & defectu veniali.*

73. Cæterum multiplex finis esse potest, licite ac honeste exercendi actum conjugalem. I. Ob generationem prolis; nam proles suscipienda, & religiose educanda ad Cultum Divinum est finis primarius Matrimonii.

74. II. Ob Satisfactionem debiti conjugalis, atque ad vitandam incontinentiam ex parte alterius conjugis. Siquidem uxori expresse, vel tacite petenti tenetur vir, & econtra uxor viro reddere debitum ex Justitia. Quando autem compartem advertit existere in periculo incontinentiæ, tunc opus conjugale erit actus Charitatis, utpote elicitus ob finem salutis spiritualis Proximi. Hoc indicatur ab Apostolo *1. Corinth. 7.* illis verbis: *Uxori vir debitum reddat, similiter autem uxor viro: Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir &c.* Et infra: *Iterum revertimini in id ipsum, ne tentet vos sathanas propter incontinentiam vestram.*

75. III. ob vitandam incontinentiam propriam. Etsi enim non pauci Doctores velint,

actum conjugalem non vacare culpa veniali, si fiat ad vitandum periculum incontinentiæ in semetipso; quia (inquiunt) hic non est proprius finis Matrimonii, sed bonum prolis: communior tamen sententia nullam in hoc culpam agnoscit; siquidem, ut notat Doctor Subtilis 4. *dist. 26. §. Per hoc patet.* institutio Matrimonii non solum facta est à DEO *in officium*, hoc est, ad propagationem generis humani, sed etiam *in remedium, videlicet vitandæ incontinentiæ post lapsum.* Unde Apostolus 1. *Corinth.* 7. de innuptis ait: *Quod, si non se continent, nubant; melius est enim nubere, quam uri.*

76. Nec obstat ratio in oppositum. Resp. enim, quamvis bonum prolis sit finis primarius ac principalis Matrimonii, simul tamen finem ejus minus principalem esse vitationem propriæ incontinentiæ, quem proinde sufficit intendere. Alioquin certo contra communem Doctorum sequeretur, quod nec careat culpa veniali actus ille, si fiat ad vitandum in altero conjuge periculum incontinentiæ, cum & hic non sit finis primarius Matrimonii.

77. Num autem causa solius sanitatis propriæ tuendæ licite, atque sine culpa veniali fiat actus conjugalis, variant Doctores. Et quidem multi culpam in hoc venialem agnoscunt; eo quod finis hic adversetur institutioni Matrimonii, quod ob bonum prolis, atque ad vitandam incontinentiam à Deo institutum fuit, juxta proxime dicta. Alii econtra id omni culpa vacare censent, præsertim si aliud aptum medium ad acquirendam, vel tuendam sanitatem non suppe-

ſuppetat, prout limitat Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 10. Nam in tali caſu (inquiunt) etiam bonum prolis, ſaltem remote includitur. Illud certum eſt, quod, quamvis venialiter peccaret conjux petendo debitum cauſa ſolius ſanitatis, tamen reddens nullatenus peccet.

78. CONCL. III. Tenetur conjux alteri explicite, ſive implicite petenti reddere debitum, niſi juſta cauſa excuſetur. Ita communis, & patet ex dictis, ac textibus S. Scripturæ *num.* 74. relatis.

79. Infertur proinde, quod conjux mortaliter peccet, ſi abſolute neget debitum conſorti, illud rationabiliter, ſerio ac ſub obligatione exigenti: cum non uxor, ſed vir habeat poteſtatem corporis ejus, & alioquin in petente facile ſuboriatur periculum incontinentiæ. Secus eſſet, ſi conſors non ſerio, neque ſub obligatione, ſed ſolum ex quadam benevolentia id petat, aut ſi precibus recuſantis facile acquieſcat; dummodo in petente non ſubſit periculum incontinentiæ.

80. Additur tamen in Concluſione, *niſi juſta cauſa excuſetur.* Nam ejusmodi obligatio non eſt tam ſtricta & gravis, quin occurrente rationabili cauſa liceat ſolutionem vel negare, vel ſaltem differre: *Quoniam* (ut inquit Pontifex c. *Quoniam. Ut lite non conteſtata,*) *in conjugio multi caſus occurrunt, in quibus conjuges ſine culpa, ſed non ſine cauſa continere coguntur.*

81. Sic excuſatur conjux. I. Si non poſſit reddere debitum ſine notabili periculo ſalutis cor-

corporalis propriæ, ut si conjux sit vulneratus, laboret febri hectica, aut alio morbo, adeo, ut actus conjugalis vehementer credatur nociturus. Imo, si nocumentum existeret grave ex una parte, & ex altera non appareret periculum propinquum incontinentiæ, si denegetur, ne quidem foret licitum illud reddere. II. Excusatur, si consors peteret in amentia, ebrietate, aut alias constitutus extra usum rationis; nam non peteret actu humano, & libero. Item juxta Henriquez & Armillam, si absque rationabili causa peteret contra debitum situm & modum. III. Quando conjux immoderate, ac nimis frequenter petit: quia non videntur conjuges sese obligasse ad usum immoderatum: præsertim cum repugnet decentiæ, ipsique valetudini. Idem dic, si peteret morbo contagioso e. g. Gallico laborans cum proximo periculo inficiendi per copulam etiam compartem. IV. Cum conjux ante consummationem Matrimonii possit Religionem ingredi, non tenetur illud consummare reddendo debitum ante elapsos duos menses à contractu matrimoniali *arg. c. ex publico. De Conversione Conjugat.* V. Si publice, seu coram aliis exigeretur. Sunt & aliæ nonnullæ causæ, de quibus fusissime Sanchez *lib. 9. de Matr. disp. 24. & seqq.* & alii.

Additio. I.

* Inter alias causas excusantes ab obligatione reddendi debitum etiam numeratur, si pars innocens resciat, consortem commisisse adulterium,

rium, vel inceſtum, de quo vide fuſius la Croix *lib. 6. part. 3. num. 372. ac ſeqq.* etſi enim pars innocens poſſit, non tamen tenetur reddere debitum; quoniam nocens deperdidit exinde jus petendi illud: quinimo, neque tenetur amplius cohabitare cum adultera, de quo vide dicenda Quæſtione ſeptima *num. 103. & ſeqq.* Num autem etiam debitum conjugale negari queat exinde, ne apud inopes nimium multiplicentur proles, alia eſt difficultas, & allegatus *Auctor loc. cit. n. 392.* reſpondet ordinarie negative; quoniam finis in ipſo contractu matrimoniali imbibitus eſt propagatio generis humani, in quem finem uterque conjugum videntur contrahendo Matrimonium ſaltem tacite conſenſiſſe, & DEUS tanquam Auctor matrimonii haſce proles haud deſeret, qui etiam volucres cæli paſcit. Ex quo jam patet diſparitas inter hanc neceſſitatem ex multiplicitate prolium evenientem, & inter alia damna prorſus extrinſeca Matrimonio ſub ipſo contractu matrimoniali non prævisa ac poſtea evenientia, ad quæ conſequenter vi contractus matrimonialis ſe non videntur obligaſſe, ut maneant his non obſtantibus adſtricti reddere debitum conjugale. Sotus tamen, Lopez, & Sa ponunt exceptionem, nimirum *niſi incommoditas alendi proles foret valde notabilis ex una parte, ex altera vero abeſſet omne periculum alicujus incontinentiæ*, quod tamen meo judicio raro aberit, præſertim ſi ambo conjuges adhuc in eodem lecto exiſtant, vel ſi unus eorum renuat conſentire in pactum non petendi debitum.

Pater

Pater Sporer in casu præsenti *part. 4. Theolog. Sacrament. cap. 2. sect. 3. num. 516.* inquit, seclusso mutuo inter conjuges pacto petendi debitum, negare illud ob solam paupertatem, esse mortale juxta Navar. Sylvest. & alios communiter, qui pronuntiant absolute, multiplicationem prolis non excusare à redditione debiti; quam doctrinam in praxi etiam allegatus Auctor cum Gobat semper se observasse testatur. Quod si tamen (subjungit Sporer) res eo loco esset, ut ob prolis multiplicationem vel parentes ipsi, vel vivis parentibus liberi in extremam inopiam (casus certe rarus inter Christianos) redigendi forent, omnino fatendum est, ac fatetur Layman *lib. 5. tract. 10. cap. 1. num. 16.* debitum juste negari posse; cum non videatur tanta inopia sub primo pacto matrimoniali comprehensa. Et quæso te Confessarie (pergit citatus P. Sporer) an peccati damnabis miseram uxorem, quæ marito omnia abligurienti, ipsa cum liberis famem, & ærumnas tolerans, ne amplius miseranda, & forsan pessime per maritum educanda proles multiplicetur, debitum negat, priusquam se emendet? Quoniam absolute non improbabilis, & bene consideratis similibus circumstantiis in praxi tuta videtur sententia opposita, quæ cum Ledesma, Sanchez, & Diana defendit, sine culpa debitum negari posse ob paupertatem, ne multiplicata prole nimia molestia, vel mendicitas sit sustinenda. Ita Sporer *loc. cit.* prout nec ego talem uxorem (supposito, quod ipsamet in propria persona non patiatur periculum proximum incon-

incontinentiæ) in tantis circumſtantiis auderem condemnare peccati mortalis, ſi marito huic luridiſſimo copulam denegaret, usque dum ſe emendet. Attendatur tamen accurrate à Confeſſario ad omnes circumſtantias, ne fiat abuſus hujus doctrinæ, & prius tentetur potius, utrum nequeant conjuges inopes perſuaderi, ut mutuo pacto, & conſenſu ad invicem à copula conjugali abſtineant, ac omnia pericula proxima pollutionum amoveant. *

Additio II.

* Aſt immutemus aliqualiter caſum priorem, & ſupponamus, uxorem etſi pauperem, confidentem tamen in Divinam providentiam, non horrere multiplicationem prolis, bene tamen ejusdem maritum, qui exinde juxta frequentem experientiam ſub actu conjugali ſolet ſe retrahere, ac non obſtante fraterna correctione, & monitione ſemen extra vas effundere, poteritne talis uxor debitum petere cum proteſtatione ſimilis copulæ imperfectæ &c. vel ſaltem petenti reddere? Quod maritus ſic faciendo graviter peccet, & quod uxor non obligetur ſimili petenti reddere debitum, eſt extra controverſiam; utrum autem poſſit ſaltem reddere, ſi alias valde dure, e. g. verberibus &c. tractaretur, dubium eſt? Ad quod nonnulli Doctores contra alios apud la Croix *lib. 6. p. 3. num. 356.* reſpondent affirmative ex eo fundamento: quia non ſolum maritus, verum etiam uxor vi contractus matrimonialis habet jus ad

copulam; quod autem maritus non faciat, uti debet, & poteſt, atque uxor optat, & intendit, eſt ſolius viri culpa, ad quam fœmina, non niſi materialiter cenſetur cooperari eo ferme modo, quo petens adminiſtrationem Sacramenti ab illo, qui ex ſua malitia miniſtrabit indigne, non reputatur talis adminiſtratoris peccato formaliter cooperari. Ita illi apud la Croix *loc. cit.* ubi pariter notabilem objectionem ſolutam invenies: quæ ratio pariter probat, quod ad evitandum periculum propriæ incontinentiæ uxor debitum petere queat. *

82. Quæres. An tempore ſacro v. g. diebus Solemnioribus, Feſtivis, Dominicis, item die, quo quis Sacram Synaxin ſumpturus eſt, vel ſumpſit, licitum ſit exigere, vel ſaltem reddere debitum? Reſp. I. Maxime decens eſt, & à SS. Canonibus commendatum; quod conjuges ejusmodi diebus ſacris abſtineant ab actu conjugali, ut ſic juxta monitum Apoſtoli 1. *Corinth.* 7. expeditius vacent orationi, prout notatur *c. Propoſuiſti. diſt. 82.* & *c. Sciatis*, & *cap. Quotiescunque, ac tribus ſeqq. 33. quæſt.* cum concordantiis.

83. Reſp. II. Utrum autem ad hoc teneantur conjuges ſub peccato, ſaltem veniali, variant Doctores. Et quidem non pauci arbitrantur, petere debitum ejusmodi Sacris Temporibus, non vacare culpa ſaltem veniali, idque ob Canones proxime citatos. Verum; quia iſti continent duntaxat conſilium (ſicut & verba Apoſtoli *loc. cit.*) non præceptum, hinc Sanchez *loc. cit. diſt.* 12. cum quibusdam

aliis

aliis censet, talem petitionem debiti non solum vacare culpa mortali, sed etiam veniali. Illud certum est, quod nullum sit peccatum, illis diebus petenti reddere: quinimo quocunque tandem die, quantumvis solemni, debitum exigatur, tenetur alter reddere, nisi alia justa causa excusetur: tum quia adhuc multi DD. cum Sanchez docent absolute, non esse prohibitum diebus festis petere debitum, sicque hanc sententiam sequens non debet suo jure privari: tum, quia debet præsumi, quod petat ex rationabili causa, puta ad vitandam incontinentiam.

84. CONCL. IV. Petitio, ac redditio debiti conjugalis redditur quandoque illicita, & mortifera. Ita communis, & probatur inductione. Sic inprimis, qui mala fide, seu dubius de valore Matrimonii contraxit, non potest stante illo dubio petere debitum; tenetur tamen illud reddere petenti comparti, si hæc bona fide contraxerat. Hujus ratio, & exemplum habetur superius *num.* 49. & 50.

85. Quod si dubium superveniat primum Matrimonio jam antehac bona fide contracto, talis non solum reddere, sed etiam petere potest, dummodo simul adhibeat debitam diligentiam acquirendi veritatem, nec tamen de invaliditate Matrimonii constet. Ratio est: quia talis existit in legitima possessione Matrimonii bona fide inchoati, sicque in jure petendi debitum; in dubio autem melior est conditio possidentis. Herincx *disp.* 7. *de Matr. quæst.* 6. *n.* 32. Pirhing. *tit. de Sent. excommun.* 108. solven-

tes contraria, & alii. Et hoc ipsum a potiori dicendum, si postea oriatur solummodo scrupulus, ex levi ac temeraria credulitate conceptus: nam potest is ad consilium proprii Pastoris deponi, ac debitum conjugale non solum licite reddi, sed etiam peti, *text. clar. c. Inquisitioni. de Sent. excomm.*

86. Si vero conjux pro certo cognoscat invaliditatem Matrimonii, eo quod indubitanter sciat subesse impedimentum dirimens, quamvis hoc in facie Ecclesiæ probare nequeat, non solum non potest petere, sed nec reddere debitum: non obstante, quod per sententiam judicialem Ecclesiæ (quæ de occultis non judicat) vel etiam excommunicationem ad id compellatur, aut aliunde periculum vitæ immineat. Ratio est: quia in nullo casu potest quis scienter fornicari, seu alteri carnaliter commisceri extra legitimum Matrimonium; hoc enim est intrinsece malum. Unde talis potius in foro externo debet humiliter sententiam excommunicationis sustinere, ut dicitur *cit. c. inquisitioni. De Sent. excomm.* (*h*) Occisus autem ex hac causa moreretur pro servanda virtute supernaturali Castitatis, & sic evaderet Martyr. (*i*)

87. Deinde, si quis durante Matrimonio contraxit affinitatem cum sua consorte, cognoscendo videlicet carnaliter ejus consanguineam, non potest petere debitum, licet reddere possit, ac teneatur. Ita habetur *c. Discretionem, & c. Tuæ fraternitatis. De eo, qui cognovit.* Et hoc idem dicendum de illo, qui cum Voto simplici

plici Castitatis contraxit Matrimonium. An autem Confessarii Mendicantium cum talibus dispensare possint in ordine ad petendum debitum conjugale, jam alibi (*k*) dictum fuit.

88. Rursus certum est, conjuges peccare congrediendo sodomitice, sive extra vas naturale; quia talis congressus repugnat ordini naturæ, finique Matrimonii. Quod si vero conjuges sine justa causa non servent modum, sive situm naturalem, absque tamen periculo effusionis seminis, committitur peccatum duntaxat veniale: nullum, si justa causa interveniat. Quid autem sentiendum sit de eorum præpostero congressu in vase naturali (*l*) nec non & de tactibus impudicis inter conjuges (*m*) superius jam dictum est.

89. Quæres. I. An sit licitus actus conjugalis muliere existente prægnante, puerpera, vel lactante? Resp. I. Quando mulier est gravida, licite redditur, & petitur debitum (adeoque illicite negatur) dummodo absit periculum abortus. Ita communis; nam nullo jure hoc prohibitum legitur. Nec obstat textus *c. Non solum. 32. q. 7.* & *c. Origo 32. qu. 4.* & *c. Si causa. 33. qu. 4.* ubi videtur prohiberi accessus ad uxorem gravidam. Resp. enim, hoc esse de consilio, non de præcepto, nisi in casu periculi abortus: unde per se id non illicitum, quamvis per accidens quandoque non liceat, imo abstinendum sit; sive ob nimiam uxoris debilitatem, sive quia abortus timetur.

90. Resp. II. Uti Matrimonio statim post partum, durante adhuc naturali purgatione mu-

lieris, per se loquendo non est quidem peccatum mortale, ut tenent plerique Doctores: nihilominus communiter peccatum veniale deesse non solet, idque ob nimiam intemperantiam, quæ in copula ista fœditati juncta intervenire solet. Ita Herincx. *loc. cit. num.* 18. hoc ipsum *num.* 15. post Sanchez *lib.* 9. *de Matr. disp.* 21. *num.* 7. & alios, tradens de accessu viri ad menstruatam; quamvis quoad hoc ultimum D. Thomas, D. Bonaventura, & Scotus 4. *dist.* 32. *qu. un.* ac nonnulli alii videantur esse rigidioris sententiæ, atque extra periculum incontinentiæ in alterutro conjugum existens, damnare peccati gravioris accessum viri ad menstruatam ob periculum infectionis viri, & prolis monstrosæ gignendæ: quale tamen periculum raro adesse putant alii AA. hincque nec gravem culpam in tali accessu agnoscunt. Porro non esse illicitum actum matrimonialem eo tempore, quo mulier est lactans, passim fatentur Doctores.

Additio I.

*Quæres II. An citra grave peccatum liceat conjugibus sub actu conjugali sibi repræsentare alias personas formosas absque tamen desiderio peccandi cum ipsis? Respond. I. Si fiat repræsentatio personæ alias carnaliter dilectæ quasi præsentis, sic sese morose in objectiva illius præsentia delectando, juxta communissimam Doctorum, peccatur mortaliter, etsi non habeatur speciale desiderium peccandi cum eadem.

dem. Ratio eſt; quia hæc repræſentatio verſatur circa hoc individuum qua tale, & quidem modo venereo. Reſp. II. Si præſcindendo ab individuo ſpeciali qua tali, præciſe verſetur circa pulchritudinem, & amabilem formam, non cenſetur per ſe loquendo peccari mortaliter. Ratio eſt; quia talis conſideratio, & delectatio non verſatur circa objectum venereum, ſed eo ferme modo ſe habet, ac ſi ſub actu conjugali una pars conjugum ſibi repræſentaret pulchram, formoſam aliquam picturam, ut exinde ſe magis provocaret ad copulam conjugalem, aut ut proles concipiatur formoſior, dirigendo hanc formam ad ſuam compartem. Ita Sanchez apud la Croix *lib. 6. part. 3. num. 329.* Addit tamen Sanchez, rem hanc ſæpius eſſe plenam periculo; cum non raro affectus iſte tendat potius in ipſam perſonam hac pulchritudine affectam, & ſimul ſibi turpiter, ac modo venereo repræſentatam, ſicque à ſe dilectam. Diſſuadeatur igitur à Confeſſario hæc praxis omni poſſibili modo.*

Additio II.

Quæres III. An citra grave peccatum liceat Viduis, & Sponſis de futuro ſibi cum aliqua delectatione repræſentare actum conjugalem de præterito habitum, vel de futuro habendum? Ante reſponſionem Nota I. ex Sporer *part. 1. in Decalog. c. 6. ſect. 4. num. 22.* delectationem, ſeu complacentiam moroſam circa objectum venereum, ſeu circa copulam eſſe duplicem,

alia dicitur rationalis, quæ oritur in ipsa voluntate ex cogitatione intellectiva talis rei repræsentatæ qua delectabilis: alia vocatur sensibilis, quæ ex imaginatione phantasiæ objectum illud venereum sibi repræsentantis in appetitu sensitivo concupiscibili, atque exinde derivatur in partes obscœnas per motum spirituum generationi deservientium. Ut tamen totum hoc magis capiatur, Nota II. delectationem veneream sensibilem hoc ordine contingere. *Imprimis* voluntas consentit, ut intellectus cogitet de illo objecto venereo, id est, de objecto ad profusionem seminis, & exinde ad generationem ex se alliciente; ubi incidentaliter adverte, quod objectum venereum dicatur propter Venerem, quæ apud Ethnicos credebatur Dea generationis. *Secundo*, postquam hoc objectum venereum e.g. copula repræsentatur ab intellectu tanquam ens delectabile voluntati, ea sibi complacet spiritualiter, supposito, quod voluntas in hoc objectum intentionaliter præsens feratur, quatenus est sibi propositum ut delectabile, vocaturque illa complacentia rationalis, seu spiritualis. *Tertio*, species sensibiles hujus delectationis, seu objecti qua delectabilis transferuntur ad phantasiam. *Quarto*, exinde nascitur naturaliter complacentia in appetitu sensitivo, & subsequitur naturaliter delectabilis sensatio in partibus obscœnis ex commotione seminis, & spirituum genitalium, diciturque delectatio sensibilis venerea. *Quinto*, demum hanc sensibilem delectationem carnalem denuo ab intellectu voluntati propositam

ea-

eadem approbat, & acceptat, ex quo *Sexto* sæpius, maxime si vehemens sit, aut longior, sequitur profusio seminis, extra, vel pro diversitate sexus intra vas generationi deserviens. His prænotatis, *

Additio II.

*Dubitatur. Num viduis de actu conjugali præterito, & sponsis de futuro recogitando liceat deliberate delectari absque gravi peccato? Ratio dubitandi, & negativam tenendi est; quia etiam tales cogitationes, & subsequentes exinde delectationes ex se ob sympathiam ad invicem natæ sunt, de præsenti excitare spiritus genitales, ac causare delectationem sensitivam, ac veneream in partibus inhonestis, sicque inchoatam aliquam seminationem eo ferme modo, quo *Tract. 9. dist. 7.* post *num. 18. Addit. II.* diximus de personis solutis, adeoque omnibus illis, quibus de præsenti illicita est seminatio in vase à natura ordinato, etiam erit illicita talis delectatio utpote inchoata copula.

Nec dicatur, talibus sponsis de futuro licere sibi repræsentare, ac desiderare Matrimonium, ac viduis optare, ut Matrimonium pristinum adhuc actu perduraret, sicque eo ipso hisce etiam licere sibi repræsentare, ac desiderare actum conjugalem utpote effectum Matrimonii: ergo pariter licebit de eodem actu conjugali delectari; utique enim possum licite delectari de aliqua re ut objective præsenti, cujus execu-

tionem possum licite desiderare, & optare? Nam contra inprimis est, quod desiderium sit circa rem absentem, delectatio autem circa præsentem objective, magis autem alliciat appetitum concupiscibilem, & carnalem delectabile ut præsens amatum, quam desideratum ut absens, nisi forsan desiderium de absenti realiter sit valde intensum, cui conjuncta sit magna voluptas, eo quod talis res sit intentionaliter, & objective præsens. Contra secundo est, quod cogitatio de Matrimonio non ita alliciat ex se ad profusionem seminis, sicut cogitatio practica (& non duntaxat speculativa) ac subsequens delectatio actus conjugalis: Matrimonium enim ex se est mutua traditio corporis per mutuum ad invicem consensum, adeoque ejus repræsentatio ex se non sic movet appetitum concupiscibilem.

Agnosco, fundamenta hæc satis solide probare, quod similibus non liceat delectari de copula quondam licite habita, vel habenda: cum tales delectationes videantur in actu exercito inchoata copula de tempore præsenti, quo ipsis eadem non licet. Nihilominus tamen Pater Sporer *part. seu tract. 1. in Decalog. cap. 6. sect. 4. num.* 41. *&* 42. facit distinctionem inter delectationem rationalem, & sensibilem veneream, quæ oritur in appetitu sensitivo, atque exinde derivatur ad partes obscœnas. Priorem delectationem admittit sponsis, & viduis licitam, cum ex una parte ab intellectu proponatur intentionaliter copula in iisdem circumstantiis, in quibus est, aut fuit licita; ex altera

autem

autem non videatur adesse periculum adeo proximum seminationis, si conatus interveniat ulteriorem delectationem cohibendi, prout fieri posse docet la Croix *lib. 5. num. 97. prope finem*, & *Lib. 6 part. 3. num. 305.* Alteram vero delectationem sensibilem veneream omnino prohibet, utpote ex natura sua proximius accedentem ad periculum seminationis, & copulæ, quæ his non licet, sicuti actualibus conjugibus. Fateor tamen, hanc responsionem non carere sua adhuc difficultate ob sympathiam naturalem ad invicem, hinc talibus omnis cogitatio practica deliberate voluntaria de actu conjugali, ut objective præsente, omnino est dissuadenda, utpote valde periculosa &c. Et certe, quando rem hanc intimius perpendere volumus, si id licitum existat viduis ac sponsis, videretur pariter licitum alicui omnino soluto sibi repræsentare, & deliberate appetitu rationali delectari de actu conjugali, quem ad invicem exercent duo conjuges, dummodo solutus non ipsemet desideret pro nunc exercere similem actum. Hoc tamen utique est prohibitum soluto, etsi enim actus iste conjugalis in iis circumstantiis, in quibus eundem sibi dictus solutus proponit, sit licitus ipsis conjugibus: non tamen repræsentatio deliberata, ac practica hujus actus cum delectatione rationali erit pro nunc licita huic soluto, utpote ex se directe & immediate ordinata ad excitationem spirituum genitalium, ac seminis, sicque ad copulam, quæ pro nunc soluto non licet.*

QUÆ-

QUÆSTIO VII.

De Divortio.

SUMMARIUM.

91. *Divortium, quid?*
92. *Divortium dupliciter.*
    (*n*) Quæst. 5. per totum.
93. *Divortium quoad thorum, & cohabitationem potest fieri.*
94. *Idque generatim ex sex causis.*
95. *Differentia inter adulterium & alias causas respectu Divortii.*
96. *Divortium fit.* I. *Mutuo consensu.*
97. II. *Ob spiritualem fornicationem alterius conjugum.*
98. III. *Ob grave periculum spirituale, sive incitationem ad peccatum.*
99. *Et varia hujus exempla.*
100. IV. *Ob sævitiam Conjugis.*
    * *Ubi de Verberatione.*
101. V. *Votum ultramarinum ad liberandam Terram Sanctam.*
102. *Quam causam alii hoc loco ponant?*
103. VI. *Fornicatio alterius Conjugis.*
104. *Per fornicationem, quid hoc loco intelligatur?*
105. *An innocens possit ab adultero Conjuge propria auctoritate se separare?*
106. *An se separens sit alteri restituendá?*

107. *Ca-*

91. D*ivortium*, quantum ad propositum, est legitima separatio viri ab uxore, manente adhuc vinculo conjugali. Et dicitur, *legitima separatio*: quia sine lege, & legitima ratione fieri non potest, cum vi ipsius Matrimonii, cujus vinculum est indissolubile, teneantur conjuges ad individuam vitæ societatem mutuo retinendam. Et additur, *manente vinculo conjugali*, ad excludendam aliam Divortii acceptionem: siquidem

92. Divortium generatim accipitur dupliciter. I. Pro separatione conjugum dissoluto eorum Matrimonio quoad vinculum: quo modo sæpius illud sumitur in Jure Civili, & an fieri possit, superius (*n*) dictum est. II. Pro separatione conjugum quoad thorum duntaxat, vel etiam quoad cohabitationem. Quoad thorum quidem, sive debitum conjugale, juste illud alteri conjugi denegando: quoad cohabitationem

nem vero, quatenus remanente vinculo Matrimonii non tenentur amplius conjuges simul cohabitare in eadem mensa, thoro, & lecto. Et de hoc loquendo, sit

93. CONCL. I. Certum est, Divortium quoad thorum, & cohabitationem ex legitima causa quandoque fieri posse. Patet hoc ex perpetua praxi Ecclesiæ; fuitque novissime definitum in Concilio Trid. *Sess. 24. can. 8.* his verbis: *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter Conjuges, quoad thorum, seu quoad cohabitationem, ad certum, incertumve tempus fieri posse decernit: anathema sit.*

94. CONCL. II. Sex generatim sunt causæ, ob quas licitum est ejusmodi Divortium inter conjuges Christianos. I. Mutuus contrahentium consensus. II. Fornicatio spiritualis, seu lapsus in hæresin, aut gentilismum. III. Incitatio ad peccatum; seu grave periculum salutis spiritualis. IV. Sævitia conjugis, aut aliud grave periculum salutis temporalis. V. Votum ultramarinum. VI. Adulterium, sive fornicatio carnalis voluntaria, & culpabilis alterius conjugum.

95. Nec obstat, quod Christus *Matth. 19.* non nisi fornicationem, ob quam liceat dimittere uxorem, assignaverit. Resp. enim cum Engel *tit. de Divortiis, num. 10. & 11.* ac aliis, id eo accidere; quia propter solam fornicationem carnalem, sive adulterium licet dimittere uxorem in perpetuum, ac etiam nolentem & invitam: aliæ vero causæ hic enumeratæ ex sua natu-

tu-

tura non ſunt perpetuæ (hinc enim ceſſante hæreſi, ſævitia conjugis, aut incitatione ad peccatum, tenetur ſeparata redire ad conjugem, eſtque eidem reſtituenda non autem ceſſante adulterio) vel ſaltem requirunt mutuum utriusque conjugis conſenſum, prout fit in prima cauſa Divortii. Itaque

96. I. Divortium, ſeu ſeparatio conjugum poteſt fieri mutuo conſenſu: ut ſi juxta monitum D. Apoſtoli *1. Corinth. 7.* ad tempus ſeſe ſeparent conjuges, ut *vacent orationi*; vel ſi uterque mutuo conſenſu voveat perpetuam Caſtitatem, aut adulter cum conſenſu compartis ad Religionem tranſeat *arg. c. Cum ſis, & ſeqq. de Converſ. Conjugat.* vel ob paritatem rationis, ſi maritus cum conſenſu uxoris ſacros Ordines recipiat; ubi tamen in utroque caſu etiam compars, quando juvenis eſt, Religionem aliquam ingredi debebit, vel ſi ſenex, nec de incontinentia ſuſpecta, in ſæculo Votum perpetuæ Caſtitatis emittere. Item Divortium mutuo conſenſu fieri poterit ex alia honeſta cauſa v. g. ne proles multiplicentur ultra ſuas facultates &c. quamdiu periculum incontinentiæ alteri conjugi non imminet.

97. II. Divortium, ſeu dicta ſeparatio fieri poteſt, ſi alter conjugum ſpiritualiter fornicatus fuerit; nempe ſi labatur in hæreſim, aut in gentilismum. Verumtamen, ſi talis ab errore ſeſe revocaverit, tenetur conjux in fide ſtabilis ad alterum reverti, ſi propria auctoritate, ac ſine judicio Eccleſiæ ab ipſo receſſit. *c. De illa & c. Quanto §. fin. de Divortiis.* Quod ſi

vero

vero conjux judicio Ecclesiæ fuit separata, non compellitur redire, sed potest Religionem ingredi *cit. c. de illa. Eod.* juncto *c. ult. de Conjugat.* Si vero Religionem ingredi noluerit, etiam hæc redire compellitur; ut notat Glossa *cit. c. Quanto ℣. Redire cogatur.*

98. III. Divortium fit propter grave periculum salutis spiritualis, seu propter incitationem ad peccatum mortale: ut si alter conjugum provocet alterum ad gravia crimina, & admonitus non desistat à provocatione *arg. c. Quæsivit. de Divort.* ibi: *Verum, si Conjugem suam ad Infidelitatis maleficium traxerit, à viro poterit separari, ita, quod ei nubere alii non licebit.* Concordat illud Salvatoris *Matth. 5. Si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam, & projice abs te &c.*

99. Hinc, ut exemplificat Tannerus *Tom. 4. dist. 8. quæst. 5. num. 84.* datur locus Divortio, si conjux inducat alterum in hæresin, apostasiam, peccatum sodomiæ, veneficium, aut alia peccata mortalia; item si vir latro inducat uxorem, ut res furtivas, aut socios fures receptet, nec possit illa scelus detegere &c. Quamdiu enim tale periculum durat, non tenetur conjux innocens cum altero permanere, sed potest ab ipso discedere, ut evitet tam grave periculum salutis spiritualis.

100. IV. Divortium potest fieri ob sævitiam conjugis. Et quidem, si tanta sit sævitia, ut altera pars absque periculo gravis damni corporalis non possit sævienti cohabitare, poterit

con-

conjux propria auctoritate ab altero divertere. Sanchez *lib. 10. disp. 12.* Et divertens non debet alteri petenti restitui, donec conjux sæviens sufficientem securitatis cautionem præstet; prout habetur *c. Litteras.* & *c. Ex transmissa. De Restit. spoliat.* & *c. 1. Ut lite non contestata.* Quamvis enim cæteroquin spoliatus ante omnia sit restituendus, fallit tamen hoc, si conjux divertens opponat, simulque in continenti probet adeo gravem sævitiam alterius, donec sufficiens securitatis cautio sibi præstetur, *per textus citatos.*

Additio.

* Porro propter modicam verberationem etiam sine justa causa factam altera compars non illico inferre debet sævitiam conjugis sufficientem ad separationem. Quinimo, quamvis fuerit verberatio gravis, non illico potest institui divortium, si verberatio ex insolita ira, vel perturbatione processit, nec prudens periculum inducat exercendi eandem etiam in futurum. Videatur de hoc (uti & de aliis circa materiam matrimonialem) fusius, & exactius Reiffenstuel in *lib. 4. Decret. tit. 19. n. 37. ac seqq.* *

101. V. Votum ultramarinum ad liberandam Terram Sanctam, etiam invita uxore, vir emittere, atque implere potest, prout ob tantam populi Christiani necessitatem, atque subsidium Terræ Sanctæ decisum habetur *cap. Ex multa, §. In tanta. De Voto.* Unde in præmiss-

so casu datur Divortium ad tempus, donec scilicet vir redeat; ac proinde inter causas Divortii recte numeratur.

102. Fatendum quidem, plures Doctores aliam hoc quinto loco ponere causam Divortii, nempe vel morbum contagiosum, vel veneficium conjugis: siquidem venefici etiam conjunctissimis sæpe nocent, utpote qui dæmonis consilio pessima agunt. Verum, quia hæc duo ad quartam causam, nempe *ad sævitiam Conjugis, vel aliud grave periculum salutis corporalis*, commode reducuntur, hinc melius cum Vallensi §. 2. *tit. De Divortiis*, ponitur hoc quinto loco Votum ultramarinum.

103. VI. Divortium est licitum, & quidem Jure Divino, atque in perpetuum (nam priores regulariter sunt solum causæ Divortii ad tempus, nempe quamdiu dictæ causæ durant, ut dictum *num. 95. & seqq.*) si alter conjugum commiserit fornicationem carnalem. Hoc quippe Christus Dominus concessit *Matth. c 19. Quicunque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem.* Concordat *c. Significasti*, & *c. Ex litteris. De Divortiis.* Accedit illud vulgatum: *Frangenti fidem, fides frangatur eidem.*

104. Porro nomine *fornicationis* hoc loco intelligitur non solum adulterium, sed etiam sodomia, ipsaque bestialitas. Secus dicendum de tactibus impudicis, voluntate fornicandi, aut peccato molitiei: quia per hæc licet cætero-

quin gravia peccata, non perfecte & consummate læditur jus Matrimonii; cum non dividatur caro unius conjugis ab altero per concubitum in tertium. Sanchez *lib. 10. de Matr. disp. 4.* Laymann, & alii.

105. Et nota, quod innocens conjux, cognita ejusmodi fornicatione alterius, possit etiam propria auctoritate se à nocente separare quoad thorum, quoad cohabitationem vero solum post sententiam Judicis, nisi fornicatio fuerit omnino publica & notoria. Ratio est: quia separatio quoad cohabitationem est res publica, & quæ scandalo esse potest; ideoque nonnisi judicio Ecclesiæ fieri debet. *arg. c. Porro. De Divortiis.*

106. Additur tamen, *nisi fornicatio fuerit omnino publica*; nam tunc non esset necesse, expectare sententiam Judicis *arg. c. Significasti, Eod.* Alioquin vero, si fornicatio, sive adulterium sit occultum, & innocens pars propria auctoritate divertat ab alio quoad cohabitationem, mox ipsa alteri petenti erit restituenda *cit. c. Significasti. Eod. & c. Ex transmissa. De Restitut. spoliat.* donec probaverit adulterium alterius conjugis.

107. Quæres. Utrum dentur aliqui casus, in quibus non liceat dimittere uxorem ratione adulterii? Resp. cum communi, plures dari ejusmodi casus, & sunt sequentes.

108. Primus est, quando adulterium est tantum materiale, sive sine culpa sua commissum: veluti si mulier, vim passa sit, *arg. c. Ita ne, & c. Proposito 32. q. 5.* vel si quis fraudulenter

ſub ſpecie mariti aliquam cognoverit *can. In lectum, 34. quæſt. 1. & 2.* quia, ubi non eſt culpa, nec pœna eſſe debet.

109. Secundus. Si vir fuit uxori cauſa adulterii: veluti ſi eam proſtituat, vel adulterium conſulat, aut in illud conſentiat, *arg. c. Diſcretionem. De eo, qui cognovit conſanguin.* ibi: *Cum vir adulterium ei non poſſit objicere, qui eam adulterandam tradidit.*

110. Tertius caſus eſt, quando adulterium ab utroque conjuge fuit commiſſum, *arg. c. Significaſti. De Divort.* & alibi. *Cum matrimonii jus in utroque læſum conſiſtat, & paria delicta mutua compenſatione tollantur,* ut dicitur *c. Intelleximus. De Adulteriis.*

111. Et hoc procedit, etiamſi unus conjux prius commiſiſſet adulterium, ac proinde auctoritate Judicis lata ſit ſententia Divortii; nam ſi poſtmodum etiam alter fornicetur, reſtituitur; prout deſumitur ex cit. locis, ac fuſius probat Gloſſa *in cap. ult. ℣. Fornicationis, de Adulteriis.* Idem dicendum, quamvis adulteria numero & gravitate ſint imparia, ut ſi unus ſemel cum ſoluta, & alter decies cum ligata peccaſſet: adhuc enim jus Matrimonii in utroque læſum exiſtit, & ſic neuter ab altero divertere poteſt; cum paria delicta mutua compenſatione tollantur.

Additio.

* Dubium circa ultima dicta *de mutua compenſatione* moveri adhuc poſſet, utrum eadem

proce-

procedant, si unius adulterium sit publicum, alterius autem conthoralis occultum? Ad hoc respondet præsens Auctor in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 49. num. 83. & seqq.* pro foro interno affirmative; quia nimirum coram Deo etiam talis reus est, uti alter (etsi coram hominibus ignoretur) sicque nequit in foro conscientiæ alterum reum per Divortium repellere; *etenim non videtur, quod pari crimine infectus alium de eodem punire possit*, uti innuit Jus Canonicum *caus. 32. quæst. 6. statim in principio*, & *ibidem can. 3. iniquum est, ut quisque de alio judicare velit, & judicari de se nolit.* Cæterum reus adulterii occulti non tenetur equidem illud crimen patefacere, sed potest simulare, quod publice nocenti velit injuriam sibi illatam condonare; vel, si ob publicum scandalum opporteret dimittere publice nocentem, deberet brevi iterum recipere, simulando condonationem: uti recte Reiffenstuel *loc. cit. num. 84.**

112. Quartus casus est, quando injuria ab innocenti jam fuit adultero remissa: tunc enim nequit amplius ab eo recedere, cum jam cesserit juri suo. Siquidem *qui juri suo semel renuntiat, illud repetere non potest*, *c. Quam periculosum, 7. quæst. 1.* juncta Glossa *ibidem*.

113. Cæterum hujusmodi remissio dupliciter fit. I. Expresse, ut quando expressis verbis innocens condonat alteri injuriam. II. Tacite, quando nempe conjux innocens, post cogni-

tum adulterium alterius, actum conjugalem cum eo habuit *arg. l. Crimen adulterii. C. Ad Leg. Juliam de Adulteriis*, ibi: *Crimen adulterii maritum retenta in matrimonio uxore inferre non posse, nemini dubium est.* Sanchez *lib. 10. de Matr. disp. 14. num. 6.* qui plura de his, aliisque Divortium concernentibus toto illo Libro fusissime tractat.

Additio.

*Quæres. A quonam, & cujus expensis debeat, facto Divortio, educari proles antecedenter ex legitimo Matrimonio suscepta? Respondeo breviter, 1. Si Divortium fuerit factum citra culpam alterius utrius (puta mutuo consensu) tunc, secluso speciali pacto, cui antea competebat educatio, etiam competit facto Divortio cum iisdem expensis; quia non urget ratio, cur debeat circa hoc fieri immutatio. Resp. 2. Si interveniat ex parte unius culpabilis causa Divortii, educatio prolis regulariter competit innocenti, NB. expensis tamen nocentis, si fuerint sufficientes. Ita satis clare colligitur ex *Authentica Pater*, *C. Divortio facto.* Dixi *regulariter*; nam si pars, quantum ad Divortium innocens, fuerit cæteroquin infidelis, vel hæreticus, vel alias inhabilis ad educationem, haud dubie jus educandi prætendere nequiret.*

DISTIN-

DISTINCTIO XIV.

De Impedimentis Matrimonii.

QUÆSTIO I.

A quo poſſint ſtatui Impedimenta Matrimonii?

SUMMARIUM.

1. *Impedimenta Matrimonii alia impedientia, alia dirimentia.*
2. *Datur in Eccleſia poteſtas, eadem conſtituendi.*
3. *Cui eadem poteſtas competat?*
4. *An etiam Epiſcopis.*
5. *Princeps ſæcularis, an poſſit ſtatuere impedimenta dirimentia Matrimonii pro ſubditis fidelibus.*
6. *Et cur non?*
7. *Quid reſpectu ſubditorum infidelium?*

1. I*Mpedimenta Matrimonii* generatim ſunt illa, quæ obſtant, ſeu impediunt, ne Matrimonium rite celebretur. Horum duo ſunt genera, alia mere impedientia, alia dirimentia. *Impedimenta mere impedientia* dicuntur illa, quæ quidem Matrimonium cum ipſis contractum non reddunt irritum ac nullum, prohibent

hibent tamen contrahendum. Unde ſtante tali impedimento Matrimonium licite, & abſque peccato non poteſt contrahi, bene tamen valide. *Impedimenta dirimentia* ſunt, quæ non ſolum obſtant, ne licite contrahatur Matrimonium, ſed etiam, ne valide: atque ideo Matrimonium cum hujusmodi impedimento contractum eſt omnino nullum, ac irritum.

2. CONCL. I. Datur in Eccleſia Dei poteſtas conſtituendi impedimenta, ſive impedientia, ſive etiam dirimentia Matrimonii. Ita omnes Catholici; eſtque definitum noviſſime in Concilio Tridentino *Seſſ. 24. can. 4.* ibi: *Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis erraſſe: anathema ſit.* Idem patet ex perpetua praxi, ac uſu Eccleſiæ: quamvis ad hoc, ut Eccleſia ſtatuat novum impedimentum Matrimonii, requiratur gravis & juſta cauſa, qualis jam reperitur in omnibus iis, quæ defacto ſunt conſtituta.

3. CONCL. II. Hæc poteſtas ſtatuendi impedimenta Matrimonii convenit non ſolum legitimo Concilio Generali, quod Eccleſiam univerſam in ſuis Capitibus congregatam repræſentat, ſed etiam Summo Pontifici, utpote qui eſt Caput viſibile totius Eccleſiæ militantis, habetque ex ſpeciali privilegio Chriſti poteſtatem ligandi, atque ſolvendi ſuper terram *Matth. 16.*

4. CONCL. III. Epiſcopi non poſſunt defacto in ſuis Diœceſibus ſtatuere impedimenta dirimentia Matrimonii. Ita Sanchez *lib. 7. de*

Matrim.

Matrim. disp. 1. *num.* 9. cum aliis. Patet id ex generali Ecclesiæ consuetudine, qua hæc potestas Summo Pontifici est reservata.

5. CONCL. IV. Defacto nullus Princeps sæcularis fidelis potest suis subditis fidelibus ejusmodi impedimenta Matrimonii statuere. Ita certa, & communis. Ratio est: quia, quamvis id posset Princeps sæcularis facere respectu suorum subditorum, quantum est ex vi sui officii: defacto tamen hanc potestatem, utpote materiam spiritualem Sacramentorum concernentem, Ecclesia & Papa sibi reservavit. Quinimo Concil. Trident. *Sess.* 24. *can.* 12. generaliter definivit, causas matrimoniales (ad quas utique pertinent impedimenta Matrimonii, eorumque constitutio) spectare ad forum Ecclesiæ, his verbis: *Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad Judices Ecclesiasticos: anathema sit.*

6. Porro hæc reservatio satis congruenter, & rationabiliter est facta per Ecclesiam, eo quod contractus matrimonialis Fidelium sit à Christo elevatus ad esse supernaturale Sacramenti; ac proinde dedeceat, ut tanti Sacramenti dispositio, ac judicium circa illud ad Principes sæculares pertineat. Hi siquidem non receperunt à Christo potestatem Ecclesiasticam, ac spiritualem circa Sacramenta, aliasque res Ecclesiasticas, sed solus Petrus, ejusque legitimi Successores, juxta illud *Matth.* 16. *Et tibi dabo claves regni cælorum*, *&* *Joan.* 21. *Pasce oves meas.*

7. Dicitur notanter in Conclusione, *nullus Princeps sæcularis fidelis potest suis subditis fideli-*

bus: quia certum est, & communiter à Doctoribus concessum, posse defacto Principes sæculares statuere impedimenta Matrimonii respectu subditorum infidelium v. g. Judæorum in eorum ditionibus commorantium. Ratio est: quia reservatio Pontificis non est respectu infidelium, cum hi sint extra Ecclesiam: simulque respectu horum cessat ratio reservationis, cum Matrimonia Infidelium non sint Sacramentum, sed legitimus duntaxat contractus.

QUÆSTIO II.

Quæ sint Impedimenta mere impedientia Matrimonium.

SUMMARIUM.

8. *Impedimenta mere impedientia Matrimonii de Jure antiquo quæ?*
9. *Catechismus, quid,*
Non amplius viget hoc impedimentum.
10. *Crimina, quæ olim impediebant Matrimonium contrahendum?*
11. *Ea non amplius impediunt.*
Quæ impedimenta mere impedientia nunc sint in usu?
12. *I. Tempus sacratum, & quale hoc sit?*
An tunc liceat contrahere absque solemnitatibus?

(a) Dist. 13. num. 12.

13. *II. Ecclesiæ vititum, & quod?*
14. *III. Sponsalia.*

15. *IV.*

15. *IV. Votum, & quale?*
16. *Votum solemne est impedimentum dirimens.*
17. *Contrahens cum voto simplici Castitatis, an peccet, ac petere possit debitum?*
18. *Quid, si cum ipso dispensetur?*
(b) De hoc Tract. 6. Dist. 3. n. 48.
19. *An peccet reddendo?*
20. *Præsertim prima vice?*
21. *Quid de vovente non nubere, vel SS. Ordines suscipere? Aut ingredi Religionem?*

8. IMPEDIMENTA Matrimonii non dirimentia, sed mere impedientia spectato Jure antiquo plura fuerunt, sequentibus versiculis communiter comprehensa:

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque Catechismus, Crimen, Sponsalia, Votum,
Impediunt fieri, permittunt juncta teneri.

9. Per *Catechismum* intelligitur cognatio quædam spiritualis imperfecta, olim ex eo orta, quod, quamvis quis prolem jam privatim baptizatam de sacro Fonte non levarit, tamen Cathechismo per quasdam interrogationes Sacerdotis baptizantis, ac responsiones Patrini fieri solito, & aliis consuetis solemnis Baptismi cæremoniis singulariter assistebat. Verum hujusmodi Impedimentum, quondam inter certas personas impediens Matrimonium contrahendum, sed non dirimens contractum (*arg. c. Contracto. De*

Co-

Cognat. spirit. & *c. Per Catechismum. Eod. in 6.*) non amplius viget, sed fuit sublatum per Concilium Trident. *Sess. 24. cap. de Reform. Matr.* ac notat Sanchez *lib. 7. De Matr. disp. 1. num. 12.* citans communem.

10. Cæterum per ly *Crimen* intelliguntur varia crimina, quorum auctoribus de Jure Canonico antiquitus in pœnam commissi sceleris injunctum fuit, ut absque spe Matrimonii remanerent; sicque crimina illa erant impedimenta impedientia Matrimonii. Et hæc à Glossa *cap. 2. De Pœnit. & remission.* comprehenduntur illis vulgatis versiculis:

Incestus: Raptus sponsatæ: Mors mulieris:
Susceptus propriæ prolis: Mors Presbyteralis:
Vel si pœniteat solemniter: aut monialem
Accipiat: prohibent hæc conjugium sociandum.

11. Nunc tamen hæc criminum impedimenta per consuetudinem contrariam, & longævam videntur sublata, nec amplius esse in usu: unde cum & impedimentum Catechismi ulterius non subsistat, omnia impedimenta moderno adhuc tempore impedientia Matrimonium, apte hoc unico versiculo concluduntur.

Sacratum Tempus, Vetitum, Sponsalia, Votum,

12. Primum igitur impedimentum mere impediens Matrimonii, est *Tempus sacratum*, seu *feriatum;* quale juxta antiquos Canones longius

gius erat, sed juxta Jus novum, & præscriptum Concilii Trident. *Sess.* 24. *cap.* 10. *de Reform. Matrim.* est ab Adventu usque ad diem Epiphaniæ, & à Feria quarta Cinerum usque in octavam Paschatis inclusive. Verumtamen sciendum, hoc præcepto solum prohiberi solemnitates nuptiarum; id est, solemnem earum Benedictionem, item & solemnem traductionem sponsæ in domum sponsi, qualis fieri solet per convivia, & alia vanæ lætitiæ signa. Porro dictarum Feriarum tempore licitum esse Matrimonium contrahere coram Parocho, ac testibus absque prædictis solemnitatibus, superius (*a*) jam dictum est, & latius probat Sanchez *lib.* 7. *disp.* 7. citans alios. Ubi tamen adhuc subjungit Gobat, in pluribus Germaniæ Diœcesibus loquendo de licititate, etiam non solemnes nuptias tempore hoc sacro esse interdictas, nisi Episcopus dispenset, aut nisi necessitas urgeat, v. g. in articulo mortis ad legitimandam prolem extra Matrimonium genitam, uti hic Auctor superaddit *Lib.* 4. *Decret. Tit.* 16. *num.* 13.

13. Secundum impedimentum Matrimonii mere impediens est *Ecclesiæ vetitum.* Et per hoc intelligitur generalis, vel particularis prohibitio Ecclesiæ, aut Episcopi, vel Parochi Matrimonium prohibentis, facta ex justa & rationabili causa, v. g. ut non contrahatur Matrimonium ante præmissas trinas denuntiationes, vel ut certæ personæ non contrahant, donec constet, nullum inter eas intercedere impedimentum; aut si prohibetur contrahi Matrimonium

monium tali die, ob alicujus Festi venerationem, vel hujusmodi. Vide *Lib. 4. Decret. Tit. 16.*

14. Tertium impedimentum mere impediens Matrimonium contrahendum, sunt *Sponsalia* prius cum alia persona valide contracta. Qui enim sponsalia cum aliqua persona valide contraxit, tenetur sub mortali (nisi justa causa subsit dissolvendi sponsalia) eandem ducere; quamvis, si aliam ducat, ipsum Matrimonium sic contractum sit validum. Sed de Sponsalibus plura *quæst. seqq.*

15. Quartum impedimentum mere impediens est *Votum.* Porro nomine voti in proposito intelligitur Votum simplex Castitatis, item Votum simplex ingrediendæ Religionis, assumendi Ordinem sacrum, non ineundi conjugium, item & Juramentum de his rebus factum. Ratio est; quia hujusmodi vota simplicia, vel Juramenta sunt observanda: unde, quia directe adversantur statui Matrimonii, id impediunt contrahendum, non tamen dirimunt contractum, cum hoc nullo Jure expressum reperiatur. Hinc cum tali Voto simplici valide quidem contrahitur Matrimonium, sed non licite.

16. Notanter additur *Votum simplex.* Siquidem Votum solemne Castitatis, id est, illud, quod solemnizatur per susceptionem Ordinis sacri, aut Professionem cujuspiam Religionis ab Ecclesia approbatæ, est impedimentum dirimens Matrimonii, uti dicetur inferius *Quæstione. IV. §. VII.*

17. Quæ.

17. Quæres I. An cum Voto ſimplici Caſtitatis contrahens Matrimonium poſſit petere, vel reddere debitum conjugale? Reſp. I. Qui Voto ſimplici Caſtitatis perpetuæ obſtrictus (idem dic de tali Juramento) Matrimonium contrahit, non ſolum peccat mortaliter contrahendo cum intentione illud conſummandi, ſed etiam privatus exiſtit jure petendi debitum, adeo quidem, ut toties peccet mortaliter agendo contra ſuum Votum, quoties illud petit, donec cum eo legitime diſpenſatum fuerit. Ita Scotus 4. *diſt.* 38. §. *Conſimiliter*. Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 33. *num.* 5. & alii. Ratio eſt; quia talis agit contra Votum, tum contrahendo cum dicta intentione conſummandi (ſecus, ſi antea velit ingredi Religionem) tum petendo, cum propter Votum teneatur abſtinere ab omni actu venereo, neque ad petendum debitum adſtringatur ullo vinculo fortiori, imo per Votum ſponte renuntiaverit juri petendi.

18. Additur vero, *donec cum eo legitime diſpenſatum fuerit* ſive à Summo Pontifice, vel ex ejusdem commiſſione à Sac. Pœnitentiaria, aut Epiſcopo, vel Confeſſario habente ad hoc ſpecialem facultatem. (*b*) Nam tunc ſecus erit dicendum, & licite talis poterit petere debitum.

19. Reſp. II. Nihilominus Voto ſimplici Caſtitatis adſtrictus poſt contractum, ſimulque conſummatum Matrimonium licite poteſt, imo & tenetur alteri conjugi petenti reddere debitum. Ita communis. Ratio eſt: quia ad hoc eſt obligatus vinculo majori: majus ſiquidem vinculum eſt obligatio Matrimonii, per quod fit tra-

ditio

ditio corporum, quam Voti simplicis, quod meram promissionem importat: simulque per Votum non potuit quis juri alterius præjudicare.

20. Dicitur notanter, *simulque consummatum.* Utrum enim talis peccet prima vice reddendo debitum, variant Doctores, atque melius respondetur sub distinctione: Et quidem loquendo de primo bimestri, dicendum, talem peccare reddendo pro prima vice: quia, cum tunc non sit adstrictus ad reddendum debitum conjugale, imo possit adhuc Religionem ingredi, absque urgente causa ageret contra Votum Continentiæ. Verum elapso dicto bimestri negat Sanchez *loc. cit. disp. 34. num. 3.* talem peccare pro prima vice reddendo: quia tunc jam urget obligatio reddendi.

21. Resp. III. Qui solummodo vovit non nubere, etsi peccarit nubendo, tamen post Matrimonium contractum non prohibetur debitum petere, vel reddere, cum ad hoc non se extenderit suum Votum. Et hoc idem dicendum de Voto suscipiendi Sacros Ordines. Qui vero vovit ingredi Religionem, manet quidem obligatus usque ad consummationem Matrimonii, neque potest sub mortali illud consummare, sive petendo, sive reddendo (alioquin enim faceret sibi Votum suum observatu impossibile, cujus observandi liberam ante potestatem habuerat) posita tamen semel consummatione ipsius Matrimonii, licet culpabili, potest exinde & reddere, & petere debitum, donec vel conjuge moriente, vel consentiente, aut adul-

terante

terante poſſit Religionem libere ingredi ſicque ſuum Votum adimplere. Herincx *diſp. 6. De Matr. n. 17.* & alii.

QUÆSTIO III.

De Sponſalibus, eorumque Obligatione, & Diſſolutione.

SUMMARIUM.

22. *Sponſalia, unde ſic dicta?*
Summuntur improprie, & proprie, quomodo?
23. *Sponſalia quid?*
24. *Declaratur eorum definitio.*
25. *Quid de promiſſione Matrimonii non mutua?*
26. *Quatuor conditiones Sponſaliorum, ex quibus tres ſunt ſequentes. I. Promiſſio vera, non ficta. II. Promiſſio mutua. III. Habilitas promittentium.*
27. *Habens votum ſimplex Caſtitatis, vel Sponſalia priora, an valide contrahat Sponſalia? cum Addit.*
28. *Quid de habente impedimentum temporale?*
29. *Conditio IV. Sponſaliorum eſt, ut hæc mutua promiſſio verbis vel ſignis externis exprimatur.*

(c) Juxta dicta Tract. 8. Diſtinct. 1. num. 6. 7. & 13.

* *Quidnam ſtatuendum, ſi hæc verba ſint dubia?*

30. *An ad valorem Sponsaliorum requiratur Præsentia Parochi, & testium?*

31. *Disparitas inter Matrimonium clandestinum, & Sponsalia.*

* *Specialia de Sponsalibus conditionatis Addit. I. & II.*

22. ORDIENDO à nominis ethymologia, dicuntur *Sponsalia à spondendo; nam moris fuit veteribus stipulari, & spondere sibi uxores futuras: unde & Sponsi, Sponsæque appellatio nata est*, uti notatur *L. 2. & 3. ff. De Sponsalibus.* Porro hæc vox *Sponsalia*, nonnunquam sumitur pro Matrimonio rato nondum consummato, vel potius pro ipso contractu matrimoniali: verum hæc acceptio est duntaxat impropria, atque ad evitandam terminorum æquivocationem addi solet ly *Sponsalia de præsenti.* Igitur proprie loquendo Sponsalia significant sponsionem, sive promissionem Matrimonii de futuro ineundi: & in hoc sensu de Sponsalibus loquendo, sit

23. CONCL. I. *Sponsalia futurarum sunt nuptiarum promissio.* Ita habetur *c. Nostrates, 30. qu. 5.* & concordat textus *L. 1 ff. De sponsal.* ibi: *Sponsalia sunt mentio, & repromissio nuptiarum futurarum.* Vel clarius sic definiri poterunt: *Sponsalia* sunt futurarum nuptiarum mutua promissio, inter personas ad contrahendum habiles externis signis sufficienter expressa.

24. Dicitur, *futurarum nuptiarum*, tum ad excludenda Sponsalia de præsenti, tum ad promissio-

missiones aliarum rerum. Et additur *mutua promissio* &c. Nam Sponsalia sunt contractus aliquis onerosus, ultro citroque obligationem inducens, sicque requirit mutuam hinc inde promissionem ineundi Matrimonii.

25. Unde si promissio Matrimonii ab una persona fieret alteri mere gratuita, & sine conditione repromissionis (ut si dives quispiam fœminæ, in gravi morbo sibi fideliter servienti, pro remuneratione promittat Matrimonium, & fœmina promissionem non respuat, sed saltem tacendo acceptet) vir taliter promittens tenebitur quidem stare promissis, fœmina tamen non obligatur ipsum ducere: quia, ex quo nihil repromisit, habebit quidem virum promissorem sibi obligatum, ipsa tamen fœmina, si postea contrahere noluerit, non erit obligata, idque ob defectum repromissionis. Insuper hac eadem de causa talis promissio gratuita Matrimonii, non habebit vim, & effectum Sponsaliorum; ac proinde nec inde nascetur impedimentum Justitiæ publicæ honestatis. Sanchez *Lib. 1. de Matr. disp. 5.* cum aliis.

26. CONCL. II. Ad valorem Sponsaliorum plures requiruntur conditiones. I. Ut adsit vera promissio; nam ficta non sufficit ad contrahenda vera sponsalia, quæ post se traherent impedimentum publicæ honestatis, quamvis ficte promittens, & e. g. exinde ab altera parte obtinens usum corporis, teneatur ad ducendum, vel saltem, si fœmina contenta fuerit, ad resarciendum omne damnum, si quod inde evenerit. Vide dicta *Tract. 8. Disp. 1. num. 13.* &

Tract. 9. Dist. 4. num. 26. ac 27. Item *Lib. 4. Decret. Tit. 1. num. 115.* Item *167. & 169* II. Ut promissio illa sit mutua ob dicta *num. praec.* Et quidem illa mutua promissio debet esse libera ea libertate, quae requiritur ad peccatum mortale; cum exinde contrahatur obligatio gravis. III. Ut haec fiat inter personas ad contrahendum habiles, hoc est, nullo perpetuo impedimento, sive dirimente, sive solum impediente affectas; alioquin enim Sponsalia forent nulla, & irrita, nullamque inducerent obligationem. Generaliter enim promissio rei illicitae talis, cujus executio sine peccato fieri nequit, non valet, neque obligat, etiamsi juramento firmata foret; juxta *Reg. 59. Juris in 6. Non est obligatorium contra bonos mores praestitum juramentum* Sanchez *lib. 1. disp. 15.* cum communi.

27. Hinc Sponsalia, ab habente Votum simplex perpetuae Castitatis facta, sunt invalida, & neque obligant ad sui observantiam, neque defacto inducunt impedimentum Justitiae publicae honestatis. Similiter, si quis cum una persona valide contraxit Sponsalia, & postea prioribus nondum legitime dissolutis de novo contrahat Sponsalia cum alia, haec posteriora erunt nullius roboris, neque inde consurgit impedimentum Justitiae publicae honestatis: licet caeteroquin teneatur huic secundae Sponsae, quam priora Sponsalia ignorantem, & bona fide contrahentem induxit, resarcire omne damnum, si quod exinde evenit v. g. ex conjuncta impraegnatione.

Addi-

Additio.

* Atque hæc ultima doctrina (quod nimirum posteriora Sponsalia non sint alicujus roboris, & consequenter neque inde consurgat impedimentum publicæ honestatis) adeo vera est, ut procedat, quamvis ad initium ambo Sponsalia fuerint tantum conditionata, & interea in posterioribus conditio jam evenerit, in prioribus vero adhuc maneat suspensa: e. g. si Petrus dixisset ad Cajam: *ducam te: si parentes tui consentiant*, & postea ad aliam fœminam Bertham: *ducam te: si obtinuero Officium honestum.* In hoc casu posteriora Sponsalia sunt invalida, quamvis Petrus actu tale Officium obtinuisset, sicque propositio posterior conditionata, purificata conditione videretur transiisse in absolutam. Quare Petrus in ordine ad priora Sponsalia teneretur adhuc expectare (uti recte notat Holzman *Tom.* 2. *Tractat.*2. *num.*272.) usque dum parentes Cajæ resolvant se, utrum in priora Sponsalia consentiant. Ratio est; quia Caja per priora Sponsalia jam obtinuit jus saltem conditionatum ad futurum Matrimonium, cui nequit præjudicari per posteriorem promissionem: unde posterior promissio foret talis, cujus executio absque peccato fieri nequit: generaliter autem non valet promissio, cujus executio sine peccato fieri nequit juxta jam dicta *n.* 26. Cæterum adhuc *

28. Additur *n.* 26. *nullo impedimento perpetuo affectas.* Nam impedimentum duntaxat temporale non impedit valorem Sponsaliorum.

 Sic

Sic enim impuberes valide possunt contrahere Sponsalia quamvis pro ea ætate non possint contrahere Matrimonium. Similiter, qui vovit Castitatem ad tempus v. g. ad biennium, licet pro eo tempore non possit licite inire Matrimonium, potest tamen contrahere Sponsalia de Matrimonio post elapsum voti tempus celebrando.

29. IV. Ad Sponsalia requiritur, ut verbis, vel aliis externis signis mutua illa promissio sufficienter exprimatur. Hinc ad Sponsalia non sufficit promissio mere interna, & sola mente concepta sed debet hæc verbis, vel aliis signis sensibilibus sufficienter exterius manifestari. Quia Sponsalia sunt contractus quidam inter homines initus, homines autem non possunt judicare de mere internis. (c)

Additio.

* Quod si verba, vel alia externa signa edita, forent in se aliquo modo dubia, utrum sufficienter exprimant contractum sponsalitium nec ne? vel si in Jure quidem haberentur pro verbis vel signis certis, interim tamen pars taliter proferens hujus ignara, & à comparte dolose fuisset inducta, ac in Confessionali contestetur, se nullum habuisse animum per similia promittendi Matrimonium, pro foro interno & conscientiæ huic foret credendum, nec obligatio contrahendi imponenda; quin etiam talis foret absolvendus, si videns, à parte adversa contrarium sufficienter probari non posse, in

in Judicio externo absolute negaret, se protulisse ea verba, vel posuisse dicta signa, subintelligendo *animo promittendi Matrimonium*, in quem solum finem Judex interrogat: unde hic conformiter menti Judicis interrogantis respondet, sicque neutiquam mentitur, prout jam fusius ostensum est *Tract. 6. Dist. 2. Quæst. 3. n. 40. & seqq. Addit.* Quidnam autem in simili casu pro foro externo à Judice sit statuendum, potius pertinet ad Jus Canonicum, ac latius reperies *Libr. 4. Decr. Tit. 1. §. 2. & §. 3.*

30. CONCL. III. Ad valorem Sponsaliorum non est necessaria præsentia Parochi, aut testium: unde Sponsalia clandestina, seu clam contracta nemine alio præsente defacto valida existunt. Ita communis: siquidem hujusmodi Sponsalia clandestina nulla Lege sunt annullata, vel irritata.

31. Nec dicas. Juxta Concilium Trident. *Sess. 24. De Reformat. Matr. cap. 1.* defacto non valet Matrimonium clandestinum, id est, sine Parocho, & duobus testibus celebratum; ergo neque valent Sponsalia clandestina. Negatur enim consequentia: quia Concilium Trid. *loc. cit.* ob gravissimas causas, & ad præcavenda irremediabilia mala perpetui concubinatus, & adulterii aliquorum, qui prius clandestine cum una, & postea in facie Ecclesiæ cum altera contraxerant, irritavit quidem Matrimonium clandestinum, non vero Sponsalia clandestina; utpote de quibus neque urget allata ratio, uti consideranti patet, neque ullum Concilium fecit

cit mentionem. Negari tamen nequit, quod in particulari nonnulla Ritualia Diœcesana ob varias inconvenientias prohibeant talia sponsalia clandestina, ita,ut si non invalida, saltem sint illicita, & saltem concurrente alia concausa facilius dent ansam rescindendi.

Additio I.

* Porro Sponsalia superius explicata contrahi possunt vel absolute, vel conditionate: atque hæc conditio annexa potest esse honesta, vel turpis. Item conditio turpis adjecta vel potest repugnare ipsi substantiæ Matrimonii vel non. De omnibus istis conditionatis Sponsalibus moveri possunt aliqua dubia, & quidem inprimis, si conditio de futuro adjecta est honesta, qualis v. g. foret ista: *Ducam te in uxorem, si parentes mei consenserint &c.* equidem annectens hanc conditionem non obligatur ad contrahendum Matrimonium, nisi conditio prius fuerit verificata, bene tamen adstringitur non ponere tale obstaculum, per quod ex sua culpa ipse eventus conditionis impeditur: nam alias interjecto culpabiliter tali obstaculo, æque obligaretur ad servandum promissum, ac si adjecta illa conditio nunquam fuisset; uti recte ait Sporer hic *num. 207.* Aliud adhuc posset moveri dubium, an sic conditionate promittens Matrimonium, si pendente adhuc illa honesta conditione, interea temporis habuisset cum sua Sponsa copulam, an (inquam) non censeatur dictus promittens per ipsam copulam

pulam interpretative ac saltem tacite hanc conditionem remittere, & velle absolute contrahere, ita, ut teneatur exinde instituere cum hac alias æqualis conditionis Sponsa Matrimonium, etsi consensus parentum post habitam copulam non sequatur, sed potius contradictio? Et videtur hoc dubium decidi *cap. 6. De Conditionibus appositis.* ubi Summarium sic habet: *Qui sub honesta conditione Sponsalia contrahit, & ante conditionis eventum desponsatam cognoscit, à conditione recedit*; præsumitur enim in Jure hanc conditionem remittere. Interea tamen recte subjungit la Croix *lib. 6. part. 3. n.* 89. quod, si habens copulam positive sibi reservasset, nolle obligari ad Matrimonium, nisi verificetur prius annexa conditio, pro foro conscientiæ non foret attendenda prior præsumptio, utpote nitens falso supposito: tenetur tamen puellæ meo judicio, si eidem hanc suam reservationem non indicasset ante copulam, omne damnum, si quod ex copula eveniret, resarcire, utpote cum eam induxerit, quæ prudenter credere potuit per copulam recedi à conditione annexa. *

Additio II.

* Quod si conditio Sponsalibus adjecta esset turpis, & quidem repugnans substantiæ Matrimonii, v. g. si diceret Titius ad Bertham: *Ducam te, si tempore Matrimonii generationem prolis evites non exercendo perfectam mecum copulam &c.* haud dubie Sponsalia forent ex utraque

parte nulla, quamvis se Bertha taliter adstringeret; cum talia Sponsalia obligarent ad contrahendum, & consummandum Matrimonium graviter peccaminosum.

Quando vero memorata conditio turpis non repugnat substantiæ futuri Matrimonii, e. g. si Sempronius diceret ad Cajam: *Accipiam te in uxorem, si modo mihi usum corporis tui concedas:* in simili casu oritur difficultas, an, & quomodo talia valeant Sponsalia? Et quidem eadem absolute in suo valore subsistere, & Sempronium ad Matrimonium contrahendum obligari, si Caja petat, quamvis illa ante Matrimonium usum corporis non concederet, defendit cum aliis Sanchez ex ea ratione; quia sic se res habet in Matrimonio, in quo juxta jam dicta, talis conditio turpis, quæ non repugnat substantiæ Matrimonii, habetur, ac si nunquam adjecta fuisset, adeoque (ajunt) pariter de Sponsalibus discurrendum erit. Ast Basilius Pontius, Perez, Castropalao apud Reiffenstuel *Lib. 4. Decret. tit. 5. n. 58.* verosimilius judicant, talem conditionem debere attendi, ita nimirum, ut ante impletam conditionem Sponsalia non obligent, & utraque pars resilire adhuc possit, cum nemo ex pacto obligetur ad peccandum; postquam vero hæc conditio turpis ab una parte impleta est, Sponsalia valeant & compartem ad contrahendum Matrimonium adstringant. Ratio est; quia, quod talis conditio turpis non attendatur in Matrimonio, sed potius habeatur pro non adjecta, est particularis dispositio Juris ob specialem favorem Matrimonii alias indissolubilis facta: cæte-

cæteroquin autem generaliter quoad contractus ſpecialiter non exceptos jam dictum eſt in materia de Contractibus, quod conditio turpis attendatur, ita quidem, ut ante ejus impletionem utrique liberum ſit reſilire, poſt impletionem vero adſit obligatio ſtandi promiſſo ex parte ſpondentis, quæ obligatio adhuc ſubſiſtit, etſi alter ſub conditione culpæ tantum ficte promiſiſſet Matrimonium; uti videri poterit *Tract. 9. diſt. 4. quæſt. 3. num. 26. & 27.* & adhuc fuſius in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 1. num. 115. & ſeqq.* *

CONTINUATIO.

Præcedentis Quæſtionis Tertiæ, de Diſſolutione Sponſalium.

SUMMARIUM.

32. *Sponſalia juſtis de cauſis poſſunt ſolvi.*
33. *I. Mutuo Contrahentium conſenſu, cum Additione.*
34. *II. Per ingreſſum Religionis.*
35. *Et quid, ſi Profeſſio non ſequatur?*
36. *Per votum ſimplex Caſtitatis, vel ſuſcipiendi ſacros Ordines, an diſſolvantur Sponſalia?*
37. *III. Per Matrimonium cum alia.*
38. *Et quid, ſi tale Matrimonium diſſolvatur per mortem conjugis?*
* *Utrum tunc prima Sponſalia incipiant reviviſcere?*

39. *Pri-*

39. *Prima Sponsalia, an dissolvantur per posteriora?*

40. *IV. Per subsequentem alterius fornicationem.*

* *Num etiam Sponsalia solvantur propter fornicationem præcedentem? Add I.*

* *Vel ob admissa oscula præcedenter, vel subsequenter? Add. II.*

41. *V. Solvuntur Sponsalia per supervenientem notabilem fœditatem.*

(d) Ut dictum Tract. 6. dist. 2. n. 23.

* *An etiam ob herniam?*

42. *Generalis doctrina circa præmissa.*

43. *VI. Propter morum asperitatem, vel sævitiam.*

44. *VII. Ob paupertatem alteri supervenientem.*

* *Quid si aliquis post Sponsalia factus fuerit ditior?*

45. *VIII. Ob discessum Sponsi.*

* *IX. Ob longiorem dilationem Matrimonii.*

46. *Aliæ causæ dissolvendi Sponsalia remissive.*

47. *Pater, an possit impedire Sponsalia filii?*

* *De hoc affertur notabilis doctrina.*

48. *Ad solvenda Sponsalia, an requiratur sententia Judicis?*

32. CONCL. IV. Sponsalia semel valide contracta justis de causis possunt denuo dissolvi, adeo, ut contrahentes possint

ab

ab ipfis refilire,. &, fi voluerint, licite alteri nubere. Ita communis; & probatur inductione, affignando præcipuas illas caufas, ob quas poffunt diffolvi Sponfalia. Et quidem.

33 I. Sponfalia puberum (fecus de impuberibus ante adeptam pubertatem) poffunt mutuo eorum confenfu diffolvi nam *omnis res, per quas caufas nafcitur; per eafdem diffolvitur. cap. 1. De Reg. Juris.* Et hoc intellige, etiamfi Sponfalia fuerint juramento firmata *arg. cap. Præterea. De Sponfal.* juncta Gloffa ibidem: quia poteft quilibet juri fuo, quod per Sponfalia acquifivit, cedere, illudque alteri remittere. Dummodo cæteroquin mutuus ifte confenfus ad diffolvendum datus etiam ex parte alterius fit vere liber, ac immunis ab omni gravi metu, & fraude ac deceptione, quod bene eft notandum; folent enim non raro præfertim fœminæ per minas & technas induci, ut confentiant ad diffolvenda Sponfalia. Quodfi unus tantum à fponfalibus refiliat, ipfe quidem per hoc ab obligatione immunis non fit (nifi alter poftea confentiat;) nihilominus alter illico redditur immunis: quia hoc ipfo, quod prior Sponfalibus renunciet, cenfetur cedere juri fuo.

Additio.

* Quæres. An fponfalia mutuo confenfu folvantur etiam in fequenti cafu? Bertha promifit Titio matrimonium, & viciffim Titius Berthæ, fi fibi nunc concedat ufum corporis, uti etiam illa annuit, atque exinde imprægnata prolem ob-

obtinuit. Titius autem, remittente priori libidinis æstu, cupiens à sua promissione liberari Berthæ, numerata exigua pecuniarum quantitate persuasit, ut etiam ipsa suum jus vi priorum Sponsalium acquisitum remiserit? Resp. In simili quidem casu meo judicio equidem per mutuum consensum valide adhuc solvi Sponsalia, Bertham tamen propter tam exiguam pecuniæ summam remittens suum jus graviter peccasse contra charitatem, vel etiam pietatem; cum exinde proles suscepta fiat illegitima, quæ per subsequens Matrimonium facta esset legitima. Ita prudenter resolvit Apollonius Holzman *Tom. 2. De Matrim. Tract. 2. cap. 6. num. 275.* ubi tamen recte excusat Bertham à gravi peccato; si Bertha fundate, & moraliter certo timeret, ex tali Matrimonio, si jus ad illud non remittat, sibi magnas cruces & molestias inferendas; obligatio enim charitatis & pietatis erga prolem, ut ea sit legitima, non videtur Bertham sub tam gravi onere obligare; præsertim si alia adhuc media legitimandi prolem restent.*

34. II. Sponsalia dissolvuntur per ingressum Religionis; nam, quia per hunc secuta Professione dissolvitur Matrimonium ratum, quanto magis Sponsalia? & quidem per solum ingressum jam ante Professionem dirimi Sponsalia ex parte remanentis in sæculo, communiter fatentur Doctores; quia ingrediens Religionem hoc ipso censetur renunciasse juri sibi ex Sponsalibus aquisito, sicque alter ab eorum obligatione liber existit.

35. Ut-

35. Utrum autem ea per ſolum ingreſſum Religionis, etiam Profeſſione non ſecuta, diſſolvantur ex parte utriuſque, major difficultas eſt. Affirmant Bonacina *quæſt.1.de Sponſalibus. punct. 5. n. 3.* Sanchez *lib. 1. de Matr. diſp. 42. n. 5.* & quidam alii, dummodo quis bona fide ingreſſus fuerit. Oppoſitum tenet Engel *tit. de Sponſal.* §. 3. *num. 7.* aſſerens, quod ingreſſus Religionem, & rurſum egrediens teneatur ſtare Sponſalibus, ſi remanens in ſœculo velit ultro expectare, eumque recipere: quia ingrediens Religionem non potuit jus alteri quæſitum per ſuum factum auferre, niſi Profeſſione ſecuta. Et hanc poſteriorem ſententiam tenent multi Doctores eamque Sanchez *loc.cit. n.4.* appellat probabiliſſimam.

36. Porro per Votum ſimplex Caſtitatis, aut Votum ſuſcipiendi ſacros Ordines poſt Sponſalia editum, non videntur hæc diſſolvi ex parte ipſius voventis, ſuppoſito quod altera compars adhuc velit contrahere Matrimonium. Ratio eſt; quia tale Votum, in quantum tendit in præjudicium tertii, cujus jus antea quæſitum violat, DEUS non videtur acceptare. Sicuti e. g. ſi deberem alicui centum florennos ob emptum frumentum, & poſtea voverem centum donare ad cauſas pias, tale Votum DEUS non reſpiceret, ſuppoſito, quod exinde reddar impotens ſolvendi centum florennos, ad quos eram adſtrictus ex juſtitia titulo empti. Vide in Jure Canonico *Lib. 4. Tit. 1. n. 229. & ſeqq.* præſertim *n. 234.*

37. III. Sponſalia omnino dirimuntur per

Matrimonium subsequens valide, quamvis illicite contractum de præsenti cum alia persona. Ita certa & communis atque habetur expresse *c. Si inter. De Sponsal.* Ubi hoc ipsum extenditur ad casum, quo priora Sponsalia fuerunt jurata. Ratio est; quia res uni tradita per contractum indissolubilem non potest amplius tradi alteri, cui tantum est promissa: atqui per Matrimonium fit mutua traditio corporum & per sponsalia solum promissio eorum; ergo.

38. Et hoc adeo verum est, ut probabilior Doctorum asserat, talia Sponsalia, etiam dissoluto per mortem conjugis Matrimonio, non amplius obligare ad sui impletionem, eoquod obligatio semel extincta non amplius reviviscat: quamvis loquendo de Sponsalibus juratis, oppositum teneant Bonacina *punct. 7. de Sponsal. num. 3.* & quidam alii, negantes, quod dissoluto per mortem alterius conjugis Matrimonio priora Sponsalia, si fuerint jurata, non amplius obligent.

Additio.

*Imo P. Pichler *in Candidato Abbreviato Jurisprud. Lib. 4. Tit. 4. num. 7. & 8.* citans pro se Mastrium, Basilium Pontium, P. Wex, Perez &c. non solum quoad Sponsalia jurata, sed absolute negat, per Matrimonium subsequens extingui ex toto Sponsalia priora, ita nimirum, ut etiam post mortem alterius conjugum non amplius obligent: unde etiam negat

cum

cum aliis à ſe citatis ſuppoſitum priorum Auctorum, dicens, per ſubſequens Matrimonium Sponſalia priora neutiquam abſolute (uti contraria ſententia ſupponere videtur) extingui, ſed tantum ſecundum quid, id eſt, ſuſpendi eorum obligationem, usque dum alter conjugum moriatur, eo ferme modo, quo apud habentem votum ſimplex caſtitatis, & diſpenſatum ad contrahendum Matrimonium obligatio ſervandi caſtitatem non ex toto ceſſat, ſed tantum ſecundum quid, quatenus nimirum obligatio iſta ſervandi caſtitatem ſuſpenditur, usque dum alter conjugum moriatur. Eſtque meo judicio hæc ſententia valde probabilis, & favorabilis priori ex Sponſis innocenti, contra cujus voluntatem pars altera contraxit Matrimonium: ſi tamen innocens velit exſpectare usque ad mortem alterius conjugum. Sed quidquid demum de hoc ſit, illud juxta omnes certum eſt, quod ſi ob violationem priorum ſponſaliorum primæ Sponſæ quidpiam mali contigerit, illud in conſcientia ſit reſarciendum; cum damnum hoc contigerit ex culpa violatoris, contra fidem primæ Sponſæ datam, cum alia Matrimonium contrahentis. *

39. Verum loquendo de Sponſalibus, priora Sponſalia non dirimuntur per poſteriora ex parte contrahentis ea; quinimo poſteriora ſunt irrita, ac invalida. Nihilominus ex parte alterius poſſunt diſſolvi Sponſalia, adeo, ut, ſi ipſa velit, poſſit licite alteri nubere: nam alius, qui poſteriora Sponſalia contraxit, hoc ipſo,

quantum est ex sua parte, renunciasse censetur prioribus.

40. IV. Sponsalia, etiam juramento firmata, dissolvuntur ex parte innocentis per sequentem alterius fornicationem; ita ut, si innocens velit, sit liber à Sponsalibus. Ita habetur c. *Quemadmodum. De Jurejurando*; estque communis. Nam propter fornicationem supervenientem potest vir licite dimittere uxorem à sua cohabitatione; ergo longe magis Sponsam de futuro ad eam non admittere. Accedit, quod in contractu sponsalitio tacite subintelligatur isthæc conditio. *Si illa contra regulam desponsationis non venerit*; prout notat Pontifex *cit. cap. Quemadmodum.*

Additio I.

* Quod si fornicatio præcessisset Sponsalia, fuisset autem ante promissum Matrimonium ab innocente ex Sponsis ignorata, an etiam eadem postmodum rescita præbeat comparti innocenti sufficientem causam Sponsalia solvendi alia est difficultas; ubi communior DD. in Jure Canonico apud hunc Auctorem *Lib. 4. Decret. tit.* 1. *num.* 246. & *seqq.* distinguit inter Sponsum, & Sponsam: nimirum, quod propter fornicationem Sponsæ præcedentem, à Sponso tamen ignoratam, Sponsalia juste solvi possint ab ipso Sponso; non item vice versa regulariter loquendo à Sponsa ob præcedentem fornicationem Sponsi. Ratio utriusque partis est; quia exinde Sponsa, quæ antecedenter

com-

commisit fornicationem, notabiliter evadit vilior in communi æstimatione, quam fuisset absque hac fornicatione, quæ notabilis vilitas antea ignorata justam præbet causam resiliendi in hoc contractu adeo oneroso conformiter dicendis. Cum vero tanta regulariter vilitas non adsit ex parte Sponsi, si ante Sponsalia is fuerit fornicatus, consequenter nec propterea Sponsa regulariter potest solvere Sponsalia; quoniam juxta communem æstimationem, quæ hic maxime attendenda est, non ita ignominiosum reputatur, nec ita præjudiciosum fœminæ, si nubat viro, qui prius aliam cognovit, ac si vir nuberet fœminæ præcedenter ab altero carnaliter cognitæ. Subjungunt tamen Doctores *loco citat.* quod, si Sponsus antea cum pluribus fuisset fornicatus, vel ex præcedente unica fornicatione prolem haberet, idque Sponsa primum post Sponsalia resciret, exinde pariter Sponsæ præberetur justa causa resiliendi, quoniam & in talibus circumstantiis interveniret valde notabilis qualitas antea ignorata. *

Additio II.

* Quantum ad oscula vere impudica, ac similes amplexus, & tactus, Auctor allegatus cum Bosco, Layman, & Sporer *loc. cit. num.* 253. recte ponit sequentia formalia: ***Etiam ob oscula, amplexus, & tactus impudicos à Sponsa libere admissos, vel exercitos sive post sive etiam ante Sponsalia*** (ignorante tamen pro tempore Sponsalium comparte) ***Sponsus solvere potest***

Sponsalia &c. Ratio est; *quia etiam in tali ca- su respectu Sponsæ censetur adesse notabilis muta- tio, ac reputatur talis fœmina impudice vivere, & proin eam merito horrere possit Sponsus. Spon- si tamen oscula, & tactus impudici cum alte- commissi ante Sponsalia non dant Sponsæ causa sufficientem ad solvenda Sponsalia; imo nec p illa, nisi fuerint frequentes &c. quia in viro t les actus ita probrosi non sunt, ac in fœmin nec tam facile impudicæ vitæ notam incurrunt, n si sint frequentes, uti limitant DD. & merit quia post Sponsalia à Sponso cum alia habita j stum causant horrorem in Sponsa &c.* Ita ille.

41. V. Sponsalia, etiam juramento firmat dissolvuntur fœditate notabili supervenient aut oculorum, vel nasi amissione, aut paraly vel lepra. Ita habetur *cit. c. Quemadmodu De Jurejurando.* Et ratio est: quia promiss sponsalitia, quin & juramentum, intelligit rebus in eodem statu permanentibus. *(d)* Q de causa Sanchez *lib. 1. de Matr. disp.* 57 *nu* 2. præsentem materiam amplius declarans i fert cum aliis, hoc idem esse dicendum de mor gallico, aut alia gravi infirmitate incurab superveniente v.g. epilepsia: item de eo, c os male olet, nec arte medica curari pote & præsertim, si animi, aut existimationis n tabilis deformitas superveniat, ut si Spon furti, aut alterius turpis criminis damnetu cum major sit morum, & famæ, quam corp ris habenda ratio.

Additio

Additio.

* Quæres. An etiam Sponsalia solvantur per supervenientem (s.v.) herniam ex parte Sponsi? Ad hoc Quæsitum respondet P. Apollonius Holzman *Tom. 2. Tract. 2. De Matr. num. 276.* eadem solvi non solum, si subsequenter, verum etiam si antecedenter laboraverit hernia Sponsus, ignorante tempore Sponsalium Sponsa, & primum postea e. g. per Chirurgum adhuc ante Matrimonium deveniente in notitiam. Ratio ejusdem est; quia hæc miseria, præsertim si sit notabilis, aut grave periculum, ne successive fiat major, non solum à multis functionibus, præsertim apud Mechanicos, impedire, verum etiam copulam conjugalem multo difficiliorem reddere solet. *

42. Cæterum prædicta intelligenda sunt ex parte illius, qui innocens, aut illæsus est. Eo enim volente, solvuntur Sponsalia, si vero nolit eadem solvi, manebunt; quia in favorem ipsius innocentis, seu illæsi hoc statutum est. Insuper dicta procedunt de ejusmodi morbo, aut defectu præcedente quidem Sponsalia, sed ignorato ab altera parte: nam, si postea talis defectus primum deprehendatur, potest pars illæsa resilire, si vult. Secus, si prius noverat illum defectum, & nihilominus libere contraxit Sponsalia; nam censetur in hæc consensisse, non obstante illo defectu.

43. VI. Sponsalia dissolvuntur propter morum asperitatem, vel sævitiam notabilem alterius conjugis ex post facto cognitam: item

ob graves, & capitales inimicitias inter sponsos subortas. Ratio est: tum ne alioquin Matrimonium infelices exitus habeat: tum quia hæc est notabilis mutatio rerum, & gravis causa superveniens aut saltem postea primum cognita. Sanchez *lib.* 1. *disp.* 56. cum communi.

44. VII. Sponsalia dissolvuntur ob paupertatem alteri supervenientem: ut si sponsa, quæ dives fuerat, ad paupertatem redacta fuerit. Ratio est: quia adest notabilissima mutatio, quæ à principio existens, vel cognita Sponsaliorum contractum impedivisset. Et hoc idem dicendum, si paupertas jam præcessit, fuit tamen ignorata, & Sponsa dives credita.

Additio.

* Quando autem post contracta Sponsalia nullus equidem inter Sponsos evadit pauperior, bene vero unus ex improvisa hæreditate, thesauri inventione &c. fit multo ditior, & exinde honoratior, an talis exinde habeat justam causam dissolvendi Sponsalia, inter AA. controvertitur: ubi teste la Croix affirmativa defenditur ab Amico, Hurtado, & Illsung; ego autem cum Krimer, Kugler, & communiori puto, veriorem esse negativam; quia alter exinde, quantum est ex parte sua nihil immutavit in suis qualitatibus, adeoque standum erit priori contractu: alias certe contra communem praxin posset etiam Sponsus illico resilire à Sponsalibus ex eo, quia ipsi modo offertur Spon-

Sponſa ditior. Interea tamen optime conſulit Sporer hic, ut, ſi Sponſus factus ditior nolit omnino amplius ducere ſuam Sponſam, eadem non multum ipſum cogat ob pericula diſſenſionum exinde in Matrimonio futurarum, ſed potius aliud quidpiam in compenſationem, eoquod à ſua petitione deſiſtat, exigat. *

45. VIII. Inſuper Sponſalia diſſolvuntur propter alterius Sponſi diſceſſum in longinquam regionem absque licentia Sponſæ, nec ſit certa ſpes cito redeundi; tunc enim in Foro conſcientiæ licitum eſt relictæ Sponſæ ad alias nuptias tranſire. Ratio eſt: quia alter ſic **clam** diſcedens cenſetur renunciaſſe juri ſuo.

Additio.

* IX. Sponſalia ex parte innocentis ſolvuntur, ut poſſit, ſi velit, recedere ob nimiam dilationem promiſſi Matrimonii absque gravi cauſa; nam vel fuit præfixus certus dies Matrimonii in contractu ſponſalitio, vel non? Si prius, & altera pars hunc ſine juſta cauſa non ſervat, per ſe patet, quod nec compars innocens teneatur ulterius expectare. Si vero poſterius; quolibet die, quo rationabiliter poſſunt, obligantur contrahere Matrimonium; *nam in omnibus obligationibus, in quibus dies non apponitur, præſenti die debetur. Reg. 14. ff. De regulis Juris.* ſicque ſi pars altera, præſertim monita deſuper de die in diem absque gravi cauſa differat Matrimonium, vel poterit à Judice compelli ad contrahendum, vel com-

pars innocens, si præplaceat, poterit resilire, & ad alias nuptias transire. Videatur Jus Canonicum *Lib. 4. Decret. Tit. I. num. 143. & seqq. & num. 216. ac seqq.* Dixi notanter: *si dilatio fiat sine gravi causa*: nam si hæc adesset, necdum altera pars resilire, sed adhuc aliquo tempore expectare deberet, dummodo hæc dilatio non foret nimis longa: alias enim crederem, quod adhuc daretur locus resilii, quando illa nimis longa dilatio non fuerit in ipso contractu sponsalitio prævisa. Ratio mea est, quia ob idem fundamentum comparti licet resilire, si altera pars abiens in aliam Provinciam longiori tempore emaneat etiam NB. ob causam necessariam, vel valde utilem, uti notat præsens Auctor *Lib. 4. Decret. Tit. 1. num. 214.* *

46. Sunt quidem nonnullæ aliæ causæ dissolvendi Sponsalia, de quibus fusissime Doctores, ac præsertim Sanchez *cit. lib. 1.* per plures Disputationes. Verum præmissæ sunt principaliores.

47. Quæres I. An pater possit impedire Sponsalia filii contra ejus voluntatem inita? Resp. Id fieri non posse, nisi scandalum magnum, aut alias grave damnum seu præjudicium ex tali Matrimonio probabiliter timeatur. Alias enim, cum filius (utpote quoad electionem status à consensu parentum independens) æque in ista, ac in aliis promissionibus, in quibus non dependet à parentibus, teneatur servare fidem semel datam ex una parte, & ex altera alias Sponsalia semel promissa sub gravi culpa (nisi una prædictarum causarum excuset) obligent

obligent promittentem, non poterit pater tuta conſcientia impedire, ne filius ſuam obligationem exequatur. Sanchez *loc. cit. diſp.* 14. & alii.

Additio.

* Aſt dicet nonnemo in favorem Parentis. Nunquid filius in cauſa tam ardua tenebatur prævie ante Sponſalia petere ſaltem conſilium Parentis, uti in ſimili dictum fuit quoad conſilium ante ipſum Matrimonium petendum conformiter doctrinæ traditæ *ſupra diſt.* 13. *num.* 36. *& ſeqq.* Cur ergo parens non poterit talia Sponſalia, quæ filius abſque conſilio parentis contraxit, tuta conſcientia impedire, ut non deducantur in effectum? Reſpondeo quærendo ex te: vel filius talis prudenter timere potuit, quod parens, ſi ab eo prævie peteretur conſilium, ex mera avaritia, vel inordinata paſſione foret contradicturus, & retardaturus executionem talium Sponſaliorum, quamvis eadem cæteroquin ſint valde honeſta, ac ſtatui proportionata: vel id prudenter non potuit prævie timere? Si prius: Filius ne quidem peccavit non petendo conſilium ante ipſa Sponſalia, ſicque pater talem contractum ſponſalitium tam validum, quam licitum nequit tuta conſcientia impedire. Si poſterius: equidem filius prævie non petendo conſilium peccavit ſuo modo; juxta praxin tamen Tribunalium parens ex hac præciſe ratione nec reſciſſionem impetrare, nec executionem eorundem Sponſalium impedire poterit, niſi aliæ ſimul graves cauſæ acceſſerint conformiter jam dictis: interim tamen

men tales proles mirari non debent, ſi exinde exacerbati parentes poſtea alios liberos reverentialiores in Teſtamento præferant, hosque nonniſi in legitima (de qua *Lib. 3. Decret. Tit. 26. num. 499.*) inſtituant.*

48. Quæres II. An ad ſolvenda Sponſalia ob ſupradictas cauſas opus ſit auctoritate, & ſententia Judicis Eccleſiaſtici, nec ne? Reſp. cum Tannero *tom. 4. diſp. 8. quæſt. 1. dub. 4. num. 72.* & aliis. Quando Sponſalia ſunt clandeſtina, & cauſa diſſolvens Sponſalia ejusque juſtitia eſt manifeſta, non eſt opus auctoritate Judicis ad ſolvenda Sponſalia ex ſupradictis cauſis, ſecus vero, ſi Sponſalia quidem ſunt manifeſta, cauſa vero diſſolutionis incognita vel dubia. Quod ſi alicubi Ritualia Diœceſana abſolute præcipiant, Sponſalia publica non niſi cum præſcitu Ordinarii diſſolvenda eſſe, licet interveniret mutuus contrahentium conſenſus, aut alia cauſa publica, eorum ordinationi in tali Diœceſi ſtandum erit, utpote juſtiſſime factæ: cum ſæpe amor proprius dictet cauſam reſiliendi eſſe certo juſtam, quam tamen Judex recognoſcit nec à longe ſufficientem.

APPENDIX.

Continens utilia adhuc notanda circa difficultates, defectus, & qualitates, ob quas Sponſalia ſemel contracta iterum diſſolvi poſſunt. Item; an pro majori firmitate Sponſalium poſſit adjici Arrha, vel Pœna?

SUM-

SUMMARIUM.

* *Differentia inter Sponſalia, & alios contractus. Add. I.*
* *Quid ſtatuendum, ſi quis dubitet, num renuiſſet Sponſalia, ſi certas qualitates præſciviſſet. Add. II.*
* *An qualitates occultæ, & quæ alteri Sponſorum poſſunt eſſe odioſæ, debeant à comparte ante Sponſalia manifeſtari. Add. III.*
* *Solvitur Objectio. Add. IV.*
* *Et adducitur ſpecialis quidam caſus circa imprægnationem ante Matrimonium à tertio factam. Add. V.*
* *Item alius de eo, qui poſt Sponſalia eſt in cauſa, ut inter Sponſos interveniat impedimentum dirimens. Add. VI.*
* *Specialia de Sponſalibus; quibus adjicitur Arrha, vel aliqua Pœna. Add. VII.*

Additio I.

* UNUM præcipue, ac utiliſſime ex la Croix *Lib. 6. part. 3. num. 167.* circa difficultates, defectus, & qualitates illas vel antea ignoratas, vel primum poſt Sponſalia advenientes, & dantes occaſionem ſufficientem reſiliendi, bene annotandum eſt: nimirum, quod, etſi in aliis contractibus oneroſis conformiter dictis in materia de Contractibus *Tract. 9. diſt. 1. quæſt. 2. num. 15. & ſeqq.* non admittatur illa Regula, quaſi nimirum liceret aliter

alteri universaliter rescindere aliquem contractum absolute initum ex eo; quia supervenit aliqua difficultas, vel de novo cognoscitur aliqua qualitas, quæ, si ab initio prævisa, sive præcognita fuisset, contractus iste non fuisset initus; hoc enim quantum ad alios contractus solummodo verum est, quando hæc qualitas dedit causam contractui, aut fuit expresse in pactum deducta juxta dicta de Contractibus; alias vero decepto infra dimidium solummodo in foro conscientiæ competit jus ad compensandum sibi damnum, permanente adhuc in suo valore contractu. His tamen non obstantibus, memorata potestas dissolvendi contractum procedit ordinarie in Sponsalibus, si talis qualitas, defectus, seu difficultas interveniat; quoniam promissio Matrimonii, quod inducit vinculum indissolubile, requirit majorem libertatem, ac intentio spondentis circa casum tam difficilem in materia, ex qua alias sequeretur vinculum indissolubile, juxta communem prudentum interpretationem (cui talis saltem tacite se voluisse conformare præsumitur) videtur sibi specialiter reservasse facultatem rescindendi, si post Sponsalia ante ipsum actuale Matrimonium interveniat quidpiam, vel innotescat, quod ipsum indissolubile Matrimonium alias redderet valde grave, & exinde communiter habetur pro causa dissolutionis.

Nec refert, quod in ordine ad ipsum contractum matrimonialem non liceat eundem semel absolute initum iterum rescindere ob ali-

quam

quam similem difficultatem aut qualitatem accidentalem, quamvis, si esset antea hæc prævisa, seu præscita, dictum Matrimonium non fuisset initum. Respondetur enim, contractum matrimonialem ipsummet semel absolute initum nullo modo subjacere dissolubilitati, hincque non posse præsumi, quod propter dictas difficultates, seu qualitates contrahens absolute sibi reservaverit facultatem rescindendi. Econtra vero contractus sponsalitius, quamvis absolute initus, adhuc est dissolubilis, & consequenter talis reservatio facultatis rescindendi utique fieri potest, atque in allegatis casibus tacite facta fuisse ex communi prudentum persuasione præsumitur. Ex quo jam patet disparitas inter contractum matrimonialem, & sponsalitium. Videantur etiam dicenda *Quæst. seq. num.* 52. *

Additio II.

* Porro, si dubium sit, utrum aliqua mutatio existat talis, ut, si fuisset prævisa, impedivisset Sponsalia, desuper debet interrogari ille, qui intendit dissolvere Sponsalia, utrum, quando tempore contractus sponsalitii resciviisset, eundem instituere noluisset? affirmanti autem, vel neganti in foro conscientiæ, maxime si addat juramentum, credi debet, uti ex Sanchez, Filliucio, Layman, Gobat deducunt la Croix *loc. cit. num.* 168 & Sporer *part. 4. Theolog. Sacrament. cap.* 1. *num.* 279 Unde, si nihilominus contraxisset pro tunc, nequit amodo propterea solvere Sponsalia. Quod si nunc existat dubius,

dubius, num, si scivisset, contracturus fuisset, nec ne, Leander apud Tamburinum ait, si defectus sit gravis, præsumi non fuisse contracturum, secus, si sit levis tantum. Meo judicio optime faciet talis dubitans, si candide proponendo casum desuper exspectet sententiam Episcopi, de quo vide dicta *num.* 48. *

Additio III.

* Ponamus autem, quod qualitas illa, ob quam alter ex Sponsis, si resciret, resilire posset, adhuc sit occulta, tenebiturne laborans hac qualitate eandem comparti manifestare, vel poteritne illam occultando, ac tacendo nihilominus Matrimonium prætendere.

Respond. I. Ad hoc dubium, si qualitas illa fuerit occulta, nec sit periculum grave, ne evadat publica, exinde causatura graves rixas, tunc potest ea occultari, & adhuc Matrimonium prætendi, supposito, quod ipsi futuro Matrimonio dicta qualitas non afferat notabile incommodum. Ita Castropalao, Sporer, Basilius Pontius, & alii atque tam hæc, quam aliæ materiæ de Sponsalibus fusius traduntur *in lib. 4. Decret. tit.* 1. *& tit.* 4. Ratio est; quia vitium mercis occultum, quod non affert notabile damnum, seu incommodum, ex communi contrahentium consensu non tenetur unus contrahentium alteri manifestare juxta materiam de Contractibus: sed talis qualitas, seu defectus, quamdiu est in occulto, & ignoratur, non affert Matrimonio notabile incommodum, seu damnum, uti

suppo-

ſupponitur in caſu: ergo. Sic ex praxi patet, quod, ſi Sponſa ante Matrimonium admittat ab alio proco occulta impudica oſcula, & amplexus, aut Sponſus cum alia exerceat tactus impudicos, vel etiam poſt Sponſalia in occulto committat fornicationem, citra aliud damnum eveniens, nihilominus prætendant Matrimonium, quin defectum hunc manifeſtent. Reſpond. II. Si qualitas illa, ſeu defectus futuro Matrimonio afferret notabile incommodum, prout foret, ſi aliqua pars laboraret lepra, morbo gallico usque ad tempus Matrimonii non curabili, vel ſi Sponſa ab alio ante Matrimonium imprægnaretur, tunc tenetur laborans hac qualitate, ſeu defectu occulto à prætenſione Matrimonii deſiſtere, & etiam alteri perſuadere, ut cedat ſuo juri, vel alias ipſi in ſecreto (qui tamen obligaretur ad ſtrictum ſilentium) hunc defectum, ſeu qualitatem manifeſtare, tentando, utrum eo non obſtante adhuc velit contrahere, necne? Ita AA. qui ſupra. Ratio eſt; quia juxta materiam de Contractibus non licet communiter loquendo occultare defectum, qui alteri contrahentium, etſi ignoranti, notabile afferret damnum, ſeu incommodum.*

Additio. IV.

* Dices. Nemo tenetur bona altioris ordinis perdere, ut exinde alteri procuret bona inferioris ordinis; ſed, ſi quis obligaretur manifeſtare talem defectum, ſeu qualitatem, deberet

per-

perdere bona altioris ordinis, ut exinde alteri procuret bona inferioris ordinis: ergo. Min. probatur: Bonum illud, quod quis revelando suum crimen (e. g. copulæ cum alio habitæ subsecuta impraegnatione) deperderet, est ipsamet fama propria; bonum vero, quod exinde alteri procuraret, est bonum fortunæ, ut nimirum exinde alter non adstringatur futuram prolem alere, eamque hæreditatis participem reddere: sed fama utique est superioris ordinis, ac bona fortunæ; ergo. Confirmatur: In ipso conjugio non tenetur adultera impraegnationem ab alio factam manifestare cum propria diffamatione, quamvis exinde sequatur viro damnum in bonis fortunæ, eo quod talem prolem adulterinam alat, ad hæreditatem admittat &c. ergo neque in Sponsalibus. Respond. neg. min. Ad ejus probationem neg. maj. nam *inprimis* falsum est quoad primam partem, quod quis adstringatur perdere bonum famæ; etenim non obligatur determinate manifestare suum defectum, sed potest assumere alterum remedium sponte desistendo à petitione Matrimonii sub prætextu alio. *Secundo* pariter falsum est, quod ex parte alterius præcise procuretur bonum fortunæ; cum exinde etiam evitentur graves inimicitiæ, discordiæ, ac rixæ, quæ evitatio utique concernit bonum ipsius animæ. Accedit, quod etiam manifestando defectum cum allegatis circumstantiis non adeo notabiliter deperdatur bonum famæ; quoniam in notitiam illorum occultorum defectuum alias altera compars

cum

cum majori prostitutionis periculo deveniret post contractum ipsum Matrimonium, supposito, quod in prætensione Matrimonii adhuc persisteretur. Ex quo jam patet disparitas, & resolutio quoad confirmationem. *

Additio V.

* Ast formemus casum sequentem: Sempronius cum Titia contraxit Sponsalia, ac cum eadem intra hoc tempus etiam frequenter exercuit copulam, qualem pariter intra idem tempus Titia concessit Cajo, ex quo ultimo etiam concepit. Imprægnatam advertens Sempronius suam Sponsam, ac credens semetipsum hujus Auctorem, urget Matrimonium brevi, & antequam uterus intumescere incipiat, contrahendum, ne alii advertant extra Matrimonium gravidam factam. Nunquid in his circumstantiis poterit Titia illum incognitum à Sempronio defectum, seu qualitatem occultare, & cum Sempronio Matrimonium contrahere? Respondeo in hoc casu efficacius urgere argumentum superius pro parte affirmativa adductum. Etenim resilire à Matrimonio à Sempronio dictum crimen ignorante huic non concederetur, item, si resiliret, cognosceretur non sine prostitutione fuisse facta gravida extra Matrimonium. Quod si autem manifestaret crimen, se ipsam infamaret apud Sempronium, per quem etiam probabilissime à Matrimonio excluderetur cum maximo dedecore. Econtra vero, si crimen abscondat, Sempronius credens, se esse Pa-

trem futuræ prolis, neutiquam deveniet in ejusdem notitiam, uti supponitur in casu. Quare meo judicio in his extraordinariis circumstantiis, cum Titia necessario deberet determinate famam perdere, nisi delictum abscondat, poterit illud occultare, & sic cum Sempronio Matrimonium contrahere, permittendo eundem in sua bona fide; quoniam dum aliud medium præservandi alterum à damno inferiori non suppetit, nemo tenetur regulariter prostituere bonum famæ, ut alium conservet in bonis fortunæ, uti in superiori objectione recte adductum fuerat, & patet ex paritate quoad conjugem factam adulteram in Matrimonio: etenim utrobique, si rem intimius volumus considerare, non fit positivus influxus in damnum alterius quoad bonum fortunæ, sed, si per accidens quodpiam eveniret, ex gravissima causa tantum permittitur ad conservandum bonum famæ. Cæteroquin vero debebit sub gravi peccato, & onere restitutionis allegata Titia invigilare, ut, si ex præcedente imprægnatione per Cajum facta proles nasceretur, eadem non expensis Sempronii, sed Caji educaretur, & aliis liberis ex legitimo Matrimonio procreandis, vel hæredibus mariti portio hæreditatis exinde non diminueretur. Nec credo; sub his limitationibus la Croix *loc. cit. num* 183. fore contrarium.

Additio VI.

* Quæres. An, quando aliquis defectus occul-

cultus dirimens ipſummet Matrimonium ex culpa unius ſponſorum poſt contracta Sponſalia interveneritˏ is, qui eſt in culpa talis impedimenti, poſſit exinde ſolvere Sponſalia, ſi altera compars ad diſſolutionem non conſentiat, vel quidnam in tali caſu ſit agendum? Caſus majoris claritatis gratia poteſt formari ſequens: Sempronius in occulto contraxit Sponſalia cum Titia. Succeſſu temporis familiarior factus ipſius Titiæ Sorori Cajæ ab eadem præcedentium Sponſalium ignara obtinet perfectum uſum corporis juncta promiſſione Matrimonii. Cognoſcens autem poſtmodum, quod in his circumſtantiis conformiter dicendis *Quæſt. ſeq.* nullam ex duabus ducere valeat ob duplex impedimentum dirimens, *affinitatis* quidem ex parte primæ, & *publicæ honeſtatis* ex parte ſecundæ, ſtatuit ſecum occulte aufugere. Quæritur, an id poſſit bona conſcientia facere? Reſpond. neutiquam; tenetur enim quoad priorem, nimirum Titiam (ſuppoſito, quod ipſamet non velit ſponte à futuro Matrimonio deſiſtere, procurare ſuis propriis expenſis diſpenſationem, cum ſit peccaminoſe in cauſa hujus defectus futurum Titiæ Matrimonium dirimentis: interea tamen expenſæ deſuper ratione diſpenſationis impetrandæ in præſenti non erunt magnæ, quoniam eadem juxta dicenda ob impedimentum occultum petitur ſolummodo in Pœnitentiaria. Quoad poſteriorem vero (puta Cajam) obligatur, omnia damna, ſi quæ huic propterea evenerint, reſarcire: quia eandem ignaram præcedentis promiſſi, & exurgen-

tis exinde impedimenti fraudulenter induxit. Insuper obligatur prolem, si quæ exinde nascatur, alere. Videatur de hoc fusius utilissime Reiffenstuel in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. tit. 1. §. 4. & §. 8. num. 294. ac seqq.* *

Additio VII.

* Quæres adhuc pro complemento Sponsaliorum. An hisce pro majori eorum securitate possit adjici Arrha, vel Pœna? Ante responsionem nota, quod *Sponsalitia largitas* distinguitur ab *Arrha* per hoc; quia *Arrha* est donum, quod datur à Sponsis per modum pignoris ad servandum debitum principale, nimirum promissum Matrimonium; econtra vero *Sponsalitia largitas* sunt illa munera, quæ à Sponsis offeruntur non tanquam pignus, sed in signum amoris ante actuale Matrimonium. De his ultimis actum jam fuit *Tract. 8. dist. 2. post n. 26. in Appendice Addit. III.* loquendo autem de Arrha Resp. I. Licet contractui sponsalitio pro majori ejusdem securitate adjicere Arrham. Ita clare colligitur ex *l. 3. & 5. C. de Sponsalibus.* Porro, secuto postmodum Matrimonio, Arrha iterum de jure loquendo (secus dic de consuetudine in multis locis vigente) redit ad dantem, sicuti alia pignora, si solvitur debitum principale. Item: si Sponsalia solvantur citra neutrius culpam, Arrha restituenda est danti; quod si interveniat culpa, eaque se teneat *ex parte dantis*, recipiens nihil tenetur restituere; quod si autem *ex parte accipientis*, is

debet reddere in duplum, id eſt Arrham, quam accepit, & tantundem de ſuo patrimonio, niſi adhuc ſit minorennis. Ita ſecluſo alio ſpeciali pacto, eruitur ex *l. Mulier 5. C. de Sponſalibus.* junƐto *Summario.* Reſp. II. Licet quoque Sponſalibus adjicere Pœnam, ab eo ſolvendam, qui injuſte reſilire ab eisdem intendit. Ita fuſius Boſco *de Matrimonio diſp. 11. ſeƐt. 1. Concluſ. 11.* cum Layman, Caſtropalao, Engel &c. contra Sanchez, Conzalez, Covarruviam &c. Probatur I. ex eo, quia licet ſponſalibus adjicere Arrham quadruplicatam ab injuſte reſiliente ſolvendam, uti fatentur etiam ipſi Adverſarii, & patet ex ſuperius citatis *Leg. 3. & 5. C. de Sponſalibus.* ſed adjectio illa reſtitutionis in triplum ultra ipſam Arrham ſe habet per modum Pœnæ conventionalis: ergo. Probatur II. quia in aliis contractibus, ubi non ſpecialiter prohibetur, licet adjicere Pœnam conventionalem: ergo etiam in præſenti. *Nec dicas.* In præſenti id prohiberi ſpecialiter *cap. Gemma. 29. de ſponſalibus, & Matrimonio.* Reſp. enim ibidem ſolummodo prohiberi pœnam ſolvendam ab eo, qui etiam juſte reſilit à Sponſalibus; etenim ibidem erat ſermo de caſu, quo contracta fuerunt Sponſalia cum puella necdum ſeptenni, qualia Sponſalia vel non fuerunt valida, vel ſi valida etiam extitiſſent, puella adveniente pubertate potuiſſet juſte reſilire. Vide in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 1. §. 6.* *

QUÆSTIO IV.

De Impedimentis dirimentibus Matrimonii.

SUMMARIUM

49. *Impedimenta dirimentia Matrimonii, Quot? Et quæ?*

50. *Ætas, an ponenda pro distincto impedimento?*

49. IMPEDIMENTA dirimentia Matrimonii antiquo jure tantum duodecim fuerunt iis tamen per Concilium Tridentinum duo sunt adjecta, scilicet Absentia Parochi aut duorum Testium, & Raptus mulieris, nisi hæc post raptum denuo fuerint collocata in loco securo. Porro omnia hæc impedimenta sequentibus versiculis apte comprehenduntur.

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen,
Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibis,
Si Parochi, aut duplicis desit præsentia Testium,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ:
Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.

50. Sunt quidem nonnulli, qui pro distincto impedimento addunt *Ætatem* impuberum, ac proinde allegatum tertium versiculum sic legunt:

gunt: *Ætas*, *Affinis &c.* Verum iſtud impedimentum Ætatis, utpote quam malitia poteſt ſupplere, commode reducitur ad impotentiam, de qua inferius §. IV. Hinc retentis prioribus verſiculis, quos tum D. Thomas *part. 3. quæſt. 50. Supplementi art. 1.* tum Scotus *4. diſt. 42.* aliique referunt: breviter dicta impedimenta in hac Quæſtione declarantur, majoris tamen claritatis gratia de ſingulis ſpeciales Paragraphos inſtituendo.

§. I.

De Impedimento Erroris.

SUMMARIUM.

51. *Error perſonæ dirimit Matrimonium.*
52. *Error fortunæ, & qualitatis, quis, & an Matrimonium dirimat?*
53. *Error Conditionis, quis?*

51. ERROR, quantum ad propoſitum; quadruplex intelligi poteſt, ſcilicet perſonæ, fortunæ, conditionis, aut qualitatis. *Error perſonæ* eſt, quando erratur circa perſonam, putando ſe contrahere cum tali perſona, & eſt alia: prout contigit Jacob Patriarchæ, cui putanti ſe contrahere cum Rachele loco hujus fuit ſuppoſita Lia ſoror ejus *Geneſ. 29.* Et hic Error perſonæ juxta omnes Doctores dirimit Matrimonium, idque non ſolum Jure Ec-

clesiastico, sed etiam Jure naturæ: quia aufert consensum ad substantiam Matrimonii requisitum, utpote cum quis velit cum tali determinata persona contrahere, & non cum alia. Unde Matrimonium Jacob cum Lia à principio fuit nullum; quamvis postea accedente novo ipsius Jacob consensu fuerit convalidatum. Et de hoc errore personæ loquitur præsens impedimentum, de quo, uti de subsequentibus plura in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 1. num. 342. & seqq.*

52. *Error fortunæ* est, quando quis putatur esse dives, qui est pauper. *Error qualitatis* est, quando contingit errari circa qualitates alicujus personæ: ut dum quis putatur esse bonus, vel pulcher, qui malus est, aut deformis, vel virgo, aut hujusmodi, & non est. Et istum duplicem errorem, qualitatis scilicet, ac fortunæ (dummodo adsit absolutus consensus, neque ejusmodi qualitas deducatur in conditionem contractus, neque error ille qualitatis involvat errorem circa ipsam substantiam personæ) nullatenus dirimere Matrimonium, consentiunt Doctores. Ratio est: quia error iste non contingit circa substantiam matrimonii, sed solum circa ejus accidentia, ac proinde est solum accidentalis.

53. Tandem *Error Conditionis* est, quando quis putatur esse liber, qui est servus. Et de hoc errore agetur ex professo in *sequenti Paragrapho*: hinc sit

§. II.

§. II.

De impedimento Conditionis.

SUMMARIUM.

54. *Impedimentum Conditionis, quod?*
55. *Conditio servilis dirimit Matrimonium, quando?*
56. *Et quo Jure?*
57. *Matrimonium servorum inter se, an sit validum?*
58. *Quid, si liber contrahat scienter cum serva?*
59. *Aut servitus non sit proprie dicta?*
60. *Triplex genus Servorum, nimirum Mancipia, Servi adscriptitii, & originarii.*
61. *Hi omnes prohibentur ad SS. Ordines promoveri.*

54. ETSI nomen *Conditionis* satis amplum sit ad plura significanda, in proposito tamen ex communi usu loquendi denotat statum servilem, seu servitutem proprie dictam, qualis olim plurimum fuit in usu. Unde per *Impedimentum Conditionis* intelligitur Error conditionis (de quo *n. præced.*) & tunc accidit, quando quis putatur esse liber, qui est servus proprie dictus. Et talis vulgo dicitur *Mancipium*: quale ita est Domini sui, ut illud Dominus possit ad libitum venumdare. Hoc prænotato, sit

55. CONCL. I. Conditio servilis, sive servitu-

tus proprie dicta est impedimentum dirimens Matrimonii, quando liber contrahit cum serva, vel libera cum servo, ignorata ejus conditione servili. Ita communis; & habetur decisum *c. Si quis ingenuus 29. q. 2.* & *c. Ad nostram. De Conjugio servorum.*

56. Existimant equidem plures Doctores, Conditionem servilem ignoratam dirimere Matrimonium inter servum & liberam Jure duntaxat Ecclesiastico; prout tenet Sanchez *lib. 7. de Matr. disp. 19. n. 16.* citans pro hac sententia multos Doctores. Verum sententia asserens, Conditionem servilem de Jure naturali irritare Matrimonium, satis probabilis est, aut etiam probabilior; siquidem Error Conditionis evacuat consensum, prout notat Magister Sententiarum 4. *dist. 30.* atqui sine consensu Matrimonium Jure naturæ est nullum. Accedit, quod in toto Jure non reperiatur textus irritans, sed potius irritatio, seu nullitas talis Matrimonii supponatur. Insuper in Matrimonio fit permutatio corporum quoad usum Matrimonialem: atqui servus proprie dictus non habet liberum usum sui corporis, sicuti liber; ergo liber ignorans ejus servitutem non censetur consentire in ipsum, neque potestatem corporis sui velle commutare cum potestate corporis servi, utpote quam ipse non habet; prout argumentatur Doctor Subtilis 4. *dist. 30. quæst. 1.*

57. CONCL. II. Nihilominus validum est Matrimonium servorum inter se, licet ineatur domino contradicente; quamvis per hoc non liberentur à consuetis servitiis domino suo præstan-

ſtandis. Ita habetur *cap. 1. de Conjugio ſervorum*. Et hoc extendunt Doctores communiter ad eum caſum, quo ſervus putans, ſe contrahere cum libera, contraxit cum ſerva: nam tunc non militat ratio *n. præced.* allata, cum quælibet pars æqualem ſui ipſius poteſtatem transferat in aliam, neque error iſte reddat conditionem contrahentis deteriorem. Et hinc SS. Canones duntaxat loquuntur de Matrimonio liberi cum ſerva, vel econtra, ignorata ejus conditione ſervili, contracto, dum illud declarant eſſe invalidum.

58. CONCL. III. Si liber contrahit cum ſerva ſcienter, aut econtra, validum eſt Matrimonium: idemque dicendum, ſi prius quidem ignorata ejus conditione ſervili contraxit, poſtea tamen cognita rei veritate in Matrimonium conſenſit, aut ſervam carnaliter cognovit. Ita communis; habeturque deciſum *c. Propoſuit. & cap. ult. de Conjug. ſervor.* Accedit ratio: quia poteſt cedere juri ſuo.

59. CONCL. IV. Quando ſervitus non eſt vera & proprie dicta, ſed adſcriptitia ſolum, aut originaria, ejus error non dirimit Matrimonium. Ita Sanchez *cit. diſp. 19. num. 9.* cum communi. Ratio eſt; quia hæc ſervitus non ita obſiſtit effectibus Matrimonii, ſicuti prior, unde nec ejus ignorantia cenſetur tollere ſufficientem conſenſum pro Matrimonio. Hinc Eccleſia nunquam legitur irritaſſe, vel irrita declaraſſe Matrimonia cum talibus ſervis ignoranter inita.

60. Ubi notandum, quod communiter triplex

plex assignetur genus Servorum. Primo enim aliqui sunt *Servi proprie dicti*, qui ita sunt juris domini sui, ut eos venumdare possit: & tales dicuntur *Mancipia*, de quibus loquitur præsens impedimentum Conditionis. Secundo, alii dicuntur *Servi adscriptitii*, & sunt illi, qui glebæ, seu prædio cuipiam colendo sunt perpetuo addicti. Tertio, alii sunt *Servi originarii*, & sunt illi, qui ex adscriptitis nati sunt.

61. Porro, quamvis hæc utraque posterior Servitus, licet antea ignorata, non sit impedimentum dirimens Matrimonii, ut dictum: nihilominus de Jure Canonico Servi tum adscriptitii, tum originarii, prohibentur ad Sacros Ordines promoveri invitis suis dominis, & ante manumissionem in scriptis Episcopo exhibendam; ut habetur *can. Generalis*, & *c. Admittuntur, dist.* 54.

§. III.

De Impedimento Violentiæ.

SUMMARIUM.

62. *Violentia quid?*

(*b*) Dist. 13. quæst. 3. n. 29. & seqq.

62. PER vim seu *Violentiam*, prout est unum ex impedimentis dirimentibus Matrimonii, aliud non intelligitur; quam metus gravis, atque injuste incussus, inducens hominem ad contrahendum Matrimonium, quod alioquin

quin nullo modo contraxiſſet, niſi ad id metu illo, ſeu violentia fuiſſet compulſus. Et Matrimonium ex tali metu gravi, atque injuſte incuſſo contractum ipſo jure nullum eſt, ac irritum; prout ſuperius (*b*) jam dictum.

§. IV.

De Impedimento Impotentiæ.

SUMMARIUM.

63. *Impedimentum Impotentiæ, quod?*
64. *Dirimit Matrimonium, ſi eſt perpetua Impotentia.*
65. *Quid de temporali?*
66. *Aut ſi Impotentia ſupervenit Matrimonio jam contracto?*
An tunc liceant oſcula, & tactus, ac quando?
67. *In dubio, an Impotentia cenſeatur præceſſiſſe Matrimonium, quidnam reſolvendum?*
68. *Quid juris, ſi dubitetur, an ea ſit perpetua?*
* *De probatione triennali. Add.* I. & II.
69. *Caſtratio eſt Impedimentum dirimens Matrimonii.*
* *Ubi etiam de curato ab Hernia. Vid. Add.*
70. *Non vero ſola ſterilitas.*
* *Ubi caſus notabiles de muliere recipiente, ſed non retinente ſemen.*
71. *Impuberes invalide contrahunt, niſi malitia ſuppleat ætatem.*

72. Idque

72. *Idque ex Jure Ecclesiastico.*
Corollarium.
* *Casus de Hermaphrodito. Addit.* I.
* *Item de fœminis nimium arctis. Addit.* II.
* *Ac senibus decrepitis. Addit.* III.

63. PER *Impedimentum Impotentiæ* hoc loco intelligitur impotentia coeundi seu inhabilitas ad habendam perfectam copulam conjugalem, quæ alias fieri solet per fœminei vasis penetrationem, & seminis in id effusionem. Et de hac impotentia loquendo, sit

64. CONCL. I. Impotentia, si est perpetua, cui per naturam vel artem, vel etiam per adhibita media spiritualia (posito, quod hæc impotentia proveniat ex maleficio) subveniri non potest, simulque præcessit contractum matrimonialem, simpliciter impedit Matrimonium contrahendum, & dirimit contractum, respectu cujuscunque est tale impedimentum. Ita communis, & habetur *c. Ex litteris.* & *c. Fraternitatis, De Frigidis & maleficiatis.*

65. Dicitur I. *Si est perpetua.* Nam temporalis v. g. propter febrim, aut aliam infirmitatem accidens non dirimit Matrimonium. Quinimo valet Matrimonium in mortis articulo contractum cum concubina ad legitimandam prolem; prout tenet communis Doctorum, & praxis Ecclesiæ. Siquidem infirmi de se non habent impotentiam perpetuam, sed temporalem: & per accidens est, quod quandoque hic & nunc moriantur, sicque impotentia illa fiat perpetua.

66. Di-

66. Dicitur II. *Simulque præcessit contractum matrimonialem.* Nam, si ejusmodi impotentia sive propter viri frigiditatem, sive ob maleficium Matrimonio jam contracto primum supérveniat, certum est, Matrimonium non dirimi, quod in emergentia casus bene sibi notent Confessarii, ac diligenter interrogent, an talis impotentia statim ad initium Matrimonii adfuerit, nec ne? Quod si illa impotentia primum successu temporis advenisset, illud Matrimonium est, & manebit validum. Infertur proinde, quod talibus, utpote veris conjugibus, liceant tactus, & oscula ad ostendendum affectum conjugalem, dummodo absit periculum pollutionis. Infertur ulterius, quod talibus etiam licitum sit, conari ad actum conjugalem, quamdiu spes probabilis supereſt ipsum perficiendi intra vas naturale, licet aliquando præter intentionem pollutio contingat. Additur: *quamdiu spes probabilis supereſt &c.* nam si de consummatione ejus totaliter sit desperatum, tunc illis illicitus est accessus conjugalis; quamvis conformiter modo dictis talibus adhuc licerent tactus & oscula ad ostendendum affectum conjugalem. Sanchez *lib. 9. disp. 17. num. 18.* Layman *lib. 5. Tract. 10. part. 4. cap. 11.* & alii.

67. Porro in dubio, an impotentia præcesserit Matrimonium, vel primum postea supervenerit, præsumendum est, eam præcessisse. Abbas *c. Fraternitatis. de Frigid. & malef.* Engel *eod. num. 10.* & alii.

68. In dubio autem, num impotentia illa Ma-

trimonium antecedens sit perpetua, vel temporalis, tunc ad experiendum conceditur conjugibus spatium trium annorum *c. Laudabilem Eod.* Dicitur, *in dubio*; nam, si de impotentia perpetua constet, statim separatur Matrimonium: quia, dum constat de veritate, frustra adhibetur ulterior experientia. Poterunt tamen tales, si voluerint, cohabitare ut frater & soror, caste videlicet vivendo, & abstinendo ab omni commercio carnali. *arg. c. Consultationi. Eod.*

Additio I.

* Cæterum tempus illud triennale, quod conjugibus in dubio, num impotentia sit perpetua, vel temporalis, ad probandum conceditur, conformiter dictis in Jure Canonico *lib.* 4. *Decret. tit.* 15. *n.* 27. non computatur à die contracti Matrimonii, sed incipit à tempore, quo prima vice attentata fuit copula; quoniam præfatum triennium conceditur ad explorandum, an impotentia sit perpetua; hæc autem exploratio non alio commodiori tempore, quam ab ipsa copulæ attentatione suum initium sumit: ergo. Quod si hoc triennium fuerit completum, antequam actualiter ad separationem pro foro externo procedatur, prærequiritur, ut, si aliunde per inspectionem ocularem, vel alia signa certitudo de impotentia haberi nequeat, saltem ambo conjuges jurent, quod serio copulam intra hoc tempus tentaverint, nec tamen perficere potuerint. Item præterea ex parte cujuslibet conjugis debent septem propinqui, vel

his deficientibus septem vicini bonæ famæ deponere juramentum credulitatis, id est, debent jurare, quod credant, memoratos conjuges affirmare verum. De quo plura in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. tit. 15. num. 33. & seqq.* Insuper quando constat, illud Matrimonium intra tempus hoc triennale consummari non potuisse, ab eo tempore nequeunt amplius putati hi conjuges petere, vel reddere debitum. Ratio est; quia tunc censetur adesse moralis certitudo impotentiæ, adeoque male tentaretur copula. Quod si tamen ex certis circumstantiis intra hoc tempus affulgeret aliqua nova spes perficiendi copulam, posset hæc probatio continuari etiam ultra triennium juxta Cajetanum, & Sanchez apud la Croix *Lib. 6. part 3. num. 803.* Quod idem præsens Auctor *Lib. 4. Decret. Tit. 15. num. 45.* concedit usque ad annos plenæ & perfectæ pubertatis, si Matrimonium in ætate valde juvenili fuisset contractum, puta si maritus, quando nupsit, primum explesset annum decimum quartum. Censetur autem apud masculos plena, & perfecta pubertas primum adesse anno decimo octavo §. 4. *Instit. De adoptionibus.* *

Additio. II.

* Ast ponamus, quod finito sine effectu copulæ triennio, & non affulgente nova spe in futurum eam perficiendi, impotentia ex parte unius conjugis fuerit decisa Judicio Ecclesiæ perpetua, & consequenter impedimentum diri-

mens, atque exinde alteri comparti potenti data licentia transeundi ad aliud Matrimonium, quod etiam contraxit, & consummavit: ponamus, inquam, quod post hæc omnia jam facta primum deprehendatur, illam impotentiam non fuisse perpetuam; puta, quia pars, quæ judicabatur impotens, post separationem, & declaratam nullitatem prioris Matrimonii aliam per copulam fornicariam imprægnavit, quidnam tunc agendum: num redeundum ad primum Matrimonium, vel poteritne altera compars persistere in secundo? Antequam resolvam, Notandum I. Quod impotentia perpetua dicatur illa, quæ vel nequit tolli citra miraculum absolute, vel saltem non sine maleficio, seu peccato, sive non sine gravi periculo mortis. Quod si tolli queat citra miraculum, & absque peccato, ac mortis periculo, censetur ante sublationem impotentia temporalis, quæ non dirimit præcedens Matrimonium. Notandum II. Quod impotentia perpetua alia sit absoluta, id est, quoad quascunque personas alterius sexus: alia respectiva, seu respectu unius tantum, vel alterius. Utraque autem evenire potest vel naturaliter, vel ex maleficio. *Naturaliter* ordinarie ex parte viri contingit ob nimiam frigiditatem, & ex parte fœminæ ob nimiam arctitudinem. *Ex maleficio* autem censetur evenire, quando alias nullus defectus neque ex parte mariti, neque ex parte uxoris advertitur. H. N.

Respond. I. Si separatio, & præcedentis Matrimonii nullitatis declaratio fuerit facta ex eo; quo-

quoniam à Judice credebatur impotentia absoluta, & naturalis, quæ tamen postea cernitur sublata absque miraculo, peccato, vel interveniente gravi mortis periculo, debet in simili casu primum Matrimonium reintegrari, & posterius annullari. Ita desumitur ex *cap. 5. & 6. de Frigidis.* Ratio est: quia hæc sententia Judicis nitebatur falso supposito. Respond. II. Si præcedens impotentia naturalis fuerit judicata respectiva, & exinde declaratum præcedens Matrimonium nullum, debet adhuc in ea nullitate persisti, & secundum Matrimonium, quod contraxit altera pars, permitti in suo valore, quia bene potest contingere, ut quis sit potens respectu unius, non tamen, respectu alterius; prout idem evenire potest, si præcedens impotentia fuerit judicata provenire ex maleficio, & exinde adhibitis frustra intra triennium probationis variis Exorcismis declarata nullitas primi Matrimonii; potuit enim maleficium factum esse inter has duas personas, ut se non extenderit ad alias, hincque in simili casu utraque pars posset ad alias transire nuptias. Videantur dicta in Jure Canonico *Lib. 4. tit. 15. num. 56. & seqq.* *

69. CONCL. Castratio est impedimentum dirimens Matrimonii: & hinc perfecte Eunuchi (hoc est, utroque testiculo carentes) non sunt habiles ad illud contrahendum. Ita communis; & patet ex Bulla Sixti V. *Cum frequenter* (& habetur *tom. 2. Bullarii Romani, Constit. 59. dicti Pont.*) in qua declaratur, perfecte

fecte Eunuchos esse ad contrahendum inhabiles, eosque, qui jam contraxerant, iterum separandos. Ratio est; quia licet tales possint uti congressu, destituuntur tamen vero semine, ac proinde per se loquendo sunt inepti ad habendum bonum prolis, qui est finis primarius Matrimonii.

Additio.

* Aliam difficultatem movet la Croix. *Lib. 6. part. 3. num. 789.* de aliquo curato ab hernia per sectionem, ubi uterque testiculus equidem mansit in inguine, ast cum visceribus reconditus, & insutus. Quæritur, an talis possit verum excoquere semen, ita, ut sit capax Matrimonii? Et respondit ibidem Universitas Vallesoletana cum Medicis, & Canonistis affirmative. *

70. CONCL. III. Nihilomnius sola sterilitas non est impedimentum dirimens Matrimonii. Ita communis. Ratio est: tum quia steriles possunt uti naturali copula, quæ per accidens tantum inepta est ad generandum, imo quandoque præter spem deservit ad generationem prolis; uti patet in Anna, matre Samuelis, sancta Elisabeth, matre S. Joannis Baptistæ, & pluribus aliis: tum quia Matrimonium non solum propter bonum prolis, sed etiam in remedium concupiscentiæ permissum, atque institutum est.

Additio.

Additio.

* Ex hoc infertur, quod validum ſit Matrimonium, ſi mulier ſemen viri debite valeat recipere, quamvis illud denuo matrix rejiciat. Ratio eſt; quia in ſimili caſu jam habetur perfecta copula conjugalis: quod autem matrix illud ſemen iterum rejiciat, ſignum quidem eſt ſterilitatis, aſt hæc non obeſt valori Matrimonii. Quod ſi vero fœmina ob nimiam latitudinem vaſis mulieris ne quidem ſemen viri debite recipere poſſit, an tunc non adſit impotentia dirimens Matrimonium aliud eſt dubium, ad quod la Croix *loc. cit. num. 700.* reſpondet. Si latitudo anteceſſerit, nec naturaliter citra grave mortis periculum repelli poſſit, & ſit conſtans cauſa, cur ſemen viri non poſſit debite recipi à fœmina, facit non ſolum ſterilitatem, ſed impotentiam perpetuam; utpote cum nequeat exerceri perfecta copula, adeoque ab initio invalidat Matrimonium. Quod ſi de aliquo horum ſit dubium, debet talis mulier conformiter *cap. 5. 6. & 7. De Frigidis.* à peritis inſpici, & examinari. Videatur deſuper Paulus Zachias *Lib. 3. Conſilior. tit. 1. q. 6.*

71. Quæres I. An impuberes (id eſt, maſculi ante decimum quartum, & fœminæ ante duodecimum ætatis annum completum) valide poſſint contrahere Matrimonium? Reſp. negative, niſi in eis malitia ſuppleat ætatem; prout liquet ex *c. Puberes. cap. ult. De Deſponſat. impuber.* cum concordantiis. Ratio eſt; quia Ec-

clesia speciali jure disposuit, ut ejusmodi Matrimonia sint irrita; uti patet tum per jura allegata, tum ex *c. Attestationes. Eod.* ubi impuberes contrahentes jubentur separari, nisi malitia suppleat ætatem; id est, nisi citius sint doli capaces, simulque potentes ad actum conjugalem.

72. Dices. Impotentia temporalis non dirimit Matrimonium, ut dictum *num. 65.* atqui in impuberibus adest sola Impotentia temporalis; ergo. Resp. Majorem esse veram quantum est ex natura rei; secus accedente Jure Ecclesiastico, quo impuberes, in quibus malitia non supplet ætatem, redduntur inhabiles ad contrahendum Matrimonium de præsenti. Nam, ut notat Sanchez. *Lib. 7. de Matr. disp. 104. num. 9.* Herincx *disp. 6. de Matr. num. 85.* & alii, quamvis impuberes cæteroquin doli capaces, non obstante impotentia temporali ad actum conjugalem, spectato Jure naturæ, possent valide contrahere Matrimonium (prout & puberes effecti valide contrahunt, non obstante aliqua impotentia temporali, vel superveniente, vel adhuc ob complexionem tenellam durante) nihilominus impuberes Jure Ecclesiastico redduntur inhabiles ad contrahendum, nisi malitia supplente ætatem sint potentes ad actum conjugalem. Ex quo ultimo infert Fagnanus *c. De illis. num. 38. de Desponsat impub.* quod istud impedimentum ætatis, à SS. Canonibus præfinitæ, non sit absolutum, sed conditionale, nisi videlicet malitia suppleat ætatem: quamvis ante eam ætatem asserenti hanc aptitudinem incumbat

cumbat onus ipſam probandi, utpote qui præſumptionem Juris contra ſe habet; nam Jus adepta pubertate & non ante præſumit homines habiles ad actum matrimonialem.

Additio I.

* Quæres II. An Hermaphroditi, id eſt; participantes partim de ſexu maſculino, partim de fœminino, poſſint valide contrahere Matrimonium? Reſpond. cum communi affirmative. Ratio eſt; quia Hermaphroditus poteſt perfectam ſuperius *n. 63.* deſcriptam exercere copulam. Interea tamen, ut non ſolum valide, ſed etiam licite id faciat, debet ſe gerere ſecundum prævalentiam ſexus, vel ſi nullus ſexus prævaleret, ſed uterque quaſi æqualis appareret, deberet ſe ad unum ſexum ante Matrimonium determinare, & in Matrimonio non niſi ſecundum ſexum ſemel electum copula uti. Videantur dicta *lib. 4. Decret. tit. 15. num. 22. & ſeqq.* *

Additio II.

* Quæres III. An fœminæ nimium arctæ poſſint valide contrahere Matrimonium? Ratio dubitandi, & negativam tenendi poſſet eſſe: quia tales ob nimiam arctitudinem ſunt impotentes ad veram copulam exercendam; cum exinde vir nequeat vas fœmineum penetrare. Reſp. tamen ſub diſtinctione: nam vel talis arctitudo citra grave mortis periculum eſt cu-

rabilis, vel non? Si posterius: similis fœmina nequit valide contrahere, cum adsit impedimentum perpetuum impotentiæ: si autem citra grave periculum mortis est curabilis, poterit contrahere; quia tale impedimentum est tantum temporale. Tenetur tamen hæc fœmina admittere aliqua mincisionem, etiam cum sensibili quodam dolore, & quamvis hanc arctitudinem primum adverterit post contractum jam bona fide Matrimonium. Vide in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 15. n. 66. & 67.* *

Additio III

* Quæres IV. An senes decrepiti possint contrahere Matrimonium? Respond. iterum sub distinctione: si enim natura, vel arte Medicorum disponi queant ad copulam, excitando e. g. in ipsis calorem naturalem, utique possunt contrahere Matrimonium, utpote potentes, etsi forsan semen sterile habentes; secus vero, si ita sint viribus exhausti, ut neque arte Medicorum juvari valeant ad copulam exercendam. Primum ordinarie censetur supponi saltem ex praxi Ecclesiæ, quæ passim similia Matrimonia admittit, nisi expresse constet de impotentia, prout advertunt Schmalzgrueber *Lib. 4. Decret. Tit. 15. num. 33.* & Holzman *Tract. De Matrim. n. 627.* Alterum vero pariter aliquoties potest contingere. Unde Navarrus apud la Croix *Lib. 6. part. 3. num. 791.* merito arguit quasdam mulieres adhuc juvenes, quæ cum ejusmodi decrepitis contrahentes divitias sibi potius despon-

sant,

ſant, quam perſonas, ex quo plura ſæpius mala atque adulteria eveniunt, uti Confeſſarii experiuntur. *

§. V.

De Impedimento Ligaminis.

SUMMARIUM.

73. *Impedimentum Ligaminis, quid?*

73. PER *Impedimentum Ligaminis* intelligitur vinculum prioris Matrimonii, quo durante poſterius eſt nullum, & irritum. Verum de hoc ex profeſſo dictum ſuperius *Diſtinct. præc. Quæſt.* 4. per totum: ibi videatur.

§. VI.

De Impedimento Ordinis.

SUMMARIUM.

74. *Impedimentum Ordinis, quid?*
75. *Oritur ex Jure Eccleſiaſtico.*

74. PER *Impedimentum Ordinis* illud intelligitur, quo Clerici in Sacris Ordinibus conſtituti, id eſt: Subdiaconi, Diaconi, ac Presbyteri, fuerunt ab Eccleſia inhabiles redditi ad valide contrahendum Matrimonium:

ut patet ex c. *Presbyteris. dist. 27.* cum concordantiis, estque novissime definitum in Concilio Trid. *Sess. 24. can. 9.* ibi: *Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares Castitatem solemniter professos posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse non obstante Lege Ecclesiastica vel Voto &c. anathema sit.*

75. Ex quibus verbis simul liquet, ac jam antea notavit Scotus 4. *dist. 37.* istud impedimentum Ordinis oriri ex Jure duntaxat Ecclesiastico, quo tales ad contrahendum valide Matrimonium redduntur inhabiles; unde etiam à Summo Pontifice dispensari potest ex gravi causa, ut tali sacro Ordine etiam Sacerdotali initiatus nubere queat prout similia exempla referuntur *IV. Decret. Tit. 6. n. 16.* Cæterum si non dispensati Clerici in Sacris constituti Matrimonium contrahere præsumant, præterquam quod nulliter ac invalide contrahant, excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt, juxta *Clem. Eos qui. De Consang. & affinit.*

§. VII.

De Impedimento Voti.

SUMMARIUM.

76. *Votum solemne Castitatis dirimit Matrimonium, non simplex, cur?*

(i) Ut dictum Tract. 6. Dist. 3. num. 8. & 9.

77. Quid

77. Quid de Votis simplicibus Societatis JESU?

76. CUM Votum Castitatis aliud sit simplex, aliud solemne (*i*) conveniunt Doctores, solum Votum solemne Castitatis in aliqua Religione approbata dirimere Matrimonium, si id post Votum hoc emissum attentaretur contrahi, de quo proinde præsens Impedimentum intelligendum est: Votum autem simplex Castitatis non *dirimit contractum*, sed solum *impedit contrahendum*, prout patet ex c. *un. de Voto in 6.* Rationem hujus assignat Doctor Subtilis 4. *dist.* 38. *circa finem*: quia Ecclesia habentes Votum solemne Castitatis illegitimavit ad contrahendum Matrimonium, non autem habentes Votum duntaxat simplex. Et hoc rationabiliter factum fuit: quia ille se posuit in potestate Ecclesiæ, quantum ad oppositum ejus, ad quod est contractus Matrimonii, non vero iste habens duntaxat Votum simplex Castitatis; & hinc noluit Ecclesia hunc illegitimare ad contrahendum Matrimonium, sed eum reliquit Judicio Divino.

77. Cæterum ab hac generali doctrina excipi debent Vota simplicia, in Societate JESU post absolutum biennium Novitiatus emitti solita: nam ejusmodi Votum simplex Castitatis ante legitimam è Societate dimissionem non solum impedit Matrimonium contrahendum, sed etiam dirimit contractum: prout constat ex Bulla Gregorii XIII. *Ascendente Domino.* (& habetur *tom. 2. Bullarii Romani. Constit. 89. dicti Pont.*) ubi §. 22. omnes ad sic contrahendum inhabi-

habiles declarantur, ipsique contractus annullantur. Et merito: nam etiam tales Professi specialiter quoad hoc se posuerunt in potestate Ecclesiæ.

§. VIII.

De Impedimento Disparitatis Cultus.

SUMMARIUM.

78. *Impedimentum Disparitatis Cultus, quod?*
79. *Solvitur instantia.*
80. *Alia Cultus Disparitas, quæ est inter Catholicos, & Hæreticos. Hæc non impedit Matrimonium.*
81. *Quod limitatur.*
* *Et occurritur Objectioni.*
82. *Pacta de parte liberorum in hæresi educanda sunt impia, cum Additione.*
83. *Cautela circa Matrimonia Catholicorum cum Hæreticis, una cum Additione.*

78. PER *Impedimentum Disparitatis Cultus, seu Disparis Cultus* aliud non intelligitur, quam illud, quod oritur ex disparitate in Fide: qualis disparitas in Cultu, seu Fide datur inter eas personas, quarum una est fidelis seu baptizata, altera vero infidelis & non baptizata. Et talis Cultus Disparitas est impedimentum dirimens Matrimonii, ita ut de facto persona fidelis cum infideli valide contrahere non possit.

79. Nec

79. Nec obstat, quod S. Monica nupserit Patritio cuidam gentili, & S. Clotildis Clodoveo Francorum Regi adhuc gentili. Resp. enim, id tunc valide factum, eo quod vel illo tempore necdum ab Ecclesia fuerint annullata & irritata talia Matrimonia, quæ fuerunt contracta inter fidelem & infidelem, vel certe ob rationabilem causam tunc prædictæ personæ obtinuerint legitimam dispensationem. Siquidem hanc Cultus Disparitatem solo Jure Ecclesiastico irritare Matrimonium, eo quod Ecclesia illegitimaverit Fidelem respectu Infidelis, notat Scotus 4. *Dist.* 39. §. *De secundo*, estque communis.

80. Præter hanc Cultus Disparitatem, quæ intercedit inter Fidelem ac Infidelem, datur adhuc alius dispar Cultus, qui reperitur inter eas personas, quarum utraque est baptizata, una tamen est Catholica, altera vero hæretica, vel apostata à Fide: nam etiam tales personæ habent Disparem Cultum, seu Fidem. Cæterum hæc Fidei, seu Cultus Disparitas, si non simul aliud impedimentum dirimens concurrat, non *dirimit* Matrimonium, quamvis illud contrahendum *impediat:* ac proinde persona Catholica valide quidem potest contrahere Matrimonium cum hæretica, non tamen licite; cum talia Matrimonia prohibeantur *c. Cave.* & *c. Non oportet 28. quæst.* 1. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 72. cum communi.

81. Excipe tamen cum eodem Sanchez loca illa, in quibus Hæretici cum Catholicis permixti vivunt, ut in Germania, Gallia, Polonia;

nia: in his enim ex consuetudine recepta, & tolerata licent conjugia personæ Catholicæ cum hæretica ex gravi ratione inita, dummodo Catholica libere, & absque subversionis periculo permittatur in Fide permanere.

Additio.

* Nec dicas, tali modo Catholicam moraliter cooperari, & influere in peccatum ipsius hæretici, quod is committit indigne administrando, & recipiendo Sacramentum Matrimonii, qualis influxus utique videtur illicitus. Respondet enim optime Pater Pichler *Lib. 4. Decret. tit. 1. num. 130.* negando, talem Catholicam in his circumstantiis moraliter cooperari alterius peccato; quoniam facit aliquid ex se honestum ob gravem causam, quo alter abutitur, & peccat ex sua malitia: sicuti eodem modo discurritur quoad eum, qui ministrat Eucharistiam publice petenti, quem privatim scit indignum &c. Deinde materiales hæretici non semper indigne, aut sacrilege saltem formaliter suscipiunt Sacramentum Matrimonii. Unde etiam Cardinalis de Lugo apud la Croix *Tom. 1. lib. 2. num. 99.* defendit, tales nuptias personæ Catholicæ cum Acatholica ex justa causa in locis, ubi similis viget consuetudo, contractas benedici posse à Parocho Catholico in favorem personæ Catholicæ, quæ propter conthoralem Acatholicam non debet suo jure privari. *

82. Pacta

82. Pacta vero, quæ quandoque in talibus conjugiis ineuntur, ut quidam ex liberis naſcituris Catholicæ Fidei, alii vero hæreſi adhæreant, ſunt prorſus impia & irrita; cum pugnent contra Jus naturale, & Divinum, quo tenentur parentes prolem in vera Fide educare, eique media ad ſalutem conſequendam neceſſaria ſubminiſtrare.

Additio.

* Quinimo P. Franciſcus Schmier *lib. 4. Jurisprud. Tract. 3. cap. 5. ſect. 3. n. 57.* cui adhæret Schmalzgrueber *lib. 4. Decret. tit. 6 num. 150.* defendit, Matrimonia, quibus ſimilia pacta expreſſe adjiciuntur, omnino eſſe invalida; cum ſint contra bonum prolis; pacta autem, in Matrimonio contra bonum prolis inita, ſunt nulla, uti deducitur ex *cap. fin. De Conditionibus appoſitis* & habetur ſuperius *Diſt. 13. in Append. poſt. quæſt. 3. Addit. I.* Sed reſpondet P. Holzman hic *Tom. 2. Tract. 2. num. 577.* ſimilia pacta eſſe quidem nulla; ſi conditio adjiciatur contra bonum prolis naturale; e. g. ſi quis diceret *contraho tecum, ſi generationem prolis evites*: ſecus vero, ſi conditio addita fuerit præciſe contra bonum morale prolis; quamvis & talia pacta ſint illicita, & impia. *

83. Quia inſuper ex Matrimoniis Catholicorum cum hæreticis communiter majora eveniunt mala, quam bona, utputa pertractio conjugis Catholicæ ad hæreſin, vel ſaltem violationem Legum Eccleſiaſticarum, rixæ, & diſſenſiones

nes inter ipsosmet conjuges, periculum perversionis liberorum nasciturorum, ac hujusmodi; hinc præter Ritualia Diœcesana, stricte circa hoc observanda, merito notant Doctores, Parochis esse attendendum, ut quoad possunt, sese opponant talibus conjugiis, neque ipsis assistant, nisi ineantur ex justa causa, & sine morali periculo subversionis; nunquam autem iis, quorum Sponsi paciscuntur de parte liberorum educanda in hæresi, ne quoquo modo videantur consentire in pacta illicita, Jurique naturali ac Divino de legitima prolium educatione, atque instructione in vera Fide repugnantia. Gobat *tract. 9. Theol. Experim. n. 220.* & alii.*

Additio.

* Quæres. Quid igitur sentiendum sit de illa praxi, qua aliquoties in Germania pars Catholica contrahentium equidem paciscitur ut certum saltem genus prolium (puta masculi) educetur in Religione Catholica; quoad alterum vero liberorum genus se habet permissive? Respondent ex Tannero Patritius Sporer *part. 4. Theol. Sacramen. cap. 1. num. 120. ✠ Observat tamen*, & la Croix *lib. 2. num. 98. ✠ Tannerus tamen.* in illis locis, in quibus alias Matrimonia Catholicos inter, & hæreticos inita citra proximum perversionis periculum ex consuetudine licent, etiam similem praxin non esse peccaminosam, supposito, quod aliunde simile Matrimonium sit valde utile ad bonum commune. Ratio est, quia etsi nunquam sit malum

malum poſitive faciendum, ut eveniat bonum, aliquoties tamen id permitti licite poteſt, ſi ita bonum commune exigere videatur, aut majus malum, alias eventurum, per talem permiſſionem evitetur. Unde Sporer *loc. cit.* addit, talem fœminam Catholicam licite abſolvi, quando dicit in Confeſſionali, nihil, niſi graves diſſenſiones una cum verberibus eventuras, ſi proles, ſub ſpeciali pacto non comprehenſas, in fide Catholica educare attentaret, marito ad hoc ſingulariſſime attendente. *

§. IX.

De Impedimento Criminis.

SUMMARIUM.

84. *Impedimentum Criminis, quid, & unde oriatur?*
85. *Machinatio in mortem conjugis dirimit Matrimonium, quando ſit pari conſenſu;*
86. *Vel conjungitur adulterio.*
87. *Adulterium, in quibus caſibus dirimat Matrimonium?*
88. *Quatuor conditiones, ut uxoricidium dirimat Matrimonium. I. 89. II. 90.* III. *91. IV.*
92. *An hoc impedimentum oriatur, ſi uxor occidat virum?*
93. *Quæ requirantur, ut adulterium dirimat Matrimonium? cum duplici Additione.*
   * *Quid ſentiendum de futuri Matrimonii promiſſione facta vivente adhuc altera conjuge, ſi nullum ſit conjunctum adulterium aut conjugicidium? Addit.* III.

84. PER *Impedimentum Criminis* intelligitur impedimentum dirimens Matrimonii, quod ex aliquo gravi crimine ortum habet. Et quidem spectato Jure communi antiquo (nam Concilium Trident. *Sess. 24. de Ref. Matr. cap. 6.* addidit impedimentum ex Raptu proveniens) duplex est hujusmodi crimen, videlicet Machinatio in mortem conjugis, & Adulterium: quamvis hæc non semper diriмant Matrimonium; sed in sequentibus duntaxat casibus.

85. Itaque Machinatio in mortem conjugis tunc dirimit Matrimonium, quando vel pari consensu viri & mulieris committitur uxoricidium effectu secuto, vel quando uxoricidium conjungitur cum adulterio. Ita communis. Prima pars patet ex *c. Laudabilem. De Convers. Infidel.* ubi dicitur, quod Saraceni, *qui quarumdam Christianarum viros earum insidiis, & machinationibus occiderunt*, postea conversi ad fidem non possunt hasce mulieres Christianas habere in conjuges. Concordat *c. Si quis vivente 31. q. 1.*

86. Altera pars habetur *c. Super hoc* & *c. Significasti. De eo, qui duxit in Matrim.* Et quidem in tali casu, quando adulterium jungitur uxoricidio, sufficit ad istud impedimentum incurrendum, quod alterutra pars, nimirum vel adulter, vel adultera, fuerit machinata in mortem conjugis, effectu tamen secuto; sive deinde fidem dederint, quod conjuge defuncta velint invicem nubere, sive non. Patet hoc ex *cit. c. Super hoc, Eod.* ibi: *Si adultera est in*

in mortem uxoris aliquid machinata, sive fidem dedit, sive non, quod ea defuncta hanc esset ducturus, secundum Canones ab ejus consortio prohibetur: & hæc prohibitio perpetuo est servanda. Ita videlicet perpetuo, ut nedum impediat Matrimonium contrahendum, sed etiam dirimat jam contractum; prout explicat Abbas ibidem, & sequuntur alii.

87. Quantum attinet alterum crimen, tunc adulterium impedit Matrimonium contrahendum, ac dirimit contractum inter adulterum & adulteram, quando vel cum adulterio concurrit machinatio in mortem conjugis, ut proxime dictum, vel quando una cum adulterio intervenit fidei datio mutua de contrahendo inter se Matrimonio post mortem conjugis *arg. c. Significasti. Eod.* juncto *c. Relatum 31. q. 1.* vel quando contractus Matrimonii de facto (nam de jure non valet) cum adultera initus est, vivente adhuc priore conjuge; prout liquet ex *c. Significavit*, & *c. Ex litterarum. De eo qui duxit in Matrimonium.* Verum pro clariori dictorum intelligentia.

88. Quæritur I. Quæ conditiones requirantur ad hoc, ut crimen uxoricidii inducat dictum impedimentum? Resp. Quatuor ad hoc debere concurrere. I. Ut unus conjugum vere, physice, vel moraliter extiterit causa necis consorti illatæ; & hinc sola ratihabitio ejus non sufficit, nam hæc non est causa occisionis, neque influit in eam, sed hanc supponit. Sanchez *lib. 7. de Matr. disp. 78. n. 6.* Herincx *disp. 6. n. 73.* Bonacina & alii.

89. II. Ut vel occisioni conjugis accedat adulterium, licet non interveniat mutua conspiratio, vel, si adulterium desit, ambo, qui contrahere volunt, conspirarint in necem alterius conjugis.

90. III. Ut mors realiter sequatur, & ex vi actionis illarum: nam in materia pœnali, & odiosa verba cum effectu accipienda sunt c. *Hæc autem verba. De Pænit. dist. 1.* Unde, si machinatio in mortem conjugis caruit effectu, vel mors ejusdem aliunde consequatur v. g. ex incuria Medici vel Chirurgi, non consurgit istud impedimentum.

91. IV. Ut vir & fœmina ad finem contrahendi machinentur, atque inferant mortem: etsi enim hæc conditio nullo claro textu habeatur expressa, colligitur tamen tum ex c. *Si quis vivente 31. quæst. 1.* tum ex fine hujus impedimenti, quod inductum fuit, ne conjux conjugem occidere præsumat, ut soluto priori Matrimonio possit Matrimonium inire cum aliqua persona, quam deamat. Sanchez *disp. 88. n. 13.* Banacina, Herincx, Mastrius, Sannig, & alii; quamvis non desint, qui negant, hanc conditionem requiri.

92. Quæritur II. Utrum ad incurrendum hoc impedimentum requiratur, ut occisio sit uxoris; ac proinde illud non consurgat, si uxor virum suum occidat ad contrahendum cum adultero? Affirmant nonnulli, eo quod *cit. c. Significasti De eo, qui duxit in Matr.* de solo uxoricidio seu machinatione in mortem uxoris fiat mentio; dicendum tamen est cum Sanchez *lib. 7. disp. 78. n. 8.* & communi aliorum, hoc impedimentum

tum consurgere etiam, si uxor virum occidat arg. c. *Laudabilem. De Convers. infidel.* ubi dicitur, hoc impedimentum contraxisse mulieres, quæ viros suos occiderunt. Concordat c. *Siquis vivente* 31. q. 1. ibi: *Nisi forte vir, aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse notetur.* Accedit, quod de correlativis idem sit judicium; ut notat Layman c. *Translato num.* 5. & 6. *de Constitution.* unde hoc impedimentum ex occisione resultans ab Apollonio Holzman *de Matrim. Tract.* 2. *num.* 560. & *seqq.* potius vocatur *conjugicidium*, quam *uxoricidium*.

93. Quæritur III. Quæ conditiones requirantur ad hoc, ut crimen adulterii inducat impedimentum dirimens? Resp. si adulterium contingat absque machinatione in mortem conjugis, requiri sequentia. I. Ut cum adulterio interveniat promissio de ineundo Matrimonio post mortem conjugis, vel contractus ejus de præsenti: quamvis nihil referat, sive talis mutua fidei datio præcesserit adulterium, sive hoc illam antecesserit, dummodo concurrant ambo durante priori Matrimonio. II. Ut promissio illa sit facta serio: ficta enim promissio non sufficit, cum revera nulla sit. III. Ut copula fuerit perfecta, sive sufficiens ad generationem, nam sola pollutio, aut emissio seminis extra vas non sufficit: siquidem materia ista est pœnalis, ac proinde requirit adulterium perfectum. IV. Ut utraque pars formale adulterium commiserit: unde, si adultera ignorat, compartem esse Matrimonio ligatam, hujusmodi impedimentum non incurritur, Sanchez *lib. 7.*

de Matrim. disp. 79. Herincx, Sannig, & alii.

Additio I.

* Illud adhuc in præsenti in controversiam vocari posset: an ad contrahendum hoc impedimentum præter adulterium requiratur, ut promissio futuri Matrimonii cum adulterio conjuncta ad invicem sit mutua, vel num sufficiat, ut una pars promittat, & altera præcise acceptet? Ubi quidem hic Auctor (uti patet ex prima conditione per verba ly *mutua fidei datio*) videtur inclinare in primam sententiam, ac pro ea ipsa à Patre la Croix *lib. 6. part. 3. n. 626.* citantur Henriquez, Bellarminus, Diana, Layman, Burghaber, & Krimer, & à Patre Elbel *de Matrimonio part. 3. Theolog. Sacrament. Conferent. 7. n. 165.* ipsa Glossa in *cap. Significasti. De eo, qui duxit. &c.* Nihilominus contraria sententia secunda Patris Bosco, Sanchezii, Pontii &c. videtur communior, & meo judico, si similis controversia ante Matrimonium contrahendum emergat, merito tenenda in praxi, ne alias Sacramentum Matrimonii futuri exponatur gravi periculo nullitatis; cum agatur de valore actus, & præterea neque *can. Relatum 31. Quæst. 1.* nec *cap. Significasti. Deo eo, qui duxit in Matrimonium*, requiratur ad hoc impedimentum, ut fidei datio sit mutua, sed sufficiat, *si alter eorum fidem dederit de Matrimonio contrahendo.* Ob quam ipsam rationem præsens Auctor in Jure Canonico *lib. 4. Decret. Tit. 7. n. 17.* hanc secundam sententiam in praxi tanquam communiorem eligit præ prima. *

Additio

Additio II.

* Quæritur IV. An hoc impedimentum criminis incurratur ab iis, qui ignorant, tali conjugicidio, vel adulterio cum promissione Matrimonii esse annexum impedimentum dirimens? Respondeo affirmative. Ita præsens Auctor in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 7. num 26. &* 27. cum communiori contra Pichler *lib. 4. Tit. 7.* & nonnullos alios. Ratio est; quia etiam alia impedimenta dirimentia, puta consanguinitatis, affinitatis &c. incurruntur ab ignorantibus, esse annexum impedimentum dirimens *Nec dicas*, esse disparitatem; quia alia impedimenta dirimentia principaliter statuuntur per modum inhabilitatis, impedimentum autem criminis principaliter in pœnam delicti; pœna autem non incurritur ab ignorantibus eam, ut ex *Tract. 13.* patet *de Censuris*, quæ juxta unanimem DD. & juxta *cap. 2. De Constit. 6.* non incurruntur ab ignorantibus easdem. Nam *contra est 1.* quod, uti de impedimento *criminis*, ita pariter possit discurri de impedimento *affinitatis* NB. consurgente ex copula fornicaria sicque illicita; quod nimirum etiam tale impedimentum dirimens sit præprimis impositum in pœnam delicti carnalis, & tamen etiam juxta adversarios (uti saltem concedit Pichler *lib. 4. Tit. 7. n. 5.*) dictum impedimentum contrahitur ab ignorantibus, illud esse annexum: ergo etiam in præsenti. *Contra est* 2. quod (exceptis tamen per legem citatam, & unanimem Doctorum censuris) quoad alia crimina falsum sit, pœnas annexas non incurri ab ignorantibus easdem. Profecto

ipsa gravissima pœna inferni per quodcunque grave peccatum deliberate commissum incurritur, quamvis pro eo tempore peccator se non reflectat ad pœnam inferni, dummodo tale grave peccatum deliberate committat. Illud tamen credo, quod cum ignorantibus, subesse aliquod impedimentum dirimens, facilius dispensetur, præsertim, si sint tales personæ rudiores, apud quas alias ignorantia juris toleratur. *

Additio III.

* Quæritur V. Quid sentiendum de illa promissione futuri Matrimonii, quam facit maritus alteri personæ solutæ, si uxor sua moriatur, aut vice versa, absque tamen conjuncto simul adulterio aut conjugicidio? Respondeo per similem quidem promissionem non incurri impedimentum criminis, sicque post mortem alterius valide contrahi; cum nullibi impedimentum dirimens tali promissioni annectatur, eandem tamen certo esse illicitam graviter, cum præbeat saltem aliquam occasionem occidendi conthoralem, ut citius promissum executioni mandari queat. Ita colligitur ex *cap. fin. De eo, qui duxit.* Quinimo Layman, Augustinus Michel, Franciscus Schmier & alii contra alios censent cum Patre Holzman *Tom. II. Tract. 2. de Matrim. num. 565.* talem promissionem omnino invalidam, sicuti invalida à jure *cap. 2. De concessione Præbendæ.* censetur promissio Beneficii pro tempore, quo necdum vacat; cum utraque videatur præbere occasionem insidiandi vitæ alterius, aut saltem mortem illius desiderandi. *

§. X

§. X.

De Impedimento Cognationis, tum Carnalis, tum Spiritualis, ac Legalis.

SUMMARIUM.

94. *Cognatio carnalis, quid?*
95. *Stipes, Linea Consanguinitatis, quid?*
96. *Linea recta, descendens, & Ascendens; &*
97. *Linea transversalis, seu collateralis, quæ? cum Additione,*
98. *Gradus Consanguinitatis quid?*
99. *Quo usque olim impediverint, & defacto impediant matrimonium?*
100. *Arbor Consanguinitatis.*
101. *Modus intelligendi Arborem Consanguinitatis.*
102. *Regulæ tres ad cognoscendam distantiam graduum consanguinitatis.*
103. *I. Pro Linea recta.*
104. *II. Pro Linea collaterali æquali.*
105. *III. Pro Linea collaterali inæquali.*
106. *Hæ Regulæ procedunt secundum Canones: quid de Jure Civili?*
* *Alius modus deveniendi in notitiam gradus consanguinitatis. Addit. I. & II.*
107. *In primo gradu consanguinitatis Lineæ rectæ dirimitur Matrimonium Jure naturæ. Quid de aliis gradibus Lineæ rectæ?*

108. *Quid de ſecundo, & ulteriori gradu Lineæ collateralis?*

109. *In primo hujus gradu dirimitur Matrimonium Jure naturæ.*

110. *Solvitur inſtantia de Cain.*

111. *Sarai, quommodo fuerit ſoror Abrahæ?*

Conſanguinei quando dicantur Fratres, & Sorores? Fratres dicuntur quatuor modis, cum Additione I. & II.

112. *Cognatio Spiritualis, quæ;*

113. *Ad quas perſonas extendatur ex Sacramento Baptismi;*

114. *Et Confirmationis? Cum Additione.*

115. *Cognatio Legalis, quid?*

Et inter quas perſonas inducat impedimentum dirimens Matrimonium?

94. COgnatio Carnalis eſt conjunctio Perſonarum ex eo proveniens, quod una per carnalem propagationem deſcendat ab altera, vel ambæ ab eadem tertia. Et dicitur alio nomine *Conſanguinitas*, quaſi *ſanguinis unitas*, à lŷ *con*, & *ſanguine*: eo quod ejusmodi perſonæ deſcendant ab uno communi ſanguine.

95. Cæterum perſona, à qua plures carnali propagatione deſcendunt, vocatur *Stipes*: Deinde *Linea Conſanguinitatis* aliud non eſt, quam ordo, ſive collectio perſonarum inter ſe conſanguinitate junctarum. Et hæc poſtmodum divi-

dividitur in Lineam rectam, & Lineam transversalem, seu collateralem.

96. *Linea recta* consanguinitatis est ordo personarum consanguinitate junctarum, quarum una descendit ab altera. Et hæc subdividitur in *Lineam descendentem*, quæ est à persona propagante ad propagatam, v. g. à Patre ad fiulim, ac nepotes suos; atque in *ascendentem*, quæ est vicissim à persona propagata ad propagantem, v. g. à filio ad patrem, à nepote ad avum, Proavum, Abavum, Atavum, Tritavum, & sic deinceps ascendendo usque ad Adam.

97. Porro *Linea transversalis*, seu *collateralis consanguinitatis* est ordo, seu collectio personarum sanguine junctarum, quarum una non descendit ab altera, sed ambæ ab eadem tertia: ut duo fratres, vel frater & soror ab eodem Patre, duo Patrueles ab eodem Avo &c.

Additio.

* Atque hæc linea collateralis subdividitur in æqualem, & inæqualem. *Æqualis* est, in qua personæ existunt æquali gradu distantes à communi stipite e. g duo Fratres, quorum uterque uno tantum gradu à stipite communi (videlicet Patre) distat. *Inæqualis* est, in qua reperiuntur personæ inæqualiter distantes à stipite communi, dum unus huic remotior, alter vero propinquior cernitur, e. g. Petrus & Pauli Fratris sui Filius: etenim Petrus unico, Pauli autem Fratris sui Filius duobus gradibus à communi stipite (puta à Titio, tanquam Patre Petri, &

Avo

Avo prolis à Paulo Fratre ipsius Petri progeni tæ) distant. Ubi quamvis juxta ea, quæ colliguntur ex dicendis *num. 105.* respectu computationis graduum hæc annotatio parum conducere videatur, nihilominus tamen, qualiter saltem specialis reflexio desuper facienda sit, quando in Curia Romana impetrandæ sunt Dispensationes, vide P. Reiffenstuel *L. 4. Decret. tit. 14. §. 1. num. 9.* Item *in Appendice ibidem.*

98. Ulterius in hisce Lineis dantur diversi gradus consanguinitatis: ubi per *Gradum Consanguinitatis* intelligitur determinata propinquitas personæ ad personam secundum consanguinitatem.

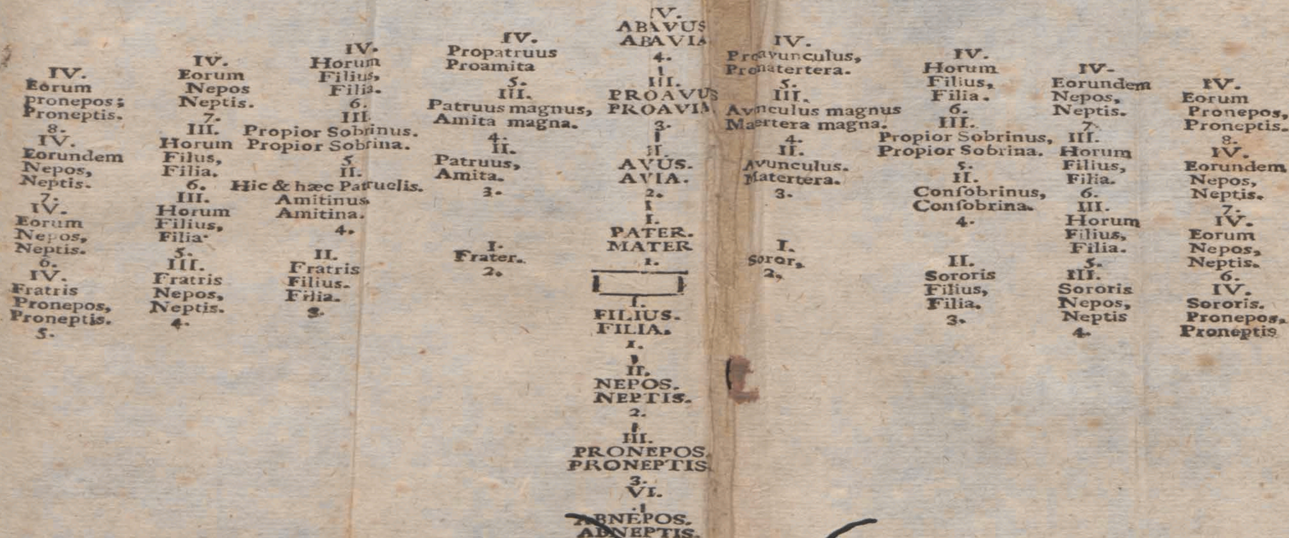
99. Quamvis autem olim consanguinitas in Linea transversali usque ad septimum gradum impediverit Matrimonium contrahendum, & contractum irritaverit; ut constat ex *c. De affinitate*, & *c. Nullam*, & *c. Progeniem. 35. quæst. 2. & 3.* cum concordantiis. Postmodum tamen hæc prohibitio modificata fuit atque reducta usque ad quartum gradum consanguinitatis inclusive, ut habetur *c. Non debet. De Consanguinit. & Affinitate.*

100. Ut autem facilius intelligatur, inter quas personas defacto consanguinitas impediat Matrimonium contrahendum, ac dirimat contractum, ponitur in Jure Canonico apud me in Decreto Gratiani Parte II. Causa 36. post quæst. 5. *Arbor Consanguinitatis* in hunc modum.

Sequi-

Sequitur Arbor Consanguinitatis.

Non gignunt dextros, quæ sunt in parte sinistra:
Læva dat uxores, dat tibi dextra mares.

Bericht an den Buchbinder.
NB. Dier halbe Bogen und 2. viertels Bögen, müssen in 3. Theile zerschnitten werden

101. Pro hujus Arboris intelligentia ſciendum eſt, quod ad inveſtigandum inter duas perſonas conſanguinitatis gradum ſemper alterutra ponatur in cellula illa vacua, quæ habetur circa medium, & poſtmodum inveſtigetur altera perſona, utrum ad unum cæterarum cellularum pertineat, necne. Siquidem perſona illa, quæ ponitur in cellula vacua (quam claritatis gratia placet appellare *Petrucium*) cum omnibus illis perſonis, quæ cernuntur in hac Arbore, habet impedimentum conſanguinitatis defacto dirimens Matrimonium, & cum nulla alia, quæ non reperitur in hac Arbore: dummodo excipias Lineam rectam, in qua eſt impedimentum dirimens, etiam aſcendendo usque ad Adamum ut infra *num.* 107. dicetur.

102. Cæterum ad magis Cognoſcendam diſtantiam graduum conſanguinitatis; à Gloſſa ad dictam Arborem conſanguinitatis, & Theologis communiter ponuntur tres Regulæ, quarum prima deſervit pro Linea recta, reliquæ duæ pro Linea collaterali, ſeu transverſali.

103. I. Regula pro Linea recta hæc eſt: *Aſcendentium & deſcendentium, quot ſunt perſonæ, de quibus quæritur, computatis intermediis, una dempta, tot ſunt gradus inter eas.* Si igitur vis ſcire, quantum diſtet Abavus à Petrucio, utroque computato ac intermediis inveniuntur quinque perſonæ, deme unam utpote ſtipitem, & quatuor ſunt gradus, qui etiam per appoſitum in Arbore conſanguinitatis numerum indicantur. Et idem fit in aliis.

104. II. Regula pro Linea collaterali æquali

hæc est: *Collateralium, in Linea æquali, quoto gradu quis distat à communi stipite, toto gradu distant inter se*, secundum computationem Juris Canonici. Sic v. g. Petrucius & Pronepos Propatrui, cum æqualiter distent quatuor gradibus ab Abavo, qui est utriusque stipes, etiam inter se distant quatuor gradibus uti denotat numerus latinus appositus à parte superiori cellulæ.

105. III. Regula pro Linea collaterali inæquali hæc est: *Collateralium in Linea inæquali, quoto gradu remotior distat à communi stipite, toto distant inter se.* Sic Petrucius, & Neptis fratris sui distant inter se tribus gradibus; nam, quamvis à Patre suo, qui est stipes utriusque, Petrucius solum uno gradu distet, tamen Neptis fratris sui distat ab hoc stipite tribus gradibus: adeoque inter ipsam & Petrucium erunt tres gradus consanguinitatis secundum Canones; prout designat superior cellulæ numerus in Arbore consanguinitatis appositus.

106. Dicitur: *secundum Canones.* Nam dictæ tres Regulæ solum valent secundum computationem Juris Canonici in ordine ad investigandum impedimenta Matrimonii. Cæterum secundum Leges Civiles, quæ pro fine habent distributionem hæreditatis inter amicos defunctorum, aliter computantur gradus consanguinitatis. Siquidem secundum Jus Civile, sive in Linea recta, sive in collaterali, quot sunt personæ, de quibus quæritur, computatis intermediis, una dempta, tot sunt gradus inter eas. Hinc inter Petrucium ac Pronepotem

Pro-

Propatrui sui secundum Jus Civile sunt octo gradus, quamvis secundum Canones sint solum quatuor; prout hanc distantiam graduum secundum computationem Juris Civilis denotat numerus inferior, in præallegata Arbore Consanguinitatis ciphris germanicis expressus, ubi distantiam graduum consanguinitatis secundum Jus Canonicum denotat numerus superior, sive latinus.

Additio. I.

* Existimant autem nonnulli cum la Croix *lib. 6. part. 3. num. 607.* Elbel *De Sacrament. part. 3. Conferent. 6. n. 131.* Pichler *in Cand. Jurisprud. abbrev. Lib. 4. Tit. 14 num. 5. prope finem.*, & Holzman *Tom. 2. part. 6. Tract. 2. n. 31.* dictam distantiam graduum consanguinitatis secundum Jus Canonicum, maxime in Linea Collaterali adhuc facilius inveniri posse, si sequenti modo procedatur. Quæratur igitur ex his v. g. Sponsis, credentibus inter ipsos intercedere impedimentum consanguinitatis, vel saltem de eo dubitantibus: quæratur (inquam) ex his, cur id credant, vel saltem dubitent? Quibus perceptis & annotatis, investigaturus ulterius (si tamen aliunde non jam sciat) scribat pro securiori memoriæ adjutorio, in parte inferiori alicujus chartæ, ex uno latere sponsum & ex altero sponsam; deinde supra sponsum ipsius parentes, & pariter supra sponsam parentes ejusdem, sicque (nisi jam tunc pateat stipes communis respectu utriusque) continuet ulterius inscribendo, utrobique annotando supra ipsos parentes, etiam horum Progenitores, usque dum

deveniatur ad communem stipitem, seu commune principium, à quo primario sanguis derivatur in utrumque latus, & consequenter vi cujus illi duo, de quibus quæritur, existunt ad invicem consanguinei. Hoc *principium commune*, si usque ad quartum gradum inclusive nullum fuerit inventum, exinde concludatur, secundum Jus Canonicum nullum inter illos duos intercedere impedimentum dirimens consanguinitatis. Quod si vero tale *principium commune* seu *stipes communis* intra quatuor generationes sibi invicem succedentes, seu usque ad quartum gradum inclusive reperiatur, mensuret, seu numeret, quot gradibus quilibet ex his duobus, de quibus quæritur, seu dubitatur (puta sponsus & sponsa) ab illo communi stipite seu principio distet, atque exinde procedendo juxta regulas *num.* 102. *ac seqq.* assignatas inferat, quot gradibus hi duo ipsimet distent inter se, seu (quod idem est) quot gradibus hi duo ipsimet adinvicem sint consanguinei.

Additio. II.

* Ut dicta magis elucescant, ponamus tria exempla. *Primum* est, quo Titii sponsi Abavus, & Berthæ sponsæ Abavus fuerunt duo Fratres Germani, quærit exinde Bertha, an propterea cum futuro suo sponso Titio contrahat impedimentum dirimens consanguinitatis? & respondetur, quod non; eo quod intra quatuor generationes per hæc signa | intermedia denotatas, sibi invicem succedentes, seu usque ad quartum gradum inclusive nullus inveniatur respectu dictorum Sponsorum stipes communis, ut statim exhibebit.

Schema primum ſine communi ſtipite.

Sempronius - - -	Libia	Cletus. - - -	Sibylla.
Abavus I Frater	Abavia	Abav. I Frater	Abavia
Titii Cleti.	Titii.	Bert. Sempronii	Berthæ
Joannes. -	Barbara,	Simon - -	Barbara.
Proavus I	Proavia.	Proavus. I	Proavia.
Petrus. -	Urſula.	Andreas. -	Suſanna.
Avus. I	Avia.	Avus. I	Avia.
Jacobus. -	Monica.	Paulus. -	Anna.
Pater. I	Mater.	Pater. I	Mater.
utriusque	Filius.	Bertha.	Sponſa
Titius	Sponſus	utriusque	Filia.

In hoc Schemate vides, quod jam adſint quatuor generationes, atque 4. numerentur gradus, & tamen reſpectu Titii & Berthæ necdum videatur aliquis ſtipes communis: utpote qui primum poni deberet ſuper utriusque *Abavum*, ſicque in generatione & gradu quinto, foretque *Atavus*: unde inter Titium & Bertham nec intercedit impedimentum dirimens.

Exemplum Secundum.

In quo ponitur, Titii futuri ſponſi Avus, & Berthæ ſponſæ futuræ Avia fuiſſe ad invicem Frater & Soror, ubi conſequenter reſpectu Titii & Berthæ ſtipes communis, ſeu principium commune, vi cujus in utrumque primario derivatur idem ſanguis, eſt *Proavus* ſponſi & ſponſæ, à quo tam ille, quam ipſa diſtat tribus gradibus, conſequenter æqualiter, ſic-

que pariter etiam hi duo tribus gradibus distant inter se; nam juxta regulam antea jam positam in Linea æquali quot gradibus distant duo à stipite, tot gradibus distant inter se. Pro clariori intelligentia cape sequens.

Schema secundum.
Stipes communis.
Joannes.
Proavus Titii & Berthæ.

I	I
Petr. Avus Titii. Frater Susannæ.	Susanna. Avia Berthæ. Soror Petri.
I	I
Jacobus. - Monica.	Paulus. - - Anna.
Pater Titii. Mater Titii.	Pater Bert. Mater Bert.
I	I
Titius Sponsus utriusque Filius.	Bertha. Sponsa uriusque Filia.

Exemplum Tertium.

In quo Titii Sponsi futuri Avia, & Berthæ Sponsæ Mater supponuntur fuisse duæ germanæ Sorores. Quo casu dato, Stipes communis est *Proavus* vel *Proavia* Titii, à quo Stipite is distat *tribus* gradibus, Bertha vero futura Sponsa tantum duobus; cum ille, qui est Proavus vel Proavia respectu Titii, sit Avus vel Avia respectu Berthæ, utpote Parens Matris suæ. Igi-

Igitur finaliter Titius & Bertha distant inter se *inæqualiter*; ubi pro Linea *inæquali* recolligenda Regula jam data: nimirum in eadem tot gradibus distant duo inter se, quot gradibus remotior distat à communi stipite, prout magis declarabit hæc dicta.

Schema Tertium.

Stipes communis
Joannes.
Proavus Titii Avus Berthæ.

I		I
Petrus. -	Ursula.	Anna
Avus I	Filia Joannis.	Filia Joannis.
Titii.	Avia Titii.	Mater Berthæ.
Jacobus. -	Monica	I
Pater Titii.	Mater Titii.	Bertha.
	I	Sponsa. Filia
	Titius. Sponsus	Annæ.
	utriusque Filius.	

107. Quæres autem: Quo Jure gradus consanguinitatis dirimant Matrimonium? Resp. I. Certum est, in primo gradu Lineæ rectæ, id est, inter parentes & liberos Jure naturæ dirimi Matrimonium. Hinc non solum omnes gentes bene instructæ ex naturali lumine hujus

modi nuptias detestatæ sunt, sed etiam Adamus, afflatu Spiritus Sancti, exclusit parentes à conjugiis liberorum *Genes.* 2 dicens: *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ.* Quinimo Doctor Subtilis 4. *dist.* 40. §. *De secundo*, & plurimi alii extendunt hanc prohibitionem, ac irritationem Matrimonii Jure naturæ ad quemcunque gradum Lineæ rectæ in infinitum, adeo, ut, si hodie viveret Adam, non posset cum aliqua, præter solam Evam Matrimonium contrahere: siquidem non solum e. g. mater respectu filii sui, verum etiam omnes ascendentes in linea recta habent respectu descendentium rationem principii, ac genitoris, & consequenter, sicut exinde ob reverentiam sanguinis, matri debitam, per Jus naturæ excluditur filius e. g. à nuptiis cum matre contrahendis, ita per idem jus excludentur descendentes respectu ascendentium. Quod ipsum ex instinctu naturali Jus Civile agnovisse videtur, æqualiter excludens à nuptiis parentes respectu liberorum, & ascendentes respectu descendentium: cujus verba formalia *l.* 53. *ff. De Ritu Nupt.* sunt sequentia: *Nuptiæ consistere non possunt inter eas personas, quæ in numero parentum liberorumque sunt, sive proximi, sive ulterioris gradus sint usque ad infinitum.* Sunt quidem alii DD. contrarium tenentes, sed eorum sententia, ob brevitatem vitæ humanæ in praxi locum habere non videtur.

108. Resp.

108. Resp. II. Consanguinitas in secundo, tertio, & ulteriori gradu Lineæ collateralis Jure duntaxat Ecclesiastico dirimit Matrimonium. Ita certa & communis. Hinc *c. Gaudemus De Divortiis*, decisum habetur, quod Infideles in secundo, vel ulteriori gradu conjuncti, cum constitutionibus Canonicis non arctentur, matrimonialiter copulari libere possint, neque separandi sint, si postmodum ad Fidem convertantur: Insuper Concilium Trid. *Sess. 24. cap. 5. de Refor. Matr.* concedit inter magnos principes, & ob publicam causam in secundo consanguinitatis gradu dispensari posse; & consequenter is Jure naturæ non impedit Matrimonium, cum in eo Pontifex dispensare non valeat.

109. Resp. III. In solo primo gradu consanguinitatis Lineæ collateralis nempe inter fratres & sorores, est interdictum ac irritum Juræ naturæ Matrimonium. Ita innuit Scotus 4. *dist. 40. q. un.* dum solvit rationes oppositæ sententiæ, Sanchez *lib. 7. de Matr. disp. 52. num.* 11. & alii. Ratio est: quia inter fratres & sorores est innatus quidam pudor, ac naturalis reverentia, cui valde adversatur actus conjugalis. Et hinc omnes nationes bene instructæ, solo lumine naturali ductæ, ab hujusmodi Matrimoniis abstinent, & quæ talia quondam permittebant, reputabantur barbaræ.

110. Nec obstat, quod Cain ab initio mundi duxerit suam sororem. Resp. enim cum Doctore nostro *loc. cit.* illud fuisse necessitatis causa à principio mundi factum; quia non erant aliæ fœminæ, nisi sorores.

111. Quod si urgeas. Multiplicato jam genere humano Abraham, vir sanctissimus, duxit Sarai sororem suam; prout ipsemet fatetur *Genes.* 20. de Sarai dicens: *Vere soror mea est, filia patris mei, & non filia matris meæ.* Resp. hoc dici, quia Sarai fuerat consanguinea Abrahæ; nam, ut inquit D. Augustinus, relatus *c. Quæritur 22. qu. 2.* Sarai Abrahæ *soror dicitur, quia filia fratris erat*, id est genita ex Aran fratre suo. Siquidem in Sacra Scriptura etiam consanguinei dicuntur quandoque fratres, & sorores, juxta quod nonnulli ad Christum dixerunt *Marci cap. 3. Ecce mater tua & fratres tui* (id est consanguinei) *foris quærunt te.* Et Tobias junior vocat Saram conjugem, sororem suam *Tob. cap.* 8. quæ tamen fuit solum consanguinea ipsius, ut patet ex *cap.* 7. Quinimo observat D. Thomas *part. 3. q. 28. art. 3. ad 5.* quod in Sacra Scriptura dicantur Fratres quatuor modis, videlicet natura, genere, cognatione & affectu.

Additio I.

* Quod si ulterius instes, aliquos Pontifices

etiam

etiam in Lege Evangelica, & multiplicato jam genere humano dispensasse ex gravi causa, ut frater & soror contrahere potuerint Matrimonium, prout taliter dispensasse dicitur Martinus V. testibus Silvestro, Cajetano, & D. Antonino; sed hoc utique fieri non potuisset, si foret tale Matrimonium jure naturæ nullum: ergo. Resp. Inprimis posse dici (si ita se res habeat, prout tamen alii de pluribus Pontificibus dubitant) tales Pontifices ex causa gravi fuisse secutos sententiam contrariam valde probabilem, quam etiam præter plures alios fusius novissime propugnat Apollonius Holzman *Tract. de Matr. n.* 535. Resp. II. disting. min. hoc fieri non potuisse, si tale Matrimonium foret jure naturæ absoluto nullum, conc. si tantum jure naturæ conditionato, neg. min. & conseq. adeoque tantummodo sub hac conditione jure naturæ est nullum, *si non adsit gravissima causa dispensandi per Christi Vicarium*: nam si tale Matrimonium foret nullum jure absoluto naturæ, neque Cain potuisset ducere sororem suam. *

Additio II.

* Quæres ultimo. Quinam Fatres in cognatione carnali dicantur germani, uterini, consanguinei: item quinam agnati, & quinam cognati? Resp. Pro moderno tempore à Juristis Fratres ex iisdem Patre & Matre descendentes vocantur *germani*: si vero tantummodo unam eandem-

eandemque habeant Matrem, *Fratres uterini*, vel apud alios *Fratres consanguinei*, quamvis apud Pichler *lib. 4. Decret. tit. 14.* potius *Fratres consanguinei* nominentur illi, qui ex distincta quidem Matre, adhuc tamen ex eodem Patre sunt progeniti. Item loquendo de aliis consanguineis, illi, qui descendunt ex eodem respective sanguine *per lineam masculinam*, appellantur *agnati*; si vero præcise *per lineam fœmininam*, dicuntur *cognati*. Et quamvis in ordine ad impediendum Matrimonium hoc discrimen non attendatur, quoad alios tamen plures effectus Juris, præsertim quoad successionem in Feudis, vel maxime respicitur. *

De Cognatione Spirituali.

112. COgnatio Spiritualis, prout est impedimentum dirimens Matrimonii, est vinculum contractum ex dispensatione Sacramenti Baptismi, & Confirmationis. Et notanter tantummodo hæc duo Sacramenta exprimuntur; quia, ut dicitur *c. Quamvis. De Cognat. spirit. in 6.* ex collatione aliorum Sacramentorum præter Baptismum, & Confirmationem Cognatio Spiritualis nequaquam oritur, quæ Matrimonium impediat, aut dissolvat.

113. Licet vero olim Cognatio Spiritualis ad plures personas fuerit extensa, defacto tamen pro-

propter novam Conſtitutionem Concilii Trid. *Seſſ. 24. de Reform. Matr. cap. 2.* ea ex Sacramento Baptiſmi ſolum oritur inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem & matrem, & rurſus inter tenentem ac baptizatum baptizatique patrem & matrem, & inter nullas alias perſonas. Porro tenens alio nomine dicitur *Patrinus* vel *Matrina*.

114. Similiter ex Sacramento Confirmationis ſolum oritur Cognatio Spiritualis inter confirmantem & confirmatum, confirmatique patrem & matrem, ac inter tenentem & confirmatum, confirmatique patrem & matrem, & inter nullas alias perſonas. Ita Concilium Trident. *loc. cit.*

Additio.

* Quæres. An hæc Cognatio Spiritualis contrahatur etiam ab illo, qui alterum in neceſſitate baptizat? Reſpondeo affirmative; quia Jura indiſtincte loquuntur, uti bene notatur *l. 4. Decret. tit. 11.* Excipe tamen, ſi Parens in neceſſitate baptizet ſuam prolem, quo caſu non contrahitur Spiritualis cognatio talis, quæ conjuges impediret à petitione, ac redditione debiti conjugalis, textu claro *c. Ad limina. 30. quæſt. 1.* Plura de hoc videri poterunt in Jure Canonico *loc. cit.* Item in præſenti Tractatu *diſt. 3. Additione poſt. n. 40.*

De Cognatione Legali.

115. QUANTUM attinet ad Cognationem Legalem, ea oritur inter certas personas ex adoptione alicujus in filium, vel filiam; quæ tamen defacto rarius accidit. Et quidem ex ista Cognatione Legali contrahitur Impedimentum dirimens Matrimonium inter sequentes personas. I. Inter adoptantem & adoptatum, hujusque filios & filias. II. Inter adoptantem, & uxorem adoptati, & vicissim inter adoptatum, uxoremque adoptantis. III. Inter personam adoptatam ac prolem naturalem adoptantis, datur impedimentum dirimens Matrimonium; ast circa hoc tertium genus solummodo tamdiu, quamdiu durat adoptatio: quodsi cesset adoptatio, v. g. per emancipationem, etiam cessat impedimentum hoc inter personam adoptatam, ac prolem adoptantis Sanchez *lib. 7. de Matr. disp. 63.* & alii; atque desumitur ex *c. Ita diligere, 30. qu. 3.* cum concordantiis. Quoad prima autem duo genera adoptionis adhuc permanet impedimentum etiam soluta per emancipationem adoptione, uti colligitur partim ex *cit. Canon.* partim ex *§. 1. Instit. De Nuptiis & L. 14. ff. De Ritu Nupt.* Plura de adoptione vide in Jure Canonico *Lib 4. Decret. Tit. 12.*

§. XI.

De Impedimento Affinitatis.

SUMMARIUM.

116. *Affinitas, quid?*
Ejus olim tria fuerunt genera.
117. *Unde oriatur?*
118. *Et inter quas personas?*
119. *Corollarium notabile.*
120. *Gradus Affinitatis mensurantur juxta gradus consanguinitatis, quomodo?*
121. *Affinitas, in quoto gradu dirimat Matrimonium?*
122. *Et quo jure?*
123. *Affinitas ex copula conjugali est vinculum naturale.*
124. *An in Linea collaterali Jure naturæ dirimat Matrimonium?*
125. *Vel saltem in Linea recta? cum Addit. I.*
* *Ubi etiam de personis sic conjunctis. Addit. II.*

116. AFfinitas bene definitur à Doctore Subtili 4. *dist.* 41. *q. un.* quod sit vinculum quoddam personæ ad personam, ex copula carnali perfecta (secus dic de copula imperfecta) cum persona alteri consanguinea contractum. Porro antiquitus tria fuerunt genera Affinitatis, de quibus fit mentio. in *c. Non debet*, *de Consang. & affinit.* atque amplius declaratur per Glossam, quæ habetur *c. Primo gradu*, 35. *qu* 5. *in Arbore Affinitatis*, §. *Genus affinitatis*, ubi ait: Si is, qui est mihi conjunctus in secundo gradu consanguinitatis, cognoscit mulierem, illa est mihi conjuncta in secundo gradu affinitatis, & primo genere: Si alius eandem cognoscit, ille (juxta jura antiqua) attingit in secundo genere affinitatis, & secundo gradu: Si iste aliam adhuc mulierem cognoscit, illa attingit me tertio genere affinitatis, & secundo gradu. Quia tamen defacto viget primum duntaxat genus affinitatis (nam secundum, & tertium Affinitatis genus, ob magnas inde subortas difficultates, sublatum fuit in Concilio Generali, sive Lateranensi, celebrato sub Innocentio III, prout habetur *cit. c. Non debet*, *de Consang. & affinit.*) hinc inpræsentiarum sermo erit de solo primo genere affinitatis.

117. Porro hoc vinculum, ac impedimentum Affinitatis, non solum consurgit ex actu matrimoniali perfecto & completo per quem vir & fœmina fiunt una caro, sed etiam ex

actu fornicationis perfecto (id est; tali copula, quæ sufficit ad generationem) juxta illa D. Apostoli 1. *Corinth.* 6. *An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur?* Quod, ut melius intelligatur, sit

118. CONCL. I. Affinitas oritur solum inter virum, & consanguineos mulieris à se carnaliter cognitæ, ac econtra inter hanc mulierem, & consanguineos illius viri, nulla vero oritur affinitas inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris. Ita communis; & habetur clare *c. Quod super his, de Consang. & affinit.*

119. Unde sequitur, atque habetur *cit. c. Quod super his eod.* Quod pater & filius ex una parte possint contrahere Matrimonium cum matre & filia ex altera parte; item possunt duo fratres contrahere cum duabus sororibus. Econtra vero vir, mortua sua conjuge, nullam potest ducere ex consanguineis suæ conjugis defunctæ intra gradus à jure prohibitos; nam Impedimentum Affinitatis est perpetuum, nec tollitur per mortem conjugis.

120. CONCL. II. Gradus Affinitatis mensurantur juxta gradus Consanguinitatis, ita ut quoto gradu consanguinitatis est quis conjunctus personæ carnaliter cognitæ, toto gradu affinitatis is sit conjunctus alteri personæ, quæ eam cognovit, & è converso. Ita communis. Hinc Petrus fit affinis omnibus consanguineis Annæ à se carnaliter cognitæ, & quidem in eodem gradu affinitatis, in quo consanguinei Annæ sunt huic consanguinitate juncti, & econtra Anna fit affinis omnibus consanguineis Petri

in eodem gradu affinitatis, in quo hi sunt Petro consanguinitate juncti. Unde facile hoc intelligi poterit ex Arbore consanguinitatis supra apposita, si ambæ personæ carnaliter cognitæ, ac proin factæ una caro, ponantur in cellula vacua, & postmodum una pars investiget consanguineos alterius partis una cum gradu Consanguinitatis, & econtra.

121. CONCL. III. Affinitas dirimit Matrimonium, sive oriatur ex copula licita seu conjugali, sive ex illicita seu fornicaria: cum hoc tamen discrimine, quod affinitas orta ex actu conjugali, seu licito, sit impedimentum Matrimonii usque ad quartum gradum inclusive; orta vero ex actu fornicario, seu illicito defacto sit impedimentum dirimens Matrimonii tantum usque ad secundum gradum affinitatis inclusive. Ita communis. Et quidem prima pars habetur clarissime *c. Non debet, de Consang. & affinit.* Altera vero pars, loquens de impedimento affinitatis ex fornicatione contractæ, patet ex Concilio Trid. *Sess. 24. de Ref. Matr. c. 4.* Verum occasione horum

122. Quæres. Quo jure affinitas oriatur, & dirimat Matrimonium? Ubi sciendum, quod aliud sit, quærere, an affinitas oriatur Jure naturali, sive sit vinculum naturale; & aliud an Jure naturæ dirimat Matrimonium, nam affinitatem oriri ex Jure naturali, seu naturæ, nil aliud vult insinuare, quam respiciendo etiam ipsum ius naturæ, præseferre aliquam indecentiam, carnaliter conjungi cum proximis consanguineis partis conthoralis absque justa ali-

aliqua causa interveniente; ex quo tamen necdum sequitur, quod tale Matrimonium eo ipso sit Jure naturali nullum, & quod dicta affinitas sit impedimentum *jure naturæ* dirimens Matrimonium. Sic à pari respiciendo etiam ipsas personas inter se consanguineas, hæc ipsa consanguinitas in secundo, vel ulterioribus gradibus, consurgit Jure naturæ, nec tamen jure naturæ dirimit Matrimonium. Unde Infidelis valide contrahit Matrimonium in secundo Consanguinitatis gradu; sed si id iniret post susceptum Baptismum, invalide contraheret, non obstante, quod consanguinei jam ante conversionem ejus nati fuissent. Hoc prænotato,

123. Resp. I. Affinitas ex copula conjugali, est vinculum naturale: atque oritur ex Jure naturali & non mero Jure Ecclesiastico. Ita Sanchez *l. 7. de Matr. disp. 66. n. 4.* & alii communiter. Probatur hoc ex illo Protoparentis nostri, *Genes. cap. 2. Et erunt duo in carne una.* Atque, ut infert S. Gregorius Papa, relatus *c. Fraternitatis. 35. q. 10. Si una caro fiunt, quomodo potest aliquis eorum propinquus pertinere uni, nisi pertineat alteri? Hoc minime posse fieri, credendum est.* Accedit sensus communis, & praxis omnium Nationum; quæ idcirco ad indicandum istud naturale vinculum Affinitatis, utuntur propriis nominibus, ut *Socer, Socrus, Gener, Nurus, Vitricus, Noverca, Privignus, Privigna, &c.* de quibus infra.

124. Resp. II. Nullus gradus Affinitatis in Linea collaterali, Jure naturæ dirimit Matrimonium; quamvis aliquam præseferat inde-

centiam naturalem, nisi justa causa cohonestetur. Ita desumitur ex *c. ult. de Divortiis*, ubi ex dispensatione Ecclesiæ permittitur, *ut conversi ad fidem Catholicam, Matrimoniis contractis cum relictis fratrum utantur.* Accedit, quod Jacob Patriarcha Sanctissimus duxerit Rachael, & Liam, sorores, *Genes. 29.* Et Lex Mosaica, *Deuter. 27.* jusserit, ut frater duceret uxorem fratris sine liberis defuncti, eique suscitaret semen: Atqui hæc omnia fieri nequirent, si affinitas in primo gradu Lineæ collateralis Jure naturæ dirimeret Matrimonium, ergo non sic dirimit.

125. Resp. III. An Affinitas in Linea recta dirimat Matrimonium Jure naturæ, variant Doctores. Et quidem Sanchez *loc. cit. num. 7.* cum multis aliis, negative respondet. Verum sententia affirmativa videtur tenenda: tum quia *1. Corinth. 5.* S. Apostolus hoc, quod uxorem patris sui aliquis habeat, appellat fornicationem, qualis nec inter Gentes auditur. Tum quia *can. Si vir. 35. q. 3.* ex S. Augustino refertur: *Si vir & uxor non jam duo, sed una caro sunt; non aliter est nurus reputanda quam filia.* Atqui inter filiam Jure naturæ irritum est Matrimonium: ergo. Hinc jam in antiquo testamento ab ipsomet DEO *Levit. cap. 20. vers. 12. & 13.* iisdem quasi verbis tam copulæ inter virum & nurum ejusdem exercitæ quam copulæ Sodomiticæ annexa fuit pœna mortis, ut nimirum exinde indicetur, utramque contra jus naturæ pugnare conjunctionem carnis. Vid. in Jure Canonico *Lib. 4. Tit. 14. num. 49. & 50.*

Additio.

Additio I.

* Dîces cum P. Pichler *Lib. 4. Decret. Tit. 14. num. 13. Candid. abbrev. Jurisprud.* affinitas ortum habens ex copula illicita ſeu fornicaria nec in primo gradu Lineæ rectæ Jure naturæ dirimit Matrimonium: puta ſi filius ducat præcedentem concubinam patris ſui: ergo neque talis affinitas ex copula licita. Conſequentia probatur ex paritate rationis; cum inſiſtendo Juri naturæ utrobique interveniat vi copulæ conjunctio carnalis, ita, ut utrobique per hanc commixtionem carnalem fiant duo caro una &c. Antecedens vero fatentur ipſimet Adverſarii ordinarie, uti Layman, Lugo, Melchior Friderich &c. & patet exinde: quia ſacra Pœnitentiaria non raro diſpenſare ſolet in hoc gradu, præſertim quoad uſum Matrimonii ab his perſonis antecedenter jam contracti, & quando hæc Affinitas adhuc eſt occulta. Reſpondet Præſens Auctor in jure Canonico *loco ſuperius citato* negando conſequent. & paritatem, eo quod jura & rationes quoad Affinitatem ortam ex copula illicita non æque militent, ſicut in Affinitate ex copula licita. Meo tamen tenui judicio ulteriori Adverſariorum contra hanc reſponſionem inſtantia immunis erit noſtra ſententia, ſi omnino negaretur ſuppoſitum, & defenderetur, etiam ex copula illicita oriri impedimentum Jure naturæ dirimens Matrimonium; cum etiam per illam copulam fiant duo caro una. Nec obeſt, quod Sac. Pœnitentiaria ex gravi cauſa aliquoties dicatur diſpenſaſſe in di-

cto Affinitatis impedimento; ex hoc enim præcise sequitur, vel quod dictum Sacrum Tribunal secutum fuerit alteram contrariam sententiam revera valde probabilem, quam etiam P. Holzman *de Matr. hic num. 608.* defendit tanquam de mente Scoti; vel quod talis Affinitas non dirimat Matrimonium Jure naturæ absoluto, sed tantum conditionato, *si nimirum aliunde non subsit gravis causa dispensandi in primo gradu Affinitatis Lineæ rectæ.**

Additio II.

* Quæres. Quinam Affines censeantur quoad primum præcise gradum ab invicem distare in Linea recta, & quinam quoad primum gradum præcise in Linea obliqua? Resp. I. In Linea recta *ascendente* primo gradu ab invicem distant Petrus, & Noverca ejusdem: Item Petrus & ejusdem socrus seu Mater suæ Uxoris: similiter Bertha & ejusdem Vitricus; Item Bertha, & ipsius Socer, seu Pater sui Mariti. In Linea directa *descendente* primo gradu ab invicem distant Petrus & privigna ejusdem, seu filia sua, quam uxor ejusdem genuit ex alio præcedente conjugio: item Petrus, & Nurus seu uxor sui filii. Similiter Bertha, & ipsius privignus seu filius ex alio conjuge: item Bertha & ejusdem Gener, id est propriæ filiæ suæ maritus. Resp. II. In Linea obliqua, seu transversali primo gradu ab invicem distant Petrus & Uxor fratris sui: Item Petrus & Soror Uxoris suæ. Similiter Bertha, & Mariti sui frater, alias *Levir* dictus

ctus: Item Bertha, ac *Sororius*, id est, Sororis suæ maritus. Quoad alios Affines in ulterioribus gradibus fere non adsunt nomina specialia, dummodo ex jam dictis universaliter notetur in ordine ad impedimentum Affinitatis, quod tot gradibus Affinitatis uxor distet à consanguineis Mariti, quot is gradibus consanguinitatis ab ipsis, & sic etiam vice versa. Videatur *Lib. 4. Decret. Tit. 14. §. 2.* *

§. XII.

De Impedimento Justitiæ publicæ Honestatis.

SUMMARIUM.

126. *Impedimentum Justitiæ publicæ Honestatis quid?*
127. *Ad quot gradus olim extendebatur? cum Additione.*
128. *Et ad quot defacto*
129. *Corollarium notabile.*
130. *Aliud Corollarium.*
* *Insuper casus notabilis.*

126. PER *Impedimentum Justitiæ publicæ Honestatis*, intelligitur Impedimentum Jure Ecclesiastico dirimens Matrimonium, ex Sponsalibus proveniens. Et dicitur *publica Honestas*; quia ob naturalem quamdam honestatem id ab Ecclesia introductum fuit, eo quod per spon-

sponsalia, sive de futuro sive de præsenti (hoc est, Matrimonio rato nondum consummato) jam oriatur conjunctio animorum; ac proinde honestum sit, ut consanguineis unius sponsi interdicatur Matrimonium cum altero sponso.

127. Et quidem Jure antiquo extendebatur hoc Impedimentum ad consanguineos sponsi respectu sponsæ, & vicissim ad consanguineos sponsæ respectu sponsi, usque ad quartum gradum, *arg. c. Sponsam, de Sponsalib.* Simulque oriebatur ex quibusvis sponsalibus puris, & certis, etiamsi fuissent invalida dummodo non essent invalida ex defectu consensus, prout habetur *cap. un. de Sponsal. in 6.*

Additio.

* Et quidem hæc doctrina juxta Fagnanum, Sanchez, Basilium Pontium & alios adhuc locum habet quoad Sponsalia de præsenti, seu quoad Matrimonium ratum; quia S. Pius V. in Decreto anno 1568. emanato, & in Bullario Cherubini *Tom. 2. Constitut. 62.* dicti Pontificis reperiendo expresse sic declaravit, prout fusius ostendit præsens Auctor in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 4. num. 14. & seqq.*

128. Verum quoad Sponsalia de futuro rigor iste Juris antiqui, ob plurimos emergentes casus, atque difficultates novissime correctus, atque temperatus est in Concilio Trid. *Sess. 24. c. 3. de Reform. Matr.* ubi sic statuitur: *Justitiæ publicæ honestatis impedimentum, ubi sponsalia quacun-*

quacunque ratione valida non erunt, Sancta Synodus prorsus tollit: ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant: quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest hujusmodi probibitio absque dispendio observari. Hæc Concilium.

129. Sequitur proinde, quod si Titius contrahat valide sponsalia de futuro cum Bertha, habente plures sorores, dissolutis illis sponsalibus sive mutuo consensu (nam per hunc non tollitur dictum impedimentum, prout declaravit Sac. Congregatio Concilii, die 6. Julii 1658. ac refert Fagnanus *c. Ad audientiam, num.* 29. *de Sponsalib.* quidquid olim nonnulli in contrarium docuerint) sive etiam per mortem Berthæ non possit Titius ullam è sororibus Berthæ ducere in uxorem; quia obstat Impedimentum Justitiæ publicæ Honestatis.

130. Quod si postea Titius actu consummato ac perfecto carnaliter cognoscat unam è sororibus dictæ Berthæ, tunc neutram earum habere poterit in uxorem: non Bertham, ob impedimentum contractæ Affinitatis: non ejus sororem, ob impedimentum Justitiæ publicæ Honestatis. Si vero fornicatio ejusmodi accidisset ante sponsalia cum Bertha celebrata, posset Titius illam ducere, quam carnaliter cognovit; nam sponsalia cum Bertha forent de jure invalida, ob impedimentum contractæ Affinitatis; sicque, juxta novum Decretum Concilii Trid. non inducerent Impedimentum Justitiæ publicæ Honestatis, invenies fusius adhuc declaratum supra *Quæst.* 3.

Additio.

* Unum adhuc restat, quidnam nimirum in sequenti casu sit resolvendum? Bertha Cajo Amasio suo, cum quo etiam sæpius habuit commercium carnale, copula tamen semper imperfecta, promittit tandem Matrimonium, cum expressa hac conditione: *Si parentes ejusdem Berthæ consenserint.* Interea temporis Cajus ante requisitum Parentum Berthæ consensum, majorem instituit familiaritatem cum Titia Sorore Berthæ, quam etiam non invita ipsamet Bertha, ducere intendit. Quæritur, an absque dispensatione Apostolica id facere queat. Ratio dubitandi est: *partim* quia Cajus ob commercium carnale, brevie cum Bertha habitum, videtur contraxisse impedimentum *Affinitatis* cum Titia: *partim* insuper impedimentum *plubliæ Honestatis* ob promissionem Matrimonii præcedenter Berthæ datam.

Respondeo tamen, Cajum posse Matrimonium inire absque dispensatione Apostolica cum Titia. Ratio est, quia *inprimis* cum eadem non contraxit *Affinitatem*, cum copula præcedenter cum Bertha habita non fuerit perfecta, & completa; deinde neque cum eadem Titia contraxit *impedimentum publicæ Honestatis;* quia promissio Matrimonii mutua, præcedenter Cajum inter & Bertham facta, non erat absoluta, sed tantum conditionata, & quidem pendente adhuc conditione; ad contrahendum autem impedimentum *publicæ Honestatis* requiritur, ut præceden-

cedentia Sponsalia vel sint absoluta, vel, si conditionata, transierint per impletam conditionem in absoluta; uti non obscure colligitur ex *cap. un. De Sponsalibus in 6. v. Ille vero.* *

§. XIII.

De Præsentia Parochi, ac duorum Testium.

SUMMARIUM.

131. *Ratio Ordinis.*
Matrimonium clandestinum, quod?

132. *Denuntiationes trinæ matrimonio celebrando præmittendæ.*

133. *Matrimonia clandestina olim valida, sed illicita.*
Malaque irremediabilia ex ipsis orta.

134. *Verba Concilii Tridentini, quibus annullat Matrimonia clandestina.*
Quo tempore Decretum ipsius obligare incipiat?

135. *Ecclesia quomodo potuerit irritare Matrimonium clandestinum, etiam ut Sacramentum?*

136. *Qualis Præsentia Parochi juxta Concilium Tridentin. requiratur ad valorem Matrimonii?*

137. *An sufficiat Præsentia Parochi vi detenti, aut inviti & contradicentis?*
* *Vel si is sit præsens in aliena Parochia?*

138.

138. *Requiritur præsentia proprii Parochi contrahentium.*

* *Vel saltem ejusdem Capellani, aut ab ipso Substituti.*

139. *Quid, si sponsus, & sponsa sint diversarum Parochiarum?*

* *Quid de vagis? Addit.* I.

* *Quid de militibus contrahentibus? Addit.* II.

* *Quid de existente in duplici parochia? Addit.* III. & IV.

140. *Quot testes requirantur, & qualis eorum præsentia?*

141. *Quales Testes sufficiant?*

131. ABSOLUTIS illis Impedimentis, quæ vel Jure naturali, vel saltem Jure Ecclesiastico antiquo annullant Matrimonium, superest, ut explicentur duo impedimenta jure novissimo Concilii Trid. adjecta, & continentur versiculis illis *num.* 49.

Si Parochi, aut duplicis desit præsentia Testis,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ.

Porro Matrimonium illud, in quo deest præsentia Parochi, aut duorum Testium, defacto communiter appellatur *Matrimonium clandestinum*: quamvis olim etiam illud dicebatur Matrimonium clandestinum, quod fiebat non præmissis denuntiationibus: uti patet ex *c. Cum inhibitio, de clandestina Desponsat.* Ibi siquidem in Concilio Generali (scilicet Lateranensi, sub Innocentio III. celebrato) statutum fuit sub gra-

gravibus pœnis ibidem expressis, ut cum Matrimonia fuerint celebranda, ea in Ecclesiis per Presbyteros publice proponantur, sive denuntientur, competenti termino præfixo, ut infra illum, qui noverit, & sine gravi suo incommodo potuerit, legitimum impedimentum dirimens, vel saltem impediens opponat, atque ipsi Presbyteri interim pariter investigent, utrum aliquod impedimentum obsistat.

132. Et hinc saluberrimo Decreto inhærens S. Concilium Trid. *Sess.* 24. *cap.* 1. *de Reformat. Matr.* ulterius decrevit, *ut imposterum, antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus Festivis* (inter quos etiam computatur Dominica) *in Ecclesia inter Missarum solemnia publice denuntietur, inter quos Matrimonium sit contrahendum. Nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ Denuntiationes remittantur: quod ipsius prudentiæ, & judicio Sancta Synodus relinquit.* Quinimo, ut pia Sanctæ Matris Ecclesiæ intentio, in dictis Generalibus Conciliis abunde manifestata perfectius adimpleatur, solent Ritualia Diœcesana exigere, ut si vir & mulier, inter quos Matrimonium est celebrandum, diversæ sint Parochiæ, in utraque Parochia, ubi habent, vel proxime habuerunt diutius ibi versati domicilium, vel quasi domicilium, fiant ternæ illæ Denunciationes, adjectis insuper optimis cautelis, in praxi merito observandis, quas in proprio singularum Diœcesium Rituali, uti & in jure Canonico *lib.* 4. *Decret. tit.* 3. §. 1. videre licebit: ubi etiam *num.* 19. inveni-

ri poterunt causæ, ob quas Episcopus dispensare potest, & *num. 39.* ac *num.* 40. casus in quibus Parochus ob periculum in mora, dum Episcopus ad impetrandam dispensationem amplius adiri nequit, declarare valet, hic, & nunc non adesse obligationem expectandi dispensationem quoad denuntiationes. Cæterum inpræsentiarum per *Matrimonia clandestina* intelliguntur illa, in quibus deest Præsentia Parochi, & duorum Testium jure novissimo Concilii Tridentini ad valoremMatrimonii requisita, ut mox amplius dicetur.

133. Et quidem ejusmodi Matrimonia clandestina justissimis de causis Sancta Dei Ecclesia semper detestata fuit, atque prohibuit: nihilominus tamen eadem, libero contrahentium consensu facta, ante Decretum Concilii Trid. mox allegandum, rata, & valida fuerunt. Quia vero solæ prohibitiones Matrimonii clandestini propter hominum inobedientiam jam non proderant, & gravia peccata ac mala, per auctoritatem Ecclesiæ amplius irremediabilia, ex ejusmodi Matrimoniis oriebantur, dum quidam priori uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, postea cum alia contrahebant, sicque in statu damnationis, ac perpetuo adulterio remanserant; imo & lite desuper mota per sententiam Ecclesiæ, cui de priori Matrimonio constare non poterat, remanere compellebantur, huic malo Sancta Mater Ecclesia haud amplius efficax remedium adhibere potuit, nisi ejusmodi clandestina Matrimonia prorsus irritando, & cassando.

134. Quare Concilium Tridentinum *Seſſ. 24. c. 1. de Reform. Matr.* inter alia provide ſic decrevit: *Qui aliter, quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus Teſtibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit, & annullat.* Hæc Concilium, varias pænas in transgreſſores ſtatuens, & infra ſubjungens. *Decernit inſuper, ut hujusmodi Decretum in unaquaque Parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat, à die primæ publicationis, in eadem Parochia factæ, numerandos.* Occaſione quorum

135. Quæritur I. Quomodo Eccleſia potuerit irritare Matrimonium contractum clandeſtine, hoc eſt, ſine Parocho, & Teſtibus? Reſp. cum Pirrhing *tit. de Clandeſtina Deſponſat. num.* 4. & aliis, Eccleſiam potuiſſe irritare, & defacto irritaſſe tale Matrimonium, etiam ut Sacramentum eſt, non quidem per ſe ac directe, ſeu immediate ut Sacramentum, ſed per accidens, ac mediate, annullando videlicet ipſum contractum Matrimonii humanum, ſeu civilem, unde conſequenter irritum redditur ipſum Sacramentum, Deſumitur hoc ex verbis citati Concilii Trident. ibi: *Eos Sancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & ejusmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit.* Confirmatur: quia hac ratione etiam invalidum eſt Matrimonium inter conſanguineos, vel à perſona

sona Ecclesiastica contractum, eo quod tales personæ sint inhabilitatæ ad sic contrahendum, ipsique contractus auctoritate Ecclesiæ fuerint irritati & annullati.

136. Quæritur II. Qualis præsentia Parochi juxta Concilium Tridentinum requiratur ad valorem Matrimonii? Resp. I. Præsentia Parochi in Matrimoniis per se, vel per alium Sacerdotem deputatum necessaria non tantum requiritur corporea, sed etiam moralis, seu habita cum intelligentia & advertentia actus. Ita Barbosa *part. 2. de Offic. & potest. Episc. allegat. 32. num. 78.* Sanchez *lib. 3. de Matr. disp. 39. num. 1.* & communis. Ratio est: quia non intelligens nequit dici præsens *arg. l. Coram. ff. de Verb. signif.* ibi: *Coram Titio aliquid facere jussus non videtur præsente eo fecisse, nisi is intelligat.* atqui Concilium Tridentinum irritavit eorum contractum matrimonialem, qui aliter, quam præsente Parocho, & duobus vel tribus Testibus, Matrimonium contrahere attentabunt; ergo requiritur Parochi præsentia, non tantum physica, sed & moralis, sive humana, ita ut intelligat, quid agatur. Unde, si Parochus esset plene ebrius, vel dormiens, non valeret Matrimonium coram eo celebratum; nam dicta præsentia ejus exigitur pro forma actus.

137. Resp. II. Sufficit tamen hujusmodi præsentia Parochi & Testium, quamvis vi detenti, aut dolose illuc adducti intersint, dummodo probe intelligant verba, & consensum contrahentium: quinimo etiam validum est Matrimonium coram Parocho invito, & contradicente

contractum, quamvis tunc peccent contrahentes. Ita citati Doctores, & Fagnanus *in cap. Quæsitum. num. 7. De Pœnitent. & remiss.* qui adducit etiam Declarationem Cardinalium ita sentientium. Et merito hoc dicitur: quia Parochus assistens Matrimonio proprie non exercet jurisdictionem, sed ut Testis auctorizabilis nudam exhibet præsentiam, quæ etiam exhibetur ab invito. Fagnanus *c. Quod nobis num. 54. De clandest. Despons.*

Additio.

* Ex quo ipso fundamento (quia nimirum Parochus qua assistens Matrimonio non exercet proprie jurisdictionem, sed potius est testis auctorizabilis) infertur, quod dictus Parochus non necessario debeat actu esse Sacerdos, quamvis quoad Substitutum id requirat Concil. Trid. superius *num.* 134. Item ex eadem ratione potest *de Jure communi* loquendo assistere tali Matrimonio etiam extra suam Diœcesin, differendo interim solemnem benedictionem, usque dum cum Sponsis redeat ad propriam Parochiam. Attendatur tamen in hoc ad propria Ritualia Diœcesana, & emergente casu consulatur præsens Auctor *Lib. 4. Decret. Tit. 3. num. 63. & seqq.*

138. Quæritur III. Cujus Parochi præsentia requiratur ad validitatem Matrimonii? Resp. I. Certum est, vi Concilii Tridentini, ubi illud receptum est, requiri præsentiam proprii Parochi

contrahentium, vel alterius Sacerdotis, de ipsius, seu Ordinarii licentia assistentis.

Additio.

* Dicitur notanter I. *Proprii Parochi*, nam quod non sufficiat præsentia cujuscunque, sed requiratur præsentia Parochi NB. *proprii*, patet ex eo: quia juxta dicta *num. 132.* etiam ad præcedentes Matrimonium denuntiationes exigitur, ut eæ fiant à Parocho contrahentium *proprio*; ergo multo magis requiritur ad ipsum Matrimonium præsentia Parochi *Proprii*. Dicitur notanter II. *Vel alterius Sacerdotis de ipsius proprii Parochi, aut Ordinarii licentia*; nam etiam talis præsentia sufficit. Censetur autem similem licentiam ordinarie habere Cooperator illic constitutus, qui regulariter loquendo potest quoque in absentia Parochi alium loco sui, ut Matrimonio assistat, constituere; cum sit delegatus (uti supponitur) ad universitatem causarum, sic autem delegatus alias juxta jura possit subdelegare. Econtra vero ille Subdelegatus nequit iterum novum nomine sui substituere; quia delegatus ad causam particularem juxta jura absque speciali licentia nequit iterum subdelegare. Videatur Elbel *De Sacram. part. 3. Conferent. 12. num. 285.*

139. Resp. II. Quando Sponsus & Sponsa sunt diversarum Parochiarum, sufficit assistentia alterutrius proprii illorum Parochi, vel licentia ab eo alteri Sacerdoti concessa. Ita Barbosa *loc. cit. num. 98.* cum plurimis aliis, atque

deci-

decisum à Sac. Congregatione testatur Fagnanus *cit. c. Quod nobis, num. 38. & seqq. De Clandest. Desponsat.* In praxi tamen observetur ordinatio proprii Ritualis Diœcesani.

Additio I.

* Resp. III. Quando Sponsus, vel Sponsa computantur inter personas vagas, sufficit ad validitatem Matrimonii præsentia Parochi loci illius, in quo contractus matrimonialis instituitur, ubicunque demum locus iste existat, & quamvis alter contrahentium alibi habeat fixum habitationis domicilium, atque exinde proprium distinctum Parochum. Ita communis, & ratio est: quia ex una parte juxta jam dicta sufficit ad valorem Matrimonii præsentia unius Parochi ex Sponsis contrahentibus: ex altera autem quoad personas vagas congruentior Parochus nequit assignari, quam loci illius, in quo pro tunc, quando contractus instituitur, similis persona vaga invenitur; ubi etiam Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis recipit, si ibidem infirmetur. Atque ita apud Reiffenstuel *lib. 4. Decr. tit. 3. num. 86. & seqq.* sæpius declaravit Sac. Congregatio testibus Cardinali de Luca, & Fagnano. Solummodo hic incidentaliter adhuc notetur I. vagum dici illum, qui nullibi tenet domicilium, vel quasi domicilium habitationis. Notetur II. Parochum similem, etsi valide non tamen licite posse, ordinarie loquendo, assistere Matrimonio Vagorum sine licentia Ordinarii ob periculum multiplicis fraudis. *

Additio II.

* Ex hac triplici responsione resolves cujusnam Parochi præsentia sufficiat, si Matrimonium contrahant milites; Etenim, etsi, supposito, quod eorum Sponsæ habeant proprium domicilium, vel quasi domicilium, possint etiam in præsentia illius Parochi contrahere, ad id tamen non obligantur, sed vel hi milites habent præsentem Capellanum Castrensem speciali legitima facultate præditum administrandi hisce Sacramenta, vel non habent talem Capellanum præsentem? *Si prius*: ille simili Matrimonio omnino poterit assistere, supposito, quod hanc facultatem legitime valeat ostendere: *Si posterius*: Parochus loci, in quem pro tempore contractus matrimonialis se talis miles, non habens alibi domicilium, vel quasi domicilium, confert, valide assistet. Ratio est: quia milites annumerantur vagis. NB. quod tamen intellige, si morantur in castris, vel transeunt ab uno loco in alium, vel existunt quidem in præsidiis, ast sine stabilitate, & animo per magnam, vel majorem anni partem subsistendi, sed ad nutum Ducis avocandi ad exercitum.

Econtra vero ponamus, quod milites isti, non habentes Capellanum Castrensem speciali facultate præditum, ex professo à suis præfectis mittantur ad præsidium, vel hybernandum, ut illic per notabilem anni partem vel ultra sese detineant, ita, ut ibidem saltem quasi domicilium acquirant: in hoc casu requireretur ad valo-

valorem Matrimonii aſſiſtentia Parochi loci, in quo degunt, nec poſſent ex hoc loco exire ad vicinum Parochum, & ibidem contrahere Matrimonium. Ratio eſt: quia in eo caſu jam non eſſent amplius vagi, ſed habentes quaſi domicilium: atqui habentes domicilium, vel quaſi domicilium habitationis debent contrahere coram Parocho loci illius, in quo domicilium, vel quaſi domicilium fixum eſt; ergo. Excipe tamen, *ſi Sponſa eſſet vaga*; nam tunc etiam in tali caſu ratione Sponſæ poſſet miles præſidiarius valide contrahere, exeundo extra locum præſidii cum ſua futura Sponſa, & poſt aliquale tempus finito contractu iterum redeundo. Quid de licititate ſtatuendum foret in ſimili caſu, colligitur ex præcedenti Additione. Videantur Reiffenſtuel *loc. cit. num. 94. & ſeqq.* & Pichler *lib. 4. Decret. tit. 3. num. 21.* quibus adde recenter Patrem Apollonium Holzman *Tom. 2. part. 5. Tract. 4. num. 758.* ubi refert Indultum in forma Brevis ab Innocentio XIII. anno 1721. 23. Decembris emanatum, vi cujus Capellano Majori, & aliis à ſe deputatis exercituum Imperatoris Caroli VI. noviſſime defuncti Caſtrenſibus Capellanis, præter plura alia, quoad præſentem materiam conceditur, quod militum, & perſonarum ad hos ſpectantium, & cum ipſis commorantium Matrimoniis aſſiſtere, atque, cum præviis denuntiationibus, ſi expediens videbitur, diſpenſare poſſint, ſive fuerint in actuali expeditione bellica, ſive etiam accidentaliter in hybernis, vel æſtivis, aut præſidialibus ſtationibus *temporalibus*, dummodo

non fuerint milites præsidiarii tales, qui continuæ arcium, vel aliorum locorum custodiæ sunt adscripti. Illud etiam quoad milites, respectu quorum tale indultum viget, est singulare, quod, si in loco accidentalis, ac temporaneæ stationis contrahant cum aliqua ibidem domicilium, vel quasi domicilium habente, tunc præter Capellanum Castrensem etiam Parochus loci præsens esse debeat, quocum æqualiter emolumenta stolæ dividere debet. *

Additio III.

* Quæritur IV. An possit contingere, ut idem sit sub duobus Parochis, ita, ut coram utrolibet eorum, prout placuerit, valide Matrimonium contrahere possit? Ante Responsionem Nota I. quod, sicuti respectu vagorum in ordine ad assistendum Matrimonio Parochus censeatur ille, qui est Parochus loci, in quo tales vagi hic, & nunc se detinent, ita respectu aliorum debitus dicatur Parochus is, ubi hi habent domicilium, vel quasi domicilium habitationis. Nota II. quod quis in loco aliquo censeatur figere domicilium, si habeat animum in illo loco constanter permanendi; è contra vero, si tantum ibidem statueret persistere per majorem anni partem, reputaretur in tali loco figere quasi domicilium. Nota III. ex Reiffenstuel *lib. 4. Decret. tit. 3. n. 60.* uti ad acquirendum verum domicilium sufficit unius diei habitatio cum animo constanter ibidem permanendi, ita etiam ad acquirendum quasi domicilium sufficere

cere unum, alterumve diem cum animo per majorem, vel ſaltem quaſi æqualem alicujus anni partem ibidem perſiſtendi. Nota IV. domicilium originis, ſeu illius loci, in quo quis natus eſt, non tribuere Parocho illius loci jus aſſiſtendi Matrimonio, niſi ſimul fuerit conjunctum domicilium, vel quaſi domicilium habitationis, uti recte obſervant Pignatel. *Tom. 5. Conſult. 79.* & Guttierez *Tract. de Matr. cap. 62. num. 29.* Nota V. domicilium originis in dubio præſumi conjunctum cum domicilio habitationis, ſi talis in loco originis adhuc, etſi aliquot annis abſens, retineat majorem partem ſuorum bonorum, uti advertit König *lib. 2. Decret. tit. 2. num. 13.* & in ſimili caſu adducit deciſionem Rotæ Pignatellus *tom. 7. Conſult. 63. num. 3.* Nota VI. domicilium habitationis ſemel electum non debere illico inferri, quaſi iterum fuiſſet derelictum ex eo, quia talis aliquo tempore illic non fuit, niſi ſimul aliæ circumſtantiæ derelictionis intervenerint. Friderich *Tract. de Foro compet. part. 2. cap. 1. per totum.* Nota VII. liberos necdum emancipatos cenſeri habere domicilium habitationis ipſorum Parentum, & uxorem viduam domicilium mariti defuncti *L. 22. §. 1. ff. Ad Municipal. L. fin. C. De Incolis.* H. N. *

Additio. IV.

J * Reſpondeo: Poteſt contingere non raro caſus, ut quis exiſtat ſub duobus Parochis, ita, ut quilibet eorum valide poſſit aſſiſtere Matrimonio. Ratio eſt: quia poteſt eſſe, ut talis

contrahens Matrimonium habeat duplex domicilium habitationis, vel in uno loco domicilium habitationis, in altero quasi domicilium, ubi utique talis est sub utroque Parocho, & à quolibet eorum Sacramenta (si Sacramentum Ordinis excipias, de quo specialia suo loco dicta fuere) recipere valet.

Exemplificatur magis, sic e. g. studiosus in loco studii habet quasi domicilium, & ubi degit parens, sub cujus patria potestate est constitutus, verum domicilium habitationis, nec in Germania declarabitur Matrimonium invalidum, sive unus, sive alter Parochorum astiterit. Item Nobilis Officialis potest tam in civitate, quam in suo castro duplex domicilium instituere *argum. L. 6. §. 2. ff. Ad Municipalem*, puta, proponendo utrobique æqualiter æqualitate saltem morali (e. g. tempore hyemali in civitate, & æstivali in castro) permanere. Pro quo præter Glossam & Rotam vide plures DD. apud Illustriss. L. B. D. Zeller *Tom. I. Consil. 6. num.* 52. & apud Guttierez *Tract. de Matr. cap.* 64. Non equidem me latet, quod Antonius Chlingensperger *de Judiciis in genere cap. 2. Assert. 28. num. 8.* ex Illustriss. D. L. B. de Schmid afferat casum, quo Parochus domicilii cujusdam Nobilis noluit admittere, ut filia præfati Nobilis coram Parocho Hoffmarchiali, seu sui castri Matrimonio jungatur, sed nihil obtinuit. *

140. Quæritur V. Quod, & quales Testes præter proprium Parochum requirantur ad valorem Matrimonii jure novo Concilii Tridentini? Resp. I Certum est, requiri saltem duos aut

aut tres Teſtes, prout exprimit idem Concilium *loc. cit.* ibi: *Et duobus vel tribus teſtibus.* Et quidem hi Teſtes ſimul cum Parocho debent adeſſe, neque ſufficit, ſucceſſiva eorum præſentia, prout notat Barboſa *loc. cit. num. 120.* cum aliis. Debent inſuper iidem eſſe præſentes non tantum phyſice, ſive corpore, ſed etiam moraliter, ſeu cum advertentia ac uſu rationis, ita ut intelligant, quid agatur, prout in ſimili ſupra *num. 136.* dictum eſt de præſentia Parochi.

141. Reſp. II. Teſtes quicunque rationis compotes, quamvis impuberes, conſanguinei, domeſtici, Religioſi, fœminæ, vel infames ſufficiunt ad valorem Matrimonii. Ita Barboſa *loc. cit.* cum aliis. Ratio eſt: quia Concilium ſimpliciter requirit duos Teſtes, neque exigit in ipſis ſpecialem aliquam qualitatem; ergo nulla alia requiritur præter eam, quæ Jure naturæ eſt neceſſaria ad teſtificandum; nempe ut quis ſit compos rationis. Accedit, quod Decretum Concilii Tridentini ſit correctorium Juris communis; ergo non eſt extendendum, ſed quantum patitur verborum proprietas, reſtringendum; eo præſertim, quod ſit irritans Matrimonium, cujus cauſa eſt favorabilis. *cap. ult. De Sentent. & re judicat.*

§. XIV.

Solvuntur varia dubia circa præſentiam Parochi ac Teſtium.

SUMMARIUM.

142. ***In loco non recepti Concilii Trid. valide contra-***

trahunt incolæ inter se, & cum aliis sine solemnitatibus ejusdem.

143. Idem est, si sponsus & sponsa illuc veniant animo transferendi domicilium.

144. Vel ibidem figendi quasi domicilium.

* Quænam in specie sint illa loca, in quibus non est receptum Concil. Trid. Addit. I. & II.

145. Quid, si illuc pergant solo animo contrahendi sine Parocho & testibus? Rationes dubitandi.

146. Non est validum tale Matrimonium, si habitatio non mutetur.

147. Solvuntur rationes in contrarium.

148. Valet autem, si transferatur domicilium.

* Alius notabilis casus. Addit. I. & II.

149. Valent Matrimonia hæreticorum, si apud ipsos Tridentinum non est promulgatum.

150. Corollarium.

151. Quid juris si Catholici & Hæretici eodem templo utantur?

Sententia stans pro valore Matrimonii.

Sententia negativa.

Specialis Constitutio Benedicti XIV. quoad Matrimonia celebrata in fœderatis Belgii Provinciis.

* Amplificatio dictorum.

152. Quid, si Parochus metu Infidelium absit, vel lateat?

* Praxis revalidandi Matrimonium ex defectu Parochi nullum.

142. QUÆRITUR I. Quid sentiendum sit de Matrimonio contracto in loco, ubi Concilium Tridentinum in puncto Reformationis Matrimonii non est receptum? Resp. I. Non tantum à duobus incolis talis loci, sed etiam, si quis è loco recepti Concilii ibidem contrahat cum incola illius loci non servata forma Decreti Tridentini, valide à talibus ibi contrahitur Matrimonium. Ita communis Doctorum. Ratio primæ partis habetur ex verbis Concilii Tridentini *num.* 134. relatis, quibus declaravit, Decretum suum non obligare, nisi post triginta dies à publicatione ejus, facta in Parochia; & consequenter, ubi talis publicatio non est facta, valet adhuc Matrimonium clandestinum inter incolas illius loci, sicut olim valuerat. Altera pars probatur ex eo: quia contractus matrimonialis est individuus; ergo, cum incola illius loci valide contrahat sine dictis solemnitatibus, etiam vicissim advena cum ipso ibidem contrahens valide contrahit: siquidem contractus Matrimonii non potest claudicare, sive valere ex parte unius, & non alterius.

143. Resp. II. Si etiam utraque pars, id est, tam Sponsus, quam Sponsa, à loco recepti Concilii emigraverint ad locum non recepti Concilii ex causa transferendi verum domicilium, & ibidem contrahant, valebit Matrimonium sine dictis solemnitatibus. Ita rursum communis. Ratio est: quia tales hoc ipso, quod illuc veniant animo figendi verum domicilium, ibidemque perpetuo manendi, jam fiunt

fiunt incolæ loci illius, ejusque legibus obstringuntur; ergo valide contrahunt juxta morem illius loci, neque amplius adstringuntur legibus prioris domicilii, ubi Decretum Tridentinum viget, cum inde recesserint.

144. Resp. III. Insuper validè contrahitur Matrimonium sine dictis solemnitatibus, si qui sese conferant ad locum non recepti Concilii animo ibidem figendi duntaxat quasi domicilium. Ita rursum Doctores communiter. Ratio est: quia Decretum Tridentinum non obligat in Parochia, in qua non est promulgatum, atqui per solam translationem quasi domicilii efficitur quis Parochianus alicujus loci, ita ut ab Ecclesiæ illius Parocho possit recipere Sacramenta *arg. c. Significavit. De Parochiis*, juncta Glossa *in Clem. 2. De Privilegiis*, ergo. Et sic v. g. Matrimonia Christianorum apud Turcas captivorum, vel commercii causa ibi degentium, sunt valida, quamvis contrahant non servata forma Tridentini, supposito, quod hoc ibi non fuerit promulgatum.

Additio I.

* Ut autem magis noscatur pro praxi in specie, ubinam fuerit Concilium Tridentinum promulgatum, vel non, volui ex variis Auctoribus, Wex, Kugler, Piehler, Neusser, la Croix &c. apponere similia loca; sic enim promulgatum non est in Suecia, Saxonia, Prussia, Anglia, Scotia, Hybernia, Turcia, Dania, Pomerania, & in aliis Provinciis Septentrionalibus,

libus, quæ à fide Catholica defecerunt ante annum 1563. quo Concil. Trident. absolutum est, vel saltem ante annum 1564. quo confirmatum, ac promulgatum fuerat. Econtra verò ante defectionem promulgatum est in Hollandia, ac Provinciis confœderatis; similiter censetur promulgatum sufficienter in Parochiis illis, in quibus equidem Catholici cum Hæreticis permixti vivunt; ast Catholici dictarum Parochiarum actu receperunt memoratum Concilii Tridentini Decretum post ejusdem debitam promulgationem. Item in Hungaria, & Silesia, imo etiam in Germania magna saltem ex parte, prout testis est Card. Pallavicinus apud Holzman hic *num. 403.* Quoad Poloniam, & Galliam saltem in aliquibus Locis dicitur non promulgatum. *

Additio II.

* Ponamus autem tales Germaniæ urbes, ubi in eadem civitate diversæ Parochiæ existunt, aliquæ Catholicæ, aliæ Acatholicæ; censebiturne hoc Decretum Concilii Trid. irritans Matrimonia clandestina, afficere etiam Parochias Acatholicas? Respondeo: in talibus circumstantiis esse respiciendum ad tempus, quo defecerunt dictæ Parochiæ; nam, si factum esset ante illud Decretum, non obligaret id tales Acatholicos: secus, si primum postea, & facta jam memorati Decreti in simili Parochia promulgatione defecissent. Ubi, ut tacitè præveniatur alicui objectioni, notandum ex

Fagna-

Fagnano, & Barbosa apud Reiffenstuel *Lib. 4. Decret. tit. 3. num. 118.* ad hoc, ut dictum Decretum obliget in aliqua Parochia, non æque, uti in aliis Legibus Pontificiis, sufficere, quod in Diœcesi sit promulgatum, sed requiri etiam promulgationem in illa ipsa Parochia, in qua prætenditur obligatio, ob specialem dispositionem Concilii Trid. *Sess. 24. cap. 1. De Reform. Matr.* *

145. Quæritur II. An, si illi, qui non sunt vagi, sed incolæ loci, in quo Tridentinum Concilium in puncto Reformationis Matrimonii est promulgatum, se conferant ad locum non recepti Tridentini solo animo ibidem sine Parocho, & Testibus contrahendi, valide contrahant Matrimonium? Ratio dubitandi, & Affirmativam tenendi est: quia *ratione contractus sortitur quis regulariter Forum*, ut habetur *cap. ult. De Foro competent.* & consequenter valide contrahit secundum leges illus loci, v. g. Matrimonium sine Parocho & Testibus. Accedit, quod talis videatur uti jure suo; atqui *nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur*, *l. Nullus ff. De Reg. Juris*, ergo. Tandem, quamvis hujusmodi intentio mala reddat actum illicitum, non tamen statim sequitur, eum esse invalidum; nam *multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem. arg. c. Ad Apostolicam. De Regularibus.* Et ob has, atque alias hujusmodi rationes non desunt, qui absolute censent cum Sanchez *lib. 8. de Matr. disp. 18. num. 29.* tale Matrimonium valere. Nihilominus

146. Resp. I. Præfati incolæ, si cum fraude, ac solo animo sine Parocho & Testibus contrahendi illuc se transferant, habitationem vero non mutent, invalide contrahunt Matrimonium. Ita a Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Trident. Interpretum fuisse responsum, dictamque responsionem ab Urbano VIII. anno 1627. confirmatam, refert Lugo *Lib. 1. Respons. Moral. Dubio 36.* Engel *tit. de Clandest. desponsat. num. 20.* & Barbosa *cap. 21. de Offic. Parochi num. 93.* citans alias Declarationes Sac. Congregationis, & plures Doctores. Ratio est: quia *fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, c. Sedes. De Rescriptis*, qualis fraus vel ideo hic intervenire censetur, quia egressus præcise ad subterfugiendam Legem Tridentini factus, specialiter est conformiter Declarationibus prohibitus. Adde, quod Concilium Tridentinum tales personas ex dicto fine exeuntes *ad sic contrahendum omnino inhabiles reddat*, & consequenter, quamdiu manent Parochiani prioris loci, neque mutarunt habitationem, ubicunque reperiantur, nulliter sic contrahunt: nam inhabilitatio personæ comitatur ipsam, sicut umbra corpus.

147. Nec urgent rationes in oppositum *num 145.* allatæ. Nam *cap. ult. De Foro compet.* procedit *regulariter:* fallit autem inter alia, quando persona est inhabilitata ad sic contrahendum. Ad alterum respondet Barbosa ibidem, ly *Nullus videtur* indicare, quod lex illa loquatur stante dubio: quia tunc juris præsumptione nemo censetur quid in fraudem, si-

ve

ve dolo facere, Ad ultimum dicitur, Regulam illam non semper procedere, ac præsertim tunc non habere locum, quando aliquid est præceptum tanquam pertinens ad formam actus.

148. Resp. II. Si vero incola talis transferat suam habitationem: seu domicilium solo animo, ut ibi absque Parocho & Testibus contrahat, valet Matrimonium sic contractum. Ita subditur in citata à Lugone Cardinalium responsione. Ratio est; quia per talem translationem habitationis censetur quis fieri Parochianus alterius loci in ordine ad Sacramenta recipienda.

Additio.

*Ast pones casum, quod quis exeat ad locum non recepti Concilii Tridentini neutiquam ex fine, ut illic occulte Matrimonium contrahere valeat, sed ex alio motivo, puta ratione mercaturæ; ubi tamen per accidens invenit occasionem occulte absque Parocho contrahendi cum alia, e. g. cum sua ancilla pariter illuc cum ipso egressa: quæritur, an tale Matrimonium sit invalidum, supposito, quod non simul habeat animum transferendi in talem locum domicilium, seu quasi domicilium, sed tantummodo aliquot diebus ibidem subsistendi, ac præterea nec compars ex contrahentibus sit vaga, aut inquilinus loci illius, in quo Concili Trid. receptum non est? Respondeo tale Matrimonium adhuc probabiliter fore validum:

Ratio

Ratio fundamentalis eſt; quia ex una parte egreſſus è loco domicilii ex hoc motivo non legitur ſpecialiter prohibitus, nec propter hoc motivum egrediens ſpecialiter ad contrahendum alibi inhabilitatus, ſicuti præciſe ex motivo contrahendi egrediens: ex altera vero parte generaliter quis ratione contractus in loco, quo contrahit, forum ſortitur, quando perſona ſpecialiter non eſt inhabilitata illic contrahendi. Videantur Reiffenſtuel *l. 4. Decret. tit. 3. n. 123.* & Pichler ibidem *num.* 14. *

Additio II.

*Dices in contra. Illud Matrimonium juxta dicta *n. 138.* non eſt validum, quod contrahitur absque præſentia Parochi NB. *proprii:* ſed Matrimonium in caſu fuiſſet tale: cum proprius Parochus reſpectu habentium aliunde domicilium vel quaſi domicilium ſit Parochus loci in quo fixerunt tales dictum domicilium, aut quaſi domicilium *arg. c. fin. De Parochiis.* & ubi alia etiam Sacramenta (puta Viaticum, & Extremam Unctionem) recipiunt: ergo. Ad hanc ſatis efficacem objectionem, ut defendatur ſententia præſentis Auctoris in Jure Canonico *loc. cit.* probabiliter reſponderi poteſt, quod in materia contractuum Parochus *proprius* dici poſſet non ſolum Parochus *Domicilii*, vel *quaſi Domicilii*, ſed etiam Parochus *loci*, in quo contrahitur; cum juxta Juriſtas *ratione contractus* quis ſortiatur forum, niſi ſpecialiter inhabilitetur perſona ad ponendum ibidem contractum, ſicuti,

juxta Declarationes Cardinalium apud Auctores inhabilitantur illi, qui eo fine exeunt ad locum non promulgati Concilii, ut ibidem Matrimonium contrahere possint. Videatur Schmalzgrueber *l.3. Decret. tit. 3 num. 110.* *

149. Quæritur III. Quid dicendum de Matrimoniis Hæreticorum? Resp. I. Certum est, Matrimonia Hæreticorum esse valida, si in ipsorum Parochia Concilium Tridentinum nunquam fuit promulgatum, & prætera aliunde non interveniat aliquod impedimentum dirimens. Ratio patet ex verbis Concilii Trid. relatis *num. 134* utpote, quod ad obligationem & robur sui Decreti requirit publicationem in unaquaque parochia faciendam, simulque addit, ante lapsum triginta dierum à die primæ publicationis in Parochia factæ dictum Decretum non obligare: & consequenter ibidem Jure antiquo valide contrahitur Matrimonium etiam sine præsentia Parochi ab incolis illius loci.

150. Infertur proinde cum Gobat *tr. 9. Theol. Experim. num. 458* & aliis, quod respective seu comparative loquendo valeant pleraque Matrimonia Hæreticorum, si aliud non desit, quam præsentia Parochi. Etenim in plerisque respective Parochiis saltem in partibus Septentrionalibus omni ex parte hæreticis, non fuit ulla facta publicatio illius Decreti: quia pleraque illa loca jam defecerant ab Ecclesia, & Romano Pontifice, priusquam lucem aspiceret illa Constitutio Tridentina.

151. Resp. II. Utrum in locis & Parochiis,

in

in quibus inter Catholicos & Hæreticos, eodem Templo utentes, datur *Simultaneum* (ut vocant) estque à Catholicis promulgatum, atque receptum Decretum Concilii Tridentini, valide contrahant Matrimonium Hæretici coram suo Pseudo-Pastore, variant Theologi. Et quidem valere hujusmodi Matrimonia, sustinent Tannerus *tom. 4. disp. 8. q. 3. n. 122.* Layman *l. 5. tr. 10. part. 2. c. 4. num. 7.* Dicastillo & alii. Tum quia *error communis jus tribuit; arg. l. Barbarius §. de Offic. Prætorum:* tum quia ad validitatem Matrimonii juxta formam Concilii Tridentini sufficit assistentia Parochi, etiam putativi; tum tandem, quia in dicto casu videntur quoad effectum esse duæ Parochiæ, una Catholicorum sub proprio Parocho Catholico viventium, altera Hæreticorum, in qua non fuit promulgatum neque receptum Decretum Concilii Tridentini.

Econtra sententiam negativam tenent multi alii Doctores. Siquidem certum est Hæreticos, velint, nolint, Legibus Ecclesiasticis de jure obligari, quamvis de facto resistant: ergo etiam obligantur quoad Legem irritantem Matrimonium sine Parocho contractum, supposito, quod hæc Lex jam fuerit in illa Parochia ante introductam hæresin recepta. Deinde, ut taceantur aliæ rationes, Sacra Congregatio Concilii, prout refert Gobat *loc. cit. n. 464.* Nuntio Apostolico in Belgio respondit, *Hæreticos quoque, ubi Decretum c. 1. Concilii Trident. est publicatum, teneri talem formam observare; & propterea etiam ipsorum Matrimonia,*

absque forma Concilii, quamvis coram Ministro hæretico, vel Magistratu loci contracta, nulla atque irrita esse.

Additio.

Scio quidem, quod R. P. Pichler, qui *l. 4. Decr. tit. 3. n. 15.* cum Staleno *in Dissertat. Theologico Politica c. 4. & seqq.* aliisque Germaniæ scriptoribus defendit affirmativam, nimirum talia Hæreticorum Matrimonia adhuc valere, quod, inquam, dictus Auctor *loc. cit. n. 17.* respondeat, Declarationem allegatam nec Belgium, quo missa est, amplius stringere ob varias circumstantias interea emergentes. Ego vero, cum multo plures adhuc similes Declarationes uniformes à Matthæucio *in Cautela Confessarii lib. 4. c. 8. n. 101* ac ab aliis Auctoribus adducantur, & quidem novissime apud Thenhaven, Bœckhen, & apud Appollonium Holzman *Tom. 2. de Matrim. Tract. 2. n. 489.* una recentissima die 4. Augusti, anno 1725. emanata, lectu sane dignissima; hinc vix credo, Romæ, contrariam approbari sententiam, quinimo S. Pœnitentiaria anno circiter 1718. contra eandem resolvit, similia Matrimonia esse invalida, uti testatur Elbel *de Sacramentis part. 3. Conferent 12. n. 299.* Profecto à pari alia Ecclesiastica impedimenta dirimentia videntur ex mente Pontificis similiter afficere Hæreticos Germaniæ; ad quid enim alias Episcopi Germaniæ (juxta dicenda *Dist. seq. q. 1.*) peterent specialem facultatem à Curia Romana dispensandi in iisdem, posito, quod Hæretici ad fidem convertantur, si di-

dicta impedimenta Hæreticos non afficerent? Interea illud in hac controversia magnis partium studiis pro & contra in Germania agitata indubitatum esse videtur, in his partibus similia Matrimonia saltem valere quoad certos effectus civiles ob bonum publicum v. g. ut filii reputentur legitimi, & ut possint, sicut alii in Feudis, Fidei Commissis, Majoratibus, Hæreditatibus succedere &c. Item non solum in superiori Germania, sed etiam in ditionibus Regi Hispaniarum subjectis procedere testatur Henno *Tr. de Matr. Disp. ult. q. 3. art. 7.* quod credo potissimum ab allegato Auctore intelligi de Germania inferiori pro tempore, quo is scripsit, adhuc magna ex parte Regni Hispaniarum subjecta. Cæterum quoad Matrimonia Hæreticorum cum Catholicis adhuc multa utilia videri possunt præcedenti §. 8. *

Additio notabilis.

** Desumpta ex Declaratione, quam Benedictus XIV. 4. Novembris 1741. exarari præcepit tanquam regulam & normam in Hollandia, & fœderatis Belgii provinciis &c. servandam. Adduco verba diserta ipsius Declarationis, & instructionis, quibus dubia proposita resolvuntur:

"Primo, quod attinet ad matrimonia ab" hæreticis inter se in locis fœderatorum Or-" dinum dominio subjectis celebrata, non" servata forma per Tridentinum præscri-" pta, licet Sanctitas sua non ignoret, alias" in casibus quibusdam particularibus, & at-"

"tentis tunc expositis circumstantiis, sacram "Congregationem Concilii pro eorum invaliditate respondisse; æque tamen compertum habens nihil adhuc generatim, & universe super ejusmodi matrimoniis fuisse ab "Apostolica Sede definitum, & alioquin oportere omnino ad consulendum universis "fidelibus in iis locis degentibus, & plura "avertenda gravissima incommoda, quid "generaliter de hisce matrimoniis sentiendum sit, declarare; negotio mature perpenso, omnibusque rationum momentis "hinc inde sedulo libratis, declaravit, statuitque, matrimonia in dictis fœderatis "Belgii Provinciis inter hæreticos usque "modo contracta, quæque imposterum contrahentur, etiamsi forma à Tridentino "præscripta non fuerit in iis celebrandis servata, dummodo aliud non obstiterit canonicum impedimentum, pro validis habenda esse; adeoque si contingat, utrumque "conjugem ad Catholicæ Ecclesiæ sinum se "recipere, eodem, quo antea, conjugali "vinculo ipsos omnino teneri, etiamsi mutuus consensus coram Parocho Catholico "ab eis non renovetur; sin autem unus tantum ex conjugibus, sive masculus, sive fœmina, convertatur, neutrum posse, quamdiu alter superstes erit, ad alias nuptias "transire.",.

"Quod vero spectat ad ea conjugia, quæ "pariter in iisdem fœderatis Belgii Provinciis, absque forma à Tridentino statuta,

"con-

contrahuntur à Catholicis cum hæreticis,,, ſive catholicus vir hæreticam fœminam in,, matrimonium ducat, ſive catholica fœmi-,, na hæretico viro nubat, dolens imprimis,, quam maxime Sanctitas ſua, eos eſſe inter,, Catholicos, qui inſano amore turpiter de-,, mentati, ab hisce deteſtabilibus nuptiis, quæ,, S. Mater Eccleſia perpetuo damnavit, at-,, que interdixit, ex animo non abhorrent, &,, prorſus ſibi abſtinendum non ducunt, lau-,, dansque magnopere zelum illorum Anti-,, ſtitum, qui, ſeverioribus propoſitis ſpiri-,, tualibus pœnis, Catholicos coërcere ſtu-,, dent, ne ſacrilego hoc vinculo ſeſe hære-,, ticis conjungant; Epiſcopos omnes, Vi-,, carios Apoſtolicos, Parochos, Miſſiona-,, rios, & alios quoscunque DEI, & Eccle-,, ſiæ fideles Miniſtros in iis partibus degen-,, tes ſerio, graviterque hortatur, & monet,,, ut Catholicos utriusque ſexus ab hujusmo-,, di nuptiis in propriarum animarum per-,, niciem ineundis, quantum poſſunt, abſter-,, reant, easdemque nuptias omni meliori,, modo intervertere, atque efficaciter im-,, pedire ſatagant. At, ſi forte aliquod hu-,, jus generis Matrimonium, Tridentini for-,, ma non ſervata, ibidem contractum jam,, ſit, aut impoſterum (quod DEus avertat),, contrahi contingat; declarat Sanctitas ſua,,, Matrimonium hujusmodi, alio non concur-,, rente canonico impedimento, validum ha-,, bendum eſſe, & neutrum ex conjugibus,,, donec alter eorum ſupervixerit, ullatenus,,

 "poſ-

"posse, sub obtentu dictae formae non ob-
"servatae, novum Matrimonium inire. Id
"vero debere sibi potissime in animum in-
"ducere conjugem catholicum, sive virum,
"sive fœminam, ut pro gravissimo scelere,
"quod admisit, pœnitentiam agat, ac veniam
"a Deo precetur, coneturque pro viribus,
"alterum conjugem à vera fide deerrantem
"ad gremium Catholicæ Ecclesiæ pertrahe-
"re, ejusque animam lucrari, quod porro
"ad veniam de patrato crimine impetran-
"dam opportunissimum foret, sciens de cæ-
"tero, ut mox dictum est, se istius Matri-
"monii vinculo perpetuo ligatum iri."

"Ad hæc declarat Sanctitas sua, ut quid-
"quid hactenus sancitum, dictumque est de
"Matrimoniis sive ab hæreticis inter se, sive
"inter Catholicos, & hæreticos initis in lo-
"cis fœderatorum Ordinum dominio in Bel-
"gio subjectis, sancitum, dictumque intel-
"ligatur etiam de similibus Matrimoniis ex-
"tra fines Dominii eorundem fœderatorum
"Ordinum contractis ab iis, qui addicti sunt
"Legionibus, seu militaribus copiis, quæ
"ab iisdem fœderatis Ordinibus transmitti
"solent ad custodiendas, muniendasque Ar-
"ces conterminas, vulgo dictas *di Barriera*;
"ita quidem, ut Matrimonia ibi præter Tri-
"dentini formam, sive inter hæreticos utrin-
"que, sive inter Catholicos, & hæreticos ini-
"ta, valorem suum obtineant, dummodo u-
"terque conjux ad easdem copias, sive Le-
"giones pertineat; & hanc declarationem
vult,"

vult Sanctitas sua complecti etiam civita-„ tem Mosæ Trajectensis, à Republica fœ-„ deratorum Ordinum, quamvis non jure„ dominii, sed tantum oppignorationis, ut„ ajunt, nomine possessam.„

"Tandem circa conjugia, quæ contra-„ huntur, vel in Regionibus Principum Ca-„ tholicorum ab iis, qui in Provinciis fœde-„ ratis domicilium habent, vel in fœderatis„ Provinciis ab habentibus domicilium in Re-„ gionibus Catholicorum Principum, nihil„ Sanctitas sua de novo decernendum, aut„ declarandum esse duxit; volens, ut de iis„, juxta canonica juris communis principia„, probatasque in similibus casibus alias edi-„ tas à Sacra Congregatione Concilii resolu-„ tiones, ubi disputatio contingat, decidatur.„ Et ita declaravit, statuitque, ac ab omni-„ bus imposterum servari præcepit.„

Hæc sunt responsa, & instructiones Laudatissimi Pontificis. Unde deducitur, ex hac declaratione inepte formari argumentum universale ad Regiones, & loca in istis resolutionibus non expressa; ad expressa enim sola Pontificis declaratio restringitur, exclusis aliis, utpote pro quibus *nihil Sanctitas sua de novo decernendum, aut declarandum esse duxit, volens, ut de iis juxta canonica juris communis principia, probatasque in similibus casibus alias editas à S. Congregatione Concilii resolutiones, ubi disputatio contingat, decidatur.* Quæ dicta sententiæ neganti, valere universim similia matrimonia, potius favent, quam ob-

 sunt.

ſunt. Tota declaratio inſerta eſt Bullario Conſtitut. 34. Altiſſime dicti BENEDICTI XIV. **

152. Pro coronide hujus Materiæ de præſentia Parochi, & Teſtium reſtat notandum pro illis locis, ſeu Parochiis in quibus Decretum Concilii Trident. *Seſſ. 24. c. 1. de Reform. Matr.* aliquando fuit receptum, & publicatum, poſtea vero per potentiam Hæreticorum, aliorumve Infidelium expulſis Catholicis Sacerdotibus amplius obſervari non poteſt; Tunc enim, quando talis locus, ſeu Parochia Epiſcopo, & Parocho caret, aut ſaltem uterque horum, nullo conſtituto Vicario, ob metum Hæreticorum latet, ita ut tuto adiri non poſſit, ſi alius Parochus, vel Sacerdos in loco propinquo exiſtat, coram iſto, & Teſtibus contrahatur Matrimonium. Quod ſi etiam hoc comode fieri nequeat, contrahatur coram duobus Teſtibus, & ſi fieri poteſt, coram notario, ſervatis cæteroquin de jure ſervandis; ſicque validum erit Matrimonium. Et ita reſpondiſſe Summum Pontificem ad relationem Sac. Congregationis Concilii, refert Fagnanus *in c. Si Clericus num. 58. De Foro compet.* & concordat Declaratio ejusdem Sac. Congregationis *de die 19. Januarii* 1605. cujus verba allegat Diana *part. 11. tr. 6. reſol. 1.*

Additio

* Cæteroquin pro praxi, ſi tu Confeſſarie in Confeſſionali invenias aliquos, quorum Matrimonium deprehendis, ac ex dictis eruis ob defectum Parochi debiti eſſe nullum, ne mi-

miſeros hoſce, & coram ſœculo reputatos adhuc tanquam veros conjuges, qui modo tuum in ſua perturbatione implorant officium, deſolatos relinquas, ſed alterutrius putatitiorum conjugum debitum Parochum accedas rogando, ut tibi det facultatem nomine ſuo aſſiſtendi alicui certo Matrimonio nulliter celebrato, nullatenus tamen manifeſtando huic ipſas perſonas invalide ex defectu Parochi contrahentes. Quod ſi Parochus hanc facultatem recuſet, aut ipſi manifeſtare nolis, timendo, ne deveniat in notitiam perſonarum, ſcribe Epiſcopo, aut Vicario Generali alterutrius contrahentium ſpecificando caſum, & motiva dandi facultatem, non autem nominando perſonas; ubi pro zelo ſuo haud dubie tibi tribuet facultatem aſſiſtendi, ſi expediens judicaverit. Hac igitur facultate impetrata tales in Nomine Domini in occulto de novo conjunge in præſentia duorum Teſtium Religioſorum, vel alias ſilentio deditorum, qui ſtrictiſſime obligantur ad ſervandum Secretum. Quod ſi nullitatem hujus Matrimonii haberes ex ipſa Confeſſione, deberes prius à Confitente petere licentiam aſſumendi ad ratificandum Matrimonium duos Teſtes ſilentioſos, niſi ipſimet conjuges putatitii velint tales denominare: alias enim frangeres Sigillum, cum aſſumpti à te Teſtes devenirent in notitiam nullitatis Matrimonii, quam nullitatem tu non aliunde, niſi ex Confeſſione reſcires. Cæterum, ſi quæ circa totam hanc materiam adhuc forſan de eſſe viderentur, *l. 4. Decretalium Tit. 3.* fuſius poterunt reperiri. *

§. XV.

§. XV.
De Impedimento Raptus.
SUMMARIUM.

153. *Raptus quid?*
154. *Raptus est impedimentum diremens Matrimonii.*
155. *Et quamdiu?*
Quid, si fœmina rapiat virum?

153. PER *Raptum* hoc loco intelligitur violenta puellæ extractio è domo parentum, & potestate, in ordine ad Matrimonium contrahendum. Dicitur, *violenta puellæ extractio:* quia ad Raptum requiritur violentia, vel physica per manuum injectionem, vel saltem moralis per minas, aut metum gravem illata: unde non sufficiunt solæ blanditiæ, vel preces, quibus puella educitur è domo paterna. Et additur, *ad Matrimonium contrahendum*: quia, si ob alium finem quis violenter abduceret puellam, non fierit talis Raptus, qui est impedimentum dirimens Matrimonium inter raptorem & raptam.

154. Porro Raptus sic commissus non solum tunc est impedimentum dirimens Matrimonii inter raptorem & raptam, quando puella per vim abducta revera non consentit in Matrimonium sic enim Jure naturæ Matrimonium foret nullum defectu consensus ad ejus valorem necessario requisiti) sed etiam tunc, quando puella postmodum quidem vere ac libere consentit, adhuc tamen manet in potestate raptoris. Ratio est: quia novissime in Concilio

Tri-

Tridentino *Seſſ. 24. c. 6. de Reform. Matr.* decretum fuit, inter raptorem & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate raptoris permanſerit, nullum poſſe conſiſtere Matrimonium.

155. Dicitur notanter, *quamdiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit*; nam, ſi poſt raptum commiſſum puella rapta iterum ſeparata fuerit à raptore, & in loco tuto ac libero conſtituta, ac poſtmodum raptorem in virum habere conſenſerit, poſſe inter eam & raptorem conſiſtere Matrimonium, docet ibidem citatum Concilium. Inſuper, ſi fœmina rapiat virum in ordine ad Matrimonium ſecum ineundum, non orietur inde impedimentum dirimens Matrimonii, ſi poſtea vir conſentire voluerit: quia Concilium Trident. *loc. cit.* loquitur ſolum de raptore & rapta, ac proinde Decretum ipſius, utpote correctorium Juris antiqui, ſimulque pœnale, non eſt extendendum ad fœminam raptricem viri. Sanchez *l. 7. diſp. 13. num. 16.*

QUÆSTIO V.

De Diſpenſatione Impedimentorum Matrimonii.

SUMMARIUM.

156. *Diſpenſatio, quid?*

(k) Videatur Tr. 2. Diſt. 4. n. 12. & ſeqq.

157. *Papa, in quibus impedimentis poſſit diſpenſare?*

158. *An Epiſcopus poſſit aliquando diſpenſare in impedimentis Matrimonii?*

159. *Quibus ſtantibus conditionibus fieri valeat?*

160. *Fundamentum dictæ aſſertionis.*

156. **D***ispensatio* proprie dicta est Juris communis relaxatio, facta cum causæ cognitione ab habente legitimam potestatem. (*k*) Dicitur *ab habente legitimam potestatem*: quia dispensatio est actus jurisdictionis, ad quam re-

requiritur, legitima potestas. In proposito igitur nomine *dispensationis* intelligitur ablatio impedimenti dirimentis Matrimonii, seu relaxatio legis illud imponentis, facta pro certis personis & casibus in particulari. Dico notanter: dispensatio ad propositum est *ablatio impedimenti dirimentis;* in præsenti enim tantum tractamus de dispensatione circa impedimenta dirimentia Matrimonii; nam de præcise impedientibus (qualia sunt vota præcedentia perpetuæ castitatis, vel ingrediendi Religionem &c.) jam egimus *Tr. 6. Dist. 3. qu. 4. & seq. Append.* Hoc prænotato, sit

157. CONCL. I. Papa nequit proprie, & stricte loquendo dispensare in impedimentis Jure naturali, ac divino Matrimonium dirimentibus; potest tamen dispensare in omnibus impedimentis solo Jure Ecclesiastico illud dirimentibus. Ita omnes Doctores Catholici. Ratio primæ partis est: quia Papa non habet potestatem relaxandi Jus naturale, aut Divinum, cum inferior non possit dispensare in lege Superioris. Ratio Secundæ partis est: quia, ut habetur *c. Proposuit. de Concess. Præbend.* Papa *secundum plenitudinem potestatis de jure potest supra jus dispensare.*

158. CONCL. II. Quamvis jure ordinario non possit Episcopus, nisi specialiter impetret Romæ facultatem, dispensare in impedimentis Jure Ecclesiastico dirimentibus Matrimonium, tamen in casu extraordinario, seu magnæ necessitatis, & concurrentibus certis conditionibas potest in ipsis etiam Episcopus

pro

pro Foro conſcientiæ diſpenſare. Ita Sanchez *l. 2. de Matrim. diſp. 40. num. 3.* Fagnanus *in c. Nimis. num. 33. & ſeq. de Filiis Presbyt.* Gobat *Tract. 9. Theolog. Experim. num. 576.* Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcop. allegat. 35. num. 3. & ſeq.* Perez *diſp. 44. de Matrimonio ſect. 6.* Engel *tit. de Matrimonio ſect. 6.* Engel *tit. de Matrimonio contra interdictum &c. §. 3. n m. 11.* & alii.

159. Porro conditiones illæ, quæ requiruntur ad hoc, ut Epiſcopus ſecluſo ſpeciali privilgio poſſit diſpenſare ſaltem pro Foro conſcientiæ in impedimentis Matrimonium duntaxat Jure Eccleſiaſtico dirimentibus, & cæteroquin diſpenſari ſolitis, ſunt ſequentes. I. Ut Impedimentum ſit occultum. II. Ut Matrimonium jam ſit contractum publice, ſive in facie Eccleſiæ, ſimulque præmiſſis denuntiationibus. III. Ut ſit contractum bona fide, id eſt, absque ſcientia impedimenti: & hoc propter Concilium Trid. *Seſſ. 24. de Reform. Matrim. cap. 5.* quod contrahentes ſcienter inter gradus prohibitos vult ſeparari, & ſpe diſpenſationis conſequendæ carere: ſufficit tamen, ſi unus ex conjugibus in bona fide fuerit. IV. Ut ſubſit gravis cauſa diſpenſandi, ſive urgens neceſſitas: utputa, quod neque conjuges ſeparari poſſint absque ſcandalo, neque propter paupertatem, aut diſtantiam loci, & magnum periculum incontinentiæ pateat recurſus ad Summum Pontificem.

160. Et quidem ſtantibus præfatis conditionibus poſſe Epiſcopum diſpenſare pro Foro conſcientiæ, eſt communis, & propemodum

dum certa sententia. Ratio est: quia hoc videtur exigere Pastorale Officium Episcoporum, ne alioquin oves subjectæ destituantur necessariis remediis, si Episcopus in casu tantæ necessitatis, & concurrentibus dictis conditionibus non posset eisdem opportune subvenire, & dispensare saltem pro Foro conscientiæ. Unde tum Summus Pontifex præsumitur ejusmodi potestatem Episcopis tacite concedere, idque ad evitandum manifestum periculum animarum: tum etiam hoc ipsum comprobare censetur ipsamet consuetudo, quæ est optima legum interpres, ac sufficit ad acquirendam jurisdictionem.

161. Quinimo in casu urgentissimæ necessitatis posset Episcopus, quando adessent reliquæ tres præcedentes conditiones, jure ordinario, seu citra novam specialem facultatem, ac pro solo Foro interno dispensare in impedimento non solum quoad Matrimonium jam contractum, verum etiam quoad contrahendum; uti cum aliis docent Basilius Pontius *l. 8. de Matr. cap. 13. num. 6.* & Palao *part. 5. tr. 28. disp. 4. punct. ult. §. 1. num. 9.* Non enim est credendum, Conditorem Canonum fuisse adeo strictum, ut urgentissimæ simili necessitati noluerit per tale medium succurrere. Sic fieri posse videtur, quando quis morti proximus ad legitimandos liberos &c. cito deberet contrahere, & obstaret impedimentum occultum. Item, quando quis mane confitens reperitur habere occultum impedimentum, cujus manifestatio in-

famiam pariat, & cæteroquin jam omnia sunt parata ad nuptias, sine gravi diffamationis periculo haud differendas &c.

Additio.

* Adverte tamen insuper, quod Episcopis Germaniæ præter hanc facultatem soleat Pontifex Supplicantibus aliam adhuc extraordinariam juxta dicenda *distinct seqq. num.* 1. concedere potestatem dispensandi in quibusdam impedimentis Matrimonii dirimentibus, & quidem circa nonnullas personas quoad revalidandum Matrimonium jam antea contractum, quoad alias vero etiam quoad contrahendum, idque non solum, uti præcedenter, pro solo foro interno, sed etiam pro externo; ubi insuper (uti recte notat Karg *in suo Manuali p.* 1. §. 5. *num.* 59.) non requiritur tanta necessitas, ut dispensari valeat, quanta in priori, sed sufficit quævis rationabilis causa talis, ob quam alias ipsemet Papa dispensare solet, quales causæ plures enumerantur à Reiffenstuel *lib.* 4. *Decret. in Appendice* §. 2. *n.* 69. & *seqq.* *

162. Quæres I. Quid observandum sit in procuranda dispensatione impedimentorum Matrimonii? Resp. Petens dispensationem impedimentorum Matrimonii ante omnia attendat, ne in sua supplicatione exprimat falsum, aut occultet verum, quod in Jure præcipitur exprimi. Ratio est: quia alioquin dispensatio taliter obtenta foret nulla, ac obvel subreptitia. Ne autem talis error committatur, erunt cumprimis sequentia observanda.

163.

163. I. Impedimentum, de quo petitur dispensatio, proponatur rite in sua specie: nam, si unum exprimeretur pro alio, nulla foret dispensatio, v. g. si impedimentum Affinitatis ponatur pro impedimento Consanguinitatis, aut econtra, non valebit dispensatio desuper obtenta.

164. Petatur autem ejusmodi dispensatio tacito nomine ejus, pro quo petitur, si hæc pro solo Foro Conscientiæ petatur. Quod si vero postuletur dispensatio pro Foro externo, necesse erit exprimere & nomen, & cognomen, & Diœcesin, imo plerumque, & Parochiam, conditionemque petentium, prout in sequenti distinctione aliqua similia exempla quoad praxin adducentur.

165. II. Si plura simul impedimenta concurrant, omnia sunt in specie exponenda: quia si unum solum impedimentum, quamvis fortius, exponatur, vel de nullo (ut vult Sanchez *lib. 8. disp. 23. n. 2.* citans alios) vel ad summum de solo expresso habebitur dispensatio, non de altero. Et hoc intellige, etiamsi plura illa impedimenta sint ejusdem speciei: unde, quando quis est affinis alteri ex duplici capite, utputa quia cognovit duas consanguineas, debet utraque affinitas explicari. Sanchez *loc. cit. disp. 24. n. 5.*

166. III. Impedimenta Cognationis, Affinitatis, ac publicæ Honestatis debent explicari in proprio gradu, id est, num petentes dispensationem sint conjuncti in primo, secundo, tertio, aut quarto gradu; item, an

conjunctio consanguinitatis, seu affinitatis sit in Linea recta, vel transversali; & si in transversali, an sit in gradu æquali, vel inæquali; hæc enim omnia reddunt dispensationem magis vel minus facilem, ac pro ipsa obtinenda requiritur major vel minor causa.

Additio.

* Ubi tamen ex ipso Auctore *l. 4. Decret. in Appendice num. 181.* bene notandum est, quod si dispensatio non petatur pro foro etiam externo, sed præcise pro solo foro interno, necesse non sit, ut in Linea transversali inæquali præter remotiorem exprimatur quoque gradus propinquior; cum in Linea transversali inæquali alias juxta Regulam universalem jam assignatam duo inter se plus non distent, quam distat remotior à stipite communi ex una parte, ex altera autem assignari nequeat, quod SS. Pontifex pro solo foro interno requirat in simili casu expressionem alterius gradus propinquioris. Nihilominus tamen, si dispensatio peteretur quoque à Dataria pro foro externo, omnino requireretur, ut in simili casu in Supplica vel fiat mentio quoque de gradu propinquiori, vel, si ea facta non fuerit, saltem ante executionem dispensationis obtineatur aliud à Sacra Congregatione Decretum, declarans, gradum propinquiorem non obstare. Videatur de hoc fusius præsens Auctor *l. 4. Decret. in Appendice n. 163. & seqq.*

167. IV. Exprimatur, utrum Affinitas sit contracta ex copula conjugali, vel fornicaria:

ria: item, an publica honestas orta fuerit ex sponsalibus de futuro, vel ex Matrimonio rato.

168. V. Si petitur dispensatio impedimenti post Matrimonium jam contractum est addendum, ac explicandum, an Matrimonium illud fuerit scienter contractum cum impedimento dirimente, vel cum spe sic facilius impetrandæ dispensationis, aut non servatis trinis denuntiationibus, nec ne. Et hoc ratione Decreti Concilii Trident. *Sess. 24. De Reform. Matr. c. 5. (l)* Insuper, si in casu urgentis necessitatis petatur dispensatio ab Ordinario loci, addendum est, atque ostendendum, hic revera adesse urgentem necessitatem, & alias conditiones superius recensitas, ut sic eidem constet, se hic & nunc dispensare posse pro Foro Conscientiæ. Notetur tamen hic, uti jam *n. 161.* fuit annotatum, quod in Germania Episcopi juxta dicenda *qu. 1. subsequentis Dist.* soleant Romæ impetrare in certis impedimentis facultatem dispensandi etiam independenter ab allegatis supra conditionibus; hæ enim solummodo intelliguntur requisitæ in casu, ubi Episcopus cæteroquin non est præditus aliqua speciali facultate dispensandi.

169. Quæres II. Quid consilii sit cum iis, qui post Matrimonium jam publice contractum sunt sibi conscii alicujus impedimenti dirimentis? Resp. I. Si impedimentum dispensabile est, petendam esse dispensationem vel à Papa, si ad ipsum patet aditus, vel ab

Episcopo sive Ordinario loci, si is vel ex speciali privilegio Apostolico facultatem dispensandi obtinuerit, vel saltem hanc habeat pro Foro Conscientiæ in casu urgentis necessitatis, atque periculo incontinentiæ. Interea tamen putativi conjuges, & conscii talis impedimenti tenentur abstinere ab omni actu conjugali: utpote cum alioquin ob nullitatem Matrimonii committerent grave peccatum fornicationis. (m) Proinde interim vel debent cohabitare, & vivere tanquam frater & soror in vera continentia, vel (ob periculum incontinentiæ) sub specie cujusdam peregrinationis, aut alterius negotii peragendi ab invicem sequestrari, donec obtenta sit dispensatio.

170. Resp. II. Quando impedimentum est occultum, ac præsertim, si oriatur ex aliquo crimine, petiturque dispensatio pro Foro Conscientiæ, ordinarie consultum est, ut ipsemet Parochus, vel Confessarius de licentia pœnitentis, ejusdemque expensis in mittendo nuntio faciendis hujusmodi dispensationem procuret, tacito tamen nomine eorum, qui tali impedimento laborant, vel fingendo aliud nomen, v. g. Stichii, Berthæ, aut litterarum *A. vir, B. Fœmina*; sic enim non periclitabitur fama indigentium dispensatione.

171. Resp. III. Quando est dispensatio pro Foro Conscientiæ petenda à SS. Pontifice non est necesse, litteras inscribere ipsi Summo Pontifici, sed (nisi habeatur qualificata persona intermedia, v. g. Procurator Gene-

ra-

ralis Ordinis, vel agens Romæ causas sui Ordinarii, per quem melius possit negotium expediri) sufficit eas dirigere ad Majorem Pœnitentiarium, in hunc modum: *Eminentissimo & Reverendissimo Domino, Domino S. R. E. Cardinali Majori Pœnitentiario Romam.* Is enim pro sua humanitate, charitateque libenter omnes audiet, & litteras jubebit expediri, dummodo in ipsis litteris rite apponatur locus, in quem sint remittendæ litteræ, v. g. in hæc verba: *Dignetur Eminentia Vestra rescribere mihi N. N. per Mantuam, Ratisbonam, & dehinc in Oppidum N.* Et specificetur locus ultimatus bene. Quod si vero pro Foro conscientiæ sit petenda dispensatio ab Episcopo loci, ordinarie litteræ dirigendæ sunt ad Reverendissimum Dominum Vicarium Generalem, sive Officialem p. t. existentem, qui earundem expeditionem postmodum jam rite ordinabit, dummodo & ipse moneatur in litteris de loco, quorsum, & ad quem responsio sit dirigenda. Vide etiam, & cum grano salis applica dicenda *Dist. seq. n. 24.*

172. Resp. IV. Quamvis Matrimonium antea ratione occulti impedimenti nulliter contractum à conjugibus per novum mutuum consensum, post impetratam dispensationem habendum, necessario sit renovandum: tamen quando illud coram Parocho, ac duobus Testibus jam semel est initum, non obstante, quod fuerit invalidum ob occultum impedimentum, ejusmodi Matrimonium ablato postmodum impedimento per legitimam di-

spensationem non est iterum in facie Ecclesiæ, seu coram Parocho ac duobus Testibus necessario celebrandum. Ita cum aliis Sanchez *l. 2. de Matr. disp. 37.* ubi etiam ex Navarro refert, ita declarasse S. Pium V. Et merito; nam tale Matrimonium revera non est clandestinum, hoc ipso enim, quod Parochus & Testes ignorent ejusmodi impedimentum, utpote occultum, Matrimonium illud sufficienter probatur in facie Ecclesiæ, quamvis postea sublato per dispensationem impedimento clam revalidetur, Sufficit proinde, quod ambo putativi conjuges denuo renovent mutuo consensum suum matrimonialem, etsi nemo alius adsit.

173. Dicitur notanter, *ambo conjuges;* nam non sufficit consensus unius duntaxat partis, cum Matrimonium non nisi mutuo consensu contrahatur. Hinc, si illud fuit nullum ob occultum impedimentum, ordinarie & quando commode id fieri poterit, oportet conjugem impedimenti ignarum reddere certiorem de nullitate prioris Matrimonii (etsi non sit necesse, causam hujus nullitatis manifestare) ut mutuus denuo consensus præstetur; Nam alioquin conjux ignara prioris nullitatis non censetur per solam copulam & cohabitationem juxta valde probabilem sententiam renovare consensum pro convalidando Matrimonio cum persona ignara impedimenti faciat omnia in virtute prioris consensus, qui nullus fuit. Scotus 4. *dist. 35. qu. un. §. Respondeo, primus consensus,* & alii.

174. Quod si vero dicta notificatio fieri nequeat ratione scandali, vel infamiæ, ut quia alter conjux putativus, si foret conscius nullitatis Matrimonii, non amplius esset consensurus, aut gravem suspicionem de occulto alterius crimine conciperet, tunc sufficere poterit renovare mutuum consensum sub simili forma: *Volo tecum ex nunc ita contrahere, ut, si jam non esset validum inter nos Matrimonium, illud nunc inire velim.* Et altera pars respondeat: *Volo & ego similiter.* Sanchez *l. 4. disp. 36. n. 5.*

Additio. I.

* Alium adhuc modum in suo Jure Canonico suggerit Reiffenstuel *l. 4. Decret. in Appendice de Dispensat. n. 603.* & ex ipso Pichler *l. 4. Tit. 17. n. 55.* ut nimirum dictante necessitate, & circumstantiis ipsemet Confessarius subinde hoc negotium in se suscipiat, & conjugi nullitatis ignaro exaggeret, quam necessariæ, & utiles sint gratiæ Sacramentales ad onera Matrimonii facilius sufferenda, quæ tamen non ita à DEO dantur, quando Matrimonium, uti facile contingere potest, fuisset nulliter contractum. His præmissis conjugibus forsan intra se non adeo convenientibus (nam alias non foret magnum periculum eliciendi consensum expressum & explicitum ex parte ignorantis impedimentum) suadeat, ut inter se de novo contrahant uno, e. g. dicente: *Si ex aliqua causa Matrimonium nostrum non esset validum, volo tecum ex nunc contrahere,*

altero autem respondente: *volo pariter & ego tecum contrahere.* Quod si taliter faciant, Matrimonium censetur de novo contrahi, & præterea gratiæ Sacramentales conjugibus adeo salubres conferuntur. Notetur autem bene, quod altera compars ignara impedimenti debeat dicere, *volo tecum contrahere:* non autem NB. *vellem contrahere, si Matrimonium esset nullum.* Nam ly *vellem* potius indicaret consensum de futuro, quam de præsenti Matrimonio. *

Additio. II.

* Ponamus autem, quod uxor, quæ ante Matrimonium e. g. cum fratre sui mariti perfecta copula carnali peccavit, sicque ob impedimentum affinitatis Matrimonium contraxit nullum, ponamus (inquam) quod uxor talis habeat virum astutum, qui jam noscit, quod similes modi loquendi occulte tendere soleant ad revalidanda Matrimonia ob præcedens quodpiam latens impedimentum nulliter contracta, hincque, cum alias non multum amet uxorem, ac præterea sit zelotypus, valde grave exinde periculum immineat ingentium scandalorum, suspicionum, jurgiorum, ac etiam forsan dissensus positivi in revalidationem. Quid in his angustiis uxori, quæ Romæ super suum impedimentum occultum impetravit à Pœnitentiaria dispensationem, ulterius, ut Matrimonium revalidetur, erit agendum, præsertim si putatitius maritus facta per dispensationem prioris

ris impedimenti ablatione adhuc ante revalidationem petierit ab uxore debitum conjugale, utpote ignarus impedimenti? Respondi ad hoc in *Theoria & Praxi Ingolstadii anno 1710. edita Disp. 2. Cas. 5. n. 53.* in tantis angustiis, & difficultatibus posse tandem juxta Bonacinam, & Gobat admitti in praxi contrariam sententiam Ledesmæ, Soto, & Henriquez, ut nimirum sola pars conscia impedimenti eliciat expresse novum consensum; nam altera pars inscia impedimenti saltem adhuc juxta probabilem sententiam (quamvis quamplures DD. cum Reiffenstuel doceant contrarium) censetur in facto, & actu exercito habere sufficientem consensum ad Matrimonium; quia is petendo debitum exercet copulam affectu maritali, non autem fornicario, consequenter vult adhuc Matrimonium. Et ita in tanta necessitate hanc praxin etiam admittit noster Syrus Placentinus Pœnitentiarius Lateranensis in sua dilucidatione Romæ anno 1699. ex voluntate Summi Pontificis impressa, & per substitutum à Reverendissimo Magistro Sacri Palatii plurimum commendata, quem vide *parte 2. cap. 2 fol. apud me 228.* Similiter in tantis angustiis concedit noster Tiburtius Navarrus pariter Pœnitentiarius Apostolicus in sua *Manuduct. ad praxin part. 2. c. 3.* prope finem, quem libellum Carolus Stradiotti S. J. Pœnitentiarius Apostolicus ad S. Petrum jussu Reverendissimi Magistri Sacri Palatii deputatus Censor magnis laudibus deprædi-

dicat. Accedit noviſſime R. P. Pichler *l. 4. Decret. Tit. 17. n. 55.* ad finem. *

Additio III.

*Dices I. Juxta Innocent. XI. quando agitur de valore Sacramenti, non licet ſequi opinionem probabilem relicta tutiore: atqui illa ſententia, quæ docet revalidari Matrimonium, etſi altera pars explicite per verba de novo non conſentiat, ſolummodo ad ſummum eſt probabilis, & contraria tutior; ergo Reſp. diſting. maj. non licet ſequi ſententiam probabilem in materia Sacramentorum relicta tutiore, regulariter, concedo in caſu tali extraordinario, emergente graviſſima neceſſitate, nego. Et ita ſentiunt etiam poſt Propoſitiones damnatas ſcribentes AA. Cardenas in *Criſi Theolog. Diſſert. 2. c. 8. art. 13. q. 3.* Banholzer in Ethica Chriſtiana *art. 11. n. 109.* Illſung *Tract. 1. Theol pract. Diſtinct. 1. art. 7. §. 1. num. 77. & 78.* la Croix *l. 6. Theol. Moral. p. 1. n. 110.* Nec credo, ſententiam Syri Placentini & Tiburtii Navarri utriusque Pœnitentiarii Apoſtolici à Magiſtro Sac. Palatii ſuiſſe toleratam, ſi contineretur ſub Propoſitionibus damnatis Innocentii XI. Illud tamen ex hoc fundamento gratis admitto, quod altera pars conſcia impedimenti teneatur in revalidatione elicere conſenſum expreſſum, cum id facere poſſit faciliter. Sicque debeat in hoc puncto, ubi agitur de valore Sacramenti, ſe accommodare ſententiæ tutiori, & ſimul probabiliori. *

Ad-

Additio IV.

Dices II. Sententia, quæ tenet, ad revalidandum Matrimonium sufficere copulam affectu maritali exercitam, est tantum tenuiter probabilis: sed sententiam tantum tenuiter probabilem neque in necessitate quoad præsentem materiam sequi licet; ergo min. prob. quamvis enim in extrema necessitate, & absente alia materia liceat quempiam conditionate baptizare in materia, quæ tantum tenuiter probabiliter est valida, id tamen non licet in casu, quo talis sententia tenuiter probabilis habet sibi annexum alium actum intrinsece malum, prout est copula carnalis, quæ non est conjugalis: etenim, si tantum est tenuiter probabile, adesse hic & nunc verum conjugium, pariter erit tantum tenuiter probabile, copulam exinde exercitam esse conjugalem: nam copula est talis, quale est ipsum conjugium. Quis autem dicet, licitam esse copulam, quæ nullam gravem rationem pro se, sed tantum tenuiter probabilem habet, quod sit conjugalis; econtra gravissimas rationes contra se, quod nimirum sit fornicaria? Resp. Si major hujus Syllogismi esset vera, argumentum efficacissime urgeret, prout patet rem intimius consideranti, ego autem ob rationes superius allegatas nego majorem; nam illa sententia non solum tenuiter, sed vere est probabilis, quamvis minus tuta, qualem etiam in materia Sacramentorum in extrema quasi necessitate sequi licet juxta jam dicta.

Ad-

Additio. V.

* Instabis. Quando dispensatur Romæ in impedimento occulto, solet ordinarie hæc clausula addi, ut, antequam de novo Matrimonium contrahatur, pars ignara impedimenti de nullitate prioris consensus certioretur, ita tamen caute, ut latoris delictum nunquam detegatur: ergo non licet praxis sententiæ proxime allegatæ, ubi pars ignara non certioratur de nullitate Matrimonii. Resp. inprimis hoc argumentum probare nimium, nempe quod neque licerent formulæ quoad revalidandum Matrimonium superius *n. 174.* & subsequenti Additione I. adductæ; cum nec ibidem proprie pars ignara impedimenti de eodem certioretur, uti consideranti patet. Respond. II. Tiburtius Navarr. *p. 2. c. 3.* declarando hanc clausulam, nimirum quod ea non ponatur tanquam conditio necessaria sine qua non, sed ad meliorem instructionem Confessarii, ut nimirum ille elicere curet ex utroque conjugum consensum positivum per verba expressa, si citra gravia exinde mala subsecutura fieri possit. De quo Sanchez *l. 8. disp. 24. n. 61.* Sæpe enim (pergit ulterius Navarus) dispensationes suo valore frustrarentur, si esset conditio necessaria, quia sæpe contingit, non posse nullitatem detegi absque periculo detegendi delictum, maxime si impedimentum sit ex parte fœminæ, ut multoties contigisse ipsa experienіia demonstrat. *

DISTINCTIO XV.

Additionalis, in qua continetur Praxis obtinendi Dispensationes quoad impedimenta Matrimonii.

* Equidem tota hæc Distinctio meras continet Additiones; quia tamen sub hac forma jam posui in quarta Editione, ac taliter sub numeris marginalibus primo Indici Auctores inserui, volui in præsenti nihil immutare ad vitandam confusionem. *

QUÆSTIO I.

Quomodo practice ab Episcopis possit impetrari Dispensatio etiam pro Foro externo.

SUMMARIUM.

1. *Quandonam dispensare queant tam pro Foro interno, quam externo Episcopi?*
2. *Enumerantur facultates dispensandi in specie.*
   * *Declaratur facultas dispensandi cum pauperibus in tertio, & quarto gradu Addit. I. & II.*
3. *Quid in executione dispensationis pro Foro externo Episcopi observare debeant?*
4. *Formula talis dispensationis.*
   * *Formula Dispensationis pro solo Foro interno in casu necessitatis quoad impedimenta, in facultate extraordinaria dispensandi non comprehensa.*

1. PRÆSUPPONENDUM ex dictis præcedentis Distinctionis *Additione post n. 161.* quod, quando Reverendissimi Ordinarii Germaniæ ad præviam eorum supplicationem im-

impetrant ſpecialem facultatem diſpenſandi circa certa impedimenta Matrimonii, eandem poteſtatem non ſolum pro Foro interno, & cum certis conditionibus, de quibus in ultima Quæſtione præcedentis Diſtinctionis mentio facta eſt, ſed etiam pro externo exercere valeant, & quidem etiamſi tale impedimentum foret publicum, atque pateret cæteroquin recurſus ad Summum Pontificem Ratio eſt: quia hæc poteſtas eſt abſolute conceſſa: verba autem generalia generaliter ſunt intelligenda, maxime in beneficio ſupremi Principis, & in materia favorabili, qualis eſt facultas diſpenſandi conceſſa à Summo Pontifice Reverendiſſimis Ordinariis Germaniæ.

2. Sunt autem facultates, quæ Reverendiſſimis Ordinariis Germaniæ plerumque ad eorum ſupplicationes circa præſentem materiam concedi ſolent, ſequentes.

Primo. Poteſtas diſpenſandi in 3. & 4. gradu ſimplici & mixto tantum cum pauperibus in contrahendis, in contractis vero cum hæreticis converſis etiam in 2. ſimplici & mixto, dummodo nullo modo attingat primum gradum, & in his caſibus prolem ſuſceptam declarandi legitimam.

Secundo. Diſpenſandi ſuper impedimento publicæ honeſtatis Juſtitiæ, ex Sponſalibus proveniente.

Tertio. Diſpenſandi ſuper impedimento criminis, neutro tamen conjugum machinante mortem, ac jus petendi debitum amiſſum reſtituendi.

Quarto.

Quarto. Dispensandi super impedimentis cognationis Spiritualis præter levantem & levatum.

Quinto. Hæ vero dispensationes matrimoniales non concedantur, nisi cum clausula, *dummodo mulier non fuerit rapta, &, si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat;* & in dispensationibus hujusmodi declaretur expresse, illas concedi tanquam à Sedis Apostolicæ Delegato, ad quem effectum etiam tenor hujusmodi facultatum inferatur cum expressione temporis, ad quod fuerint concessæ: alias nullæ sint.

Sexto. Conceditur potestas communicandi has facultates in toto, vel in parte, prout opus esse secundum ejus conscientiam judicaverit, Sacerdotibus idoneis in conversione animarum laborantibus, & præsertim tempore sui obitus, ut sede vacante sit, qui possit supplere, donec Sedes Apostolica certior facta, quod quamprimum fieri debebit, per Delegatos, aut per unum ex eis alio modo provideat.

Septimo. Utendi eisdem facultatibus in Civitate, & Diœcesi N. tantum.

Octavo. Ac prædictæ facultates gratis, & sine ulla mercede exerceantur &c. His præsuppositis, & præscitis, si quis simili impedimento laborare dignoscatur, & habeat gravem causam dispensandi, refugiat per se, vel per Confessarium ad suum Ordinarium tali facultate præditum, & instruat debite Supplicam conformiter dictis præcedentibus.

Additio I.

* Quæres I. Dum Episcopis conceditur potestas dispensandi etiam pro Foro externo *cum pauperibus*, in gradu tertio vel quarto ad invicem consanguineis quoad contrahendum Matrimonium, quid per ly *pauperes* intelligatur? Resp. intelligi non solum mendicos, verum etiam alios, qui attento suo proprio statu, & consideratis aliis circumstantiis vere indigent, & difficulter transigunt vitam decenter & statui suo conformiter. Ratio est; quia etiam isti sunt vere pauperes. Attendendum tamen, ne in præsenti mentiatur iniquitas sibi, quando nimirum alias pro luxu, & pompa non desunt media talibus. Notandum ulterius, quod, dum conceditur hic Episcopis Germaniæ facultas dispensandi cum pauperibus, non inveniatur huic gratiosæ concessioni inserta tanquam necessario conditio *sine qua non*, ut nimirum dispensandi sint simul *miserabiles personæ*, prout tamen desideratur, si Romæ dispensatio à Dataria impetratur *in forma pauperum*, uti videri potest in Jure Canonico hujus Auctoris *Lib. 4. Decr. in Appendice* §. *8.* *

Additio II.

* Quæres II. An, dum in ordine ad contrahendum Matrimonium datur Episcopis potestas dispensandi cum pauperibus *in tertio & quarto gradu simplici & mixto*, an (inquam) vi dicti privilegii Episcopi dispensare cum pauperibus possint in gradu *tertio* mixto cum *secundo?* Ratio affirmandi videtur esse; quia vi hujus Concessionis, & vi verborum in facultate dispensandi allegatorum, videtur æqua-

æqualiter poteſtas conceſſa reſpectu *tertii* ex una, & reſpectu *quarti gradus* ex altera parte: ergo, cum vi horum verborum in facultate expreſſorum Epiſcopi poſſint diſpenſare in gradu *quarto* ſimplici aut mixto cum gradu *tertio*, poterunt pariter diſpenſare in gradu *tertio* ſimplici, aut mixto cum gradu *ſecundo*. Et ita quidem ſentit Pichler in Deciſionibus caſuum *Part. poſter. l. 4. Caſu 127.* ac præter hanc etiam alias affert rationes plane non ſpernendas. His tamen non obſtantibus, Reſp. obeſſe huic ſententiæ ſtylum Curiæ Romanæ nolentis dare facultatem diſpenſandi in gradu *ſecundo*, niſi id explicite exprimatur, prout facit, quando tribuit facultatem diſpenſandi cum hæreticis in revalidatione Matrimonii antea invalide contracti. Et ita mihi, deſuper conſulenti, reſponderunt duo Viri valde docti, atque in ſtylo Curiæ Romanæ plurimum experti ex duabus diſtinctis Diœceſibus, teſtaturque noviſſime Apollonius Holzman *in ſua Theolog. Moral. Tom. 2. Tr. 2. De Matrim. n. 683.* eodem modo Roma reſponſum fuiſſe Reverendiſſimo Suffraganeo & Vicario Generali Colonienſi ad annum 1694. Haud dubie autem S. Sedis eſt, interpretari mentem ſuam. Quare in Diœceſi Friſingenſi Charta Viſitationis edita anno 1733. fol. apud me 52. ℣. *Ulterius advertendum*, ſimiles pauperes remittit ad Nuntium Vienenſem, cum Nuntiis Apoſtolicis ſoleat concedi facultas diſpenſandi ſaltem in gradu 2. affinitatis provenientis ex copula illicita, prout ſimilem

lem formulam cum suis limitationibus refert la Croix *l. 6. p. 3. n. 832. puncto 36.* Imo etiam subinde in Consanguinitate, prout dicitur fuisse concessum Internuntio Bruxelensi teste Holzman *loc. cit.* *

3. Quæres III. Quid in executione similis dispensationis, pro Foro etiam externo) dandæ, observari debeat? Resp. Postquam se prævie Episcopus informavit de veritate precum (uti est necessarium, si dispensatio datur etiam pro Foro externo) dicta dispensatio formanda erit in scriptis; ubi quoque inseri debent I. Potestas delegata. II. Tenor hujus facultatis. III. Tempus, quoad usque se extendat dicta facultas: uti omnia ista requisita patent in ipsa Bulla seu Brevi concessionis, ubi ordinarie hæc reperiuntur inserta: qualiter adjungitur formula quædam, quomodo soleat eadem quoad pauperes v. g. in 3. vel 4. gradu consanguineos ab Episcopo dispensandos in scriptis dari: quæ formula cum grano salis, & omittendis omissis applicari quoque poterit, si ab Episcopo concedatur dispensatio in impedimento criminis notorio, vel in impedimento publicæ honestatis etiam pro Foro externo.

4. *N. N. DEI & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Diœcesis N. Sacri R. I. Princeps* (specificentur hic nomen & cognomen Episcopi, item ipsa Diœcesis, in qua Episcopus existit) *Universis & singulis præsentes visuris, lecturis, & audituris notum facimus, quod N. & N. pauperes humillime nobis supplicaverint, ut cum eis in tertio consanguinitatis gra-*

gradu simplici, quo conjuncti existunt, ob notum defectum dotis ipsius sponsæ, in ordine ad contrahendum Matrimonium dispensare clementissime dignaremur. Nos igitur, qui à Sanctissimo Domino Nostro Papa Clemente XII. (si alius Pontifex concesserit, ille specificetur) *speciali facultate delegata desuper anno Die Mensis ad quinquennium Nobis concessa muniti existimus, tenoris, ut sequitur:* Damus etiam licentiam dispensandi in tertio & quarto gradu consanguinitatis simplici & mixto tantum cum pauperibus in contrahendis &c. *Vi delegatæ Nobis potestatis Apostolicæ allegatæ cum memoratis N. & N. utpote pauperibus, ex causa Nobis satis cognita, & probata, in Domino dispensamus, & dispensatum declaramus, dummodo mulier non fuerit rapta, vel si rapta fuerit, in raptoris potestate non existat, servatis in reliquo servandis de Jure. In quorum fidem &c. Datum &c.*

Additio.

* Quæres ultimo. Quid agendum, si impedimentnm dirimens fuerit tale, quod non continetur in facultate illa dispensandi vi specialis Privilegii Apostolici; bene tamen ob periculum in mora propter incontinentiam &c. necdum censetur extra sphæram Juris ordinarii ejusdem Episcopi, de quo actum erat *Lib. præced. n. 158. & seqq.* E. g. ponamus, quod Titia uxorata ante Matrimonium copula perfecta peccaverit cum fratre mariti sui, & ignorans latere impedimentum exinde *Affinitatis in primo gradu* respectu mariti moderni, bona fide, & in facie Ecclesiæ contraxerit Matrimonium; ubi ex longiori dilatione dispensatio-

nis, primum Romæ impetrandæ, oriretur periculum diffamationis, aut certe incontinentiæ ex parte mariti, vel etiam ex parte uxoris. Quo casu equidem nequiret dispensare Episcopus vi extraordinarii privilegii; cum inibi in facultate non contineatur, bene tamen jure ordinario in Foro interno, & post contractum jam bona fide Matrimonium, ac ubi est periculum in mora. Qua data hypothesi, dum aliquis Confessarius misertus Titiæ, scripsit ad Reverendissimum Vicarium Generalem Diœcesis ipsius Titiæ, sequens tulit

Responsum.

Committitur Confessario ex approbatis ab Ordinario, per Titiam specialiter eligendo, potestas dispensandi circa impedimentum Affinitatis, cum marito suo contractæ ob præcedentem copulam, cum fratre ipsius habitam: in Foro tamem conscientiæ tantum, ac dummodo impedimentum sit occultum, & adsit periculum incontinentiæ, injungatur tamen Pœnitentia gravis & salutaris. Signatum &c.

Ita erat Responsio. Subinde tamen in respondendo ad similes Supplicas Reverendissimi Ordinarii solent se accommodare Stylo S. Pœnitentiariæ. Nota autem, quod in Pœnitentiaria per Pœnitentiam *salutarem* intelligatur injunctio illius boni operis, quod est valde proportionatum *personæ* dispensandæ & fini, ob quem imponitur: per *gravem* vero talis, quæ suo modo aliqualiter premit delinquentem; ubi tamen vel maxime opus etiam est

est prudentia, & discretione Confessarii. Videatur circa modum explicandi similes pœnitentias noster Syrus Placentinus Pœnitentiarius in sua dilucidatione jam superiori Distinctione *Additione II. post num. 174.* allegata. *

QUÆSTIO II.

Quomodo practice circa impedimenta Matrimonii possit Dispensatio obtineri à Sacra Pœnitentiaria pro Foro interno?

SUMMARIUM.

5. *Quandonam Supplica Dispensationis ad Pœnitentiariam, & quando ad Datariam dirigi debeat?*
6. *In quibus casibus Sacra Pœnitentiaria dispenset?*
7. *Ob quas causas dispenset?*
8. *Ponitur Casus dispensationis.*
9. & 10. *Prævia interroganda, antequam fiat Supplica.*
11. *Formula petendæ dispensationis in consanguinitate.*
12. *Rescriptum ad talem Formulam expeditum.*
   * *Supplica seu formula petendi dispensationem quoad Affinitatem, & Rescriptum ad eandem expeditum. Addit. I.*
   * *Observanda ab Executore talium Rescriptorum, præsertim quoad Legitimationem prolis. Addit. II. & III.*
13. *Quoad alias Formulas, vel clausulas Rescriptorum, remissive.*
14. *Explanatio Abbreviaturarum.*

5\. SCIENDUM I. Quod juxta jam aliqualiter dicta duplex Tribunal Romæ erectum

ctum sit à Summo Pontifice, ad quod pro impetrandis Dispensationibus recurri potest. Primum solummodo pro Foro interno & conscientiæ, vocaturque *Sacra Pœnitentiaria*. Alterum pro Foro externo, & appellatur *Dataria*. Quod notandum Confessariis; nam, si quoad solum Forum internum pro suo pœnitente vellent petere Dispensationem, ad illud primum Tribunal litteras supplices dirigere oportet, nec debent exprimere vera nomina & cognomina dispensandorum, sed solummodo ficta; aut litteras A. B. C. vel N. &c. in quo Tribunali etiam omnia gratis expediuntur. Quod si autem ea dispensatio etiam pro Foro externo postuletur, necesse est, eandem à Dataria expetere, ubi partim ratione taxæ, partim ratione compositionis, pecuniariæ expensæ aliquæ, & nonnunquam non exiguæ (præsertim, nisi Rescriptum expediatur *in forma pauperum*) fieri debent, quæ pecunia dein ad alias Ecclesiæ Catholicæ utilitates applicatur. Non loquemur hic de facultatibus Sacræ Pœnitentiariæ.

6. Sciendum II. Quod facultas huic sacro Tribunali concessa possit, & soleat subinde ampliari à Summo Pontifice, vel etiam restringi. Certe aliquando, teste Cardinale de Luca in sua Relatione de Curia Romana *Discursu 12. num. 2.* Officialibus Sacræ Pœnitentiariæ valde magna fuit data potestas, ita ut non exigua pars illorum negotiorum, quæ hodie per Datariam, atque per Secretariam explicantur, tunc per hoc Tribunal fuerit ex-

pe-

pedita. In præsenti Sacra Pœnitentiaria (quantum constat) in ordine ad dispensationes matrimoniales

I. Quoad Matrimonia invalide jam contracta ob occultum impedimentum Consanguinitatis hoc Tribunal eadem revalidat; dummodo non agatur de gradibus primo & secundo Consanguinitatis.

II. Quoad Matrimonia primum contrahenda in nullo gradu Consanguinitatis dispensat.

III. Quoad impedimenta Affinitatis pro Foro interno dispensat tam in contrahendis, quam in contractis: etiam quoad primum gradum.

IV. Pariter dispensat quoad impedimentum criminis occultum. Item quoad simile impedimentum publicæ Honestatis, ac in omnibus aliis impedimentis occultis, & jure duntaxat Ecclesiastico dirimentibus. Ita Vincentius de Justis *l. 1. c. 8. n. 29.* Vide Jus Canonicum *l. 4. Decr. in Appendice §. 9. n. 418.*

7. Sciendum III. Quod sine justa causa in Supplicatione expressa Sacra Pœnitentiaria vel etiam Dataria regulariter nullatenus impertiatur dispensationem. Causæ autem frequentiores, ob quas solet dispensare, sunt sequentes. I. Prærogativa dignitatis Regiæ, vel Principalis. II. Conservatio Illustrissimæ cujusdam Familiæ. III. Extinctio litis vel gravis inimicitiæ. IV. Confirmatio, vel conservatio pacis. V. Evitatio scandali, vel periculi incontinentiæ, aut alterius gravis damni. VI. Angustia loci. VII. Defectus com-

petentis dotis. VIII. Ætas mulieris vigesimum quartum annum jam excedentis, & necdum honestas, statuique competentes nuptias invenientis. IX. Copula cum aliqua impedimentum adhuc apud alios occultum habente, quæ tamen ipsa copula cæteroquin jam est nota v. g. ex prole inde acquisita, vel saltem ex impraegnatione. X. Infamia mulieris ex nimis familiari & suspecta Oratorum inter se conversatione orta absque copula. Et demum ultimo ipsum Matrimonium cum ignorantia impedimenti bona fide contractum, maxime si jam est consummatum, & proles subsecuta &c. Vide de his omnibus Jus Canonicum *l. 4. Decret. in Appendice §. 3.*

8. His præscitis ponamus (majoris claritatis gratia) casum, quod Sejus cum Diana in tertio simplici gradu lineæ transversalis sibi consanguinea contraxerit de præsenti Matrimonium bona fide, & in facie Ecclesiæ, ac præmissis debitis denuntiationibus. Postquam autem septem annis ad invicem ut conjuges convixerunt, & liberos exinde adepti sunt, deveniunt in notitiam nullitatis Matrimonii. Et quoniam ex una parte citra scandalum, & prolium detrimentum separari nequeunt, ex altera autem in cohabitando adest ex jam expertis periculum incontinentiæ, hinc supplicant pro dispensatione ad effectum revalidandi Matrimonium; quid suadendum talibus à Confessario desuper interrogato?

9. Resp. supposito, quod bona fide (secus enim

enim si factum fuisset, deberet in Supplica v. g. per verba *conscius impedimenti* exprimi mala fides) contraxerint, & impedimentum adhuc sit occultum, oportet ulterius interrogare, an sint pauperes, vel non? Quod si forent tales, juxta jam dicta præcedentis Quæstionis potest etiam Episcopus, præsertim Germaniæ, si haberet tale speciale privilegium, dispensare. Quando autem non essent pauperes.

10. II. Indagare debet (NB. nisi ex ipsa Confessione, aut aliis circumstantiis jam appareat contrarium) an saltem prudenter judicent, se posse continere, usque dum veniat dispensatio Roma? Quod si reponant negative, vel id ipsum ex Confessione (puta, quia etiam post notitiam impedimenti ob nimium amorem intra breve tempus sæpius peccaverint, si non copula, saltem tactibus lascivis &c.) valde probabiliter deduci posset, ac præterea nec interim citra periculum ab invicem separari valerent, denuo pro Foro Conscientiæ ob impedimentum occultum, periculum in mora, & vi taciti consensus Papæ patet recursus ad Episcopum de Jure ordinario, supposita bona fide, prout jam dixi superius.

11. Quando autem videtur, non adesse verum periculum incontinentiæ intra id tempus, vel saltem interea facile ab invicem separari possent, v. g. si una pars interim instituteret peregrinationem, usque dum veniat dispensatio Roma, nec dispensandi sunt pauperes, dirigatur Supplica ad Curiam Papalem,

lem, nimirum ad Sacram Pœnitentiariam, & in ea instituenda observentur illa, quæ adduximus *Quæst. 5. num. 162. præcedentis Distinctionis*, rogando etiam pro legitimatione prolium, si aliquæ extent. Ubi eadem quoque suo modo, & mutatis mutandis applicare poterunt, si petatur Dispensatio ab Episcopo &c.

SUPPLICA
Pro dispensatione super impedimento Consanguinitatis.

Sejus cum Diana consanguinea sua in tertio gradu simplice Lineæ collateralis contraxit Matrimonium, bona tamen fide, ac publice in facie Ecclesiæ, & præmissis trinis denuntiationibus (NB. si hæ fuissent intermissæ, deberet addi: item an id contigerit ex dispensatione, vel ex culpabili negligentia) *quod & simul consummavit. Post septem vero annos, educatis jam quibusdam liberis, cognoverunt, inter eosdem intercedere impedimentum dirimens ratione consanguinitatis præfatæ. Et quoniam ex una parte sine gravi periculo magni scandali separari ab eadem domo nequeunt, ex altera vero in cohabitatione periculum imminet incontinentiæ, hinc pro majori conscientiæ suæ quiete humillime petunt dispensationem super hoc impedimento adhuc occulto, ut etiam proles tam susceptæ, quam suscipiendæ legitimentur. Pro qua gratia &c.*

RESPONSIO.

12. N.N. (Hic major Pœnitentiarius ponit suum nomen) *S. R. Ecclesiæ Cardinalis N. N &c. discreto viro Confessario ex approbatis ab Ordinario, sive proprio latorum Pœnitentium Paro-*

cho

cho Salutem in Domino. Ex parte viri & mulieris latorum nobis oblata petitio continebat, quod ipsi alias à septennio Matrimonium inter se publice in facie Ecclesiæ bona fide & præmissis denuntiationibus contraxerint, id successive consummantes; nunc vero resciverunt, se tertio Consanguinitatis gradu simplici Lineæ collateralis esse conjunctos. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, dicti latores ob impedimentum ex tertio gradu hujusmodi proveniens, quod à septennio, ut præfertur, nullum remanet, in dicto Matrimonio remanere nequeant absque Sedis Apostolicæ dispensatione: ideo ad vitanda scandala, quæ, si divortium fieret inter eos, exorirentur, ac pro suæ conscientiæ quiete cupiunt per ipsam Sedem Apostolicam absolvi, secumque desuper dispensari. Quare supplicarunt humiliter, ut sibi super his de opportuno remedio providere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ D. Papæ curam gerimus, hujusmodi Supplicationibus inclinati, Auctoritate Apostolica specialiter Nobis concessa discretioni tuæ committimus, quatenus, si ita est, dictos latores audita prius eorum Sacramentali Confessione, à quibusvis sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, incestu & excessibus hujusmodi absolvas in forma Ecclesiæ consueta, injuncta eis pro modo culpæ pœnitentia salutari, & aliis injunctis de jure injungendis. Demum, dummodo impedimentum ex prædicto tertio Consanguinitatis gradu occultum hucusque remanserit, & nunc remanet, & separatio fieri nequeat absque scandalo, aliudque Canonicum non obstet, cum eisdem, quod prædicto impedimento non obstante Matrimonium inter se de novo secrete ad vitanda scandala contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeant,

mi-

misericorditer dispenses, prolem sive susceptam, sive suscipiendam exinde legitimam decernendo in Foro Conscientiæ, & in ipso actu Confessionis Sacramentalis tantum, & non aliter, nec alio modo, nullis super his adhibitis testibus, seu datis litteris, sed præsentibus statim sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ per te laceratis. Datum Romæ sub Sigillo Pœnitentiariæ &c.

Additio. I.

* Alia Supplica pro dispensatione quoad impedimentum Affinitatis ex Jure Canonico Libro IV. Decretalium dicti Auctoris deprompta.

Exponitur humiliter pro parte devoti illius Oratoris, (ponitur N. N. vel fictum nomen v. g. *Caji Laici) quod ipse alias conscius impedimenti* (si impedimentum ignoravit, uti multi simplices ignorant, loco *conscius*, dicatur *ignarus impedimenti) Matrimonium per verba de præsenti in facie Ecclesiæ contraxit, & successive consummavit cum muliere, cujus sororem antea carnaliter cognoverat. Cum autem dictus orator ob Affinitatis impedimentum ex prædictis proveniens (quod occultum est) in eo Matrimonio remanere non possit absque Sedis Apostolicæ dispensatione, & si divortium inter eos fieret, scandala exinde verosimiliter orirentur, cupit à præmissis, de quibus summe dolet, absolvi, & secum super impedimento ad remanendum in dicto Matrimonio dispensari* (si proles ex eo jam est suscepta, addatur,) *prolemque susceptam legitimari. Quare humillime supplicat, ut super his de opportuno remedio Auctoritate Apostolica provideatur.*

RE-

RESPONSIO.

Ad eandem Supplicam.

N. N. Sacræ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex Approbatis ab Ordinario, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo. Ex parte latoris præsentium nobis oblata petitio continebat, quod ipse alias Matrimonium cum muliere, cujus sororem antea carnaliter cognoverat, publice in facie Ecclesiæ contraxit, & successive consummavit. Cum autem, sicuti eadem petitio subjungebat, lator prædictus ob impedimentum ex præmissis proveniens in dicto Matrimonio remanere nequeat absque Apostolicæ Sedis dispensatione, ad vitanda scandala, quæ, si divortium fieret inter eos, verosimiliter oriri possent, ac pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis, quæ sunt occulta, & de quibus plurimum dolet, absolvi, secumque desuper dispensari. Quare supplicavit humiliter, ut sibi super hoc de opportuno remedio providere dignaremur. Nos itaque, qui Pœnitentiariæ Domini PP. curam gerimus, hujusmodi supplicationibus inclinati auctoritate Apostolica specialiter nobis concessa discretioni tuæ committimus, quatenus, si est ita, dictum latorem audita prius ejus Sacramentali Confessione, ac sublata occasione, siqua adhuc extat, amplius cum dicta sorore peccandi, à quibusvis sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, incestu, & excessibus hujusmodi absolvas hac vice in forma Ecclesiæ consueta, injuncta inde ei pro tam enormis libidinis excessu gravi pœnitentia salutari, ac Confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensibus,

ut

ut minimum semel, aut quoties tibi videbitur, & aliis, quæ de Jure fuerint injungenda. Demum, dummodo impedimentum præfatum sit occultum, & separatio inter latorem, & præfatam mulierem fieri non possit absque scandalo, ex cohabitatione vero de incontinentia probabiliter timendum tibi visum fuerit, aliudque Canonicum non obstet, cum eodem latore, & dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur, Matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo secrete ad vitanda scandala, præmissis non obstantibus contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeant, misericorditer dispenses; prolem susceptam, si qua sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo in Foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque ullo alio modo. Ita quod hujusmodi absolutio & dispensatio latori in Foro judiciario nullatenus suffragentur: nullis super his testibus adhibitis, aut litteris datis, seu processibus confectis, sed præsentibus laceratis, quas sub pœna excommunicationis latæ sententiæ lacerare tenearis, ita ut nullum earum exemplum extet, neque eas latori restituas; quod si restitueris, nihil ei præsentes litteræ suffragentur. Datum Romæ apud S. Petrum sub Sigillo Officii Pœnitentiariæ &c.

Additio II.

* Quæritur. Quidnam Executor talium Rescriptorum seu dispensationum in ipsa executione debeat observare? Resp. *Inprimis* videat

deat superinscriptionem talis Rescripti, ad quemnam illud sit directum; nam si titulus foret sequens: *Discreto Viro Confessario ex approbatis ab Ordinario, per latorem (vel latricem) pœnitententem eligendo,* tunc juxta declarationem aliquam Cardinalium relatam à Justis *l. 1. c. 8. num. 99.* Confessarius à pœnitente electus, omnino posset, dummodo alias sit approbatus ab Ordinario illius loci, in quo fit actualis dispensatio, dictum Rescriptum executioni mandare, quamvis non sit Doctor Theologiæ, vel SS. Canonum, nec specialiter privilegiatus. Secus vero, si titulus sit talis: *Discreto Viro Confessori Magistro in Theologia vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario &c.* tunc enim Executor deberet esse in aliqua Universitate vel SS. Canonum, vel SS. Theologiæ Doctor, aut (uti alibi vocatur) Magister; nec sufficeret, fore Licentiatum. Interim tamen nostris Lectoribus Jubilatis Innocentius XI. in Bulla *Exponi nobis.* edita 27. Nov. anno 1679. dedit specialiter facultatem exequendi simile Rescriptum, etsi superinscriptio foret directa ad Doctorem Theologiæ, vel SS. Canonum, uti videri poterit apud Kerchove in Commentariis &c. *c. 7. §. 6. n. 22.* Quinimo Gregorius XIII. idem absolute concessit Patribus Societatis JESU, & consequenter etiam participantibus in eorum privilegiis; dependenter tamen à deputatione immediata, vel mediata ipsius Generalis.

Secundo. Confessarius ille pænitentem, pro obtinenda dispensatione suum Confessionale accedentem, interroget, utrum impedimentum sit adhuc occultum, & causa motiva dispensandi in supplica allegata à parte rei vera? nam utrumque requirit Summus Pœnitentiarius ad valorem dispensationis, uti patet legenti simile Rescriptum. Vide de hoc in Jure Canonico *l. 4. Decret. in Appendice §. 2. num.* 44. & §. 9. *num. 435. ac seqq.* Item Syrum Placentinum *loc. cit.* folio apud me 238. *Tertio.* Ejusdem Sacramentalem Confessionem excipiat. *Quarto.* Si adsit adhuc occasio proxima peccandi cum altera persona propter quam impedimentum contraxit, præcipiat, ut eandem tollat, ante cujus sublationem differatur dispensatio, uti recte monetur in jure Canonico *loc. cit. num. 462. & 463. Quinto.* Pœnitentiam in Rescripto specificatam injungat illi ex putatitiis conjugibus, qui post contractum bona fide Matrimonium deveniens in notitiam nullitatis ejusdem, hoc non obstante copulam peccaminosam continuavit, cui haud dubie etiam pro se particularem ob alia peccata, in Confessione detecta, poterit proportionaliter superaddere. *Sexto.* Admoneat, ut consensum matrimonialem dictæ personæ, supposito, quod antecedenter Matrimonium jam fuerit contractum, modo superiori Distinctione *n. 172. ac seqq.* indicato renovent; ubi tamen non amplius necessarium erit adhibere de novo assistentiam Parochi, & duorum testium, si id jam contigerit

gerit in primo contractu matrimoniali. *Septimo.* Prolem ſuſceptam ex tali Matrimonio in hoc Tribunali Sacramentali legitimam decernat *Octavo.* Moneat pœnitentem, quod hæc diſpenſatio ei proſit tantum pro foro interno. *Novo.* Demum à cenſuris, & peccatis abſolvat modo alias conſueto; ſubjungendo tamen poſt illa verba: *Ego te abſolvo à peccatis tuis*, ſimilem, ſi placuerit, formulam e. g. in Impedimento Criminis: *Inſuper Auctoritate Apoſtolica diſpenſo tecum ſuper Impedimento Criminis, ut cum priori putativo tuo conjuge Matrimonium prævia renovatione mutui conſenſus contrahere & conſummare valeas. In Nomine Patris &c. Paſſio Domini noſtri JESU Chriſti &c.* Vel in Impedimento Conſanguinitatis, aut Affinitatis taliter: *Inſuper Auctoritate Apoſtolica mihi ſpecialiter quoad hoc delegata diſpenſo tecum ſuper impedimento Conſanguinitatis* (vel Affinitatis) *ut illo non obſtante prævia renovatione prioris conſenſus, Matrimonium ſecrete contrahere, ac conſummare valeas. Pariter eadem auctoritate Apoſtolica prolem ſuſceptam, ſiqua ſit, vel ſuſcipiendam legitimam eſſe, & fore declaro. In Nomine Patris &c. Paſſio Domini &c.* *

Additio III.

* Porro circa clauſulam legitimationis ſequentia bene ſunt notanda. *Inprimis*, quod proles, ex tali Matrimonio invalido genita, tam quoad effectus Canonicos (puta quoad Ordines, & Dignitates Eccleſiaſticas) quam quoad effectus civiles (puta quoad ſucceſſionem in bonis temporalibus ac ſimilibus cen-

ſeatur etiam abſque tali clauſula legitimationis legitima, quando utraque pars, vel ſaltem una bona fide contraxit Matrimonium in facie Eccleſiæ, nec devenit in notitiam invalditatis ante ſuſceptam hanc prolem; prout facile hæc bona fides intervenire poteſt ex parte innocentis, ſi altera pars contraxit impedimentum Affinitatis ex copula fornicaria. *Secundo*, ſi à parentibus etiam in mala fide conſtitutis proles naſcatur poſt executionem diſpenſationis, ea pro foro interno foret legitima tam quoad effectus civiles, quam Canonicos, quamvis dicta clauſula legitimationis Reſcripto diſpenſationis non foret inſerta, & licet memorata proles concepta fuiſſet ante executionem diſpenſationis. *Tertio* quoad prolem autem jam ante executionem diſpenſationis ſuſceptam à parentibus, invaliditatem Matrimonii ante tempus copulæ non ignorantibus, clauſula iſta legitimationis habet hunc effectum, ut pro foro externo, ac conſcientiæ talem prolem legitimet quoad Eccleſiaſtica; imo etiam valde probabiliter quoad civilia, uti contra Sanchez *Lib. 8. de Matrim. diſp. 7. num. 23.* defendunt Baſilius, Pontius, Garzias, Juſtis, & Corradus *de Diſpenſat Matrim. l. 8. c. 3. num. 50. & ſeqq.* cum Rota Romana ab ipſis citata. Ratio eſt; quia per ſimilem facultatem legitimandi abſolute datam videtur Pontifex diſpenſare in ipſa radice Matrimonii. *Quarto*, quoad prolem à talibus, impedimento dirimente laboranti-bus progenitam jam ante contractum puta-

ti-

titium Matrimonium, dicta clausula legitimationis id operatur, ut talis proles exinde tantum legitimetur quoad effectus Canonicos seu Ecclesiasticos, & quidem pro solo foro interno, nullo autem modo saltem extra territorium temporale Summi Pontificis quoad effectus civiles: ratio est, quia in illo concubitu non adfuit illa figura Matrimonii apparentis, & consequenter nec radix Matrimonii, in qua alias dispensando, & retrotrahendo Pontifex legitimaret prolem quoad temporalia; consequenter talis proles neque in foro conscientiæ posset ab intestato æqualiter succedere, si extarent alii liberi legitimi, puta ex aliquo præcedenti legitimo Matrimonio. De hoc egi fusius in libello *Theoria & Praxis impetrandi dispensationes* intitulato, & anno 1710. Ingolstadii edito *Disp. 1. qu. 5. §. 3.* *

13. Quod si plures alias formulas supplicandi apud S. Pœnitentiariam in distinctis materiis desideres, vel tibi quoad diversas alias clausulas in Responsoriis contentas, sive quoad modum exequendi causetur dubium, recurrere poteris ad *IV. Decretalium in Appendice §. IX.*

14. Cæterum, quoniam rescripta à Sacra Pœnitentiaria missa plerumque insertas continent varias Abbreviaturas, quas inexperti legere nequeunt, consultum duxi, ex nostro Tiburtio Navarro Pœnitentiario Lateranensi harum aliquam explicationem apponere.

A.

Archiepus	*lege*	Archiepiſcopus.
Alr		Aliter.
Als		Alias.
Abſoluo		Abſolutio.
Aplica		Apoſtolica.
Appatis		Approbatis.
Autte		Auctoritate.

C.

Cradilis	Cardinalis.
Canice	Canonice.
Ceñ	Cenſuris.
Circumpeoni	Circumſpectioni.
Xpus	Chriſtus.
Confeone	Confeſſione.
Confeori	Confeſſori.
Coioñe	Communione.
Conſciæ	Conſcientiæ.
Conſtituonibus	Conſtitutionibus.

D.

Diſcreoni	Diſcretioni.
Diſpenſao	Diſpenſatio.
Dnus	Dominus.

E.

Ecclæ	Eccleſiæ.
Effus	Effectus.

Exit	*lege*	Exiſtit.
Ecclis		Eccleſiaſticis.
Epus		Epiſcopus.
Excoé		Excommunicatione.

F.

Fr	Frater.
Frum	Fratrum.

G.

Gnli	Generali.

H.

Humoi	Hujusmodi.
Humilr	Humiliter.

I.

Infraptum	Infraſcriptum.
Irregulte	Irregularitate.
Igr	Igitur.

L.

Lia	Licentia.
Ltima	Legitima.
Lræ	Litteræ.
Lite	Licite.

M.

Mrimonium	Matrimonium.
Magro	Magiſtro.
Miraone	Miſeratione.
Mir	Miſericorditer.

N.

Nulltus	Nullatenus.

O.

Ordio	Ordinario.
Ordinaoni	Ordinationi.

P.

PP.	Papa.
Pr.	Pater.
Pontus	Pontificatus.
Ptus	Præfatus, seu prædictus.
Ptur	Præfertur, seu prædicitur.
Pntium	Præsentium.
Pbyter	Presbyter.
Pbyricida	Presbytericida.
Pœnia	Pœnitentia.
Pœniaria	Pœnitentiaria.
Poe	Posse.
Pror	Procurator.

Q.

Qtnus	Quatenus.
Qmlbt	Quomodolibet.
Qd	Quod.

R.

Relari	Regulari.
Relione	Religione.
Roma	Romana

S.

S.

Sntæ, vel Stæ	Sanctæ.
Saluri	Salutari.
Sentia	Sententia.
Spealr	Specialiter.
Supplionibus	Supplicationibus.
Spualibus	Spiritualibus.

T.

Tn.	Tamen.
Tm.	Tantum.
Thia, vel Theolia	Theologia.
Tli	Tituli.

V.

Venebli	Venerabili.
Vræ	Veſtræ

QUÆSTIO III.

Quomodo practice Diſpenſatio in cauſis Matrimonialibus obtineri queat à Dataria tam pro foro interno, quam ſimul etiam externo?

SUMMARIUM.

15. *Quotupliciter in Dataria obtineatur Diſpenſatio?*
16. *Ob quas cauſas?*

15. SCIENDUM I. Quod in Dataria, seu pro foro externo, & dum impedimen-

mentum est publicum, quoad Matrimonia proprie non dispenset Datarius, seu Pro-Datarius, sicuti in Pœnitentiaria Pœnitentiarius, sed potius ipsemet Summus Pontifex, quamvis is Datario utatur tanquam instrumento, & informante, atque per manus Officialium Datariæ dicta Dispensatio transeat. Hinc pariter ob eandem rationem in supplica ad dictum Tribunal directa non scribitur, sicuti in Pœnitentiaria, *Eminentissime Domine*, sed *Beatissime Pater*. Porro hæc dispensatio obtinetur vel *in forma ordinaria*, vel *in forma pauperum*, quando nimirum dispensandi sunt pauperes & miserabiles &c.

16. Sciendum II. Quod ob illas causas, superiori Quæstione adductas, ob quas Sacra Pœnitentiaria dispensat pro solo foro interno, & quando impedimentum est occultum, pariter dispensetur in Dataria pro foro externo, & dum impedimentum est publicum. Quinimo in Dataria potest subinde peti Dispensatio sine allegatione in supplica alicujus specialis & determinatæ causæ, ac cum sola hac clausula generali: *Ex certis rationabilibus causis*, in quo tamen ultimo casu supplicantibus imponitur major compositio, seu taxa pecuniaria, quæ pecunia dein ad usus pios pro bono communi applicatur, v. g. in redemptionem Captivorum, in auxilium pro Missionariis Apostolicis &c. ut vel exinde sit causa rationabilis dispensandi.

17.

17. Sciendum III. Quod Supplica ad hoc Tribunal directa debeat concipi verbis propriis, usitatis, claris, ac sine ambage, superfluitate, ac quæsito ornatu. Et quidem I. in eadem exprimantur vera nomina ac cognomina Oratorum, una cum expressione Diœcesis; quod si Oratores seu supplicantes forent ex distinctis Diœcesibus, quælibet specificetur: & si ob angustiam loci dispensatur, deberet quoque locus Oratorum denominari. II. Postea ordinarie ponitur causa motiva dispensandi. III. Ipsum impedimentum. Et IV. Demum fit conclusio, in qua supplicant humiliter Oratores, ut cum ipsis in dicto impedimento dispensetur. Quod si causa motiva dispensandi foret *copula præcedens*, aut *contractum jam Matrimonium*, ipsum impedimentum poneretur in supplica secundo, & causa motiva tertio loco, prout in utroque casu adducitur majoris claritatis gratia Exemplum præter plures formulas circa diversa impedimenta fusius videndas in Jure Canonico, *lib. 4. Decr. in Appendice §. VI.*

SUPPLICA I.

In qua petitur super tertium & quartum Consanguinitatis gradum in Dataria Dispensatio, quoad Matrimonium contrahendum ob angustiam loci.

BEA-

BEATISSIME PATER.

18. *Exponitur humiliter Sanctitati Vestræ pro parte devotorum illius Oratorum Titii N. Laici, & Berthæ N. amborum Diœcesis N. Oppidi N.* (hic specificentur verum nomen, cognomen, Diœcesis, etiam Oppidum Oratorum) *quod, cum illa Oratrix in dicto loco propter illius angustiam virum non consanguineum vel affinem paris conditionis, cui nubere possit, invenire nequeat, hi duo Oratores cupiant matrimonialiter invicem copulari; sed quia tertio & quarto à communi stipite provenientibus gradibus ad invicem conjuncti sunt, desiderium suum hac in parte adimplere non possunt absque Sedis Apostolicæ dispensatione. Supplicant igitur humiliter Sanctitati Vestræ Oratores præfati, quatenus cum eisdem, quod impedimento quarti Consanguinitatis gradus hujusmodi non obstante Matrimonium inter se publice, servata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmodum remanere libere, & licite valeant, dispensare, distantiam vero tertii gradus non obstare, declarare, prolemque exinde suscipiendam legitimam denunciare clementissime dignetur. Pro qua gratia &c.*

19. Vides, quomodo in hac ſupplica I. ponatur nomen & cognomen Oratorum &c. II. cauſa motiva diſpenſandi, ibi: *Propter illius anguſtiam.* III. Ipſum impedimentum, ibi: *Sed quia tertio & quarto à communi ſtipite provenientibus &c.* ac demum IV. concluſio, in qua exponitur deſiderium diſpenſandi ſub his terminis: *Supplicant igitur &c.*

20. Illud etiam in præſenti ſupplica ſpecialiter nota, quod, ſi duo affines, vel Conſanguinei inæqualiter diſtant à communi ſtipite (prout hic) debeat uterque gradus in ſupplica exprimi, ſub hoc modo, ut pro remotiori (uti in præſenti pro quarto) petatur diſpenſatio, & pro propinquiori (puta in præſenti pro gradu tertio) declaratio *non obſtare*, uti in ipſa formula ſupplicationis poteris videre circa concluſionem ejusdem. Quando vero diſpenſandi æqualiter diſtant à communi ſtipite, non apponitur ſimilis petitio declarationis *de non obſtare*, ſed abſolute petitur diſpenſatio, exprimendo in Supplica, quod æqualiter diſtent, uti illico formula ſeu Supplica II. tibi monſtrabit.

SUPPLICA II.

In qua ſuper ſecundum gradum affinitatis petitur à Nobilibus in Dataria diſpenſatio ob jam contractum bona fide Matrimonium, & periculum gravis ſcandali ex divortio ſubſecuturi.

BEATISSIME PATER.

21. *Exponitur humiliter Sanctitati Veſtræ pro parte devotorum Oratorum NN. Nobilium Diœceſis N. quod ipſi alias ignorantes, aliquod impedimentum inter eos exiſtere, quo minus poſſent invicem matrimonialiter copulari, Matrimonium inter ſe per verba de præſenti adhibitis omnibus ſolemnitatibus adhiberi ſolitis* (quod ſi aliqua Solemnitas fuiſſet omiſſa, v. g. Denuntiationes &c. deberet addi v. g. *Omiſſis denuntiationibus) nulloque detecto, neque denuntiato impedimento contraxerint, illudque in facie Eccleſiæ ſolemnizarint, & carnali copula conſummarint. Poſtmodum vero ad eorum pervenit notitiam, quod ſe ſecundo Affinitatis gradu in Linea æquali, & à communi ſtipite ex copula licita provenien- te, invicem attingant, & nihilominus in eadem copula carnali perſtiterunt.* (NB. ſi poſt notitiam impedimenti à copula abſtinuiſſent, deberet apponi) *cum autem, ſanctiſſime Pater, ſi divortium inter eos fieret, gravia exinde ſcandala* (quando alia eſſet cauſa motiva petendi diſpenſationem, illa hoc loco inſeratur) *poſſent veriſimiliter exoriri, hinc humiliter ſupplicant Sanctitati Ve-*

Vestræ præfati Oratores, quatenus eos ab Excommunicationis sententia, si quam propter præmissa quomodolibet incurrissent, incestus reatu & excessibus hujusmodi in utroque foro absolvere, ac cum eisdem Oratoribus, quod impedimento secundi gradus Affinitatis hujusmodi non obstante in dicto Matrimonio libere ac licite remanere valeant, clementissime dispensare dignetur, prolem susceptam vel suscipiendam exinde legitimam declarando. Pro qua gratia &c.

22. In ista secunda supplica videre potes, quod conformiter dictis *num. 17. quoad copulam vel Matrimonium* prius adducatur impedimentum, ibi: *Postmodum vero ad eorum pervenit notitiam.* Deinde ponitur primum causa dispensandi, ibi: *Si divortium inter eos fieret, gravia scandala &c.*

23. Id præterea observant hic Practici Curiæ cum Vincentio de Justis *de Disp. lib. 3. c. 1. num. 116.* Quod, si in hoc altero casu, pro gradu nimirum secundo Affinitatis, aut Consanguinitatis peteretur dispensatio non *pro Nobilibus*, sed *pro ignobilibus*, ex stylo Curiæ inseri soleat formulæ supplicæ, *Oratoribus imminere periculum vitæ, si non dispensetur.* Quinimo dicta clausula poneretur in litteris dispensatoriis, seu in Rescripto Pontificis *pro Ignobilibus*, etsi eadem non fuisset posita in

ista

iſta Supplica. Ubi poſſet oriri dubium, cur præfata clauſula ſic ponatur, cum defacto ſaltem in Germania, teſte Schmalzgrueber *in 4. Decret. tit. 16. num. 239.* nec ignobiles amplius, committentes inceſtum in ſecundo gradu, afficiantur pœna mortis, adeoque memorata clauſula videatur ſuperflua, & fruſtranea. Ad hoc dubium repoſuit Reverendiſſimus Abbas Joſephus Melchiori, vir ſtyli, quem Curia Romana tenet, ex longiſſimo tempore peritiſſimus; taliter: *Eſto, in Germania Pœna iſta à Tribunalium uſu receſſerit, legibus tamen ſancita eſt, & eadem in inceſtuoſos animadverti aſſolet in aliis Provinciis: ob quam cauſam formulæ iſtius Reſcripti antiquiſſimæ etiam mortis addiderunt periculum, non quod Pontifex ſemper periculum iſtud ſupponat, ſed quia à conceptis ab antiquo formulis Sacra Sedes recedere non ſolet, nec debet; cum enim rerum pœnarumque olim ſtatutarum circumſtantiæ mutentur identidem, nec idem omnibus Provinciis mos ſit: ſi itidem Sacra Sedes mutaret ſuorum reſcriptorum formulas, quorſum tandem, & in quod chaos deveniretur? Adde, quod etiam in Germania intercedere præſumatur periculum mortis ſaltem æquivalenter: cum enim honor & vita pari paſſu ambulent, ita contrahentes autem in ſecundo gradu ob ſuſpicionem inceſtus ſe exponant periculo infamiæ, eo ipſo cenſebuntur etiam ſe ſaltem æquivalenter exponere periculo vitæ.* Ita ille. His præſcitis,

24. Quæres I. Quomodo Supplica rite concepta ſecure Romam dirigatur? Reſp.

ex Jure Canonico sub iisdem formalibus, nimirum, quod securissima via sit recurrere ad Reverendissimum Ordinarium, vel ejus Vicarium Generalem, aut Concilium Ecclesiasticum, vel practicum Consiliarium, aut Secretarium ejusdem, rogando, ut Supplicationem Romam dirigere, & per Reverendissimi Ordinarii Agentem (quivis enim Episcopus Roma longe distans Agentem ibidem habere solet) supplicationem in loco debito porrigere, atque Dispensationis litteras, earumque expeditionem urgere dignetur. Quod si quis ob rationes sibi notas hac via incedere nolit, potest per se ipsum, vel per tertium media posta ordinaria supplicationem rite conceptam mittere Romam ad aliquem Agentem vel Episcopi, vel Principis territorialis, vel ad Procuratorem Generalem alicujus Ordinis per Religiosum talis Ordinis, vel ad alium notum amicum ibidem existentem, rogando, ut eam in loco debito porrigere, & expeditionem urgere dignetur, addendo, quod taxam consuetam non tantum solvere, sed labores quoque solicitatoris realiter recognoscere velit. Notandum etiam hic, quod Domini Itali & Germani, nisi sufficientem de necessaria solutione habeant assecurationem, aut personam alias satis notam, cui fidere possint, non facile credant, ac propterea nec quid laboretur ibidem, nec obtineatur pro foro externo. Neque id eis vitio vertendum ob plures fraudes ex parte Oratorum jam commis-

missas, & facile adhuc committendas. Notandum ulterius, quod Procuratores Generales Ordinum non libenter suscipiant munus procurandi Dispensationes matrimoniales pro foro externo, nisi concernant præcipuos Benefactores Ordinis, & necessaria solutio taxæ per cambium, aut alia via certe ac secure ita ordinetur, ut semper ad manus haberi possit: idque procedit præcipue in Procuratore Generali Ordinis nostri Seraphici, utpote qui negotia Ordinem non concernentia, ubi pecunia intervenire solet, illibentissime suscipit.

25. Quæres II. Quid facere debeat Parochus v. g. vel aliquis Religiosus, qui ignorat, aut saltem sibimetipsi non fidit, talem formulam juxta præscriptum stylum Curiæ instruere, & tamen libenter vellet Parochianum, vel Oviculam, ne desperet, juvare? Respondeo denuo per formalia Juris Canonici *loc. cit.* quod talis alio doctiori viro ad hunc finem utatur, cui necessario exprimenda breviter exprimat. I. Nomen & cognomen utriusque Oratoris contrahere volentis. II. Speciem, & gradum impedimenti, addendo etiam propinquum, si inæquali gradu distat, ac copulam, si eadem, tanquam præcedens, & propterea subsecuta impraegnatio, vel saltem apud alios diffamatio fuerit motivum petendi dispensationem etiam pro foro externo: item, an hæc fuerit præhabita cum vel sine spe facilius exinde

obtinendi dispensationem? III. Si matrimonium jam est contractum, an bona vel mala fide, præmissis denunciationibus, vel sine illis sub spe facilius consequendi Matrimonium, vel sine tali spe? Et tandem IV. exprimat causam Dispensationis. Casum sic expressum mittat ad Reverendissimum Ordinarium, vel ad aliquem Romæ jam existentem ex dictis præcedentibus, rogando ut ipse Dispensationem juxta stylum Curiæ apud Sedem Apostolicam procurare dignetur pro Oratoribus paratis ad solvendam taxam consuetam. Habito siquidem casu rite explicato, talis Romæ existens bonus amicus, vel Agens supplicationem juxta stylum Curiæ vel ipsemet faciet, vel per alium peritum Romæ fieri curabit, & in loco debito porriget, expeditionem urgebit, atque impetratas Dispensationis litteras ad Oratores diriget. Sic v. g. Parochus aliquis scribendo ad suum Ordinarium, vel ejus Generalem Vicarium, aliumve styli Curiæ expertem potest casum venientium ad se Parochianorum, Dispensationem super impedimento desiderantium, breviter statim ita proponere.

REVERENDISSIME &c.

Petrus N. Laicus, & Anna N. Diœcesis Frisingensis adhuc soluti cupiunt matrimonialiter copulari; quia vero laborant impedimento Consanguinitatis in tertio & quarto gradu, rogant humillime, & ego cum ipsis, dignetur Reverendissima Dominatio sua &c. pro

eis

eis Dispensationem juxta stylum Curiæ in forma ordinaria etiam pro foro externo procurare. Causa Dispensationis allegari potest copula ob imprægnatam Oratricem jam publica, quæ tamen absque spe facilius consequendæ Dispensationis fuit habita. (Sic potest etiam alia causa adduci, si adest, v. g. pro causa dispensandi servit incompetens dos Oratricis.) *Taxam consuetam, & alias expensas cum gratiarum actione, & debita recognitione exacte solvent &c.*

26. Notetur tamen bene à Parocho. I. Ne facile ipsemet ad interim, forsan à dispensandis requisitus, solvat taxam pecuniariam, quamvis Oratores promittant certam recompensationem hujus mutuatæ pecuniæ. Scio enim similem casum, dum aliquis ab Oratoribus ad invicem consanguineis ita persuasus, mutuos interim aliquot centenos florenos de sua pecunia loco Oratorum ad Datariam misit pro Dispensatione tanquam taxam debitam, ubi tamen postmodum Oratores, cum ante executionem litterarum Dispensationis actualem amor eorum ad invicem remisisset, ac quælibet pars ex mutuo consensu ad alias nuptias transiisset, prædicti ex eo, quod non amplius indigeant hac Dispensatione, persuaderi haud potuerunt, ut mutuatas Parocho restituerent pecunias, quamvis antea nescio qualem fecerint assecurationem verbalem &c.

27. Notetur II. Valde provide agere Parochum, vel alium, ad quem Oratores con-

fidentiam habent, si per Agentem Romanum, antequam ipsum Rescriptum Pontificium Romæ actu expediatur, prius copiam ejusdem procurare tentet, ut exinde videatur, num dictum Rescriptum sit conformiter Supplicæ debite instructum, sicque minus periculo sub- vel obreptionis, quando postmodum Executor illud examinat, subjectum. Etenim sciendum, quod, non obstante, rem totam in supplica claris & perspicuis verbis fuisse explicatam, sæpius tamen ob molem, negotiorum &c. varii errores à Scriptoribus Curiæ Romanæ committantur, ponendo v. g. pro gradu *Consanguinitatis* gradum *affinitatis*, vel loco *Officialis*, e. g. *Frisingensis* denominando *Executorem Augustanum &c.* Et licet non omnis error in Rescripto commissus vitiet ipsum Rescriptum, dummodo omnia bene fuerint exposita in ipsa supplica præcedenti, attamen tale Rescriptum erroribus repletum sæpius non carebit sua difficultate apud Executorem.

28. Quæres III. Qualiter Pauper, qui nequit solvere tantam taxam pecuniarum Datariæ, possit obtinere Dispensationem etiam pro Foro externo? Respondeo, talem adhuc posse juvari, si laboretur, ut à Dataria obtineat Rescriptum Dispensationis in *Forma pauperum*; ubi tamen Nota I. Quod hæc dispensatio in Forma pauperum non concedatur, nisi ambo Oratores sint Pauperes, & simul etiam miserabiles, ita, ut tantum vivant de la-

labore, & sua industria. Vidi equidem bina vice, quod certis Nobilibus, qui simul testimonium de sua respectu status paupertate ab Ordinario datum miserunt ad Datarium, aliqua pars taxæ, seu compositionis pecuniariæ fuerit remissa, sed non ex toto, uti apud pauperes simul miserabiles. Nota II. Quod illi, qui petunt Dispensationem *in Forma pauperum*, debeant prius habere authenticam attestationem quoad paupertatem ab Ordinario domicilii habitationis. Quæ tamen ipsis à Reverendissimo Ordinario non dabitur, nisi simul afferant legitimum testimonium à suo Parocho, quod sint pauperes, & miserabiles, ac simul adducant duos testes ab Episcopo sub juramento examinandos de veritate dictorum, ac subsistentia. Nota III. Quod in Curia Romana hæc Dispensatio *in Forma pauperum* non concedatur nisi ob præcedentem copulam, aut suspicionem illius &c. Unde, si adsint talia impedimenta, in quibus Nuntii Apostolici, vel Episcopi per specialia privilegia possunt cum Pauperibus dispensare, melius est ad ipsos recurrere, ubi tot conditiones non requiruntur, modo dispensandi sint vere Pauperes & habeant justam causam dispensandi. Vide Jus Canonicum *loc. cit. §. VIII.*

29. Quæres IV. Ad quemnam Oratores, seu dispensandi, posito, quod Romæ in Dataria obtineant Dispensationem, debeant recurrere pro executione? Respondeo, ordi-

narie esse recurrendum ad Ordinarium unius ex Oratoribus, vel ad ejus Vicarium Generalem, cui ultimo plerumque committitur dicta executio, & quidem cum hac inscriptione.

Dilecto Filio Officiali Diœcesis N.

Ubi nomen illius Diœcesis solet exprimi, & per Officialem intelligi Vicarius Generalis. Quod si Oratores existerent diversæ Diœcesis, ordinarie solent litteræ Dispensationis committi Ordinario, vel Vicario Generali ipsius Oratricis. Pyrrhus Corradus *de Dispens. lib. 7. c. 5.*

30. Quæres V. Qualiter sonent Rescripta Pontificia, quæ ab Oratoribus in Dataria quoad causas matrimoniales obtinentur? Respondeo, hoc quæsitum fusius resolvi *lib. 4. Decretalium Juris Canon. in Append. VII.* quorsum Lectorem remitto, & interea duas formulas conformes duabus supplicis prius positis adjungo, addendo adhuc tertium Rescriptum *in Forma pauperum*, ex quibus formulæ reliquorum Rescriptorum facile intelligi queunt.

RESCRIPTUM I.

Ad primam Supplicam in causa dispensandi inter Consanguineos *ob Angustiam loci.*

Clemens, Papa XII. Servus Servorum DEI, Dilecto Filio Officiali Venerabilis Fratris Nostri Episcopi N. sa-

salutem & Apostolicam Benedictionem. Oblata Nobis nuper pro parte dilecti Filii Titii N. Laici, & dilectæ Filiæ Berthæ N. ex Diœcesi N. Oppido N. oratorum petitio continebat, quod, cum dicta Bertha in dicto loco propter illius angustiam virum sibi non consanguineum, vel affinem paris conditionis cui nubere possit, invenire nequeat, cupiat Titius & Bertha præfati invicem matrimonialiter copulari; sed quia tertio & quarto à communi stipite provenientibus Consanguinitatis gradibus invicem sunt conjuncti, desiderium eorum hac in parte adimplere non possunt absque Sedis Apostolicæ dispensatione. Quare idem Titius & Bertha, asserentes se ex dicto loco ortos existere, nobis humiliter supplicari fecerunt, quatenus eis in præmissis de opportunæ dispensationis gratia providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur eosdem Titium & Bertham & eorum quemlibet à quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis Sententiis, Censuris, & Pœnis à jure vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodlibet innodati existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, ac certam de præmissis notitiam non habentes, hujusmodi Supplicationibus inclinati, discretioni tuæ, de qua in his specialem in Domino fiduciam habemus, per Apostolica scripta mandamus, quatenus, deposita per te omni spe cujuscunque muneris, aut præmii etiam sponte oblati, à quo te omnino abstinere debere monemus, te de præmissis diligenter informes, & si per informationem eandem preces veritate niti repereris, super quo tuam conscientiam oneramus, tunc cum eisdem Titio & Bertha (dummodo illa propter hoc rapta non fuerit) quod impe-

dimento quarti Consanguinitatis gradus hujusmodi, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis nequaquam obstantibus Matrimonium inter se publice, servata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmodum remanere libere & licite valeant, Auctoritate nostra dispenses. Distantiam vero tertii gradus præfati ei non obstare declares. Prolem suscipiendam exinde legitimam nunciando. Volumus autem, quod, si spreta monitione nostra hujusmodi aliquid muneris aut præmii occasione dictæ dispensationis exigere, aut oblatum recipere temere præsumpseris, Excommunicationis latæ sententiæ pœnam incurras. Datum Romæ &c.

RESCRIPTUM II.

31. Ad II. Supplicam in causa dispensandi inter Nobiles secundo gradu ad invicem Affines ob contractum jam bona fide Matrimonium &c.

C*lemens Papa XII. &c.* ut supra. *Oblata Nobis nuper pro parte Nobilium dilecti Filii N. Diœcesis N. & dilectæ in Christo Filiæ N. Diœcesis N Provinciæ N. petitio continebat, quod ipsi alias ignorantes aliquod impedimentum inter eos existere, quo minus possent invicem matrimonialiter copulari, matrimonium inter se per verba de præsenti, adhibitis omnibus Solemnitatibus adhiberi solitis, nulloque detecto, neque denunciato impedimento Contraxerunt, illudque in facie Ecclesiæ solemnizarunt & carnali copula con-*

consummarunt. Postmodum autem ad eorum pervenit notitiam, quod se secundo in Linea transversali æquali affinitatis gradu ex copula licita proveniente ad invicem attingant, & nihilominus in eadem carnali copula perstiterunt. Cum autem sicut eadem petitio subjungebat, in hujusmodi Matrimonio sine dispensatione nostra remanere non possint, &, si divortium inter eos fieret, gravia exinde scandala possent verisimiliter exoriri. Quare iidem, qui orthodoxæ fidei Cultores vere existunt, & sub obedientia Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vivunt, vivereque & mori intendunt, Nobis humiliter supplicari fecerunt, quatenus eis in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur eosdem, ac eorum quemlibet à quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis Sententiis, Censuris, & Pœnis, à jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium tantum consequendum harum serie absolventes, & absolutos fore censentes discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus deposita per te omni spe cujuscunque muneris aut præmii, etiam sponte oblati, à quo te omnino abstinere debere admonemus, de præmissis te diligenter informes, & si per eandem informationem preces veritate niti repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, imposita eis pro modo culpæ arbitrio tuo pœnitentia salutari & recepto prius ab eis juramento, quod talia deinceps non committent, neque committentibus præstabunt auxilium, consilium vel favorem, ipsos ab incestus reatu & excessibus hujusmodi hac vice duntaxat in utroque Foro Auctoritate nostra absolvas in forma

Ec-

Ecclesiæ consueta, & quatenus contra ipsos causa super præmissis in judicium quoquo modo deducta fuerit, pariter judicato. Demum, si tibi expediens videbitur, quod dispensatio hujusmodi sit eis concedenda, nec scandalum sit ex ea oriturum, super quo conscientiam tuam oneramus, tunc cum ipsis, dummodo orthodoxæ fidei Cultores vere existant, ac sub obedientia S. Romanæ Ecclesiæ vivant, vivereque, & mori intendant, ac ignorantia hujusmodi probabilis fuerit, quod impedimento secundi affinitatis gradus hujusmodi, ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis nequaquam obstantibus, Matrimonium inter se de novo publice, servata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmodum remanere libere & licite valeant, dicta Auctoritate dispenses, declarantes prolem susceptam, si quædam sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo. Volumus autem, quod, si spreta admonitione nostra hujusmodi aliquid muneris, aut præmii occasione præmissorum exigere, aut oblatum recipere temere præsumpseris, Excommunicationis latæ sententiæ pœnam incurras. Datum Romæ &c.

RESCRIPTUM III.

32. In simili causa, excepto quod dispensandi in secundo Affinitatis gradu fuerint Ignobiles (atque hinc in Rescripto etiam fit mentio de periculo vitæ conformiter jam dictis *num, 23.*) & Pauperes, atque Dispensationem petierint primum ad Matrimonium contrahendum, non quidem quasi præcessis-

fisset copula, bene tamen suspectum consortium & exinde infamia. Quod si copula, & exinde imprægnatio, vel saltem infamia subsecuta fuisset, deberet in Supplica desuper mentio fieri, & an cum, vel sine spe exinde facilius impetrandi dispensationem, ubi subsecuturum Rescriptum aliqualiter immutabitur: in præsenti autem casu fuit sequens:

Clemens PP. XII. Dilecte Fili Salutem & Apostolicam Benedictionem. Oblata Nobis pro parte dilectorum Filiorum N. Laici, & N. Mulieris, Diœcesis N. petitio continebat, quod ipsi alias scientes, se secundo in Linea æquali affinitatis gradu invicem attinere, non quidem peccandi data opera, vel crimine admisso hæc causa foret, Nos & Sedem Apostolicam ad misericordiam & gratiam erga ipsos faciliores reddendi, insimul conversati sunt, carnali tamen copula minime subsecuta. Et nihilominus orta est gravis suscipio, licet falsa, quod se carnaliter cognoverint. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, nisi Matrimonium inter ipsos exponentes contrahatur, dicta mulier N. graviter diffamata, & innupta remaneret, graviaque exinde scandala orirentur, dictisque exponentibus vitæ periculum immineret, cupiunt exponentes præfati, qui, ut ipsi asserunt, orthodoxæ fidei Cultores vere existunt, & sub obedientia S. Romanæ Ecclesiæ vivunt, vivereque, & mori intendunt, invicem matrimonialiter copulari, sed stante impedimento hujusmodi desiderium eorum hac in parte adimplere non possunt, absque Sedis Apostolicæ dispensatione. Ideo Nobis humiliter supplicari

fe-

fecerunt exponentes prædicti, ut eis in præmissis de absolutionis beneficio & opportunæ dispensationis gratia providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui Salutem quærimus cunctorum, & scandalis, quantum cum Domino possumus, libenter obviamus, ipsosque exponentes specialis gratiæ favore prosequi volentes, nec non eorum quemlibet à quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis Sententiis, Censuris & Pœnis à Jure vel ab homine quavis præterquam præmissorum occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium tantum consequendum, earum serie, absolvendos & absolutos fore censentes, certam tamen de prædictis notitiam non habentes, hujusmodi Supplicationibus inclinati, discretioni tuæ, de qua plenam in Domino fiduciam habemus, per præsentes committimus, & mandamus, quatenus abjecta per te omni spe cujuscunque muneris, aut præmii, etiam sponte oblati, à quo te omnino abstinere debere monemus, de prædictis diligenter te informes, &, si per informationem eandem preces veritate niti repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, exponentes præfatos, qui, ut ipsi asserunt, pauperes. & miserabiles existunt, & ex suis labore & industria tantum vivunt, inprimis ab invicem separes, deinde, si veniam à te petierint humiliter, adjuncta eis pro malo culpæ arbitrio tuo gravi pœnitentia salutari, & recepto prius ab eis juramento, quod sub spe facilius habendæ dispensationis hujusmodi prædicta non commiserint, & quod talia deinceps non committent, neque committendis præstabunt auxilium, consilium aut fa-

vo-

vorem, ipsos ab excessibus hujusmodi in utroque Foro, imposita etiam eis propter prædicta arbitrio tuo gravi pœnitentia salutari, Auctoritate nostra hac vice duntaxat absolvas in Forma Ecclesiæ consueta. Demum si tibi expediens videbitur, quod dispensatio ejusmodi sit eis concedenda, neque scandalum sit ex ea oriturum, super quo conscientiam tuam etiam oneramus, eisdem exponentibus, ut, postquam in separatione præfata arbitrio tuo perseveraverint, & dummodo dicta mulier N. propter hoc rapta non fuerit, ipsique exponentes pauperes & miserabiles existant, & ex suis labore & industria tantum vivant, ac orthodoxæ fidei Cultores vere existant, & sub obedientia S. Romanæ Ecclesiæ vivant, vivereque, & mori intendant, impedimento secundi in Linea æquali affinitatis gradus hujusmodi, ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque non obstantibus, Matrimonium inter se publice, servata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmodum remanere libere & licite valeant, dicta Auctoritate Nostra dispenses, prolem suscipiendam exinde legitimam nunciantes. Volumus autem, quod, si tu spreta monitione nostra hujusmodi aliquid muneris aut præmii occasione absolutionis & dispensationis prædictarum exigere, vel oblatum recipere præsumpseris, Excommunicationis sententia tamdiu innodatus existas, donec à Sede Apostlica absolutionis beneficium per satisfactionem condignam merueris obtinere. Et nihilominus absolutio & dispensatio à te facienda perpetuo nullius sint roboris vel momenti. Datum Romæ &c.

33. Cœterum, si circa intellectum claususularum, sive circa modum exequendi talia Rescripta novum aliquod apud Executorem emergat dubium, Auctores in Curia Romana practicos, uti Pyrrhum Corradum, Vincentium de Justis de Dispensationibus, Thomam de Rosa de Executoribus Litterarum Apostolicarum, & Theodorum Ameyden de Stylo Datariæ consulere poteris præsertim vero Appendicem Lib. IV. Decretalium Patris Anacleti Reiffenstuel, cujus Auctoris Commentarios in Jus Canonicum etiam alibi intelligo, quoties hinc inde in his Additionibus apposui remissive sequentia, aut similia verba: *Vide Jus Canonicum.*

Nobis hæc tum de Sanctissimis Legis Evangelicæ Sacramentis, tum de tota Theologia Morali dicta sufficiant, quæ sint humillime subjecta Censuræ, ac Judicio Sanctæ Matris Ecclesiæ, & cedant ad perennem DEI Gloriam.

AP-

APPENDIX,

Continens modum legendi, & ſcribendi Citationes utriusque Juris.

§. I.

DE JURE CANONICO.

SUMMARIUM.

Partes Juris Canonici ſunt, Decretum Gratiani, & unde ſic dictum?

Decretales Gregorii IX.

Liber Sextus Decretalium.

Clementinæ. Extravagantes Joannis XXII. & Extravagantes Communes.

Decretum Gratiani habet tres partes.

Prima pars, quæ, & quomodo citetur?

Secunda pars, ejusque citatio.

Tractatus de pœnitentia, & quomodo citetur?
Tertia Decreti pars, & quomodo citetur?
Quinque Libri Decretalium, & quomodo citentur?
Sextus Decretalium, & Clementinæ, ac quomodo dividantur, & citentur?
Extravagantes Joannis XXII. quæ, & quomodo citentur?
Extravagantes Communes, earumque citatio.
Dicti modi citandi quandoque variantur.

CORPUS totius Juris Canonici plures, ac universim sex continet partes. I. *Decretum Gratiani*, sic dictum, quod à Gratiano Monacho S. Felicis, Ordinis S. Benedicti (ut notatur in Monitione ad Lectorem, Decreto præfixa) ex diversis tum Summorum Pontificum, tum Sanctorum Patrum, atque Conciliorum dictis, decenti ordine in unum volumen, circa annum Domini 1151. sit compilatum.

II. *Decretales Gregorii PP. IX.* sic dictas, quia Gregorius Papa Nonus varias Constitutiones, seu Decretales Epistolas suorum Prædecessorum, per S. Raymundum de Pennafort; Ord. FF. Prædicatorum (cujus Festum nunc celebratur die 23. Januarii) in unum volumen colligendas curavit, quibus idem Pontifex multas Constitutiones suas, ac Decretales Epistolas adjecit. III. In Corpore Juris Canonici continetur *Liber Sextus Decretalium*, sic dictus, quod ipse authoritate Boni-

nifacii Papæ VIII. compilatus, aliis quinque Decretalium Gregorii Noni Libris ſit annexus, ac reſpectu eorum Sexti Decretalium Libri locum occupet, quamvis & ipſe in quinque libros ſit diviſus. IV. *Clementinæ* (intellige, *Conſtitutiones*) ſic dictæ, quod à Clemente V. ſint editæ. V. *Extravagantes* (intellige, *Conſtitutiones Joannis XXII.*) ſic dictæ, quia *extravagantur*, ſeu vagantur extra ſex Libros Decretalium; ob quam rationem etiam *Clementinæ* quandoque dicuntur *Extravagantes*. Additur autem, *Joannis XXII.* eo quod ſint editæ à Joanne Papa XXII. ſimulque ad differentiam aliarum Extravagantium. Sextum, ac ultimum locum in Jure Canonico, obtinent *Extravagantes communes*: ſic dictæ, quod à diverſis Romanis Pontificibus poſt *Sextum* emanaverint. Ex his

Decretum Gratiani (quod in pleriſque vetuſtis exemplaribus *Concordia Diſcordantium Canonum* inſcribitur) in tres dividitur partes, quarum quælibet habet diverſam rationem citandi ſuos textus. Prima pars continet centum, & unam *Diſtinctiones*; & textus in hac prima Decreti parte contenti, citantur ponendo numerum Diſtinctionis, & initium Canonis, ſive, (ut alii loquuntur) Capituli, v. g. taliter: *diſt. 16. Placuit.* Lege: *Ut habetur Diſtinctione decima ſexta. Canone, qui incipit, Placuit.* Vel brevius, cæteris ſubintellectis: *Diſtinctione decima ſexta, Canone, Placuit.* Aut ſic: *c. Indicatum, diſtinctione 89.* Lege: *canone, Indicatum, diſtinctione 89.*

Altera pars *Decreti* continet triginta ſex *Cauſas*, quarum ferme quælibet plures continet Quæſtiones, & quælibet Quæſtio plures Canones. Modus citandi textus, in hac ſecunda Decreti parte contentos, talis eſt, ut exprimatur numerus Cauſæ ſine nullo addito (nonnulli Recentiores addunt ly *cauſ.* majoris claritatis gratia) deinde numerus Quæſtionis, & tandem initium canonis (niſi talis textus habeatur in Tractatu de Pœnitentia) taliter: *9. q. 3. Conqueſtus eſt.* Lege: *Ut habetur cauſa nona, quæſtione Tertia. Canone, qui incipit; Conqueſtus eſt.* Aut ſic & quidem melius, aut magis uſitate: *c. Si homicidium, 23. qu. 5.* Lege: *Canone, Si homicidium. Cauſa vigeſima tertia. Quæſtione quinta.*

Additur notanter, *niſi talis textus habeatur in Tractatu de Pœnitentia.* Siquidem cauſa trigeſima tertia, quæſtione tertia, inſeritur *Tractatus de Pœnitentia*, qui continet in ſe ſeptem Diſtinctiones, quæ poſtmodum dividuntur per Canones. Porro textus in hoc Tractatu de Pœnitentia contenti ſolent ſic citari, ut omiſſo numero Cauſæ trigeſimæ tertiæ, ponatur numerus Diſtinctionis de Pœnitentia (& nota, ſemper addi ly *De pœnit.* ad differentiam primæ, & tertiæ partis Decreti, quarum quælibet etiam conſtat Diſtinctionibus.) Deinde addatur initium Canonis, vel ſaltem numerus ipſius, taliter: *de Pœnit. diſt. 3. In tantum.* Lege, *ut habetur de Pœnitentia. Diſtinctione tertia. Canone, qui incipit, in tantum.*

Vel

Vel sic: *de pœnit. dist. 3. can. 33.* Lege: *de pœnitentia, Distinctione tertia. Canone trigesimo tertio.*

Tertia pars *Decreti* intitulatur *De Consecratione:* & dividitur in quinque *Distinctiones*, & hæ rursum in Canones. Modus citandi textus in ipsa contentos talis est, ut primo ponatur ly *de consec.* ad differentiam primæ, & secundæ partis Decreti: deinde ponatur numerus Distinctionis, & tandem initium Canonis. Exemplum sit: *de cons. dist. 1. c. Nocte sancta.* Lege: *De consecratione. Distinctione prima, Canone, cujus initium est. Nocte sancta.* Vel sic: *c. Solet etiam, de consec. dist. 4.* Lege: *canone, solet etiam. de consecratione. Distinctione quarta.* Sive enim prius ponatur initium Canonis, & postea primum numerus Distinctionis, sive contra, nihil refert.

Decretales Gregorii Papæ Noni continent quinque Libros, qui dividuntur ulterius in Titulos, Tituli vero in Capitula. Modus citandi textus in iis repertos talis est, ut primo ponatur initium Capituli, deinde Titulus hoc modo: *c. Damnamus. De Summa Trinit.* Lege: *cap. qaod incipit: Damnamus, titulo: De Summa Trinitate.* Quandoque primo loco ponitur Titulus, & postea initium Capituli, sed est idem, v. g. *de sent. excomm. Nuper.* Lege: *Titulo de Sententia excommunicationis, capitulo. Nuper.* Sed prior citandi modus de facto magis est usitatus. Quandoque etiam præter inscriptionem Tituli, ac initium Capituli solet apponi ly *extra*, aut ly X. v. g. taliter: *prout habetur extra, de restitut. spoliat. Cum venissent.* Vel sic: *c. Publicato X. de electión.* Sed idem est, ac pri-

prius: nam ſive apponatur ly *extra*, aut ſignum X. (quod interdum apponitur ad ſignificandum, hujusmodi textus haberi *Extra*, id eſt, *Extra Decretum Gratiani*) ſive non apponatur, ac fiat citatio ſolius Tituli, atque initii Capituli, & nulla alia particula addatur, ſignum erit, textum illum haberi in quinque Libris Decretalium. Unde ex citationibus ſupra allegatis, prior ſic erit legenda *prout habetur extra* (ſubintellige, *Extra Decretum Gratiani*) *Tit. De reſtitutione ſpoliatorum*, *capitulo. Cum veniſſent.* Altera vero ſic legitur; *capit. Publicato. extra. Titulo. De electione.*

Sextus Liber Decretalium dividitur in quinque Libros partiales (ac idem dic *De Clementinis*, quæ itidem in quinque Libros dividuntur) Libri vero ſubdividuntur in Titulos, & Tituli in Capitula. Citantur autem tum *Textus Decretalium*, tum *Clementinæ* Conſtitutiones, nulla facta mentione Libri, per Titulos, ac initia Capitulorum, eo modo, quo quinque Libri Decretalium: hoc ſolum cum diſcrimine, quod in citatione Sexti Decretalium addatur ly *in 6.* taliter v. g. *Cum quis de ſepult. in 6.* Vel ſic: *Cum quidam, de excep. lib. 6.* Lege ſic: *cap. Cum quis, Titulo de Sepulturis. in 6.* Item: *capit. Cum quidam. Tit. de Exceptionibus, libro ſexto Decretalium.* In citatione vero *Clementinarum* apponitur ly *in Clem.* vel abſolute ly *Clem.* v. g. hoc modo: *c. Sicut, de Appellat. in Clem.* Lege: *cap. quod incipit; Sicut, Titulo de*

Ap-

Appellationibus, *in Clementinis*. Vel ſic: *c. Plures Clem. de jure patr.* Lege: *cap. Plures*, *in Clem. Tit. de Jure patronatus.* Communius vero, ſimulque brevius, abſolute ponitur ly *Clement.* una cum initio, vel numero Capituli, & citatione Tituli: v. g. taliter: *Clem. un. de Rerum permutat.* vel *Clem. Quamvis rigor*, *de appellat.* Lege: *ut habetur in Clementina unica* (ſic dicitur, quia Titulus ille habet unicum Capitulum) *Titulo de Rerum permutatione.* Vel: *in Clementina quæ incipit: Quamvis rigor. Titulo*, *de Appellationibus.* Interdum etiamſimpliciter ponitur ly *Clem.* una cum initio Capituli, ſine mentione Tituli, quod præcipue fit, quando illud Capitulum eſt notius, v. g. taliter: *Clem. Exivi.* Lege: *ut habetur in Clementina*, *quæ incipit: Exivi.* Imo cum Conſtitutiones Clementis V. quandoque appellentur *Extravagantes*, eo quod exiſtant, & quaſi *vagentur extra* ſex Libros Decretalium, ſolent ipſæ nonnunquam citari ad modum aliarum Extravagantium, taliter: *Ita Clemens V. in Extravag. Exivi.* Lege: *Ita Clemens V. in Extravaganti*, *quæ incipit: Exivi.*

Extravagantes Joannis XXII. continent viginti Conſtitutiones, ſeu Epiſtolas Decretales, in quatuordecim Titulos diſtributas: & ſolent, citari, ponendo nomen Papæ, nempe *Joannis XXII.* ad differentiam Extravagantium Communium, & citando initium Conſtitutionis, una cum addito ly *Extrav.* vel, *Extravag.* Taliter v. g. *ut inquit Joan. 22. Extrav.*

Quia quorundam. Lege: *Ut inquit Joannes XXII. in Extravaganti, quæ incipit; Quia quorundam.* Vel ſic: *Extravag. Execrabilis. Joan. 22.* Lege: *in Extravaganti Joannis XXII, quæ incipit: Execrabilis.*

Extravagantes Communes dividuntur in quinque Libros, Libri in Titulos, Tituli in Capitula, quorum ſingula novam, & diſtinctam continent Conſtitutionem, vel Conſtitutiones, ſeuExtravagantes. Textus ex hiſce Extravagantibus Communibus citantur eo modo, quo textus Decretalium: videlicet faciendo citationem Tituli, & ponendo initium Capituli, ſeu Extravagantis, addendo tamen ly *Extrav.* vel *Extravag.* taliter: *Extravag. Unigenitus, de Pœnit. & remiſſ.* Lege: *in Extravaganti, quæ incipit: Unigenitus, Titulo, de Pœnitentiis & remiſſionibus.*

Fatendum tamen, hactenus explicatos modos citandi Jus Canonicum quandoque non nihil immutari; ita tamen id accidit, ut ex dictis facile poſſint ejusmodi citationes intelligi.

§. II.

DE JURE CIVILI.

SUMMARIUM.

Corpus Juris Civilis, quas pertes habeat.
Signa generalia citationum uſitatarum.
Diviſio generalis partium Juris Civilis.
Digeſtum ejusque partes.

Et

Et qua ratione citetur?
Codex, ejusque divisio, & modus citandi.
Quid de tribus postremis Libris Codicis?
Novellæ, seu Authenticæ Constitutiones, quomodo dividantur, & citentur?
Quid de Libris Feudorum?
Institutiones qua ratione citentur?

TOTUM *Corpus Juris Civilis* plures in se continet partes videlicet *Digestum* seu *Pandectas, Codicem, & Institutiones* Justiniani: quibus accesserunt *Authenticæ*, seu *Novellæ* Constitutiones; necnon, & Libri Feudorum. Nam de Legibus Longobardorum, ac Imperatoriis Constitutionibus, & nonnullis aliis, quorum notitia est minus necessaria, non est opus hic aliquid dicere, cum eorum citatio vix occurrat. Circa quod

Notandum I. Quod præfatæ Juris Civilis partes propria habeant signa distinctiva, suis citationibus apponi solita. Et quidem duplex ff. (aliqui utuntur Græco, π. vel littera D.) significat *Digestum*, seu Libros *Pandectarum*. Deinde majuscula littera C. *Codicem*: & ly *Instit.* denotat *Institutiones*. Rursus ly *Auth.* seu *Authent.* significat *Authenticas* & ly *Novell. Novellas* (subintellige, Constitutiones) Ac tantem ly *Feud.* Libros *Feudorum*. Porro *L.* vel *l.* significat Legem, *tit.* Titulum §. Paragraphum s. supra *1.* infra. Et ly *eod.* idem est ac *eodem Titulo*, hoc est, proxime citato.

Notandum II. Quod, ſicut pleræque partes Juris Canonici dividuntur in Libros, Libri in Titulos, & Tituli in Capitula: ita & pleræque partes Juris Civilis dividantur in Libros, Libri in Titulos, Tituli vero non in Capitula, ſed in Leges, ac poſtmodum nonnullæ Leges in Paragraphos. Unde in citandis textibus Juris Civilis idem ferme ſervatur modus citandi, qui in Decretalibus, excepto, quod loco Capituli ponatur initium Legis (addito quandoque, ſi Lex eſt longior, initio Paragraphi, aut ejusdem numero) & ſimul addatur proprium ſignum diſtinctivum videlicet ly *ff.* (vel Grecum π. aut D.) ad denotandum Digeſtum: vel ly C. ad indicandum Codicem: aut ly *Inſtit.* vel *Inſt.* ad inſinuandas Inſtitutiones Juſtiniani: ſive ly *Auth. Novell. Feud.* ad oſtendendum, ejusmodi textum haberi in Authenticis, ſeu Novellis Conſtitutionibus, aut Libris Feudorum.

Digeſtum, quod alio nomine appellatur *Pandecta*, ſeu *Libri Pandectarum*, continet in ſe quinquaginta Libros, qui omnes dividi ſolent in tres Tomos. Primus appellatur *Digeſtum vetus*, & continet priores viginti quatuor Libros. Secundus dicitur *Infortiatum*, & continet ſequentes quatuordecim Libros usque ad trigeſimum octavum incluſive. Tertius tandem, ac ultimus Tomus, vocatur *Digeſtum novum*, & continet reliquos duodecim Libros: quamvis recentiores quædam Editiones non amplius obſervent hanc diviſionem, ſed to-

tum Digestum in unicum Tomum constringant; quod tamen nihil refert. Porro Libri isti Pandectarum ulterius dividuntur in Titulos, Tituli in Leges, & Leges nonnunquam in Paragraphos. Et textus ex iis sic citari solent, ut primo ponatur Lex (id est, initium, aut saltem numerus ipsius) deinde, si Lex forsan longior est, addatur Paragraphus, postea duplex *ff.* (vel saltem Græcum *π* aut littera D.) & tandem scribatur Titulus, v. g. taliter: *l. Si quis vi. §. differentia, ff. de Acquir. possess.* Lege: *ut habetur Lege, quæ incipit, Si quis vi. Paragrapho, qui incipit, differentia in Digestis, Titulo, de Acquirenda possessione.* Solet non raro, ac præsertim à Glossa, primo loco poni ly ff. deinde subjungi Titulus, & tandem initium Legis v. g. taliter. *ff. de procurat. l. mutus.* Id est: *in Digestis. Titulo, de Procuratoribus, l. Mutus.* Sed prior modus citandi defacto est usitatior.

Codex Justiniani habet Libros duodecim, qui postmodum dividuntur in Titulos, Tituli in Leges, & Leges longiores in Paragraphos. In primis novem Condicis Libris (qui simul conjungi, & compingi solent) est eadem citationum scribendarum, & legendarum ratio, quæ in Digestis nisi quod loco duplicis *ff.* pro signo distinctivo ponatur *C.* majusculum v. g. taliter: *l. in testamento. C. de testam.* Id est: *Lege quæ incipit: In testamento. Codice. Titulo, de Testamentis.* Vel sic: *l. un. §. ex hoc C. de Rei uxor. act.* Id est: *Lege unica. Para-*

ragrapho, Ex hoc, in Codice, Titulo, De Rei uxoriæ actione. Ubi ly *l. un.* Ideo ponitur, quia citatus Titulus non nisi unicam Legem habet: Aliud exemplum sit hoc: *de fidejuss. C. l. fin.* Id est: *titulo de Fidejussoribus, in Codice, Lege finali.* Quæ Lex ideo sic dicitur, quia est Lex finalis, sive ultima citati Tituli; siquidem ly *fin.* significat Legem, seu Capitulum ultimum, sive finale cujusdam Tituli. Multi tamen ly *fin.* applicant Paragraphis tantum; atque Capitulum, seu Legem ultimam Titulorum, denotant per ly *cap. ult.* aut *l. ult.* sed parum refert.

Porro in tribus postremis Libris Codicis, videlicet decimo, undecimo, & duodecimo, qui separatim à prioribus novem Libris collocantur, exprimitur etiam numerus Libri v. g. *l. omnes profugi, C. de agricolis, lib. 11.* Id est: *Lege, Omnes profugi. in Codice, libro undecimo, Titulo, de Agricolis.* Quod si numerus Libri non addatur, quærenda erit citatio in prioribus novem Libris Codicis.

Novellæ (subintellige, *Constitutiones*, ac alio nomine *Authenticæ* dicuntur) constant novem Authenticis Collationibus, quibus recens decima est adjecta: ex iis quælibet Collatio in plures Titulos, seu Novellas dividitur; ex Novellis vero quædam subdividuntur in plura Capitula. In earum citationibus hæc tenetur ratio; ut primo scribatur initium Capituli (si tamen aliquod habet) deinde nume-

rus

rus Novellæ, tum Titulus ejus, & tandem numerus Collationis, v. g. taliter: *c. Sed tamen. Novell. 129. de Sammar. col. 9.* Lege sic: *capitulo, quod incipit, Sed tamen, Novella 129. titulo. De Samaritis. Collatione nona.* Interdum vero pro Novella scribitur Authentica; & fit citatio, ponendo Titulum, vel potius Rubricam ejus, & initium Paragraphi; v. g. *auth. Ut factæ novæ constit. §. Sancimus.* Lege: *in Authentica, cujus titulus est, Ut factæ novæ Constitutiones &c. Paragrapho, qui incipit, Sancimus:* & tunc in Indice Libri Authent. est quærendum ly *Ut factæ, novæ Constitutiones &c.* sicque allata citatio facile invenietur, nam quando Authentica quædam citatur ex Codice, semper apponitur C. majus.

Libri Feudorum (qui alio nomine *Consuetudines Feudorum* appellantur) sunt duo partiales Libri, qui dividuntur in Titulos, & Tituli in Paragraphos. In Feudorum citationibus ponitur primo signum proprium *Feud.* sive ly *in Lib. Feud.* postea Titulus, & tandem Paragraphus, v. g. *in lib. Feud. de probib. feud. alien. per Frid. §. caudis insuper.* Lege: *in libris Feudorum, Titulo, de probibita Feudi alienatione per Fridericum. Paragrapho qui incipit: Calidis insuper.* Interdum Paragraphus ponitur primo loco: v. g. §. *Calidis insuper. Feud. de probib. Feud. alien. per Frid.* Lege ut supra.

Institutiones tandem (intellige, *Justiniani*) dividuntur in quatuor Libros, Libri in Titulos, &

& Tituli in Paragraphos; non autem in Capitula, vel Leges. Solent autem Inſtitutiones citari, nulla facta mentione libri, taliter: ut primo ponatur initium Paragraphi, in quo textus citandus reperitur, deinde addatur ſignum diſtinctivum, *Inſt.* & poſtmodum ſubjungatur Titulus, in quo Paragraphus ille continetur, v. g. ſic: *§. Feræ inſt. de rer. diviſ.* Legatur ſic: *Paragrapho, qui incipit, Feræ. in Inſtitutionibus. Titulo, de Rerum diviſione.*

COROLLARIUM.

Ad diſcernendas, ac reperiendas Citationes utriusque Juris.

SUMMARIUM.

Regula generalis ad diſcernendas Citationes Juris Civilis,

Et Juris Canonici.

Modus reperiendi Citationes in Jure.

EX hactenus dictis colligitur Regula generalis, qua poſſint diſcerni citationes Juris Civilis à citationibus Textuum Juris Canonici. Siquidem in Citationibus Juris Civilis ſemper exprimitur Volumen, ſeu pars illius per aliquod ſignum peculiare, ac diſtinctivum à cæteris omnibus: nimirum *Codex* per majus *C. Digeſtum* per duplex *ff.* vel Græcum π aut ſaltem per litteram majoris D. *Novellæ*, ſeu *Authenticæ* Conſtitutiones, per ly

ly *Novell.* vel ly *Auth.* Libri *Feudorum* per ly *Feud.* Ac tandem Inſtitutiones per ly *Inſtit.* ſive *Inſt.* Unde quotiescunque unum ex ſupra dictis ſignis citationi appoſitum reperitur, indicium certum eſt, dictam citationem deſumi ex Jure Civili, non autem ex Canonico; utpote cum nullum tale ſignum apponatur citationibus Juris Canonici: ex quanam autem parte Juris Civilis ea citatio ſit deſumpta, proprium cujuslibet ſignum demonſtrabit.

Porro quomodo citationes partium Juris Canonici ab invicem ſint dignoſcendæ, liquet ex ſupra dictis. Nam ubicunque apponitur ly *diſt.* vel ly *quæſt.* aut *q.* ſignum eſt, eam citationem deſumi ex Decreto Gratiani; utpote cum ſolum Decretum habeat Diſtinctiones, & Quæſtiones; aliæ quippe partes omnes Juris Canonici habent Titulos. Ubicunque autem apponitur Titulus una cum initio, vel numero Capituli, absque alio ſigno addito (niſi forte addatur ly *Extra*, vel quod idem eſt, ly X.) tunc ſignum eſt, citationem illam fieri ex quinque Libris Decretalium. Quando vero præter Titulum, ac initium Capituli, vel hujus numerum, apponitur aliud quidpiam, utputa ly *in 6.* vel ly *Clem.* aut *extravag. Joan.* 22. vel abſolute *extravag.* tunc citatio illa quærenda erit juxta diverſitatem appoſiti ſigni, vel *in Sexto Decretalium*, vel in *Clementinis*, vel in *Extravagantibus Joannis XXII.* vel in *Extravagantibus Communibus.*

Quod

Quod si igitur ex præmissis dignoscatur Pars illa juris Canonici, aut Civilis, in qua Capitulum, seu Lex quæsita continetur, tunc ulterius ad reperiendum determinatum locum, ubi habetur, juvat quærere initium ejus in Indice Capitulorum, sive Legum, qui cuilibet Parti Juris, vel generatim omnibus (juxta diversitatem Editionum) præfigi solet: atque appositus paginæ, vel alius competens numerus dabit locum quæsiti Capituli, sive Legis. Sic quæsiturus *c. in Lateranensi, de Præbend.* cum istud ex dictis intelligas reperiri in quinque Libris Decretalium, vide in Indice Capitulorum dictis quinque libris Decretalium præfixo: & sic habebis annotatum numerum paginæ, in quo Capitulum illud existit. Quod si vero non habeatur appositus numerus paginæ (prout in nonnullis Editionibus contingit) illico quære in Indice Titulorum: sicque reperies, Titulum *de Præbendis*, esse Titulum V. Libri III. Decretalium, quem per singula Capitulorum initia transcurrens, reperies, dictum *c. in Lateranensi*, esse 31. Capitulum illius Tituli: & sic loquendo de aliis: prout amplius ipsa praxis docebit.

INDEX
PRO
TOMULO SEPTIMO.
DE
SACRAMENTO POENITENTIÆ CEU II. PARTE, DE SACRAM. UNCTIONIS, ORDINIS ET MATRIMONII &c.

A.

D.

E.

H.

I.

L.

M.

Ma-

Tri-

R.

S.

à

an

Spon-

T.

V.

Omnia ad Majorem DEI Gloriam.

